

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 4

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΛΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ, ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 1.1.1 ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΗ 1.0

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2005

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Το έργο αυτό εκπονήθηκε από τη εταιρεία **ΡΕΜΑΚΟ Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε.** κατά απαίτηση σύμβασης που υπογράφηκε με την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠΕΑΕΚ - Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ). Είναι αυστηρά εμπιστευτικό και προορίζεται για αποκλειστική χρήση του ΥΠΕΠΘ. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή στο σύνολο ή μερικώς, του παρόντος έργου, με οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια της Αναθέτουσας Αρχής και του Ειδικού Γραμματέα Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Ε.Ε. και ΚΠΣ του ΥΠΕΠΘ.

Copyright ΡΕΜΑΚΟ Α.Ε 2005

Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος

	Συντάχθηκε	Ελέγχθηκε	Εγκρίθηκε	Έκδοση
Όνομα	ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ	ΠΑΝΟΣ ΛΙΒΕΡΗΣ ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΜΕΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ	1.0
Ημ/νία	20/04/2005	22/04/2005	22/04/2005	25/04/2005
Υπογραφή				

Τίτλος Έργου:	«ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΥΛΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ , ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΦΑΣΗΣ (2004 –2006) ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 1.1.1. : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΤΟΥ ΕΠΕΑΕΚ II.»
Τίτλος Παραδοτέου:	Τελική Έκθεση
Ηλεκτρονικό Αρχείο:	F/PROJECTS/ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ II/ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ/Π4_ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
Έκδοση:	1.0
Κατάσταση	Αρχική Υποβολή
Ημερομηνία Παράδοσης:	25/04/2005
Διανομή σε:	Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής Έργου: κα. Αναγνώστου κα. Γιαννακάκη κα. Καρούζου

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΛΛΑΓΩΝ

Έκδοση	Ημερομηνία	Αιτιολογία Αλλαγών
1.0	25/04/2005	

Η ΡΕΜΑΚΟ Α.Ε., στα πλαίσια της συνεχούς προσπάθειας της για την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, ανέπτυξε και εφαρμόζει με επιτυχία από το 2003 Εσωτερικό Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας, πιστοποιημένο από κατάλληλο διαπιστευμένο φορέα, κατά ΕΛΟΤ EN ISO 9001:2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΑΝΑ ΜΕΡΟΣ

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

ΜΕΡΟΣ Α΄. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Σκοπός και κριτήρια της έκθεσης αξιολόγησης	1
1.2 Δομή και περιεχόμενο Έκθεσης	2
1.3 Μεθοδολογική σύνοψη	4
2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	10
2.1 Συνοπτική αποτύπωση.....	10
2.2 Αξιολόγηση στόχων και στρατηγικής.....	16
2.3 Αξιολόγηση επίτευξης στόχων.....	21
2.4 Αξιολόγηση αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων	27
2.5 Αξιολόγηση μηχανισμών σχεδιασμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου	33
2.6 Συνεργούντα Προγράμματα και Δράσεις.....	35
3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΗ.....	37
3.1 Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»	37
3.2 Πράξη «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών»	92
3.3 Πράξη «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο».....	123
3.4 Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο	159
3.5 Δράση «Παιδεία Ομογενών»	167
3.6 Δράση «Ε-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ»	194
4. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.....	205
4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	205
4.2 Μουσουλμάνοι Θράκης	206
4.3 Αλλοδαποί και Παλιννοστούντες	291
4.4 Τσιγγάνοι	348
4.5 Ομογένεια	377

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2	ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ	
	ΑΝΑ ΟΜΑΔΑ – ΣΤΟΧΟ	3
2.1	Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»	3
2.2	Πράξη «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών»	11
2.3	Πράξη «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»	18
2.4	Πράξη «Παιδεία Ομογενών»	26

ΜΕΡΟΣ Γ΄. ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1	Γενικά στοιχεία	1
1.2	Βασικές κατευθύνσεις	3
1.3	Υποθέσεις και παραδοχές	5
1.4	Σύγκριση ποσοτήτων σχεδιασμού	9
2.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ	10
2.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης	10
2.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής	16
2.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση	22
2.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης	41
2.5	Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Επιμέρους Δραστηριοτήτων της Πράξης	44
2.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	50
2.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων	55
3.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	56
3.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης	56
3.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής	65
3.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση	80
3.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης	96
3.5	Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Δράσεων	99
3.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	104
3.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων	113
4.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ	115
4.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης	115

4.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής	122
4.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση.....	136
4.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφορίας.....	150
4.5	Κοστολόγηση προτεινόμενων Δράσεων	153
4.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	157
4.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	167
5.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	169
5.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης.....	169
5.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής	171
5.3	Σχέδιο Δράσης – Εξειδίκευση.....	172
5.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης Πληροφορίας	184
5.5	Κοστολόγηση Προτεινόμενων Δράσεων	186
5.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	190
5.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	191

ΜΕΡΟΣ Δ΄. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Μεθοδολογία
2. Ερωτηματολόγια
3. Στοιχεία αποδεκτών ερωτηματολογίων
4. Προσωπικές συνεντεύξεις
5. Στοιχεία για τη στήριξη της μουσουλμανικής μειονότητας
6. Παραχθέν εκπαιδευτικό υλικό και εκροές
7. Κοινά σχολεία εφαρμογής Πράξεων
8. Κόστος βιβλίων από προκηρύξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑ ΜΕΡΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πίνακας 1- 1: Πλήθος σχολείων όπου πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου	5
Πίνακας 1- 2: Παράδειγμα μετάπτωσης λογικής κλίμακας κατά τη συσχέτιση Ενέργειας - Πράξης – Δραστηριότητας, στην περίπτωση της εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων. ..	7
Πίνακας 1- 3: Πρότυπη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης REMACO (ΜήΛΑ), βασικό εργαλείο αποτύπωσης, αξιολόγησης και ανασχεδιασμού της Ενέργειας και των επί μέρους Πράξεων της	9

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Πίνακας 2- 1: Ενταγμένες Πράξεις στο ΕΠΕΑΕΚ II.....	10
Πίνακας 2- 2: Μήτρα λογικής ανάλυσης του συνόλου της αξιολογούμενης Ενέργειας 1.1.1..	12
Πίνακας 2- 3: Χρηματοδότηση, δαπάνες και απορροφητικότητα ανά Πράξη	25

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΗ

Πίνακας 3- 1: Μειονοτικά Σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	40
Πίνακας 3- 2: Μουσουλμάνοι Μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά σχολική χρονιά	40
Πίνακας 3- 3: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Δημοτικών Σχολείων (2004-05).....	41
Πίνακας 3- 4: Μουσουλμάνοι Μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	42
Πίνακας 3- 5: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (2004-05).....	42
Πίνακας 3- 6: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001	46
Πίνακας 3- 7: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	61
Πίνακας 3- 8: Προβλεπόμενο και Παραχθέν Εκπαιδευτικό / Επιμορφωτικό Υλικό.....	71
Πίνακας 3- 9: Αντιπαραβολή σχεδιασμού και υλοποίησης	79
Πίνακας 3- 10: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001	93
Πίνακας 3- 11: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούντων (α/π).....	117
Πίνακας 3- 12: Συσχετισμού Στοιχείων Προγραμματισμού και Υλοποίησης *	120
Πίνακας 3- 13: Συσχετισμού Εκροών – Αποτελεσμάτων *	121
Πίνακας 3- 14: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων	148

Πίνακας 3- 15: Προγραμματισμός και υλοποίηση κατά το Φορέα Υλοποίησης.....	152
Πίνακας 3- 16: Μήτρα λογικής ανάλυσης ένταξης παιδιών ομογενών στο σχολείο	162
Πίνακας 3- 17: Συνοπτικός πίνακας δράσεων του έργου	171
Πίνακας 3- 18: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΑΘΗΝΑ	172
Πίνακας 3- 19: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.....	172
Πίνακας 3- 20: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΕΡΜΗΣ.....	173
Πίνακας 3- 21: Συνοπτικός πίνακας οριζοντίων υποδράσεων	173
Πίνακας 3- 22: Σύνοψη υποέργων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	173
Πίνακας 3- 23: Αντιστοίχιση Υποέργων και Υποδράσεων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	174
Πίνακας 3- 24: Παραδοτέα ανά Υποδράση - Εκπαιδευτικό υλικό και μελέτες	176
Πίνακας 3- 25: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαίδευσης ομογενών εκπαιδευτικών Απρίλιος 2003 – Νοέμβριος 2004.....	179
Πίνακας 3- 26: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαιδευθέντων ομογενών μαθητών και συνοδών Οκτώβριος 2002– Δεκέμβριος 2004	180
Πίνακας 3- 27: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%).....	182
Πίνακας 3- 28: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης προγραμματισμένων εκροών	185
Πίνακας 3- 29: Υλοποίηση προγραμματισμένου Εκπαιδευτικού Υλικού	186
Πίνακας 3- 30: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης Εκπαιδευτικού Υλικού	186
Πίνακας 3- 31: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος & Μοναδιαία Κόστη ανάπτυξης και παραγωγής Εκπαιδευτικού Υλικού.....	187
Πίνακας 3- 32: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος και Μοναδιαία Κόστη Επιμόρφωσης	187
Πίνακας 3- 33: Ανάλυση έργου σε Υποέργα και Πακέτα Εργασίας	198
Πίνακας 3- 34: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%).....	199
Πίνακας 3- 35: Υλοποίηση προγραμματισμένων εκροών.....	199
Πίνακας 3- 36: Σύνοψη τροποποίησης ΤΔΕ	201

4. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Πίνακας 4- 1: Αντιστοίχιση επιδόσεων μαθητών τρέχουσας και προηγούμενης σχολικής χροιάς	231
Πίνακας 4- 2: Αντιστοίχιση Επιδόσεων Μαθητών Τρέχουσας και Προηγούμενης Σχολικής Χροιάς.....	275
Πίνακας 4- 3: Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Δασκάλων.....	291
Πίνακας 4- 4: Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών.....	301
Πίνακας 4- 5: Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα εκπαιδευτικών.....	320
Πίνακας 4- 6: Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών	328
Πίνακας 4- 7: Πίνακας Κατανομής των σχολείων της έρευνας	362
Πίνακας 4- 8: Αριθμός ανταποκριθέντων ΣΕ ανά χώρα προέλευσης.....	378

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ**ΜΕΡΟΣ Γ΄. ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ**

Πίνακας 1- 1: Δείκτες ανά ομάδα – στόχο της Ενέργειας 1.1.1	9
Πίνακας 2- 1: Έργα για την κοινωνική ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων	20
Πίνακας 2- 2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	32
Πίνακας 2- 3: Σύνοψη προβλεπόμενου κόστους υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008	45
Πίνακας 2- 4: Προβλεπόμενο Κόστος Υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008	46
Πίνακας 3- 1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής.....	74
Πίνακας 3- 2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών.....	95
Πίνακας 3- 3: Κοστολόγηση Έργου "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούντων Μαθητών"	100
Πίνακας 3- 4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης.....	104
Πίνακας 4- 1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής για τσιγγανόπαιδα	127
Πίνακας 4- 2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων.....	149
Πίνακας 4- 3: Κοστολόγηση Πράξης «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»	154
Πίνακας 4- 4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης.....	157
Πίνακας 5- 1: Προϋπολογισμός Πράξεων ΕΠΕΑΕΚ I & II.....	170
Πίνακας 5- 2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης.....	183
Πίνακας 5- 3: Κοστολόγηση έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ).....	189
Πίνακας 5- 4: Κατανομή δαπανών του έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ)	190

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑ ΜΕΡΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διάγραμμα 1- 1: Πυραμιδωτή διάρθρωση της Αξιολόγησης (Μέρος Α΄).....	3
--	---

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΗ

Διάγραμμα 3-1: Δέντρο προβλημάτων της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων της Θράκης	52
Διάγραμμα 3-2: Δέντρο παρεμβάσεων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.....	57
Διάγραμμα 3- 3: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών	168
Διάγραμμα 3- 4: Ανάγκες και Παρεμβάσεις	169
Διάγραμμα 3- 5: Δένδρο προβλημάτων λόγω μη επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού.....	190
Διάγραμμα 3- 6: Μηχανισμός διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού	191
Διάγραμμα 3- 7: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών	195
Διάγραμμα 3- 8: Ανάγκες και Παρεμβάσεις	196

4. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Διάγραμμα 4- 1: Σύνθεση του δείγματος των Δασκάλων ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία υπηρετούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά).....	207
Διάγραμμα 4- 2: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με την εμπειρία των συμμετεχόντων.....	207
Διάγραμμα 4- 3: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων	208
Διάγραμμα 4- 4: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές του Δημοτικού σύμφωνα με τις απόψεις των Δασκάλων τους	209
Διάγραμμα 4- 5: Αξιολόγηση Νέων Βιβλίων Δημοτικού Σχολείου από τους Δασκάλους	210
Διάγραμμα 4- 6: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές του δημοτικού σχολείου από το νέο εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με την αντίληψη των δασκάλων τους	210
Διάγραμμα 4- 7: Διασταύρωση της άποψης των δασκάλων για τα νέα εκπαιδευτικά βιβλία σε σχέση με το βαθμό ωφέλειας που αποκομίζεται από τους μαθητές	211
Διάγραμμα 4- 8: Αξιολόγηση των Βιβλίων σε Σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας των Δασκάλων.....	212
Διάγραμμα 4- 9: Αξιολόγηση των βιβλίων ανάλογα με το αν οι δάσκαλοι συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα ή όχι.	213

Διάγραμμα 4- 10: Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο θεωρούν οι Δάσκαλοι ότι ωφελήθηκαν οι μαθητές από τα νέα βιβλία σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι	213
Διάγραμμα 4- 11: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι	214
Διάγραμμα 4- 12: Λόγοι για τους οποίους οι δάσκαλοι συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια	215
Διάγραμμα 4- 13: Επίπεδο Εμπειρίας Δασκάλων ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	215
Διάγραμμα 4- 14: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Δάσκαλοι.....	216
Διάγραμμα 4- 15: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων	216
Διάγραμμα 4- 16: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων Επιμορφωτικών Προγραμμάτων..	217
Διάγραμμα 4- 17: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού.....	217
Διάγραμμα 4- 18: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού σε σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας	218
Διάγραμμα 4- 19: Βαθμός στον οποίο βοήθησε η επιμόρφωση την καθημερινή διδακτική πράξη.....	218
Διάγραμμα 4- 20: Αξιολόγηση των Επιμορφωτικών Σεμιναρίων των Δασκάλων.....	219
Διάγραμμα 4- 21: Βαθμός που η επιμόρφωση βοήθησε τους Δασκάλους στην αντιμετώπιση των μουσουλμάνων μαθητών.....	219
Διάγραμμα 4- 22: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στην καθημερινή διδακτική πράξη των Δασκάλων σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους.....	220
Διάγραμμα 4- 23: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών από τους δασκάλους τους σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους	221
Διάγραμμα 4- 24: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα	222
Διάγραμμα 4- 25: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης ανάλογα με το επίπεδο εμπειρίας,	222
Διάγραμμα 4- 26: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	224
Διάγραμμα 4- 27: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	225
Διάγραμμα 4- 28: Κατανομή συμμετεχόντων μαθητών στην έρευνα ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία φοιτούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)	228
Διάγραμμα 4- 29: Κατανομή Μαθητών σύμφωνα με το φύλο τους	229
Διάγραμμα 4- 30: Κατανομή μαθητών σύμφωνα με την τάξη στην οποία φοιτούν	229
Διάγραμμα 4- 31: Αντίληψη των μαθητών σε σχέση με την σχολική τους επίδοση τη φετινή χρονιά	230
Διάγραμμα 4- 32: Επίδοση των μαθητών στην προηγούμενη τάξη	231

Διάγραμμα 4- 33: Επίδοση μαθητών σε σχέση με το φύλο τους.....	232
Διάγραμμα 4- 34: Επίδοση των μαθητών σε σχέση με το βαθμό αστικότητας του σχολείου τους.....	233
Διάγραμμα 4- 35: Προτιμήσεις Μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα	234
Διάγραμμα 4- 36: Δυσκολίες μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα	234
Διάγραμμα 4- 37: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές δείχνουν προτίμηση και ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν δυσκολίες	235
Διάγραμμα 4- 38: Αριθμός μαθημάτων στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές*	235
Διάγραμμα 4- 39: Λόγοι για τους οποίους δυσκολεύονται οι μαθητές	236
Διάγραμμα 4- 40: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες, σε σχέση με τις αιτίες αντιμετώπισης των δυσκολιών.....	237
Διάγραμμα 4- 41: Δυσκολίες στα Μαθήματα σε σχέση με την Επίδοση.....	238
Διάγραμμα 4- 42: Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές σε σχέση με την επίδοσή τους στο σχολείο.....	239
Διάγραμμα 4- 43: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο.....	239
Διάγραμμα 4- 44: Πρόθεση της φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το φύλο	240
Διάγραμμα 4- 45: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με την επίδοση.....	240
Διάγραμμα 4- 46: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με τη σχολική τάξη στην οποία φοιτά ο μαθητής.....	241
Διάγραμμα 4- 47: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το βαθμό αστικότητας του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι μαθητές	242
Διάγραμμα 4- 48: Ελεύθερα σχόλια μαθητών για βελτίωση των μαθημάτων και των συνθηκών του σχολείου τους	242
Διάγραμμα 4- 49: Σύθεση του Δείγματος των Καθηγητών ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Υπηρετούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)	244
Διάγραμμα 4- 50: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με την Εμπειρία των Συμμετεχόντων ..	245
Διάγραμμα 4- 51: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Συμμετεχόντων.....	245
Διάγραμμα 4- 52: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές σύμφωνα με τις απόψεις των Καθηγητών	246
Διάγραμμα 4- 53: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι και το λόγω μη συμμετοχής	247
Διάγραμμα 4- 54: Λόγοι για τους οποίους οι καθηγητές συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια	248
Διάγραμμα 4- 55: Επίπεδο Εμπειρίας Καθηγητών ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια	249
Διάγραμμα 4- 56: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Καθηγητές	249

Διάγραμμα 4- 57: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων	250
Διάγραμμα 4- 58: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων στα Επιμορφωτικά Σεμινάρια	250
Διάγραμμα 4- 59: Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Υλικού.....	251
Διάγραμμα 4- 60: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό της ενισχυτικής διδασκαλίας στην κανονική τάξη	251
Διάγραμμα 4- 61: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό και στην κανονική τάξη.....	252
Διάγραμμα 4- 62: Ομάδες μαθητών για τις οποίες χρησιμοποιήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό.....	252
Διάγραμμα 4- 63: Βαθμός που η Επιμόρφωση Βοήθησε τους Καθηγητές στην Καθημερινή Διδακτική Πράξη	253
Διάγραμμα 4- 64: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων.....	253
Διάγραμμα 4- 65: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων από τους καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας	254
Διάγραμμα 4- 66: Αξιολόγηση της Διάρκειας των Σεμιναρίων σε σχέση με τον Βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση.....	255
Διάγραμμα 4- 67: Αξιολόγηση του αριθμού των συμμετεχόντων στα σεμινάρια σε σχέση με τον βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση.....	255
Διάγραμμα 4- 68: Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού σε σχέση με το βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση	255
Διάγραμμα 4- 69: Βαθμός Επίδρασης της Επιμόρφωσης στην Αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων Μαθητών μέσα στην Τάξη	256
Διάγραμμα 4- 70: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα	256
Διάγραμμα 4- 71: Κατανομή Καθηγητών που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια σε σχέση με το αν δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή όχι.....	257
Διάγραμμα 4- 72: Αντίληψη των Καθηγητών σε σχέση με το βαθμό στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από την ενισχυτική διδασκαλία.....	257
Διάγραμμα 4- 73: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τον Τρόπο Οργάνωσης & Λειτουργίας της Διευρυμένης Διδασκαλίας.....	259
Διάγραμμα 4- 74: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	261
Διάγραμμα 4- 75: Θέματα που θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	262
Διάγραμμα 4- 76: Γενικά σχόλια, προτάσεις και απόψεις των καθηγητών σε σχέση με το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων.....	263
Διάγραμμα 4- 77: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Φοιτούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά).....	265

Διάγραμμα 4- 78: Κατανομή μαθητών του δείγματος σύμφωνα με το φύλο τους	266
Διάγραμμα 4- 79: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν	267
Διάγραμμα 4- 80: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και το Χαρακτήρα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν	267
Διάγραμμα 4- 81: Κατανομή Μαθητών του Δείγματος σύμφωνα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν	268
Διάγραμμα 4- 82: Αντίληψη των Μαθητών σε σχέση με την Επίδοσή τους στο Σχολείο το Τρέχον Έτος	269
Διάγραμμα 4- 83: Επίδοση των Μαθητών σύμφωνα με το Βαθμό που πήραν στην Προηγούμενη Τάξη.....	270
Διάγραμμα 4- 84: Επίδοση των Μαθητών ανά Τάξη	270
Διάγραμμα 4- 85: Μετεξεταστέοι Μαθητές ως προς το Σύνολο του Δείγματος	271
Διάγραμμα 4- 86: Μετεξεταστέοι Μαθητές στη Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου	271
Διάγραμμα 4- 87: Ποσοστό Μετεξεταστέων σε κάθε Μάθημα	272
Διάγραμμα 4- 88: Μαθήματα στα οποία Δυσκολεύονται οι Μαθητές.....	273
Διάγραμμα 4- 89: Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν οι Μαθητές.....	273
Διάγραμμα 4- 90: Επίδοση Μαθητών σε Σχέση με το Φύλο τους	276
Διάγραμμα 4- 91: Επίδοση των Μαθητών σε σχέση με το Βαθμό Αστικότητας του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν	277
Διάγραμμα 4- 92: Επίδοση των Μαθητών σε Σχέση με το Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό).....	277
Διάγραμμα 4- 93: Μαθητές που Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας	278
Διάγραμμα 4- 94: Βαθμός στον οποίο Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Συμπληρωματικό Εκπαιδευτικό Υλικό που τους διανεμήθηκε στα Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας ..	279
Διάγραμμα 4- 95: Μαθήματα στα οποία Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Εκπαιδευτικό Υλικό της Ενισχυτικής Διδασκαλίας	279
Διάγραμμα 4- 96: Ζήτηση για Πρόσθετο Εκπαιδευτικό Υλικό.....	280
Διάγραμμα 4- 97: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές.....	280
Διάγραμμα 4- 98: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με τον Χαρακτήρα (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό) του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές.....	281
Διάγραμμα 4- 99: Επίδοση Μαθητών τη Φετινή Σχολική Χρονιά σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας	282
Διάγραμμα 4- 100: Επίδοση Μαθητών το Προηγούμενο Σχολικό Έτος σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας (Μόνο Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου)	283
Διάγραμμα 4- 101: Συσχέτιση της συμμετοχής των μαθητών στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας με τον εάν έμειναν μετεξεταστέοι ή όχι.....	283
Διάγραμμα 4- 102: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο	284

Διάγραμμα 4- 103: Πρόθεση της Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με το Φύλο.....	285
Διάγραμμα 4- 104: Πρόθεση των Μαθητών να Συνεχίσουν στο Λύκειο ανάλογα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν	285
Διάγραμμα 4- 105: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου.....	286
Διάγραμμα 4- 106: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με τον Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό).....	287
Διάγραμμα 4- 107: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο σε Σχέση με το αν οι Μαθητές συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας	287
Διάγραμμα 4- 108: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο Ανάλογα με την Επίδοση	288
Διάγραμμα 4- 109: Προτάσεις Μαθητών για τη Βελτίωση του Σχολείου – Μαθημάτων	288
Διάγραμμα 4- 110: Κατανομή σχολείων ανά νομό.....	292
Διάγραμμα 4- 111: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο	293
Διάγραμμα 4- 112: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη.....	294
Διάγραμμα 4- 113: Διδακτική εμπειρία δασκάλων	294
Διάγραμμα 4- 114: Αιτίες δυσκολίας μαθητών.....	295
Διάγραμμα 4- 115: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια	297
Διάγραμμα 4- 116: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια	297
Διάγραμμα 4- 117: Άποψη δασκάλων για τα βιβλία	299
Διάγραμμα 4- 118: Βαθμός στον οποίο βοήθησαν τους μαθητές τα βιβλία.....	300
Διάγραμμα 4- 119: Κατανομή μαθητών ανά φύλο	303
Διάγραμμα 4- 120: Κατανομή μαθητών ανά τάξη	304
Διάγραμμα 4- 121: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών	305
Διάγραμμα 4- 122: Άποψη μαθητών για τη φετινή τους επίδοση.....	307
Διάγραμμα 4- 123: Περσινή Επίδοση μαθητών	307
Διάγραμμα 4- 124: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές.....	308
Διάγραμμα 4- 125: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	309
Διάγραμμα 4- 126: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές.....	309
Διάγραμμα 4- 127: Αιτίες δυσκολίας μαθητών.....	310
Διάγραμμα 4- 128: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας....	311
Διάγραμμα 4- 129: Άποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας	312
Διάγραμμα 4-130: Συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες στο πλαίσιο ενισχυτικής διδασκαλίας	313
Διάγραμμα 4- 131: Άποψη για την αποτελεσματικότητα στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες	314
Διάγραμμα 4- 132: Διανομή συμπληρωματικών βιβλίων.....	315
Διάγραμμα 4- 133: Ενημέρωση για τον τρόπο χρήσης των συμπληρωματικών βιβλίων.....	315

Διάγραμμα 4- 134: Άποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά βιβλία.....	316
Διάγραμμα 4- 135: Συμβολή συμπληρωματικών βιβλίων στην κατανόηση των λοιπών σχολικών βιβλίων	317
Διάγραμμα 4- 136: Επιθυμία μαθητών για επιπλέον συμπληρωματικά βιβλία και σε άλλα μαθήματα	317
Διάγραμμα 4- 137: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά νομό	321
Διάγραμμα 4- 138: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο	322
Διάγραμμα 4- 139: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά τάξη	322
Διάγραμμα 4- 140: Διδακτική εμπειρία εκπαιδευτικών.....	323
Διάγραμμα 4- 141: Αίτια δυσκολιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών	324
Διάγραμμα 4- 142: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια	325
Διάγραμμα 4- 143: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια	326
Διάγραμμα 4- 144: Κατανομή μαθητών ανά φύλο	329
Διάγραμμα 4- 145: Κατανομή μαθητών ανά τάξη	330
Διάγραμμα 4- 146: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών	331
Διάγραμμα 4- 147: Άποψη των μαθητών για τη φετινή τους επίδοση.....	333
Διάγραμμα 4- 148: Περσινή βαθμολόγηση των μαθητών.....	333
Διάγραμμα 4- 149: Ποσοστό μετεξεταστέων μαθητών	334
Διάγραμμα 4- 150: Μαθήματα που έμειναν μετεξεταστέοι οι μαθητές.....	335
Διάγραμμα 4- 151: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	336
Διάγραμμα 4- 152: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολίες οι μαθητές.....	336
Διάγραμμα 4- 153: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση επίδοσης	337
Διάγραμμα 4- 154: Παρακολούθηση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.....	338
Διάγραμμα 4- 155: Άποψη για τις θετικές επιπτώσεις της ενισχυτικής διδασκαλίας	339
Διάγραμμα 4- 156: Άποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας	341
Διάγραμμα 4- 157: Επιθυμία μαθητών για βοηθητική διδασκαλία τη φετινή χρονιά.....	341
Διάγραμμα 4- 158: Διανομή βοηθητικών βιβλίων	342
Διάγραμμα 4- 159: Άποψη μαθητών για τα βοηθητικά βιβλία	342
Διάγραμμα 4- 160: Χρήση βοηθητικών (εξωσχολικών) βιβλίων	343
Διάγραμμα 4- 161: Παρακολούθηση ιδιωτικών φροντιστηρίων	343
Διάγραμμα 4- 162: Επιθυμία για συνέχιση σπουδών στο λύκειο	344
Διάγραμμα 4- 163: Λόγοι που αποτρέπουν τη συνέχιση σπουδών στο λύκειο.....	345
Διάγραμμα 4- 164: Αριθμός δασκάλων ανά νομό.....	349
Διάγραμμα 4- 165: Παραμονή δασκάλων στο ίδιο σχολείο	350
Διάγραμμα 4- 166: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη.....	351
Διάγραμμα 4- 167: Διδακτική εμπειρία δασκάλων	352

Διάγραμμα 4- 168: Αίτια δυσκολιών των μαθητών	353
Διάγραμμα 4- 169: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Παν. Ιωαννίνων	354
Διάγραμμα 4- 170: Λόγοι συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια	354
Διάγραμμα 4- 171: Λόγοι μη συμμετοχής στην επιμόρφωση	355
Διάγραμμα 4- 172: Αντικείμενο σεμιναρίων	356
Διάγραμμα 4- 173: Άποψη δασκάλων για τον τρόπο οργάνωσης σεμιναρίων	356
Διάγραμμα 4- 174: Πόσο βοήθησαν τα επιμορφωτικά σεμινάρια.....	357
Διάγραμμα 4- 175: Σχόλια για τον αριθμό των συμμετεχόντων.....	358
Διάγραμμα 4- 176: Αξιολόγηση σεμιναρίων από τους συμμετέχοντες	358
Διάγραμμα 4- 177: Πόσο επηρέασε η εμπειρία από τα επιμορφωτικά σεμινάρια	359
Διάγραμμα 4- 178: Λόγοι για τους οποίους οι τσιγγάνοι έρχονται στο σχολείο (σύμφωνα με τους δασκάλους).....	360
Διάγραμμα 4- 179: Ποια η συμβολή του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο»	361
Διάγραμμα 4- 180: Κατανομή μαθητών ανά φύλο	363
Διάγραμμα 4- 181: Κατανομή μαθητών ανά τάξη	364
Διάγραμμα 4- 182: Ηλικία έναρξης σχολείου	366
Διάγραμμα 4- 183: Άποψη μαθητών για τη φετινή τους επίδοση	367
Διάγραμμα 4- 184: Περσινή επίδοση μαθητών.....	367
Διάγραμμα 4- 185: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές.....	368
Διάγραμμα 4- 186: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	369
Διάγραμμα 4- 187: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές.....	370
Διάγραμμα 4- 188: Συσχετισμός επίδοσης μαθητών με τα μαθήματα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.....	370
Διάγραμμα 4- 189: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση της επίδοσης.....	371
Διάγραμμα 4- 190: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας....	372
Διάγραμμα 4- 191: Άποψη μαθητών για την αποτελεσματικότητα της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας	372
Διάγραμμα 4- 192: Διανομή συμπληρωματικών φυλλαδίων	373
Διάγραμμα 4- 193: Άποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά φυλλάδια	373
Διάγραμμα 4- 194: Τύπος σχολείου εκπαίδευσης	382
Διάγραμμα 4- 195: Χώρα εκπαίδευσης.....	382
Διάγραμμα 4- 196: Σύνθεση του δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων	383
Διάγραμμα 4- 197: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά επίπεδο εκπαίδευσης.....	383
Διάγραμμα 4- 198: Αποσπασμένοι και μη εκπαιδευτικοί.....	384
Διάγραμμα 4- 199: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από το νέο εκπαιδευτικό υλικό	385

Διάγραμμα 4- 200: Ποσοστό επιμορφούμενων εκπαιδευτικών	386
--	-----

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Διάγραμμα 2- 1: Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών μουσουλμανοπαίδων	4
Διάγραμμα 2- 2: Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών αλλοδαπών και παλιννοστούντων	12
Διάγραμμα 2- 3: Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών τσιγγανοπαίδων	19

ΜΕΡΟΣ Γ΄. ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Διάγραμμα 2- 1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» για την περίοδο 2005-2008	30
Διάγραμμα 3- 1: Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών» για την περίοδο 2005-2008	94
Διάγραμμα 4- 1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» για την περίοδο 2005 – 2008.....	148
Διάγραμμα 5- 1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης Προγράμματος Ομογενών για την περίοδο 2005 - 2008.....	181

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Συντομογραφία	Επεξήγηση
LFA	Logical Framework Analysis
ΓΡΑΣΕΠ	Γραφείο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΔΕ	Δέσμες Εργασιών
ΔΕΣ	Διαπολιτισμική Εκπαιδευτική Στήριξη Μαθητικών Ομάδων Θράκης»
ΔΙΠΟΔΕ	Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
ΕΔΙΑΜΜΕ	Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εα	Εξ αποστάσεως
ΕΙΝ	Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΑΘ	Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης
ΕΠΕΑΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση
ΕΣΔΕν	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση
ΕΥΔ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
ΙΔΕΚΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΠΟΔΕ	Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
ΙΤΥ	Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών
ΚΕΠΑ	Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς
ΚΕΣΠΕΜ	Κέντρο Στήριξης Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
ΜήΛΑ	Μήτρα Λογικής Ανάλυσης

Συντομογραφία	Επεξήγηση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΟΕΔΒ	Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
ΠΕΠ ΑΜΘ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΤΔΕ	Τεχνικό Δελτίο Έργου
ΤΠΕ	Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
ΥΕ	Υποέργο
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΦΕ	Φυσικών Επιστημών

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Σκοπός και κριτήρια της έκθεσης αξιολόγησης

Η παρούσα Έκθεση Αξιολόγησης και Ανασχεδιασμού αποτελεί το τελικό παραδοτέο του έργου:

«Εκπόνηση Μελέτης Αξιολόγησης Υλοποιούμενων Έργων, Ανίχνευσης και Εντοπισμού Πρόσθετων Αναγκών καθώς και Σχεδιασμού των Μελλοντικών Υποστηρικτικών Παρεμβάσεων για την Υλοποίηση της Δεύτερης Φάσης (2005–2008) των Προγραμμάτων της Ενέργειας 1.1.1.: Προγράμματα Ένταξης Παιδιών με Πολιτισμικές και Γλωσσικές Ιδιαιτερότητες στο Εκπαιδευτικό Σύστημα, του ΕΠΕΑΕΚ II».

Το έργο ανατέθηκε στη REMACO Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε., μετά από διαγωνισμό, με σύμβαση που υπογράφηκε με την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΕΑΕΚ του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) στις 24/12/2004.

Η αξιολόγηση προγραμμάτων ή επί μέρους τμημάτων τους, αποτελεί πρακτική που αρχίζει και υιοθετείται πλέον από το ελληνικό Δημόσιο. Επιβάλλεται, κυρίως, στα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τους Κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία τους.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιούνται, κατά κανόνα σε κάθε πρόγραμμα, η εκ των προτέρων (ex-ante), η ενδιάμεση (interim) και η εκ των υστέρων (ex-post) αξιολόγησή τους. Το 2003 παραδόθηκε η ενδιάμεση αξιολόγηση του ΕΠΕΑΕΚ II, η οποία λήφθηκε υπόψη στην αναθεώρηση του προγράμματος που ολοκληρώθηκε το 2004.

Σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται η ενδιάμεση αξιολόγηση συγκεκριμένων τμημάτων ενός προγράμματος. Η ενδιάμεση αξιολόγηση της Ενέργειας 1.1.1 αποτέλεσε κοινή αντίληψη με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και κρίσιμο δείκτη αναπροσανατολισμού της δεύτερης φάσης της Ενέργειας. Η πρώτη φάση της υλοποιήθηκε κατά το διάστημα 2002 – 2004. Η δεύτερη φάση προβλέπεται να εκκινήσει κατά το 2005. Μέχρι το τέλος του 2006 θα υπάρχει δυνατότητα για ανάληψη νομικών δεσμεύσεων και έως το τέλος του 2008 θα πρέπει να υλοποιηθεί το φυσικό αντικείμενο των έργων που θα ενταχθούν και να γίνει η λογιστική τους εκκαθάριση.

Σύμφωνα με την επικρατούσα ορολογία της Διοίκησης, τα έργα που θα ενταχθούν στο ΕΠΕΑΕΚ II καλούνται Πράξεις και αποτελούν τα συστατικά μέρη της Ενέργειας. Η ίδια η Ενέργεια 1.1.1 αποτελεί τμήμα του Μέτρου 1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Στο επίπεδο του Μέτρου εξειδικεύεται επίσημα ο προϋπολογισμός στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού,

ενώ στο επίπεδο της Ενέργειας υπάρχει μόνο ενδεικτικός προϋπολογισμός της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης (ΕΥΔ).

Η ενδιάμεση αξιολόγηση αποτελεί ένα μέσο για τη βελτίωση της ποιότητας και της ορθότητας του προγραμματισμού. Προσφέρει μια ευκαιρία για τον εντοπισμό των σημείων του προγραμματισμού που ενδεχομένως χρειάζονται αναπροσανατολισμό προκειμένου να εξασφαλισθεί η επίτευξη των αρχικών στόχων.

Η παρούσα Έκθεση Αξιολόγησης είναι σύμφωνη με τις κατευθύνσεις και τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες έχουν εκδοθεί μέσω των αρμοδίων Γενικών Διευθύνσεων της. Ταυτόχρονα η έκθεση αξιολόγησης αποτελεί εφαρμογή της Μεθοδολογίας Αξιολόγησης την οποία έχει αναπτύξει η εταιρεία REMACO, ως προϊόν εκτεταμένης εμπειρίας στο χώρο της Αξιολόγησης. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ η REMACO είχε την ευκαιρία να εξειδικεύσει και να εφαρμόσει και σε άλλη περίπτωση αξιολόγηση εκπαιδευτικής παρέμβασης σε επίπεδο κατώτερο του Μέτρου.

Αξίζει να μνημονευτεί η κρίσιμη βοήθεια που παρείχαν ο Ειδικός Γραμματέας Διαχείρισης ΕΠΕΑΕΚ κ. Σκιαδάς και η Ειδική Γραμματέας ΠΟΔΕ του ΥΠΕΠΘ κα Κριάρη, καθώς και οι υπηρεσιακοί τους παράγοντες και το ΙΠΟΔΕ.

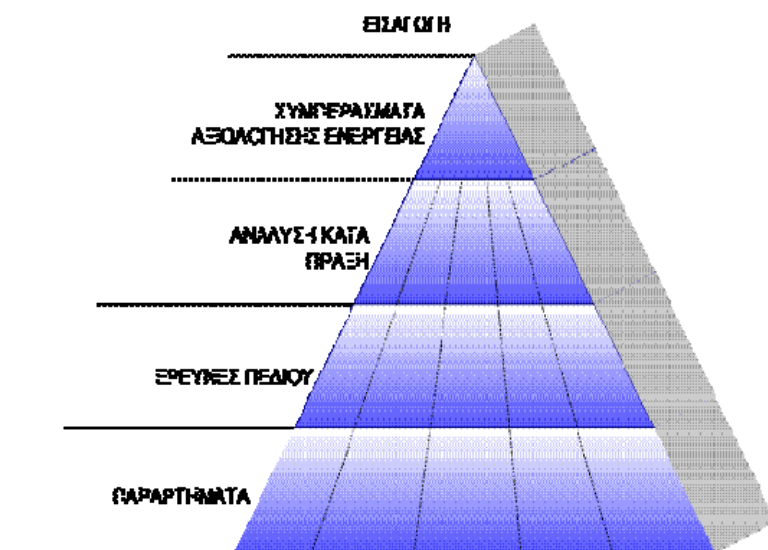
1.2 Δομή και περιεχόμενο Έκθεσης

Η δομή της Έκθεσης αποτελεί ένα συγκερασμό των προδιαγραφών της προκήρυξης και των πλέον σύγχρονων αρχών reporting: την πυραμιδωτή διάρθρωση. Συγκεκριμένα, η Έκθεση διαρθρώνεται σε τρία Μέρη, όπως προσδιορίζονται στη Σύμβαση:

- αξιολόγηση
- ανίχνευση αναγκών
- σχέδια δράσης.

Στο πλαίσιο του πρώτου μέρους, όπου αξιολογούνται τα πεπραγμένα στο διάστημα 2002 – 2004, ακολουθεί η πυραμιδωτή διάρθρωση, η οποία επιτρέπει την, κατ' ελάχιστον, ανάγνωση των κορυφαίων κεφαλαίων από την ηγεσία των ενδιαφερομένων Υπηρεσιών και την παραπομπή των κεφαλαίων που ακολουθούν στα υφιστάμενα στελέχη, για μελέτη και έλεγχο. Τα αξιολογικά ευρήματα και τα συμπεράσματα βρίσκονται στην κορυφή, ενώ η ανάλυση και η στήριξη με τεκμήρια βρίσκονται στα κατώτερα στρώματα της Έκθεσης και τα Παραρτήματά της, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 1-1.

Διάγραμμα 1-1: Πυραμιδωτή διάρθρωση της Αξιολόγησης (Μέρος Α')

Τα επόμενα δύο Μέρη της Έκθεσης, η Ανίχνευση Αναγκών και τα Σχέδια Δράσης, είναι διαρθρωμένα κατά κεφάλαια, που αντιστοιχούν στις τέσσερις ομάδες στόχου του έργου: μουσουλμανόπαιδες, αλλοδαποί και παλιννοστούντες, τσιγγανόπαιδες και ομογενείς.

Η διεξοδικότερη τεκμηρίωση περιέχεται στα οκτώ (8) Παραρτήματα, στα οποία αναφέρονται όλες οι χρήσιμες πληροφορίες για:

1. Μεθοδολογία
2. Ερωτηματολόγια
3. Στοιχεία αποδεκτών ερωτηματολογίων
4. Προσωπικές συνεντεύξεις
5. Στοιχεία για τη στήριξη της μουσουλμανικής μειονότητας
6. Παραχθέν εκπαιδευτικό υλικό και εκροές
7. Κοινά σχολεία εφαρμογής Πράξεων
8. Κόστος βιβλίων από προκηρύξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Κατάλογος Πινάκων και Διαγραμμάτων με αυτόνομη αρίθμηση ανά κεφάλαιο, καθώς και οι κύριες συντομογραφίες που χρησιμοποιούνται στην Έκθεση, έχουν καταχωρηθεί στην αρχή της, μετά τα περιεχόμενα.

1.3 Μεθοδολογική σύνοψη

Ο χρονισμός της έναρξης του έργου ήταν ιδιαίτερος σε σχέση με την εφαρμογή της προταθείσας μεθοδολογίας: μικρό διάστημα πριν τις χριστουγεννιάτικες διακοπές των σχολείων και εν τω μέσω των καλοκαιρινών διακοπών των σχολείων της Ομογένειας στο νότιο ημισφαίριο. Παράλληλα ο Αναθέτης του έργου είχε υψηλό ενδιαφέρον για την ταχύτερη δυνατή ολοκλήρωσή του, προκειμένου να επιταχυνθεί η προκήρυξη των Πράξεων στις οποίες θα εξειδικευτεί η αξιολογούμενη Ενέργεια, κατά τη δεύτερη φάση εφαρμογής της (2005-08). Οι συνθήκες αυτές οδήγησαν σε ανασχεδιασμό του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του έργου, σε σχέση με το αρχικά προταθέν.

Το διάστημα από την απόφαση ανάθεσης του έργου¹ έως την υπογραφή σχετικής σύμβασης (24/12/04) αξιοποιήθηκε για τον αναγκαίο, σύμφωνα με τους παραπάνω λόγους, ανασχεδιασμό και την έναρξη των ερευνών πεδίου. Κατά την τυπική έναρξη του έργου είχαν, ήδη, ξεκινήσει οι έρευνες πεδίου σε όλες τις ομάδες στόχου, πλην των ομογενών. Είχε, μάλιστα, ολοκληρωθεί η συλλογή ερωτηματολογίων και οι συνεντεύξεις με παράγοντες της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη.

Μετά την αναγκαστική διακοπή των υπόλοιπων ερευνών, λόγω των χριστουγεννιάτικων διακοπών, αυτές συνεχίστηκαν και ολοκληρώθηκαν στις 21/1/2005.

Ο ανασχεδιασμός οδήγησε στην ακόλουθη διάταξη Δεσμών Εργασιών (ΔΕ)², οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο Παράρτημα 1:

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΑ ΔΕΣΜΗ	ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ
ΔΕ 1 Διερεύνηση υφιστάμενης κατάστασης 1.1 Συλλογή και μελέτη υλικού 1.2 Επαφή με τελικούς δικαιούχους 1.3 Σύνταξη και έγκριση ερωτηματολογίων 1.4 Οργάνωση και κατάρτιση ομάδων ερευνών 1.5 Αποστολή στη Θράκη – έρευνα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων 1.6 Πανελλαδική έρευνα για εκπαίδευση αλλοδαπών / παλινοστούτων και τσιγγάνων 1.7 Διηπειρωτική έρευνα εκπαιδευτικών Ομογένειας	(εσωτερικό: συμπληρωμένα ερωτηματολόγια μαθητών και εκπαιδευτικών)	προσυμβατικός χρόνος – 21/1/05
		έως 14/2/05
ΔΕ 2 Διαχείριση αποτελεσμάτων ερευνών 2.1 Ανάπτυξη βάσης δεδομένων 2.2 Συγκέντρωση ερωτηματολογίων 2.3 Εισαγωγή στοιχείων ερευνών 2.4 Επεξεργασία στοιχείων	(εσωτερικό: αποτελέσματα και διαγράμματα ερευνών πεδίου)	προσυμβατικός χρόνος – 31/1/05
ΔΕ 3 Προκαταρκτική Αξιολόγηση Ενέργειας 3.1 Αποτύπωση εξέλιξης Πράξεων 3.2 Αξιολόγηση ευρημάτων ερευνών 3.3 Προκαταρκτική αξιολόγηση Πράξεων 3.4 Σύνθεση αξιολόγησης Ενέργειας	4/2/05: Έκθεση προκαταρκτικής Αξιολόγησης 14/2/05: Έκθεση στάθμισης αναγκών	14/1 – 14/2/05

¹ Επιστολή 20365 Ειδ. Γραμ. Ε.Ε. & ΚΠΣ «Ανακοίνωση αποτελεσμάτων διαγωνισμού και ανάθεση έργου», 17/11/04

² Ως Δέσμη αποδίδεται επί το ελληνικότερον ο όρος Πακέτο που υπήρχε στην προκήρυξη (σελ. 13) και στην εγκριθείσα πρόταση.

ΔΕ 4 Προκαταρκτικός σχεδιασμός 4.1 Προκαταρκτική στάθμιση αναγκών 4.2 Σύσταση αρχικών Σχεδίων Δράσης 4.3 Παρουσίαση παραδοτέων και συζήτηση με την Επιτροπή Παρακολούθησης	23/2/05: Έκθεση αρχικών Σχεδίων Δράσης	14–28/2/05
ΔΕ 5 Διαβούλευση και τελική επεξεργασία 5.1 Τελική επεξεργασία αποτελεσμάτων ερευνών 5.2 Διαβούλευση με τις Αρμόδιες Υπηρεσίες 5.3 Αναμόρφωση σχεδιασμού 5.4 Σύσταση Τελικής Έκθεσης Αξιολόγησης	26/4/05: Τελική Έκθεση Αξιολόγησης	1/3 – 26/4/05

Οι εργασίες 1.1 – 1.4 υλοποιήθηκαν ουσιαστικά σε προσυμβατικό χρόνο, ο οποίος αντιστάθμισε τη δεκαπενθήμερη διακοπή των ερευνών πεδίου λόγω κλεισίματος των σχολείων. Η εργασία 1.7 αν και εννοιολογικά υπάγεται στη ΔΕ 1, πρακτικά ολοκληρώθηκε σε μεταγενέστερο χρόνο από τις υπόλοιπες εργασίες αυτής της δέσμης.

Οι έρευνες πεδίου διακρίθηκαν σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και σχετικούς φορείς, για τους οποίους συντάχθηκαν αντίστοιχα ερωτηματολόγια, τα οποία βρίσκονται στο Παράρτημα 2. Τα ερωτηματολόγια για τους μαθητές διαμορφώθηκαν μετά από την εξέτασή τους από το ΙΠΟΔΕ. Στις Πράξεις που αφορούν στην Ομογένεια η έρευνα εστιάστηκε σε εκπαιδευτικούς, συντονιστές εκπαίδευσης, επιμορφωτές και σχετικούς φορείς. Τα αντίστοιχα ερωτηματολόγια βρίσκονται, επίσης, στο Παράρτημα 2.

Ο Πίνακας 1-1 παρουσιάζει το πλήθος των σχολείων από τα οποία συλλέχθηκαν στοιχεία και επεξεργάστηκαν ήδη αποτελέσματα. Η μεθοδολογία επιλογής δείγματος περιγράφεται αναλυτικά στο Παράρτημα 1. Αναλυτικά τα στοιχεία των σχολείων, αποδεκτών των ερωτηματολογίων, περιλαμβάνονται στο Παράρτημα 3.

Πίνακας 1-1: Πλήθος σχολείων όπου πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου

Ομάδα στόχος	Σχολεία μαθητών		Σχολεία εκπαιδευτικών	
	Α'βάθμια	Β'βάθμια	Α'βάθμια	Β'βάθμια
βαθμίδα εκπαίδευσης:				
Μουσουλμάνοι Θράκης	6	20	125	26
Αλλοδαποί / παλιννοστούντες	39	14	14	22
Τσιγγάνοι	28		18	
Ομογενείς			36	

* Ο μεγάλος αριθμός ήταν υποχρεωτικός επειδή τα περισσότερα μειονοτικά Δημοτικά είναι διαθέσια, δηλαδή διαθέτουν μόνο ένα χριστιανό και ένα μουσουλμάνο δάσκαλο. Συλλέχθηκε το 25% των εκπαιδευτικών, που αντιστοιχεί στο 50% των χριστιανών δασκάλων, που είναι φορείς της ελληνόφωνης εκπαίδευσης στην οποία παρενέβη η Πράξη.

Σημαντική πτυχή της αξιολόγησης κάθε πολυεπίπεδης πολιτικής παρέμβασης (Προγράμματος), αποτελεί ο έλεγχος *λογικής συνάφειας*. Στην προκείμενη περίπτωση η Ενέργεια 1.1.1 διακρίνεται σε πέντε (5) Πράξεις, κάθε μία από τις οποίες περιέχει

Υποέργα και αυτά επί μέρους Δράσεις. Η αποτύπωση και η αξιολόγηση της συνάφειας στρατηγικών στοχεύσεων και επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων γίνεται με βασικό εργαλείο μία κλίμακα λογικής αποδόμησης:

- από τον απώτερο σκοπό στους στόχους παρέμβασης
- από τους στόχους στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα
- από τα αποτελέσματα στις δραστηριότητες.

Ο απώτερος σκοπός μιας Πράξης αντιστοιχεί σε στόχο παρέμβασης της Ενέργειας. Ομοίως οι στόχοι παρέμβασης μιας Πράξης αντιστοιχούν σε επιδιωκόμενα αποτελέσματα της Ενέργειας. Η κλιμακωτή αυτή διάταξη αναπτύσσεται τόσο στα χαμηλότερα επίπεδα ανάλυσης, όσο και στη μετάπτωση από την Ενέργεια στην Πράξη και παραπέρα στο Υποέργο (Δραστηριότητα). Ένα παράδειγμα εφαρμογής αυτής της συσχέτισης παρουσιάζει ο Πίνακας 1-2, όπου φαίνεται ενδεικτικά, η αντιστοιχία της Πράξης για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαίδων, αφενός με την Ενέργεια 1.1.1, και αφετέρου με ένα από τα υπαγόμενα στην Πράξη Υποέργα (Δραστηριότητες).

Κάθε στήλη «Σκοπός – Στόχος – Αποτελέσματα – Δραστηριότητες» αποτελεί τη *Λογική Παρέμβασης* του αξιολογούμενου προγράμματος ή του τμήματός του. Κάθε τέτοια στήλη μπορεί να σχηματίσει μια ολοκληρωμένη *Μήτρα Λογικής Ανάλυσης (ΜήΛΑ)*. Η ΜήΛΑ αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της μεθοδολογίας αξιολόγησης REMACO. Είναι απόλυτα συμβατή με τη Logical Framework Analysis (LFA) που έχει προδιαγράψει το Evaluation Unit του EuropeAid Co-operation Office της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Μία ΜήΛΑ αποτελείται από τέσσερις βασικές στήλες, όπως φαίνεται στον Πίνακας 1-3.

- *Λογική παρέμβασης*, η οποία κλιμακώνεται σε σκοπό, στόχο, αποτελέσματα και δραστηριότητες.
- *Δείκτες*, που έχουν αιτιατή σχέση με κάθε επίπεδο από το σκοπό μέχρι τις δραστηριότητες, είναι μετρήσιμοι, σχετικά εύκολα προσδιορίσιμοι και αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα χρονικά σημεία, μεταβάλλονται δηλαδή με την εξέλιξη της αξιολογούμενης παρέμβασης. Στο επίπεδο των Δραστηριοτήτων τη θέση των Δεικτών παίρνουν τα *Μέσα*, οι συγκεκριμένες δηλαδή δράσεις υλοποίησης.

Πίνακας 1-2: Παράδειγμα μετάπτωσης λογικής κλίμακας κατά τη συσχέτιση Ενέργειας - Πράξης – Δραστηριότητας, στην περίπτωση της εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων.

ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΠΡΑΞΗ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ 2002-2004	3. ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
<p>Η εκπαίδευση και ομαλή ένταξη στην ελληνική κοινωνία των ατόμων με πολιτισμική ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα</p> <p>Η διατήρηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας στους ομογενείς του εξωτερικού</p>		
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ
<p>Η αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα</p> <p>Η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας.</p> <p>Η διατήρηση και καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας από τους Έλληνες της διασποράς.</p>	<p>Αρμονική ένταξη των παιδιών της Μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.</p>	<p>Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας</p> <p>Η ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης</p>
ΕΠΙΔΙΩΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
<p>Να μάθουν καλά την ελληνική γλώσσα οι αλλόγλωσσοι ή δίγλωσσοι μαθητές της χώρας και της ομογένειας</p> <p>Να βοηθηθούν τα παιδιά για να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις</p> <p>Η διοικητική μηχανή της εκπαίδευσης να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών</p> <p>Να προαχθεί η δικτύωση και η επικοινωνία των ομογενών</p>	<p>Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας</p> <p>Η μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο</p> <p>Η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των μουσουλμάνων μαθητών</p> <p>Η υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν την καλή σχολική επίδοση των παιδιών τους</p> <p>Η ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης</p> <p>Η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης</p> <p>Η ευαισθητοποίηση όλων των γονέων καθώς και ευρύτερα της κοινής γνώμης</p>	<p>Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών</p> <p>Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μαθητών σε ηλεκτρονικά - παιδαγωγικά εργαλεία</p>
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΙΔΙΩΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΕΠΙΔΙΩΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
<p>Ένταξη μουσουλμανοπαίδων στο σχολείο</p> <p>Ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο</p> <p>Ένταξη παιδιών παλιννοστούτων και αλλοδαπών στο σχολείο</p> <p>Παιδεία Ομογενών</p> <p>e-omogeneia</p>	<p>Να επιμορφωθούν και να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί</p> <p>Να δημιουργηθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό</p> <p>Να διευρυνθεί το πρόγραμμα διδασκαλίας σε γυμνάσια</p> <p>Να δημιουργηθούν Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ)</p>	<p>Να επιμορφωθούν 380 εκπαιδευτικοί α΄ βθμιας εκπαίδευσης και 360 εκπαιδευτικοί β΄ βθμιας εκπαίδευσης</p> <p>Να υλοποιηθούν 2 επιμορφωτικά προγράμματα για μαθητές α΄ βθμιας εκπαίδευσης και 3 επιμορφωτικά προγράμματα για μαθητές β΄ βθμιας εκπαίδευσης</p>
	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΔΡΑΣΕΙΣ
	<p>Έρευνες - μελέτες αξιολόγησης- συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού</p> <p>Δράσεις υποστήριξης - συμβουλευτικής - πληροφόρησης</p> <p>Δράσεις επιμόρφωσης</p> <p>ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής</p> <p>ΚΕΣΠΕΜ Ξάνθης</p> <p>Αναβάθμιση / Εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού λογισμικού</p> <p>Μετατροπή σε έντυπη μορφή αναβαθμισμένου λογισμικού</p> <p>Ηλεκτρονική λεξιγραφική βάση δεδομένων</p> <p>Τρίγλωσσο λεξικό πολυμέσων</p> <p>Έκδοση & αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού</p> <p>Δημιουργία ιστοσελίδας</p> <p>Μετακινήσεις συνεργατών</p> <p>Συνεχής (on-going) αξιολόγηση</p> <p>Δράσεις προβολής & δημοσιότητας</p>	<p>Επιμόρφωση Νηπιαγωγών</p> <p>Επιμόρφωση Δασκάλων</p> <p>Επιμόρφωση Καθηγητών</p> <p>Επιμόρφωση Επιμορφωτών</p> <p>Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μαθητών σε ηλεκτρονικά - παιδαγωγικά εργαλεία</p> <p>Επιμορφωτικές Συναντήσεις εκπαιδευτικών για θέματα διαχείρισης της σχολικής τάξης</p> <p>Εμπλουτισμένο Πρόγραμμα Διδασκαλίας</p>

- *Πηγή τιμών*, που αναφέρεται στην τιμή κάθε δείκτη, αφενός για λόγους τεκμηρίωσης κι αφετέρου επειδή διαφορετικές πηγές μπορεί να δίνουν διαφορετικές τιμές για ίδιους ή παραπλήσιους δείκτες. Στο επίπεδο των Δραστηριοτήτων εδώ καταγράφεται το *Κόστος* που αντιστοιχεί στα Μέσα της αριστερότερης στήλης (βλ. Πίνακας 1-3).
- *Υποθέσεις - Παρατηρήσεις*. Στη στήλη αυτή καταγράφονται, κυρίως, συναφείς ή συνεργούσες παρεμβάσεις, που αποτελούν εξωτερικούς παράγοντες της αξιολογούμενης Ενέργειας ή επί μέρους Πράξης. Παραδείγματος χάριν, το πρόγραμμα εμβολιασμού των τσιγγανοπαίδων περιλαμβάνεται στις παρεμβάσεις Υγείας, αποτελεί όμως κρίσιμη προ-*υπόθεση* για την επίτευξη της εγγραφής αυτών των παιδιών στα σχολεία. Στη στήλη σημειώνονται επίσης άλλης φύσης διευκρινιστικές παρατηρήσεις, χρήσιμες για την κατανόηση των δεικτών ή των πηγών τους.

Στο Α' Μέρος της Έκθεσης παρουσιάζονται ΜήΛΑ στην αποτύπωση της Ενέργειας (Κεφ. 2: Σύνοψη Συμπερασμάτων) και των Πράξεων (Κεφ. 3: Ανάλυση κατά Πράξη). Ως βήμα παρακολούθησης τιμών στους Δείκτες επιλέχτηκε η τετραετία. Οι μήτρες έχουν συμπληρωμένες τιμές κατά το πέρας του ΕΠΕΑΕΚ I, που αποτελεί τυπικά αφετηρία της αξιολογούμενης Ενέργειας (2000), καθώς και στο πέρας της πρώτης φάσης εφαρμογής (2004). Στο Γ' Μέρος της Έκθεσης, που αφορά στα Σχέδια Δράσης, έχουν συμπληρωθεί οι επιδιωκόμενες τιμές στην κατάληξη εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ II (2008).

Πίνακας 1-3: Πρότυπη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης REMACO (ΜήΛΑ), βασικό εργαλείο αποτύπωσης, αξιολόγησης και ανασχεδιασμού της Ενέργειας και των επί μέρους Πράξεών της

	ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ:			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
			2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ							
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ							
ΕΠΙΔΙΩΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ							
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΜΕΣΑ				ΚΟΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

2.1 Συνοπτική αποτύπωση

Ως ενδεικτικός προϋπολογισμός του συνόλου της Ενέργειας 1.1.1 θεωρούνταν τα 65 εκατ. ευρώ³, στο σύνολο των περίπου 121 εκατ. ευρώ του Μέτρου 1.1⁴ και των 2.764 εκατ. ευρώ του συνόλου του ΕΠΕΑΕΚ II.

Μέχρι τώρα έχουν ενταχθεί δύο ενότητες Πράξεων, όπως παρουσιάζει ο Πίνακας 2-1:

- Στις αρχές του 2002, πέντε Πράξεις που αποτελούσαν ουσιαστικά συνέχεια, μέχρι και το 2001, των αντίστοιχων παρεμβάσεων του ΕΠΕΑΕΚ I και οι οποίες έλαβαν τη μορφή των αποκαλούμενων «γεφυρών».
- Στο Νοέμβριο 2002, πέντε Πράξεις, που αποτελούν το καθεαυτό αξιολογούμενο αντικείμενο. Τέσσερις εξ αυτών είναι προβολή και συνέχεια των προγενέστερων παρεμβάσεων του ΕΠΕΑΕΚ I και των «γεφυρών» τους. Επιπρόσθετα, η Πράξη e-ομογένεια, που αφορά στην αξιοποίηση των λεωφόρων της πληροφορικής για την επικοινωνία και τη δικτύωση των ομογενών της διασποράς και ειδικότερα των εκπαιδευτικών.

Πίνακας 2-1: Ενταγμένες Πράξεις στο ΕΠΕΑΕΚ II

	Τίτλος Πράξης	Π/Υ (ευρώ)	Τελικός Δικαιούχος	Διάρκεια
Πράξεις - "Γέφυρες ΕΠΕΑΕΚ I"	Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων	763.023	ΕΚΠΑ	1/1/00 - 31/10/01
	Διαπολιτισμική Εκπαιδευτική Στήριξη Μαθητικών Ομάδων Θράκης	497.639	ΕΙΝ	1/1/00 - 31/12/00
	Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών	1.393.983	ΕΚΠΑ	1/1/00 - 31/10/01
	Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων	1.150.286	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	1/1/00 - 31/10/01
	Παιδεία Ομογενών	1.277.353	Πανεπιστήμιο Κρήτης	1/1/00 - 31/10/01
Αξιολογούμενες Πράξεις	Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων	5.800.000	ΕΚΠΑ	8/3/02 - 30/6/04
	Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών	7.300.000	ΕΚΠΑ	8/3/02 - 31/12/04
	Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο	5.800.000	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	8/3/02 - 30/6/04
	e-Ομογένεια	899.757	ΙΤΥ	15/3/02 - 30/6/04
	Ένταξη παιδιών Ομογενών στο σχολείο- Παιδεία ομογενών	4.463.820	Πανεπιστήμιο Κρήτης	15/3/02 - 31/12/04
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΑΕΚ	29.345.861		

³ ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ, Ετήσια Έκθεση Προόδου 2003, σελ. 78

⁴ Απόφαση 6749, Επιτρ. Παρακολούθησης 17/6/2003

Η υποχρέωση για επιλογή των Τελικών Δικαιούχων μέσα από διαγωνιστικές διαδικασίες, όπως επιτάσσει ο Κανονισμός 1260/99 των Διαρθρωτικών Ταμείων, δεν διαφοροποίησε κανέναν προηγούμενο φορέα υλοποίησης, που είχε αναλάβει έργο στο ΕΠΕΑΕΚ Ι.

Ο Πίνακας 2-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης (ΜήΛΑ), παρουσιάζει εποπτικά το σύνολο της Ενέργειας 1.1.1, ήτοι:

- τους απώτερους και τους επιχειρησιακούς στόχους καθώς και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα
- τους δείκτες ποσοτικοποίησης και τις πηγές των τιμών τους
- την εξειδίκευση των Πράξεων σε δραστηριότητες και το κόστος των παρεμβάσεων
- τα συνεργούντα προγράμματα που συνιστούν τις προϋποθέσεις επίτευξης των στόχων της Ενέργειας.

Η συμπλήρωση των πεδίων έγινε με ευθύνη του Αξιολογητή, ο οποίος προσπάθησε να βασιστεί όσο γίνεται περισσότερο σε διατυπώσεις που έχουν καταχωρηθεί στα προγραμματικά κείμενα (κυρίως τα Τεχνικά Δελτία/ΤΔΕ). Έγιναν όμως αναμορφώσεις προκειμένου να επιτευχθεί ομοιογένεια για τις πέντε Πράξεις και να αποκατασταθεί η αναγκαία συνοχή της λογικής ανάλυσης σε επίπεδο Ενέργειας. Συμπληρώθηκαν δείκτες σε όλα τα επίπεδα (όπου υπήρχαν στα ΤΔΕ αναφέρεται στην Πηγή Τιμών). Όπου υπάρχει διπλή γραμμή μεταξύ της στήλης «λογική παρέμβασης» και της στήλης «δείκτες», σημαίνει ότι οι δείκτες αναφέρονται στο σύνολο των αντίστοιχων πεδίων της παρέμβασης. Το επίπεδο των Δραστηριοτήτων συμπληρώθηκε με τα Υποέργα των Πράξεων. Είναι πιθανό οι πιο εξειδικευμένες ΜήΛΑ που υπάρχουν στο επόμενο κεφάλαιο 3 για κάθε επί μέρους Πράξη, να παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις, που κρίθηκε ότι εξυπηρετούν περισσότερο την ανάλυση στο επίπεδο των Πράξεων.

Πίνακας 2-2: Μήτρα λογικής ανάλυσης του συνόλου της αξιολογούμενης Ενέργειας 1.1.1.

	ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ:			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ
			2000	2004	2008	
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ						
	Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων μειονοτικών πληθυσμών	Δυναμικό συνολικού πληθυσμού με πολιτισμική ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα		2.120.000		Συντονιστικό Γραφείο Μειον. Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ, ΔΡΕΤΑΚΗΣ, Ινστ. Μεταν. Πολ. Παρατηρητήριο του Ελσίνκι
	Η εκπαίδευση και ομαλή ένταξη στην ελληνική κοινωνία των ατόμων με πολιτισμική ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα	Δυναμικό μαθητών α' & β' βαθμίδας με πολιτισμική ιδιαιτερότητα	100.000	155.000		Συντονιστικό Γραφείο Μειον. Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ ΥΠΕΠΘ, Απάντηση προς τη Βουλή των Ελλήνων (Α.Π 98114/ΙΗ)
	Η διατήρηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας στους ομογενείς του εξωτερικού	Προσπελάσιμο δυναμικό ομογενών μαθητών α' & β' βαθμίδας	100.000	100.000		
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
	Αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα	Συνολικός αριθμός ωφελούμενων μαθητών	25.750	75.000	125.000	Συμπλήρωμα Προγραμματισμού
		Αριθμός σχολείων που φοιτούν μαθητές με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες	350	600		Συμπλήρωμα Προγραμματισμού
		Σύνολο μαθητών υποχρεωτικής εκπαίδευσης	1.005.947			ΕΣΥΕ (Δρεττάκης, ΑΥΓΗ, 16/1/05)
		Σύνολο αλλοδ. & παλινοστ. (α/π) μαθητών υποχρεωτικής εκπαίδευσης	70.000	111.500		ΙΠΟΔΕ (ΕΚΠΑ)
			81.949			ΕΣΥΕ (Δρεττάκης, ΑΥΓΗ, 16/1/05)
		Σύνολο μουσουλμάνων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στην Ελλάδα	11.264	14.149		Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης (Αφορά στο σύνολο των μαθητών σε μειονοτικά & δημόσια σχολεία) Εκτίμηση για 1000 φοιτητές την τελευταία 4ετία
	Η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας	Ποσοστό αύξησης μουσουλμάνων μαθητών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης την τελευταία τετραετία	-	25,8%		Εξαγώμενο από τον παραπάνω δείκτη
		Μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης τσιγγάνων μαθητών, σε αριθμό ολοκληρωμένων ετών φοίτησης	1,5	4		Εμπειρική εκτίμηση του Επιστ. Υπεύθυνου της Πράξης
	Η διατήρηση και καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας από τους Έλληνες της διασποράς	Στοχευόμενο δυναμικό ομογενών μαθητών α' & β' βαθμίδας	31.500	31.500		2η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΔΕ "ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ"

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ						
Μείωση της σχολικής διαρροής	Ποσοστό διαρροής μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο	10%				Πανεπιστήμιο Αθηνών
	Ποσοστό διαρροής μουσουλμάνων μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση	65%				Πανεπιστήμιο Αθηνών
	Α/π με πλήρη ετήσια φοίτηση στο Δημοτικό έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων (%)	60%	95%			ΕΚΠΑ
Να μάθουν καλά την ελληνική γλώσσα οι αλλόγλωσσοι ή δίγλωσσοι μαθητές της χώρας και της ομογένειας	Ποσοστό των Μουσουλμανοπαίδων που τελειώνουν το Δημοτικό και δεν συνεχίζουν στο γυμνάσιο	20%				Πανεπιστήμιο Αθηνών
Να βοηθηθούν τα παιδιά για να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις	Εγγεγραμμένοι τσιγανοπαίδες στο Δημοτικό σχολείο	3.620	8.760			Βάσει στοιχείων που συμπλήρωσε ο φορέας υλοποίησης
	Εγγεγραμμένοι αλλοδαποί/παλλινοστούντες στο Δημοτικό σχολείο	65.000	114.977			ΕΚΠΑ
	Τσιγανοπαίδες που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	200	650			Εμπειρική εκτίμηση του Επιστ. Υπεύθυνου της Πράξης
	Α/π που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο έναντι του συνόλου μελών της ομάδας που ολοκληρώνουν το Δημοτικό	60%	80%			ΕΚΠΑ
	Α/π απόφοιτοι Γυμνασίου έναντι των αρχικά εισαχθέντων στο Γυμνάσιο	55%	85%			ΕΚΠΑ
Η διοικητική μηχανή της εκπαίδευσης να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών						
Να προαχθεί η δικτύωση και η επικοινωνία των ομογενών	Εγγεγραμμένοι χρήστες του διαδικτυακού κόμβου www.isocrates.gr		1.435			ΙΤΥ (Νοέμβριος 2004)
	Μηνιαία επισκεψιμότητα, διαφορετικών χρηστών, διαδικτυακού κόμβου www.isocrates.gr		4.000			ΙΤΥ (Νοέμβριος 2004)
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΕΣΑ					ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων	Έρευνες - μελέτες αξιολόγησης- συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού					2.195.460,68 €
	Δράσεις υποστήριξης - συμβουλευτικής - πληροφόρησης					624.401,60 €
	Δράσεις επιμόρφωσης					1.077.399,72 €
	ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής					227.799,00 €
						ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ

	ΚΕΣΠΕΜ Ξάνθης	216.294,00 €	216.294,00 €
	Αναβάθμιση / Εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού λογισμικού	40.750,00 €	40.750,00 €
	Μετατροπή σε έντυπη μορφή αναβαθμισμένου λογισμικού	40.250,00 €	40.250,00 €
	Ηλεκτρονική λεξικογραφική βάση δεδομένων	317.420,00 €	317.420,00 €
	Τρίγωνο λεξικό πολυμέσων	280.250,00 €	280.250,00 €
	Έκδοση & αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	380.000,00 €	380.000,00 €
	Δημιουργία ιστοσελίδας	44.720,00 €	44.720,00 €
	Μετακινήσεις συνεργατών	230.000,00 €	230.000,00 €
	Συνεχής (on-going) αξιολόγηση	44.800,00 €	44.800,00 €
	Δράσεις προβολής & δημοσιότητας	80.455,00 €	80.455,00 €
Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων	Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα	4.586.090,00 €	2.351.500,00 €
	Βελτίωση, επέκταση, αναπαραγωγή, επιμέλεια και έκδοση διδακτικού και επιμορφωτικού υλικού σε συμβατική μορφή	1.000.000,00 €	0,00 €
	Συνέδρια I	93.910,00 €	28.500,00 €
	Διδακτικό και επιμορφωτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή / Ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου (web site)	120.000,00 €	120.000,00 €
Εκπαίδευση Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών	Υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος της παρέμβασης	4.816.000,00 €	4.852.035,01 €
	Δημοσιότητα της παρέμβασης	120.000,00 €	86.497,36 €
	Δημιουργία εκπαιδευτικού λογισμικού	40.000,00 €	39.999,64 €
	Βελτίωση, επέκταση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	1.910.000,00 €	1.909.478,15 €
	Επιμόρφωση εκπαιδευτικών	294.000,00 €	292.000,00 €
	Εφαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού για τις ανάγκες του έργου	80.000,00 €	79.990,20 €
	Δημιουργία ιστοσελίδας του έργου και των σχολείων που συμμετέχουν σε αυτό	40.000,00 €	39.999,64 €
Παιδεία Ομογενών	Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα	2.062.330,00 €	1.369.652,79 €
	Μετακίνηση και διαμονή Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002.	35.580,00 €	35.572,22 €
	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2003.	127.450,00 €	127.446,35 €
	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Μάρτιος – Ιούλιος 2003.	27.890,00 €	27.884,42 €
	Μετακίνηση και διαμονή συνέδρων και συνεργατών (Συνάντηση Εργασίας) Ιούλιος 2003.	73.450,00 €	73.208,21 €
	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2003.	295.000,00 €	277.935,89 €
	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούλιος 2003	51.200,00 €	51.184,38 €
	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Φεβρουάριος-Ιούνιος 2004.	28.500,00 €	28.271,00 €

	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2004.	128.000,00 €	126.909,11 €
	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούνιος 2004.	198.000,00 €	198.000,00 €
	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004.	75.000,00 €	53.936,91 €
	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από Σεπτέμβριο 2002 μέχρι και Δεκέμβριο 2003.	90.210,00 €	89.940,61 €
	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή το πρώτο εξάμηνο του 2004 + Παράταση	240.000,00 €	239.030,41 €
	Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης – πιστοποίησης της ελληνομάθειας σε εφήβους.	0,00 €	0,00 €
	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό.	109.300,00 €	109.300,00 €
	Ταχυδρομικά – Μεταφορές.	200.000,00 €	194.687,39 €
	Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για τη δορυφορική τηλεόραση	200.000,00 €	195.442,62 €
	Μετακίνηση και διαμονή των συμμετεχόντων στη Διημερίδα και τη Συνάντηση Εργασίας Απρίλιος – Ιούνιος 2004	17.910,00 €	17.487,00 €
	Ανάπτυξη και αναπαραγωγή υλικού σε ψηφιακή μορφή	164.000,00 €	134.909,40 €
	Παραγωγή δεύτερου πακέτου εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση	100.000,00 €	97.715,00 €
	Μετακίνηση και διαμονή συνεργατών και ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2004	240.000,00 €	129.390,00 €
e-Omogeneia	e-omogeneia: Ανάπτυξη δικτυακού τόπου (κόμβου)	722.043,59 €	712.047,39 €
	Προμήθεια διεθνούς εκπαιδευτικού λογισμικού και λογισμικού ανάπτυξης κόμβου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	17.964,10 €	16.910,94 €
	Δημιουργικό & desktop publishing υπηρεσίες εκπαιδευτικού - έντυπου υλικού και παραγωγή video	5.977,06 €	5.344,45 €
	Αναπαραγωγές και εκτυπώσεις εκπαιδευτικού έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού	9.988,50 €	9.988,50 €
	Δημιουργία πρωτογενούς υλικού για τα διαθεματικά courses της επιμόρφωσης ΤΠΕ και υποστήριξη	140.914,00 €	133.812,00 €
	Αποστολές εκπαιδευτικού και υποστηρικτικού υλικού	2.869,83 €	2.869,62 €

2.2 Αξιολόγηση στόχων και στρατηγικής

2.2.1 Σχεδιασμός και στοχοθεσία

2.2.1.1 Επίπεδο Ενέργειας

Ως απώτεροι στόχοι της Ενέργειας θεωρούνται:

- Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων μειονοτικών πληθυσμών
- Η εκπαίδευση και ομαλή ένταξη στην ελληνική κοινωνία των ατόμων με πολιτισμική ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα
- Η διατήρηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας στους ομογενείς του εξωτερικού.

Οι παραπάνω στόχοι εξυπηρετούνται από την επιτυχή υλοποίηση της Ενέργειας και συμπλέκονται με την υλοποίηση και άλλων παρεμβάσεων, όπως τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Απασχόλησης, Υγείας – Πρόνοιας, οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες Urban και Equal καθώς και από τη λειτουργία του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού. Στον Πίνακα 2-2 έχουν καταγραφεί και οι κατάλληλοι δείκτες που προσδιορίστηκαν ακριβώς για την επόπτευση του δυναμικού το οποίο τείνουν να επηρεάσουν όλες οι συνεργούσες παρεμβάσεις, της αξιολογούμενης Ενέργειας περιλαμβανομένης. Στο δείκτη «*μαθητικό δυναμικό με πολιτισμική ιδιαιτερότητα*» περιλαμβάνονται όλες οι ομάδες που έχουν ανάγκη διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αθροιστικά: μουσουλμάνοι Θράκης, παλιννοστούντες, αλλοδαποί και τσιγγάνοι.

Η ίδια η Ενέργεια 1.1.1 θεωρήθηκε ότι έχει ως δικούς της Στόχους Παρέμβασης τους εξής:

- Την αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα
- Τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας.
- Τη διατήρηση και καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας από τους Έλληνες της διασποράς.

Στους δύο πρώτους στόχους έχουν αντιστοιχηθεί συλλογικά στη Μή/Α (εξ ου και η διπλή κόκκινη γραμμή διαχωρισμού) κατάλληλοι δείκτες και έχουν προσδιορισθεί τιμές κατά την εκκίνηση της Ενέργειας (2000) καθώς και στην ολοκλήρωση της πρώτης φάσης της (2004). Ορισμένες τιμές είναι και εναλλακτικές, ανάλογα με την πηγή προσδιορισμού τους. Κάποιες τιμές είναι δυνατόν να συμπληρωθούν από το ΥΠΕΠΘ.

Οι τιμές 2004 θα αποτελέσουν χρήσιμη βάση εκκίνησης για το σχεδιασμό της δράσης κατά τη δεύτερη φάση, οι στοχεύσεις της οποίας θα επιτρέψουν τη συμπλήρωση των τιμών για το 2008.

Στη συνέχεια σχολιάζονται ζητήματα που αφορούν στο σχεδιασμό και τη στοχοθεσία κάθε Πράξης χωριστά.

2.2.1.2 Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων

Η Πράξη εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει το σημαντικών διαστάσεων, πρόβλημα της πλημμυρούς εκπαίδευσης των μειονοτικών παιδιών στη Θράκη, η οποία τελεί υπό το καθεστώς της Συνθήκης της Λοζάνης. Οι επιμέρους δράσεις της Πράξης στόχευαν στην αντιμετώπιση των βασικών γενεσιουργών αιτιών του κεντρικού προβλήματος, που απεικονίζονται σε «δέντρο προβλημάτων» στην ενότητα 3.1. Πλευρές του κοινωνικού, και όχι μόνο, προβλήματος που σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες της μουσουλμανικής μειονότητας (θρησκεία, γλώσσα) και θέματα εξωτερικής πολιτικής και εθνικής ασφάλειας, παρέμεναν εκτός εμβέλειας της συγκεκριμένης Πράξης, και απαιτούσαν παρεμβάσεις σε άλλα επίπεδα.

Σε επίπεδο σχεδιασμού, η Πράξη ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στο ελληνόφωνο τμήμα της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής. Η έμφαση που δόθηκε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ως λογική, λαμβανομένης υπόψη της αποκλειστικής μέχρι τότε παρέμβασης στην πρωτοβάθμια.

2.2.1.3 Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών

Η Πράξη Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών, σε επίπεδο σχεδιασμού ανταποκρίθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό στα προβλήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική πολιτική για τον πληθυσμό-στόχο. Οι παρεμβατικές ενέργειες δεν απευθύνονταν μόνο σε αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές αλλά και σε γηγενείς μαθητές. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και σε σχολεία με υψηλό αριθμό παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Οι παρεμβατικές ενέργειες κάλυπταν ωστόσο και σχολεία με χαμηλό ποσοστό αλλοφώνων μαθητών με στόχο την έγκαιρη αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων. Η γεωγραφική κατανομή κάλυψε το σύνολο της χώρας, με έμφαση στις περιοχές εκπαιδευτικής προτεραιότητας όπου παρατηρούνται υψηλά ποσοστά σχολικής αποτυχίας και διαρροής.

2.2.1.4 Εκπαίδευση τσιγγανοπαίδων

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ανέλαβε την υλοποίηση της Πράξης με τίτλο «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων». Βασικός σκοπός της Πράξης ήταν η δημιουργία των προϋποθέσεων

που θα ευνοούσαν τη βελτίωση των συνθηκών ένταξης και παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο. Η επιδίωξη του στόχου αυτού εκφραζόταν κυρίως μέσα από την ενθάρρυνση των παιδιών «τσιγγάνικης καταγωγής» και κυρίως των οικογενειών τους, αρχικά, να εγγραφούν στο σχολείο και, στη συνέχεια, να παραμείνουν σε αυτό (καταπολέμηση της σχολικής διαρροής). Είναι βέβαιο ότι η εκπαίδευση της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας υπερκαθορίζεται από εκρηκτικές προβληματικές καταστάσεις σε άλλους κύριους τομείς: στέγαση, υγεία και υγιεινή, εργασία. Η γλωσσική ετερότητα είναι μικρότερης τάξης πρόβλημα.

2.2.1.5 Ένταξη παιδιών ομογενών στο σχολείο

Η διατήρηση της ελληνικότητας της ομογένειας υποστηρίζεται από δύο διακριτές Πράξεις, με διαφορετικούς Τελικούς Δικαιούχους.

Η Πράξη «Παιδεία Ομογενών», με Τελικό Δικαιούχο το Πανεπιστήμιο Κρήτης, στόχευε στη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην ελληνική διασπορά, με τη βελτίωση της παρεχόμενης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Ως τελικοί αποδέκτες των προϊόντων και υπηρεσιών του έργου προβλεπόταν ομογενείς και αλλογενείς μαθητές και εκπαιδευτικοί, της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό.

Η Πράξη «e-Ομογένεια», με Τελικό Δικαιούχο το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογία Υπολογιστών (ITY), είχε στόχο την πιλοτική εφαρμογή Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού. Το έργο είχε οριζόντιο χαρακτήρα και αν και δυνητικά απευθυνόταν στο σύνολο των σχολείων του εξωτερικού μέσω των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), προβλεπόταν να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε κοινότητες κύρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης την εποχή εκκίνησης της Πράξης, δηλαδή της Ένωσης των 15 χωρών - μελών.

2.2.2 Συνάφεια στόχων και συνολικής στρατηγικής

Σε γενικές γραμμές οι στόχοι των αξιολογούμενων Πράξεων υπάγονται και εξυπηρετούν τις αντίστοιχες στρατηγικές που η ελληνική Πολιτεία υιοθετεί για κάθε μια από τις διαφορετικές ομάδες με διαπολιτισμικές ιδιαιτερότητες, με ορισμένες επιφυλάξεις για τους τσιγγανόπαιδες, όπως δείχνεται στη συνέχεια. Προηγούμενα χρειάζεται να διευκρινιστεί ότι οι «στρατηγικές που η ελληνική Πολιτεία υιοθετεί» είναι μία έκφραση με κάποια δόση υπερβολής. Στην ουσία η Πολιτεία υιοθέτησε την παιδαγωγική στρατηγική του κάθε φορέα (Τελικού Δικαιούχου), που εγκρίθηκε να αναλάβει την υλοποίηση κάθε Πράξης. Στο βαθμό που ο Διαγωνισμός για την ανάδειξη των Τελικών Δικαιούχων κατά τη διάρκεια του Γ΄ ΚΠΣ, ανέδειξε τους ίδιους φορείς με

εκείνους στους οποίους ανατέθηκαν οι παρόμοιες δράσεις του ΕΠΕΑΕΚ I, μπορεί να θεωρηθεί ότι η στρατηγική επιλογή της Πολιτείας ήταν ορθή, όπου η περαιτέρω εφαρμογή υπήρξε επιτυχής.

Το ζήτημα έχει κάποιο ενδιαφέρον καθώς οι στρατηγικές επιλογές για τις τέσσερις ομάδες δεν είναι εντελώς παράλληλες. Αυτό δεν είναι αναγκαστικά αρνητικό, δεδομένου ότι και η δοκιμή διαφορετικών προσεγγίσεων και η τελική ενιαία επιλογή με βάση το επιτευχθέν αποτέλεσμα είναι θεμιτή, ενίοτε, μέθοδος χάραξης στρατηγικής.

Όλοι οι Δικαιούχοι, σε προγραμματικό επίπεδο συγκλίνουν στο mainstreaming, ως κοινή στρατηγική και για τις τέσσερις ομάδες: την προσέλκυση, δηλαδή, και την υποστήριξη για ενσωμάτωση των παιδιών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, σε ένα ενιαίο σχολικό σύστημα. Ειδικότερα, οι βασικές παιδαγωγικές επιλογές κάθε Τελικού Δικαιούχου είναι οι εξής:

- Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας και διαθεματική προσέγγιση των μη γλωσσικών μαθημάτων στους μουσουλμάνους μαθητές, με σεβασμό της θρησκευτικής και κοινωνικής τους ιδιαιτερότητας.
- Υποστήριξη της ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο επίσημο σχολείο και όχι έμφαση σε ξεχωριστά «διαπολιτισμικά σχολεία».
- Υποβάθμιση της τσιγγάνικης ταυτότητας και της γλωσσικής ετερότητας, σε συνδυασμό με ένταξή τους στο επίσημο σχολείο και όχι σε ξεχωριστό «προθάλαμο», ειδικά για τσιγγανόπαιδες.
- Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, για τα παιδιά του ελληνισμού της διασποράς.
- Την πρόκριση των ηλεκτρονικών λεωφόρων ως προνομιακών πεδίων διακίνησης πληροφορίας και σύναψης επικοινωνίας για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού.

Οι στόχοι κάθε Πράξης ήταν συναφείς και εξαρτώμενοι από τις παραπάνω παιδαγωγικές επιλογές, που όπως αναφέρθηκε, αποτελούσαν διακριτές πεποιθήσεις κάθε επιλεγέντα Τελικού Δικαιούχου. Ο έλεγχος της συνάφειας στόχων και στρατηγικής αποτελεί, ως εκ τούτου, τυπική διαδικασία με θετικό πόρισμα. Όπου παρακάτω κρίθηκε χρήσιμη η προσθήκη κάποιων σχολίων, έγινε για να καταγραφούν κάποιες πληροφορίες ή να επισημανθούν λεπτομέρειες με κρίσιμη σημασία.

Για τους μουσουλμάνους και αλλοδαπούς υπάρχει αντιστοιχία υψηλής συσχέτισης μεταξύ των σχεδιασμένων παρεμβάσεων και των προς επίλυση προβλημάτων. Διαφωτιστική σε αυτό είναι η αντιπαραβολή των σχετικών Δέντρων Προβλημάτων και

Δέντρων Παρεμβάσεων, που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία αποτύπωσης και αξιολόγησης και έχουν περιληφθεί στο κεφάλαιο 3.

Οι παρεμβάσεις που προδιαγράφηκαν στην ενταχθείσα Πράξη για τους Τσιγγανόπαιδες, φαινόταν να ανταποκρίνονται στο στόχο ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, χωρίς να διασφαλίζουν στον ίδιο βαθμό και την παραμονή τους. Ιδιαίτερα τα μεταγενέστερα αποτελέσματα έδειξαν ότι, ακόμα και διατυπώσεις του ΤΔΕ, όπως «παιδιά τσιγγάνικης καταγωγής» αντί για «Τσιγγανόπαιδες» μοιάζει να μην αναγνωρίζει σοβαρά τη διαφορετικότητα της τσιγγάνικης ιδιότητας. Αυτή η, φαινομενικά ασήμαντη, λεπτομέρεια αντανακλάται στη συνολική μεθοδολογική προσέγγιση που ακολούθησε στη συνέχεια ο Τελικός Δικαιούχος. Το μάλλον πλημμελές ενδιαφέρον για την παραγωγή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού για Τσιγγάνους, που να αναγνωρίζει και να αντιμετωπίζει την ετερότητα της μητρικής τους γλώσσας, δεν στοιχειοθετείται, ακόμη κι αν αυτό δεν είναι το κύριο πρόβλημα που σχετίζεται με την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων. Αντίθετα ενέχεται, μαζί με άλλους παράγοντες, για την αδυναμία συγκράτησης των παιδιών που εγγράφονται στο σχολείο. Άρα ο κεντρικός σχεδιασμός της εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων δεν μπορούσε παρά να είναι άρρηκτα δεμένος από άλλες συνεργούσες πολιτικές που η παράλληλη εφαρμογή τους θα προϋπόθετε την εκπλήρωση των στόχων της Πράξης

Η παρουσία περισσότερων από 4.000.000 ατόμων ελληνικής καταγωγής σε περισσότερες από 100 χώρες αποτελεί σημαντικό γεγονός για τον ελληνισμό, ιδιαίτερα καθώς συνοδεύεται με την οργανωμένη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού σε τουλάχιστον 40 από αυτές. Η διατήρηση και η καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας στους απόδημους Έλληνες, που αποτελεί στόχο της «Παιδείας Ομογενών», βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή, δεδομένου ότι τα άτομα σχολικής ηλικίας της ομογένειας ανήκουν κυρίως στην τρίτη γενιά. Κυρίαρχη γλώσσα, στα νεαρά αυτά άτομα, είναι εκείνη της χώρας υποδοχής, ανεξάρτητα αν είναι δίγλωσσα, οπότε μιλούν και ελληνικά, ή μονόγλωσσα, όπως συμβαίνει κυρίως με τα προερχόμενα από μικτούς γάμους.

Το ελληνικό κράτος έχει ιστορικά κι έμπρακτα υιοθετήσει ως υποχρέωση του την εκπαίδευση των ελληνοπαίδων εξωτερικού και επενδύει συνεχώς σε αυτήν. Το αίτημα για συνδρομή από το ελληνικό κράτος παραμένει, αφενός για λόγους αναζήτησης ταυτότητας από τη σύγχρονη ομογένεια κι αφετέρου επειδή η ομογένεια της ευρύτερης κεντρικοανατολικής Ευρώπης (περιλαμβανομένης της Γερμανίας) προσβλέπει ακόμη στην παλιννόστηση. Η ελληνική στρατηγική δεν είναι εύκολο να συγχρηματοδοτηθεί σε όλες τις διαστάσεις της από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, που θέτουν όρια στη χωρική διάσταση πραγματοποίησης των δαπανών. Το γεγονός απέκλεισε πραγματοποιηθείσες

στο εξωτερικό δαπάνες και οδήγησε σε σημαντική περικοπή του προϋπολογισθέντος κόστους.

Στην εποχή μας αναδεικνύονται ως νέα και ιδιαίτερα κατάλληλα μέσα για την παροχή ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Τα ελληνικά σχολεία της ομογένειας, ιδίως αυτά της Ευρωπαϊκής Ένωσης την εποχή ένταξης της Πράξης, συνιστούσαν τον καταλληλότερο υπαρκτό σήμερα εκπαιδευτικό χώρο εφαρμογής προγραμμάτων "ηλεκτρονικής μάθησης" για τη οικοδόμηση γεφυρών συνεργασίας των εθνικών και περιφερειακών εκπαιδευτικών συστημάτων, με σεβασμό ταυτόχρονα στη διαφορετικότητα, ποικιλομορφία και ειδικούς στόχους των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων.

2.3 Αξιολόγηση επίτευξης στόχων

Η Ενέργεια 1.1.1 εφαρμόστηκε με αξιοσημείωτη επιτυχία, πλην της παρέμβασης για τους Τσιγγανοπαίδες. Διακρίνεται ιδιαίτερα για την καινοτομία των παρεμβάσεων της, την υψηλή απορροφητικότητα των Πράξεών της (που θα προσεγγίσει το 100%, πλην των Πράξεων τσιγγανοπαίδων και δευτερευόντως της εκπαίδευσης ομογενών, όπως δείχνει ο Πίνακας 2-3).

Διακρίνεται επίσης για τον όγκο των παραχθέντων προϊόντων της (βλ. Ενót. 3.1 και Παράρτημα 5.6). Οι έρευνες πεδίου κατέδειξαν την αναγνώριση της χρησιμότητάς του εκτεταμένου υλικού που παράχθηκε. Ωστόσο, ο καινοτόμος χαρακτήρας της Ενέργειας συνδυάζεται με σχετικά περιορισμένη έκταση εφαρμογής, προς το παρόν. Η αναπαραγωγή και η κυκλοφορία του παραχθέντος υλικού δεν έχει ακόμη φτάσει σε στάδιο ωριμότητας. Ως συνέπεια τα αποτελέσματα δεν είναι ακόμη μαζικά.

Η δυναμική των επιπτώσεων όμως, εκείνων των παρεμβάσεων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρώτο στάδιο εφαρμογής τους, είναι εμφανής σε ότι αφορά τους μακροπρόθεσμους στόχους για αρμονική ένταξη των ομάδων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην κοινωνία και την αποφυγή αποκλεισμού τους από την απασχόληση. Οι επιτυχείς Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 έδειξαν μία κατεύθυνση, που η εξακολούθηση και διεύρυνσή της προάγει στρατηγικά την κοινωνική συνοχή και εκπληρώνει τους στόχους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, που τη συγχρηματοδοτεί.

Οι επιτευχθέντες στόχοι παρουσιάζονται στη συνέχεια συνοπτικά, ενώ αναλυτική παρουσίαση για κάθε Πράξη ακολουθεί στο κεφάλαιο 3. Σε αυτό το κεφάλαιο, πριν παρουσιαστεί η εξέλιξη στο ΕΠΕΑΕΚ II, προτάσσεται μία ενημερωτική ενότητα για τα αποτελέσματα σε κάθε κοινωνική ομάδα, στη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ I. Ακολουθεί:

- αξιολόγηση των βασικών επιδιώξεων της Ενέργειας στο σύνολό της,
- στοιχεία για την αξιολόγηση των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής της Ενέργειας και
- καταγραφή των συνεργούντων παρεμβάσεων της Πολιτείας, που η επιτυχία τους επηρεάζει την εφαρμογή της Ενέργειας 1.1.1.

2.3.1 Εξέλιξη στο ΕΠΕΑΕΚ I

2.3.1.1 Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων

Το πρόγραμμα Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I (Β΄ ΚΠΣ) ανατέθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, με επιστημονική υπεύθυνη την κα Φραγκουδάκη και προϋπολογισμό 1,049 δισ. δρχ.

Το πρόγραμμα, έκανε εκτενή μελέτη του προβλήματος και στη συνέχεια προέβη σε συγγραφή νέων ειδικών σχολικών εγχειριδίων για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σε επιμόρφωση εκπαιδευτικών τόσο στη χρήση του νέου υλικού όσο και στη φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Για τρία χρόνια λειτούργησε ερευνητικά – πιλοτικά, και από το σχολικό έτος 2000 – 2001 το υλικό εκδόθηκε από τον ΟΕΔΒ και αποτελεί το επίσημο υλικό του ελληνόφωνου προγράμματος.

Το όλο εγχείρημα αποτέλεσε ίσως τη θετικότερη μέχρι τότε παρέμβαση στη μειονοτική εκπαίδευση, και έτυχε ευρείας αποδοχής από την μειονότητα (στα πλαίσια μιας γενικότερα θετικής συγκυρίας τόσο γύρω από τα ελληνοτουρκικά όσο και γύρω από τις σχέσεις κράτους – μειονότητας). Από την πλευρά της πλειονότητας οι αντιδράσεις ήταν ποικίλες και αντιφατικές, στο βαθμό που δημιουργούνταν προϋποθέσεις για αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης και ανατροπή αντιπαιδαγωγικών πρακτικών και συμπεριφορών.

2.3.1.2 Παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές

Το πρόγραμμα για την εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών ανατέθηκε στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, με επιστημονικό υπεύθυνο τον κ. Μάρκου.

Αποτέλεσμα των σχετικών παρεμβάσεων, που χρηματοδοτήθηκαν με 1 δισεκατ. δρχ., ήταν:

- η εκπόνηση μελετών

- η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για το Νηπιαγωγείο, τις Πρώτες Τάξεις του Δημοτικού και βοηθητικού υλικού για το Γυμνάσιο
- η παραγωγή βιβλίων και υλικού για την εκμάθηση των ελληνικών ως δεύτερης γλώσσα
- η οργάνωση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων
- η ανίχνευση του επιπέδου γλωσσομάθειας η κατάταξη των αλλόγλωσσων μαθητών στο κατάλληλο τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας

Με τη λήξη του Προγράμματος το 2000, διατυπώθηκαν οι ακόλουθες προτάσεις για την επόμενη προγραμματική περίοδο:

- γενίκευση της παρέμβασης σε περισσότερες σχολικές μονάδες και επέκταση στη Λυκειακή βαθμίδα και στην Τεχνική/Επαγγελματική εκπαίδευση, μαζί με ίδρυση Προλυκειακών Τμημάτων Υποστήριξης.
- Ανάπτυξη υλικού για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν κατά τη φάση της γενίκευσης και της επέκτασης στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Επέκταση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων για την ευαισθητοποίηση και κυρίως την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.
- Επέκταση του δικτύου υποστήριξης και εποπτείας με τη συμμετοχή των αρμοδίων φορέων διοίκησης της εκπαίδευσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

2.3.1.3 Εκπαίδευση τσιγγανοπαίδων

Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ανέλαβε την υλοποίηση του προγράμματος «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων», με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή κ. Γκότοβο. Το Πρόγραμμα ήταν τριετούς διάρκειας (1997-1999) και ο συνολικός προϋπολογισμός σύμφωνα με το αρχικό αλλά και το αναθεωρημένο Τεχνικό Δελτίο ανήλθε στο ποσό των 1,063 δισεκατ. δρχ.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε μέσα από δράσεις που περιλάμβαναν αγορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, αξιοποίηση δεδομένων και διδακτικού υλικού για την τσιγγάνικη κοινότητα, δοκιμαστική εφαρμογή νέου υλικού, επιμόρφωση εκπαιδευτικών και συγκρότηση μεθόδου διδασκαλίας της Ελληνικής σε δίγλωσσους μαθητές.

Το πρόγραμμα επιδίωξε να αμβλύνει ειδικά προβλήματα που αφορούσαν στην ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα σε αυτά της διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση, της υποεπίδοσης ως σημαντικής και καθοριστικής μορφής σχολική αποτυχία, της ειδικής παιδαγωγικής μεταχείρισης και των διακρίσεων,

και της αδυναμίας του μηχανισμού διοίκησης της εκπαίδευσης να εξασφαλίσει τις οργανωτικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου περί υποχρεωτικής φοίτησης. Σύμφωνα με την έκθεση αυτοαξιολόγησης, το Πρόγραμμα πέτυχε να αμβλύνει, με ολοκληρωμένες μορφές παρέμβασης, τα παραπάνω προβλήματα, όχι όμως σε τέτοιο βαθμό που να αναμένει κανείς ότι τα προβλήματα αυτά θα επιλύονταν οριστικά και αμετάκλητα και αυτό γιατί οι συνεργούντες παράγοντες δημιουργίας και αναπαραγωγής των προβλημάτων δεν μπορούσαν να επηρεασθούν ευθέως από το Πρόγραμμα.

2.3.1.4 Ένταξη παιδιών ομογενών στο σχολείο

Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I χρηματοδοτήθηκε το «Παιδεία Ομογενών 1997-1999», με στόχο τη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην ελληνική διασπορά. Στη διάρκειά του παράχθηκαν τα εξής:

- υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στο νηπιαγωγείο και σε τάξεις του Δημοτικού
- υλικό για τη διδασκαλία σε αρχάριους της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας, για τάξεις του Δημοτικού και του Γυμνασίου
- υλικό για τη διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού
- επιμόρφωση περίπου 3.800 εκπαιδευτικών
- εκπαιδευτικά προγράμματα και φεστιβάλ μαθητικού θεάτρου για ομογενείς μαθητές
- μελέτες, βάσεις δεδομένων και μελέτες.

2.3.2 Αποτύπωση εξέλιξης στο ΕΠΕΑΕΚ II Ενέργειας 1.1.1

Ο Πίνακας 2-3 απεικονίζει την πλέον πρόσφατη (Ιανουάριος 2005) οικονομική κατάσταση των Πράξεων της Ενέργειας. Οι προϋπολογισμοί είναι οι επίσημα ισχύοντες μετά τις όποιες αναθεωρήσεις. Οι δαπάνες και η αντίστοιχη απορροφητικότητα εμφανίζονται με διπλές τιμές. Τα στοιχεία της ΕΥΔ αναφέρονται στις δηλωθείσες με τα μηνιαία δελτία Νοεμβρίου 2004 δαπάνες, οι οποίες είναι επίσημα καταχωρημένες στο ΟΠΣ τη στιγμή σύνταξης της παρούσας έκθεσης. Τα στοιχεία των Τελικών Δικαιούχων βασίζονται στη δική τους γνώση για τις συνολικά εκτελεσθείσες δαπάνες, οι οποίες αναμένεται να δηλωθούν ως τελικές δαπάνες των ολοκληρωθεισών Πράξεων.

Πίνακας 2-3: Χρηματοδότηση, δαπάνες και απορροφητικότητα ανά Πράξη

ΠΡΑΞΗ	ΠΡΟΫΠΟΛΟ- ΓΙΣΜΟΣ	ΧΡΗΜΑΤΟ- ΔΟΤΗΣΗ ΒΑΣΕΙ Ε.Υ.Δ.	ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:		ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΑΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:	
			Ε.Υ.Δ.	ΤΕΛΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ	Ε.Υ.Δ.	ΤΕΛΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ
	1	2	3	4	5=3/1	6=4/1
Μουσουλμανο- παιδών	5.800.000	5.500.000	4.552.769	5.800.000	78%	100%
Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών	7.300.000	7.250.000	6.852.764	7.260.010	94%	99%
Τσιγγανοπαιδών	5.800.000	2.250.000	984.044	1.441.052	17%	25%
Παιδεία Ομογενών	4.463.820	4.250.580	2.686.812	3.577.904	60%	80%
e-Ομογένεια	899.757	792.940	639.402	880.973	71%	98%
ΣΥΝΟΛΟ	24.263.577	20.043.520	15.715.791	18.959.939	65%	78%

Οι απορροφήσεις φαίνεται ότι θα προσεγγίσουν την πλήρη εξάντληση των προϋπολογισθέντων πόρων, πλην δύο περιπτώσεων:

- Την Πράξη «Παιδεία Ομογενών», που κατευθύνεται σε επίπεδα 80%, κυρίως λόγω της μη επιλεξιμότητας των δαπανών στο εξωτερικό. Διαπιστώθηκε ότι έμμεσες επιπτώσεις από την αδυναμία αποζημίωσης συνεργατών του εξωτερικού, έδρασαν ανασχετικά στην απορρόφηση, ακόμη και μετά τη μείωση του προϋπολογισμού τον Ιούνιο 2004.
- Την Πράξη που αφορά στους Τσιγγανόπαιδες, στην οποία επιβλήθηκε αναστολή πληρωμών, μετά από διαχειριστικό έλεγχο, και στην ουσία δεν υλοποίησε παρά μικρό μέρος του σχεδιασθέντος έργου.

Πέρα από την οικονομική πλευρά της εξέλιξης, ανά Πράξη ισχύουν τα εξής για την παραγωγικότητα των Πράξεων:

Κατά την εφαρμογή της Πράξης για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαιδών αποκαταστάθηκαν συνθήκες επικοινωνίας και εμπιστοσύνης με την ηγεσία της μουσουλμανικής μειονότητας. Παράχθηκε εκτενές, καινοτόμο και φιλόδοξο εκπαιδευτικό υλικό, λειτούργησαν αποδοτικά Κέντρα Στήριξης (ΚΕΣΠΕΜ), ευαισθητοποιήθηκαν κοινωνικοί παράγοντες και επιμορφώθηκαν εκπαιδευτικοί λειτουργοί. Δεν υλοποιήθηκε η προβλεπόμενη παρέμβαση στα νηπιαγωγεία, μετά από πολιτική επιλογή μη αντιπαράθεσης με την κρατούσα ηγεσία της μειονότητας, η οποία επιμένει να μην αποδέχεται τη γλωσσική πομάκινη ετερότητα. Σε συμμόρφωση με την παρακίνηση της Ειδικής Γραμματείας ΠΟΔΕ, ο Αξιολογητής κατέγραψε λεπτομερώς και ανέλυσε σε μεγαλύτερη έκταση, από τις άλλες ομάδες, τα αποτελέσματα, στην ενότητα 3.1.

Έγιναν σημαντικά και καινοτόμα βήματα για την ανάπτυξη και εφαρμογή παρεμβάσεων στήριξης της σχολικής και κοινωνικής ένταξης των παλιννοστούντων και των αλλοδαπών μαθητών, σε όλα τα επίπεδα δράσεων που προβλεπόταν στον αρχικό σχεδιασμό. Σημειώνεται ότι ο όγκος του παραχθέντος εκπαιδευτικού υλικού είναι, τουλάχιστον, εντυπωσιακός. Η αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση περιέχεται στην ενότητα 3.2.

Η Πράξη για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων αμφισβητήθηκε ως προς την ορθότητα της διαχείρισης και υλοποίησης της από την ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ, η οποία προχώρησε στην αναστολή της χρηματοδότησης, όπως διεξοδικά αναφέρεται στην ενότητα 3.3.2.5. Η αποτίμηση του υλοποιηθέντος έργου δεν μπορεί να είναι ασφαλής, λόγω ασάφειας στοιχείων. Ωστόσο, είναι εμφανές ότι η Πράξη παρουσίασε σημαντική απόκλιση από τους προγραμματικούς της στόχους και ότι ο καταμερισμός των δραστηριοτήτων σε επίπεδο υλοποίησης είναι ανισοβαρής, υπέρ ορισμένων κατηγοριών δράσεων (πχ. Δίκτυο Συνεργατών) και σε βάρος κάποιων άλλων (π.χ. ενισχυτική διδασκαλία, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, παραγωγή βοηθητικού υλικού). Άμεσες επιπτώσεις και αποτελέσματα στην ομάδα-στόχο δεν είναι ορατά: το έργο παρουσίασε από πενιχρές, έως αμφισβητήσιμες για την ΕΥΔ, εκροές σε δράσεις που είχε αναλάβει ο φορέας Υλοποίησης να εκτελέσει με ίδια μέσα (Υποέργο 1), ενώ η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και η διοργάνωση σημαντικού μέρους των δράσεων ευαισθητοποίησης (Υποέργα 2, 3 και 4) δεν υλοποιήθηκαν, όπως αναλυτικότερα παρουσιάζεται στην επόμενη ενότητα.

Για τις δύο Πράξεις που αφορούν στην εκπαίδευση των παιδιών των ομογενών αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι Δράσεις πραγματοποιήθηκαν, με μικρές αποκλίσεις ανά περίπτωση, σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό. Παράχθηκε εκτενές εκπαιδευτικό υλικό, επιμορφώθηκαν εκπαιδευτικοί και εκπαιδεύτηκαν οι ομογενείς μαθητές. Όσον αφορά τους δύο κόμβους που έχουν τεθεί σε λειτουργία, η συνύπαρξή τους μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και επικαλύψεις και να μην επιτρέψει την βέλτιστη ανάπτυξη του συνολικού ιστοχώρου.

2.4 Αξιολόγηση αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων

Στη συνέχεια αξιολογούνται τέσσερις βασικές επιδιώξεις για το σύνολο της Ενέργειας 1.1.1:

- Το εκπαιδευτικό υλικό
- Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- Η εκπαίδευση μαθητών
- Οι μηχανισμοί διαμεσολάβησης και επικοινωνίας.

2.4.1 Εκπαιδευτικό υλικό

Για το ελληνόφωνο μέρος της εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων, και ειδικότερα για την *πρωτοβάθμια*, ετοιμάστηκε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της Ιστορίας (ως ανταπόκριση σε αίτημα των εκπαιδευτικών και του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης) και για την εκμάθηση της ελληνικής ορολογίας Μαθηματικών / Φυσικής. Το υλικό της Ιστορίας εντάχθηκε αργότερα στο Τεχνικό Δελτίο του Έργου και δεν έχει ακόμα χρησιμοποιηθεί στις τάξεις, οπότε τα αποτελέσματά του δεν είναι ορατά. Το υλικό για την εκμάθηση της ορολογίας Μαθηματικών /Φυσικής χρησιμοποιήθηκε στα ΚΕΣΠΕΜ. Στα πλαίσιο του υπό αξιολόγηση έργου ετοιμάστηκε, επίσης, εκπαιδευτικό υλικό για τις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία, που εστιάζει στην οργάνωση πειραμάτων επίδειξης στα θέματα που προτείνονται για διδασκαλία από τα σχολικά βιβλία στην τουρκική γλώσσα, των τριών τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Στη διάρκεια του σχολικού έτους 2003-2004 το εκπαιδευτικό αυτό υλικό ήταν διαθέσιμο στα ΚΕΣΠΕΜ, ενημερώθηκαν για την ύπαρξή του οι εκπαιδευτικοί και λειτούργησε δανειστικά. Παρόλα αυτά η μέχρι σήμερα διάδοση του υλικού στα σχολεία είναι σχετικά περιορισμένη.

Για τη *δευτεροβάθμια* εκπαίδευση δημιουργήθηκε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Λογοτεχνίας, των Μαθηματικών, της Γεωγραφίας, των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας. Το υλικό αυτό χρησιμοποιήθηκε πειραματικά στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας στα γυμνάσια. Σε γενικές γραμμές το υλικό αυτό αξιολογήθηκε θετικά από τους καθηγητές και τους μαθητές που συμμετείχαν στην διενεργηθείσα έρευνα πεδίου. Για το μάθημα της Ιστορίας παράχθηκε εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό το οποίο όμως δεν χρησιμοποιήθηκε σε πειραματική μορφή από τους εκπαιδευτικούς στις τάξεις με μουσουλμάνους μαθητές, δεδομένου ότι μόλις τον Απρίλιο 2005 δόθηκε έγκριση

πιλοτικής χρήσης, υπό προϋποθέσεις, από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ). Το παραχθέν υλικό χρησιμοποιήθηκε, πάντως, για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της Ιστορίας, δικαιολογώντας τη λειτουργικότητά του.

Σε ότι αφορά την εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών παράχθηκε διδακτικό υλικό, οπτικο-ακουστικό υλικό, βοηθητικό υλικό για τους μαθητές, υποστηρικτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς, επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς και ενημερωτικό υλικό για τους γονείς. 48% του δείγματος καθηγητών Γυμνασίου θεωρεί ότι απαιτούνται βιβλία προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ξενόγλωσσων μαθητών.

Συμπληρωματικά βιβλία διανεμήθηκαν στα 2/3 περίπου των μαθητών Δημοτικού του δείγματος των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, που παρακολούθησαν την ενισχυτική/ βοηθητική διδασκαλία. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το Φορέα Υλοποίησης, έχει διανεμηθεί υλικό σε όλους τους συμμετέχοντες σε μαθήματα ενισχυτικής. Η παρατηρούμενη απόκλιση (1/3 των μαθητών δεν πήρανε βιβλία) μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η διανομή του υλικού έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του δασκάλου.

Το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό και τα βοηθήματα συγκέντρωσαν τη σχετικά θετική αποδοχή όσων τα έλαβαν. Το 73% αυτών που πήρανε βιβλία εκφράστηκε θετικά.

Οι αλλοδαποί μαθητές είναι κατά πλειοψηφία Αλβανικής καταγωγής. Η πλειοψηφία αυτή γίνεται απόλυτη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ έχει μεγαλύτερη διασπορά στη δευτεροβάθμια. Αν το γεγονός δεν οφείλεται σε ιδιαιτερότητα του δείγματος πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη στο προγραμματιζόμενο να εκτυπωθεί ή να αναπτυχθεί στο μέλλον υλικό.

Σε ότι αφορά τους τσιγγανόπαιδες δεν αναπτύχθηκε σημαντικό εκπαιδευτικό υλικό, λόγω χαμηλής προτεραιότητας που δόθηκε στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Παράλληλα ούτε εκτυπώθηκε το στοιχειώδες υλικό που αναπτύχθηκε στο ΕΠΕΑΕΚ I λόγω μη υποβολής και έγκρισης από το ΠΙ ή το ΙΠΟΔΕ.

Το προβλεπόμενο εκπαιδευτικό υλικό για την παιδεία των ομογενών (βιβλία και CD ROM) παράχθηκε στο σύνολό του, εκτός από ένα βιβλίο και μία περίπτωση λογισμικού, ενώ δύο βιβλία είναι υπό εκτύπωση. Σε γενικό επίπεδο φαίνεται ότι κινήθηκε με επιτυχία εντός του σκοπού και των στόχων του, αντιμετωπίζοντας με επάρκεια τις σημαντικότερες εγγενείς δυσκολίες, τόσο ως προς το πολυσχιδές των δράσεων, όσο και ως προς το πλήθος των εκπαιδευτικών κοινοτήτων - χρηστών σε χώρες του εξωτερικού.

2.4.2 Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσουλμανοπαίδων έπρεπε να ανατρέψει παγιωμένες στάσεις και συμπεριφορές που δεν ήταν άμοιρες για την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης που παρείχετο. Οι επιμορφωτικές παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν τη διετία 2002-2004, επικεντρώθηκαν σε παιδαγωγικά και μεθοδολογικά κυρίως ζητήματα, σχετικά με την καλύτερη αξιοποίηση των νέων βιβλίων και του εκπαιδευτικού υλικού. Οι άξονες γύρω από τους οποίους οργανώθηκαν ήταν κυρίως η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και η επικοινωνιακή προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις εθελοντικές επιμορφώσεις, αν και σημείωσε αύξηση τη δεύτερη χρονιά υλοποίησης του προγράμματος, κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις επιμορφώσεις ήταν σχετικά υψηλή (συμμετείχαν 337 εκπαιδευτικοί), παρά το μη υποχρεωτικό χαρακτήρα τους.

Στο πλαίσιο της Πράξης για τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες διοργανώθηκαν συνέδρια, διημερίδες, ημερίδες, διασχολικές και ενδοσχολικές επιμορφώσεις τόσο για τα στελέχη της εκπαίδευσης, όσο και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Παρά ταύτα ελάχιστο ποσοστό του δείγματος είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει κάποιου είδους επιμορφωτικό σεμινάριο. Η ανάγκη πολλαπλασιασμού τέτοιων παρεμβάσεων δεν προκύπτει μόνο από το γεγονός ότι πάνω από 40% των καθηγητών Γυμνασίου με αλλοδαπούς μαθητές θεωρεί ότι χρειάζονται ειδική επιμόρφωση. Μεγενθύνεται και από ένα ποσοστό απαντήσεων καθηγητών, που αποκλίνουν από την επίσημη διαπολιτισμική προσέγγιση, προβάλλοντας επικίνδυνες λογικές αποκλεισμού των αλλόγλωσσων από το «τυπικό» σχολείο.

Το αίτημα για περισσότερη βοήθεια και καλύτερη συμπεριφορά από τους δασκάλους και τους καθηγητές αποτυπώνεται έντονα από τους μαθητές. Ειδικότερα καταγράφεται αίτημα εντονότερης βοήθειας στα μαθήματα γλώσσας. Απέναντι στις απόψεις «αποκλεισμού» που επισημάνθηκαν προηγούμενα, πιο παραγωγική φαίνεται η άποψη για ταυτόχρονη διδασκαλία από δύο δασκάλους, που μπορεί να αποτελεί απάντηση στο αίτημα περισσότερης και καλύτερης στήριξης από τους εκπαιδευτικούς. Η προσέγγιση αυτή προϋποθέτει βέβαια ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Από την έρευνα πεδίου διαπιστώθηκε ότι εκπαιδευτικοί σχολείων με 80% Τσιγγανοπαίδες δεν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα αν και εκδήλωσαν ενδιαφέρον. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε έλλειψη σαφούς μεθοδολογικής προσέγγισης ως προς την οργάνωση των σεμιναρίων τα οποία φαίνεται ότι περιορίστηκαν σε ενέργειες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και δεν επεκτάθηκαν

στη χρήση παιδαγωγικών μεθόδων ή/και εργαλείων σε σχέση με τις ανάγκες της ομάδας στόχου.

Στο πλαίσιο της Πράξης «Παιδεία Ομογενών» πραγματοποιήθηκε με πολύ μικρή απόκλιση από τον προγραμματισμό η προβλεπόμενη επιμόρφωση εκπαιδευτικών ομογενών και αποσπασμένων. Η απόκλιση οφείλεται στην απρόβλεπτη μείωση του αριθμού των αποσπασμένων εκπαιδευτικών, το 2004. Στο πλαίσιο της ίδιας Πράξης, ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος τηλεπαιμόρφωσης εκπαιδευτικών. Το σύστημα είναι σε κατάσταση ετοιμότητας, μετά από έλεγχο λειτουργίας σε έξι πιλοτικές εφαρμογές. Εντούτοις, δεν προβλέπεται πώς θα αξιοποιηθεί περαιτέρω.

Στο πλαίσιο της Πράξης «e-Omogeneia» εκτελέστηκε εξ αποστάσεως επιμόρφωση στην αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην παιδαγωγική και σεμιναριακές επιμορφώσεις.

2.4.3 Εκπαίδευση μαθητών

Τα αποτελέσματα της οργάνωσης και λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στα πλαίσια του έργου εκπαίδευση μουσουλμανοπαίδων είναι δύσκολο να φανούν άμεσα, δεδομένου ότι κύριος στόχος τους ήταν η ενίσχυση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και όχι η «φροντιστηριακή ενίσχυση» των μαθητών που έχει ενδεχομένως, σε ένα βαθμό, πιο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα στην επίδοσή τους.

Πρέπει να σημειωθεί το υψηλό ενδιαφέρον των μαθητών και η επέκταση σε υπερδιπλάσιο αριθμό σχολείων, μετά από τη θετική ανταπόκριση. Η επίδραση της συγκεκριμένης παρέμβασης στην σχολική επίδοση των μουσουλμάνων μαθητών εκτιμάται ότι σε γενικές γραμμές ήταν θετική. Το 90% περίπου των μαθητών που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας δήλωσαν ότι τους βοήθησε και ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 72% από αυτούς, δήλωσαν ότι η βοήθεια αφορούσε όχι μόνο στο μάθημα των Νέων Ελληνικών, αλλά στο σύνολο των μαθημάτων.

Αναφορικά με την εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω παρεμβάσεις:

- ανίχνευση επιπέδου γλωσσομάθειας σε σχολεία της Ελλάδας.
- εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
- ενίσχυση της επίδοσης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολεία της Ελλάδας.
- εφαρμογή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.

- υποστήριξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών προσχολικής ηλικίας.
- λειτουργία θερινών τμημάτων.
- ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών και των οικογενειών τους
- παρεμβάσεις σύνδεσης σχολείου και οικογένειας.

Σε γενικές γραμμές οι αλλοδαποί μαθητές διακρίνονται σε δύο διαφορετικές ομάδες:

- η ομάδα των πλήρως ενσωματωμένων μαθητών που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία και των οποίων οι επιδόσεις είναι ικανοποιητικές και κατά συνέπεια δεν έχουν ανάγκη ενισχυτικών μαθημάτων και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού.
- η ομάδα που παρουσιάζει γενικά χαμηλές επιδόσεις και που κατά τεκμήριο αποτελούν την ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων.

Από την έρευνα πεδίου στα Γυμνάσια προέκυψε ταύτιση καθηγητών και μαθητών (κατά 60% και 62%, αντίστοιχα) ότι οι μαθητές δεν διαβάζουν όσο απαιτείται. Αυτή η αντικειμενικότητα των μαθητών παραπέμπει σε κοινωνικά προβλήματα που τους παρεκτρέπουν από την αρμόζουσα επιμέλεια. Οι δυσκολίες τους αφορούν τα μαθήματα κυρίως των Αρχαίων και στη συνέχεια Μαθηματικά, Φυσική / Χημεία και Ιστορία.

Μεγάλο ποσοστό του δείγματος των αλλοδαπών μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου, (73% και 63%, αντίστοιχα) δεν παρακολούθησε μαθήματα ενισχυτικής / βοηθητικής διδασκαλίας. Τα μαθήματα αυτά είχαν θετική επίπτωση στους μαθητές που συμμετείχαν (σύμφωνα με την άποψη των ιδίων σε ποσοστό που προσεγγίζει το 70%), ιδιαίτερα όταν συνοδεύονται από ομαδικές δραστηριότητες. Είναι πρόδηλη η ανάγκη επέκτασή τους, ώστε να καλύψουν καταρχάς το ήμισυ των μαθητών που δηλώνει την ανάγκη τους.

Η Πράξη για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων επικεντρώθηκε κυρίως στην απογραφή τους και στη συνέχεια στην αρχική εγγραφή τους στο Δημοτικό. Δεν αντιμετωπίστηκε το βασικό θέμα της παραμονής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η διαρροή των Τσιγγανοπαίδων μαθητών στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Η διαρροή εντοπίζεται και μέσα στο ίδιο το σχολικό έτος, δηλαδή ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και ο αριθμός των ενεργών μαθητών παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση. Το συμπέρασμα αυτό διατυπώθηκε από τους φορείς που εκπροσωπούν τους Τσιγγάνους, αλλά διαπιστώθηκε και στην έρευνα πεδίου, όπου σε σχολεία με μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων Τσιγγανοπαίδων, οι ερευνητές δεν έβρισκαν παιδιά να παρακολουθούν κανονικά τα μαθήματα. Σύμφωνα όμως, με δηλώσεις του Φορέα Υλοποίησης, το διάστημα 2000 – 2004, παρατηρήθηκε θεαματική

μείωση της σχολικής διαρροής στο δημοτικό. Επίσης, σημειώθηκε ότι η Πράξη δεν είχε ουσιαστική παρέμβαση στην εκτέλεση προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας (έγινε μόνο σε 12 τμήματα σε 4 σχολεία), ενώ το πόρισμα ελέγχου της ΕΥΔ αμφισβητεί αν και αυτά τα προγράμματα, όντως πραγματοποιήθηκαν.

Η εκπαίδευση ομογενών μαθητών σε εκπαιδευτικά προγράμματα έγινε ακριβώς στα πλαίσια που είχε προγραμματισθεί (460 μαθητές, 7 προγράμματα).

2.4.4 Μηχανισμοί διαμεσολάβησης και επικοινωνίας

Τα Κέντρα Στήριξης Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΚΕΣΠΕΜ) λειτούργησαν ως σημαντικός μοχλός επίτευξης των γενικότερων στόχων του έργου και συνέβαλαν ιδιαίτερα στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης από υψηλό ποσοστό μειονοτικών γονέων. Η στελέχωση των Κέντρων και με προσωπικό από την μειονότητα διευκόλυε σημαντικά τόσο την επικοινωνία με τους γονείς, όσο και με τους ίδιους τους μαθητές. Επίσης, μέσα από την οργάνωση των μαθημάτων και των λοιπών δραστηριοτήτων συνέβαλαν στην ενίσχυση της ελληνομάθειας και στη δημιουργία προϋποθέσεων για αποδοχή και κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτικών μαθητών.

Ένα εκτεταμένο δίκτυο επιστημονικών συνεργατών και τοπικών συνεργατών αναπτύχθηκε για την υποστήριξη της Πράξης εκπαίδευσης παλινοστούντων και αλλοδαπών. Η διάρθρωση και λειτουργία του δικτύου σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο περιγράφεται αναλυτικά στην ενότητα 3.2. Το δίκτυο, μεταξύ άλλων, κατέγραψε τις ανάγκες και οργάνωσε την αποστολή του υπό δοκιμή εκπαιδευτικού υλικού στους σχολεία. Μένει να διερευνηθεί γιατί το διανεμηθέν υλικό δεν δόθηκε στους δυνητικά τελικούς ωφελούμενους, δηλ. στους μαθητές, σε όσες τουλάχιστον περιπτώσεις ανέδειξε η σχετική έρευνα πεδίου.

Στην εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων η κατηγορία δράσεων που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο κόστος είναι αυτή που αφορά στη λειτουργία του «Δικτύου Συνεργατών» (70% της συνολικής δαπάνης), που αναλώθηκαν κυρίως στην καταγραφή και παρακολούθηση παιδιών ηλικίας Δημοτικού από τον πληθυσμό των Τσιγγάνων (κυρίως). Η εκτίμηση ενός μέσου κόστους για κάθε συνεργάτη δεν κατέστη εφικτή, αφού δεν μπορούσαν να παρασχεθούν στο Σύμβουλο ασφαλή στοιχεία σε σχέση με τη διάρκεια και το καθεστώς απασχόλησης των εν λόγω στελεχών.

Η πύλη isocrates.gr, αποδείχθηκε ότι είναι ένας αποτελεσματικός και βιώσιμος τρόπος καθημερινής επικοινωνίας και συνεργασίας, διακίνησης διοικητικής και όχι μόνον πληροφορίας μεταξύ ΥΠΕΠΘ και περιφερειακών υπηρεσιών εξωτερικού (και εσωτερικού). Ο κόμβος e ομογένεια και η μέχρι τώρα λειτουργία του δείχνει ότι η

ανάπτυξη on-line κοινοτήτων μάθησης εκπαιδευτικών της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εξωτερικού είναι εφικτή. Η συνύπαρξη όμως, των δύο κόμβων, με τον ένα παρένθετο του άλλου, μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και επικαλύψεις και να μην επιτρέψει την βέλτιστη ανάπτυξη του συνολικού ιστοχώρου.

2.5 Αξιολόγηση μηχανισμών σχεδιασμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου

Η αξιολόγηση των μηχανισμών και των υπηρεσιών που έχουν αρμοδιότητες δεν αποτελεί προδιαγραμμένη υποχρέωση του αξιολογητή. Δεν είναι δυνατόν όμως να αγνοηθεί τουλάχιστον στο βαθμό που αφορά στην εφαρμογή των αξιολογούμενων Πράξεων και στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Η γενικότερη αξιολόγησή τους περιέχεται στην Έκθεση της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του ΕΠΕΑΕΚ II και θα επικαιροποιηθεί με την Έκθεση Α' Απολογισμού του, που θα συνταχθεί στη διάρκεια του 2005.

Σε ότι αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι σχετικοί μηχανισμοί διακρίνονται, για πρακτικούς λόγους, σε «πολιτικά υπεύθυνους», «διαχειριστικά υπεύθυνους» και «εκτελεστικούς». Ως πολιτικά υπεύθυνες θεωρούνται οι υπηρεσίες:

- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) και ιδιαίτερα:
 - Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΓΓ ΠΟΔΕ)
 - Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΔΙΠΟΔΕ)
- Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ)
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ).

Ως διαχειριστικά υπεύθυνες θεωρούνται οι υπηρεσίες:

- Ειδική Γραμματεία Ε.Ε. και ΚΠΣ
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (ΕΥΔ) ΕΠΕΑΕΚ II

Υπηρεσία εκτελεστικού χαρακτήρα, που εμπλέκεται στην ολοκλήρωση των επιδιώξεων της Ενέργειας 1.1.1, είναι ο

- Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ).

Στην περίοδο του ΕΠΕΑΕΚ II, το ΥΠΕΠΘ προχώρησε σε νομοθετικές παρεμβάσεις, εκ των οποίων οι σχετικότερες προς το αξιολογούμενο αντικείμενο, ήταν:

Κατά το 2000, με το Ν. 2817, δόθηκε η δυνατότητα να θεσμοθετούνται ξενόγλωσσα προγράμματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, αντίστοιχα του ελληνικού αναλυτικού προγράμματος και καθορίστηκε ο τρόπος απόκτησης του σχετικού τίτλου σπουδών και η διαδικασία πρόσβασης των κατόχων του στην Γ/βάθμια εκπαίδευση. Με το Ν. 2790 γίνεται μνεία στη στήριξη των παλιννοστούντων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την προετοιμασία και ένταξη των παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Με την Εγκύκλιο Γ1/226/6-3-2000 καθιερώνεται το 16ο έτος ως όριο ηλικίας για τη φοίτηση μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Στη ίδια εγκύκλιο προβλέπεται η δυνατότητα κατατακτήριων εξετάσεων για τους μαθητές που φοιτούν σε τάξη μικρότερη από τη χρονολογική τους ηλικία. Σημειώνεται ότι, κατά πάγια αντίληψη του ΥΠΕΠΘ, οι Έλληνες και αλλοδαποί μαθητές ηλικίας κάτω των 16 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει φοίτηση 6 τάξεων σε σχολείο ημεδαπής ή αλλοδαπής, θα πρέπει να εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η ΚΥΑ της 8ης/7/2002 ορίζει εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και εισόδημα που δεν υπερβαίνει τα 3.000 ευρώ. Η εισοδηματική ενίσχυση ισχύει μέχρι το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης του μαθητή και σε κάθε περίπτωση, με τη συμπλήρωση του 16ου έτους ηλικίας του.

Η ΕΓ ΠΟΔΕ παρείχε ισχυρή βοήθεια στην οργάνωση των ερευνών πεδίου με τη διακίνηση ερωτηματολογίων και επιστολών που παρακινούσαν τους λήπτες να ανταποκριθούν σε καθορισμένα χρονικά όρια. Οι ρυθμοί απόκρισης, η ακρίβεια επικοινωνίας και η χρήση μέσων επικοινωνίας δεν υστέρησε από τα σύγχρονα πρότυπα των δημοσίων υπηρεσιών.

Το ΙΠΟΔΕ, κατά το σχολικό έτος 2002/2003, προχώρησε στην πρώτη ολοκληρωμένη συγκέντρωση στοιχείων για την εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Κατά την εκπόνηση της παρούσας αξιολόγησης και των ερευνών πεδίου έδειξε τακτικό ενδιαφέρον για την εξέλιξη τους. Η εξέταση των υποβληθέντων προς έγκριση ερωτηματολογίων για τους μαθητές δεν διακρίθηκε για την ευρύτητα πνεύματος, αλλά υπήρξε ασυνήθιστα ταχεία. Η ουσιαστικότερη παρατήρηση για το ΙΠΟΔΕ αφορά την ανάγκη να ασχοληθεί με τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση των Ελλήνων Τσιγγάνων, αναλαμβάνοντας ευθύνες και υποστηρίζοντας το έργο που σημείωσε αμελητέα πρόοδο στη διάρκεια της μέχρι τώρα εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ.

Καταλυτική για την εφαρμογή του προγραμματισμού σε ότι αφορά τις έρευνες πεδίου υπήρξε παρέμβαση του Ειδικού Γραμματέα ΕΕ και ΚΠΣ. Η απόκριση πάντως σε αιτήματα παροχής στοιχείων και πληροφοριών που κρίθηκαν αναγκαία για την

αξιολόγηση υπήρξε συγκρατημένη, δημιουργώντας την αίσθηση υπερβάλλουσας αντίληψης για τη διαβάθμιση ορισμένων εγγράφων. Ορισμένα στοιχεία βρέθηκαν από άλλες πηγές. Ελλείψεις της παρούσας έκθεσης που αφορούν στην επιλογή των Τελικών Δικαιούχων οφείλονται σε, προσωρινή ελπίζεται, καθυστέρηση παροχής άλλων αιτηθέντων στοιχείων.

Σε ότι αφορά τη διαχείριση και παρακολούθηση η Διαχειριστική Αρχή του ΕΠΕΑΕΚ δεν υπερέβη τις επικρατούσες πρακτικές, που δίνουν έμφαση στη διαχείριση, υποβαθμίζοντας το ρόλο της παρακολούθησης. Η συμπεριφορά αυτή είναι χαρακτηριστική των ελληνικών αρμόδιων αρχών στην περίοδο του Γ' ΚΠΣ, όπως επισημάνθηκε στην 6^η Επιτροπή Παρακολούθησης του Γ' ΚΠΣ (15/12/2004). Πάντως, η συγκεκριμένη Διαχειριστική Αρχή φαίνεται ότι στήριξε σε αρκετές περιπτώσεις προσπάθειες και αιτήματα των Τελικών Δικαιούχων και επέδειξε ενδιαφέρον για την εφαρμογή της Ενέργειας.

Συνολικά, η παρέμβαση της Διαχειριστικής Αρχής υπήρξε κατασταλτική και όχι προληπτική. Προκαταρκτικά συμπεράσματα συγκλίνουν στην άποψη ότι επιδείχθηκε, αναγκαία ίσως, αυστηρότητα στους ελέγχους, με μάλλον αργή λήψη, ή έστω γνωστοποίηση, αποφάσεων προς στον Τελικό Δικαιούχο. Επισημαίνεται, όμως, ότι δεν προηγήθηκαν έγκαιρες επισημάνσεις για την πορεία και την ενδεχόμενη απόκλιση από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Δημιουργείται, ως εκ τούτου, η υπόνοια ότι δαπανήθηκε σημαντική προσπάθεια στην τυπική καταχώρηση στοιχείων αναφορών στο ΟΠΣ, χωρίς ουσιαστική επίγνωση της εξέλιξης και προληπτική παρέμβαση.

2.6 Συνεργούντα Προγράμματα και Δράσεις

Η Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του ΕΠΕΑΕΚ II καταγράφει δύο προγράμματα που είναι παράλληλα στη στόχευση και σύγχρονα του προγράμματος και της περιεχόμενης σε αυτό Ενέργειας 1.1.1:

- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ)
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (ΕΣΔΕν)

Όσον αφορά στο ΕΣΔΑ η Ενδιάμεση Αξιολόγηση επισημαίνει τη συνάφεια της Ενέργειας 1.1.1 με το Στόχο 3: *Κοινωνική συμμετοχή και ενσωμάτωση* και ειδικότερα με την *Κατευθυντήρια Γραμμή [ΚΓ] 7: Προώθηση της ενσωμάτωσης και καταπολέμησης των διακρίσεων έναντι των ατόμων σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας.*

Όσον αφορά στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (ΕΣΔΕν) επισημαίνεται η συνάφεια με το Στόχο 3: Δράση για τους πλέον ευάλωτους.

Ειδικότερα για κάθε Πράξη καταγράφεται στο Κεφάλαιο 3 και συμπεριλαμβάνονται στις ΜήΛΑ τα σχετικά με αυτές συνεργούντα Προγράμματα. Για τους μουσουλμανόπαιδες υπάρχει λεπτομερέστερη ανάλυση στο Παράρτημα 5.

Η μέχρι τώρα διερεύνηση, δεν ανέδειξε ένα υπεύθυνο κέντρο που να συντονίζει, να παρακολουθεί και να εισηγείται αναμορφωτικές παρεμβάσεις για όλη την έκταση των συνεργούντων προγραμμάτων και παρεμβάσεων της Πολιτείας. Η εκχώρηση συναφών μελετητικών αρμοδιοτήτων για τους τσιγγάνους σε μη κυβερνητική οργάνωση, δεν μπορεί, και αυτό φάνηκε, να καλύψει την ανάγκη για αποφασιστική παρουσία της ίδιας της Πολιτείας. Η διερεύνηση θα συνεχιστεί προκειμένου να εντοπιστεί, ενδεχομένως, τέτοιο κέντρο, να επιβεβαιωθεί η ανάγκη ύπαρξής του και να προδιαγραφούν, περιγραμματικά, οι αρμοδιότητές του.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1	Σκοπός και κριτήρια της έκθεσης αξιολόγησης	1
1.2	Δομή και περιεχόμενο Έκθεσης	2
1.3	Μεθοδολογική σύνοψη	4
2.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	10
2.1	Συνοπτική αποτύπωση	10
2.2	Αξιολόγηση στόχων και στρατηγικής	16
2.2.1	Σχεδιασμός και στοχοθεσία	16
2.2.2	Συνάφεια στόχων και συνολικής στρατηγικής	18
2.3	Αξιολόγηση επίτευξης στόχων	21
2.3.1	Εξέλιξη στο ΕΠΕΑΕΚ I	22
2.3.2	Αποτύπωση εξέλιξης στο ΕΠΕΑΕΚ II Ενέργειας 1.1.1	24
2.4	Αξιολόγηση αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων	27
2.4.1	Εκπαιδευτικό υλικό	27
2.4.2	Επιμόρφωση εκπαιδευτικών	29
2.4.3	Εκπαίδευση μαθητών	30
2.4.4	Μηχανισμοί διαμεσολάβησης και επικοινωνίας	32
2.5	Αξιολόγηση μηχανισμών σχεδιασμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου	33
2.6	Συnergούντα Προγράμματα και Δράσεις	35

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1-1: Πλήθος σχολείων όπου πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου.....	5
Πίνακας 1-2: Παράδειγμα μετάπτωσης λογικής κλίμακας κατά τη συσχέτιση Ενέργειας - Πράξης – Δραστηριότητας, στην περίπτωση της εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων.	7
Πίνακας 1-3: Πρότυπη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης REMACO (ΜήΛΑ), βασικό εργαλείο αποτύπωσης, αξιολόγησης και ανασχεδιασμού της Ενέργειας και των επί μέρους Πράξεών της	9
Πίνακας 2-1: Ενταγμένες Πράξεις στο ΕΠΕΑΕΚ II	10
Πίνακας 2-2: Μήτρα λογικής ανάλυσης του συνόλου της αξιολογούμενης Ενέργειας 1.1.1.	12
Πίνακας 2-3: Χρηματοδότηση, δαπάνες και απορροφητικότητα ανά Πράξη	25

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1-1: Πυραμιδωτή διάρθρωση της Αξιολόγησης (Μέρος Α')	3
--	---

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Συντομογραφία	Επεξήγηση
LFA	Logical Framework Analysis
ΓΡΑΣΕΠ	Γραφείο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΔΕ	Δεσμών Εργασιών
ΔΕΣ	Διαπολιτισμική Εκπαιδευτική Στήριξη Μαθητικών Ομάδων Θράκης»
ΔΙΠΟΔΕ	Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
ΕΔΙΑΜΜΕ	Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών
Ε.Π.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εα	Εξ αποστάσεως
ΕΙΝ	Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΑΘ	Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης
ΕΠΕΑΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση
ΕΣΔΕν	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση
ΕΥΔ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
ΙΔΕΚΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΠΟΔΕ	Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
ΙΤΥ	Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών
ΚΕΠΑ	Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς
ΚΕΣΠΕΜ	Κέντρο Στήριξης Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
ΜήΛΑ	Μήτρα Λογικής Ανάλυσης

Συντομογραφία	Επεξήγηση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΟΕΔΒ	Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
ΠΕΠ ΑΜΘ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΤΔΕ	Τεχνικό Δελτίο Έργου
ΤΠΕ	Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
ΥΕ	Υποέργο
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΦΕ	Φυσικών Επιστημών

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΗ

3.1 Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

3.1.1 Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λοζάνης η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης εξαιρέθηκε από την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών, σε αντιστάθμισμα της αντίστοιχης εξαίρεσης των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.

Δεν υπάρχουν επίσημα ακριβή στατιστικά στοιχεία για το συνολικό πληθυσμό της «μουσουλμανικής μειονότητας» στη Θράκη, εφόσον από τις στατιστικές απογραφές που διενεργεί η Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας δεν προκύπτουν διαχωρισμοί βάσει του θρησκευάτος¹. Οι απόψεις ως προς το θέμα αυτό δίστανται. Αρκετοί Έλληνες ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο πληθυσμός της «μουσουλμανικής μειονότητας» κυμαίνεται μεταξύ 100.000 - 120.000², ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι κυμαίνεται μεταξύ 80.000 και 90.000³. Σύμφωνα με την επίσημη ελληνική κυβερνητική θέση, ο πληθυσμός της «Μουσουλμανικής μειονότητας» ανέρχεται στις 100.000⁴ περίπου.

Με βάση επομένως την επίσημη ελληνική θέση, η μουσουλμανική μειονότητα αποτελεί το 27,5% του συνολικού πληθυσμού της Θράκης (363.479 κάτοικοι)⁵ και το 0,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Το ποσοστό της μειονότητας στο σύνολο του τοπικού πληθυσμού είναι διαφοροποιημένη στους τρεις νομούς της Θράκης: στο νομό Ξάνθης αποτελεί το 43%, στο νομό Ροδόπης το 57% και στο νομό Έβρου το 6,6%.

Η φυλετική σύνθεση της μειονότητας είναι, κατά βάση, τριπλής προέλευσης (Τουρκογενείς, Πομάκοι, Αθίγγανοι).

Με εξαίρεση τις μεγάλες πόλεις της Θράκης, η μειονότητα ζει σε αμιγείς οικισμούς (από τους 500 οικισμούς της Θράκης, μόλις το 12% έχουν μεικτό πληθυσμό).

¹ Η απογραφή του 1951 ήταν η τελευταία κατά την οποία ο πληθυσμός της χώρας καταγράφηκε κατά θρήσκευμα και γλώσσα. Με βάση τη συγκεκριμένη απογραφή ο πληθυσμός της μειονότητας αντιπροσώπευε το 1/3 του συνολικού πληθυσμού της περιοχής (105.092 άτομα σε σύνολο 336.954). Έκτοτε μόνο προσεγγίσεις του ύψους του πληθυσμού της μειονότητας δημοσιεύονται.

² «Μειονότητες και αγροτική κοινωνία. Οι Πομάκοι στη Θράκη», Ανακοίνωση στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Χώρος και περιβάλλον: Παγκοσμιοποίηση- Διακυβέρνηση- Βιωσιμότητα». Αθήνα Πάντειο Πανεπιστήμιο 9-10/Μαρτίου 2002, Θ. Μαλκίδης

«Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και η στρατηγική χρησιμοποίησή της από την Τουρκία», Δ. Καραχάλιος, άρθρο στο ηλεκτρονικό περιοδικό «Αντίβαρο»

³ Σ. Τρουμπέτα «Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους μουσουλμάνους της Θράκης» Κ.Ε.Μ.Ο. 2001,

Γ. Μαυρομάτης «Ζητήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των μουσουλμάνων μειονοτικών της Θράκης» στο Ε. Τρέσσου – Σ. Μητακίδου «Η διδασκαλία της γλώσσας και των μαθηματικών: εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων, εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2002»

⁴ <http://www.hri.org/MFA/foreign>

⁵ ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

Σε ότι αφορά το επαγγελματικό προφίλ της μουσουλμανικής μειονότητας, ένα μεγάλο ποσοστό (49%) ασχολείται με αγροτικές δραστηριότητες, ένα επίσης σημαντικό ποσοστό (42%) είναι χειρώνακτες και μόλις το 3,5% είναι έμποροι, υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες. Σε εθνικό επίπεδο τα αντίστοιχα ποσοστά είναι: 19% αγρότες, 34% χειρώνακτες και 38% έμποροι, υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι μουσουλμάνοι είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό εσωστρεφείς, απευθύνονται, δηλαδή, στην ίδια τη μουσουλμανική μειονότητα.

Ήδη από το μεσοπόλεμο, οι πολιτικές σχέσεις της Ελλάδας τόσο με τα βορινά Βαλκάνια, όσο και με την Τουρκία, επηρέασαν την στεγανοποίηση των πληθυσμών που κατοικούν στη Δυτική Θράκη.

Πάντως, από το 1991 διαμορφώνεται μια πολιτική που διευκολύνει το άνοιγμα των τοπικών κοινωνιών προς τη λοιπή κοινωνία και εκδηλώνεται μια προσπάθεια να διαμορφωθεί μια πιο ανοικτή πολιτική απέναντι στη μειονότητα. Αυτή η πολιτική εφαρμογής ισονομίας και ισοπολιτείας χριστιανών και μουσουλμάνων, χαρακτηρίζεται από μετριοπάθεια και συναίνεση στο χειρισμό των προβλημάτων της μειονότητας.

3.1.1.1 Μειονοτική εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των μαθητών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης διέπεται από τη συνθήκη της Λοζάνης και διαφοροποιείται από τις γενικές διατάξεις που διέπουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, τα παιδιά της μειονότητας έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν είτε τη φοίτηση στα μειονοτικά σχολεία, είτε την από κοινού φοίτηση με τα παιδιά της πλειονότητας στα σχολεία της γενικής εκπαίδευσης.

Το μεγαλύτερο μέρος της μειονότητας κάνει χρήση του δικαιώματός της για ξεχωριστή εκπαίδευση σε ότι αφορά τη φοίτηση στο δημοτικό σχολείο.

Τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας, φοιτούν, κατά τη συντριπτική τους πλειονότητα, σε 211 μειονοτικά δημοτικά σχολεία, ποικίλης οργανικότητας (έχουν ιδρυθεί 232 μειονοτικά δημοτικά, από τα οποία λειτουργούν σήμερα τα 211 - βλ. Πίνακα 3-1). Τα σχολεία αυτά έχουν ιδρυθεί από τις κοινότητες της μειονότητας, βάσει της συνθήκης της Λοζάνης, και λειτουργούν υπό ένα ιδιότυπο νομικό καθεστώς (με αποτέλεσμα άλλοτε να λογίζονται ως δημόσια και άλλοτε ως ιδιωτικά), εποπτευόμενα και ελεγχόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στα μειονοτικά σχολεία διδάσκονται:

- στα τουρκικά: τουρκική γλώσσα, θρησκευτικά, μαθηματικά και φυσική
- στα ελληνικά: ελληνική γλώσσα, ιστορία, μελέτη περιβάλλοντος, γεωγραφία και αγωγή του πολίτη.

Η διδασκαλία της μουσικής, γυμναστικής, χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και της ξένης γλώσσας, γίνεται σήμερα σε πολλά μειονοτικά σχολεία από χριστιανούς εκπαιδευτικούς. Η διδασκαλία αυτών των μαθημάτων στα ελληνικά επιφέρει κάποια παράβαση της προβλεπόμενης στη Συνθήκη της Λοζάνης ισάριθμη κατανομή ωρών ελληνόφωνης και αλλόγλωσσης διδασκαλίας.

Το ελληνόφωνο πρόγραμμα διδάσκεται από χριστιανούς εκπαιδευτικούς αποφοίτους των Ελληνικών Παιδαγωγικών Σχολών. Μέχρι το 2000, το ελληνόφωνο μέρος της εκπαίδευσης ακολουθούσε το αναλυτικό ωρολόγιο πρόγραμμα των ελληνόγλωσσων δημόσιων δημοτικών σχολείων και χρησιμοποιούσε τα ίδια βιβλία. Από το 2000 και μετά, επίσημα βιβλία της μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν αυτά που παρήχθησαν από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», του ΕΠΕΑΕΚ Ι. Το τουρκόφωνο πρόγραμμα διδάσκεται από μουσουλμάνους εκπαιδευτικούς, που στην πλειοψηφία τους είναι απόφοιτοι της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ) (βλ. Πίνακα 3-3).

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν διέπεται από τη Συνθήκη της Λοζάνης. Στη Θράκη ωστόσο λειτουργούν δύο μειονοτικά Γυμνάσια – Λύκεια⁶ και 2 Ιεροσπουδαστήρια. Αυτό σημαίνει ότι ένα μέρος των μουσουλμάνων μαθητών και μαθητριών μπορούν να κάνουν χρήση της ειδικής μειονοτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η πλειοψηφία, πάντως, του μαθητικού πληθυσμού ασκεί την εκπαίδευσή της στα Γυμνάσια και τα Λύκεια της γενικής εκπαίδευσης.

Μέχρι πριν λίγα χρόνια, η εισαγωγή των μαθητών της μουσουλμανικής μειονότητας στα μειονοτικά Γυμνάσια – Λύκεια γινόταν με κλήρωση, δεδομένου ότι ο αριθμός των ενδιαφερομένων μαθητών ήταν μεγαλύτερος από τον αριθμό των μαθητών που μπορούσαν τα σχολεία αυτά, λόγω υλικότεχνικής υποδομής, να υποδεχθούν. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια τα αιτήματα εγγραφής ικανοποιούνται στο σύνολό τους (δεν εφαρμόζεται πλέον ο θεσμός της κλήρωσης), ως αποτέλεσμα του συνεχώς μειούμενου αριθμού των μαθητών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον για φοίτηση σε μειονοτικά Γυμνάσια – Λύκεια.

Στα μειονοτικά Γυμνάσια - Λύκεια υπηρετούν ημεδαποί μουσουλμάνοι απόφοιτοι τουρκικών πανεπιστημιακών σχολών και «μετακλητοί» εκπαιδευτικοί από την Τουρκία. Το ελληνόφωνο πρόγραμμα διδάσκεται από χριστιανούς εκπαιδευτικούς, αποφοίτους Ανώτατων Πανεπιστημιακών Σχολών (βλ. Πίνακα 3-5).

Θεσμός ξεχωριστής – μειονοτικής - εκπαίδευσης υπάρχει και στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: είναι η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ) που εκπαιδεύει

⁶ Σύμφωνα με Διατάγματα, εκπορευόμενα από διμερείς Συμφωνίες Ελλάδος - Τουρκίας, επιτρέπεται τα παιδιά της μειονότητας να φοιτούν σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία λειτουργούν με καθεστώς παρόμοιο της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για τα δύο Γυμνάσια και Λύκεια: της Κομοτηνής (*Τζελάλ Μπαγιάρ*), που λειτουργεί από το 1954, και της Ξάνθης που ιδρύθηκε το 1964.

τους εκπαιδευτικούς που προέρχονται από τη μειονότητα και στελεχώνει με διδακτικό προσωπικό τα μειονοτικά σχολεία. Τα τελευταία χρόνια έχει αξιοποιηθεί ποσόστωση εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει συναθροιστεί μία χιλιάδα περίπου φοιτητών της μειονότητας.

Η μειονοτική εκπαίδευση σε αριθμούς

Στους τρεις νομούς της Θράκης έχουν ιδρυθεί συνολικά 232 μειονοτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, από τα οποία σήμερα λειτουργούν 211 (βλ. Πίνακα 3-1). Το 79% των μειονοτικών σχολείων που λειτουργούν είναι διθέσια (1 χριστιανός και 1 μουσουλμάνος δάσκαλος), το 13% τετραθέσια και μόνο το 8% των σχολείων αυτών είναι εξαθέσια και άνω.

Σήμερα το 84% των παιδιών της μειονότητας ηλικίας 6 – 12 ετών φοιτούν σε μειονοτικά δημοτικά σχολεία, ενώ κατά τη σχολική χρονιά 2001 - 2002 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 90,5% (βλ. Πίνακα 3-2). Φαίνεται ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο γενικό γυμνάσιο τα παιδιά που προέρχονται από τη μειονοτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου διδάσκονται τα μισά μαθήματα στα τούρκικα, και ο διαφαινόμενος μετέπειτα αποκλεισμός τους από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ωθεί όλο και περισσότερους γονείς στο να επιλέγουν το "κανονικό" δημοτικό σχολείο.

Πίνακας 3-1: Μειονοτικά Σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

ΝΟΜΟΣ	ΕΧΟΥΝ ΙΔΡΥΘΕΙ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ	Οργανικότητα Σχολείου	Πλήθος Σχολείων	Ποσοστό %
ΞΑΝΘΗ	76	73	2/Θ	166	79%
ΡΟΔΟΠΗ	135	119	4/Θ	28	13%
ΕΒΡΟΣ	21	19	6/Θ	8	4%
ΣΥΝΟΛΟ	232	211	8/Θ	5	2%
			10/Θ	2	1%
			12/Θ	1	0,5%
			24/Θ	1	0,5%
			ΣΥΝΟΛΟ	211	100%

Πηγή: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης

Πίνακας 3-2: Μουσουλμάνοι Μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά σχολική χρονιά

ΝΟΜΟΣ	ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				ΣΥΝΟΛΟ			
	01-02	02-03	03-04	04-05	01-02	02-03	03-04	04-05	01-02	02-03	03-04	04-05
ΞΑΝΘΗΣ	3159	3092	3186	3169	440	569	840	824	3599	3661	4026	3993
ΡΟΔΟΠΗΣ	3157	3125	3189	3147	65	73	99	91	3222	3198	3288	3238
ΕΒΡΟΥ	557	557	589	612	216	289	337	390	773	846	926	1002
ΣΥΝΟΛΟ	6873	6774	6964	6928	721	931	1276	1305	7594	7705	8240	8233

Πηγή: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης

Στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία υπηρετούν σήμερα 408 μουσουλμάνοι εκπαιδευτικοί (βλ. Πίνακα 3-3), εκ των οποίων:

- 327 (80%) είναι απόφοιτοι της ΕΠΑΘ,
- 57 (14%) απόφοιτοι τουρκικών διδασκαλείων,
- 16 απόφοιτοι Ιεροσπουδαστηρίων και
- 8 μετακλητοί από την Τουρκία βάσει του διμερούς μορφωτικού πρωτοκόλλου.

Ισάριθμος (408) είναι και ο αριθμός των χριστιανών εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε αυτά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό (28% περίπου) των χριστιανών εκπαιδευτικών είναι αναπληρωτές ή αποσπασμένοι, δηλαδή έχουν βραχεία παραμονή στα συγκεκριμένα σχολεία.

Πίνακας 3-3: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Δημοτικών Σχολείων (2004-05)

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ (1)	ΣΕ ΑΠΟΣΠΑΣΗ (2)	ΜΟΝΙΜΟΙ (3=1-2)	ΑΠΟ ΑΠΟΣΠΑΣΗ (4)	ΑΝΑΠΛΗΡΩ -ΤΕΣ (5)	ΣΥΝΟΛΟ (6=3+4+5)
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ						
ΔΑΣΚΑΛΟΙ	303	38	265	66	32	363
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	18	2	16	9	0	25
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	18	6	12	2	6	20
ΣΥΝΟΛΟ	339	46	293	77	38	408
ΤΟΥΡΚΟΓΛΩΣΣΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ						
ΕΠΑΘ	226	15	242	14	71	327
ΤΟΥΡΚ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ	57		57			57
ΙΕΡΟΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΑ	17	1	16			16
ΜΕΤΑΚΛΗΤΟΙ				8		8
ΣΥΝΟΛΟ	300	16	315	22	71	408

Πηγή: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης

Στα δύο μειονοτικά Γυμνάσια - Λύκεια και στα δύο Ιεροσπουδαστήρια φοιτούν συνολικά 1.268 μαθητές (26% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Με καθαρά μουσουλμανικό πληθυσμό λειτουργούν επίσης, στις ορεινές περιοχές της Θράκης (Οργάνη στο νομό Ροδόπης και Σμύνη, Γλαύκη, Εχίνος, Θερμά στο νομό Ξάνθης) πέντε Γυμνάσια – Λύκεια, τα οποία αν και υπάγονται στη γενική εκπαίδευση, αποκαλούνται ατύπως αμιγή. Στα σχολεία αυτά οι μουσουλμάνοι μαθητές διδάσκονται το μάθημα των θρησκευτικών στην τουρκική και όλα τα άλλα μαθήματα στην ελληνική γλώσσα.

Ο αριθμός των μουσουλμάνων μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα, την φετινή σχολική χρονιά (2004 – 05) ο αριθμός των μουσουλμάνων μαθητών που φοιτούν στα Γυμνάσια – Λύκεια της Θράκης, παρουσιάζει αύξηση 34% σε σχέση με τη σχολική χρονιά 2001 – 02, όπως φαίνεται και στον

Πίνακα 3-4. Η αύξηση αυτή στράφηκε περισσότερο προς τα δημόσια σχολεία, όπου ο αριθμός των μουσουλμάνων μαθητών αυξήθηκε κατά 45,3%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα μειονοτικά σχολεία είναι 9,4%. Από τα ανωτέρω στοιχεία είναι φανερό ότι όλο και περισσότεροι μουσουλμάνοι μαθητές στέφονται προς τη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 3-4: Μουσουλμάνοι Μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΝΟΜΟΣ	ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				ΣΥΝΟΛΟ			
	01-02	02-03	03-04	04-05	01-02	02-03	03-04	04-05	01-02	02-03	03-04	04-05
ΞΑΝΘΗΣ	431	434	427	428	1303	1790	2101	2141	1734	2224	2528	2569
ΡΟΔΟΠΗΣ	728	731	764	840	1020	1160	1254	1254	1748	1891	2018	2094
ΕΒΡΟΥ	0	0	0	0	188	209	249	253	188	209	249	253
ΣΥΝΟΛΟ	1159	1165	1191	1268	2511	3159	3604	3648	3670	4324	4795	4916

Πηγή: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης

Στα Μειονοτικά Γυμνάσια - Λύκεια υπηρετούν 34 ημεδαποί μουσουλμάνοι εκπαιδευτικοί, απόφοιτοι τουρκικών πανεπιστημιακών σχολών και 7 «μετακλητοί» από την Τουρκία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3-5.

Πίνακας 3-5: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (2004-05)

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ (1)	ΑΠΟ ΑΠΟΣΠΑΣΗ (2)	ΑΝΑΠΛΗΡΩ-ΤΕΣ (3)	ΣΥΝΟΛΟ (4=1+2+3)
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ				
Σύνολο Εκπαιδευτικών	10	33	11	54
ΤΟΥΡΚΟΓΛΩΣΣΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ				
Θεολόγοι	11			11
Φιλολογοί	5			5
Μαθηματικοί	5			5
Φυσικοί	3			3
Φυσικής Αγωγής	4			4
Αγγλικής	4			4
Μουσικής	2			2
ΜΕΤΑΚΛΗΤΟΙ		7		7
ΣΥΝΟΛΟ	34	7		41

Πηγή: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης

Η ποσόστωση που δόθηκε στους μαθητές της μειονότητας για την εισαγωγή τους στα Ελληνικά Πανεπιστήμια, αντιμετωπίστηκε θετικά από την πλευρά της μειονότητας, η οποία μέχρι τότε είχε ως μόνη διέξοδο τις σπουδές στα Τουρκικά Πανεπιστήμια. Εκτιμάται ότι

σήμερα 700 - 900 μέλη της μειονότητας φοιτούν ή έχουν αποφοιτήσει από Ελληνικά Πανεπιστήμια.

3.1.2 Θεσμικό πλαίσιο εκπαίδευσης⁷

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη μειονοτική εκπαίδευση των Μουσουλμάνων της Θράκης αποτελείται από δεσμευτικούς για την Ελλάδα κανόνες, οι οποίοι προσδιορίζονται από διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων των ανθρώπων, από κανόνες που δεσμεύουν διμερώς Ελλάδα και Τουρκία (Συνθήκη της Λοζάνης και σχετικές ελληνοτουρκικές συμφωνίες) καθώς και ένα σύνολο ειδικών και γενικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν σε εκτέλεση των ανωτέρω.

Οι διατάξεις της Συνθήκης της Λοζάνης έχουν αυξημένη τυπική ισχύ και υπερισχύουν έναντι κάθε προγενέστερου ή μεταγενέστερου ελληνικού νόμου. Η Συνθήκη αναφέρεται στις μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας και στις μουσουλμανικές μειονότητες της Ελλάδας και ρυθμίζει τα δικαιώματα σχετικά με την έκφραση της θρησκευτικής ελευθερίας, καθώς και ζητήματα προστασίας της γλωσσικής ετερότητας των μειονοτήτων.

Στο πλαίσιο της δημόσιας εκπαίδευσης η Συνθήκη ορίζει τα εξής:

- Το κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση παροχής παιδείας στη γλώσσα των μουσουλμάνων στα δημοτικά σχολεία.
- Υποχρεωτική διδασκαλία και της επίσημης γλώσσας και διδασκαλία ορισμένων μόνο μαθημάτων σε αυτή.
- Δικαίωμα ίδρυσης και διαχείρισης σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από τα μέλη της μειονότητας ή από αντιπροσωπευτικά όργανά της.
- Το μάθημα των θρησκευτικών στα μειονοτικά σχολεία περιλαμβάνει την ερμηνεία του Κορανίου, την Ισλαμική ηθική και την ιστορική εξέλιξη του Ισλάμ.

Με βάση επομένως της Συνθήκης της Λοζάνης, η Ελλάδα υποχρεώνεται να παράσχει ειδική εκπαίδευση στις μουσουλμανικές μειονότητες στη μητρική τους γλώσσα μόνο στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το ειδικό μειονοτικό καθεστώς επεκτάθηκε μερικώς και στη μέση εκπαίδευση, καθώς η υποχρεωτική εκπαίδευση έχει καθορισθεί σε διεθνές επίπεδο στα εννέα έτη.

Στις παραγράφους που ακολουθούν παρουσιάζονται, ομαδοποιημένα σε θεματικές ενότητες, τα σημαντικότερα σημεία του θεσμικού πλαισίου που διέπει την μειονοτική εκπαίδευση.

⁷ Ως πηγή για την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου χρησιμοποιήθηκε το βιβλίο του Κέντρου Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων (ΚΕΜΟ) «Η Μειονοτική Εκπαίδευση της Θράκης, Συλλογή Νομοθεσίας – Σχόλια» των Λ. Μπαλτσιώτης και Κ. Τσιτσελίκης, Εκδόσεις ΣΑΚΟΥΛΑΣ, 2001

3.1.2.1 Ίδρυση και Λειτουργία Μειονοτικών σχολείων

Για την ίδρυση μειονοτικού σχολείου απαιτείται άδεια από τον οικείο Νομόρχη (κατόπιν έγκρισης του ΥΠΕΠΘ), αφού προηγουμένως κατατεθεί στον αρμόδιο επιθεωρητή μουσουλμανικών σχολείων σχετική αίτηση γονέων ή κηδεμόνων.

Η διαχείριση των υποθέσεων του σχολείου ανατίθεται σε τριμελή σχολική εφορεία, η οποία αποτελείται από γονείς ή κηδεμόνες των μαθητών και συγκροτείται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

Στα μειονοτικά πρωτοβάθμια σχολεία τοποθετείται μουσουλμάνος διευθυντής και χριστιανός υποδιευθυντής. Η εποπτεία των μειονοτικών σχολείων ανατίθεται στο ΥΠΕΠΘ, τον ουσιαστικό όμως έλεγχο ασκεί το Συντονιστικό Γραφείο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Μειονοτικής Εκπαίδευσης (συντονιστικές και εποπτικές αρμοδιότητες).

Σε ότι αφορά την δευτεροβάθμια μειονοτική εκπαίδευση, έχουν ιδρυθεί δύο μειονοτικά γυμνάσια / λύκεια (ένα στη Κομοτηνή και ένα στη Ξάνθη).

Παράλληλα λειτουργούν και δύο ιεροσπουδαστήρια (ένα στην Κομοτηνή και ένα στον Εχίνο) για την εκπαίδευση θρησκευτικών λειτουργών των μουσουλμάνων.

3.1.2.2 Μαθητές

Η φοίτηση των μουσουλμανοπαίδων σε μειονοτικό σχολείο δεν είναι υποχρεωτική. Απαγορεύεται όμως η φοίτηση σε αυτά μαθητών «Ελλήνων το γένος».

Η δυσαναλογία του αριθμού αποφοίτων των δημοτικών σχολείων προς τις θέσεις που προσφέρονται στην Α' Γυμνασίου των δύο μειονοτικών γυμνασίων οδήγησε στην υιοθέτηση του συστήματος της κλήρωσης μεταξύ των αιτούντων (ρύθμιση η οποία δεν έχει πλέον εφαρμογή στη πράξη).

3.1.2.3 Εκπαιδευτικοί

Στα μειονοτικά σχολεία συνυπάρχουν χριστιανοί και μουσουλμάνοι εκπαιδευτικοί, απόφοιτοι διαφορετικών σχολών, με διάφορες μορφές εργασιακής σχέσης.

Οι μουσουλμάνοι δάσκαλοι, απόφοιτοι της ΕΠΑΘ, διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι με απόφαση του Νομόρχη και ύστερα από πρόταση του Συντονιστή Μειονοτικών Σχολείων. Οι συμβασιούχοι ιδιωτικού δικαίου μουσουλμάνοι δάσκαλοι τοποθετούνται για ένα έως τρία χρόνια ύστερα από έγκριση του αρμόδιου Νομόρχη. Η μισθοδοσία τους επιβαρύνει τα ταμεία των μειονοτικών σχολείων. Ως δάσκαλοι και καθηγητές μπορούν να εργασθούν για προσδιορισμένο χρόνο και τούρκοι υπήκοοι, γνωστοί ως «μετακλητοί», στο πλαίσιο της διακρατικής αμοιβαιότητας.

Οι δάσκαλοι στα μειονοτικά σχολεία λαμβάνουν ειδικό επίδομα.

3.1.2.4 Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Η ιδιαιτερότητα του περιεχομένου του εκπαιδευτικού προγράμματος, εκτός από τη θρησκευτική παιδεία, αφορά κυρίως τη γλώσσα διδασκαλίας. Το πρόγραμμα διδασκαλίας συνδυάζει την αποκλειστική διδασκαλία της μειονοτικής γλώσσας (μητρική γλώσσα για ένα μεγάλο μέρος των παιδιών), τη διδασκαλία των επί μέρους μαθημάτων στη μειονοτική γλώσσα, την εκμάθηση της επίσημης γλώσσας αλλά και τη διδασκαλία ορισμένων μόνο μαθημάτων σε αυτήν. Στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία διδάσκεται στα ελληνικά η ιστορία, η μελέτη περιβάλλοντος, η γεωγραφία, η κοινωνική & πολιτική αγωγή και η γλώσσα και στα τουρκικά τα θρησκευτικά, τα μαθηματικά, η φυσική, η χημεία, η γυμναστική, τα τεχνικά, η ωδική και η γλώσσα. Η καθιέρωση της διδασκαλίας της μελέτης περιβάλλοντος στα ελληνικά, ανέτρεψε την ισορροπία των ωρών διδασκαλίας μεταξύ των δύο γλωσσών σε βάρος των τουρκικών, αντίθετα με τα οριζόμενα στο ελληνοτουρκικό μορφωτικό Πρωτόκολλο του 1968.

Επίσης, δεν έχει ρυθμιστεί η διδασκαλία της μουσικής, γυμναστικής, χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και της ξένης γλώσσας, η οποία γίνεται σήμερα σε πολλά μειονοτικά σχολεία από χριστιανούς εκπαιδευτικούς, με αποτέλεσμα τη διδασκαλία τους στα ελληνικά.

3.1.2.5 Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Για τους μαθητές της μειονότητας προβλέπεται ειδικό ποσοστό εισαγωγής στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, το οποίο ορίστηκε στο 0,5% επί του αριθμού των εισακτέων (ρύθμιση του 1996).

3.1.2.6 Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης

Η ΕΠΑΘ ιδρύθηκε το 1968, είναι διετούς φοίτησης και σε αυτήν εκπαιδεύονται οι μουσουλμάνοι δάσκαλοι. Στη ΕΠΑΘ εισάγονται μετά από εισαγωγικές εξετάσεις σπουδαστές που προέρχονται από τη μουσουλμανική μειονότητα. Οι απόφοιτοι της ΕΠΑΘ διορίζονται στα δημοτικά μειονοτικά σχολεία, ως δάσκαλοι του τουρκόφωνου προγράμματος.

3.1.3 Κύρια προβλήματα εκπαίδευσης

Η Θράκη συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης πληθυσμών χωρίς απολυτήριο γυμνασίου. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3-6, που ακολουθεί, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει το χαμηλότερο μέσο όρο ετών εκπαίδευσης (7,65) από όλες τις Περιφέρειες της χώρας (μέση τιμή 8,78), τόσο στους άρρενες (8,12 : 9,11 για το σύνολο της χώρας), όσο και στις θήλειες (7,18 : 8,46). Το γεγονός σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας. Ειδικότερα, ο Πομακικός πληθυσμός, ο οποίος είναι ο πλέον απομονωμένος γεωγραφικά και κοινωνικά, συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά μη ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Σήμερα μπορεί καθένας εύκολα να διαπιστώσει ότι πολλοί μουσουλμάνοι μειονοτικοί δεν ξέρουν καλά ελληνικά. Οι περισσότεροι από αυτούς έμαθαν τα όσα ελληνικά ξέρουν, στο

στρατό ή στη δουλειά (πάντως όχι στο σχολείο). Το πρόβλημα είναι πιο έντονο στις γυναίκες και στους απομονωμένους αγροτικούς πληθυσμούς.

Πίνακας 3-6: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001⁸

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΡΡ. & ΘΗΛ.	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΑΡΡ. - ΘΗΛ.
Αν. Μακ/νίας - Θράκης	7,65	8,12	7,18	0,94
Κεντρ. Μακεδονίας	8,69	8,94	8,45	0,49
Δυτ. Μακεδονίας	7,98	8,36	7,6	0,76
Θεσσαλίας	7,89	8,37	7,43	0,94
Ηπείρου	7,89	8,41	7,38	1,03
Ιονίων Νήσων	7,86	8,25	7,47	0,78
Δυτ. Ελλάδα	7,97	8,33	7,6	0,73
Στερεάς Ελλάδας	7,93	8,38	7,45	0,93
Πελοποννήσου	7,99	8,37	7,6	0,77
Αττικής	9,85	10,17	9,56	0,61
Βορείου Αιγαίου	8,25	8,73	7,73	1,00
Νοτίου Αιγαίου	8,28	8,58	7,95	0,63
Κρήτης	8,44	8,65	8,21	0,44
Σύνολο Χώρας	8,78	9,11	8,46	0,65

Το εκπαιδευτικό σύστημα που εφαρμόζεται στη μουσουλμανική μειονότητα, και ειδικότερα στην πρωτοβάθμια βαθμίδα, εξασφαλίζει και προάγει την ελεύθερη πολιτισμική και γλωσσική έκφραση των μελών της. Ταυτόχρονα όμως, αποτυγχάνει να εφοδιάσει τα μέλη της μειονότητας με τις απαιτούμενες γνώσεις και ικανότητες για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την ενσωμάτωσή τους στην ευρύτερη κοινωνία.

Τα παιδιά της μειονότητας δύσκολα ολοκληρώνουν τον κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ή τον ολοκληρώνουν με χαμηλό επίπεδο ελληνομάθειας και δεν είχαν, μέχρι πρόσφατα, πιθανότητες να εισαχθούν με τη διαδικασία των γενικών εισαγωγικών εξετάσεων στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εκπαιδευτική αυτή υστέρηση των παιδιών της μειονότητας, εκδηλώνεται αργότερα ως υστέρηση των μελών της μειονότητας σε δυνατότητες και ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή του τόπου και ως αδυναμία ενσωμάτωσής τους στην ευρύτερη κοινωνία.

Ενδείξεις για τη μερική, τουλάχιστον, αποτυχία του εφαρμοζόμενου εκπαιδευτικού συστήματος στη μουσουλμανική μειονότητα, αποτελούν τα ακόλουθα:

- Τα παιδιά της μειονότητας με τη συμπλήρωση της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν γνωρίζουν καλά ούτε την ελληνική ούτε και την τουρκική γλώσσα

⁸ Μ. Δρεπτάκης, «Το επίπεδο εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών στις περιφέρειες της χώρας το 2001», εφημ. Αυγή, 30/1/05

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Μελέτης του επιπέδου ελληνομάθειας στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία της Θράκης, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος “Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων”, ένα πολύ μικρό ποσοστό των μαθητών των δύο τελευταίων τάξεων του δημοτικού (8,1% της Ε' και 2,38% της ΣΤ') κατατάσσεται στο ανώτερο επίπεδο (B2) της κλίμακας αξιολόγησης γλωσσομάθειας που χρησιμοποιήθηκε⁹. Επίσης, το ένα τρίτο των παιδιών αυτών έχει παγιωθεί γλωσσικά στο επίπεδο A2 (ένα επίπεδο που θεωρείται από το ΚΕΠΑ εισαγωγικό), ενώ η πλειοψηφία των παιδιών που κατατάχθηκαν στο επίπεδο B1 συγκέντρωσαν χαμηλή βαθμολογία εντός του επιπέδου αυτού και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν, κατά συνέπεια, ως χαμηλό B1. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ανώτερο επίπεδο του B1 είναι απαραίτητο για την παρακολούθηση του ελληνόφωνου γυμνασίου, είναι φανερό ότι τα παιδιά αυτά θα αντιμετωπίσουν σοβαρές δυσκολίες στο γυμνάσιο”.

Σε ότι αφορά το επίπεδο γλωσσομάθειας των μειονοτικών μαθητών στην τούρκικη γλώσσα, δεν έχουν γίνει σχετικές έρευνες – μελέτες, αποτελεί όμως κοινή διαπίστωση τόσο των εκπροσώπων της μειονότητας όσο και των ίδιων των γονέων (Συνεντεύξεις με φορείς και παράγοντες της μειονότητας)

- Υπάρχει σημαντική διαρροή του μουσουλμανικού μαθητικού πληθυσμού κατά τη μετάβαση από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Μελέτης «Φοίτηση στο γυμνάσιο και σχολική διαρροή των μουσουλμανοπαίδων», η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», ένας μεγάλος αριθμός μειονοτικών μαθητών εξακολουθεί να μην φοιτά καθόλου στο γυμνάσιο. Το σχολικό έτος 2001-02 περίπου 2 στα 10 παιδιά εγκατέλειψαν το σχολείο στο τέλος του δημοτικού.

Το πρόβλημα είναι εντονότερο στα κορίτσια, όπου ακόμα και σήμερα ένα μεγάλο μέρος των κοριτσιών της μειονότητας δεν συνεχίζει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 2001-02 ενώ για τα αγόρια η φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει σχεδόν γενικευθεί (ένα πολύ μικρό ποσοστό φαίνεται να μην συνεχίζουν), 2 στα 5 κορίτσια (39%) που τελειώνουν το δημοτικό, εξακολουθούν να μην φοιτούν στο γυμνάσιο.

- Περιορισμένο ποσοστό μαθητών της μειονότητας ολοκληρώνει με επιτυχία όλο τον κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Μελέτης «Φοίτηση στο γυμνάσιο και σχολική διαρροή των μουσουλμανοπαίδων», που αναφέρθηκε και ανωτέρω, είναι ιδιαίτερα υψηλό το ποσοστό των παιδιών της Μειονότητας που δεν τελειώνει το γυμνάσιο. Ενώ σε όλη τη χώρα ο μέσος όρος

⁹ Χρησιμοποιήθηκε σαν γνώμονας η κλίμακα αξιολόγησης της γλωσσομάθειας που περιλαμβάνεται στο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (ΚΕΠΑ) για τη διδασκαλία, την εκμάθηση και την αξιολόγηση των σύγχρονων γλωσσών της Ευρώπης. Η κλίμακα αυτή έχει υιοθετηθεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης και χρησιμοποιείται πλέον σε όλα τα κράτη που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συγκεκριμένη κλίμακα αξιολόγησης για μαθητές μικρής ηλικίας στα επίπεδα: Προκαταρκτικό Στάδιο, A1, A2, B1 και B2.

διαρροής από το γυμνάσιο είναι γύρω στο 7-8%, λιγότερο από το 50% των παιδιών της Μειονότητας που γράφονται στο γυμνάσιο καταφέρνουν να αποφοιτήσουν με επιτυχία. Και σε αυτή την περίπτωση, το φαινόμενο είναι εντονότερο στα κορίτσια.

Λαμβάνοντας υπόψη αφενός τη διαρροή κατά τη μετάβαση από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αφετέρου την εγκατάλειψη της φοίτησης στη διάρκεια του γυμνασίου, η συνολική διαρροή από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία υπολογίζεται σε 65%, ενώ ο μέσος όρος σε εθνικό επίπεδο είναι γύρω στο 10%.

- Υψηλό ποσοστό σχολικής αποτυχίας

Με βάση την ίδια μελέτη – έρευνα προκύπτει ότι τα παιδιά τα οποία τελικά φοιτούν στο γυμνάσιο αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες. Η επίδοσή τους είναι πολύ χαμηλή, ιδιαίτερα στα γλωσσικά μαθήματα, όπου πολύ συχνά έχουν βαθμό κάτω από τη βάση. Επίσης, η επίδοση των μειονοτικών μαθητών δεν φαίνεται να βελτιώνεται κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο γυμνάσιο.

Αν θεωρηθεί επομένως η επίδοση ως ένας δείκτης της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, είναι φανερό ότι το μεγαλύτερο μέρος των μειονοτικών μαθητών που αποφοιτούν από το Γυμνάσιο έχει ιδιαίτερα περιορισμένες γνώσεις.

- Περιορισμένος αριθμός μαθητών της μειονότητας (και αυτό τα τελευταία μόνο χρόνια) συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Μέχρι το 1996, οπότε και θεσπίστηκε η ευεργετική διάταξη της ποσόστωσης για την εισαγωγή των παιδιών της μειονότητας στα Ελληνικά Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ο αριθμός των φοιτητών ΑΕΙ και ΤΕΙ που προέρχονταν από την μειονότητα ήταν ασήμαντος. Η κατάσταση αυτή έχει διαφοροποιηθεί τα τελευταία χρόνια, όπου ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός παιδιών της μειονότητας εισάγονται με βάση την ποσόστωση σε ελληνικά ΑΕΙ & ΤΕΙ. Παρά το γεγονός αυτό, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τα παιδιά που καταφέρνουν να περάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, τα οποία τους οδηγούν σε πολλά χρόνια φοίτησης ή ακόμα και σε εγκατάλειψη των σπουδών τους.

Οι ανωτέρω διαπιστώσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κεντρικό πρόβλημα της μειονοτικής εκπαίδευσης αποτελεί το ανεπαρκές και αναποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι βασικές γενεσιουργές αιτίες του ανωτέρω κεντρικού προβλήματος, οι οποίες απεικονίζονται στο «Δέντρο Προβλημάτων» (βλ. Διάγραμμα 3-1), ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες:

- Γλωσσική ετερότητα μειονοτικού πληθυσμού
- Απομονωμένη και κλειστή κοινωνική ομάδα

- Ανεπαρκές και αναποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα
- Ιδιαιτερότητες μουσουλμανικής μειονότητας

3.1.3.1 Γλωσσική ετερότητα μειονοτικού πληθυσμού

Τα προβλήματα που πηγάζουν από την γλωσσική ετερότητα του μειονοτικού πληθυσμού σχετίζονται άμεσα με την φυλετική σύνθεση της μειονότητας (Τουρκογενείς, Πομάκοι, Αθίγγανοι). Επομένως, ένα σημαντικό μέρος των παιδιών της μειονότητας πηγαίνοντας στο δημοτικό σχολείο έρχεται σε επαφή με δύο ξένες γλώσσες (ελληνική και τουρκική).

Επιπλέον, οι μουσουλμάνοι γονείς δεν μπορούν να προσφέρουν την απαιτούμενη βοήθεια και υποστήριξη στα παιδιά τους σε σχέση με τις σχολικές τους υποχρεώσεις, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των ενηλίκων μειονοτικών και ειδικότερα αυτοί που ζουν στις ορεινές περιοχές, δεν γνωρίζουν ελληνικά και γενικότερα το μορφωτικό και κοινωνικό τους επίπεδο είναι αρκετά χαμηλό.

Ένας επιπλέον παράγοντας, που επιδρά αρνητικά στο επίπεδο ελληνομάθειας των μειονοτικών μαθητών, είναι η εντελώς διαφορετική δομή της τουρκικής από την ελληνική γλώσσα.

3.1.3.2 Απομονωμένη και κλειστή κοινωνική ομάδα

Τα περισσότερα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας μεγαλώνουν σε μια απομονωμένη και κλειστή κοινωνική ομάδα και σε γλωσσικά περιβάλλοντα που διαφέρουν από αυτό της ευρύτερης κοινότητας. Οι μουσουλμάνοι της Θράκης στο σπίτι και σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής χρησιμοποιούν γλώσσα άλλη από την ελληνική. Έτσι τα παιδιά τους:

- ζουν και μεγαλώνουν σε οικογενειακά αλλά και κοινωνικά περιβάλλοντα στα οποία δεν έχουν ακούσματα ελληνικής γλώσσας
- δεν παρακολουθούν προσχολική εκπαίδευση (ειδικά στις ορεινές περιοχές), όπου θα είχαν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με την κατανόηση και τη χρήση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και να αναπτύξουν τις απαραίτητες ικανότητες για την ομαλή ένταξή τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- πολύ συχνά έχουν την πρώτη τους επαφή με την ελληνική γλώσσα στο μειονοτικό δημοτικό σχολείο, όπου διδάσκονται κάποια μόνο μαθήματα στα ελληνικά
- η επαφή τους με την ελληνική γλώσσα περιορίζεται μόνο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων του ελληνόφωνου προγράμματος, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των παιδιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτά σε μειονοτικά σχολεία
- παρακολουθούν κυρίως τουρκική τηλεόραση

3.1.3.3 Ανεπαρκές και αναποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα

Το ανεπαρκές και αναποτελεσματικό μειονοτικό εκπαιδευτικό σύστημα πηγάζει από τα ακόλουθα:

- Ανεπαρκής σχεδιασμός του περιεχομένου, των μεθόδων και των μέσων διδασκαλίας για το τμήμα της εκπαίδευσης που γίνεται στην ελληνική γλώσσα
- Ελλιπής εκπαίδευση, ενημέρωση και στήριξη των χριστιανών εκπαιδευτικών που στελεχώνουν τα μειονοτικά σχολεία.
- Οι χριστιανοί εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στη μειονοτική εκπαίδευση δεν έχουν στην πλειοψηφία τους ιδιαίτερη κατάρτιση σχετική με θέματα γλωσσικών μειονοτήτων, διγλωσσίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με αποτέλεσμα να μην μπορούν να διαχειρισθούν αποτελεσματικά το συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν εξαιτίας των ιδιομορφιών του περιβάλλοντος και του έργου που καλούνται να προσφέρουν, η έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων και η ανυπαρξία επιστημονικής, αλλά και άλλης στήριξης, δυσχεραίνουν πολύ το έργο τους και συντελούν σε αρκετές περιπτώσεις στη δημιουργία ενός κλίματος εγκατάλειψης και αδιαφορίας.
- Διαφορετική εκπαιδευτική προσέγγιση και έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των δύο τμημάτων της μειονοτικής εκπαίδευσης (ελληνόφωνο και τουρκόφωνο πρόγραμμα).
- Τα προγράμματα διδασκαλίας στις δύο γλώσσες αναπτύσσονται παράλληλα και ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, χωρίς καμία περιοχή τομής στην οποία εκπαιδευτικοί και μαθητές θα μπορούσαν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται. Αυτό πηγάζει από τα εξής:
 - Διαφορετικού επιπέδου εκπαίδευση των μουσουλμάνων και χριστιανών εκπαιδευτικών. Η εκπαίδευσή τους γίνεται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, με διαφορετικά προγράμματα σπουδών.
 - Στα μειονοτικά σχολεία υπάρχουν δύο ανεξάρτητα προγράμματα διδασκαλίας χωρίς κάποιες κοινές γνωστικές περιοχές που να επιτρέπουν την συνεργασία μεταξύ μουσουλμάνων και χριστιανών εκπαιδευτικών.
 - Οι ιδιαιτερότητες των μειονοτικών σχολείων δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη καλών συναδελφικών σχέσεων μεταξύ των μουσουλμάνων και χριστιανών εκπαιδευτικών.
- Οι κτιριακές και λοιπές υποδομές των μειονοτικών σχολείων είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένες, γεγονός που οφείλεται κυρίως στο ιδιαίτερο καθεστώς λειτουργίας τους .

- Μεγάλος αριθμός ολιγοθέσιων σχολείων που εκ των πραγμάτων εμποδίζει την αποτελεσματική διδασκαλία και δυσχεραίνει το έργο του δασκάλου.
- Μειωμένες ώρες διδασκαλίας λόγω των διπλών αργιών. Επιπλέον, σε αρκετά σχολεία, η έναρξη των μαθημάτων δεν πραγματοποιείται πάντοτε την προβλεπόμενη ώρα, λόγω της αργοπορημένης άφιξης των δασκάλων (σε απομονωμένους ορεινούς οικισμούς, και όταν οι καιρικές συνθήκες είναι κακές είναι αδύνατη η μετάβαση των δασκάλων σε αυτά).

3.1.3.4 Ιδιαιτερότητες μουσουλμανικής μειονότητας

Ένα βασικό στοιχείο που συγκροτεί την ιδιαιτερότητα της μουσουλμανικής μειονότητας είναι η θρησκεία της. Η χαμηλή συμμετοχή των κοριτσιών της μειονότητας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εδράζεται στην ισλαμική θρησκεία, ενώ μια άλλη σημαντική μεταβλητή είναι η ένταξη στο αγροτικό περιβάλλον ή την αστική κοινωνία.

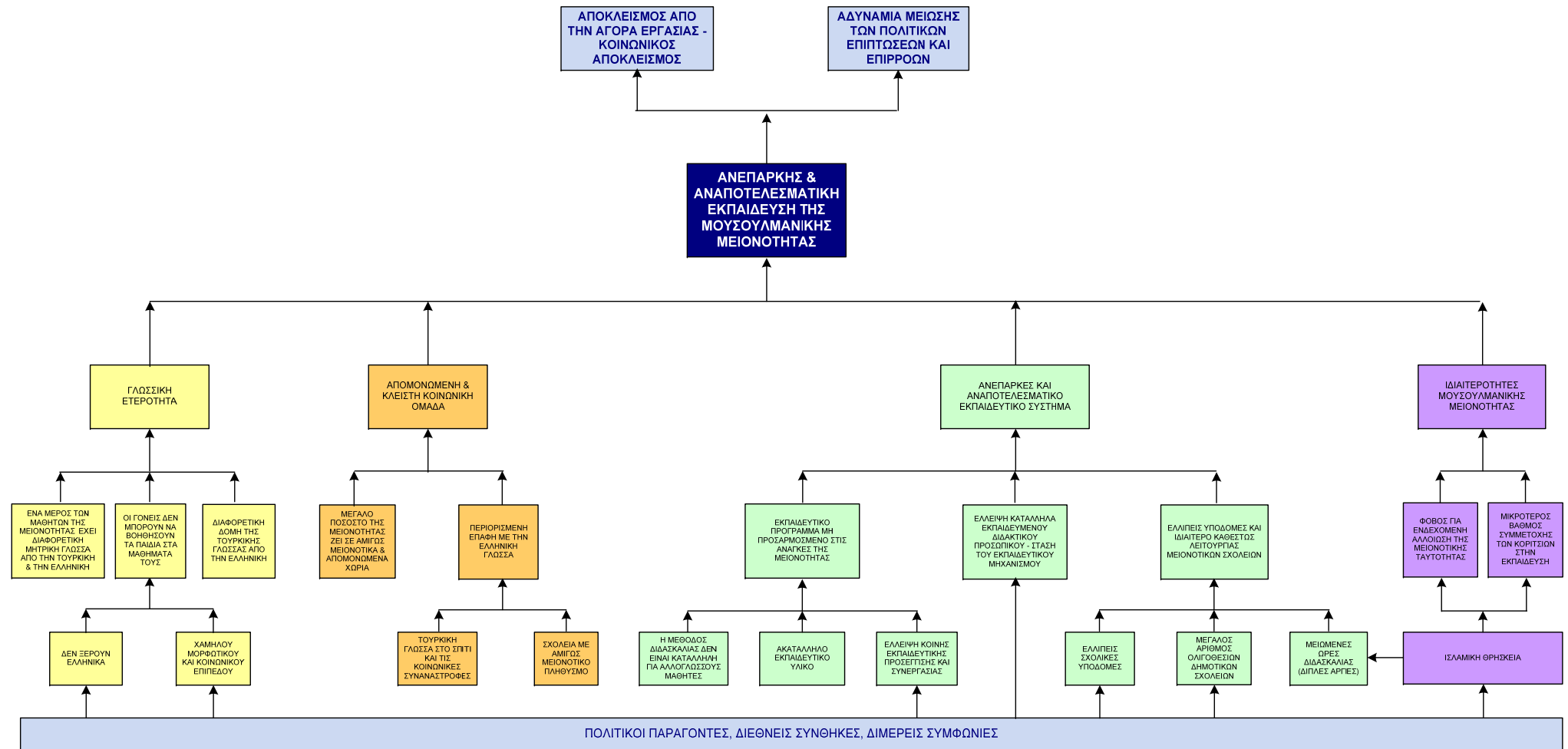
Ένα άλλο στοιχείο που επηρεάζει την εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας είναι η ανησυχία – φόβος ενός μέρους της μειονότητας, ότι η εξοικείωση με την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό θα αλλοιώσει την ταυτότητάς τους.

Οι γενεσιουργοί παράγοντες που αναλύθηκαν παραπάνω συνθέτονται στο δέντρο προβλημάτων (βλ. Διάγραμμα 3.1), με ιεραρχία αιτίου – αιτιατού και συγκλίνουν στην ανεπαρκή και αναποτελεσματική εκπαίδευση της μειονότητας στη Θράκη. Αυτό ήταν το κεντρικό πρόβλημα που κλήθηκε να επιλύσει η υπό αξιολόγηση Πράξη. Το κεντρικό πρόβλημα τροφοδοτούσε άλλα προβλήματα έξω από τη σφαίρα της εκπαίδευσης:

- τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας και κατ' επέκταση το συλλογικό αποκλεισμό της μειονότητας από τη λοιπή κοινωνία,
- την αναπαραγωγή της πολιτικής εξάρτησης και τη διαθεσιμότητα μελών της μειονότητας σε ξένες επιρροές.

Η μη επίλυση του εκπαιδευτικού ζητήματος σήμερα και του εργασιακού αύριο, ανακυκλώνει και επιτείνει τους γενεσιουργούς, κατά βάση πολιτικούς, παράγοντες και μπορεί να εκθέσει σε περιπέτειες την εθνική συνοχή.

Διάγραμμα 3-1: Δέντρο προβλημάτων της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων της Θράκης

3.1.4 Εξέλιξη κατά την τελευταία δεκαετία

3.1.4.1 Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων ΕΠΕΑΕΚ I (1997 – 1999)

Η ελληνική πολιτεία, επιθυμώντας να αντιμετωπίσει ως ένα βαθμό το ορατό και σημαντικό πλέον πρόβλημα της περιορισμένης ελληνομάθειας των παιδιών της μειονότητας, αλλά και γενικότερα το σύνολο των προβλημάτων του ελληνόφωνου κομματιού της μειονοτικής εκπαίδευσης, προχώρησε, το 1996, στην κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων».

Το πρόγραμμα Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I (Β΄ ΚΠΣ), κατά το διάστημα 1997-1999, ανατέθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών με επιστημονική υπεύθυνη την κα Άννα Φραγκουδάκη. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανήλθε σε 1,049 δις δρχ.

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος ήταν οι εξής:

- Αποτελεσματικότερη ένταξη των Μουσουλμανοπαίδων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα
- Καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.
- Δραστική μείωση του φαινομένου του λειτουργικού αναλφαβητισμού
- Ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας για την αναγνώριση και αποδοχή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των Μουσουλμάνων
- Ευαισθητοποίηση των Μουσουλμάνων γονέων για να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στο σχολείο
- Μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων με την εξασφάλιση της τακτικής φοίτησης των Μουσουλμάνων μαθητών και με την παροχή ευκαιριών για επαγγελματική αποκατάσταση

Για το σκοπό αυτό υλοποιήθηκαν οι ακόλουθες κύριες δράσεις:

- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, για όλα τα μαθήματα του ελληνικού μέρους του αναλυτικού προγράμματος της μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εκδίδονται πλέον από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ) και μοιράζονται από τον Οκτώβριο του 2000 στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- Μελέτες – Έρευνες

Το όλο εγχείρημα έτυχε ευρείας αποδοχής από την μειονότητα, στα πλαίσια μιας γενικότερα θετικής συγκυρίας τόσο γύρω από τα ελληνοτουρκικά όσο και γύρω από τις σχέσεις κράτους - μειονότητας. Από την πλευρά της πλειονότητας οι αντιδράσεις ήταν ποικίλες και αντιφατικές, καθώς δημιουργούσε προϋποθέσεις για αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης.

Η αναμόρφωση του ελληνόφωνου κομματιού της μειονοτικής εκπαίδευσης στη Θράκη, που επιχειρήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, είχε και έχει προβλήματα εφαρμογής. Σημαντικές καθυστερήσεις στην εκτύπωση και διανομή των εγχειριδίων, κακή χρήση των εγχειριδίων από δασκάλους που δεν έχουν επιμορφωθεί κ.α. Το κυριότερο όμως είναι ότι η εφαρμογή της προϋποθέτει, κατ' αρχήν, μια θετική στάση απέναντι στην φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και βεβαίως μια συνολικότερα θετική στάση απέναντι στη μειονότητα και το μειονοτικό ζήτημα γενικότερα.

3.1.4.2 Έργο «Γέφυρα»

Στο πλαίσιο της ενέργειας 1.1.1 υλοποιήθηκε έργο «γέφυρα» μεταξύ ΕΠΑΕΑΚ I και II με αντίστοιχο τίτλο με την υπό αξιολόγηση Πράξη. Το έργο είχε συνολικό προϋπολογισμό 763.023 €, υλοποιήθηκε κατά το διάστημα Σεπτέμβριος 2000 – Δεκέμβριος 2001 και περιελάμβανε τις ακόλουθες δράσεις:

Δράση 1. Ολοκλήρωση εργασιών για την α/θμια μειονοτική εκπαίδευση

- Αξιολόγηση του νέων βιβλίων στην τουρκική γλώσσα που απεστάλησαν από την Τουρκία στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία
 - Παραδοτέο προϊόν: Εκθέσεις για τα περιεχόμενα των τουρκικών βιβλίων
- Αξιολόγηση της ερευνητικής και επιμορφωτικής εμπειρίας του έργου.
 - Παραδοτέο προϊόν: Έκθεση με προτάσεις για μέτρα σχετικά με το εκπαιδευτικό προσωπικό των μειονοτικών σχολείων.
- Αξιολόγηση της ερευνητικής παραγωγής του έργου, με αντικείμενο την ελλιπή γνώση της ελληνικής και ερευνητική πρόταση για τα επίπεδα γλωσσομάθειας των μειονοτικών μαθητών
 - Παραδοτέο προϊόν: Έκθεση ερευνητικής πρότασης
- Αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και εμπειρίας συνεργατών εκπαιδευτικών στη μειονοτική εκπαίδευση και τη Θράκη γενικότερα για την αξιολόγηση του όλου έργου. Πραγματοποιήθηκαν τρεις παιδαγωγικές συναντήσεις διήμερες (10 ώρες η καθεμία) συνεργατών από τη Θράκη με υπευθύνους δράσεων.
 - Παραδοτέο προϊόν: Έκθεση με προτάσεις διορθωτικών παρεμβάσεων
- Αξιολόγηση της απόδοσης των νέων σχολικών βιβλίων και εκπαιδευτικών υλικών για την ελληνομάθεια των μαθητών μειονοτικών σχολείων.
 - Παραδοτέο προϊόν: Παρουσίαση της αξιολόγησης και έκθεση για την απόδοση των νέων μεθόδων και βιβλίων, Έκθεση συστηματικής ερευνητικής αξιολόγησης

Δράση 2. Κάλυψη της αιτιολογημένης αδυναμίας του έργου να περιλάβει την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία στις εργασίες προγραμματισμού για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και την επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

- Αξιολόγηση και αξιοποίηση της ερευνητικής παραγωγής του έργου σχετικά με τα υποχρεωτικά 3 χρόνια του γυμνασίου και προτάσεις για την αύξηση του μειονοτικού πληθυσμού σε αυτή τη βαθμίδα.
 - Παραδοτέο προϊόν: Έκθεση και προτάσεις για την αύξηση του μειονοτικού πληθυσμού στα γυμνάσια.
- Αξιολόγηση της ιδιαίτερα υψηλής σχολικής αποτυχίας των μαθητών της μειονότητας στο ελληνικό γυμνάσιο σε σχέση με τα σχολικά βιβλία και προτάσεις για τη μορφή και το περιεχόμενο συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού και της παροχής πρόσθετων ωρών σχολείου.
 - Παραδοτέο προϊόν: Έκθεση με προτάσεις για τη μορφή και το περιεχόμενο συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τα γυμνάσια και την αύξηση των ωρών σχολείου.

3.1.5 Η Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

3.1.5.1 Σκοποί και στόχοι

Ο απώτερος σκοπός της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», όπως διατυπώνεται στη Δημόσια Προκήρυξη του Υπ.Ε.Π.Θ. και το Τεχνικό Δελτίο της Πράξης, είναι η **αρμονική ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.**

Οι επιμέρους στόχοι της συγκεκριμένης Παρέμβασης είναι:

- Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας
- Η μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο
- Η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των μουσουλμάνων μαθητών
- Η υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν την καλή σχολική επίδοση των παιδιών τους
- Η ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης
- Η ευαισθητοποίηση των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Η ευαισθητοποίηση όλων των γονέων καθώς και ευρύτερα της κοινής γνώμης

Η Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» σύμφωνα με το τελευταίο τροποποιημένο Τεχνικό Δελτίο που υποβλήθηκε από το φορέα υλοποίησης, προέβλεπε ένα σύνολο από δράσεις και παρεμβάσεις οι οποίες συνοψίζονται στα εξής:

Για το μειονοτικό δημοτικό σχολείο προέβλεπε τη συνέχιση και στήριξη του αντίστοιχου έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι (1997-1999), με:

- την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών,
- την ευαισθητοποίηση των Σχολικών Συμβούλων και Στελεχών Διοίκησης της εκπαίδευσης,
- παρεμβάσεις που διευκολύνουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας,
- παρεμβάσεις που διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας,
- παρεμβάσεις που βοηθούν τους γονείς των μαθητών.

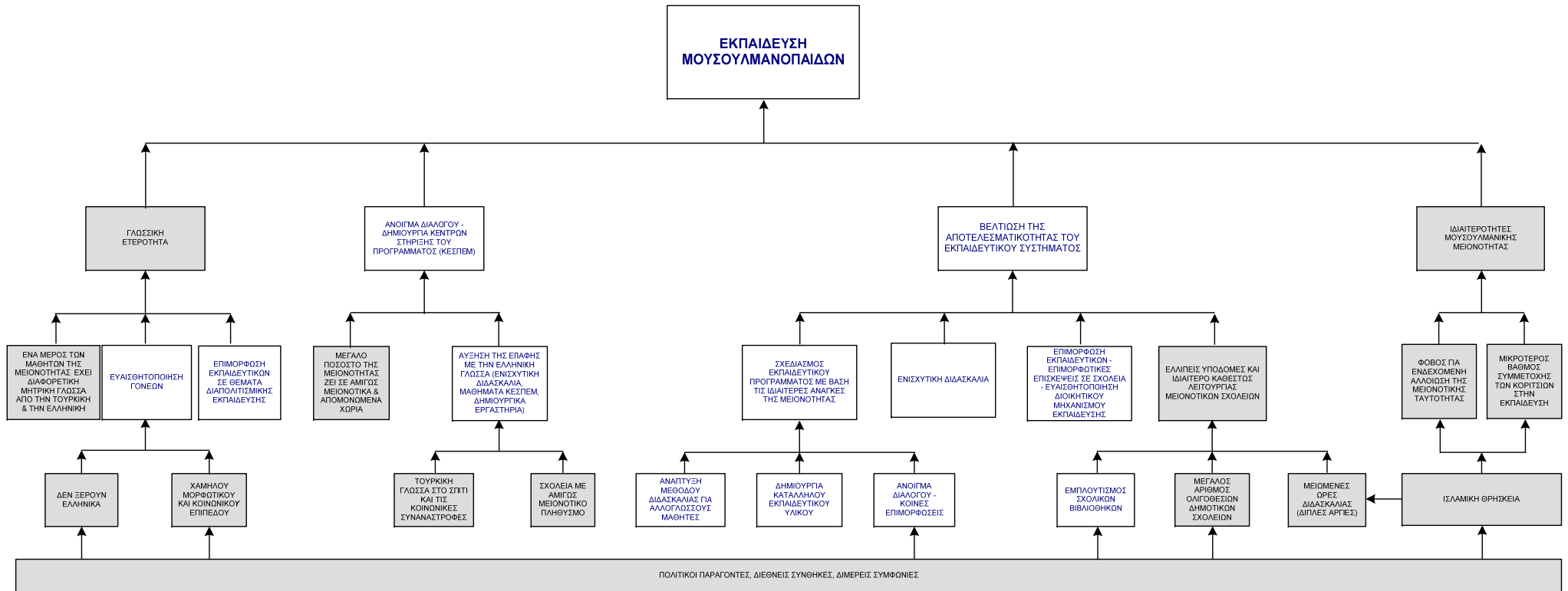
Για το γυμνάσιο έμφαση δόθηκε στη βελτίωση της ελληνομάθειας και της γενικότερης επίδοσης των μαθητών, με απώτερο στόχο την εξασφάλιση της γενίκευσης του υποχρεωτικού σχολείου. Ειδικότερα προέβλεπε τις ακόλουθες δράσεις:

- την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών,
- την παροχή συμβουλευτικής βοήθειας για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας,
- τη δημιουργία καινοτόμου, συμπληρωματικού και εναλλακτικού εκπαιδευτικού υλικού για το Γυμνάσιο, κατάλληλου για τους μαθητές της μειονότητας,
- την αποδοχή των μαθητών από τους γονείς της πλειονότητας και την τοπική κοινωνία.

Το σύνολο των παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από την Πολιτεία για την επίλυση των προβλημάτων που παρατηρούνται στο τομέα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, αποτυπώνονται στο «Δέντρο Παρεμβάσεων» (Διάγραμμα 3-2). Όπως φαίνεται από την αντιπαραβολή των Διαγραμμάτων 3-1 και 3-2, οι παρεμβάσεις αντικαθιστούν ορισμένες, αλλά όχι όλες, τις προβληματικές καταστάσεις και συντείνουν στην άρση της ανεπάρκειας εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.

Στο «Δέντρο Παρεμβάσεων» αποτυπώνονται οι παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο τόσο του Β' ΚΠΣ όσο και του Γ' ΚΠΣ. Ιδιαίτερα η υπό αξιολόγηση Πράξη και οι δράσεις της στοχεύουν στην αντιμετώπιση των βασικών γενεσιουργών αιτιών του κεντρικού προβλήματος. Σε επίπεδο σχεδιασμού ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική πολιτική. Τα προβλήματα που παραμένουν, όπως φαίνεται και στο Δέντρο Παρεμβάσεων, σχετίζονται τόσο με τις ιδιαιτερότητες της μουσουλμανικής μειονότητας (θρησκεία, γλώσσα), όσο και με θέματα που επηρεάζονται ιδιαίτερα από πολιτικές παραμέτρους.

Διάγραμμα 3-2: Δέντρο παρεμβάσεων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων

3.1.5.2 Συνεργούντα Προγράμματα και Δράσεις

Η πολιτεία έχει σχεδιάσει και υλοποιεί ένα πλήθος από παράλληλες δράσεις / προγράμματα που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την παρεχόμενη εκπαίδευση στα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας. Τα περισσότερα από τα συνεργούντα αυτά προγράμματα εντοπίζονται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΕΠ ΑΜΘ).

Επίσης, έχουν ενταχθεί και υλοποιούνται ή έχουν ολοκληρωθεί παράλληλες δράσεις / προγράμματα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Ε.Π.) του Γ΄ ΚΠΣ:

- Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
- Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση

Στο Παράρτημα 5.5 έχουν καταγραφεί αναλυτικά τα σχετικά Μέτρα, οι Δράσεις και τα ενταγμένα έργα με τον προϋπολογισμό τους, για το ΠΕΠ ΑΜΘ και τα δύο προαναφερθέντα Ε.Π.

Σημαντική συνάφεια με την υπό αξιολόγηση Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» παρουσιάζει το έργο «Διαπολιτισμική Εκπαιδευτική Στήριξη Μαθητικών Ομάδων Θράκης» (ΔΕΣ) το οποίο υλοποιήθηκε από το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (ΕΙΝ).

Το πρόγραμμα λειτούργησε κατά τα έτη 1996 - 1997 με εθνικούς πόρους, ενώ από την 1/1/1998 μέχρι 31/12/1999 χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠΕΑΕΚ I με το ποσό των 495,7 εκατ. δρχ. Κατά τη διάρκεια του 2000 υλοποιήθηκε έργο «γέφυρα», ενταγμένο στο ΕΠΑΕΑΚ II, με παρόμοιο τίτλο και προϋπολογισμό 0,497 εκατ. €.

Το πρόγραμμα ΔΕΣ είχε σκοπό να διευκολύνει τους μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα, να ενσωματωθούν και να προσαρμοστούν στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Ειδικότερα στόχευε στο να αποκτήσουν οι μαθητές γλωσσική ευχέρεια και κατανόησή της ελληνικής γλώσσας, να μάθουν την ελληνική ορολογία θετικών μαθημάτων, να αντιμετωπίσει την εκπαιδευτική διαρροή και να παράσχει δωρεάν ενισχυτική διδασκαλία.

Το πρόγραμμα έτυχε μεγάλης αποδοχής από την μειονοτική ομάδα και εξαπλώθηκε με επιτυχία στην ευρεία γεωγραφική περιοχή της Θράκης.

Η συμμετοχή των μαθητών αν και ήταν προαιρετική, ήταν συνεχώς αυξανόμενη. Κατά το σχολικό έτος 1996-97 είχε 91 τμήματα, πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους 61 εκπαιδευτικοί και συμμετείχαν 685 μαθητές. Κατά το σχολικό έτος 1999-2000, που ήταν και το τελευταίο έτος λειτουργίας του, είχαν δημιουργηθεί 173 τμήματα, πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους 173 εκπαιδευτικοί και συμμετείχαν 2.500 μαθητές.

3.1.6 Εξειδίκευση και Εφαρμογή

Η Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», με συνολικό επιλέξιμο προϋπολογισμό 5.800.000 € (δημόσια δαπάνη), χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠΕΑΕΚ II (Γ' ΚΠΣ) και αποτελεί τη συνέχεια του αντίστοιχου έργου του ΕΠΕΑΕΚ I (Β' ΚΠΣ), που υλοποιήθηκε κατά την χρονική περίοδο 1997-1999.

Το έργο ανατέθηκε στον Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μετά από ανοικτή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους δυνητικούς Τελικούς Δικαιούχους.

Η απόφαση ένταξης της πράξης στο ΕΠΕΑΕΚ II εκδόθηκε στις 21/11/2002, με την οποία ορίστηκε η 8/3/2002 ως έναρξη υλοποίησης της πράξης και η 30/6/2004 ως λήξη της.

Το αρχικό Τεχνικό Δελτίο Έργου (ΤΔΕ) τροποποιήθηκε τρεις φορές:

- 1η τροποποίηση: Πραγματοποιήθηκε στις 24/12/2003 και αφορούσε στα εξής:
 - Αναμόρφωση των κατηγοριών επιλέξιμων δαπανών και των αντίστοιχων ποσών ανά κατηγορία δαπάνης.
 - Αναμόρφωση του προϋπολογισμού των υποέργων 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9 & 11 (βλ. παρακάτω).
 - Προσθήκη δύο νέων υποέργων (13ο Υποέργο: Συνεχής - on going Αξιολόγηση και 14ο Υποέργο: Δράσεις Προβολής & Δημοσιότητας).
 - Με την 1η τροποποίηση του ΤΔΕ μεταβλήθηκε σημαντικά ο προϋπολογισμός του 6ου Υποέργου (μειώθηκε από 147.000 € σε 44.900 €) και του 7ου Υποέργου (μειώθηκε από 115.000 € σε 44.900 €).
- 2η τροποποίηση: Πραγματοποιήθηκε στις 18/6/2004 και αφορούσε τα εξής:
 - Ανακατανομή του προϋπολογισμού του έργου στις επιλέξιμες δαπάνες.
 - Αναμόρφωση του προϋπολογισμού των υποέργων 1, 2 & 3.
 - Παράταση της διάρκειας των υποέργων 1, 2, 3, 4, 5, 10, 12 & 13 μέχρι την 31/12/2004.
- 3η τροποποίηση: Πραγματοποιήθηκε στις 20/12/2004 και αφορούσε τα εξής:
 - Ανακατανομή του προϋπολογισμού του έργου στις επιλέξιμες δαπάνες.
 - Παράταση της διάρκειας των υποέργων 8 & 11 μέχρι την 31/12/2004.
 - Αναμόρφωση του προϋπολογισμού των υποέργων 1, 2, 3, 6, 7, 11 & 14.

Για τη συνέχιση της λειτουργίας των ΚΕΣΠΕΜ (Υποέργα 4 και 5) έως 31/12/2004, εξασφαλίστηκε πρόσθετη χρηματοδότηση 100.000 € από εθνικούς πόρους.

Το έργο, με βάση το εγκεκριμένο ΤΔΕ, απαρτίζεται από 14 Υποέργα:

- ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
- ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
- ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
- ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ (ΚΕΣΠΕΜ) ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
- ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ (ΚΕΣΠΕΜ) ΞΑΝΘΗΣ
- ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ / ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ
- ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΕ ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
- ΤΡΙΓΛΩΣΣΟ ΛΕΞΙΚΟ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ
- ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ-ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
- ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ
- ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
- ΣΥΝΕΧΗΣ (ON-GOING) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
- ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ – ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Στο Παράρτημα 5.5 παρατίθεται αναλυτική καταγραφή του περιεχομένου κάθε Υποέργου.

Στη συνέχεια παρατίθεται η Μήτρα Λογικής Ανάλυσης της Πράξης, στην οποία αποτυπώνονται ο απώτερος σκοπός, οι στόχοι και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, καθώς και τα διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία στόχευσης υπό τη μορφή δεικτών. Επισημαίνεται ότι, οι δείκτες που παρατίθενται στο επίπεδο του απώτερου σκοπού και των στόχων της Πράξης δεν είχαν ορισθεί στο επίπεδο του σχεδιασμού της, αλλά προτείνονται από τον Αξιολογητή για την ποσοτική μέτρηση της στόχευσης του έργου. Οι τιμές που αφορούν το έτος 2000 (ή 2001 σε κάποιες περιπτώσεις) αποτελούν τις τιμές βάσης και οι αντίστοιχες τιμές για το έτος 2004 αποτελούν τις τιμές ολοκλήρωσης του έργου και ταυτόχρονα τις τιμές βάσης για τον σχεδιασμό της δεύτερης φάσης του έργου.

Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά οι δραστηριότητες της Πράξης, με αναφορά στα μέσα και το κόστος υλοποίησής της.

Πίνακας 3-7: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ						
Αρμονική ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.	Σύνολο μουσουλμάνων μαθητών α' βάθμιας εκπαίδευσης	7594 (σχολ. έτος 2001-02)	8233 (σχολ. έτος 2004-05)		Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης, Επεξεργασία Στοιχείων από τον Αξιολογητή	Συνεργούντα Προγράμματα: ΠΕΠ ΑΜΘ Ε.Π. Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση Ε.Π. Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
	Σύνολο μουσουλμάνων μαθητών β' βάθμιας εκπαίδευσης	3670 (σχολ. έτος 2001-02)	4916 (σχολ. έτος 2004-05)			
	Ποσοστό αύξησης μειονοτικών μαθητών στην α' βάθμια εκπαίδευση την τελευταία τετραετία		8,4%			
	Ποσοστό αύξησης μειονοτικών μαθητών στην β' βάθμια εκπαίδευση την τελευταία τετραετία		34,0%			
	Ποσοστό μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε δημόσια σχολεία α' βάθμιας εκπαίδευσης	9,5% (σχολ. έτος 2001-02)	15,9%			
	Ποσοστό μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε δημόσια σχολεία β' βάθμιας εκπαίδευσης	68% (σχολ. έτος 2001-02)	74,0%			
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας						
Η μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο	Ποσοστό μειονοτικών μαθητών που τελειώνουν το δημοτικό και δεν συνεχίζουν στο γυμνάσιο	20% (σχολ. έτος 2001-02)			Πανεπιστήμιο Αθηνών- Έρευνα "Φοίτηση στο γυμνάσιο και	

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
	Ποσοστό μειονοτικών μαθητών που δεν ολοκληρώνουν την β' βάρθμια υποχρεωτική εκπαίδευση	56% (σχολ. έτος 2001-02)			σχολική διαρροή των μουσουλμανοπαίδων"	
	Ποσοστό διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση	65% (σχολ. έτος 2001-02)				Το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο είναι περίπου 10%
Η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των μουσουλμάνων μαθητών						
Η υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν την καλή σχολική επίδοση των παιδιών τους						
Η ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης						
Η ευαισθητοποίηση των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης						
Η ευαισθητοποίηση όλων των γονέων καθώς και ευρύτερα της κοινής γνώμης						
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ						
Να επιμορφωθούν και να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος και επιμορφούμενο (α' βάρθμιας)	90	42		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών α' βάρθμιας	190	210		ΕΚΠΑ	
	Ποσοστό εθελοντικής συμμετοχής στις επιμορφώσεις στο σύνολο των εργαζομένων στα μειονοτικά δημοτικά	23%	25%		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός ωρών επιμορφωτικών επισκέψεων ανά σχολικό έτος (α' βάρθμιας)		140		ΕΚΠΑ	

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
	Αριθμός μειονοτικών σχολείων στα οποία έγιναν επιμορφωτικές επισκέψεις		100		ΕΚΠΑ	
	Ποσοστό μειονοτικών σχολείων στα οποία έγιναν επιμορφωτικές επισκέψεις		45%		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών β' βαθμιας	0	419		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος και επιμορφούμενο (β' βαθμιας)		175		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός ωρών επιμορφωτικών επισκέψεων ανά σχολικό έτος (β' βαθμιας)	0	100		ΕΚΠΑ	
Να δημιουργηθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό	Πλήθος Εκπαιδευτικού Υλικού (τίτλοι βιβλίων)	41	80		ΕΚΠΑ	
Να διευρυνθεί το Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Γυμνάσια	Αριθμός γυμνασίων με διεγερμένο πρόγραμμα διδασκαλίας	0	19		ΕΚΠΑ	
	Σύνολο ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας	0	14.500		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός μαθητών γυμνασίου που παρακολούθησαν το διεγερμένο πρόγραμμα διδασκαλίας	0	1020		ΕΚΠΑ	
Να δημιουργηθούν Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ)	Αριθμός ΚΕΣΠΕΜ	0	2		ΕΚΠΑ	
	Αριθμός μαθητών που παρακολούθησαν μαθήματα και πήραν μέρος στις δραστηριότητες των ΚΕΣΠΕΜ	0	467		ΕΚΠΑ	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (ΥΠΟΕΡΓΑ)	ΔΡΑΣΕΙΣ/ΜΕΣΑ				ΚΟΣΤΟΣ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Έρευνες - Μελέτες αξιολόγησης- Εκπαιδευτικό Υλικό	Εκπόνηση ερευνών, Μελέτες παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας του όλου έργου και αξιολόγησης των παρεμβάσεων και εκπαιδευτικών υλικών, Παραγωγή εκπαιδευτικού και επιμορφωτικού υλικού				2.195.460,68	
Δράσεις υποστήριξης - συμβουλευτικής - πληροφόρησης	Οργάνωση δημιουργικών δραστηριοτήτων στα ΚΕΣΠΕΜ, Συμβουλευτική στήριξη για την πρόληψη και αντιμετώπιση εξειδικευμένων δυσκολιών που επηρεάζουν την μαθησιακή ικανότητα των μουσουλμανοπαίδων - Συναντήσεις				624.401,60	

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
	ομάδων για αλληλοενημέρωση και προώθηση υλικού					
Δράσεις επιμόρφωσης	Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, οργάνωση και λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές γυμνασίου				1.077.399,72	
ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής	Δημιουργία Κέντρου Στήριξης του Προγράμματος στην Κομοτηνή				227.799,00	
ΚΕΣΠΕΜ Ξάνθης	Δημιουργία Κέντρου Στήριξης του Προγράμματος στην Ξάνθη				216.294,00	
Αναβάθμιση / Εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού λογισμικού	Δημιουργία ελληνοτουρκικού λεξικού πολυμέσων 6000 λημμάτων, Σύστημα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (2 CD)				40.750,00	
Μετατροπή σε έντυπη μορφή αναβαθμισμένου λογισμικού	Παραγωγή σε έντυπη μορφή του εκπαιδευτικού λογισμικού				40.250,00	
Ηλεκτρονική λεξικογραφική βάση δεδομένων	Δημιουργία ηλεκτρονικής λεξικογραφικής Βάσης Δεδομένων, Ανάπτυξη εφαρμογής διαδικτύου για την πρόσβαση ενός ευρύτερου κοινού στη βάση				317.420,00	
Τρίγλωσσο λεξικό πολυμέσων	Ανάπτυξη τρίγλωσσου, εκπαιδευτικού, ορολογικού λεξικού πολυμέσων, επιμόρφωση των μαθητών και των δασκάλων / καθηγητών στη χρήση του				280.250,00	
Έκδοση & αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	Έκδοση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού υλικού (Βιβλία – CD)				380.000,00	
Δημιουργία ιστοσελίδας	Δημιουργία του δικτυακού τόπου του Έργου				44.720,00	
Μετακινήσεις συνεργατών					230.000,00	
Συνεχής (on-going) αξιολόγηση	Παρακολούθηση της υλοποίησης των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων του Έργου και των Υποέργων				44.800,00	
Δράσεις προβολής & δημοσιότητας	Διοργάνωση 2 ημερίδων, συνεντεύξεις τύπου, δημιουργία υλικού προβολής				80.455,00	
					ΣΥΝΟΛΟ	
					5.800.000 €	

3.1.6.1 Υλοποίηση και Εκροές

Στο πλαίσιο της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004» υλοποιήθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ενίσχυση και συνέχιση του έργου του ΕΠΕΑΕΚ I (1997-1999)

- Παραγωγή πρόσθετου στα βιβλία για το δημοτικό σχολείο εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας.
- Παραμύθια για την εκμάθηση της ελληνικής ορολογίας Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών από τους μαθητές που ολοκληρώνουν το μειονοτικό δημοτικό σχολείο.
- Οργάνωση θερινών μαθημάτων ελληνικής γλώσσας για μαθητές δημοτικού. Για 7 εβδομάδες από τον Ιούλιο έως τον Αύγουστο του 2003. Συμμετείχαν συνολικά 224 μαθητές και μαθήτριες.
- Οργάνωση μαθημάτων μαθηματικών προπαρασκευαστικών για το γυμνάσιο προς αποφοίτους του δημοτικού σχολείου (Σεπτέμβριος 2003).
- Οργάνωση μαθημάτων Η/Υ στην ελληνική γλώσσα για μαθητές δημοτικού. Όλο το σχολικό έτος 2003-2004. Συμμετείχαν συνολικά 243 μαθητές και μαθήτριες.
- Οργάνωση δανειστικής βιβλιοθήκης για μαθητές δημοτικού.
- Οργάνωση παροχής συμβουλευτικής για την ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών δημοτικού.
- Λογισμικό ελληνοτουρκικό λεξικό 6.000 λημμάτων για μαθητές δημοτικού, συμπληρωματικό της λογισμικής μεθόδου εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (του αντίστοιχου έργου 1997-1999).
- Παραγωγή βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς Α' Βάθμιας της Μειονότητας, στα μαθήματα των Φυσικών Επιστημών.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Α. Δημιουργία σχολικών βιβλίων και εκπαιδευτικών υλικών

Εργαλεία για τη διδασκαλία και εκμάθηση της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, γραμματική και λεξικά:

- Γραμματική (Ασκήσεις Γραμματικής, Διαγνωστικές ασκήσεις για τα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μειονοτικοί μαθητές στη μέση εκπαίδευση, Θέματα Γραμματικής - Γραμματικός Σχεδιασμός του Μαθήματος της Γλώσσας, 25 Μελέτες για την εκμάθηση και τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, Βιβλιογραφία της

ελληνικής ως δεύτερης /ξένης γλώσσας, Συγκριτική αξιολόγηση εγχειριδίων για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας)

- Δημιουργία τρίγλωσσου (ελληνικά, τουρκικά και αγγλικά) λεξικού ορολογίας με τους βασικούς όρους όλων των μαθημάτων του γυμνασίου.
- Δημιουργία λεξικογραφικής βάσης δεδομένων και εκπόνηση λεξικού για αλλόγλωσσους εφήβους.

Εκπαιδευτικά υλικά για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας:

- Δημιουργία συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας στις τρεις τάξεις του γυμνασίου.
- Οι φάκελοι υλικού δοκιμάστηκαν στην πράξη από καθηγητές που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα και, σε συνεργασία με τους υπεύθυνους και τις ομάδες εργασίας, έγιναν οι απαραίτητες αλλαγές, προσθήκες, βελτιώσεις.

Βιβλία και εκπαιδευτικά υλικά για τη διδασκαλία της Ιστορίας, της Λογοτεχνίας, των Μαθηματικών, της Γεωγραφίας, των Φυσικών Επιστημών (ΦΕ) και της Τεχνολογίας.

- Δημιουργία συμπληρωματικών, εναλλακτικών βιβλίων για τη διδασκαλία της Ιστορίας στο γυμνάσιο.

Έχουν σχεδιαστεί εναλλακτικά βιβλία ιστορίας για τις δύο πρώτες τάξεις του γυμνασίου: για την αρχαία ιστορία της Α΄ Γυμνασίου και για τη μεσαιωνική και νεότερη της Β΄ Γυμνασίου και ένα σχέδιο συμπληρωματικού υλικού, αρκετά λεπτομερές, για το βιβλίο ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου.

- Δημιουργία συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο γυμνάσιο.
- Δημιουργία συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία των Μαθηματικών στο γυμνάσιο.
- Δημιουργία συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας στο γυμνάσιο.
- Δημιουργία συμπληρωματικού λογισμικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της Γεωγραφίας στο γυμνάσιο.

B. Για τη βελτίωση της επίδοσης

- Οργάνωση πρόσθετου στο κανονικό σχολικό πρόγραμμα ωραρίου διδασκαλίας ελληνικής γλώσσας και μαθηματικών σε γυμνάσια Ξάνθης και Ροδόπης. (Συμμετείχαν περίπου 1.000 μαθητές.)
- Οργάνωση δανειστικής βιβλιοθήκης εκπαιδευτικών υλικών και βιβλίων για μαθητές γυμνασίου.

- Οργάνωση θερινών μαθημάτων ελληνικής γλώσσας για μαθητές γυμνασίου.
- Οργάνωση θερινών μαθημάτων μαθηματικών για μαθητές των τριών τάξεων του γυμνασίου.
- Οργάνωση μαθημάτων Η/Υ στην ελληνική γλώσσα για μαθητές γυμνασίου.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Οργανώθηκαν δύο Κέντρα Στήριξης του έργου ως παροχή υπηρεσιών από τις Αναπτυξιακές Ανώνυμες Εταιρείες Ξάνθης και Ροδόπης. Ονομάστηκαν Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, ΚΕΣΠΕΜ. Τα ΚΕΣΠΕΜ διαθέτουν αίθουσα σεμιναρίων, αίθουσες εργαστηρίων με 15 Η/Υ και δανειστική βιβλιοθήκη. Στις αρμοδιότητες τους περιλαμβάνεται η ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας, η οργάνωση μαθημάτων, η παροχή συμβουλευτικής σε εκπαιδευτικούς και γονείς καθώς και η οργάνωση δημιουργικών δραστηριοτήτων για εφήβους.

467 μαθητές και μαθήτριες δημοτικού και γυμνασίου παρακολούθησαν τα διάφορα μαθήματα και πήραν μέρος στις δραστηριότητες των ΚΕΣΠΕΜ, ενώ διδάξαν συνολικά 25 επιμορφούμενοι δάσκαλοι και καθηγητές.

Τα ΚΕΣΠΕΜ στελεχώθηκαν με προσωπικό τόσο της Μειονότητας όσο και της Πλειονότητας, πράγμα που διευκόλυνε σημαντικά την επικοινωνία με τους γονείς μαθητών και τα ίδια τα παιδιά και ιδίως απέδωσε στα Κέντρα το συμβολισμό περιβάλλοντος σεβασμού προς την πολιτισμική ταυτότητα και ενίσχυσε σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία τους.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Καθ' όλη τη διάρκεια του έργου υπήρξε συστηματική επαφή ενημέρωσης και διαλόγου με τους ακόλουθους φορείς:

- συνδικαλιστικοί σύλλογοι εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- εκπρόσωποι των θεσμών και της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Τοπικός τύπος και τοπικά ΜΜΕ.
- Διοικητικά στελέχη της μειονοτικής όσο και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Σχολικοί Σύμβουλοι Μειονοτικής Εκπαίδευσης Ξάνθης και Ροδόπης.
- Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια προς τους σχολικούς συμβούλους Μειονοτικής Εκπαίδευσης Ξάνθης και Ροδόπης.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Πραγματοποιήθηκαν κατά μέσο όρο 42 ώρες ανά σχολικό έτος επιμορφωτικά σεμινάρια προς εθελοντικά συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς μειονοτικών σχολείων. Η εθελοντική

συμμετοχή στις επιμορφώσεις ανήλθε σε 25% στην Ξάνθη και 22% στη Ροδόπη του συνόλου των εργαζομένων σε μειονοτικά δημοτικά σχολεία εκπαιδευτικών.

- Στήριξη της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών μειονοτικών σχολείων με επισκέψεις στα σχολεία των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών. Πραγματοποιήθηκαν κατά μέσο όρο 140 ώρες ανά σχολικό έτος επιμορφωτικές επισκέψεις, σε 100 περίπου μειονοτικά σχολεία. Οι ανά δίμηνο επισκέψεις καλύπτουν ανά σχολικό έτος το 45% του συνόλου των μειονοτικών δημοτικών σχολείων.
- Οργάνωση δανειστικής βιβλιοθήκης εκπαιδευτικών υλικών και βιβλίων για τους εκπαιδευτικούς μειονοτικών δημοτικών σχολείων.
- Οργάνωση εβδομαδιαίας εφημερίας παιδαγωγικής συμβουλευτικής προς εκπαιδευτικούς μειονοτικών δημοτικών σχολείων.
- Συστηματική επιμόρφωση εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας στα ακόλουθα θέματα:
 - Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας
 - Διδασκαλία της Λογοτεχνίας
 - Διδασκαλία της Ιστορίας
 - Διδασκαλία των Μαθηματικών
 - Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών
- Στήριξη της επιμόρφωσης της σχετικής με τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, των Μαθηματικών και των Φυσικών Επιστημών με συστηματικές επισκέψεις στα σχολεία των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας.
- Ψυχοπαιδαγωγική επιμόρφωση καθηγητών δευτεροβάθμιας. Η επιμόρφωση επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων επικοινωνίας, διεργασίας λήψης αποφάσεων, διαχείρισης και αξιοποίησης των συναισθημάτων και επίλυσης συγκρούσεων. Έγιναν κατά μ.ό. 25 ώρες επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος από το Σεπτέμβριο 2002 έως τον Ιούνιο 2004.
- Παραγωγή επιμορφωτικού υλικού για εκπαιδευτικούς. Δημιουργήθηκε επιμορφωτικό υλικό με τίτλο «Κλειδιά και αντικλειδιά» σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Πρόκειται για μια σειρά 35 περιεκτικών και σύγχρονων κειμένων για τα σημαντικότερα ζητήματα της παιδαγωγικής και των μεθόδων διδασκαλίας, της ιδεολογίας και των στερεοτύπων που γεννούν τις διακρίσεις, των τεχνικών επικοινωνίας στην ομάδα τάξη κ.ά.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οργάνωση δημιουργικών δραστηριοτήτων για εφήβους στα ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής και Ξάνθης.

Δύο μεικτές πολιτισμικά ομάδες εμπυχωτών οργάνωσαν και εμπύχωσαν δημιουργικές δραστηριότητες εφήβων.

ΕΡΕΥΝΕΣ

- Έρευνα της γνώμης των εκπαιδευτικών μειονοτικών σχολείων
- Έρευνα επιπέδων γλωσσομάθειας.
- Έρευνα για τη διαρροή από το γυμνάσιο.
- Έρευνα για τις στάσεις απέναντι στο γυμνάσιο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- Εναρκτήρια παρουσίαση του έργου στην τοπική κοινωνία με τη μορφή επιστημονικού συμποσίου. Το συνέδριο έγινε στην Κομοτηνή, 29 και 30 Νοεμβρίου 2002, με τίτλο «Ομοιότητες και διαφορές: Αναζητώντας νέους δρόμους στην εκπαίδευση».
- Συνέδριο απολογιστικό του συνόλου των δράσεων και παρεμβάσεων του έργου. Πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, 8 και 9 Ιουνίου 2004.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- Εγκαίνια των Κέντρων Στήριξης του έργου (ΚΕΣΠΕΜ).
- Εκδήλωση απολογιστική του πρώτου έτους του έργου.
- Εκδηλώσεις απονομής βεβαιώσεων παρακολούθησης μαθημάτων.
- Εκδηλώσεις εορταστικές της διετίας του έργου.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Ενημερωτικό φυλλάδιο του έργου.
- Πρακτικά του εναρκτήριου συνεδρίου του έργου.
- Ενημερωτικό συνοπτικό τετρασέλιδο, με περιεχόμενο τις δράσεις και παρεμβάσεις της πρώτης σχολικής χρονιάς του έργου.
- Λογότυπος χαρακτηριστικός των γενικών στόχων του έργου
- Διαμορφώθηκε αφίσα του έργου με τον λογότυπο και μπλουζάκια με τον ίδιο λογότυπο τα οποία δόθηκαν στους μαθητές δημοτικού και γυμνασίου.
- Ενημερωτικό και απολογιστικό φυλλάδιο με περιεχόμενα το σύνολο των δράσεων και παρεμβάσεων της διετίας και συνοπτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του έργου.

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004» περιέλαβε στις δράσεις του την δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών (ή την ενίσχυση όσων υπήρχαν) στα σχολεία με αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό αλλά και σε αρκετά μεικτά σχολεία (συνολικά είκοσι δύο) στους

νομούς Ξάνθης και Ροδόπης. Στις βιβλιοθήκες αυτές περιλαμβάνονται τα βιβλία που προτάθηκαν στις διδακτικές προτάσεις, σε πολλαπλά μάλιστα αντίτυπα.

Στον Πίνακα 3.8 που ακολουθεί παρουσιάζονται ποσοτικά στοιχεία σχετικά με το προβλεπόμενο και παραχθέν εκπαιδευτικό, επιμορφωτικό και βοηθητικό υλικό, με ιδιαίτερη αναφορά στην δοκιμαστική χρήση του και στην απαιτούμενη ή μη έγκριση του από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο .

Επισημαίνεται, ότι στο σχεδιασμό του έργου δεν προβλεπόταν η έκδοση του παραχθέντος εκπαιδευτικού υλικού από τον ΟΕΔΒ.

Πίνακας 3-8: Προβλεπόμενο και Παραχθέν Εκπαιδευτικό / Επιμορφωτικό Υλικό

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ				ΠΑΡΑΧΘΕΝ			ΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΠΙ
ΒΙΒΛΙΑ								
A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΤΕΥΧΗ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΤΕΥΧΗ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ		
1	Σπείρες δημιουργικής έκφρασης: Εγχειρίδιο κοινωνικο-πολιτιστικής εμπύχωσης - Χειμώνας	1	1.000	-				
2	Σπείρες δημιουργικής έκφρασης: Εγχειρίδιο κοινωνικο-πολιτιστικής εμπύχωσης – Άνοιξη	1	1.000	-				
3	Σπείρες δημιουργικής έκφρασης: Εγχειρίδιο κοινωνικο-πολιτιστικής εμπύχωσης – Καλοκαίρι	1	1.000	-				
4	Σπείρες δημιουργικής έκφρασης: Εγχειρίδιο κοινωνικο-πολιτιστικής εμπύχωσης - Φθινόπωρο	1	1.000	-				
5	Διαθεματικά σχέδια εργασίας από τα Μειονοτικά Σχολεία της Θράκης	1	2.000	Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
6	ΘΕΑΤΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ – Ιστορίες με αριθμούς (κείμενα Ευγένιου Τριβιζά)	1	8.000	4 βιβλία Θεατρικοί Διάλογοι (4)	4	12.000	ΝΑΙ	
7	Φυσικές επιστήμες: Ο κόσμος της ζωής – Ο κατασκευασμένος κόσμος (Α΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του μαθητή)	1	1.300	Φυσικές επιστήμες: Ο κόσμος της ζωής – Ο κατασκευασμένος κόσμος (Α΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του μαθητή) (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ				ΠΑΡΑΧΘΕΝ			ΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΠΙ
8	Φυσικές επιστήμες: Ο κόσμος της ζωής – Ο κατασκευασμένος κόσμος (Α΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του εκπαιδευτικού)	1	200	Φυσικές επιστήμες: Ο κόσμος της ζωής – Ο κατασκευασμένος κόσμος (Α΄ τάξη Γυμνασίου, (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
9	Κόσμοι της φυσικής: Θερμόμετρα, ηλεκτρικά κυκλώματα και φωτεινές ακτίνες (Β΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του μαθητή)	1	1.100	Κόσμοι της φυσικής: Θερμόμετρα, ηλεκτρικά κυκλώματα και φωτεινές ακτίνες (Β΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του μαθητή) (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
10	Κόσμοι της φυσικής: Θερμόμετρα, ηλεκτρικά κυκλώματα και φωτεινές ακτίνες (Β΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του εκπαιδευτικού)	1	200	Κόσμοι της φυσικής: Θερμόμετρα, ηλεκτρικά κυκλώματα και φωτεινές ακτίνες (Β΄ τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο του εκπαιδευτικού) (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
11	Φυσική και Φύση: Ο κόσμος του νερού (Γ΄ Τάξη Γυμνασίου, βιβλίο του μαθητή)	1	1.100	Φυσική και Φύση: Ο κόσμος του νερού (Γ΄ Τάξη Γυμνασίου, βιβλίο του μαθητή) (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
12	Φυσική και Φύση: Ο κόσμος του νερού (Γ΄ Τάξη Γυμνασίου, βιβλίο εκπαιδευτικού)	1	200	Φυσική και Φύση: Ο κόσμος του νερού (Γ΄ Τάξη Γυμνασίου, βιβλίο εκπαιδευτικού) (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
13	Οδηγίες χρήσης υλικού μαθηματικών	1	300	Οδηγίες χρήσης υλικού μαθηματικών (1)	1	200	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
14	Απαντήσεις στις δραστηριότητες	1	300	Απαντήσεις στις δραστηριότητες (1)	1	200	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
15	Δοκιμασίες	1	300	Δοκιμασίες (1)	1	200	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
16	Απαντήσεις στις δοκιμασίες	1	300	Απαντήσεις στις δοκιμασίες (1) – κατάλογος δραστηριοτήτων (1)	2	200	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
17	Γλώσσα	1	1.100	Γλώσσα (1 χωρισμένο σε δύο ντοσιέ)	2	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
17	Γλώσσα	2	-	Γλώσσα Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου (μόνο συγγραφή) (2)	2	-	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ				ΠΑΡΑΧΘΕΝ			ΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΠΙ
18	Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου	1	400	Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου καθηγητή και μαθητή 1 βιβλίο καθηγητή και 3 τεύχη μαθητή (4)	4	4.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
19	Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου	1	400	Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου καθηγητή και μαθητή 1 βιβλίο καθηγητή και 3 τεύχη μαθητή (4)	4	4.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
20	Αρχαία Ελληνική Ιστορία και 7 Τεύχη	1	400	Αρχαία Ελληνική Ιστορία Α΄ Γυμνασίου και 4 Τεύχη (5)	5	5.000	ΟΧΙ	Έγκριση με διορθώσεις για πιλοτική χρήση
21	Ιστορία Β΄ Γυμνασίου	1	400	Ιστορία Β΄ Γυμνασίου (Μόνο συγγραφή)	1	-	ΟΧΙ	
22	Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου	1	400	Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου (Συγγραφή draft)	1	-	ΟΧΙ	
23	Παιδαγωγικό υλικό		1.000	Συμπληρωματικές καρτέλες Ιστορίας Δημοτικού (1)	1	30	ΟΧΙ	
24	Ενημερωτικό υλικό	1	2.000	ΦΟΛΑΝΤΕΡ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑΔΙΟ	1	2.000	ΔΕΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ
25	Ενημερωτικό φυλλάδιο στα Ελληνικά	1	2.000	-				
26	Ενημερωτικό φυλλάδιο στα Τουρκικά	1	2.000	-				
27	Δημοσίευση αποτελεσμάτων	1	1.000	-				
28	Πρακτικά Νο 1	1	1.000	-				
29	Συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς στο διαδίκτυο		1.000	-				
30	Ένας Ιππότης στο Κάστρο των Γραμμάτων	1	3.000	Ένας Ιππότης στο Κάστρο των Γραμμάτων (1)	1	3.000	ΝΑΙ	
31	Ένας Ιππότης στο Κάστρο των Λέξεων	1	3.000	Ένας Ιππότης στο Κάστρο των Λέξεων (1)	1	3.000	ΝΑΙ	
32	Γραμματική της Νέας Ελληνικής	1	8.000	Γραμματική της Νέας Ελληνικής (εντάχθηκε στους				

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ				ΠΑΡΑΧΘΕΝ			ΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΠΙ
				Ιππότες)				
33	Ελληνοτουρκικό Λεξικό για παιδιά	1	8.000	Ελληνοτουρκικό Λεξικό για παιδιά (1)	1	3.000	ΝΑΙ	
34	Κλειδιά και αντικλειδιά	35	1.000	Κλειδιά και αντικλειδιά (35)	35	35.000	ΝΑΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ
35	Πρακτικά συνεδρίου	1	1.000	Πρακτικά συνεδρίου (1)	1	1.000	ΔΕΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ
36				Υλικό τεχνολογίας (1)	1	200	ΝΑΙ	
37				Γραμματικές ασκήσεις (1)	1	1.000	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
38				Φυσική για τους δασκάλους των μειονοτικών δημοτικών σχολείων (1)	1	1.000	ΝΑΙ	
39				Οδηγίες ασκήσεων γραμματικής (1)	1	200	ΝΑΙ	Για πιλοτική χρήση
	ΣΥΝΟΛΟ	69	56.400		80	83.230		

CD/CD-ROM								
A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΤΕΥΧΗ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΤΕΥΧΗ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ		
1	Ένας ιππότης στο κάστρο των γραμμάτων και των λέξεων(αναβαθμισμένο)	1	1.000	Ένας ιππότης στο κάστρο των γραμμάτων και των λέξεων (αναβαθμισμένο)	1	1.000	ΝΑΙ	
2	Έλληνοτουρκικό Λεξικό	1	1.000	Ελληνοτουρκικό Λεξικό	1	1.000	ΝΑΙ	
3	Γεωγραφία	1	500	Γεωγραφία	1	500	ΝΑΙ	
4	Μουσική συμπληρωματικό της λογοτεχνίας	1	1.000	Μουσική συμπληρωματικό της λογοτεχνίας	1	1.000	ΝΑΙ	
5	Τρίγλωσσο Ορολογικό Λεξικό	1	1.500	Τρίγλωσσο ορολογικό Λεξικό	1	1.500	ΝΑΙ	
6	Λεξικογραφική Βάση Δεδομένων	1	1	Λεξικογραφική Βάση Δεδομένων	1	1	ΟΧΙ	

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ				ΠΑΡΑΧΘΕΝ			ΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΠΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	6	5.001		6	5.001		

ΑΦΙΣΕΣ-ΧΑΡΤΕΣ								
A/A	ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ	ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ		
1	Αφίσες 72cm x 50cm	3	3.000	Αφίσες	2	2.000		
2	Αφίσες 98cm x 70cm	2	2.000	Αφίσες	2	2.000		
3	χάρτης δραστηριοτήτων 68cm x 122cm	1	200	χάρτης δραστηριοτήτων μαθηματικών	1	200		
	ΣΥΝΟΛΟ	6	5.200		5	4.200		

ΚΑΡΤΕΛΕΣ								
A/A	ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ	ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ		
1	Έγχρωμο χαρτόνι – μαύρα γράμματα	2000	200	ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	2000	20		

Αποκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό

Οι παρεμβάσεις που προβλεπόταν στο αρχικό ΤΔΕ για την προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγείο) βασιζόταν στη μητρική γλώσσα των νηπίων. Δεδομένου ότι τα νήπια της μειονότητας δεν είναι αποκλειστικά τουρκόφωνα, θα έπρεπε να γίνει εκπαιδευτικό υλικό εναλλακτικό σύμφωνα με τις γλωσσικές ανάγκες των νηπίων. Το ζήτημα απαιτούσε απόφαση σε πολιτικό επίπεδο για να προχωρήσει η παραγωγή του υλικού. Λόγω της σθεναρής αντίρρησης της ηγεσίας της μουσουλμανικής μειονότητας να αποδεχτεί την πομακική γλωσσική ετερότητα, δεν πάρθηκε ποτέ τέτοια απόφαση προς καμία κατεύθυνση, με αποτέλεσμα οι σχετικές παρεμβάσεις να μην υλοποιηθούν.

Οι αποκλίσεις σε σχέση με το αρχικά προβλεπόμενο εκπαιδευτικό υλικό εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- Δεν έγινε η συγγραφή του υλικού που αφορά τα Δημιουργικά Εργαστήρια Νέων (Σπείρες Δημιουργικής Έκφρασης: Χειμώνας/Ανοιξη/Καλοκαίρι/Φθινόπωρο) διότι δόθηκε έμφαση στις ομαδικές δραστηριότητες των νέων, μέσω της κατασκευής και διακόσμησης των χώρων που τους φιλοξενούσε και στις εμπυχωτικές δραστηριότητες μεταξύ τους. Κατασκεύασαν οι ίδιοι οι νέοι το χώρο τους, το διακόσμησαν και μέσω διαφόρων κατασκευών, και λιγότερο συγγραφής των κειμένων, δημιούργησαν σχέσεις μεταξύ τους.
- Τα ενημερωτικά φυλλάδια στα Ελληνικά και τα Τουρκικά, για να είναι πιο λειτουργικά, έγιναν πολύ μικρά (4σέλιδα) και αναπαρήχθησαν μέσω φωτοτυπιών για να μειωθεί το κόστος τους.
- Η δημοσίευση αποτελεσμάτων και τα πρακτικά του δεύτερου συνεδρίου έχουν συνταχθεί. Ο φορέας υλοποίησης αποφάσισε όμως να μην αναπαραχθούν στα πλαίσια της δημοσιότητας του έργου και να δοθεί προτεραιότητα στην αναπαραγωγή εκπαιδευτικών υλικών.
- Η ιστορία της Β΄ Γυμνασίου αποφασίστηκε να μην εκτυπωθεί, διότι λόγω της μεγάλης χρονικής διάρκειας της ύλης άργησε να ολοκληρωθεί, δεν έχουν γίνει οι τελικοί χάρτες, και λόγω της μη πειραματικής εφαρμογής της στα σχολεία της Θράκης, θα ήταν περιττό κόστος να εκτυπωθεί. Η Αρχαία Ιστορία για την Α΄ Γυμνασίου εκτυπώθηκε επειδή οι καθηγητές της Θράκης επιμορφώθηκαν στο βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου. Τον Απρίλιο 2005 το ΠΙ ενέκρινε, με την προϋπόθεση διορθώσεων, την πιλοτική χρήση του βιβλίου.
- Οι Γραμματικές Ασκήσεις και οι οδηγίες των Ασκήσεων δεν προβλεπόταν να εκτυπωθούν με τη λογική ότι θα δινόταν απευθείας για έγκριση στον ΟΕΔΒ (στις τάξεις δουλεύονταν το υλικό σε μορφή φωτοτυπιών). Αποφασίστηκε η εκτύπωσή τους μετά

από αίτημα των καθηγητών της Θράκης, οι οποίοι τις θεωρούν πολύ βοηθητικό υλικό με καλά αποτελέσματα.

- Λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες δασκάλων και εκπαιδευτικών αποφασίστηκε η εκτύπωση βιβλίου για τους δασκάλους των μειονοτικών δημοτικών σχολείων για τη Φυσική και βιβλίο Τεχνολογίας για τους εκπαιδευτικούς.
- Οι καρτέλες Ιστορίας του Δημοτικού προβλέφθηκαν αργότερα στο ΤΔ Έργου. Πραγματοποιήθηκε η συγγραφή και έγινε και το στήσιμο των καρτελών, δεν τυπώθηκαν γιατί το κόστος ήταν μεγάλο και δεν προβλεπόταν στην αναπαραγωγή του υλικού. Η εφαρμογή του στις τάξεις του Δημοτικού δεν προλάβαινε να επιτευχθεί χρονικά. Έγινε αναπαραγωγή σε 250 CD που περιέχουν τις καρτέλες Ιστορίας (δεν προβλεπόταν).
- Οι καρτέλες Μαθηματικών δεν παρήχθησαν σε 200 αντίτυπα όπως προβλεπόταν. Έγινε αναπαραγωγή σε 20 αντίτυπα και σε ηλεκτρονική μορφή ετοιμάσθηκαν 250 CD.

3.1.6.2 Απόκλιση Εφαρμογής και αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

Στον Πίνακα 3.9 που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκριτικά τα ποσοτικά στοιχεία του έργου σε προγραμματικό (με βάση το αρχικό ΤΔΕ) και απολογιστικό επίπεδο, και υπολογίζονται ανά εκροή οι δείκτες:

Απορροφητικότητα =	$\frac{\text{κόστος υλοποίησης}}{\text{προϋπολογισθέν κόστος}}$
Αποτελεσματικότητα =	$\frac{\text{ποσότητα υλοποίησης}}{\text{προβλεπόμενη ποσότητα}}$
Αποδοτικότητα =	$\frac{\text{αποτελεσματικότητα}}{\text{απορροφητικότητα}}$
Μοναδιαίο κόστος =	$\frac{\text{κόστος υλοποίησης}}{\text{ποσότητα υλοποίησης}}$

Όπου ήταν δυνατό ποσοτικοποιήθηκε και το αντίστοιχο αποτέλεσμα των εκροών του προγράμματος.

Η απορροφητικότητα που υπολογίστηκε ανά υποέργο της Πράξης και επιμέρους εκροή, δεν αντιπροσωπεύει την πραγματική απορροφητικότητα δεδομένου ότι ο συγκεκριμένος υπολογισμός θεώρησε ως βάση τον αρχικό σχεδιασμό, έτσι όπως είχε αποτυπωθεί στο αρχικό ΤΔΕ. Η προσέγγιση αυτή είχε ως στόχο την αξιολόγηση της απόκλισης από τον αρχικό σχεδιασμό και δεν έλαβε, επομένως, υπόψη της τις μετέπειτα τροποποιήσεις του ΤΔΕ, ως προς την κατανομή του συνολικού προϋπολογισμού στα Υποέργα.

Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι αντίστοιχοι υπολογισμοί, με βάση τον ισχύοντα προϋπολογισμό των υποέργων (όπως προσδιορίστηκε στην 3η τροποποίηση του ΤΔΕ), δίνουν ως αποτέλεσμα 100% απορροφητικότητα σε όλα τα Υποέργα.

Επισημαίνεται ότι το κόστος υλοποίησης που χρησιμοποιήθηκε στους σχετικούς υπολογισμούς των δεικτών δόθηκε από το φορέα υλοποίησης και αντιπροσωπεύει το πραγματικό κόστος υλοποίησης του έργου (οι σχετικές δαπάνες θα δηλωθούν στο αμέσως επόμενο διάστημα, με το κλείσιμο και τον απολογισμό του έργου).

Η απορροφητικότητα της Πράξης με βάση τις δηλωθείσες δαπάνες στο 3ο Τριμηνιαίο Δελτίο Προόδου του 2004, φθάνει το 76,5%.

Πίνακας 3-9: Αντιπαραβολή σχεδιασμού και υλοποίησης

ΥΠΟΕΡΓΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	Απορροφη- τικότητα	Αποτελεσμα- τικότητα	Αποδοτι- κότητα	Μοναδιαίο Κόστος
	Ποσότητα	Κόστος	Ποσότητα	Κόστος					
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΑΞΗΣ		5.800.000,00 €		5.800.000,00 €		100%			
ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ		2.061.323,00 €		2.195.460,68 €		107%			
Ερευνητικό Έργο									
Έρευνα για το επίπεδο γλωσσομάθειας μαθητών μειονοτικών σχολείων	1	175.000,00 €	1	175.000,00 €		100%	100%	100%	175.000 €
Έρευνα καταγραφής των χαρακτηριστικών της σχολικής διαρροής των Μουσουλμανοπαίδων	1	70.000,00 €	1	50.950,00 €		73%	100%	137%	50.950 €
Έρευνα καταγραφής στάσεων απέναντι στη Β΄βάθμια Εκπαίδευση	1	52.635,00 €	1	52.635,00 €		100%	100%	100%	52.635 €
Έρευνα-δράση με εκπαιδευτικούς Φυσικών Επιστημών, Μαθηματικών και Τεχνολογίας - Έκθεση αξιολόγησης της συνολικής ενέργειας για τη διδασκαλία των ΦΕ και της Τεχνολογίας	1	85.000,00 €	1	55.000,00 €		65%	100%	155%	55.000 €
Έρευνα – Δράση για τη διδασκαλία της γραμματικής της ελληνικής σε αλλόγλωσσους μαθητές γυμνασίου	1	105.000,00 €	1	95.007,00 €		90%	100%	111%	95.007 €
Μελέτες παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας του όλου έργου και αξιολόγησης των παρεμβάσεων και εκπαιδευτικών υλικών									
Έκθεση αξιολόγησης των παρεμβάσεων επιμόρφωσης και των αποτελεσμάτων των νέων εκπαιδευτικών υλικών και σχολικών βιβλίων στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία	1	100.000,00 €	1	100.000,00 €		100%	100%	100%	100.000 €
Ετήσιες εκθέσεις των Διοικητικών Στελεχών της Μειονοτικής Εκπαίδευσης		90.000,00 €		90.000,00 €		100%			
Εργασίες και εκθέσεις παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας του όλου έργου, ως προς την πολιτική ευαισθησία του αντικειμένου του	5	230.688,00 €	5	260.688,00 €		113%	100%	88%	52.138 €
Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού									
Συμπληρωματικό Υλικό των νέων βιβλίων του ΟΕΔΒ για τα μειονοτικά δημοτικά σχολεία σε μορφή			1	20.415,00 €	προβλέφθηκε αργότερα-δεν ήταν				20.415 €

ΥΠΟΕΡΓΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	Απορροφη- τικότητα	Αποτελεσμα- τικότητα	Αποδοτι- κότητα	Μοναδιαίο Κόστος
	Ποσότητα	Κόστος	Ποσότητα	Κόστος					
καρτελών για το μάθημα της Ιστορίας					στο αρχικό ΤΔΕ				
Επιμορφωτικά Τετράδια Εργασίας για εκπαιδευτικούς (Κλειδιά – Αντικλειδιά)	35	115.000,00 €	35	107.260,00 €		93%	100%	107%	3.065 €
Βιβλίο «Θεατρικοί Διάλογοι» για εκμάθηση ορολογίας ΦΕ/Μ για μαθητές μειονοτικών δημοτικών σχολείων	1	48.000,00 €	4	18.621,00 €		39%	400%	1031%	4.655 €
Τετράδια Γραμματικών Ασκήσεων και Σχολιασμένης Βιβλιογραφίας (μέρος του Έργου Γραμματικός Σχολιασμός)	2	160.000,00 €	3	130.054,00 €		81%	150%	185%	43.351 €
Λεξικό για εφήβους με το σύνολο του λεξιλογίου της ελληνικής γλώσσας (σε συνέργια με Λεξικογραφική Βάση Δεδομένων)	1	170.000,00 €	1	141.000,00 €		83%	100%	121%	141.000 €
Εκπαιδευτικό Υλικό για το μάθημα της Λογοτεχνίας Γυμνασίου και της Ιστορίας Α & Β Γυμνασίου και σχέδιο εγχειριδίου της Γ' Γυμνασίου	5	300.000,00 €	11	507.000,00 €		169%	220%	130%	46.091 €
Βοηθητικά βιβλία της γλωσσικής διδασκαλίας στο Γυμνάσιο	3	100.000,00 €	3	82.040,68 €		82%	100%	122%	27.347 €
Γραμματικός Σχεδιασμός για αλλόγλωσσους Μαθητές Μέσης Εκπαίδευσης	1	80.000,00 €	1	80.000,00 €		100%	100%	100%	80.000 €
Παραγωγή Υλικών για τη βελτίωση της διδασκαλίας των ΦΕ/Μ, της Τεχνολογίας και της Γεωγραφίας.	11	180.000,00 €	14	229.790,00 €	Στον αρχικό σχεδιασμό δεν προβλεπόταν η παραγωγή υλικού για την Γεωγραφία	128%	127%	100%	16.414 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ	18	675.495,00 €	13	624.401,60 €		92%	72%	78%	48.031 €
Εμφύχωση νέων και οργάνωση δημιουργικών δραστηριοτήτων	2	310.000,00 €	2	324.401,60 €		105%	100%	96%	162.201 €
Πρόγραμμα συμβουλευτικής στήριξης για την πρόληψη και αντιμετώπιση εξειδικευμένων δυσκολιών που επηρεάζουν την μαθησιακή ικανότητα των μουσουλμανοπαίδων	1	270.000,00 €	1	270.000,00 €		100%	100%	100%	270.000 €
"Παιδαγωγικές εφημερίδες"		35.000,00 €			μεταφέρθηκε στο υπόεργο 3				

ΥΠΟΕΡΓΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	Απορροφη- τικότητα	Αποτελεσμα- τικότητα	Αποδοτι- κότητα	Μοναδιαίο Κόστος
	Ποσότητα	Κόστος	Ποσότητα	Κόστος					
Συναντήσεις ομάδων για αλληλοενημέρωση και προώθηση υλικού	15	60.495,00 €	10	30.000,00 €		50%	67%	134%	3.000 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		1.023.573,00 €		1.077.399,72 €		105%			
Επιμόρφωση Νηπιαγωγών	15	30.524,00 €	0	- €		0%	0%		
Επιμόρφωση Δασκάλων	380	310.000,00 €	320	210.223,00 €	πλήθος επιμορφούμενων	68%	84%	124%	657 €
	45		226		αριθμός επιμ. Προγραμμάτων	68%	502%	741%	930 €
	41.000		2.515		ώρες επιμόρφωσης	68%	6%	9%	84 €
Παιδαγωγικές Εφημερίδες	80	35.000,00 €	50	2.994,00 €		9%	63%	731%	60 €
Επιμόρφωση Καθηγητών	360	250.000,00 €	337	147.789,00 €	πλήθος επιμορφούμενων	59%	94%	158%	439 €
	70		64		αριθμός επιμ. Προγραμμάτων	59%	91%	155%	2.309 €
	100.000		11.444		ώρες επιμόρφωσης	59%	11%	19%	13 €
Επιμόρφωση Επιμορφωτών	25	10.000,00 €	25	10.000,00 €		100%	100%	100%	400 €
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μαθητών σε ηλεκτρονικά - παιδαγωγικά εργαλεία	240	100.000,00 €	220	78.000,00 €		78%	92%	118%	355 €
Επιμορφωτικές Συναντήσεις εκπαιδευτικών για θέματα διαχείρισης της σχολικής τάξης	15	38.049,00 €	11	23.000,00 €		60%	73%	121%	2.091 €
Εμπλουτισμένο Πρόγραμμα Διδασκαλίας	9	250.000,00 €	19	605.393,72 €	σχολεία	242%	211%	87%	31.863 €
	1.250		1.020		αριθμός μαθητών	242%	82%	34%	594 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 4: ΚΕΣΠΕΜ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	1	227.799,00 €	1	227.799,00 €		100%	100%	100%	227.799 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 5: ΚΕΣΠΕΜ ΞΑΝΘΗΣ	1	215.810,00 €	1	216.294,00 €		100,2%	100%	99,8%	216.294 €

ΥΠΟΕΡΓΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	Απορροφη- τικότητα	Αποτελεσμα- τικότητα	Αποδοτι- κότητα	Μοναδιαίο Κόστος
	Ποσότητα	Κόστος	Ποσότητα	Κόστος					
ΥΠΟΕΡΓΟ 6: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ/ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	3	147.000,00 €	3	40.750,00 €		28%	100%	361%	13.583 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 7: ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΕ ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	3	115.000,00 €	3	40.250,00 €		35%	100%	286%	13.417 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 8: ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	1	350.000,00 €	1	317.420,00 €		91%	100%	110%	317.420 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 9: ΤΡΙΓΛΩΣΣΟ ΛΕΞΙΚΟ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ	1	330.000,00 €	1	280.250,00 €		85%	100%	118%	280.250 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 10: ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ-ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	56400	380.000,00 €	83230	380.000,00 €		100%	148%	148%	5 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 11: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ www.kleidiakaiantikleidia.net	1	44.000,00 €	1	44.720,00 €		102%	100%	98%	44.720 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 12: ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ	700	230.000,00 €	700	230.000,00 €		100%	100%	100%	329 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 13: ΣΥΝΕΧΗΣ (ON-GOING) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	2	44.800,00 €	2	44.800,00 €	Δεν υπήρχε στον αρχικό σχεδιασμό, δημιουργήθηκε στην 1η τροποποίηση ΤΔΕ	100%	100%	100%	22.400 €
ΥΠΟΕΡΓΟ 14: ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ - ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ	1	84.246,00 €	1	80.455,00 €	Δεν υπήρχε στον αρχικό σχεδιασμό, δημιουργήθηκε στην 1η τροποποίηση ΤΔΕ	96%	100%	105%	80.455 €

3.1.7 Συμπεράσματα και υποδείξεις

3.1.7.1 Βασικά συμπεράσματα

Η εφαρμογή της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», στο διάστημα 2002-2004, εκτιμάται ότι είχε θετικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας και πρέπει να εξασφαλισθεί η συνέχειά της.

Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν εκτιμάται ότι συνεισέφεραν στα εξής:

- Βελτίωσαν την προφορική και γραπτή γνώση της ελληνικής γλώσσας
- Βελτίωσαν τη σχολική επίδοση μέρους των μαθητών
- Μείωσαν μερικώς τη σχολική διαρροή από την υποχρεωτική εκπαίδευση
- Ευαισθητοποίησαν τη διοικητική μηχανή της εκπαίδευσης και τους εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Ευαισθητοποίησαν τους μειονοτικούς γονείς και αύξησαν το ενδιαφέρον τους για τη σχολική επιτυχία των παιδιών τους

Η Πράξη υλοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό της.

Η στρατηγική και οι στόχοι του προγράμματος στην προγραμματική του περίοδο κρίνονται ιδιαίτερα ορθολογικοί, λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που έπρεπε την περίοδο εκείνη να αντιμετωπισθούν σχετικά με την εκπαίδευση των μελών της μειονότητας, καθώς και την εμπειρία από την υλοποίηση του αντίστοιχου έργου στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I.

Η έμφαση που δόθηκε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ως λογική, δεδομένου ότι:

- κατά την προηγούμενη περίοδο (ΕΠΕΑΕΚ I), το σύνολο σχεδόν των παρεμβάσεων του αντίστοιχου προγράμματος, είχαν ως στόχο την αναβάθμιση του ελληνόφωνου προγράμματος της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης,
- είχαν ήδη εντοπισθεί τα σημαντικά προβλήματα που σχετίζονται με τη διαρροή των μουσουλμάνων μαθητών από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία.

Για τη συνολική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του έργου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πολιτική ευαισθησία των επιμέρους δράσεων του. Δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι, η υλοποίηση του προγράμματος συνάντησε δυσκολίες οι οποίες άπτονται των πολιτικών διαστάσεων του θέματος.

Ένα από τα θετικά αποτελέσματα του έργου, το οποίο όμως δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί, είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος της τοπικής κοινωνίας αποδέχθηκε τους στόχους του έργου και κατάλαβε την αναγκαιότητά του, όχι μόνο για τη

μουσουλμανική μειονότητα αλλά και για ολόκληρη τη Θράκη. Χαρακτηριστικό είναι, ότι το σύνολο σχεδόν των διοικητικών στελεχών της μειονοτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το μεγαλύτερο μέρος των εκπροσώπων της μειονότητας, θεωρούν αναγκαία τη συνέχιση του προγράμματος, παρόλα τα αρνητικά σημεία ή «παράπονα» που εξέφρασαν.

Πολλοί δε από αυτούς, εμμένουν στην ανάγκη συνέχισης του προγράμματος από τον ίδιο φορέα υλοποίησης, τόσο λόγω της αποκτηθείσας εμπειρίας και εμπιστοσύνης, όσο και λόγω εναντίωσης σε επίφοβες προσεγγίσεις του παρελθόντος που ενδεχομένως θα ανασυρθούν «εκσυγχρονισμένες» από τυχόν διαφορετικούς υλοποιητές μέλλουσας Πράξης.

Ως προς τις επιμέρους δράσεις του προγράμματος θα πρέπει να αναφερθούν τα εξής:

Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων (ΚΕΣΠΕΜ)

Τα ΚΕΣΠΕΜ λειτούργησαν ως σημαντικός μοχλός επίτευξης των γενικότερων στόχων του έργου και συνέβαλαν ιδιαίτερα στο να κερδηθεί η εμπιστοσύνη μεγάλου μέρους μειονοτικών γονέων. Η στελέχωση των Κέντρων και με προσωπικό από τη μειονότητα διευκόλυνε σημαντικά τόσο την επικοινωνία με τους γονείς, όσο και με τους ίδιους τους μαθητές.

Επίσης, μέσα από την οργάνωση των μαθημάτων και των λοιπών δραστηριοτήτων συνέβαλαν στην ενίσχυση της ελληνομάθειας και στη δημιουργία προϋποθέσεων για αποδοχή και κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτικών μαθητών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι λειτούργησαν (από τον Ιανουάριο του 2004) και τμήματα εκμάθησης της ελληνικής για μειονοτικούς γονείς μετά από αίτημα των ίδιων των γονέων, παρά το γεγονός ότι η δραστηριότητα αυτή δεν είχε αρχικά προβλεφθεί.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί, ότι η συνέχιση της λειτουργίας και η εξάπλωσή τους και σε άλλες περιοχές της Θράκης, αναδείχθηκε ως κοινό αίτημα τόσο των φορέων και των εκπροσώπων της μειονότητας, όσο και των παραγόντων του εκπαιδευτικού μηχανισμού, κατά την διενέργεια των συνεντεύξεων που πραγματοποίησε ο Σύμβουλος.

Εκπαιδευτικό Υλικό

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Για το ελληνόφωνο μέρος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων συντάχθηκε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό αφενός για τη διδασκαλία της Ιστορίας, σε ανταπόκριση σε αίτημα των εκπαιδευτικών και του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης και αφετέρου για την εκμάθηση της ελληνικής ορολογίας Μαθηματικών και Φυσικής. Το υλικό της Ιστορίας προβλέφθηκε αργότερα στο Τεχνικό Δελτίο του Έργου και εκτυπώθηκε στο τέλος της περιόδου υλοποίησης της Πράξης, χωρίς να προλάβει να δώσει ορατά αποτελέσματα. Το υλικό για την εκμάθηση της ορολογίας Μαθηματικών και Φυσικής χρησιμοποιήθηκε στα ΚΕΣΠΕΜ.

Στο πλαίσιο του υπό αξιολόγηση έργου ετοιμάστηκε, επίσης, εκπαιδευτικό υλικό για τις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία, το οποίο εστιάζει στην οργάνωση πειραμάτων επίδειξης στα θέματα των τριών τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου, που προτείνονται για διδασκαλία από τα σχολικά βιβλία στην τουρκική γλώσσα. Στη διάρκεια του σχολικού έτους 2003-2004 το εκπαιδευτικό αυτό υλικό ήταν διαθέσιμο στα ΚΕΣΠΕΜ, ενημερώθηκαν για την ύπαρξή του οι εκπαιδευτικοί και λειτούργησε δανειστικά. Παρόλα αυτά η μέχρι σήμερα διάδοση του υλικού στα σχολεία είναι σχετικά περιορισμένη.

Το εκπαιδευτικό υλικό που συντάχθηκε στη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ I δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας αξιολόγησης, αφενός λόγω της υπαγωγής του στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο κι αφετέρου λόγω της μη υποχρέωσης του Αξιολογητή να κρίνει το παιδαγωγικό υλικό ως τέτοιο.

Παρόλα αυτά, ο Σύμβουλος αποφάσισε να προχωρήσει σε αξιολόγηση του συγκεκριμένου υλικού, ανταποκρινόμενος στην ιδιαίτερη ευαισθησία εκπροσώπων της μειονότητας, γονέων, σχολικών συμβούλων καθώς και του διοικητικού μηχανισμού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναδείχθηκε κατά τη διάρκεια των προσωπικών συνεντεύξεων μαζί τους, σχετικά με το ανωτέρω εκπαιδευτικό υλικό.

Η παιδαγωγική αξιολόγηση του υλικού αναλήφθηκε από την επιστημονική υπεύθυνη της συγκεκριμένης ομάδας, κα Σ. Χρηστίδου, εκπαιδευτικό με πολύχρονη εμπειρία στην διαπολιτισμική εκπαίδευση και ειδικότερα στην εκπαίδευση μουσουλμανοπαίδων. Η αξιολογική κρίση, που επιβεβαιώνεται και από τα ευρήματα της έρευνας σε μαθητές και εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, συνοψίζεται στα εξής:

Τα βιβλία με τη μορφή ολιγοσέλιδων κυρίως τευχών, χωρίζονται σε 26 βιβλία για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και 15 για τη διδασκαλία των υπολοίπων μαθημάτων του ελληνόφωνου προγράμματος. Τα βιβλία της ελληνικής γλώσσας συνοδεύονται από βιβλίο – οδηγό για τον δάσκαλο, ξεχωριστό για κάθε τάξη του δημοτικού, ενώ υπάρχει ένα μόνο βιβλίο δασκάλου για όλες τις τάξεις, το οποίο στοχεύει στην παροχή οδηγιών για τη διδασκαλία των βιβλίων που αφορούν στα μαθήματα Μελέτη Περιβάλλοντος, Ιστορία, Γεωγραφία και Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή.

Σε σχέση με το υλικό αυτό επισημαίνονται τα εξής:

- Τα βιβλία και το βοηθητικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, βασίζονται στη μέθοδο διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και στηρίζονται στις παιδαγωγικές αρχές της διαπολιτισμικής και επικοινωνιακής προσέγγισης. Στο σύνολό τους κρίνονται εύχρηστα και αποτελεσματικά και ιδιαίτερα προσεγμένα από επιστημονική και διδακτική άποψη. Τα συνοδευτικά βιβλία του δασκάλου είναι απολύτως υποστηρικτικά, μπορούν να αξιοποιηθούν επαρκώς από τους εκπαιδευτικούς, ακόμα και αν αυτοί δεν έχουν επιμορφωθεί στη χρήση του νέου υλικού και στην εφαρμογή της νέας διδακτικής μεθοδολογίας. Ορισμένες επιμέρους βελτιώσεις του γλωσσικού διδακτικού υλικού, με στόχο κυρίως την αντιμετώπιση του όλο και εντεινόμενου νέου δεδομένου, ύπαρξης διαφορετικών επιπέδων ελληνομάθειας των μαθητών της μειονότητας της ίδιας ηλικίας, θα ήταν χρήσιμες. Δεν απαιτείται όμως, σημαντική αλλαγή της συνολικής αντίληψης και των μέσων διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, που έχει υιοθετήσει το επιστημονικό επιτελείο του φορέα υλοποίησης του προγράμματος.
- Τα βιβλία για τη διδασκαλία των δευτερευόντων μαθημάτων, Μελέτη Περιβάλλοντος, Ιστορία, Γεωγραφία και Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, στηρίζονται στη διαθεματική προσέγγιση και τη βιωματική μάθηση. Το εκπαιδευτικό υλικό αναπτύσσεται γύρω από διάφορους θεματικούς άξονες και γίνεται προσπάθεια εναρμόνισης της σύγχρονης διεπιστημονικής αντίληψης με το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου, το οποίο όμως είναι δομημένο με την παραδοσιακή λογική των ξεχωριστών μαθημάτων και βιβλίων και της περιχαρακωμένης και ανεξάρτητης γνωστικής ύλης κάθε μαθήματος. Το νέο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα για την διαθεματική προσέγγιση που έχει εκπονήσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη. Ο βασικός λόγος είναι ότι δεν έχουν εκδοθεί τα νέα βιβλία, τα οποία θα εισάγουν μεν την διαθεματική προσέγγιση αλλά θα έχουν τη λογική του ενός βασικού εγχειριδίου

για κάθε μάθημα. Το ένα και μοναδικό ολιγοσέλιδο βιβλίο του δασκάλου εξηγεί μεν την αναγκαιότητα υιοθέτησης της νέας διδακτικής μεθοδολογίας, δίνει οδηγίες για τη χρήση του υλικού, προτείνει ενδεικτικά σχέδια διδακτικής προσέγγισης και πορείας διδασκαλίας, αλλά δεν αποτελεί ένα σίγουρο και πλήρες βοήθημα για τον μη εξοικειωμένο με τη νέα εκπαιδευτική αντίληψη δάσκαλο και δεν διευκολύνει την επιτυχή χρήση του νέου υλικού σε όλες τις τάξεις.

Είναι γεγονός ότι η εφαρμογή εκσυγχρονιστικών και καινοτόμων παρεμβάσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα αντιμετωπίζει δυσκολίες και αντιδράσεις. Η ανάπτυξη διαθεματικού υλικού, όπως ορίζουν και οι κατευθύνσεις του ΠΙ, αντιμετώπισε δυσκολίες αφομοίωσης από μεγάλο τμήμα των δασκάλων που υπηρετούν στα μειονοτικά σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό, η συνέχιση της προσπάθειας που ξεκίνησε με το νέο εκπαιδευτικό υλικό για τα δευτερεύοντα μαθήματα, θα πρέπει να συμπεριλάβει την επανεξέταση των βιβλίων και την έκδοση συμπληρωματικών βοηθημάτων για μαθητές και δασκάλους, χωρίς βεβαίως να ανατραπεί η βασική επιλογή της διαθεματικής και βιωματικής προσέγγισης.

Η έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές μειονοτικών δημοτικών σχολείων, κατέδειξε ότι σημαντικό ποσοστό των μαθητών δυσκολεύονται στα μαθήματα της Ιστορίας και Γεωγραφίας. Συγκεκριμένα, το 36% των μαθητών δυσκολεύεται στο μάθημα της Ιστορίας και το 20% στο μάθημα της Γεωγραφίας. Το αντίστοιχο ποσοστό για το μάθημα της γλώσσας ανέρχεται στο 18,8%.

Η «γλώσσα των βιβλίων» αποτελεί το βασικότερο λόγο δυσκολίας για το 20% των μαθητών του δείγματος.

Θετική είναι σε γενικές γραμμές και η άποψη των δασκάλων για τα νέα βιβλία. Συγκεκριμένα, από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε στο 50% περίπου των δασκάλων του ελληνόφωνου προγράμματος προέκυψαν τα εξής:

- Το 25% των δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα αξιολόγησε τα νέα βιβλία ως «πολύ ικανοποιητικά», το 50% ως «αποδεκτά», το 20% ως «κατώτερα των προσδοκιών τους» και μόνο το 5% τα χαρακτήρισαν «χειρότερα από τα προηγούμενα».
- Το 73% των δασκάλων εκτιμά ότι τα νέα βιβλία βοήθησαν τους μουσουλμάνους μαθητές είτε «πάρα πολύ» είτε «αρκετά».

Οι αρνητικές απόψεις που κατεγράφησαν αφορούν κυρίως τα βιβλία των μη γλωσσικών μαθημάτων (Ιστορία, Γεωγραφία, Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή) και διατυπώνονται συχνά ως εξής: «διάσπαρτο και δύσχρηστο υλικό», «ελάχιστα ιστορικά

στοιχεία», «αποσυντονίζουν το δάσκαλο», «δεν προσφέρουν τις απαιτούμενες γνώσεις για τη φοίτηση στο γυμνάσιο», «μεγάλος αριθμός βιβλίων» κá.

Από τα ανωτέρω είναι φανερό ότι η αποδοχή της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, στην οποία στηρίζονται τα νέα βιβλία του δημοτικού, συναντάει μεγάλη δυσκολία ακόμα σε αρκετούς εκπαιδευτικούς

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δημιουργήθηκε συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Λογοτεχνίας, των Μαθηματικών, της Γεωγραφίας, των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας. Το υλικό αυτό εφαρμόστηκε πειραματικά στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, καθώς και σε τάξεις με αμιγή μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό, από καθηγητές που είχαν επιμορφωθεί στο πλαίσιο της Πράξης.

Το εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό για την Ιστορία Γυμνασίου, η εκπόνηση του οποίου προβλεπόταν στο εγκεκριμένο ΤΔΕ, συντάχθηκε, υποβλήθηκε στο Π.Ι. και μόλις πρόσφατα εγκρίθηκε, υπό όρους, η μελλοντική πιλοτική του χρήση. Ως εκ τούτου, η παρελθούσα χρήση του περιορίστηκε στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Σε γενικές γραμμές το υλικό που χρησιμοποιήθηκε στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας αξιολογήθηκε θετικά από τους καθηγητές και τους μαθητές που συμμετείχαν στη διενεργηθείσα έρευνα πεδίου. Συγκεκριμένα η έρευνα κατέδειξε τα εξής:

- Το 50% των μαθητών που συμμετείχαν στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας αξιολογούν θετικά το εκπαιδευτικό υλικό που τους παρασχέθηκε, αφού δήλωσαν ότι τους βοήθησε πολύ. Επίσης, το 40% δήλωσε ότι βοηθήθηκε λίγο και μόνο το 10% ότι δεν βοηθήθηκε από το συγκεκριμένο υλικό.
- Επισημαίνεται επίσης, ότι ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 72% από αυτούς που βοηθήθηκαν από το συμπληρωματικό υλικό, δήλωσαν ότι τους βοήθησε όχι μόνο στο μάθημα των Νέων Ελληνικών αλλά στο σύνολο των μαθημάτων, ενώ ένα μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών (83%) δήλωσαν ότι θα ήθελαν αντίστοιχο υλικό και σε άλλα μαθήματα.
- Σε γενικές γραμμές οι απόψεις των καθηγητών για το εκπαιδευτικό υλικό ήταν αρκετά θετικές, αφού το 88% το βρήκε είτε «πολύ ικανοποιητικό», είτε «αποδεκτό» και κανένας δεν το χαρακτήρισε ως «μη χρήσιμο», παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη επιλογή υπήρχε στην προεπιλεγμένη λίστα απαντήσεων του ερωτηματολογίου.

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

Οι επιμορφώσεις εκπαιδευτικών που πραγματοποιήθηκαν τη διετία 2002-2004 επικεντρώθηκαν σε παιδαγωγικά και μεθοδολογικά κυρίως ζητήματα που σχετίζονταν με την καλύτερη αξιοποίηση των βιβλίων και του εκπαιδευτικού υλικού. Οι άξονες γύρω από τους οποίους οργανώθηκαν ήταν κυρίως η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και η επικοινωνιακή προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος.

Οι επιμορφώσεις δεν είχαν τη μορφή διαλέξεων ή μαθημάτων σε ακροατήρια εκπαιδευτικών, αλλά χρησιμοποίησαν τεχνικές της βιωματικής μάθησης και στηρίχθηκαν στο διάλογο, έτσι ώστε αφενός να προσφέρουν νέες γνώσεις αφετέρου να αξιοποιήσουν την πολύτιμη εμπειρία των εκπαιδευτικών. Ως διδακτική μεθοδολογία επιλέχθηκε η μέθοδος των σχεδίων εργασίας (project), η οποία σύμφωνα με τους υπευθύνους του προγράμματος θεωρείται ως η πλέον αποτελεσματική μέθοδος για δίγλωσσα παιδιά.

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις εθελοντικές επιμορφώσεις, αν και σημείωσε αύξηση τη δεύτερη χρονιά υλοποίησης του προγράμματος, κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα.

Για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης, η εθελοντική συμμετοχή ανήλθε σε 22% το 2002-03 και 25% το 2003-04 του συνόλου των εργαζομένων σε μειονοτικά δημοτικά σχολεία εκπαιδευτικών.

Από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προκύπτει ότι η πλειοψηφία των δασκάλων θεωρεί σημαντική τη συμβολή της επιμόρφωσης, αφού το 60% του δείγματος απάντησε ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια βοήθησαν «πολύ» και «αρκετά» στην καθημερινή διδακτική πράξη. Επίσης, ένα υψηλό ποσοστό, της τάξης του 74%, των δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα, θεωρεί ότι η επιμόρφωση που παρασχέθηκε συμβάλει στην κατανόηση των νέων βιβλίων.

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις εθελοντικές επιμορφώσεις ήταν σχετικά υψηλή (συμμετείχαν 337 εκπαιδευτικοί).

Θετικές είναι οι απόψεις των καθηγητών που συμμετείχαν στην έρευνα πεδίου σε ότι αφορά την επιμόρφωση που τους παρασχέθηκε. Ειδικότερα:

- Η επίδραση των επιμορφωτικών προγραμμάτων στην καθημερινή διδακτική πράξη, εκτιμάται από τους καθηγητές ως αρκετά θετική αφού η πλειοψηφία τους δήλωσε ότι βοηθήθηκε. Συγκεκριμένα το 68% του δείγματος απήντησε ότι βοηθήθηκε (αρκετά ή πολύ), ενώ μόλις το 2% δήλωσε ότι δε βοηθήθηκε καθόλου.

- Η πλειοψηφία των καθηγητών δήλωσαν ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια συμβάλλουν τόσο στην κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού, όσο και στην απόκτηση γενικότερων παιδαγωγικών γνώσεων, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (7,1%) θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητα για την εξοικείωση με το εκπαιδευτικό υλικό
- Γενικά, τα σχόλια σε ότι αφορά τη λειτουργικότητα των προγραμμάτων επιμόρφωσης ήταν θετικά και δεν φαίνεται ότι προέκυψαν σημαντικά προβλήματα ούτε σε ότι αφορά τη διάρκεια των προγραμμάτων, ούτε σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και το εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε.

Οι εκτιμήσεις των καθηγητών για σταδιακή εξοικείωση των μαθητών με την ελληνική γλώσσα και ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους στον τρόπο επικοινωνίας τους, αποτελούν θετικά σημεία, στο βαθμό που αυτά εμφανίζονται σε ένα ικανό πληθυσμό μαθητών.

Επιβεβαιώνεται και από τις εσωτερικές αξιολογήσεις της Πράξης, ότι οι επιμορφώσεις είχαν εμφανώς καλά αποτελέσματα στην επίδοση των μαθητών. Ειδικότερα οι εσωτερικές αξιολογήσεις κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι:

«τα αποτελέσματα της επίδοσης των μαθητών που οι εκπαιδευτικοί τους παρακολούθησαν συστηματικά τις επιμορφώσεις είναι πολύ καλά, ενώ συγκριτικά με μη επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς είναι θεαματικά καλά».

Παρόλα αυτά, η αποτελεσματικότητα των επιμορφώσεων μειώνεται από τη συνεχή κατά έτος αλλαγή των εκπαιδευτικών που έχουν επιμορφωθεί, καθώς οι περισσότεροι είναι αναπληρωτές, κυρίως στην πρωτοβάθμια. Το ζήτημα είναι κρίσιμο και πρέπει να αντιμετωπιστεί εναλλακτικά ή συμπληρωματικά με ειδικές ρυθμίσεις αναφορικά με:

- τη διάρκεια παραμονής των εκπαιδευτικών στα συγκεκριμένα σχολεία
- τον εθελούσιο ή υποχρεωτικό χαρακτήρα των επιμορφώσεων
- το χρονισμό των επιμορφώσεων στην αρχή του σχολικού έτους
- την ενίσχυση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις παιδαγωγικές σχολές.

Ενισχυτική διδασκαλία (διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας)

Τα αποτελέσματα της οργάνωσης και λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στα πλαίσια του έργου Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων είναι δύσκολο να φανούν άμεσα, δεδομένου ότι κύριος στόχος τους ήταν η ενίσχυση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και όχι η «φροντιστηριακή ενίσχυση» των μαθητών που έχει ενδεχομένως, σε ένα βαθμό, πιο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα στην επίδοσή τους.

Παρόλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί η υψηλή συμμετοχή των μουσουλμάνων μαθητών (1.020 μαθητές από 19 γυμνάσια, όταν το σύνολο των μουσουλμάνων μαθητών γυμνασίου είναι 3.230 σε σύνολο 58 γυμνασίων). Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι ενώ αρχικά είχε προβλεφθεί ο θεσμός της ενισχυτικής διδασκαλίας να λειτουργήσει πιλοτικά σε 9 γυμνάσια της περιοχής, επεκτάθηκε σε 19 μετά από αίτημα των ίδιων των μαθητών.

Η επίδραση της συγκεκριμένης παρέμβασης στη σχολική επίδοση των μουσουλμάνων μαθητών εκτιμάται ότι σε γενικές γραμμές ήταν θετική. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το 90% περίπου των μαθητών που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας δήλωσαν ότι τους βοήθησε (πολύ ή λίγο) και ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 72% από αυτούς, δήλωσαν ότι τους βοήθησε όχι μόνο στο μάθημα των Νέων Ελληνικών αλλά στο σύνολο των μαθημάτων.

Θετική είναι και η άποψη των καθηγητών σε ότι αφορά τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές από την ενισχυτική διδασκαλία. Συγκεκριμένα το 77% των καθηγητών απάντησαν ότι οι μαθητές ωφελήθηκαν είτε «πάρα πολύ» είτε «αρκετά» από την ενισχυτική διδασκαλία.

Τα οφέλη για τους μαθητές εντοπίζονται στα εξής:

- Διαπιστώθηκε σταδιακή εξοικείωση των παιδιών με την ελληνική γλώσσα δίνοντας έμφαση στην ενεργητική μάθηση
- Οι μαθητές λειτούργησαν περισσότερο ομαδικά και ανέπτυξαν πολύ καλύτερες σχέσεις με τους καθηγητές τους
- Απέκτησαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και μπόρεσαν να επικοινωνήσουν με μεγαλύτερη άνεση αποδεχόμενοι τις όποιες γλωσσικές τους ιδιαιτερότητες.

Οι όποιοι καθηγητές θεωρούν ότι τα οφέλη της ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν λίγα ή ανύπαρκτα, στήριξαν τους ισχυρισμούς τους αυτούς κυρίως σε οργανωτικά προβλήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας (μετακίνηση, ωράριο), καθώς επίσης και στο ότι οι μαθητές που δεν γνωρίζουν τα ελληνικά δεν μπορούν ούτως ή άλλως να παρακολουθήσουν τα μαθήματα.

Μελέτες – Έρευνες

Οι έρευνες – μελέτες σε πολιτισμικά και εκπαιδευτικά θέματα της μειονότητας που είχαν ξεκινήσει από την περίοδο του ΕΠΕΑΕΚ I και συνεχίστηκαν και στην υπό αξιολόγηση περίοδο, συνέβαλαν σημαντικά την υλοποίηση του έργου τροφοδοτώντας με πολύτιμα στοιχεία - ευρήματα τις υπόλοιπες δράσεις του έργου και βοηθώντας σε σημαντικό βαθμό τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού.

3.2 Πράξη «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών»

Η ενότητα που αφορά στην Πράξη «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» αποτυπώνεται και αξιολογείται σε τρία μέρη:

- εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι
- εξειδίκευση και εφαρμογή
- συμπεράσματα και ανίχνευση αναγκών.

3.2.1 Εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι

Διαρθρώνεται κατά σειρά σε τμήματα για την αρχική κατάσταση και την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου (3.2.1.1), το σκοπό και τους στόχους της αξιολογούμενης Πράξης (3.2.1.2) και τα συνεργούντα Προγράμματα και δράσεις (3.2.1.3).

3.2.1.1 Αρχική κατάσταση και εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου

3.2.1.1.1 Εισαγωγή

Η δεκαετία του '90 αποτελεί σταθμό όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Πριν από το 1990 υπήρχε παρουσία των μεταναστών και των παλιννοστούντων ομογενών στη χώρα, η οποία όμως έγινε πραγματικά αισθητή, τόσο για τον κρατικό μηχανισμό όσο και για τον ελληνικό πληθυσμό, μετά το 1990, όπου αρχίζει ένα μεγάλο μεταναστευτικό κύμα κυρίως από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην ΕΣΣΔ. Έτσι η Ελλάδα μετατρέπεται “ξαφνικά” σε χώρα υποδοχής μεταναστών, γεγονός που βρίσκει τη χώρα απροετοίμαστη στο να αντιμετωπίσει τα παρελκόμενα προβλήματα, πόσο μάλλον να παρέχει υποστήριξη με έμφαση στις ιδιαίτερες ανάγκες των πληθυσμών αυτών. Δημιουργείται έτσι η αναγκαιότητα διαμόρφωσης πλαισίου πολιτικής που θα αντιμετωπίσει το μεταναστευτικό πρόβλημα ως αθρόα προσέλευση πληθυσμών αρχικά και στη συνέχεια θα συντελέσει στην αποτελεσματική ενσωμάτωσή των πληθυσμών αυτών στην ελληνική κοινωνία. Ως προς το δεύτερο η πολιτεία καλείται να διαμορφώσει νέο θεσμικό πλαίσιο και πολιτικές που θα αντιμετωπίζουν στοχευμένα βασικά προβλήματα των πληθυσμών αυτών, όπως η παιδεία, η υγεία, η στέγαση, η απασχόληση κ.λ.π.

Το μορφωτικό επίπεδο των αλλοδαπών είναι γενικά υψηλότερο από το μέσο επίπεδο του γηγενούς πληθυσμού. Στον Πίνακα 3-10 παρουσιάζεται το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων και των φιλοξενούμενων αλλοδαπών, με ηλικία άνω των 6 ετών, τόσο κατά φύλο, όσο και κατά Περιφέρεια. Στο σύνολο της χώρας ο μέσος όρος ετών εκπαίδευσης των Ελλήνων είναι 8,75, ενώ των αλλοδαπών 9,14. Επισημαίνεται ότι σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας οι αλλοδαποί έχουν κατά μέσο όρο μεγαλύτερο αριθμό

ετών φοίτησης από τους Έλληνες, πλην της Αττικής, που διαθέτει ιδιαίτερη συγκέντρωση γηγενούς προσωπικού υψηλής εκπαίδευσης.

Πίνακας 3-10: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001¹⁰

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	APP. & ΘΗΛ.		ΑΡΡΕΝΕΣ		ΘΗΛΕΙΣ		APP. - ΘΗΛ.	
	Έλλην.	Αλ/ποί	Έλλην.	Αλ/ποί	Έλλην.	Αλ/ποί	Έλλην.	Αλ/ποί
Α. Μακ./Θράκης	7,62	8,99	8,11	8,50	7,12	9,52	0,99	-1,02
Κεντρ. Μακ/νίας	8,67	9,07	8,96	8,68	8,40	9,53	0,56	-8,85
Δυτ. Μακεδονίας	7,98	8,20	8,38	7,80	7,57	8,74	0,81	-0,94
Θεσσαλίας	7,89	7,92	8,41	7,74	7,40	8,20	1,01	-0,46
Ηπείρου	7,87	8,15	8,43	7,97	7,33	8,37	1,10	-0,40
Ιονίων Νήσων	7,76	8,86	8,22	8,53	7,30	9,21	0,92	-0,68
Δυτ. Ελλάδα	7,95	8,3	8,34	8,16	7,56	8,50	0,78	-0,34
Στερεάς Ελλάδας	7,94	7,79	8,45	7,63	7,42	8,09	1,03	-0,46
Πελοποννήσου	7,95	8,53	8,37	8,35	7,52	8,78	0,85	-0,43
Αττικής	9,87	9,64	10,26	9,38	9,52	9,93	0,74	-0,55
Βορείου Αιγαίου	8,22	8,75	8,75	8,38	7,67	9,22	1,08	-0,84
Νοτίου Αιγαίου	8,17	9,31	8,55	8,85	7,76	9,77	0,79	-0,92
Κρήτης	8,38	9,22	8,64	8,84	8,11	9,69	0,53	-0,85
Σύνολο Χώρας	8,75	9,14	9,13	8,83	8,39	9,51	0,74	-0,68

Ακόμη και στην Αττική οι θήλεις αλλοδαπές υπερέχουν σε έτη εκπαίδευσης των Ελληνίδων, όπως συμβαίνει και όλες τις άλλες Περιφέρειες της χώρας. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι ενώ μεταξύ των Ελλήνων οι άρρενες έχουν παντού υψηλότερο μέσο όρο ετών εκπαίδευσης από τις θήλεις, το αντίθετο συμβαίνει στους αλλοδαπούς. Το χρήσιμο συμπέρασμα είναι ότι οι οικονομικοί μετανάστες που φιλοξενούνται στη χώρα μας, δεν έχουν τα χαρακτηριστικά των Ελλήνων οικονομικών μεταναστών περασμένων δεκαετιών. Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα, προέρχονται ή από χώρες με υψηλή παράδοση εκπαίδευσης είτε από κοινωνικά στρώματα με επίπεδο εκπαίδευσης που τους παρέχει ευελιξία μετακίνησης.

Σε ότι αφορά στην εκπαίδευση των παιδιών, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων παρέχει σημαντική δυνατότητα στήριξης. Η δυνατότητα μετριάζεται από το γεγονός ότι οι αλλοδαποί γονείς στερούνται συχνά, αφενός χρόνου επίβλεψης τέκνων, λόγω προτεραιοτήτων επιβίωσης, κι αφετέρου της καλής γνώσης της ελληνικής, στην οποία διδάσκονται τα παιδιά τους όλα τα μαθήματα. Το τελευταίο εισάγει μεγάλα προβλήματα γνώσης της ορολογίας και κατανόησης των βιβλίων. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η αρμόζουσα διαπολιτισμική προσέγγιση μπορεί να αξιοποιήσει, τουλάχιστον, την

¹⁰ Μ. Δρεττάκης, «Το επίπεδο εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών στις περιφέρειες της χώρας το 2001», εφημ. Αυγή, 30/1/05

συνείδηση των αλλοδαπών γονέων για την αξία της εκπαίδευσης, πολύ περισσότερο από ότι στις περιπτώσεις των Ελλήνων μουσουλμάνων και τσιγγάνων.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας, ως χώρας υποδοχής μεταναστών και παλιννοστούντων, στοχεύει στη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα διασφαλίσουν την ομαλή εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη παιδιών που ανήκουν σε ομάδες με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Η εκπαιδευτική αυτή πολιτική εφαρμόζεται για πρώτη φορά συντονισμένα μέσα από συγκεκριμένες παρεμβάσεις μετά το 1996 και χρησιμοποιώντας ως χρηματοδοτικό εργαλείο της εκπαιδευτικής αυτής πολιτικής το ΕΠΕΑΕΚ Ι του Β' ΚΠΣ.

3.2.1.1.2 ΕΠΕΑΕΚ Ι (1997-1999)

Στον άξονα της πολιτικής αυτής υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ και του ΕΠΕΑΕΚ Ι με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών». Φορέας υλοποίησης υπήρξε το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ ο προϋπολογισμός του έργου ανήλθε σε 1.000.000.000 δρχ.

Το Πρόγραμμα είχε γενικό σκοπό την παρέμβαση για τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που διασφαλίζουν στα παιδιά των παλιννοστούντων και αλλοδαπών αλλά και σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση και αξιοποίησης του μορφωτικού αγαθού σε μία κοινωνία που ο πολυπολιτισμικός της χαρακτήρας γίνεται όλο και πιο έντονος.

Κύριοι στόχοι του Προγράμματος ήταν:

- (α) η προώθηση συντονισμένων παρεμβατικών ενεργειών για την ομαλή ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα,
- (β) η διερεύνηση της σχολικής και κοινωνικής κατάστασης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών αλλά και των κοινωνικών, παιδαγωγικών και ψυχολογικών παραγόντων που διαμορφώνουν συνθήκες θετικής/αρνητικής σχολικής επίδοσης για τους μαθητές αυτούς,
- (γ) η βελτίωση και αποτελεσματική λειτουργία των θεσμών σχολικής ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών,
- (δ) η συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης καθώς και η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας σε θέματα σχετικά με τις θεωρητικές και πρακτικές όψεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και

(ε) η ανάπτυξη θεωρητικών επεξεργασιών, διδακτικού υλικού και μεθοδολογικών προσεγγίσεων που διευρύνουν τις δυνατότητες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για ένταξη των παλιννοστούντων και των αλλοδαπών μαθητών.

Για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών σχεδιάστηκε μία σειρά δράσεων / παρεμβάσεων, όπως παρουσιάζονται παρακάτω που συμπεριλάμβανε:

- Ενίσχυση νεοεισερχόμενων μαθητών με προγράμματα υποστήριξης της ένταξής τους στο ελληνικό σχολείο:
 - Εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
 - Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.
 - Ειδικό διδακτικό υλικό.
 - Τεστ γλωσσομάθειας.
- Ενίσχυση της σχολικής επίδοσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που συμπεριλάμβανε:
 - Προγράμματα διδακτικής υποστήριξης της γλωσσικής και μαθησιακής ανάπτυξης των μαθητών.
 - Υποστηρικτικό υλικό για την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών στα μαθήματα της γλώσσας, φυσικής, χημείας, βιολογίας και γεωγραφίας του γυμνασίου.
 - Υποστηρικτικό υλικό για το νηπιαγωγείο και τις πρώτες τάξεις του δημοτικού
 - Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας.
 - Προγράμματα διευρυμένου σχολικού ωραρίου.
 - Εξατομικευμένες διδακτικές προσεγγίσεις, συνεργατική διδασκαλία, εργασία σε ομάδες.
- Ενίσχυση της υποδομής σχολικών μονάδων της προσχολικής- πρωτοβάθμιας- δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις περιοχές Χανίων, Θεσσαλονίκης και Αττικής.
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών και των οικογενειών τους.
- Ευαισθητοποίηση, Ενημέρωση και Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, στελεχών της εκπαίδευσης, δίγλωσσων εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων και μελών τοπικών κοινοτήτων με εξειδικευμένα επιμορφωτικά προγράμματα και επιμορφωτικό υλικό.
- Δημιουργία δομών υποστήριξης των δραστηριοτήτων του προγράμματος που συμπεριλάμβανε:

- Συγκρότηση εξειδικευμένης επιστημονικής παιδαγωγικής βιβλιοθήκης.
- Εμπλοκή ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού.
- Οργάνωση δικτύου τοπικών συντονιστών.
- Διασφάλιση της πολλαπλασιαστικότητας των αποτελεσμάτων του προγράμματος που συμπεριλάμβανε:
 - Συνεχής εμπλουτισμός της διαπολιτισμικής βιβλιοθήκης με έργα που αφορούν τόσο στην έρευνα όσο και στην εκπαιδευτική πρακτική.
 - Στήριξη σχολικών βιβλιοθηκών.
 - Συγκρότηση ηλεκτρονικού δικτύου πληροφόρησης και υποστήριξης του έργου των εκπαιδευτικών.

Αποτέλεσμα των παραπάνω παρεμβάσεων ήταν επίσης η δημιουργία διαφόρων σειρών θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών, εκπαιδευτικού υλικού για το Νηπιαγωγείο και τις Πρώτες Τάξεις του Δημοτικού, εποπτικού υλικού για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας της ελληνικής ως β' γλώσσας, βοηθητικού υλικού για το Γυμνάσιο, βιβλία για την εκμάθηση των ελληνικών ως δεύτερης γλώσσας, καθώς και η οργάνωση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων και μαθητικών συμποσίων. Σημαντικό σημείο στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση του Προγράμματος υπήρξε και η κατασκευή, και εφαρμογή κατά τα σχολικά έτη 1999-2001 γραπτών τεστ, για την ανίχνευση του επιπέδου γλωσσομάθειας των αλλόγλωσσων μαθητών και η κατάταξή τους στο κατάλληλο τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας (Τάξη Υποδοχής, Φροντιστηριακό Τμήμα, κ.ά).

3.2.1.1.3 Περίοδος 2000-2002

Κατά την περίοδο από 1/3/2000 έως 31/10/2001 υλοποιήθηκε από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Έργο «γέφυρα» με τίτλο «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών», προϋπολογισμού 475.000.000 δρχ. (1.393.984 €). Το έργο αυτό, που αποτέλεσε φυσική συνέχεια του έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, περιελάμβανε τρεις κυρίως κατηγορίες δραστηριοτήτων:

(α) Υποστήριξη της Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών. Η δραστηριότητα αυτή περιλάμβανε τα εξής:

- Πρόγραμμα ανίχνευσης επιπέδων γλωσσομάθειας παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε σχολεία της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (Τεστ: Δ,Ε,ΣΤ- Δημοτικού και Α,Β,Γ Γυμνασίου).
- Πρόγραμμα εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας.
- Πρόγραμμα ενίσχυσης της επίδοσης (μαθήματα εκτός γλώσσας) παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολεία της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Χανίων.
- Εφαρμογή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Πρόγραμμα υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών προσχολικής ηλικίας.
- Πρόγραμμα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας.
- Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους (1998-2001).
- Πρόγραμμα σύνδεσης σχολείου-οικογένειας.

(β) Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας. Η δραστηριότητα αυτή περιλάμβανε:

- Μαθητικά συμπόσια (Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Χανιά).
- Πενθήμερα επιμορφωτικά σεμινάρια (Αθήνα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη και Χανιά).
- Ημερίδες ενημέρωσης στελεχών της εκπαίδευσης (Αθήνα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη, Χανιά).
- Ημερίδες επιμόρφωσης για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη).
- Προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης.
- Ημερίδες ενημέρωσης γονέων και εκπαιδευτικών (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη).
- 8μηνο Σεμινάριο Επιμόρφωσης-Μετεκπαίδευσης δίγλωσσων εκπαιδευτικών.

(γ) Ενίσχυση Σχολικών Μονάδων, που περιλάμβανε:

- Απασχόληση εκπαιδευτικού προσωπικού υποστήριξης του διδακτικού έργου.
- Ενίσχυση σχολικής βιβλιοθήκης.
- Παροχή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.

Μεγάλο μέρος του έργου αφορούσε επίσης στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού. Πιο συγκεκριμένα, το Τεχνικό Δελτίο του Έργου περιλάμβανε 54 υποέργα, εκ των οποίων τα 53 αφορούσαν στη σελιδοποίηση / εικονογράφηση και εκτύπωση εκπαιδευτικού

υλικού που είχε παραχθεί κατά τη διάρκεια του Προγράμματος στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I.

Με τη λήξη του Προγράμματος που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I και συνεχίστηκε κατά την περίοδο 2000-2001 στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II, διαπιστώθηκε σειρά αναγκών που οδήγησαν στη διατύπωση των παρακάτω προτάσεων προκειμένου αυτές να αποτελέσουν τη βάση για τη συνέχιση, επέκταση και βελτίωση του Προγράμματος. Οι προτάσεις αυτές ήταν οι ακόλουθες:

- Σταδιακή γενίκευση της παρέμβασης ώστε να περιλάβει το μέγιστο δυνατό αριθμό σχολικών μονάδων
- Επέκταση των παρεμβατικών ενεργειών στη Λυκειακή βαθμίδα και στην Τεχνική/Επαγγελματική εκπαίδευση και ίδρυση και λειτουργία Προλυκειακών Τμημάτων Υποστήριξης.
- Ανάπτυξη υλικού για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν κατά τη φάση της γενίκευσης και της επέκτασης στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Επέκταση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων τόσο στο πεδίο της ευαισθητοποίησης, όσο και, κυρίως, στο πεδίο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.
- Επέκταση του δικτύου υποστήριξης και εποπτείας των παρεμβατικών ενεργειών με τη συμμετοχή και ενεργοποίηση των αρμοδίων διοικητικών φορέων και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

3.2.1.1.4 Θεσμικό πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής

Η πολιτική που αφορά στην εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών εφαρμόστηκε και εφαρμόζεται μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο που αφορά στη διαπολιτισμική εκπαίδευση εν γένει και στην εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών ειδικότερα. Τα κυριότερα νομοθετήματα και Υπουργικές Αποφάσεις παρουσιάζονται παρακάτω, ενώ συμπληρώνονται και από μια πληθώρα σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων και Εγκυκλίων:

- Ν2413/1996/Α-124 Ελληνική παιδεία στο Εξωτερικό, διαπολιτισμική εκπαίδευση κλπ: ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Με το Νόμο αυτό ιδρύθηκε το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με κύριο σκοπό τη μελέτη και έρευνα εκπαιδευτικών θεμάτων σχετικά με την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό καθώς και την εκτέλεση προγραμμάτων. Επίσης θεσμοθετήθηκε η διαπολιτισμική εκπαίδευση και ως θεσμός απέκτησε ως συγκεκριμένο σκοπό την οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης για την

παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες, εφαρμόζοντας τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων ανάλογα προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες-ανάγκες των μαθητών.

- Κ.Υ.Α. των Υπουργών Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης & Αποκ/σης, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων για τη σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠΕΠΘ (Αρ. Φύλλου 171, 18 Μαρτίου 1996 Αριθμ. ΣΤ5/11)

Με την Κ.Υ.Α. αυτή συγκροτήθηκαν σε ενιαίο Διοικητικό Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης οι ακόλουθες υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ: α) Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και β) Δ/ση Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων και συστάθηκε 1 θέση Ειδικού Γραμματέα που προΐσταται του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων, Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης.

- Υ.Α. του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη Μετατροπή δημόσιων σχολείων σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Αρ. Φύλλου 874, 17 Σεπτεμβρίου 1996 Αριθμ. Φ10/221/Γ1/1236).

Με την Υ.Α. αυτή οποία 9 σχολεία Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης μετατράπηκαν σε διαπολιτισμικά.

- Υ.Α. για τις Διαδικασίες και προϋποθέσεις μετάθεσης Εκπ/κών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης σε Σχολεία διαπολιτισμικής εκπ/σης (Αρ. Φύλλου 598, 17 Ιουλίου 1997 Αριθμ. Φ.361.23/159/Δ1/5271).

Με την Υ.Α. αυτή τέθηκαν οι προϋποθέσεις μετάθεσης που εστιάζουν στην ειδίκευση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, στη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα κ.λ.π.

- Υ.Α. του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων (Φ 10 / 20 / Γ1 / 7-9-99 Αρ. Φύλλου 1789, 28 Σεπτεμβρίου 1999) για την Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Με την Υ.Α. αυτή τέθηκε το πλαίσιο λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων ως ευέλικτα σχήματα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, κατ' επιλογή του Συλλόγου διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με στόχο την αποτελεσματική εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

- Ν. 2790/2000 (Αρ. Φύλλου 24) για Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β, Αρ.2

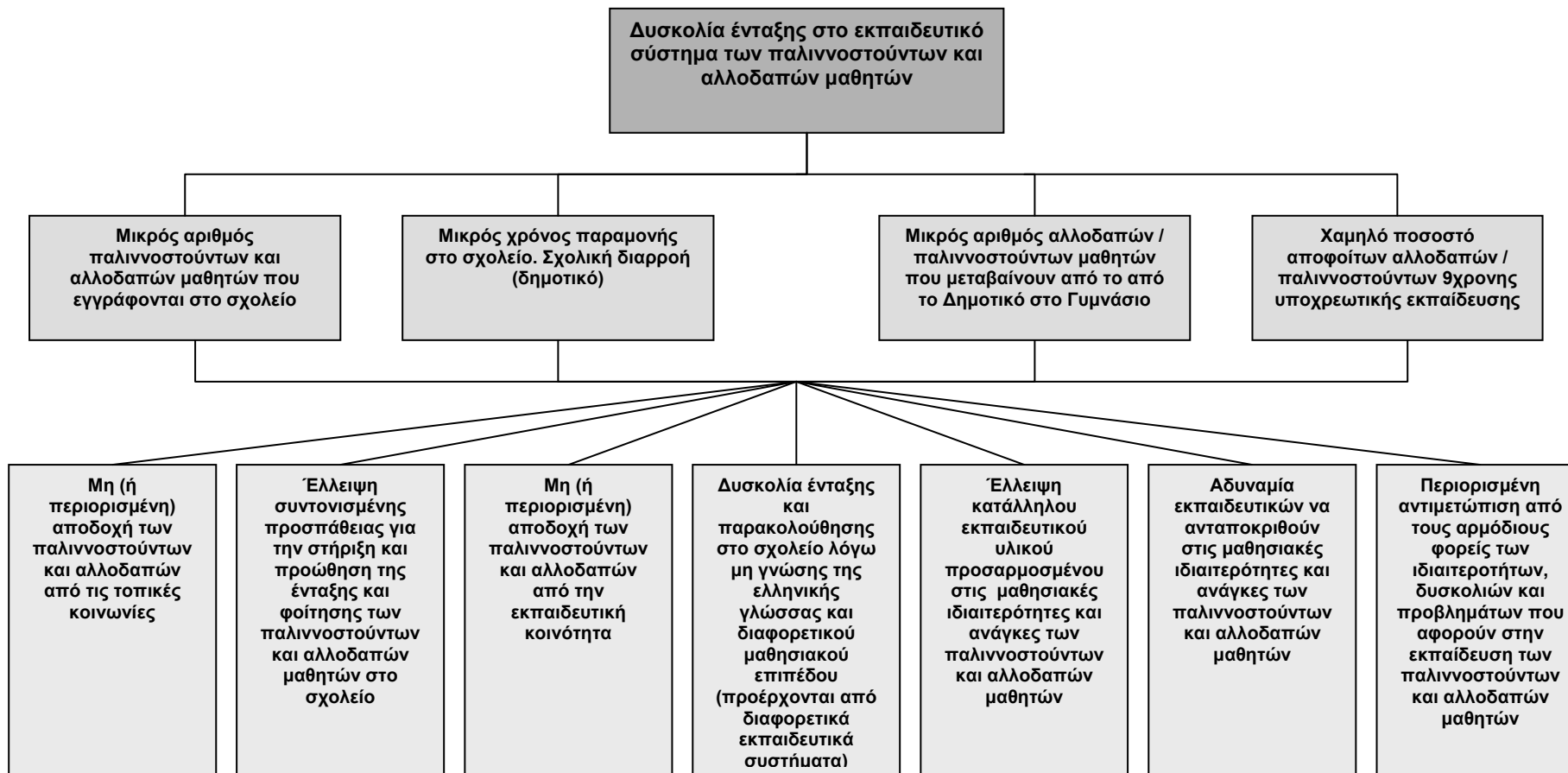
Στο άρθρο αυτό του Νόμου γίνεται μνεία στη στήριξη των παλιννοστούντων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την προετοιμασία και ένταξη των παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

3.2.1.1.5 Προβλήματα εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών

Κατά το σχεδιασμό του Προγράμματος στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι και κατά την υλοποίησή του διαμορφώνεται και διαρκώς εμπλουτίζεται η εικόνα των βασικών παραμέτρων που συνθέτουν τα προβλήματα της εκπαίδευσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στη χώρα μας και τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική πολιτική μέσα από οργανωμένες παρεμβάσεις.

Η εικόνα αυτή συντίθεται από ένα κύριο πρόβλημα, που επιμερίζεται σε βασικά προβλήματα και τα οποία αναλύονται σε επιμέρους παράγοντες δημιουργίας δυσχερειών όσον αφορά την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται σχηματικά στο “Δέντρο Προβλημάτων ” που ακολουθεί στην επόμενη σελίδα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί εδώ ότι από την εμπειρία εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής έχει διαπιστωθεί ότι όλοι οι επιμέρους παράγοντες δημιουργίας δυσχερειών όσον αφορά την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών συνδέονται με όλα τα βασικά προβλήματα της εκπαίδευσης (ανάλογα παρουσιάζεται και στο Δέντρο). Το γεγονός αυτό τονίζει την πολυσυνθετότητα του προβλήματος και την ανάγκη συντονισμένων πολυεπίπεδων παρεμβάσεων για την άμβλυνσή του.

ΔΕΝΤΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

3.2.1.2 Σκοποί και στόχοι της Πράξης

Το Μάρτιο του 2002 εντάχθηκε στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ και του ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 1.1.1 για χρηματοδότηση το Έργο "Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών", με περίοδο υλοποίησης μέχρι και το Δεκέμβριο του 2004. Για το σχεδιασμό του Έργου χρησιμοποιήθηκαν:

- η αποκτηθείσα εμπειρία από το προηγούμενο αντίστοιχο Πρόγραμμα του ΕΠΕΑΕΚ I, με τα συμπεράσματα και τις προτάσεις βελτίωσης που αναφέρθηκαν προηγουμένως,
- η εμπειρία από την αντιμετώπιση του προβλήματος της εκπαίδευσης παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε χώρες που έχουν μακρά εμπειρία στην υποδοχή μεταναστών και
- το δεδομένο της οργάνωσης και της λειτουργίας της ελληνικής εκπαίδευσης και της δυσκολίας στην υιοθέτηση νέων μέτρων και καινοτομιών.

Σημαντικό ρόλο στον αποτελεσματικότερο σε σχέση με το ΕΠΕΑΕΚ I σχεδιασμό της παρέμβασης έπαιξε και η πρώτη ολοκληρωμένη συγκέντρωση στοιχείων όσων αφορά την εκπαίδευση παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, που έγινε από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. κατά το σχολικό έτος 2002/2003.

3.2.1.2.1 Παιδαγωγική προσέγγιση

Σκοπός του έργου, όπως αυτός αποτυπώνεται στο Τεχνικό Δελτίο του Έργου είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης της σχολικής και κοινωνικής ένταξης παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Με βάση τις πολιτικές και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στόχος είναι η προαγωγή του *mainstreaming* για τους αλλοδαπούς μαθητές, δηλαδή όχι η δημιουργία ειδικών σχολείων αλλά η ένταξη των μαθητών αυτών στα υπάρχοντα σχολεία κάθε χώρας υποδοχής.

Στην Ελλάδα λειτουργεί μικρός αριθμός διαπολιτισμικών σχολείων που δεν έχουν όμως αμιγώς διαπολιτισμικό χαρακτήρα αλλά χαρακτηρίζονται έτσι επειδή ο μεγαλύτερος αριθμός των μαθητών είναι αλλοδαποί. Στα σχολεία αυτά εγγράφονται και έλληνες μαθητές. Το Πρόγραμμα δεν αναφέρεται μόνο στα διαπολιτισμικά σχολεία αλλά παρεμβαίνει και σε σχολεία με μεγάλο αριθμό αλλοδαπών.

Οι παρεμβατικές ενέργειες δεν απευθύνονται, επίσης, μόνο σε αλλοδαπούς και παλινοστούντες μαθητές αλλά και σε γηγενείς μαθητές. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και σε σχολεία με υψηλό αριθμό παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Οι παρεμβατικές ενέργειες καλύπτουν

ωστόσο και σχολεία με χαμηλό ποσοστό αλλόφωνων μαθητών με στόχο την έγκαιρη αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων. Η γεωγραφική κατανομή καλύπτει το σύνολο της χώρας με έμφαση στις περιοχές εκπαιδευτικής προτεραιότητας όπου παρατηρούνται υψηλά ποσοστά σχολικής αποτυχίας και διαρροής.

Οι βασικοί στόχοι της Πράξης με τις αντίστοιχες δράσεις / παρεμβάσεις αναλύονται συνοπτικά ως εξής:

Στόχος: Υποστήριξη της Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών

Αντίστοιχες δράσεις / παρεμβάσεις:

- Πρόγραμμα ανίχνευσης επιπέδων γλωσσομάθειας παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε σχολεία της Ελλάδας.
- Πρόγραμμα εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας.
- Πρόγραμμα ενίσχυσης της επίδοσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολεία της Ελλάδας.
- Εφαρμογή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Πρόγραμμα υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών προσχολικής ηλικίας.
- Λειτουργία Θερινών Τμημάτων.
- Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους.
- Πρόγραμμα σύνδεσης σχολείου-οικογένειας.

Στόχος: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης καθώς και ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας.

Αντίστοιχες δράσεις / παρεμβάσεις:

- Συνέδρια, Δημερίδες, Ημερίδες, Διασχολικές και Ενδοσχολικές επιμορφώσεις τόσο για τα στελέχη της εκπαίδευσης, όσο και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Στόχος: Ενίσχυση Σχολικών Μονάδων.

Αντίστοιχες δράσεις / παρεμβάσεις:

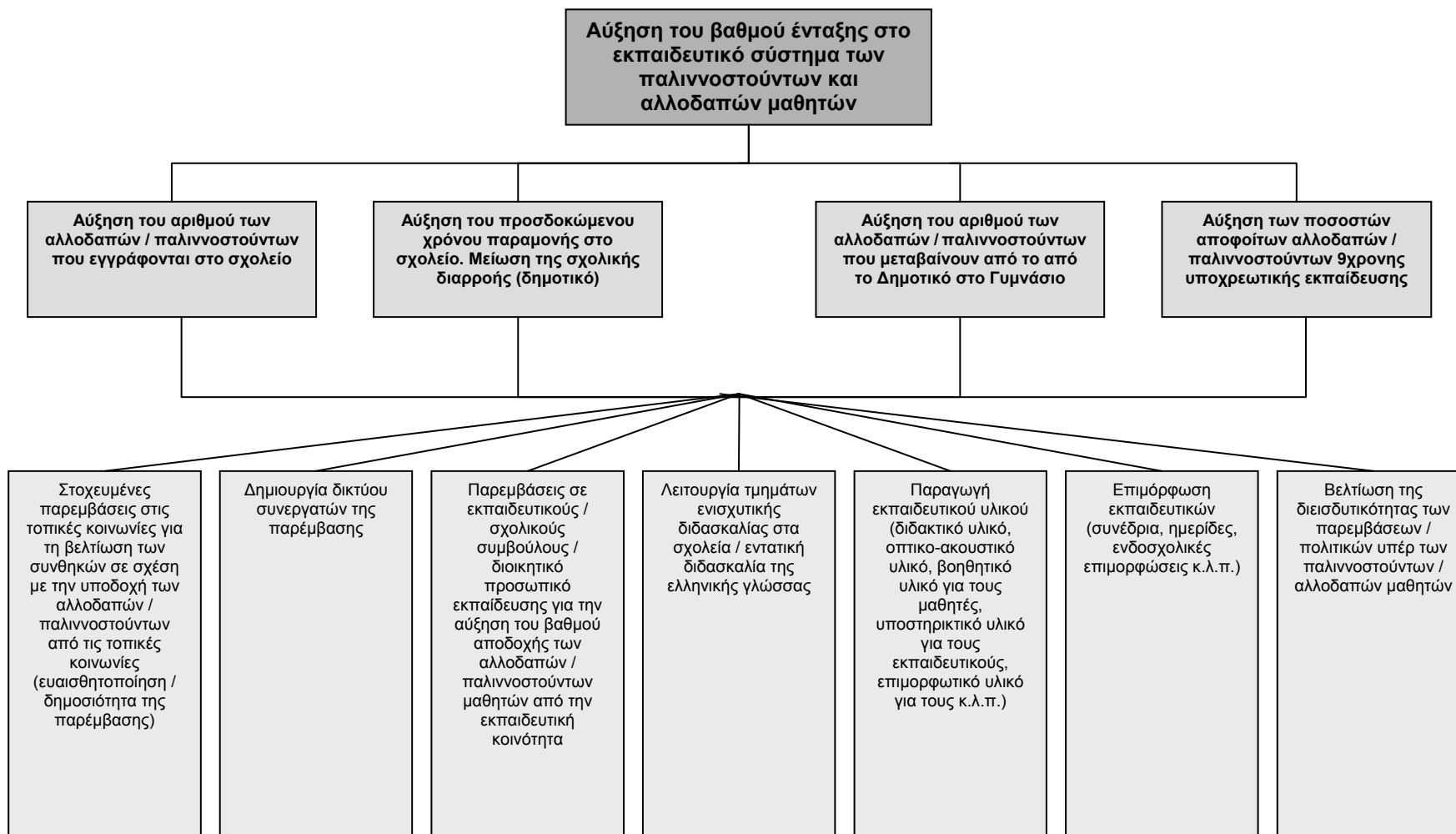
- Παροχή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού. (διδακτικό υλικό, οπτικο-ακουστικό υλικό, βοηθητικό υλικό για τους μαθητές, υποστηρικτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς, επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς και ενημερωτικό υλικό για τους γονείς).

Όλες οι Δράσεις υλοποιήθηκαν παράλληλα καλύπτοντας το χρονικό διάστημα από το Μάρτιο του 2002 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2004.

Ο γενικός και οι κύριοι στόχοι του Προγράμματος καθώς και οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις που περιγράφηκαν παραπάνω, παρουσιάζονται ύστερα από επεξεργασία του Συμβούλου στο “Δέντρο Παρεμβάσεων” που παρατίθεται στην επόμενη σελίδα. Στο “δέντρο” αυτό παρουσιάζεται η κύρια παρέμβαση, η οποία αναλύεται σε επιμέρους βασικές παρεμβάσεις, οι οποίες στη συνέχεια επιμερίζονται σε συγκεκριμένες ενέργειες. Η υλοποίηση των ενεργειών θεωρείται απαραίτητη για την επίλυση των προβλημάτων σχετικά με την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Από το παρακάτω σχήμα διαπιστώνεται ότι το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών του ΕΠΕΑΕΚ II, σε επίπεδο σχεδιασμού ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική πολιτική για τον πληθυσμό-στόχο και τα οποία αποτυπώθηκαν συνοπτικά στο “Δέντρο Προβλημάτων” που παρουσιάστηκε στην παράγραφο 3.2.1.1.5, αφού διαπιστώνεται αντιστοιχία μεταξύ των επιμέρους προβλημάτων και των σχεδιασμένων παρεμβάσεων.

ΔΕΝΤΡΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

3.2.1.3 Συνεργούντα Προγράμματα και Δράσεις

3.2.1.3.1 Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μέτρο 1.1 («Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών») του ΕΠΕΑΕΚ II που παρουσιάζει συνέργια και συνάφεια με Μέτρα και Ενέργειες/Έργα άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που συγχρηματοδοτούνται κυρίως από το ΕΚΤ και τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

Μέτρο 2.1: «Υποστηρικτικές και προπαρασκευαστικές (προκατάρτιση) καθώς και συνοδευτικές ενέργειες προώθησης της ισότητας των ευκαιριών». Το Μέτρο αφορά στην ενίσχυση και η ανάπτυξη γνώσεων ή δεξιοτήτων ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και στην παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στο πλαίσιο της πολιτικής της ενσωμάτωσής τους στο κοινωνικό σύνολο. Ο προϋπολογισμός του Μέρους ανέρχεται στα 97 εκατ. Ευρώ. Στο Μέτρο εντάσσονται τα Έργα 2.1.1.1 και 2.1.1.2 που αφορούν σε Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ανέργων παλιννοστούντων – μεταναστών – προσφύγων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών.

Μέτρο 2.2: «Προώθηση στην απασχόληση ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων». Το Μέτρο αφορά σε ενέργειες προώθησης σε θέσεις απασχόλησης των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, τα οποία με ιδιαίτερα κίνητρα ή/και ύστερα από την κατάλληλη προετοιμασία τους είναι σε θέση να απασχοληθούν και να ενταχθούν σε εργασιακό χώρο με τον υπόλοιπο απασχολούμενο πληθυσμό. Ο προϋπολογισμός του Μέρους ανέρχεται στα 60 εκατ. Ευρώ.

Μέτρο 2.3: «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας» Το Μέτρο αφορά στην παροχή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, που περιλαμβάνουν δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και παροχής υποστηρικτικών & συνοδευτικών υπηρεσιών, αλλά και προώθηση στην απασχόληση, σε ειδικές ομάδες των ανέργων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο προϋπολογισμός του Μέρους ανέρχεται σε 150 εκατ. Ευρώ. Στο Μέτρο εντάσσεται το έργο 2.3.A.3. «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών κοινωνικά ομάδων: Παλιννοστούντες».

Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

Μέτρο 1.1: «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας». Το Μέτρο αφορά στην προώθηση νέου τύπου προσεγγίσεων για τη στήριξη των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες να συνδυάζουν, όχι μόνο διαφορετικού τύπου υπηρεσίες (προσανατολισμός, κατάρτιση, τοποθέτηση), αλλά και την εξατομικευμένη καθοδήγηση με την αξιοποίηση όλων των συστημάτων πληροφόρησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των ατόμων αυτών που βρίσκονται στην ανεργία. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν κυρίως στα γραφεία απασχόλησης και στο προσωπικό που ασχολείται με την υποστήριξη των ανέργων, αλλά και λοιπών ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αλλοδαποί, παλιννοστούντες, τσιγγάνοι κλπ. Συνέργια παρουσιάζουν τα ακόλουθα έργα:

- το Έργο «Μονοπάτια Απασχόλησης και Καριέρας» με στόχο την ανάπτυξη και λειτουργία ενός πανελλαδικού δικτύου 'one-shop' δομών, οι οποίες θα παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες επαγγελματικής συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης στην αγορά εργασίας, για άνεργους που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό από την εργασία,
- το Έργο «Δίκτυο Προώθησης Απασχόλησης» που αφορά στη δικτύωση των φορέων που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο(οριζόντια δικτύωση) με κεντρικούς φορείς (ΟΑΕΔ, ΟΕΕΚ, ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ), όπως επίσης και στην κάθετη δικτύωση σε επίπεδο διοίκησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό),
- το Έργο «Βελτίωση και Ανάπτυξη της Συνείδησης για την Απασχόληση στην Πελοπόννησο» με στόχο το συντονισμό των δράσεων για τη στήριξη και τη διεύρυνση της Απασχόλησης στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, μέσω της δικτύωσης των σημαντικότερων φορέων που εμπλέκονται με το ζήτημα αυτό σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,
- το Έργο «Καλλιτέχνες σε Δράση» στόχος του οποίου είναι η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και η προώθηση στην απασχόληση του πολιτιστικού τομέα των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, με ταυτόχρονη ενίσχυση της απασχολησιμότητας, της υποστήριξης, ενεργοποίησης και ενδυνάμωσης των προσόντων των

ωφελομένων, ώστε να ενταχθούν ισότιμα και με επαγγελματικούς όρους στην πολιτιστική αγορά και

- το Έργο «ΔΕΣΜΟΣ – EQUALITY» που στοχεύει στην αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση της απασχολησιμότητας. Ειδικότερα, προωθούνται νέοι μέθοδοι προσέγγισης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων με στόχο αφενός τη διευκόλυνση και ένταξή τους στην επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση και αφετέρου την ενεργοποίηση και ενδυνάμωσή τους.

Μέτρο 1.2: «Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας». Το Μέτρο αποσκοπεί στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω επιλεκτικών παρεμβάσεων που καλλιεργούν την αποδοχή της διαφορετικότητας και θα προωθούν το πρότυπο μιας πολυ-πολιτισμικής κοινωνίας, για την οποία η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών παραδόσεων αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού της. Το Μέτρο αναμένεται να ωφελήσει άμεσα ή έμμεσα, μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες, τσιγγάνους και γενικά όσους υπόκεινται σε διακρίσεις στους χώρους δουλειάς αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία, λόγω της εθνικής ή φυλετικής τους ταυτότητας. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται στα 11,104 Μεuro. Συνεργούνται Έργα στο πλαίσιο του Μέρου αυτού είναι:

- Το Έργο «FORUM για την κοινωνική συνοχή» με στόχο την ολοκληρωμένη και πολυεπίπεδη παρέμβαση για την αντιμετώπιση του φαινομένου του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και η δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Επιχειρείται να αντιμετωπισθεί ο ρατσισμός στο σχολείο, στην εργασία, στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, ευρύτερα στην ελληνική κοινωνία και να προβληθούν καλές πρακτικές. Επίσης επιχειρείται να βοηθηθούν οι μετανάστες και πρόσφυγες για την ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία. Στο έργο αυτό αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία ως προς τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών. Το έργο υλοποιείται από μία αναπτυξιακή σύμπραξη στην οποία συμμετέχουν διάφοροι κοινωνικοί φορείς, ανάμεσά τους και εκπρόσωποι μεταναστευτικών κοινοτήτων. Στο πλαίσιο του έργου επιδιώκεται η άμεση εμπλοκή ατόμων που προέρχονται από τους πληθυσμούς των μεταναστών με δράσεις όπως η εκπαίδευση εκπροσώπων των μεταναστευτικών κοινοτήτων ως διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, η συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και πραγματοποίηση εκδηλώσεων

ευαισθητοποίησης και πολιτιστικού χαρακτήρα προς τον γενικό πληθυσμό, η συμμετοχή τους στις εκδηλώσεις που θα πραγματοποιούνται σε σχολικές μονάδες κ.λ.π. Στο πλαίσιο του έργου προβλέπεται επίσης η δημιουργία δικτύων σχολείων για την εφαρμογή πιλοτικού αντιρατσιστικού προγράμματος με τη χρησιμοποίηση ειδικού εκπαιδευτικού υλικού (αντιρατσιστικά πακέτα για τις εκπαιδευτικές βαθμίδες), δημιουργία και λειτουργία ηλεκτρονικού παρατηρητηρίου, η πιλοτική λειτουργία διαπολιτισμικού κέντρου (από το Δήμο Αθηναίων), σεμινάρια διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε στελέχη κοινωνικών φορέων, καθώς και γενικότερες δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Πολύ σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι το έργο προβλέπει και την ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών και την καταγραφή καλών πρακτικών

- Το Έργο «DREAM-Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στα ΜΜΕ», του οποίου στόχος είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων, μέσω της ενεργούς συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων.
- Το Έργο «Κέντρο Μεταπληροφόρησης και ανάδειξης τεχνικών δεξιοτήτων για μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες» με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας, την κατά το δυνατόν κάλυψη των αναγκών της ομάδας στόχου, αναφορικά με την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την κοινωνία, την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών των φορέων που έρχονται σε επαφή και παρέχουν στήριξη στην ομάδα στόχου και την ανάδειξη, Αντιστοίχιση , πιστοποίηση και αναβάθμιση (όπου απαιτείται) των τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων της ομάδας στόχου, έτσι ώστε να ενταχθούν στην ελληνική αγορά εργασίας αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα προσόντα τους.

Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Μέτρο 3.1: «Ενίσχυση απασχόλησης και δημιουργικότητας» του Ε.Π. «Οικονομική & Κοινωνική Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006». Βασικές προτεραιότητες του Μέτρου είναι, μεταξύ άλλων, η κατάρτιση για την ένταξη στην αγορά εργασίας, η παροχή βοήθειας συμβουλευτικού χαρακτήρα για την

επιχειρηματικότητα, και η παροχή στήριξης στους αλλοδαπούς μετανάστες, στους παλιννοστούντες και τους τσιγγάνους της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα στη Δράση 3.1.3 του Μέτρου προβλέπεται η δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και ένταξης αλλοδαπών μεταναστών, παλιννοστούντων και τσιγγάνων. Η συγκεκριμένη δομή αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας και συμβουλευτικού χαρακτήρα στις παραπάνω ομάδες του πληθυσμού, που ζουν στην περιοχή, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην τοπική και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Στην δράση περιλαμβάνονται προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Ο προϋπολογισμός συνολικά του Μέτρου ανέρχεται στα 2,6 Meuro.

3.2.1.3.2 Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου

Όσον αφορά τις συνέργιες του έργου με άλλα Έργα και Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ ή άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, παρατηρούνται τρία επίπεδα συνέργιας. Συνέργια με:

- τις άλλες Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
- άλλα Μέτρα / Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II και
- άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και εφαρμοζόμενες πολιτικές.

A. Συνέργια του έργου με τις άλλες Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II

Η Ενέργεια 1.1.1 «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του ΕΠΕΑΕΚ II, περιλαμβάνει, πλην του έργου «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών», άλλες τέσσερις πράξεις που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και αυτές είναι: (α) Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, (β) Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, (γ) e-Ομογένεια και (δ) Ένταξη παιδιών Ομογενών στο σχολείο – Παιδεία Ομογενών.

Οι Πράξεις αυτές παρουσιάζουν ορισμένους κοινούς στόχους όπως η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές με γλωσσικές ιδιαιτερότητες και η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και λοιπών εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Έτσι δημιουργείται συνέργια όσον αφορά συγκεκριμένες παρεμβάσεις των Πράξεων, όπως αυτή της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού και της ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης της εκπαιδευτικής κοινότητας και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι συνέργιες αυτές θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να εντοπιστεί το εύρος των κοινών παρεμβάσεων που μπορούν να αναπτυχθούν σε οριζόντιο επίπεδο και να αφορούν όλες τις Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1. Τέτοιες κοινές παρεμβάσεις θα μπορούσαν να είναι:

- Η εκπόνηση κοινού εκπαιδευτικού υλικού
- Η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε στο πλαίσιο της μιας Πράξης από τους ωφελούμενους μαθητές των άλλων Πράξεων.
- Η οργάνωση σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για τους ωφελούμενους εκπαιδευτικούς και λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς όλων των Πράξεων.
- Η χρήση διδακτικών μεθόδων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της μιας Πράξης για τη διδασκαλία των ωφελούμενων μαθητών των άλλων Πράξεων.
- Η χρήση κοινής τεχνολογικής πλατφόρμας για τηλεπιμόρφωση και τηλεεκπαίδευση ή για παρακολούθηση και ανατροφοδότηση των μέχρι τότε παρεμβάσεων.
- Η ανάπτυξη κοινών μεθόδων αξιολόγησης και διάχυσης των αποτελεσμάτων μεταξύ των Πράξεων.

B. Συνέργια του έργου με άλλα Μέτρα / Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1 «Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών», όπου εντάσσεται το Έργο της εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, συνέργια παρατηρείται κυρίως με την Ενέργεια 1.1.2, που στοχεύει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες μετανάστες, καθώς και στην κάλυψη υπαρχόντων εκπαιδευτικών κενών και στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Οι παρεμβάσεις αυτές μπορούν να βοηθήσουν τους γονείς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους, ενώ επίσης μπορούν να καλύψουν μερικώς και την εκπαίδευση του πληθυσμού στόχου που βρίσκεται εκτός σχολείου.

Το Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης» παρουσιάζει κι αυτό άμεση συνάφεια αφού ο γενικός του στόχος συνίσταται στην υποστήριξη των αδυνάτων (ακαδημαϊκά) μαθητών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, με εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά τους κενά και να περιορίζεται έτσι η σχολική τους αποτυχία που συχνά οδηγεί στην εγκατάλειψη του σχολείου και μελλοντικά είναι ενδεχόμενο να τους οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Στις παρεμβάσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του Μέτρου θα πρέπει να διασφαλίζεται και η κάλυψη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν στο ελληνικό σχολείο.

Στο Μέτρο 2.1 «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» προβλέπεται η συνεχής επιμόρφωση των εν ενεργεία εκπαιδευτικών καθώς και

στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της οποίας δίνεται η δυνατότητα για ανάπτυξη συνέργιας με τις δράσεις επιμόρφωσης που υλοποιούνται στην Ενέργεια 1.1.1 (π.χ. μέσω της ενσωμάτωσης επιμορφωτικών προγραμμάτων σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στις δράσεις του Μέτρου 2.1 ή μέσω της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των δράσεων του μέτρου σχετικά με τις ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης).

Στο πλαίσιο του Μέτρου 2.4 «Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με αγορά εργασίας» σημαντική είναι θεσμοθέτηση και ανάπτυξη του Παρατηρητηρίου Παρακολούθησης Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην καταγραφή και ανταλλαγή πληροφορίας σχετικά με την ένταξη και παραμονή των πληθυσμών-στόχων της Ενέργειας 1.1.1 στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών παρουσιάζουν τα προβλεπόμενα στο Μέτρο αυτό “Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων και σύνδεσης της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας” που στοχεύουν στην στήριξη των μαθητών, από ακαδημαϊκή και ψυχολογική σκοπιά και όπου δίνεται έμφαση στη στήριξη των μαθητών εκείνων που παρουσιάζουν υψηλή πιθανότητα εγκατάλειψης του σχολείου, εξαιτίας ψυχο-κοινωνικών και μαθησιακών προβλημάτων και των οικογενειών τους

Γ. Συνέργια του Έργου με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και εφαρμοζόμενες πολιτικές

Από την ανάλυση των Μέτρων και Έργων που υλοποιούνται σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, καθώς και των πολιτικών και δράσεων που εφαρμόζονται από τα Υπουργεία, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 6.1 προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με το έργο εκπαίδευσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II.

Ως προς το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» δημιουργείται η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών που αφορούν στη σύνδεση της εκπαίδευσης του πληθυσμού-στόχου με την αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, και συγκεκριμένα με τις δράσεις του Ε.Π. που περιλαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση, παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών και προώθηση της απασχόλησης.

Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL δημιουργούνται δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με άμεση ωφέλεια για τον πληθυσμό-στόχο που αφορούν:

- στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση,
- σε υπηρεσίες παροχής εξειδικευμένου επαγγελματικού προσανατολισμού,
- στην εξάλειψη των κοινωνικών προκαταλήψεων και την αύξηση της κοινωνικής αποδοχής, καθώς και
- στην παροχή υπηρεσιών νομικής υποστήριξης.

Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN δημιουργείται συνέργια που αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού-στόχου, μέσω δράσεων όπως αυτές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα Υπουργεία Εσωτερικών και Εξωτερικών συνεργούν στο έργο όσον αφορά την έκδοση Πράσινης Κάρτας για τους γονείς, ενώ επίσης τους έχουν γίνει προτάσεις για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.

Σαν γενική διαπίστωση θα μπορούσε να αναφερθεί ότι είναι αναγκαίος ισχυρότερος κεντρικός συντονισμός για τις παρεμβάσεις των προαναφερθέντων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, ο οποίος θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

3.2.2 Εξειδίκευση και εφαρμογή

3.2.2.1 Σύντομη Περιγραφή ΤΔΕ / ΤΔΥ

Στις 8/3/2002 εγκρίθηκε από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ το ΤΔΕ/Υ με τίτλο “Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών” στο πλαίσιο της Ενέργειας 1.1.1 «Προγράμματα ένταξης των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του ΕΠΕΑΕΚ II. Το Έργο είχε διάρκεια έως και το Δεκέμβριο του 2004 και προϋπολογισμό 7.300.000 Ευρώ. Φορέας υλοποίησης ήταν το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Επιστημονικός Υπεύθυνος ο Καθηγητής κύριος Παπακωνσταντίνου Θεόδωρος

Το φυσικό αντικείμενο του έργου έχει ήδη αναλυθεί στην παράγραφο 3.2.1.2, όπου παρουσιάζονται οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του έργου.

Η μεθοδολογία υλοποίησης του έργου είναι αυτή της έρευνας-δράσης, ενώ επωφελούμενοι από το Πρόγραμμα είναι: (α) Υπεύθυνοι για τη διοίκηση της εκπαίδευσης, (β) εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και της τεχνικής/επαγγελματικής εκπαίδευσης, (γ) μαθητές της

πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και της τεχνικής/επαγγελματικής εκπαίδευσης, (δ) γονείς και τα συλλογικά τους όργανα, (ε) τοπικοί φορείς και (στ) σχολικές μονάδες.

Το έργο απαρτίζεται από 8 υποέργα τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω.

Υποέργο 1: Υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος (Π/Υ: 4.816.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει στοχευμένες δράσεις/παρεμβάσεις για την εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερης Γλώσσας σε αλλόφωνους μαθητές, με ειδικά προγράμματα σπουδών, ειδικό διδακτικό υλικό και ειδικές διαδικασίες και εργαλεία διαγνωστικής, διαμορφωτικής και τελικής αξιολόγησης της επίδοσης των μαθητών, την ανάπτυξη και εφαρμογή προγράμματος για τον διευρυμένο κύκλο σπουδών, την εφαρμογή ειδικών διαπολιτισμικών προγραμμάτων στο Νηπιαγωγείο, την εφαρμογή προγράμματος επιμορφωτικών σεμιναρίων, την υλοποίηση Προγράμματος Ψυχολογικής Παρέμβασης-Υποστήριξης μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων, την προώθηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και συνεργασίας εκπαιδευτικών, γονέων και άλλων μελών της τοπικής κοινότητας μέσω ανάπτυξη δικτύων, την αξιοποίηση σχετικού εκπαιδευτικού υλικού και την εξασφάλιση των προϋποθέσεων υλοποίησης των παρεμβατικών δραστηριοτήτων.

Υποέργο 2: 4 Συνέδρια Προβολής και Δημοσιότητας του Έργου «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» (Π/Υ: 120.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει την οργάνωση και διεξαγωγή 4 Συνεδρίων, δύο στην Αθήνα και δύο στη Θεσσαλονίκη για τους σκοπούς του Προγράμματος.

Υποέργο 3: Δημιουργία εκπαιδευτικού Λογισμικού (φυσικής-χημείας για τον εκπαιδευτικό) (cd-rom) (Π/Υ: 40.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία εκπαιδευτικού multimedia λογισμικού σε CD ROM εκμάθησης φυσικής και Χημείας της Β' και Γ' Γυμνασίου, με στόχο το εκπαιδευτικό αυτό υλικό να αποτελέσει υποστηρικτικό εργαλείο διδασκαλίας για τους εκπαιδευτικούς.

Υποέργο 4: Βελτίωση, επέκταση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού(Π/Υ:910.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη και παραγωγή νέου εκπαιδευτικού υλικού και τη βελτίωση/ διόρθωση και παραγωγή υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (προσχολική αγωγή, Α/βάθμια και Β/βάθμια).

Υποέργο 5: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης των εν ενεργεία εκπαιδευτικών (Π/Υ: 294.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει τέσσερις διαδοχικές δράσεις και συγκεκριμένα την εκπόνηση έρευνας προκειμένου να διερευνηθούν οι ανάγκες των εμπλεκόμενων ομάδων (εκπαιδευτικοί, γονείς, παιδιά) προκειμένου να χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα ως βάση για το σχεδιασμό της εκπαίδευσης, την εκπαίδευση των ενεργεία εκπαιδευτικών Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης, την παρέμβαση των εκπαιδευτικών στα σχολεία μέσω σχεδιασμένων δραστηριοτήτων για την ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών και την ενδυνάμωση των επαφών με τις οικογένειες των παιδιών και τέλος την αξιολόγηση του υλικού για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθώς και του υλικού παρέμβασης στο σχολείο και τη συγγραφή της τελικής έκθεσης και παραδοτέων του προγράμματος.

Υποέργο 6: Εφαρμογή λογισμικού για τη διαχείριση της βιβλιοθήκης του Έργου και των αντίστοιχων των σχολικών μονάδων που συμμετέχουν σε αυτό. (Π/Υ: 40.000 €)

Υποέργο 7: Εφαρμογή λογισμικού για την συγγραφή ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού (Π/Υ: 40.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη μιας web εφαρμογή που επιτρέπει σε εξουσιοδοτημένους χρήστες- συγγραφείς (authors), να συγγράψουν το δικό τους εκπαιδευτικό υλικό: κείμενα, φωτογραφίες, παρουσιάσεις multimedia, Links. Το υλικό αυτό αποθηκεύονται σε μία σχεσιακή βάση δεδομένων, κατηγοριοποιούνται σε ένα θεματικό δέντρο κύκλου μαθημάτων και εμφανίζονται σε προκαθορισμένα html templates, τόσο στο Internet, όσο και σε CD ROM.

Υποέργο 8: Δημιουργία ιστοσελίδας του Έργου και των σχολικών μονάδων που συμμετέχουν σ' αυτό. (Π/Υ: 40.000 €)

Το υποέργο αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία δικτυακού τόπου, ο οποίος θα καλύπτει τους στόχους του γενικότερου προγράμματος διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, παρέχοντας πληροφορίες για το Έργο και τις δράσεις του καθώς και υλικό εκπαιδευτικό και ενημερωτικό για τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς που συνδέονται με το πρόγραμμα.

3.2.2.2 Προγραμματικός σχεδιασμός και δείκτες

Στο σημείο αυτό παρατίθεται η Μήτρα Λογικής Ανάλυσης στην οποία παρουσιάζεται, κατόπιν επεξεργασίας από τον Σύμβουλο, ο συσχετισμός των ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων του Έργου σε επίπεδο παρεμβάσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις του Προγράμματος όπως αυτές αναλύθηκαν παραπάνω και οι οποίες συνδέονται με τον απώτερο σκοπό, τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα

του Προγράμματος, συνδέονται με αντίστοιχους μετρήσιμους δείκτες. Για τους δείκτες αυτούς δίνονται οι τιμές για τα έτη 2000 (τιμές βάσης), 2004 (τιμές ολοκλήρωσης Έργου ΕΠΕΑΕΚ II). Στη Μήτρα εμφανίζεται επίσης το πεδίο Δραστηριότητες, που αφορά στις συγκεκριμένες κατηγορίες ενεργειών που υλοποιήθηκαν προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Προγράμματος με αναφορά στα μέσα εφαρμογής τους και στο αντίστοιχο κόστος τους. Η ποσοτικοποίηση των δεικτών έγινε από τον Φορέα Υλοποίησης.

Πίνακας 3-11: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούντων (α/π)

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ:			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ						
Μαζικότερη ένταξη παιδιών αλλοδαπών/ παλιννοστούντων (α/π) στο εκπαιδευτικό σύστημα, για να προετοιμαστεί η κοινωνική και εργασιακή τους ενσωμάτωση	Μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης α/π μαθητών, σε αριθμό ολοκληρωμένων ετών φοίτησης				ΕΚΠΑ	Τα στοιχεία αφορούν μόνο στους εγγεγραμμένους στα σχολεία όπου παρεμβαίνει το πρόγραμμα έναντι των εγγεγραμμένων σε όλη την Ελλάδα. Δεν αφορούν το σύνολο του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
Αύξηση του αριθμού των α/π που εγγράφονται στο σχολείο	Εγγεγραμμένοι αλλοδαποί/ παλιννοστούντες στο σχολείο (αριθμός)	65.000	114.977		ΕΚΠΑ	
Αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο/ Μείωση της σχολικής διαρροής (δημοτικό)	Α/π με πλήρη (ετήσια) φοίτηση στο Δημοτικό έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων (%)	60	95		ΕΚΠΑ	
Αύξηση του αριθμού των α/π που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	Α/π που εγγράφονται στην Α' Γυμνασίου έναντι εκείνων που ολοκληρώνουν το Δημοτικό (%)	60	80		ΕΚΠΑ	
Αύξηση των ποσοστών αποφοίτων α/π 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης	Α/π απόφοιτοι Γυμνασίου έναντι των αρχικά εισαχθέντων (%)	55	85		ΕΚΠΑ	
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ						
Βελτίωση των συνθηκών αποδοχής των α/π από τις τοπικές κοινωνίες (καταπολέμηση ρατσισμού)	Στοχευμένες παρεμβάσεις στις τοπικές κοινωνίες επί του συνόλου των παρεμβάσεων (%)	15	75		ΕΚΠΑ	
Αύξηση του βαθμού αποδοχής των α/π μαθητών από την εκπαιδευτική κοινότητα	Παρεμβάσεις σε εκπαιδευτικούς / σχολικούς συμβούλους/ διοικητικό προσωπικό εκπαίδευσης (αριθμός)	3.500	11.000		ΕΚΠΑ	
Βελτίωση της διεισδυτικότητας των παρεμβάσεων και πολιτικών υπέρ των α/π μαθητών	Ωφελούμενοι α/π μαθητές από σχετικές παρεμβάσεις/ πολιτικές (αριθμός)	7.500	22.000		ΕΚΠΑ	Αφορά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, διανομή υλικού και επικοινωνία με το σχολείο
	Σχολεία που συμμετέχουν σε σχετικές δράσεις/ προγράμματα/ παρεμβάσεις	100	900		ΕΚΠΑ	

	(αριθμός)					
Λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία	Ωφελούμενοι α/π μαθητές που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	3.100	14.000		ΕΚΠΑ	
	Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	200	1.300		ΕΚΠΑ	
	Σχολεία στα οποία λειτούργησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	70	600		ΕΚΠΑ	
Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών	Εκπαιδευτικοί που παίρνουν μέρος στα επιμορφωτικά σεμινάρια της παρέμβασης	1.200	3.530		ΕΚΠΑ	
	Επιμορφωτικά σεμινάρια (αριθμός)	2	4		ΕΚΠΑ	
	Μέσος όρος ωρών ανά επιμορφωτικό σεμινάριο (αριθμός)	3	3		ΕΚΠΑ	
Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	Τίτλοι βιβλίων που παρήχθησαν (αριθμός)	81	160		ΕΚΠΑ	
Δημιουργία δικτύου συνεργατών της παρέμβασης	Συνεργάτες της παρέμβασης (αριθμός)	350	950		ΕΚΠΑ	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΕΣΑ			ΚΟΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	
Υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος της παρέμβασης	Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, δημιουργία δικτύου συνεργατών			4.852.035		
Δημοσιότητα της παρέμβασης	Διοργάνωση 3 συνεδρίων ευαισθητοποίησης			86.497		
Δημιουργία εκπαιδευτικού λογισμικού	Δημιουργία 2 cd-rom εκμάθησης φυσικής και χημείας για την Α' και Β' Γυμνασίου			40.000		
Βελτίωση, επέκταση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού	Αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού			1.909.478		
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών	Υλοποίηση επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς			292.000		
Εφαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού για τις ανάγκες του έργου	Web εφαρμογή για τις ανάγκες του έργου			79.990		
Δημιουργία ιστοσελίδας του έργου και των σχολείων που συμμετέχουν σε αυτό	Δημιουργία portal site			40.000		

3.2.2.3 Υλοποίηση – εκροές

Τα παραχθέντα προϊόντα και οι εκροές της Πράξης είναι καταχωρημένα αναλυτικά στο Παράρτημα 5.6. Η καταχώρηση διακρίνει το υλικό που αφορά στο Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το Γυμνάσιο. Ταυτόχρονα στις στήλες του καταχωρημένου πίνακα σημειώνεται για κάθε επιμέρους παραχθέν προϊόν:

- κατά πόσο έχει δοκιμαστεί πειραματικά σε τάξεις
- το πλήθος αντιτύπων του δοκιμασθέντος υλικού
- αν είναι εγκεκριμένο από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- αν έχει εκτυπωθεί από τον ΟΕΔΒ
- το πλήθος αντιτύπων του εκτυπωθέντος υλικού.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται δύο πίνακες που αφορούν στη συσχέτιση των προγραμματικών ποσοτικών στοιχείων του Προγράμματος με τα επιτευχθέντα ποσοτικά αποτελέσματα. Οι πίνακες αυτοί είναι:

Πίνακας 3-12: Συσχετισμού Στοιχείων Προγραμματισμού και Υλοποίησης *

Πίνακας 3-13: Συσχετισμού Εκροών – Αποτελεσμάτων *

Ο πρώτος πίνακας είναι ο βασικός πίνακας που παρουσιάζει τις εκροές του Προγράμματος. Στον Πίνακα αυτό που χρησιμοποιούνται στοιχεία ποσότητας – Π/Υ σε επίπεδο σχεδιασμού και σε επίπεδο υλοποίησης του Προγράμματος υπολογίζονται, βάσει των τιμών που δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης, τέσσερις δείκτες:

1. Απορρόφηση: Προκύπτει από τη διαίρεση του Κόστους Υλοποίησης με τον Π/Υ Σχεδιασμού για κάθε εκροή
2. Αποτελεσματικότητα: Προκύπτει από τη διαίρεση της Ποσότητας Υλοποίησης με την Ποσότητα Σχεδιασμού για κάθε εκροή
3. Αποδοτικότητα: Προκύπτει από τη διαίρεση της Αποτελεσματικότητας με την Απορρόφηση για κάθε εκροή
4. Προκύπτει από τη διαίρεση του Κόστους Υλοποίησης με την Ποσότητα Υλοποίησης για κάθε εκροή

Ο δεύτερος πίνακας παρουσιάζεται ως συμπληρωματικός του πρώτου, προκειμένου να αναδείξει για κάθε εκροή το αντίστοιχο αποτέλεσμα.

Πίνακας 3-12: Συσχετισμού Στοιχείων Προγραμματισμού και Υλοποίησης *

ΕΚΡΟΕΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (με βάση το πρώτο ΤΔΕ)		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ		ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ	ΑΠΟΤΕΛ/ΤΗΤΑ	ΑΠΟΔΟΤ/ΤΗΤΑ	ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ
	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	Π/Υ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΚΟΣΤΟΣ				
Επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών α/βάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός)	110	101.530	195	180.000	177%	177%	100%	923,1
Επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών β/βάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός)	75	78.470	106	112.000	143%	141%	99%	1.056,6
Συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού (αριθμός τίτλων βιβλίων και μελετών)	130	80.000	160	96.000	120%	123%	103%	600,0
Αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (αριθμός αντιτύπων)	1.910.000	**	960.000	1.909.478	100%			2,0
Παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού (cd rom)	1	40.000	2	39.999,64	100%	200%	200%	19.999,8
Δημιουργία δικτύου της παρέμβασης (αριθμός συνεργατών)	600	4.198.000	950	4.242.377	101%	158%	157%	4.465,7
Ενέργειες ευαισθητοποίησης (συνέδρια προβολής και δημοσιότητας του Έργου)	4	120.000	3	86.497	72%	75%	104%	28.832,5
Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας			1300					0,0
Λοιπές δράσεις δημοσιότητας (ιστοσελίδα)	1	40.000	1	39.999,64	100%	100%	100%	39.999,6
Εκπαιδευτικά εργαλεία	1	40.000	1	40.000	100%	100%	100%	40.000

Σημειώσεις:

*Τα στοιχεία δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης. Όσα στοιχεία δεν έχουν συμπληρωθεί δεν δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης επειδή δεν υπήρχαν σε προγραμματικό επίπεδο.

**Δεν δόθηκε προγραμματικός Π/Υ από τον Φορέα Υλοποίησης, αλλά ένα στοιχείο που ίσως πρέπει να λάβουμε υπόψη είναι ότι το Υποέργο 4 που αφορά σε «Βελτίωση, επέκταση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού έχει Π/Υ στο ΤΔΕ 1.910.000 € Επίσης, σημειώνεται ότι το Υποέργο 5 δεν εμφανίζεται με εκροές στον πίνακα. Το Υποέργο αυτό είχε αρχικό Π/Υ 294.000 € και τελικό κόστος 292.000 €, δεν εμφανίζεται όμως στον πίνακα διότι προς το παρόν δεν ήταν δυνατή η παρουσίασή του με κοστολογημένες εκροές.

Πίνακας 3-13: Συσχετισμού Εκρών – Αποτελεσμάτων *

		ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (με βάση το πρώτο ΤΔΕ)		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ	
		ΠΟΣΟΤΗΤΑ	Π/Υ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΚΟΣΤΟΣ
εκροή	Επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών α/βάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός)	110	101.530	195	180.000
αποτέλεσμα	Αριθμός συμμετεχόντων /επιμορφούμενων εκπαιδευτικών	2.100		10.842	
εκροή	Επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών β/βάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός)	75	78.470	106	112.000
αποτέλεσμα	Αριθμός συμμετεχόντων /επιμορφούμενων εκπαιδευτικών	1.430		3.530	
εκροή	Συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού (αριθμός τίτλων βιβλίων και μελετών)	130	80.000	160	96.000
αποτέλεσμα	Αριθμός χρηστών			22.000	
εκροή	Αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (αριθμός αντιτύπων)		1.910.000	960.000	1.909.478
αποτέλεσμα	Αριθμός σχολείων/φορέων στα οποία διανεμήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό			1.483	
εκροή	Παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού (cd rom)	1	40.000	2	39.999,64
αποτέλεσμα	Αριθμός χρηστών				
εκροή	Δημιουργία δικτύου της παρέμβασης (αριθμός συνεργατών)	350	4.198.000	950	4.242.377
αποτέλεσμα	Αριθμός σχολείων που καλύπτει το πρόγραμμα	600		900	
	Αριθμός νομών που καλύπτει το πρόγραμμα	32		32	
	Αριθμός μαθητών που ωφελούνται από το πρόγραμμα	14.000		22.000	
εκροή	Ενέργειες ευαισθητοποίησης (συνέδρια προβολής και δημοσιότητας του Έργου)	4	120.000	3	86.497
αποτέλεσμα	Αριθμός συμμετεχόντων στα συνέδρια			1.800	
εκροή	Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας			1300	
αποτέλεσμα	Αριθμός παιδιών που παρακολούθησαν την ενισχυτική διδασκαλία			14.000	
εκροή	Λοιπές δράσεις δημοσιότητας (ιστοσελίδα)	1	40.000	1	39.999,64
αποτέλεσμα	Επισκεψιμότητα ιστοσελίδας			24.000**	
εκροή	Λογισμικό για τη συγγραφή ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού	1	40.000	1	40.000
αποτέλεσμα	Αριθμός χρηστών				

*Η ποσοτικοποίηση των στοιχείων έγινε από τον Φορέα Υλοποίησης. Όσα στοιχεία δεν έχουν ποσοτικοποιηθεί δεν δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης επειδή δεν υπήρχαν σε προγραμματικό

**Αναφέρεται σε αριθμό επισκέψεων

3.2.2.4 Απόκλιση εφαρμογής και αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

Από την ανάλυση των στοιχείων των Πινάκων Α και Β που παρατίθενται στο κεφάλαιο 2.2 διαπιστώνουμε τα ακόλουθα:

- Όσον αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο σύνολό τους, πραγματοποιήθηκε μεγαλύτερος αριθμός επιμορφωτικών σεμιναρίων από τον αρχικά σχεδιασμένο χωρίς αντίστοιχη αύξηση της αποδοτικότητας. Συνεπώς υπήρχε αναλογική αύξηση του προϋπολογισμού των εκροών αυτών ως προς την τελικά πραγματοποιηθείσα αυξημένη ποσότητα. Εκτιμάται ότι στη φάση σχεδιασμού είχαν υποτιμηθεί οι ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντικότητα των επιμορφωτικών σεμιναρίων στην επίτευξη ουσιαστικών στόχων του Προγράμματος, όπως η βελτίωση της αποδοχής των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών ώστε να αντιμετωπίζουν τα ιδιαίτερα μαθησιακά προβλήματα των μαθητών αυτών, κρίνεται θετική η υπέρβαση του αρχικού στόχου της παρέμβασης. Ταυτόχρονα παρατηρείται μία σημαντικότερη αύξηση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών σε σχέση με τον αρχικό προγραμματισμό του Έργου (σε προγραμματικό επίπεδο 20 περίπου εκπαιδευτικοί ανά σεμινάριο, σε πραγματοποιηθέν επίπεδο 45 εκπαιδευτικοί ανά σεμινάριο). Εκτιμάται ότι το στοιχείο αυτό καταδεικνύει το ενδιαφέρον ανταπόκρισης από μέρους των εκπαιδευτικών καθώς και τις ανάγκες τους για επιμόρφωση σε θέματα εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών.
- Όσον αφορά την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (συγγραφή τίτλων) παρατηρείται μικρή αύξηση της τελικά παραγόμενης ποσότητας με αναλογική αύξηση του προϋπολογισμού. Αυτό καταδεικνύεται και στους δείκτες αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της εκροής. Η υπέρβαση του προγραμματικού στόχου κρίνεται ως θετική με δεδομένες τις ανάγκες του πληθυσμού-στόχου σε εκπαιδευτικό υλικό που αφορά όχι μόνο την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αλλά και την υποστήριξή τους στα μαθήματα ιδιαίτερης δυσκολίας για αυτά (το υλικό που παρήγαγε ο Φορέας Υλοποίησης καλύπτει και τις δύο παραπάνω κατηγορίες).
- Όσον αφορά το δίκτυο συνεργατών παρατηρείται σημαντικότερη αύξηση του τελικού αριθμού των συνεργατών σε σχέση με τον προγραμματικό (αύξηση της τάξης του 58%). Παράλληλα όμως δεν παρατηρείται αύξηση του κόστους (η αποδοτικότητα της εκροής κυμαίνεται στο 157%. Κρίνεται ιδιαίτερα θετική η υπερ-κάλυψη του αρχικού προγραμματισμού με δεδομένο ότι ο μεγαλύτερος

αριθμός συνεργατών κάλυψε μεγαλύτερο αριθμό σχολείων και μεγαλύτερο αριθμό ωφελούμενων μαθητών. Παρατηρείται δε ότι η αρχικά σχεδιασμένη αναλογία συνεργατών – σχολείων (1 προς 1) και συνεργατών – ωφελούμενων μαθητών (1 προς 24) διατηρήθηκε σταθερή και κατά την τελική πραγματοποίηση.

- Όσον αφορά τις παρεμβάσεις δημοσιότητας και ευαισθητοποίησης παρατηρείται μικρή μείωση της πραγματοποιηθείσας ποσότητας σε σχέση με την αρχικά προγραμματισμένη με αναλογική μείωση του κόστους της εκροής. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντικότητα των παρεμβάσεων δημοσιότητας και ευαισθητοποίησης ως προς την επίτευξη των στόχων του προγράμματος και κύρια την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, των εκπαιδευτικών και των οικογενειών αλλοδαπών και παλιννοστούντων, δημιουργείται η ανάγκη για ενίσχυση τέτοιων παρεμβάσεων.
- Όσον αφορά τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας υπάρχει κενό όσον αφορά τα προγραμματικά στοιχεία και γι' αυτό δεν μπορεί να σχολιασθεί.

3.3 Πράξη «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο»

Η ενότητα που αφορά στην Πράξη «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων Μαθητών» αποτυπώνεται και αξιολογείται σε τρία μέρη:

- εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι
- εξειδίκευση και εφαρμογή
- συμπεράσματα και ανίχνευση αναγκών.

3.3.1 Εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι

Διαρθρώνεται κατά σειρά σε τμήματα για την αρχική κατάσταση και την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου, το σκοπό και τους στόχους της αξιολογούμενης Πράξης και τα συνεργούντα Προγράμματα και δράσεις.

3.3.1.1 Αρχική Κατάσταση και εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου

3.3.1.1.1 Εισαγωγή

Δεν έχει επιχειρηθεί μέχρι στιγμής μια ενδελεχής έρευνα που να αφορά την οικονομικό-κοινωνική και ιστορική συμβολή ή παρουσία των Τσιγγάνων στο πλαίσιο της νεώτερης ελληνικής κοινωνίας. Η στάση αυτή συνδέεται με την αντίληψη ότι οι Τσιγγάνοι δεν έχουν ιστορία, ή δεν έχουν αφήσει γραπτά τεκμήρια που να μαρτυρούν για την παρουσία τους, λόγω κυρίως του "νομαδικού" βίου τους και επομένως είναι «ανάξιοι λόγου». Συναφής είναι και η θέση που μιλάει για την «αδυναμία ένταξης των

Τσιγγάνων» στην κοινωνία και κατά συνέπεια για την αδυναμία θεώρησης τους μέσα ή σε σχέση με ευρύτερες κοινωνικές δομές.

Από την άλλη πλευρά και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η επιστημονική κοινότητα που πραγματεύθηκε τα ζητήματα των Τσιγγάνων έριξε το βάρος σε μια μονάχα πτυχή του αντικειμένου σπουδής, τη μελέτη της γλώσσας αφήνοντας στο περιθώριο την κοινωνικό-οικονομική διάσταση του ζητήματος. Επίσης περισσότερος χρόνος και ενέργεια δόθηκε στην ανάγνωση των χαρακτηριστικών της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ Τσιγγάνων και μη-Τσιγγάνων.

Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1990, διαπιστώνεται ότι οι παρεμβάσεις/ πολιτικές υπέρ της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και ένταξης των Τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία, παρόλη την κατά τεκμήριο θετική προδιάθεση των εμπνευστών τους, ήταν αποσπασματικές και δεν εντάσσονταν σε μια εθνική στρατηγική για το θέμα, με διάρκεια και συνοχή.

Η στροφή που παρατηρείται τη τελευταία δεκαετία, δηλώνει μια συστηματικότερη προσπάθεια της Πολιτείας να ανταποκριθεί στις προκλήσεις των καιρών σχετικά με την προώθηση μιας σειράς ζητημάτων που αφορούν συγκεκριμένες «ειδικές κοινωνικές ομάδες» (ανάμεσα τους και οι Τσιγγάνοι) επιχειρώντας παράλληλα να αμβλύνει τα στερεότυπα και να ευαισθητοποιήσει τον υπόλοιπο πληθυσμό σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες (αλλά και δυνατότητες) των συγκεκριμένων ομάδων.

Στην προσπάθεια αυτή εντάσσονται και οι παρεμβάσεις που εποπτεύονται από το ΥΠΕΠΘ και αφορούν στη βελτίωση των συνθηκών ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως αυτές εντάσσονται στο ΕΠΕΑΕΚ II.

3.3.1.1.2 ΕΠΕΑΕΚ I (1997-1999)

Το 1996 το Γραφείο Ποιότητας Ζωής του Πρωθυπουργού αναλαμβάνει πρωτοβουλία που περιλάμβανε συγκεκριμένα μέτρα παρέμβασης υπέρ των Τσιγγάνων, με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία. Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε με τη συνεργασία των αρμόδιων Υπουργείων στους εξής άξονες: εκπαίδευση, υγεία, απασχόληση /επαγγελματική κατάρτιση, πρόνοια, πολιτισμός, αθλητισμός και στέγαση.

Στο πλαίσιο αυτό, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ και με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από το Β' ΚΠΣ, ανέλαβε την υλοποίηση ενός Προγράμματος με τίτλο «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων».

Το Πρόγραμμα προέβλεπε διάφορες δράσεις, στην πορεία υλοποίησής του, όπως για παράδειγμα:

- Μελέτες και έρευνες τεκμηρίωσης και καταγραφής δεδομένων.
- Παραγωγή πληροφοριακού και εκπαιδευτικού υλικού.
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Γλωσσική διδασκαλία και αξιοποίηση πολιτισμικού κεφαλαίου.
- Αξιολόγηση του προγράμματος.

Οι σημαντικότεροι από τους σκοπούς του Προγράμματος ήταν οι ακόλουθοι:

- Ενίσχυση της συστηματικής φοίτησης των Τσιγγανοπαίδων στα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μέσω της διευκόλυνσης των εγγράφων, της βοήθειας του σχολείου να ανταποκριθεί στο νέο του ρόλο, της υπέρβασης δυσλειτουργιών σε επίπεδο οργάνωσης και διοίκησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και της ενημέρωσης των γονέων για το ρόλο του σχολείου και για το έργο του.
- Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών μάθησης και κοινωνικής ένταξης των μαθητών του πληθυσμού –στόχου.
- Επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων της γενικής εκπαίδευσης σε θέματα: διοικητικά, διδακτικά, εκπαιδευτικής νομοθεσίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε οι χειρισμοί τους να είναι συμβατοί με τις ισχύουσες θεσμικές ρυθμίσεις και τα πορίσματα των επιστημών της αγωγής.
- Καταπολέμηση προκαταλήψεων και δοξασιών, γύρω από τον πληθυσμό –στόχο, οι οποίες στηρίζουν και νομιμοποιούν εξωπραγματικές και βλαπτικές εικόνες για τους Τσιγγάνους και παγιδεύουν τους φορείς τους σε ρατσιστικές συμπεριφορές.
- Συγκέντρωση και επεξεργασία δεδομένων σχετικών με την εκπαιδευτική κατάσταση των Τσιγγανοπαίδων σε όλη την ελληνική επικράτεια αλλά και σε χώρες του εξωτερικού.
- Παραγωγή διδακτικού υλικού: στη Γλώσσα, τη Γεωγραφία και Ιστορία, τον Φυσικό Κόσμο, την Αγωγή Υγείας, τα Μαθηματικά και την εκπαιδευτική τεχνολογία, ώστε να διευκολυνθεί η ταχύρυθμη μάθηση στα τμήματα προπαρασκευής και η ένταξη των μαθητών στην κανονική ηλιακή τους τάξη.
- Παραγωγή υλικού για τη γλωσσική διδασκαλία μέσα από το οποίο αξιοποιείται το πολιτισμικό κεφάλαιο του πληθυσμού–στόχου στο σχολείο και προωθείται αντιρατσιστική αγωγή για όλους τους μαθητές.
- Οργάνωση και λειτουργία εργαστηρίων μουσικο–γλωσσικής αγωγής για την καλύτερη αξιοποίηση του μη γλωσσικού πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών με τη γλωσσική μάθηση.

- Οργάνωση και λειτουργία Μονάδας παρακολούθησης και παρέμβασης στις περιπτώσεις που παρατηρούνται συμπεριφορές διάκρισης εκ μέρους του εκπαιδευτικού οργανισμού ή άλλων ατόμων και ομάδων, ώστε στα μέλη του πληθυσμού –στόχου να εδραιωθεί η πεποίθηση ότι ζουν σε μια ευνομούμενη πολιτεία και ένα κράτος δικαίου.

3.3.1.1.3 Περίοδος 2000-2002

Στη συνέχεια και στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II, υλοποιήθηκε Έργο -«Γέφυρα» με τίτλο «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» με διάρκεια υλοποίησης 1/2000-12/2001 και προϋπολογισμό που ανήλθε στα 1,15 εκατ. ευρώ.

3.3.1.1.4 Θεσμικό πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής

Σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της παρέμβασης, παρακάτω παραθέτονται οι κύριες αντίστοιχες κανονιστικές πράξεις:

Στις **14/4/87 αποστέλλεται επιστολή του Υφυπουργού Παιδείας** στις σχολικές Αρχές, με την οποία, αφού επισημαίνονται τα εκπαιδευτικά προβλήματα των Τσιγγανοπαίδων (σχεδόν ανύπαρκτη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, λίγες εγγραφές στα δημοτικά σχολεία, δυσκολία στην προσαρμογή τους στο σχολικό περιβάλλον, εγκατάλειψη οριστικά του σχολείου από την πλειοψηφία των Τσιγγανοπαίδων), καθώς και οι επικίνδυνες συνέπειες που δημιουργούνται από τη διαιώνιση μιας τέτοιας κατάστασης (κοινωνική επιθετικότητα, ανεργία, αναστολή κοινωνικής προόδου), παροτρύνονται οι εκπαιδευτικοί, οι κοινωνικοί φορείς και οι λοιποί σχολικοί φορείς, να συνεισφέρουν στην αποδοχή των Τσιγγανοπαίδων στα σχολεία. Στην επιστολή επίσης τονίζεται πως θα πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς Τσιγγάνοι για τα καταστρεπτικά αποτελέσματα της απομάκρυνσης των παιδιών τους από τα σχολεία.

Ως εκ τούτου, Δ/ντες σχολείων, εκπαιδευτικοί, γονείς και κοινωνικοί φορείς θα έπρεπε να συνεργαστούν, παρέχοντας και διευκολύνσεις, όπου κρίνεται απαραίτητο, ώστε οι Τσιγγανοπαίδες να εγγράφονται και να ολοκληρώνουν τη φοίτησή τους στο σχολείο. Παράλληλα, θα έπρεπε να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα αποδοχής τους.

Τέλος, οι προϊστάμενοι των Δ/νσεων και των Γραφείων Π.Ε. και Δ.Ε. θα έπρεπε να λάβουν υπόψη τις εισηγήσεις των σχολικών συμβούλων, να παρέχουν διοικητική, οικονομική και ηθική στήριξη για την επιτυχή σχολική και κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων μαθητών.

Με την **Εγκύκλιο Γ1/372/853/Γ.Γ.475/16-9-92 το ΥΠΕΠΘ** παραπέμπει σε ψήφισμα των Υπουργών Παιδείας των κρατών μελών της ΕΟΚ (22 Μαΐου 1989) και αναφέρει ότι, για να οργανωθεί το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων θα έπρεπε:

- Να γίνει καταγραφή των περιοχών όπου υπάρχουν Τσιγγάνοι

- Να ειδοποιηθούν οι Δ/σεις Α/θμιας Εκπαίδευσης των αντίστοιχων περιοχών
- Να προσληφθούν δάσκαλοι ως επιμορφωτές
- Να αναπτυχθούν παράλληλα κοινωνικές δραστηριότητες με στόχο τη στήριξη αφενός του προγράμματος και αφετέρου την κάλυψη άλλων αναγκών του τσιγγάνικου πληθυσμού
- Να αξιοποιηθούν οι Τσιγγάνοι δάσκαλοι σε τμήματα αλφαριθμητισμού.
- Να πραγματοποιείται συνεχής επιμόρφωση των επιμορφωτών .
- Να επιβραβευσθούν οι Τσιγγανοπαίδες που θα παρουσιάσουν ιδιαίτερες επιδόσεις στη γραφή και ανάγνωση.

Με **Εγκύκλιο της Δ/σης Σπουδών Π.Ε.** του **ΥΠΕΠΘ (Φ7/352/Γ1/1031/23-8-95)** ρυθμίζονται ζητήματα απόκτησης τίτλου σπουδών δημοτικού σχολείου (εγγραφή στις εξετάσεις, διαδικασία εξετάσεων) από όσους συμπλήρωσαν το όριο ηλικίας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Οι εξετάσεις για την απόκτηση του παραπάνω τίτλου (προβλέπονται στο Π.Δ.121/95) θα γίνονταν με ευθύνη των Δ/σεων αλλά και των Γραφείων Εκπαίδευσης το πρώτο 10ήμερο των μηνών Σεπτεμβρίου, Οκτωβρίου, Δεκεμβρίου, Απριλίου και Ιουνίου.

Με Επιστολή του **Δ/ντη Σπουδών Π.Ε. (22-3-1996)** και αποδέκτη τις σχολικές Αρχές το ΥΠΕΠΘ επανέρχεται στο ζήτημα της ενθάρρυνσης της (ενεργούς) συμμετοχής των Τσιγγανοπαίδων στην εκπαιδευτική διαδικασία και συνιστά την ανάπτυξη συνεργασίας και με άλλους αρμόδιους φορείς με τη συμμετοχή και συμβολή του διδακτικού προσωπικού, στο πλαίσιο της προσπάθειας ένταξης όλων των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Με την ίδια Επιστολή επίσης:

- παροτρύνονται οι Δ/σεις Εκπαίδευσης να διερευνήσουν τον αριθμό των εγγεγραμμένων στο σχολείο Τσιγγανοπαίδων, καθώς και τον αριθμό εκείνων που παρακολουθούν σταθερά τα αντίστοιχα μαθήματα
- ζητείται ανάλογη προσπάθεια και από τους προϊσταμένους των νηπιαγωγείων
- διευκρινίζεται ότι η εγγραφή των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο γίνεται ανεξάρτητα από το αν είναι γραμμένα σε μητρώα ή δημοτολόγια,
- ζητείται από τις Δ/σεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης η καταγραφή των παιδιών σχολικής και προσχολικής ηλικίας που διαμένουν σε καταυλισμούς, ώστε και με τη συνεργασία των Δ/ντών δημοτικών σχολείων και Προϊσταμένων νηπιαγωγείων, να προωθηθεί η φοίτησή τους στο σχολείο,
- ζητείται η συμμετοχή των σχολικών συμβούλων στην τροποποίηση του Προγράμματος, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών,

- παροτρύνεται η συνεργασία των σχολικών Αρχών (σχολικοί σύμβουλοι, Προϊστάμενοι, Δ/ντες, εκπαιδευτικό προσωπικό) με τις κατά τόπους ΝΕΛΕ, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τους συλλόγους των Τσιγγάνων ώστε να βρεθεί τρόπος εγγραφής των παιδιών σε δήμο ή κοινότητα και να πεισθούν οι γονείς να οδηγήσουν οι ίδιοι τα παιδιά τους στο σχολείο.

Με την **Υπουργική Απόφαση της 11^{ης}/9/96** καθιερώνεται η Κάρτα Φοίτησης για τους Τσιγγανόπαιδες. Οι Τσιγγάνοι μαθητές δημοτικών σχολείων εγγράφονται στο κανονικό Βιβλίο Μητρώου με την έναρξη του διδακτικού έτους. Συγχρόνως τους χορηγείται ειδική κάρτα φοίτησης, όπου αναγράφονται τα στοιχεία τους και βεβαιώνεται η εγγραφή και φοίτησή τους στο συγκεκριμένο σχολείο. Η κάρτα συνοδεύει το μαθητή σε περίπτωση αλλαγής σχολείου για όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους.

Χωρίς αποδεικτικό μετεγγραφής, όσοι μαθητές χρειαστεί να αλλάξουν σχολείο κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, δεν εγγράφονται στο Βιβλίο Μητρώου και Προόδου αλλά σε ειδικό Μητρώο. Το σχολείο που εκδίδει τίτλο στο τέλος του διδακτικού έτους, επικοινωνεί με τα προηγούμενα σχολεία φοίτησης του μαθητή κατά το έτος αυτό, τα οποία φαίνονται στην κάρτα φοίτησης και ενημερώνεται για την επίδοσή του μαθητή. Σε περίπτωση που δεν προκύπτουν στοιχεία για την επίδοσή του από κανένα από τα σχολεία αυτά, ο μαθητής υποβάλλεται σε σχετική εξέταση από επιτροπή.

Με νέα **Επιστολή Δ/ντη Σπουδών Π.Ε.** στις σχολικές αρχές (**1/9/1999**), αφού διαπιστώνεται ότι η προσπάθεια του Υπουργείου τελικά οδήγησε στην αύξηση των Τσιγγανοπαίδων που φοιτούν στα σχολεία, επισημαίνεται ότι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και παραλείψεων, που ωστόσο παρουσιάζονται, θα πρέπει:

- να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί και να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εγγραφής και φοίτησης όλων των παιδιών στο σχολείο
- σε περιπτώσεις που υπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες να λειτουργούν ταχύρυθμα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (προπαρασκευαστικά τμήματα) να χορηγείται η κάρτα φοίτησης στους μετακινούμενους Τσιγγανόπαιδες
- για τη μεταφορά των Τσιγγανοπαίδων να ισχύουν οι διατάξεις που εφαρμόζονται για τους άλλους μαθητές.
- να γίνεται έγκαιρη ενημέρωση του Υπουργείου Παιδείας σε περιπτώσεις ανάγκης επιπλέον διάθεσης προσωπικού

Με την **Εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ (Γ1/226/6-3-2000)** καθιερώνεται το 16ο έτος ως όριο ηλικίας για τη φοίτηση μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Στη ίδια εγκύκλιο προβλέπεται η δυνατότητα κατατακτρίων εξετάσεων για τους μαθητές που φοιτούν σε τάξη μικρότερη από τη χρονολογική τους ηλικία.

Τέλος επισημαίνεται ότι πάγια πολιτική και βούληση του ΥΠΕΠΘ είναι να μην απομακρύνεται κανένα παιδί που προσέρχεται για φοίτηση στο δημοτικό σχολείο με το αιτιολογικό της μεγάλης ηλικίας ή για άλλους λόγους. Όλοι οι Έλληνες και αλλοδαποί μαθητές ηλικίας κάτω των 16 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει φοίτηση 6 τάξεων σε σχολείο ημεδαπής ή αλλοδαπής, θα πρέπει να εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η **Κοινή Υπουργική Απόφαση της 8ης/7/2002** αφορά την εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα. Με την ΚΥΑ ορίζονται δικαιούχοι οι οικογένειες (και μονογονεϊκές), με ανήλικα τέκνα που φοιτούν σε δημόσια σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (φορολογούμενο πραγματικό ή τεκμαρτό καθώς και το απαλλασσόμενο ή με ειδικό τρόπο φορολογούμενο εισόδημα του φορολογούμενου, της συζύγου του και των ανήλικων τέκνων του από κάθε πηγή) που δεν υπερβαίνει τα 3.000 ευρώ. Η εισοδηματική ενίσχυση ισχύει μέχρι το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης του μαθητή και σε κάθε περίπτωση, με τη συμπλήρωση του 16ου έτους ηλικίας του.

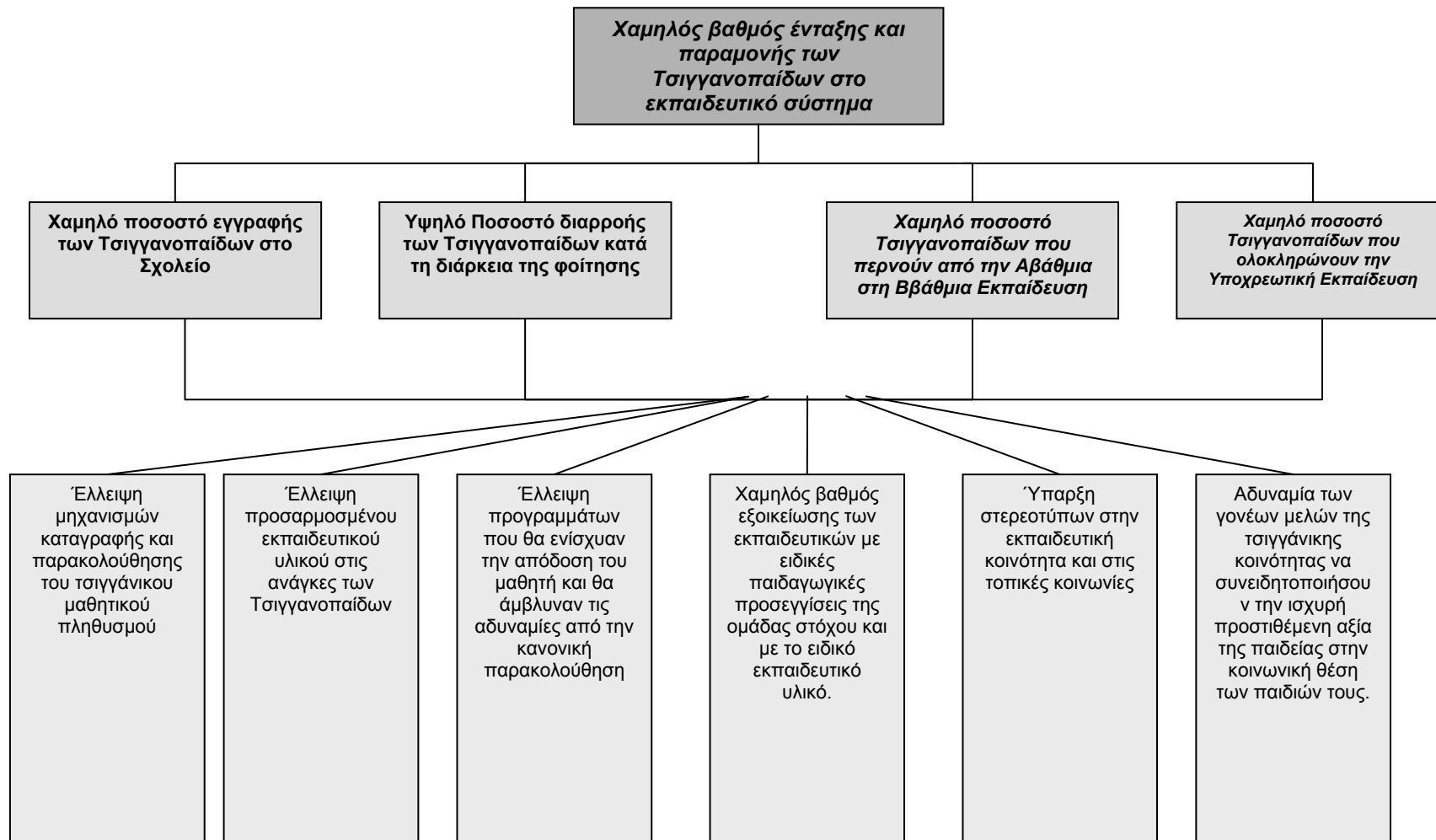
3.3.1.1.5 Κύριο περιεχόμενο και στόχοι των παρεμβάσεων κατά την περίοδο 1997-2004

Οι παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν κατά το διάστημα αναφοράς και συγχρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. στόχευαν στην αρμονική ένταξη των μαθητών με τσιγγάνικη καταγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας, την παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων και κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν αποτελεσματικά τα παιδιά τους και, τέλος, ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης.

Βασική μεθοδολογία για την υλοποίηση των παρεμβάσεων ήταν αυτή της «Έρευνας Δράσης». Στο πλαίσιο αυτής της μεθοδολογίας σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις εκπαιδευτικής καινοτομίας, οι οποίες απευθύνθηκαν προς όλους τους άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενους στη σχολική φοίτηση των Τσιγγανοπαίδων φορείς (φορείς εκπαίδευσης, τοπική αυτοδιοίκηση, κρατικές υπηρεσίες υγείας πρόνοιας, μαζικά μέσα επικοινωνίας, οργανώσεις που ενεργοποιούνται παράλληλα με παραπλήσιους στόχους, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων).

Συνοπτικά λοιπόν τα κύρια προβλήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το Πρόγραμμα συνοψίζονται διαγραμματικά στο ακόλουθο σχήμα:

ΔΕΝΤΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

3.3.1.2 Σκοποί και στόχοι της Πράξης

Η τελευταία προγραμματική περίοδος αφορούσε στην υλοποίηση έργου με τον τίτλο «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο». Το αντίστοιχο Τεχνικό Δελτίο Έργου υποβλήθηκε από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, μετά από Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος προς τους δυνητικούς τελικούς δικαιούχους της ΕΥΔ/ ΕΠΕΑΕΚ II στο πλαίσιο της Ενέργειας 1.1.1 (Φεβρουάριος 2002). Το Πρόγραμμα (Έργο) εγκρίθηκε το Νοέμβριο του ίδιου έτους με προϋπολογισμό που ανήλθε στα 5,8 εκατ. ευρώ και περίοδο υλοποίησης το διάστημα 3/2002 – 6/2004.

Βασικός σκοπός της Πράξης είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων που θα ευνοήσουν την βελτίωση των συνθηκών ένταξης και παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο. Η εφαρμογή του στόχου αυτού εκφράζεται κυρίως μέσα από την ενθάρρυνση των παιδιών τσιγγάνικης καταγωγής (και κυρίως των οικογενειών τους), αρχικά, να εγγραφούν στο σχολείο και, στη συνέχεια, να παραμείνουν σε αυτό (καταπολέμηση της σχολικής διαρροής). Ως επιμέρους (εξειδικευμένοι) στόχοι της Πράξης, που ουσιαστικά συνεισφέρουν στην επίτευξη του βασικού της σκοπού, διακρίνονται οι ακόλουθοι:

- Η αύξηση των Τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο σχολείο (κυρίως στο Δημοτικό)
- Η αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο (μείωση της σχολικής διαρροής κυρίως στα πρώτα χρόνια φοίτησης, δηλαδή στο Δημοτικό).
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που μεταβαίνουν από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που ολοκληρώνουν την Υποχρεωτική Εκπαίδευση

3.3.1.2.1 Παιδαγωγική προσέγγιση

Με βάση τις πολιτικές και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στόχος είναι η προαγωγή του mainstreaming για τους τσιγγάνους μαθητές, δηλαδή όχι η δημιουργία ειδικών σχολείων αλλά η ένταξη των μαθητών αυτών στα υπάρχοντα σχολεία κάθε χώρας.

Στην Ελλάδα λειτουργεί μικρός αριθμός αμιγών σχολείων τσιγγανοπαίδων σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού τσιγγάνων αλλά οι κοινωνικοί φορείς των τσιγγάνων εκφράζουν την έντονη αντίθεσή τους με τα σχολεία αυτά και προτιμούν τα τσιγγανόπαιδα να εγγράφονται σε κανονικά σχολεία που φοιτούν και έλληνες μαθητές με στόχο την ομαλότερη κοινωνική τους ένταξη.

Ο τσιγγάνικος πληθυσμός δεν θεωρεί τον εαυτό του εθνική μειονότητα. Αυτή η θεώρηση μεταφέρεται και από τους συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς των τσιγγάνων. Την προσέγγιση αυτή είχε και το πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το κύριο βάρος του προγράμματος έπεσε στην προώθηση της εγγραφής των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία. Η εγγραφή αυτή είχε προσωρινό χαρακτήρα και δεν διασφάλισε την παραμονή των παιδιών αυτών στο εκπαιδευτικό σύστημα (διαρροή παρατηρείται τόσο ανάμεσα στις σχολικές χρονιές όσο και στην ίδια την σχολική χρονιά) και την καταπολέμηση της σχολικής τους αποτυχίας. Παρατηρείται επιπλέον ότι δεν έχει υπάρξει παρέμβαση πάνω στην αντίληψη των εκπαιδευτικών όσον αφορά στο θέμα της εκπαίδευσης των τσιγγάνων μαθητών. Διαφαίνεται ότι επιδεικνύουν ελαστικότητα απέναντί στους μαθητές αυτούς με αποτέλεσμα την παραγωγή λειτουργικά αναλφάβητων αποφοίτων τσιγγάνων.

Σε προγραμματικό επίπεδο στο έργο αναπτύχθηκαν μια σειρά δράσεις με επιδιωκόμενα αποτελέσματα (τα οποία θα ικανοποιούσαν τους παραπάνω στόχους):

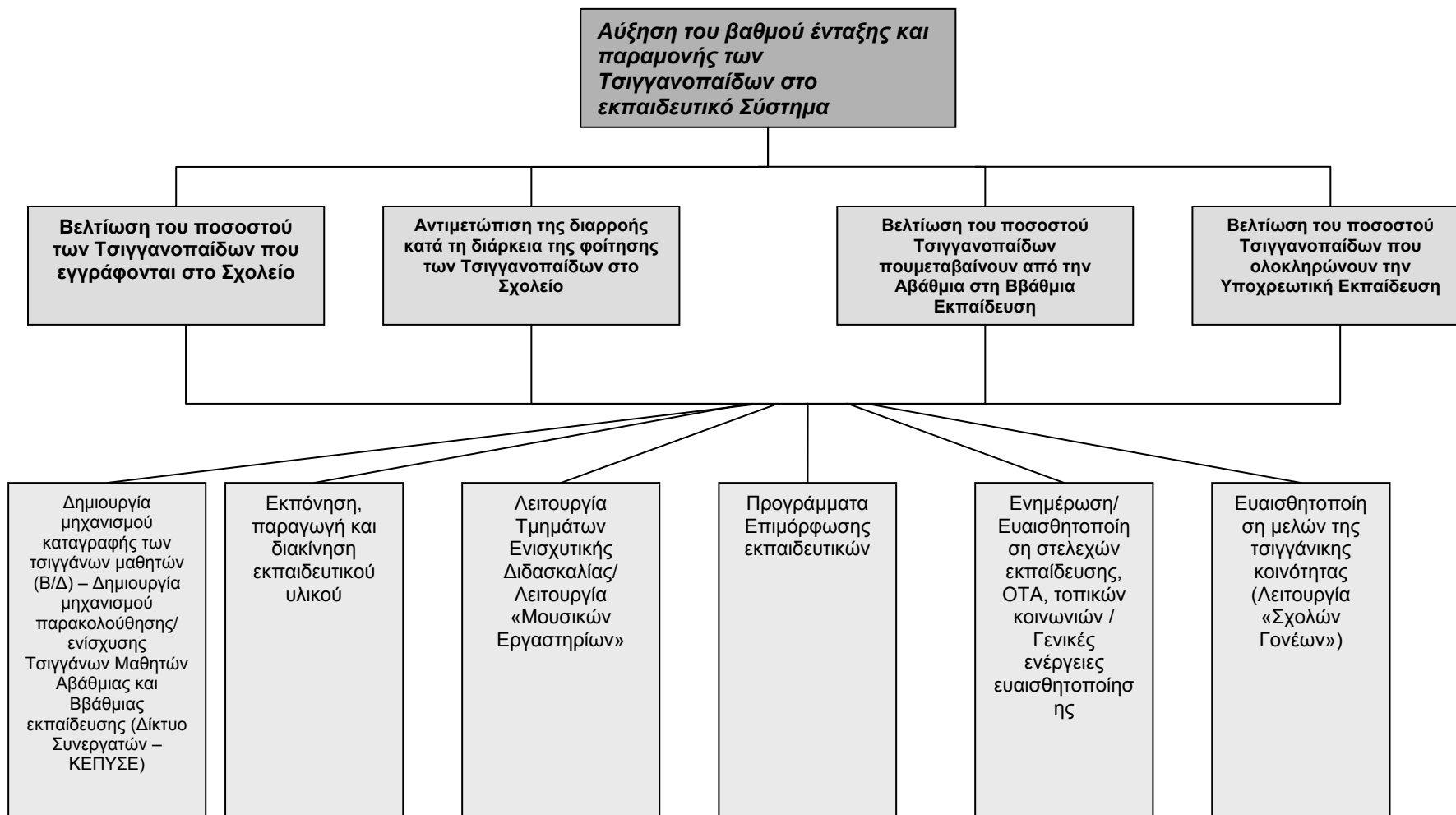
- Τη δημιουργία δικτύου συνεργατών με επιτόπια παρουσία στις περιοχές διαβίωσης των Τσιγγανοπαίδων και των οικογενειών τους.
- Την εξοικείωση των εκπαιδευτικών οι οποίοι δίδασκαν σε τάξεις με ισχυρή παρουσία Τσιγγανοπαίδων με τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες της ομάδας στόχου, καθώς και με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος.
- Την ευαισθητοποίηση/ ενημέρωση των διοικητικών στελεχών της εκπαιδευτικής κοινότητας, των στελεχών ΟΤΑ και των τοπικών κοινωνιών.
- Την ευαισθητοποίηση/ ενημέρωση των οικογενειών των Τσιγγάνων.
- Τη δημιουργία και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.
- Την οργάνωση μιας σειράς υποστηρικτικών δράσεων (Απογραφή μαθητικού πληθυσμού τσιγγάνικης καταγωγής, δημιουργία Κέντρων Παιδαγωγικής Υποστήριξης Σχολικής Ένταξης, ενίσχυση μουσικής διδασκαλίας).
- Την οργάνωση ενεργειών ευαισθητοποίησης και διάχυσης των σκοπών του Προγράμματος (συνέδρια, ημερίδες).

Συνολικά, σε προγραμματικό επίπεδο αναμενόταν ότι από τις δραστηριότητες του έργου θα ωφελούνταν περί τους 8.300 μαθητές με παρεμβάσεις σε 260 σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης .

Οι παρεμβάσεις που προδιαγράφηκαν στο Έργο, μέσω του αντίστοιχου Τεχνικού Δελτίου που υποβλήθηκε, φαίνεται να ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στα

προβλήματα που διατυπώθηκαν παραπάνω αναφορικά με τις προϋποθέσεις ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο. Οι παρεμβάσεις αυτές αποτυπώνονται διαγραμματικά στο ακόλουθο σχήμα:

ΔΕΝΤΡΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

3.3.1.3 Συνεργούντα Προγράμματα και Δράσεις

3.3.1.3.1 Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μέτρο 1.1 («Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών») του ΕΠΕΑΕΚ II που παρουσιάζει συνέργια και συνάφεια με Μέτρα άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται κυρίως από το ΕΚΤ:

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Μέτρο 2.1 «Υποστηρικτικές και προπαρασκευαστικές (προκατάρτιση) καθώς και συνοδευτικές ενέργειες προώθησης της ισότητας των ευκαιριών». Το Μέτρο αφορά στην ενίσχυση και η ανάπτυξη γνώσεων ή δεξιοτήτων ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και στην παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στο πλαίσιο της πολιτικής της ενσωμάτωσής τους στο κοινωνικό σύνολο. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται στα 97 εκατ. Ευρώ.

Μέτρο 2.2: «Προώθηση στην απασχόληση ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων». Το Μέτρο αφορά σε ενέργειες προώθησης σε θέσεις απασχόλησης των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, τα οποία με ιδιαίτερα κίνητρα ή/και ύστερα από την κατάλληλη προετοιμασία τους είναι σε θέση να απασχοληθούν και να ενταχθούν σε εργασιακό χώρο με τον υπόλοιπο απασχολούμενο πληθυσμό. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται στα 60 εκατ. Ευρώ.

Μέτρο 2.3: «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας» Το Μέτρο αφορά στην παροχή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, που περιλαμβάνουν δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και παροχής υποστηρικτικών & συνοδευτικών υπηρεσιών, αλλά και προώθηση στην απασχόληση, σε ειδικές ομάδες των ανέργων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται σε 150 εκατ. Ευρώ. Ας σημειωθεί ότι το Έργο 2.3.Α.4. του Μέρου αναφέρεται σε Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ ειδικών Μειονεκτουσών Ομάδων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (μεταξύ των οποίων και οι τσιγγάνοι).

Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Μέτρο 1.1: «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας». Το Μέτρο αφορά στην προώθηση νέου τύπου προσεγγίσεων για τη

στήριξη των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες να συνδυάζουν, όχι μόνο διαφορετικού τύπου υπηρεσίες (προσανατολισμός, κατάρτιση, τοποθέτηση), αλλά και την εξατομικευμένη καθοδήγηση με την αξιοποίηση όλων των συστημάτων πληροφόρησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των ατόμων αυτών που βρίσκονται στην ανεργία. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν κυρίως στις υπηρεσίες που παρέχουν τα Γραφεία Απασχόλησης και στο προσωπικό που ασχολείται με την υποστήριξη των ανέργων, αλλά και λοιπών ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αλλοδαποί, παλιννοστούντες, τσιγγάνοι κλπ. Επιπρόσθετοι στόχοι του Μέτρου είναι οι εξής:

- Να προωθήσει την ενεργό συμμετοχή των εργοδοτών και των επαγγελματικών φορέων στα προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης, μέσω α) της εμπλοκής τους σε καινοτόμες παρεμβάσεις προσφοράς επαγγελματικής εμπειρίας, β) της πληρέστερης ενημέρωσής τους και γ) της αξιοποίησης της εξειδικευμένης τεχνογνωσίας και των παρεχόμενων υπηρεσιών από γραφεία και οργανισμούς απασχόλησης.
- Να αναπτυχθούν οι δεξιότητες σημαντικού αριθμού ανέργων που υφίστανται διακρίσεις κατά προτεραιότητα σε ειδικότητες του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και των δραστηριοτήτων που αφορούν στην εμπορική εκμετάλλευση του Internet και των νέων τεχνολογιών επικοινωνιών.

Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 33,3 Μεuro. Από τις ενέργειες του Μέτρου αναμένεται να ωφεληθούν όλες οι ομάδες που βιώνουν διακρίσεις και βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα οι προβλεπόμενες δράσεις αφορούν, ανέργους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, μακροχρόνια ανέργους, ΑΜΕΑ, αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών, αποφυλακισμένους, και λοιπές ειδικές κοινωνικές ομάδες (Αθίγγανοι, Πομάκοι, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες, Αλλοδαποί, κλπ).

Μέτρο 1.2: «Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας». Το Μέτρο αποσκοπεί στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω επιλεκτικών παρεμβάσεων που καλλιεργούν την αποδοχή της διαφορετικότητας και θα προωθούν το πρότυπο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, για την οποία η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών παραδόσεων αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού της. Το μέτρο αναμένεται να ωφελήσει άμεσα ή έμμεσα, μετανάστες,

παλιννοστούντες, πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες, τσιγγάνους και γενικά όσους υπόκεινται σε διακρίσεις στους χώρους δουλειάς αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία, λόγω της εθνικής ή φυλετικής τους ταυτότητας. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 11,104 Meuro.

Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN (συγχρηματοδότηση ΕΤΠΑ) με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Μέτρο 3.1 «Ενίσχυση απασχόλησης και δημιουργικότητας» του Ε.Π. «Οικονομική & Κοινωνική Αναζωογόνηση των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006». Στόχος του συγκεκριμένου Μέτρου είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της απασχόλησης και της δημιουργικότητας των κατοίκων της περιοχής αναφοράς. Παράλληλα, επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση των κατοίκων σε θέματα που αφορούν την ποιότητα ζωής και το περιβάλλον. Βασικές προτεραιότητες του Μέτρου είναι, μεταξύ άλλων, η κατάρτιση ανέργων για την ένταξη στην αγορά εργασίας, η παροχή βοήθειας συμβουλευτικού χαρακτήρα για την επιχειρηματικότητα, και η παροχή στήριξης στους αλλοδαπούς μετανάστες, παλιννοστούντες και τσιγγάνους της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα στη Δράση 3.1.3 του Μέτρου προβλέπεται η δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και ένταξης αλλοδαπών μεταναστών, παλιννοστούντων και τσιγγάνων. Η συγκεκριμένη δομή αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας και συμβουλευτικού χαρακτήρα στις παραπάνω ομάδες του πληθυσμού, που ζουν στην περιοχή, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην τοπική και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Στην δράση περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Ο προϋπολογισμός συνολικά του Μέτρου ανέρχεται στα 2,6 Meuro.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία Πρόνοια» με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Μέτρο 3.1 «Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που απειλούνται ή πλήττονται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου Κοινωνικών – υποστηρικτικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο». Βασικός στόχος του Μέτρου είναι η εξυπηρέτηση ατόμων που ζουν στις παρυφές του κοινωνικού ιστού και βιώνουν αποκλεισμό αφενός από την αγορά εργασίας και αφετέρου από την δυνατότητα πρόσβασης στις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Οι συγκεκριμένες δράσεις συνδυάζονται με δράσεις του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση». Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 15,4 Meuro

Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων με εποπτεύοντες φορείς τις Γενικές Γραμματείες των Περιφερειών σε συνεργασία με το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Προβλέπεται η δυνατότητα δημιουργίας εταιρικών σχημάτων που θα σχεδιάσουν και υλοποιήσουν ολοκληρωμένες δράσεις για τη διευκόλυνση της ένταξης των τσιγγάνων στις τοπικές κοινωνίες. Οι δράσεις αυτές παίρνουν τη μορφή αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων (Προκατάρτιση, Κατάρτιση, Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες και Προώθηση στην Απασχόληση) με σκοπό τη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν την αύξηση της απασχολησιμότητας, την κοινωνική ένταξη, την προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους και την ενσωμάτωση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην αγορά εργασίας.

Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν ολοκληρωμένο και συγχρόνως εξειδικευμένο χαρακτήρα ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής / τομέα / ομάδας στόχου και εφαρμόζονται σε τοπική κλίμακα. Ειδικό ενδιαφέρον για τους Τσιγγάνους παρουσιάζουν προγράμματα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που έχουν αναπτυχθεί στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Κεντρικής Μακεδονίας.

Ας σημειωθεί ότι στο κανονιστικό πλαίσιο που ρυθμίζει τον τρόπο εφαρμογής Πράξεων που εντάσσονται στα ΠΕΠ, περιλαμβάνεται και η υπ' αρ. 113956/2002 ΚΥΑ περί «Συστήματος Διαχείρισης, Αξιολόγησης, Παρακολούθησης Ελέγχου και Διαδικασία Εφαρμογής της ενέργειας «Προάσπιση - Προαγωγή Υγείας και Κοινωνική Ενσωμάτωση Ελλήνων Τσιγγάνων», ενέργεια η οποία συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ. Η ΚΥΑ προβλέπει το πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας δομών (Ιατροκοινωνικών Κέντρων) όπου θα προωθείται η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και η κοινωνική προστασία των Ελλήνων Τσιγγάνων.

Λειτουργίες των Ιατροκοινωνικών Κέντρων είναι, μεταξύ άλλων, η καταγραφή της ομάδας στόχου, η μελέτη επεξεργασίας και ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών καθώς και ιδιαιτεροτήτων τους, η ανίχνευση του επιπέδου και η καταγραφή των αναγκών καθώς και των υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα, η ενημέρωση των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού για θέματα δημόσιας Υγείας (δράσεις αγωγής υγείας) και πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ένταξη της οικογένειας, ιδιαίτερα των παιδιών, στην ελληνική κοινωνία και την αξιοποίησή των θεσμοθετημένων δομών

της πολιτείας (παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού κ.λ.π.) με σκοπό την ένταξη στα ειδικά προγράμματα αποκατάστασης (οικιστικά, εκπαιδευτικά, απασχόλησης κ.α.) και κοινωνικής ενσωμάτωσης, κ.α.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθούν και οι παρεμβάσεις άλλων Υπουργείων οι οποίες παράγουν αποτελέσματα τα οποία επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων του Έργου. Χαρακτηριστικά σημειώνονται:

- Η αξιολόγηση της παρακολούθησης της υγείας και (κυρίως) των δράσεων εμβολιασμού των παιδιών μειονοτικών ομάδων στην Ελλάδα υπολείπεται των στόχων Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας. Σε μια σημαντική μερίδα παιδιών, παρατηρείται αξιοσημείωτη καθυστέρηση στη διενέργεια του συνόλου των εμβολίων του «Εθνικού Προγράμματος Εμβολιασμών». Η καθυστέρηση αυτή μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες τόσο στην ατομική όσο και στη συλλογική ανοσία των τοπικών κοινοτήτων. Σύμφωνα με στοιχεία του «Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού», ο εμβολιασμός των παιδιών που ανήκουν σε κάποια μειονοτική ομάδα είναι συστηματικά ελλιπέστερος του εμβολιασμού των υπόλοιπων παιδιών.
- Το «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων» που εποπτεύεται από το ΥΠΕΣΔΔΑ περιλαμβάνει δύο άξονες. Ο πρώτος αφορά τα έργα υποδομής σε υφιστάμενους οικισμούς ή σε νέους οικισμούς που πρόκειται να δημιουργηθούν και περιλαμβάνει έργα ύδρευσης και αποχέτευσης αλλά και κοινωνικής φροντίδας και εκπαίδευσης, ενώ ο δεύτερος αφορά την απασχόληση, την εκπαίδευση, τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες αυτών των ομάδων που ζουν κάτω από δύσκολες συνθήκες σε αρκετές περιοχές της χώρας μας. Φορείς υλοποίησης του προγράμματος είναι οι ΟΤΑ. Όσον αφορά τη χορήγηση στεγαστικών δανείων σε Έλληνες τσιγγάνους, με κοινή απόφαση των Υπουργών ΕΣΔΔΑ και Οικονομίας και Οικονομικών (13576/4.4.2003), δόθηκε η δυνατότητα χορήγησης σε αυτούς στεγαστικών δανείων με ευνοϊκούς όρους χορήγησης και αποπληρωμής.

Η γενική πάντως διαπίστωση είναι ότι δεν φαίνεται να υπάρχει κεντρικός συντονισμός όσον αφορά τις παρεμβάσεις των προαναφερθέντων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, ο οποίος θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα των προαναφερθέντων παρεμβάσεων.

3.3.1.3.2 Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου

Από τα αναγραφόμενα στην προηγούμενη παράγραφο τεκμαίρεται ότι Παρέμβαση/ έργο που αφορά στην εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων, παρουσιάζει συνέργια:

- με τα λοιπά Έργα της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
- με άλλα Μέτρα και Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II και
- με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ και εφαρμοζόμενες εθνικές πολιτικές.

Η εξαγωγή ορισμένων γενικών συμπερασμάτων σε σχέση με τις συνέργιες αυτές βοηθά στην ανάδειξη πιθανών συνδέσεων (μέσων και αποτελεσμάτων) μεταξύ διαφορετικών Πράξεων, Μέτρων και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) που είναι δυνατό να αυξήσουν την αποτελεσματικότητας της εν λόγω παρέμβασης/ έργου.

Α. Συνέργια του νέου έργου με τις λοιπά νέα έργα της Ενέργειας 1.1.1 «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του Μέτρου 1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II.

Η Ενέργεια 1.1.1 εμπεριέχει έργα που στοχεύουν στην αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα, τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας, την παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και τεχνικών μέσων, την υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, για να μπορέσουν να βοηθήσουν τα παιδιά τους ώστε να ανταποκριθούν με πληρότητα στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις, καθώς επίσης την ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών. Ως εκ τούτου, έργα της Ενέργειας 1.1.1 που αφορούν σε διαφορετικές ομάδες –στόχο (Παλινοστούντες/ αλλοδαπούς, μουσουλανοπαίδες και ομογενείς) παρουσιάζουν ορισμένους κοινά «μέσα εφαρμογής» των επιδιωκόμενων ανά έργο στόχων, όπως είναι τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, η παραγωγή και χρήση ειδικών παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικού για την διευκόλυνση εκμάθησης της γλώσσας και την κατανόηση των λοιπών μαθημάτων, η επιμόρφωση εκπαιδευτών, δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στοχευμένες δράσεις παρέμβασης στις τοπικές κοινωνίες (Κέντρα, Πληροφόρησης, Σχολές Γονέων, κλπ). Συνεπώς, οι συνέργιες που αναπόφευκτα δημιουργούνται μεταξύ των παραπάνω έργων θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να

εντοπιστεί το εύρος των κοινών δράσεων που ενδεχομένως να αναπτυχθούν. Οι κοινές αυτές δράσεις θα μπορούσαν να αφορούν:

- την ανταλλαγή μεθοδολογιών, στοιχείων και τρόπων προσέγγισης για την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού που προορίζεται για τους μαθητές
- την προσαρμογή επιτυχημένου εκπαιδευτικού υλικού που εκπονήθηκε αρχικά για να καλύψει τις μαθησιακές απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης ομάδας στόχο, στις ανάγκες μιας άλλης.
- την ανταλλαγή μεθοδολογιών, τρόπων οργάνωσης, παρουσίασης και αξιολόγησης των κύκλων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς,
- την ανταλλαγή εμπειριών για την οργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης καθηγητών, της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας και των τοπικών κοινωνιών. Κοινές δράσεις αυτού του περιεχομένου, ανάλογα με την περίοδο και τον τόπο υλοποίησης, είναι δυνατό να συνδιοργανωθούν για την αύξηση της αποτελεσματικότητας τους.
- Την ανταλλαγή μεθοδολογικών προσεγγίσεων ή και τη δημιουργία κοινών, όσον αφορά την αξιολόγηση (αρχική, ενδιάμεση και τελική) των έργων.

B. Συνέργια του έργου με άλλα Μέτρα/Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1 «Βελτίωση Συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ατόμων ειδικών κατηγοριών», όπου εντάσσεται το Έργο της εκπαίδευσης τσιγγάνων μαθητών, συνέργια παρατηρείται κυρίως με την Ενέργεια 1.1.2, που στοχεύει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες τσιγγάνους, καθώς και στην κάλυψη υπαρχόντων εκπαιδευτικών κενών και στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται να βοηθήσουν τους γονείς των τσιγγάνων μαθητών να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους.

Το Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης» παρουσιάζει κι αυτό άμεση συνάφεια αφού ο γενικός του στόχος συνίσταται στην υποστήριξη των αδυνάτων (ακαδημαϊκά) μαθητών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, με εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά τους κενά και να περιορίζεται έτσι η σχολική τους αποτυχία που συχνά οδηγεί στην εγκατάλειψη του σχολείου και μελλοντικά είναι ενδεχόμενο να τους οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Οι παρεμβάσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Μέτρου θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά σε σχέση με τις προβλεπόμενες δράσεις της Παρέμβασης για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο εφαρμογής της.

Τα αποτελέσματα των έργων του Μέτρου 2.1 «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» που αφορά, μεταξύ άλλων, στην επιμόρφωση (πχ. ταχύρυθμη, μικρής, μέσης και μεγάλης διάρκειας, εξ αποστάσεως επιμόρφωση και επιμόρφωση νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών) των εκπαιδευτικών, των επιμορφωτών τους και στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, είναι δυνατό να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό των προτάσεων για την εφαρμογή του Προγράμματος εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Ο κύριος στόχος του Μέτρου του Μέτρου 2.4 «Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με αγορά εργασίας» είναι η σύνδεση όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, της εξάπλωσης του θεσμού της πρακτικής άσκησης στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και στην ανάπτυξη των ατομικών δεξιοτήτων των νέων. Κατά συνέπεια, δράσεις που θα αναπτυχθούν και θα ολοκληρωθούν επιτυχώς στο νέο έργο είναι δυνατό να συνεχισθούν, υπό τη προϋπόθεση ότι θα υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο σχεδιασμό του, μέσα από νέες παρεμβάσεις (συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, πρακτικής άσκησης, επαγγελματικής καθοδήγησης από τα Γραφεία Διασύνδεσης κλπ) των έργων που πρόκειται να υλοποιηθούν στο Μέτρο 2.4.

Γ. Συνέργια του Έργου με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και εφαρμοζόμενες πολιτικές

Από την ανάλυση των Μέτρων και Έργων που υλοποιούνται σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, καθώς και των πολιτικών και δράσεων που εφαρμόζονται από άλλα Υπουργεία, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 6.1 του Σχεδίου, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με το νέο έργο της Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων:

Ως προς το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» δημιουργείται η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών που αφορούν στη σύνδεση της εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης των τσιγγανοπαίδων με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, και συγκεκριμένα με τις δράσεις του Ε.Π. που περιλαμβάνουν δράσεις κατάρτισης, παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών και προώθησης της απασχόλησης, ή και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις με το συνδυασμό των προηγούμενων.

Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL δημιουργούνται δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με ωφελούμενους τους Τσιγγάνους που αφορούν:

- Τη συμμετοχή σε εξειδικευμένα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης που τις περισσότερες φορές συνδυάζονται με την παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών (επαγγελματικός προσανατολισμός, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη) και με δράσεις προώθησης στην απασχόληση,
- την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων για την προώθηση στην απασχόληση ειδικών κοινωνικών ομάδων(τσιγγάνους, αλλοδαπούς, μετανάστες, πρόσφυγες, κλπ),
- Την προσφορά υπηρεσιών συμβουλευτικής και πληροφόρησης όσον αφορά τη ζήτηση εργασίας από εξειδικευμένες τοπικές δομές,
- την καταπολέμηση των στερεοτύπων έναντι συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων

Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN δημιουργείται συνέργια που αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού-στόχου, μέσω δράσεων όπως αυτές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Επίσης η συνέργια που παρουσιάζει το νέο έργο με το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων» που εποπτεύεται από το ΥΠΕΣΔΔΑ, ιδιαίτερα με το δεύτερο άξονά του (απασχόληση, εκπαίδευση, πολιτιστικές δραστηριότητες), είναι δυνατό να ενισχύσει μακροπρόθεσμα τα αποτελέσματά του. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι ο κεντρικός συντονισμός των παρεμβάσεων που συνιστούν το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης.

3.3.2 Εξειδίκευση και εφαρμογή

3.3.2.1 Σύντομη Περιγραφή ΤΔΕ / ΤΔΥ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί προηγουμένως, το Τεχνικό Δελτίο Έργου της Πράξης «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στα Σχολεία» υποβλήθηκε τον Μάρτιο του 2002, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II. Το αρχικά εγκεκριμένο ΤΔΕ ήταν προϋπολογισμού 5,8 εκατ. ευρώ με περίοδο υλοποίησης το διάστημα 3/2002-6/2004.

Σύμφωνα με όσα τεκμαίρονται από την ανάγνωση του Τεχνικού Δελτίου της Πράξης οι επιχειρησιακοί στόχοι του Έργου έχουν ως εξής:

- Ενίσχυση των μαθησιακών διαδικασιών και δυναμική σύνδεσή τους με τον επαγγελματικό χώρο.
- Καταπολέμηση των κοινωνικών διακρίσεων γενικά και ιδιαίτερα στο χώρο του σχολείου.
- Πρόληψη των κοινωνικών εντάσεων και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής
- Βελτίωση της εικόνας της χώρας σε ότι αφορά το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Αναβάθμιση της συμμετοχής της οικογένειας στις διαδικασίες λήψης απόφασης σχετικά με την εκπαίδευση.
- Αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας στη ρόμικη κοινότητα και την άρση των ανισοτήτων.
- Αξιοποίηση του πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών με ρόμικη προέλευση και τη σύνδεσή του με την επαγγελματική κατάρτιση.

Οι παραπάνω στόχοι, που ήταν σύμφωνοι με τις προτεραιότητες του ΕΣΔΕν και του ΕΣΔΑ11, εξειδικεύτηκαν σε τέσσερις δέσμες ενεργειών (Δράσεις) οι οποίες έχουν ως εξής:

Δράση 1. Παιδαγωγική παρακολούθηση και στήριξη

Η δράση αυτή ουσιαστικά αφορά στη δημιουργία Δικτύου Τοπικών Συνεργατών οι δραστηριότητες των οποίων εστιάζονται :

- στην παρακολούθηση και αύξηση των εγγραφών
- στην καταγραφή των σχολικών διαρροών και τις μορφές “απαγκίστρωσης” με τη μορφή απουσιών- των μαθητών από το σχολείο
- στη διαμεσολάβηση ανάμεσα στο σχολείο και τις οικογένειες, ώστε να τονωθεί η αξία της εκπαίδευσης και να εδραιωθεί η σχέση με τις σχολικές μονάδες.
- στη στήριξη της εκπαιδευτικής παρέμβασης με τα Κέντρα Παιδαγωγικής Υποστήριξης της Σχολικής Ένταξης (ΚΕΠΥΣΕ) που συντονίζονται εκπαιδευτικά από πανεπιστημιακές δομές έρευνας, κατάρτισης και ευαισθητοποίησης. Τα Κέντρα αυτά θα συνδέονταν με τις περιφερειακούς φορείς συντονισμού που θα τα συντόνιζαν και καθοδηγούσαν (Πανεπιστήμια Πατρών, Θεσσαλίας, Θεσσαλονίκης, Κρήτης)

11 Η στοχοθέτηση του Έργου βρίσκεται σε συνάφεια με την Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Απασχόληση και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (Πεδίο Πολιτικής ΕΚΤ 3 / Πυλώνας Στρατηγικής για την Απασχόληση 1/ Κατευθυντήρια Γραμμή 6) και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (Στόχος 3 / Δράσεις για τους πλέον Ευάλωτους).

- στην ανάπτυξη Μουσικών Εργαστηρίων για την αξιοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου και τη διασύνδεσή του με τη διδασκαλία της γλώσσας.

Δράση 2. Ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση

Στα πλαίσια της δράσης αυτής:

- προβλέφθηκε η επιμόρφωση σεμιναριακού χαρακτήρα σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε διευθυντές/ντριες σχολικών μονάδων και στελέχη της εκπαιδευτικής ιεραρχίας (Περιφερειακούς Διευθυντές, Διευθυντές Εκπαίδευσης, Προϊσταμένους Γραφείων, Σχολικούς Συμβούλους, κ.λ.π) και
- επιδιώχθηκε η ενθάρρυνση, διαμόρφωση και σχεδίαση μιας εσωτερικής για τη σχολική μονάδα εκπαιδευτικής πολιτικής που να ανταποκρίνεται στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για μαθητές που ανήκουν σε «ευπαθείς» κοινωνικές ομάδες.

Δράση 3. Παραγωγή παιδαγωγικού υλικού

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής προβλέφθηκε

- η βελτίωση, συμπλήρωση και παραγωγή διδακτικού υλικού, απαραίτητου για την εκπαιδευτική πράξη με προτεραιότητα στα σχολεία παρέμβασης και
- η επεξεργασία επιμορφωτικού υλικού που θα καλύψει όχι μόνο τις ανάγκες επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης αλλά και τις ανάγκες καταπολέμησης του ρατσισμού και άλλων στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Δράση 4. Συντονισμός, εποπτεία, αξιολόγηση και ενέργειες διάχυσης και δημοσιοποίησης του έργου

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής προβλέφθηκε

- ο σχεδιασμός, συντονισμός και εποπτεία των ενεργειών / δραστηριοτήτων για την υλοποίηση του προγράμματος
- ο ανάπτυξη αναγκαίων υποδομών, λογισμικού και βιβλιοθηκών για την υλοποίηση του προγράμματος
- η ανάπτυξη ειδικού Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (G.I.S.) για την παρακολούθηση της σχολικής φοίτησης (εγγραφές, διαρροές, ειδικές γνώσεις, όπως π.χ. μουσική) των μαθητών, ανά τάξη, σχολική μονάδα, δήμο, νομό και περιφέρεια, καθώς και

- η εσωτερική αξιολόγηση του προγράμματος και
- οι παρεμβάσεις στα ΜΜΕ για την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

Οι παραπάνω Δράσεις αρθρώθηκαν στα εξής 4 Υποέργα:

Τίτλος Υποέργου	Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης	Προϋπ/σμός (€)
Αυτεπιστασία	3/2002-6/2004	4.586.090
Βελτίωση, επέκταση, Αναπαραγωγή, Επιμέλεια και Έκδοση διδακτικού και επιμορφωτικού υλικού σε συμβατική μορφή	3/2002-6/2004	1.000.000
Διδακτικό υλικό & επιμορφωτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή, ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου (web site)	3/2002-6/2004	120.000
Συνέδρια, ημερίδες	3/2002-6/2004	93.910

Τον Μάρτιο του 2003 ο Φορέας Υλοποίησης υπέβαλε αίτημα τροποποίησης του Τεχνικού Δελτίου το οποίο έγινε αποδεκτό από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του τροποποιημένου ΤΔΕ, καθώς και το ύψος του εγκεκριμένου του προϋπολογισμού παρέμειναν αμετάβλητα, τα δε Υποέργα διαμορφώθηκαν ως εξής:

Τίτλος Υποέργου	Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης	Προϋπ/σμός (€)
Αυτεπιστασία	3/2002-6/2004	4.651.500
Βελτίωση, επέκταση, Αναπαραγωγή, Επιμέλεια και Έκδοση διδακτικού και επιμορφωτικού υλικού σε συμβατική μορφή	10/2003-6/2004	1.000.000
Συνέριο I	3/2004	28.500
Διδακτικό υλικό & επιμορφωτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή, ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου (web site)	7/2003-6/2004	120.000

Οι δείκτες επίτευξης των στόχων του Έργου σε προγραμματικό επίπεδο (επίσης από το τροποποιημένο ΤΔΕ) έχουν ως εξής:

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΤΙΜΗ
Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Α'βάθμιας εκπαίδευσης	2.150
Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Β'βάθμιας εκπαίδευσης	350
Επωφελούμενοι μαθητές Α'βάθμιας εκπαίδευσης	7.300
Επωφελούμενοι μαθητές Β'βάθμιας εκπαίδευσης	2.000
Προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Α'βάθμιας εκπαίδευσης	40
Προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Β'βάθμιας εκπαίδευσης	5
Δομές Α'βάθμιας εκπαίδευσης που επωφελούνται από το πρόγραμμα	220
Δομές Β'βάθμιας εκπαίδευσης που επωφελούνται από το πρόγραμμα	40

Όπως προαναφέρθηκε την περίοδο 9/2003 – 3/2004 διενεργήθηκαν από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II (Μονάδα Γ') επιτόπιοι έλεγχοι για την εξακρίβωση του βαθμού υλοποίησης του Προγράμματος και την επιλεξιμότητα των δηλωθεισών του δαπανών. Τον Ιούνιο του 2004 εκδόθηκε το σχετικό Πόρισμα Ελέγχου, ενώ 3 μήνες νωρίτερα εκδόθηκε απόφαση αναστολής της χρηματοδότησης του προγράμματος.

Συνοπτικά, η διαχειριστική εξέλιξη του Έργου αποτυπώνεται στον παρακάτω Πίνακα:

Μήνας/Έτος	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ
2/2002	Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους δυνητικούς Τελικούς Δικαιούχους για την υποβολή προτάσεων στο πλαίσιο της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
3/2002	Υποβολή προς ένταξη στην ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II, ΤΔΕ με τίτλο «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, προϋπολογισμού 5.800.000 € και περίοδο υλοποίησης 3/2002 – 6/2004
11/2002	Έκδοση απόφασης έγκρισης ένταξης της Πράξης
11/2002	Έγκριση του αντίστοιχου προγράμματος από την Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
3/2003	Υποβολή αίτησης τροποποίησης ενταγμένης Πράξης Ενδιάμεση αλληλογραφία
12/2003	Έγκριση από ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II τροποποιημένου ΤΔΕ
9/2003	Διενέργεια πρώτης φάσης επιτόπιου ελέγχου από Μονάδα Γ' ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ
10/2003	Διενέργεια συμπληρωματικής φάσης επιτόπιου ελέγχου από Μονάδα Γ' ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ II
3/2004	Απόφαση Ειδικού Γραμματέα Θεμάτων Ε.Ε. και ΚΠΣ για Αναστολή Χρηματοδότησης του έργου
3/2004	Διενέργεια έκτακτου επιτόπιου ελέγχου από Μονάδα Γ' ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ
6/2004	Υποβολή αιτήματος προς την ΕΥΔ για τη χρονική παράταση του Έργου έως 31/12/04
6/2004	Κοινοποίηση αποτελεσμάτων διενέργειας εκτάκτου ελέγχου της Πράξης από τη Μονάδα Γ' της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ

3.3.2.2 Προγραμματικός σχεδιασμός και δείκτες

Το έργο τυπικά ολοκληρώθηκε στις 30/6/2004. Στην επόμενη σελίδα παρουσιάζεται ο Πίνακας Λογικής Ανάλυσης. Στον Πίνακα αυτόν γίνεται, κατόπιν επεξεργασίας από τον Σύμβουλο, ο συσχετισμός των ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων του Έργου σε επίπεδο παρεμβάσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις του Προγράμματος όπως αυτές αναλύθηκαν παραπάνω και οι οποίες συνδέονται με τον απώτερο σκοπό, τους στόχους παρέμβασης και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματά του, συνδέονται με αντίστοιχους μετρήσιμους δείκτες. Για τους δείκτες αυτούς δίνονται οι τιμές για τα έτη 2000 (βάσης) και 2004 (υλοποίησης). Η ποσοτικοποίηση των δεικτών έγινε από τον Φορέα Υλοποίησης.

Πίνακας 3-14: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ:			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ						
Βελτίωση των όρων ένταξης και παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα, για την αντιμετώπιση του κινδύνου κοινωνικής περιθωριοποίησής τους	Μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης τσιγγάνων μαθητών εκφραζόμενη σε ολοκληρωμένα έτη φοίτησης (αριθμός)	1,5	4		Εμπειρική εκτίμηση του επιστ. υπεύθυνου του προγράμματος (Πράξης)	
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
Αύξηση του αριθμού των τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο Δημοτικό σχολείο	Εγγεγραμμένοι Τσιγγανόπαιδες στο Δημοτικό σχολείο έναντι του συνόλου των τσιγγανοπαίδων αντίστοιχων ηλικιών (%)	71%	92%		Εμπειρική εκτίμηση του επιστ. υπεύθυνου του προγράμματος	
	Εγγεγραμμένοι Τσιγγανόπαιδες στο Δημοτικό σχολείο (αριθμός)	3.620	8.760		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης	
Αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο και μείωση της σχολικής διαρροής (Δημοτικό)	Τσιγγανόπαιδες με πλήρη (ετήσια) φοίτηση έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων (%)	65%	25,5%		Εμπειρική εκτίμηση του επιστ. υπεύθυνου του προγράμματος (για το 2000)/ βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης (2004)	
Αύξηση του ποσοστού μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.	Τσιγγανόπαιδες που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο (μέσος ετήσιος αριθμός)	200	650		Εμπειρική εκτίμηση του επιστ. υπεύθυνου του προγράμματος	
Αύξηση των ποσοστών αποφοίτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης.	Τσιγγανοπαίδες απόφοιτοι Γυμνασίου έναντι των αρχικά εισαχθέντων στο Γυμνάσιο (%)	-	-		Δεν υπάρχουν στοιχεία ούτε μπορεί να δοθεί εκτίμηση από τον φορέα υλοποίησης	
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ						
Να δημιουργηθεί δίκτυο συνεργατών με επιτόπια παρουσία στις δράσεις που αναπτύσσονται.	Αριθμός Συνεργατών Δικτύου	12	115		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης	
	Κάλυψη ελλαδικού χώρου (%)	54%	100%		Στοιχεία του φορέα υλοποίησης, επί 41 Νομών όπου υπάρχουν τσιγγάνοι	

Να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί	Αριθμός Επιμορφούμενων εκπαιδευτικών	3.087	3.474		ΤΔΠ φορέα υλοποίησης
	Αριθμός επιμορφωτικών κύκλων	45	52		ΤΔΠ φορέα υλοποίησης
	Μέσος αριθμός ωρών ανά εκπαιδευτικό κύκλο	8	5		ΤΔΠ φορέα υλοποίησης
Να παραχθεί εκπαιδευτικό υλικό	Αριθμός βιβλίων (τίτλοι)	116	17		116 = 27 Τίτλοι βιβλίων (διδασκτικό υλικό) + 8 τίτλοι βιβλίων σε ηλεκτρονική μορφή+ 81 τίτλοι επιμορφωτικού υλικού και Μελέτες (οι τιμές του 2000 αφορούν στο Β' ΚΠΣ)
	Αριθμός περιοδικών/ φυλλαδίων	4	3		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης (οι τιμές του 2000 αφορούν στο β' ΚΠΣ)
Να λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	Αριθμός σχολείων με τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	0	4		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης
	Αριθμός τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας	0	12		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης
	Σύνολο ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας	0	150		Βάσει στοιχείων που συγκέντρωσε ο φορέας υλοποίησης
	Αριθμός μαθητών που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	0	190		Εκτίμηση του φορέα υλοποίησης
Βελτίωση των συνθηκών αποδοχής των Τσιγγάνων από τις τοπικές κοινωνίες (καταπολέμηση στερεότυπων και προκαταλήψεων).	Παρεμβάσεις ενημέρωσης στις τοπικές κοινωνίες (μη Τσιγγάνοι) επί του συνόλου των παρεμβάσεων (%)	7%	15%		Εκτίμηση του φορέα υλοποίησης
Βελτίωση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Τσιγγάνων γονέων για να διευκολύνουν την πρόσβαση και παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο.	Παρεμβάσεις ενημέρωσης σε τσιγγάνους γονείς επί του συνόλου των παρεμβάσεων (%)	15%	35%		Εκτίμηση του φορέα υλοποίησης
Αύξηση του βαθμού αποδοχής των τσιγγάνων μαθητών από την εκπαιδευτική κοινότητα	Παρεμβάσεις σε εκπαιδευτικούς, σχολικούς συμβούλους και διοικητικό προσωπικό εκπαίδευσης (αριθμός)	45	52		Εκτίμηση του φορέα υλοποίησης

Βελτίωση της διεισδυτικότητας των παρεμβάσεων/ πολιτικών υπέρ των Τσιγγανοπαίδων	Ωφελούμενοι Τσιγγάνοι μαθητές από παρεμβάσεις/ πολιτικές επί του συνόλου των Τσιγγάνων μαθητών (%)	-	80%		Εμπειρική εκτίμηση του επιστ. υπεύθυνου του προγράμματος για το 2004 - για το 2000 δεν μπορεί να δοθεί αντίστοιχη εκτίμηση
	Επωφελούμενοι Τσιγγάνοι μαθητές από τις Παρεμβάσεις του προγράμματος	8.300	8.020		ΤΔΠ 2ου Τριμήνου 2004
	Σχολεία που συμμετέχουν σε δράσεις/παρεμβάσεις(αριθμός)	260	363		ΤΔΠ 2ου Τριμήνου 2004
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΜΕΣΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΔΑΠΑΝΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
Υποέργο 1: εκτελούμενο με ίδια μέσα	Δημιουργία δικτύου τοπικών συνεργατών, Ενημέρωση/ ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών, στελεχών διοίκησης εκπαίδευσης και ΟΤΑ, μελών τοπικής κοινωνίας. Δημιουργία Κέντρων Παιδαγωγικής Υποστήριξης (ΚΕΠΥΣΕ). Ενισχυτική διδασκαλία. Οργάνωση 3 επιστημονικών Συνεδρίων, δημιουργία "Σχολών Γονέων", δημιουργία "Μουσικών Εργαστηρίων"	4.651.500		1.441.052	
Υποέργο 2: βελτίωση, επέκταση, αναπαραγωγή, επιμέλεια και έκδοση διδακτικού και επιμορφωτικού υλικού σε συμβατική μορφή	Παραγωγή νέου και βελτίωση υπάρχοντος παιδαγωγικού υλικού	1.000.000		0	
Υποέργο 3: συνέδρια	Διοργάνωση επιστημονικού συνεδρίου στην Αθήνα	28.500		0	
Υποέργο 4: διδακτικό και επιμορφωτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή/ ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου (web site)	Παραγωγή (ηλεκτρονικού) παιδαγωγικού υλικού, δημιουργία και συντήρηση της ιστοσελίδας του Προγράμματος	120.000		0	

3.3.2.3 Υλοποίηση – εκροές

Η περίοδος υλοποίησης του Έργου ολοκληρώθηκε στις 30/6/2004. Από το σύνολο των 5.000.000 ευρώ του εγκεκριμένου του προϋπολογισμού οι δηλωθείσες δαπάνες, ανήλθαν στο ποσό των 1.441.052,39 ευρώ¹², ήτοι το 28,8% του προγραμματικού του κόστους. Το σύνολο των παραπάνω δαπανών αφορούν στο Υποέργο 1 «Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα», ενώ τα Υποέργα 2 «Βελτίωση, επέκταση, αναπαραγωγή επιμέλεια και έκδοση διδακτικού υλικού και επιμορφωτικού υλικού σε συμβατική μορφή», 3 «Συνέδρια Ι», και 4 «Διδακτικό και επιμορφωτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή, ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου» δεν παρουσίασαν δαπάνες.

Το γεγονός των ιδιαίτερων διαχειριστικών προβλημάτων που παρουσιάστηκαν κατά την υλοποίηση του Έργου, και πιο συγκεκριμένα η διακοπή της χρηματοδότησης του, καθώς και τα συμπεράσματα από τη διενέργεια του Ελέγχου (βλ. κεφ. 2.4) στο Φορέα Υλοποίησης, αποτελούν παράγοντες που δημιούργησαν ιδιαίτερες δυσκολίες στο έργο του Αξιολογητή.

Ο Πίνακας 3-15 περιλαμβάνει στοιχεία που παρείχε στον Σύμβουλο ο Φορέας Υλοποίησης στην προσπάθειά του να συσχετίσει τα προγραμματικά και υλοποιηθέντα στοιχεία φυσικού και οικονομικού αντικειμένου. Δεδομένων των παραπάνω περιορισμών, τα συμπεράσματα που συνοδεύουν τον πίνακα αν και δεν ανταποκρίνονται στις αρχικές προσδοκίες και επιθυμίες του Συμβούλου, απεικονίζουν την προσπάθειά του να εξάγει σχετικά ασφαλή συμπεράσματα σε σχέση με ένα περιορισμένο όγκο διαθέσιμων στοιχείων.

¹² Σύμφωνα με τα στοιχεία του Τριμηνιαίου Δελτίου Παρακολούθησης Υποέργου που αφορά στο 2^ο Τρίμηνο του 2004 που παρείχε ο φορέας υλοποίησης στον Σύμβουλο. Ας σημειωθεί ότι δεν κατέστη εφικτό από το Σύμβουλο να διαπιστώσει ποιες από αυτές τις δαπάνες δύναται να αμφισβητηθούν από την ΕΥΔ ως μη επιλέξιμες.

Πίνακας 3-15: Προγραμματισμός και υλοποίηση κατά το Φορέα Υλοποίησης

ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ/ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΓΟΥ					ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΟΥ				
	ΒΑΣΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΒΑΣΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΔΑΠΑΝΗ
ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΔΙΚΤΥΟΥ	Αριθμός συνεργατών που σχεδίαζε να απασχολήσει στο πρόγραμμα	(*)	Αριθμός παιδιών που προγραμματικά θα ωφελούνταν από τις ενέργειες του δικτύου Συνεργατών	8300	(*)	Αριθμός συνεργατών που τελικά συμμετείχαν στο πρόγραμμα	115	Αριθμός παιδιών που ωφελήθηκαν από τις ενέργειες του δικτύου Συνεργατών	8760	1.012.545
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ/ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΗΣΗ (1)					(*)					70%
ΚΕΤΥΣΕ (1)			Προγραμματικός αριθμός ΚΕΤΥΣΕ	(*)	(*)			Προγραμματικός αριθμός ΚΕΤΥΣΕ	56	25%
ΣΧΟΛΕΣ ΓΟΝΕΩΝ (1)			Προγραμματικός αριθμός Γονέων που θα συμμετείχαν στις Σ.Γ.	(*)	(*)			Προγραμματικός αριθμός Γονέων που συμμετείχαν στις Σ.Γ.	1316	5%
ΜΟΥΣΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ	Σχολεία που προγραμματικά εκτιμήθηκε ότι θα λειτουργούσαν ως Μ.Ε.	(*)	Αριθμός παιδιών που προγραμματικά εκτιμήθηκε ότι θα συμμετείχαν στα Μ.Ε.	(*)	(*)	Σχολεία όπου λειτουργούσαν τα Μ.Ε.	12	Αριθμός παιδιών που συμμετείχαν στα Μ.Ε.	395	77.800
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	Προγραμματικός αριθμός επιμορφωτικών σεμιναρίων	45	Προγραμματικός αριθμός συμμετεχόντων	3087	(*)	Επιμορφωτικά σεμινάρια	52	Συμμετέχοντες	3474	66.500
			Προγραμματικός αριθμός ομίλων επιμόρφωσης	20000				Αόριστες επιμόρφωσης	17370	
ΕΝΕΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	Προγραμματικός αριθμός τμημάτων Ε.Δ.		Προγραμματικός αριθμός παιδιών που θα ωφελούνταν από την Ε.Δ.	(*)	(*)	Προγραμματικός αριθμός τμημάτων Ε.Δ.	12	Παιδιά που ωφελήθηκαν από Ε.Δ.	190	5.580
			Προγραμματικός αριθμός σχολείων στα οποία θα γινόταν Ε.Δ.	(*)				Σχολεία που έγιναν μηθίματα Ε.Δ.	4	
ΕΚΠΟΝΗΣΗ (ΣΥΓΓΡΑΦΗ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (βιβλία, μελέτες κλπ) ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ	Προγραμματικός αριθμός βιβλίων/μελετών (τίτλοι)	20			(*)	Αριθμός τίτλων βιβλίων/μελετών που εκπονήθηκαν	17			0
ΕΚΔΟΣΗ (ΠΑΡΑΓΩΓΗ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (βιβλία, μελέτες κλπ) ΣΕ ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ	Προγραμματικός αριθμός βιβλίων/μελετών (ανάπτυξη) σε συμβατική μορφή	0	Αριθμός εκπαιδευτικών/καταπύων που προγραμματικά εκτιμήθηκε ότι θα έκαναν χρήση του υλικού	(*)	1.000.000,00	Προγραμματικός αριθμός βιβλίων/μελετών (ανάπτυξη) σε συμβατική μορφή	0	Αριθμός εκπαιδευτικών/καταπύων που έκαναν χρήση του υλικού (εκτίμηση)	0	5400
ΕΚΔΟΣΗ (ΠΑΡΑΓΩΓΗ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (βιβλία, μελέτες κλπ) ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	Προγραμματικός αριθμός ανάπτυξης σε ηλεκτρονική μορφή (cds, βιντεοκασέτες, κλπ)	1200			120.000,00	Προγραμματικός αριθμός ανάπτυξης σε ηλεκτρονική μορφή (cds, βιντεοκασέτες, κλπ)	500			64.000 (2)
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (Διοργάνωση ημερίδων/ συνεδρίων)	Προγραμματικός αριθμός δράσεων ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης	(*)	Αριθμός ωφελούμενων από τις δράσεις ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης του Έργου.	(*)	(*)	Αριθμός δράσεων ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης	4	Ωφελούμενοι από τις δράσεις ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης του Έργου.	(*)	84.000
ΕΚΠΟΝΗΣΗ, ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΥΛΙΚΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ/ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (φυλλάδια, ενημερωτικά έντυπα, κλπ)	Προγραμματικός αριθμός (ανάπτυξη)	(*)			(*)	Αριθμός ανάπτυξης	(*)			
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ-ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ					(*)					194.627

(*) Αφορά στοιχεία που δεν κατέστη εφικτό να δοθούν από τον Φορέα Υλοποίησης.

(1) Πρόκειται για τμηματοποίηση των δραστηριοτήτων του Δικτύου Συνεργατών σε 3 γενικές κατηγορίες οι οποίες συνδέονται με συγκεκριμένες Δράσεις του Έργου. Το ποσοστό που αναγράφεται, αφορά σε μια εκτίμηση της κατανομής των δραστηριοτήτων (έργο των Συνεργατών του Δικτύου) σε κάθε μία από τις αντίστοιχες Δράσεις.

(2) Η συγκεκριμένη δαπάνη αφορά στο Υποέργο 4 και δεν έχει ακόμα λογιστικοποιηθεί. Υπάρχει εκκρεμότητα πληρωμής του αναδόχου (στοιχεία του Επιστημονικού Υπευθύνου του Προγράμματος).

Για τη διευκόλυνση του έργου του Συμβούλου, το Έργο τμηματοποιήθηκε σε δέκα βασικές κατηγορίες δράσεων. Για τη συμπλήρωση του Πίνακα αναζητήθηκαν στοιχεία φυσικού (δείκτες εκροών, αποτελέσματα) και οικονομικού αντικειμένου τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο υλοποίησης. Σκοπός του εγχειρήματος ήταν ο συσχετισμός των στοιχείων προγραμματισμού και υλοποίησης προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων του Έργου.

Ωστόσο, η άντληση των προγραμματικών στοιχείων (στοιχείων δηλαδή που έλαβε υπόψη ο Φορέας υλοποίησης κατά το σχεδιασμό του Έργου) απεδείχθη ιδιαίτερα δυσχερής αφού το Έργο δεν σχεδιάστηκε σε επίπεδο δράσης και συνεπώς η σύνθεση των δράσεων και των απαιτούμενων πόρων για την επίτευξή τους δεν έγινε «από κάτω προς πάνω». Αντίθετα ακολουθήθηκε η μέθοδος κατανομής του συνολικού προϋπολογισμού της Πρόσκλησης σε επίπεδο Υποέργων, ενώ η ανάλυση σε επίπεδο δράσεων ή συνόλου δράσεων ήταν υποτυπώδης. Το επιχείρημα που επικαλείται ο Φορέας είναι ότι κατά την περίοδο προετοιμασίας για την υποβολή του Τεχνικού Δελτίου δεν υπήρχε δυνατότητα λεπτομερούς προγραμματισμού του κόστους και των ποσοτήτων των εκροών του Έργου και η ανάλυση αυτή θα προέκυπτε «βήμα βήμα» κατά την εξέλιξη του έργου .

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων του παραπάνω Πίνακα μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα τα οποία για μεθοδολογικούς λόγους επικεντρώνονται στον απολογισμό του Υποέργου 1 (τα «έναντι» στοιχεία, από την ενότητα 3.3.2.1 παραπάνω):

- Η κατηγορία δράσεων που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο κόστος είναι αυτή που αφορά στη λειτουργία του «Δικτύου Συνεργατών» (70% της συνολικής δαπάνης). Στο πλαίσιο αυτής εκτιμάται ότι το 70% κατευθύνθηκε σε δραστηριότητες που αφορούσαν στην καταγραφή και παρακολούθηση του μαθητικού πληθυσμού των Τσιγγάνων (κυρίως παιδιών του Δημοτικού), το 25% σε παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης μέσω των ΚΕΠΥΣΕ, ενώ το 5% σε παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης και συμβουλευτικής υποστήριξης γονέων Τσιγγάνων μέσω των Σχολών Γονέων. Εδώ, συγκρίσιμο στοιχείο αποτελεί ο αριθμός των παιδιών που τελικά ωφελήθηκαν από τις δραστηριότητες του Δικτύου ο οποίος φέρεται να ξεπέρασε τις αρχικές προσδοκίες κατά 5% περίπου (8760, έναντι 8300 παιδιών). Επιπρόσθετα, ως επίπτωση από τις δραστηριότητες του Δικτύου είναι και ο αριθμός των σχολείων που ωφελήθηκαν από αυτές (363, έναντι των 260 των αρχικά προγραμματισθέντων). Η εκτίμηση ενός μέσου κόστους για κάθε συνεργάτη δεν κατέστη εφικτή, αφού δεν μπορούσαν να παρασχεθούν στο

Σύμβουλο ασφαλή στοιχεία σε σχέση με τη διάρκεια και το καθεστώς της απασχόλησης των εν λόγω στελεχών.

- Η κατηγορία δράσεων με το δεύτερο μεγαλύτερο κόστος αφορά τις δαπάνες διαχείρισης/ παρακολούθησης/ συντονισμού του Έργου, καθώς και διάφορες άλλες που σχετίζονται με το έργο της καταχώρησης (απογραφικών) στοιχείων σε σχέση με τους Τσιγγανοπαίδες στη Β/Δ, τις δαπάνες επιμέλειας του εκπαιδευτικού υλικού, αναλώσιμων και διάφορα έξοδα ταξιδιών. Η αντίστοιχη δαπάνη ανέρχεται στο 13,5% του Υποέργου, ποσοστό που θεωρείται υψηλό για το σύνολο των δραστηριοτήτων που αφορά, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν διαθέσιμα ακόμη στοιχεία πλήρους ανάλυσής της.
- Οι δαπάνες για την υλοποίηση τριών από τις λοιπές κατηγορίες δράσεων κυμαίνονται από 4% έως 6% του συνολικού κόστους του Υποέργου. Πρόκειται για τις δράσεις της Επιμόρφωσης, της δημιουργίας Σχολών Γονέων και της Ενημέρωσης Ευαισθητοποίησης (διενέργεια 4 συνεδρίων και έκδοση εντύπων). Ειδικότερα για τη δράση της Επιμόρφωσης ο αριθμός των υλοποιηθέντων προγραμμάτων και επιμορφούμενων ξεπέρασε, σύμφωνα πάντα με τα παρασχεθέντα από τον Φορέα Υλοποίησης, τις αντίστοιχες προγραμματικές τιμές. Πιο συγκεκριμένα, υλοποιήθηκαν 52 επιμορφωτικά σεμινάρια στα οποία περιλαμβάνονται και αυτά με μεικτή σύνθεση (εκπαιδευτικοί, διοικητικά στελέχη εκπαίδευσης, στελέχη ΟΤΑ κλπ) με τη συμμετοχή 3.474 ατόμων, ενώ ο συνολικός αριθμός των α/ωρών επιμόρφωσης ανήρθε στις 17.370. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα η μέση διάρκεια επιμόρφωσης ανήλθε στις 5 ώρες, ενώ το μέσο κόστος ανά σεμινάριο στα 1.280 ευρώ περίπου και το μέσο κόστος ανά α/ωρα επιμόρφωσης στα 3,8 ευρώ. Όσον αφορά τα Μουσικά Εργαστήρια, το μέσο κόστος για τη λειτουργία τους φέρεται να ανέρχεται στα 6.500 περίπου ευρώ, ενώ δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία περαιτέρω ανάλυσης του κόστους αυτού. Σε επίπεδο αποτελεσμάτων, ο αριθμός των παιδιών που ωφελήθηκαν από τη λειτουργία των Μουσικών Εργαστηρίων ανέρχεται σε 395 παιδιά.
- Όσον αφορά τη λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, η συγκεκριμένη δράση φέρεται να καλύπτει μόλις το 0,5% της συνολικής δαπάνης του Υποέργου. Λειτουργήσαν 12 τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας σε 4 σχολεία με αποτέλεσμα το σύνολο των ωφελουμένων μαθητών να ανέλθει στα 190 άτομα. Το δε μέσο κόστος του κάθε τμήματος φέρεται να ανέρχεται στα 465 ευρώ, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη μέση διάρκεια λειτουργίας του κάθε τμήματος.

- Όσον αφορά την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, για τη συγκεκριμένη κατηγορία δράσεων δεν υπάρχουν πραγματοποιηθείσες δαπάνες. Ωστόσο ο φορέας υλοποίησης φέρεται να έχει προχωρήσει στην επιμέλεια και προσαρμογή/βελτίωση 17 τίτλων βιβλίων (τα οποία κυρίως είχαν εκπονηθεί κατά το ΕΠΕΑΕΚ I) τα οποία τελικά δεν εκδόθηκαν.
- Τέλος ο Φορέας επικαλείται ένα (μη λογιστικοποιημένο) κόστος που ανέρχεται στις 64.000 ευρώ και αφορά στην παραγωγή περίπου 500 cd-rom εκπαιδευτικού περιεχομένου.

3.3.2.4 Απόκλιση εφαρμογής και αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

Ας σημειωθεί ότι λόγω της αποσπασματικότητας των διαθέσιμων στοιχείων και της αδυναμίας εξεύρεσης περαιτέρω επαρκών και διασταυρωμένων στοιχείων σχετικά με τις ποσότητες και τα κόστη των προϊόντων του Έργου, η εκτίμηση του Συμβούλου για την ανταπόκριση του υλοποιηθέντος φυσικού αντικείμενου σε σχέση με το προγραμματισθέν (σε συνάρτηση με το κόστος) δεν μπορεί να είναι απόλυτα ασφαλής. Ωστόσο, αυτό που μπορεί να διατυπωθεί με σιγουριά είναι ότι το πρόγραμμα παρουσίασε σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους προγραμματικούς του στόχους (έτσι όπως αυτοί διατυπώθηκαν στο εγκεκριμένο ΤΔΕ) και ότι ο καταμερισμός των δραστηριοτήτων σε επίπεδο υλοποίησης είναι ανισοβαρής υπέρ ορισμένων κατηγοριών δράσεων (πχ. Δίκτυο Συνεργατών) και σε βάρος κάποιων άλλων (πχ. ενισχυτική διδασκαλία, επιμόρφωση εκπαιδευτικών).

3.3.2.5 Ειδικά ζητήματα Πράξης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και προηγουμένως, η ορθότητα της διαχείρισης και υλοποίησης του Προγράμματος αμφισβητήθηκε από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, η οποία διενέργησε μια σειρά επιτόπιων ελέγχων την περίοδο 9/2003 έως 3/2003, με αποκορύφωμα την έκδοση αναστολής της χρηματοδότησης του Έργου από τον Ειδικό Γραμματέα Θεμάτων Ε.Ε. και ΚΠΣ τον Μάρτιο του 2004¹³. Στη παρούσα παράγραφο παραθέτονται, συνοπτικά, τα πιο σημαντικά από τα συμπεράσματα του Πορίσματος Ελέγχου που εξέδωσε η Μονάδα Γ της ΕΥΔ τον Ιούνιο του 2004.

Σύμφωνα με την Έκθεση Ελέγχου της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ¹⁴, ενώ *“το τροποποιημένο Τεχνικό Δελτίο που υποβλήθηκε προς έγκριση τον Δεκέμβριο του 2003 παρουσιάζει σημαντικές μειώσεις στο φυσικό του αντικείμενο δεν προτάθηκε ανάλογη μείωση του προϋπολογισμού”*. Η Διαχειριστική Αρχή προχώρησε στην έγκρισή του κρίνοντας ότι, εφόσον το έργο συνεχιζόταν, θα ήταν πρόωρη η περικοπή του προϋπολογισμού του.

¹³ Η άρση της αναστολής της χρηματοδότησης έγινε με την έκδοση του Πορίσματος Ελέγχου.

¹⁴ Έκθεση Ελέγχου της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ για το Έργο «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο», σελ. 63, Κεφ.4, σημ. Α

Το Τεχνικό Δελτίο θεωρήθηκε ότι ήταν αόριστα διατυπωμένο, γεγονός που παρείχε μεγάλα περιθώρια ευελιξίας στον Τελικό Δικαιούχο να προχωρήσει σε κατά συνθήκη ερμηνεία του κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του Έργου.

Γενικά, οι λογιστικές καταχωρήσεις ήταν σύμφωνες με το ισχύον πλαίσιο λογιστικοποίησης των δαπανών και αντιστοιχούσαν σε παραστατικά που διατηρούσε ο φορέας στην έδρα του (και πιο συγκεκριμένα ο Ειδικός Λογαριασμός κονδυλίων έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων). Επίσης, η αντιστοίχιση των δαπανών με τις εγγραφές στα Μηνιαία Δελτία Δήλωσης Δαπανών δεν παρουσίαζαν αποκλίσεις. Ωστόσο, ο έλεγχος έκρινε ότι δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες που προβλέπονται στον Οδηγό Διαχείρισης του ΕΠΕΑΕΚ II, όσον αφορά τις προμήθειες και τα παραστατικά που αφορούν σε ταξίδια. Επίσης, έκρινε ότι οι Συμβάσεις που συνάφθηκαν με συνεργάτες και προμηθευτές του Έργου ήταν ελλιπείς σε βασικά σημεία, όπως για παράδειγμα τη σαφή περιγραφή του, προς εκτέλεση, συμβατικού αντικειμένου.

Ο έλεγχος αναφέρεται επίσης στις «εξαιρετικές δυσκολίες τόσο στη συγκέντρωση όσο και στη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών» από την πλευρά του Φορέα Υλοποίησης, ενώ παράλληλα διαπιστώνονται περιπτώσεις όπου τα διαθέσιμα στοιχεία προόδου βρίσκονταν σε αντίφαση μεταξύ τους, ενώ σε άλλες αμφισβητείται η εγκυρότητά τους (πχ. Τριμηνιαία Δελτία).

Όσον αφορά την εκτέλεση του έργου το Πόρισμα αποδίδει ευθύνη στον Φορέα Υλοποίησης όσον αφορά α) τη μη τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων υλοποίησης μιας σειράς δράσεων με αποτέλεσμα να μην υπάρχει συνέχεια στη ροή του Έργου, β) τη μη λειτουργία μιας σειράς καινοτόμων δράσεων (και βασικών) δράσεων του Έργου (ενδεικτικά αναφέρονται τα ΚΕΠΥΣΕ και τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας) γ) την απουσία παρέμβασης του Έργου στο επίπεδο της προσχολικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πέραν των επιμορφώσεων για εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) δ) την μη υλοποίηση της αναφερόμενης στο ΤΔΕ συνεργασίας με πανεπιστημιακές δομές έρευνας σε περιφερειακό επίπεδο.

Ιδιαίτερες αναφορές γίνονται στην απουσία συστήματος πιστοποίησης φυσικού αντικειμένου από την πλευρά του Φορέα υλοποίησης, ενώ έμφαση δίνεται στην έλλειψη διαφάνειας και δημοσιότητας κατά τη σύναψη συμβάσεων με φυσικά πρόσωπα. Όπως υποστηρίζεται τον φορέα υλοποίησης, η πιστοποίηση του φυσικού αντικειμένου του Δικτύου Τοπικών Συνεργατών του έργου «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο», γινόταν στη βάση των εξαμηνιαίων εκθέσεων προόδου που όφειλαν να υποβάλλουν οι Συνεργάτες προς τον Φορέα (και συγκεκριμένα, τον Επιστημονικό Υπεύθυνο του Έργου). Στις εκθέσεις αυτές περιλαμβάνονταν το σύνολο των

δραστηριοτήτων του κάθε Συνεργάτη για την περίοδο αναφοράς. Παράλληλα, οι Συνεργάτες υποχρεώνονταν να συμπληρώσουν ένα «ημερολόγιο κίνησης» με τις ημερομηνίες των επισκέψεών τους στις σχολικές μονάδες το οποίο υπογραφόταν από τον αντίστοιχο Διευθυντή. Με αυτόν τον τρόπο ελεγχόταν η συχνότητα των επισκέψεων σε κάθε σχολείο. Το πλαίσιο της απασχόλησης κάθε Συνεργάτη στο Έργο οριζόταν από μια αντίστοιχη Σύμβαση η οποία ήταν ορισμένου χρόνου με δυνατότητα ανανέωσης. Τέλος, οι πληρωμές προς τον Συνεργάτη έγιναν στη βάση των εξαμηνιαίων εκθέσεων που παραδόθηκαν, καθώς και ενός Πίνακα δημογραφικών στοιχείων του μαθητικού τσιγγάνικου πληθυσμού της περιοχής ευθύνης του Συνεργάτη (στην αρχή του Έργου).

Κρίθηκαν ως μη επιλέξιμες και αχρεωστήτως καταβληθέντες δαπάνες που δηλώθηκαν στο Υποέργο 1, συνολικού ύψους **330.798** ευρώ, για τις οποίες διαπιστώθηκε αναντιστοιχία φυσικού και οικονομικού αντικειμένου, πληρωμές χωρίς αντίστοιχο παραδοτέο κ.λπ.

Από την ανάγνωση των συμπερασμάτων του Πορίσματος ελέγχου τεκμαίρεται ότι η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος αμφισβήτησε έντονα τόσο το βαθμό ανταπόκρισης του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου με αυτό που περιγράφηκε στο εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο Έργου από τον Φορέα Υλοποίησης (εντοπίζοντας σημαντικές αποκλίσεις που ουσιαστικά αλλοίωσαν τους προγραμματικούς του σκοπούς και στόχους), όσο και τη συμβατότητα των διαδικασιών που ακολουθήθηκαν κατά την υλοποίηση του Έργου με τους κανόνες της χρηστής διαχείρισης (με τον εντοπισμό παρατυπιών σε υψηλή συχνότητα και μέγεθος).

Από την άλλη πλευρά, ο Φορέας Υλοποίησης διαμέσου του Επιστημονικού Υπευθύνου του Έργου, αμφισβήτησε με τη σειρά του την ορθότητα των ευρημάτων της διαδικασίας ελέγχου, θεωρώντας ότι οι επικριτικές επισημάνσεις του σχετικού Πορίσματος οφειλόταν κυρίως σε παρεξηγήσεις (εσφαλμένη εντύπωση ή αδυναμία των στελεχών της Μονάδας Γ' να κατανοήσουν τις διαδικασίες διαχείρισης και παρακολούθησης που ακολούθησε ο Φορέας κατά την υλοποίηση της Πράξης) και στην ιδιαίτερα ανελαστική στάση που τήρησε η ΕΥΔ απέναντι σε ένα Έργο που παρουσιάζει, λόγω του ειδικού του περιεχομένου, ιδιαιτερότητες οι οποίες έπρεπε σε περιορισμένες περιπτώσεις να αντιμετωπισθούν με ευελιξία προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της συνολικής παρέμβασης.

3.3.3 Συμπεράσματα

Το πρόγραμμα για την εκπαιδευτική ένταξη των Τσιγγανοπαίδων δεν υλοποιήθηκε σύμφωνα με τον προγραμματισμό που είχε τεθεί μέσα από το ΤΔΕ. Αποτέλεσμα είναι η μη διαπίστωση από το Σύμβουλο άμεσων θετικών επιπτώσεων στον αναμενόμενο

βαθμό στο πληθυσμό – στόχο. Εντούτοις ο Σύμβουλος διαπιστώνει, κυρίως από την έρευνα πεδίου και από τις συναντήσεις με τους κοινωνικούς φορείς που εκπροσωπούν τον πληθυσμό – στόχο ότι το πρόγραμμα αποτελεί αναγκαία παρέμβαση για την ένταξη των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατά συνέπεια πρέπει να συνεχιστεί.

Είναι γεγονός ότι, ο αρχικός σχεδιασμός του προγράμματος, που αποτυπώθηκε στο ΤΔΕ, κάλυψε κάποια από τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν εκείνη την περίοδο. Ωστόσο τα αποτελέσματα του Έργου, που ουσιαστικά λειτούργησε μία ακαδημαϊκή χρονιά, φαίνονται να είναι περιορισμένα και να μην επιτυγχάνονται οι αρχικώς προγραμματισμένες εκροές και επιπτώσεις. Υπενθυμίζεται ότι το έργο παρουσίασε (από πενιχρά έως αμφισβητήσιμα για την ΕΥΔ) αποτελέσματα σε δράσεις που είχε αναλάβει ο φορέας Υλοποίησης να εκτελέσει με ίδια μέσα (Υποέργο 1) ενώ σε ό,τι αφορά την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και τη διοργάνωση ενός σημαντικού μέρους των προγραμματισθέντων δράσεων ευαισθητοποίησης (Υποέργα 2, 3 και 4) το Έργο δεν υλοποιήθηκε. Συνδυάζοντας τα παραπάνω με τα διαχειριστικά προβλήματα που αντιμετώπισε το έργο για ένα μεγάλο διάστημα της εξέλιξής του, εκτιμάται ότι οι υψηλές τιμές των δεικτών για τους Τσιγγανοπαίδες όπως ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών, η διάρκεια παραμονής στο εκπαιδευτικό σύστημα, το ποσοστό μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, το ποσοστό των μαθητών που ολοκληρώνει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, ο αριθμός των ωφελούμενων μαθητών από προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, όπως παρουσιάζονται από το Φορέα Υλοποίησης, δύσκολα επιβεβαιώνονται λαμβάνοντας υπόψη τα πενιχρά μέσα που διατέθηκαν για το σκοπό αυτό.

Επίσης, θα πρέπει να σημειωθούν τα ακόλουθα:

α) η τεκμηρίωση των Τεχνικών Δελτίων Έργου και Υποέργου ήταν γενική και δημιούργησε μεγάλα περιθώρια ερμηνείας, γεγονός που φάνηκε κατά την υλοποίηση του Έργου: μια σειρά πρωτοβουλιών και δράσεων αμφισβητήθηκαν και ερμηνεύτηκαν με εκ διαμέτρου αντίθετες προσεγγίσεις από τον Φορέα Υλοποίησης και τη Διαχειριστική Αρχή. Παράλληλα, η ποσοτικοποίηση των στοιχείων φυσικού αντικειμένου (σε επίπεδο δεικτών και διακριτών τμημάτων) ήταν σε επίπεδο που απέκλειε σημαντικά τμήματα του φυσικού αυτού αντικειμένου, γεγονός που προδιέγραψε τη δυσκολία ορθής παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης του Έργου,

β) εάν για πιστοποίηση του οικονομικού αντικειμένου (χωρίς να υπεισερχόμαστε σε θέματα επιλεξιμότητας δαπανών) η παρουσία του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων

Έρευνας του Πανεπιστημίου και των διαδικασιών που πάγια εφαρμόζει απετέλεσε θετικό σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση των όρων χρηστής διαχείρισης του προγράμματος, το σύστημα παρακολούθησης και πιστοποίησης του φυσικού αντικειμένου του Έργου φαίνεται ότι παρουσίασε σημαντικές αδυναμίες.

Όπως παρατηρήθηκε και προηγουμένως η αποσπασματικότητα των διαθέσιμων στοιχείων και η δυσκολία διασταύρωσής τους αναφορικά με τις ποσότητες και τα κόστη των προϊόντων του Έργου, περιόρισε σημαντικά τις δυνατότητες ασφαλούς εκτίμησης του Συμβούλου όσον αφορά το συσχετισμό του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου με το προγραμματισθέν. Ωστόσο, αυτό που μπορεί να διατυπωθεί με σαφήνεια είναι ότι το Έργο παρουσίασε σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους προγραμματικούς του στόχους και ότι ο καταμερισμός των δραστηριοτήτων σε επίπεδο υλοποίησης ήταν ιδιαίτερα ανισοβαρής υπέρ ορισμένων κατηγοριών δράσεων (χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της δράσης του Δικτύου Τοπικών Συνεργατών).

3.4 Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο

3.4.1 Εισαγωγή

Η παρουσία περισσότερων από 4.000.000 ατόμων ελληνικής καταγωγής σε περισσότερες από 100 χώρες ανά την υδρόγειο και η οργανωμένη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού σ' αυτά τα άτομα, σε τουλάχιστον 40 από τις 100 χώρες, σε συνδυασμό με την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική παρουσία των αποδήμων στο εξωτερικό, αποτελούν αδιάσειστα τεκμήρια ότι ο ελληνισμός ζει και δρα σε μεγάλο βαθμό εκτός των ελλαδικών συνόρων.

Η διατήρηση και η καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας στους απόδημους Έλληνες βρίσκονται σήμερα σε μια κρίσιμη καμπή, δεδομένου ότι τα άτομα σχολικής ηλικίας ανήκουν κυρίως στην τρίτη γενιά. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα αυτά είναι στην καλύτερη περίπτωση δίγλωσσα -με κυρίαρχη όμως γλώσσα εκείνη της χώρας υποδοχής (μονόπλευρη διγλωσσία)- και σε αρκετές περιπτώσεις είναι μονόγλωσσα, δηλαδή ομιλούν μόνο τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Το τελευταίο ισχύει ιδιαίτερα για τα παιδιά που προέρχονται από μικτούς γάμους.

Η αναγκαιότητα ενεργοποίησης της Ελλάδας, ως μητροπολιτικού κέντρου, ιδιαίτερα στον τομέα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και στον τομέα παραγωγής διδακτικού υλικού ισχύει για όλες ανεξαιρέτως τις χώρες όπου ζουν Έλληνες.

Υπάρχουν όμως και χώρες στις οποίες επιβάλλεται η ενεργοποίηση της Ελλάδας όχι μόνο επειδή ζουν άτομα ελληνικής καταγωγής σ' αυτές, τα οποία θέλουν να διδαχτούν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, αλλά και επειδή στα εκπαιδευτικά συστήματα

αυτών των χωρών παρέχεται η δυνατότητα σε άτομα μη ελληνικής καταγωγής να διδαχτούν την ελληνική γλώσσα. Μια τέτοια χώρα, για παράδειγμα, είναι η Αυστραλία. Από τα παραπάνω προκύπτει η σκοπιμότητα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας τόσο ως δεύτερης γλώσσας σε άτομα ελληνικής καταγωγής, όσο και ως ξένης γλώσσας σε αλλόφωνους πληθυσμούς.

Οι ανάγκες αναβάθμισης της παροχής ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην ομογένεια σε μια καινοτόμα βάση, αντιμετωπίστηκαν από την Πράξη ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ του ΕΠΕΑΕΚ που στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II κατά την περίοδο 2002-2004, εκφράστηκε από δύο παράλληλες επιμέρους συνιστώσες-Προγράμματα:

- ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II και
- e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ

3.4.2 Θεσμικό Πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης των ομογενών μαθητικής ηλικίας ορίζεται κατά κύριο λόγο από:

- Το άρθρο 108 του Συντάγματος που αναφέρεται στον απόδημο ελληνισμό ως εξής:
 - « το Κράτος μεριμνά για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού και τη διατήρηση των δεσμών του με τη μητέρα Πατρίδα. Επίσης, μεριμνά για την παιδεία και την κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των Ελλήνων που εργάζονται έξω από την επικράτεια...»
- το Ν.2413/1996 για την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Με αυτόν προσδιορίζονται
 - ο σκοπός της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό
 - η οργάνωση, το πλαίσιο λειτουργίας, τα μέσα στήριξης και εν γένει διοίκηση και εποπτεία της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό
 - ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και το πλαίσιο λειτουργίας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

3.4.3 ΕΠΕΑΕΚ I (1997 – 1999)

Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I χρηματοδοτήθηκε το Πρόγραμμα ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I με υλοποιηθέν κόστος 1,485 δις δρχ. Με την εφαρμογή του ολοκληρώθηκαν τα παρακάτω:

- Η παραγωγή και έκδοση του εκπαιδευτικού υλικού για την διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο νηπιαγωγείο και στις τάξεις 1η-5η του

Δημοτικού σε 23 τεύχη (βιβλίο μαθητή, τετράδιο δραστηριοτήτων και οδηγίες για τον εκπαιδευτικό) και 5 cd.

- Η παραγωγή διδακτικού υλικού για την διδασκαλία της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας στις τάξεις 1η-2α του Δημοτικού και τις τάξεις του Γυμνασίου για αρχάριους (10 τεύχη)
- Η παραγωγή διδακτικού υλικού για την διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού στις Τάξεις 1η – 5η (5 τεύχη)
- Σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών για 3.839 εκπαιδευτικούς
- Εκπαιδευτικά Προγράμματα για 341 ομογενείς μαθητές και σε συνδυασμό μ' αυτά και τέσσερα Φεστιβάλ Μαθητικού Θεάτρου στα οποία έλαβαν μέρος 20 θεατρικές ομάδες με 266 μαθητές.
- Λογισμικό για την διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού
- Ιστοσελίδα
- Έξι βάσεις δεδομένων
- Έκδοση δέκα (10) επιστημονικών μελετών

Λεπτομερής περιγραφή των ανωτέρω περιλαμβάνεται στο Παράρτημα 5.6.

Με την ολοκλήρωση των ανωτέρω έκλεισε το έργο στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ Ι.

3.4.4 Εξειδίκευση

Στο πλαίσιο της πρώτης φάσης εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ II, εντάχθηκαν δύο Πράξεις σχετικές με την εκπαίδευση παιδιών της ομογένειας στο σχολείο:

- ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ, με προϋπολογισμό 4.900.000 ευρώ
- e-Ομογένεια, με προϋπολογισμό 899.757 ευρώ

Οι δύο Πράξεις είναι παράλληλες και στρατηγικά εξυπηρετούν τους ίδιους σκοπούς και στόχους, όπως φαίνεται από τη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης (ΜήΛΑ), που περιέχει ο Πίνακας 3-16.

Στην συνέχεια της ΜήΛΑ παρουσιάζονται και αξιολογούνται αυτόνομα οι δύο Πράξεις.

Πίνακας 3-16: Μήτρα λογικής ανάλυσης ένταξης παιδιών ομογενών στο σχολείο

	ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		ΤΙΜΕΣ:				
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ			2000	2004		
	Ενίσχυση του ενδιαφέροντος των ομογενών μαθητών για την ελληνόγλωσση παιδεία και την Ελλάδα γενικότερα					
	Διατήρηση και προώθηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας των ομογενών του εξωτερικού	Προσπελάσιμο δυναμικό ομογενών μαθητών α΄ & β΄ βαθμίδας	100.000	100.000		ΣΥΝΕΡΓΟΥΝΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
	Προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας των μελλοντικά δυνητικά παλιννοστούντων ομογενών	Στοχευμένο δυναμικό ομογενών μαθητών α΄ & β΄ βαθμίδας	31.500	31.500	2η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΔΕ "ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ"	
ΣΤΟΧΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	Βελτίωση της παρεχόμενης Α'βαθμιας και Β'βαθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης					
e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	Αποδοτική επικοινωνία, συνεργασία, ενημέρωση και ανατροφοδότηση, με την χρήση νέων τεχνολογιών, των εκπαιδευτικών ομογενειακών κοινοτήτων του εξωτερικού τόσο μεταξύ τους, όσο με τα σχολεία της ελληνικής επικράτειας, καθώς και με την αρμοδία οργανωτική, διοικητική και επιστημονική δομή του ΥΠΕΠΘ					

e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	Ένταξη και εφαρμογή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) σε ελληνικά σχολεία του εξωτερικού με στόχους παιδαγωγικής αξιοποίησης από καθηγητές και μαθητές της ελληνικής ομογένειας στην καθημερινή μαθησιακή διαδικασία και σε όλες τις δράσεις που συμπληρώνουν την μαθητική ζωή					
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ			2000	2004		
ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ		ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΥΡΙΩΣ ΓΙΑ 1ο ΚΑΙ 2ο ΕΠΙΠΕΔΟ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ 3ο ΚΑΙ 4ο ΕΠΙΠΕΔΟ		
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ		-	ΣΥΝΟΛΙΚΑ 763 ΕΠΙΜΟΡΦΟΫΜΕΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ		
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ					
	ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ		-	ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ		-	31.474		
e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΤΟΠΟΥ (ΚΟΜΒΟΥ)		-	ΕΝΑΣ (1) ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ		

	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΝΕΓΓΥΣ	-	ΕΠΙΜΟΡΦΩ ΣΗ 745 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤ ΙΚΩΝ		
	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ COURSES ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	-	45 ΠΡΟΓΡΑΜΜ ΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩ ΣΗΣ		
	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΑΡΙΘΜΟ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	-	10 ΔΟΜΕΣ		
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		ΜΕΣΑ		ΠΡΟΫΠΟΛΟ ΓΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΑΠΟΛΟΓΙ ΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
	Πράξη "Παιδεία Ομογενών"	Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα		2.062.330,0 0 €	1.369.652, 79 €
		Μετακίνηση και διαμονή Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002.		35.580,00 €	35.572,22 €
		Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2003.		127.450,00 €	127.446,3 5 €
		Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Μάρτιος – Ιούλιος 2003.		27.890,00 €	27.884,42 €
		Μετακίνηση και διαμονή συνέδρων και συνεργατών (Συνάντηση Εργασίας) Ιούλιος 2003.		73.450,00 €	73.208,21 €
		Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2003.		295.000,00 €	277.935,8 9 €
		Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούλιος 2003		51.200,00 €	51.184,38 €

Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Φεβρουάριος-Ιούνιος 2004.	28.500,00 €	28.271,00 €	
Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2004.	128.000,00 €	126.909,11 €	
Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούνιος 2004.	198.000,00 €	198.000,00 €	
Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004.	75.000,00 €	53.936,91 €	
Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από Σεπτέμβριο 2002 μέχρι και Δεκέμβριο 2003.	90.210,00 €	89.940,61 €	
Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή το πρώτο εξάμηνο του 2004 + Παράταση	240.000,00 €	239.030,41 €	
Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης – πιστοποίησης της ελληνομάθειας σε εφήβους.	0,00 €	0,00 €	
Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό.	109.300,00 €	109.300,00 €	
Ταχυδρομικά – Μεταφορές.	200.000,00 €	194.687,39 €	
Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για τη δορυφορική τηλεόραση	200.000,00 €	195.442,62 €	
Μετακίνηση και διαμονή των συμμετεχόντων στη Διημερίδα και τη Συνάντηση Εργασίας Απρίλιος – Ιούνιος 2004	17.910,00 €	17.487,00 €	
Ανάπτυξη και αναπαραγωγή υλικού σε ψηφιακή μορφή	164.000,00 €	134.909,40 €	
Παραγωγή δεύτερου πακέτου εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση	100.000,00 €	97.715,00 €	

	Μετακίνηση και διαμονή συνεργατών και ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2004	240.000,00 €	129.390,0 0 €	
Πράξη "e-Omogeneia"	e-omogeneia: Ανάπτυξη δικτυακού τόπου (κόμβου)	722.043,59 €	712.047,3 9 €	
	Προμήθεια διεθνούς εκπαιδευτικού λογισμικού και λογισμικού ανάπτυξης κόμβου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	17.964,10 €	16.910,94 €	
	Δημιουργικό & desktop publishing υπηρεσίες εκπαιδευτικού - έντυπου υλικού και παραγωγή video	5.977,06 €	5.344,45 €	
	Αναπαραγωγές και εκτυπώσεις εκπαιδευτικού έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού	9.988,50 €	9.988,50 €	
	Δημιουργία πρωτογενούς υλικού για τα διαθέσιμα courses της επιμόρφωσης ΤΠΕ και υποστήριξη	140.914,00 €	133.812,0 0 €	
	Αποστολές εκπαιδευτικού και υποστηρικτικού υλικού	2.869,83 €	2.869,62 €	

3.5 Δράση «Παιδεία Ομογενών»

3.5.1 Σκοπός και στόχοι

Το έργο «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο Σχολείο – ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ» χρηματοδοτήθηκε από το Γ' ΚΠΣ – ΕΠΕΑΕΚ II και αποτελεί ουσιαστικά φυσική συνέχεια του έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I που χρηματοδοτήθηκε κατά την χρονική περίοδο 1997-2000 από πόρους του Β' ΚΠΣ – ΕΠΕΑΕΚ I (έκλεισε με συνολική πραγματοποιηθείσα δαπάνη 1.485.161.263 δρχ).

Αμφότερα τα έργα, υλοποιήθηκαν από το Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.) του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η συγκεκριμένη Πράξη στόχευε στη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην ελληνική διασπορά, μέσω βελτίωσης της παρεχόμενης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

Επεδίωκε να καλύψει:

- Τις ανάγκες των τάξεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης από προδημοτική έως δωδέκατη, σε εκπαιδευτικό υλικό (Δράση I: ΑΘΗΝΑ).
- Τις συνεχιζόμενες επιμορφωτικές ανάγκες των προς απόσπαση εκπαιδευτικών και των ομογενών εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό στην ελληνική διασπορά και γενικότερα στο εξωτερικό, καθώς και τις κοινωνικοπολιτισμικές ανάγκες των ομογενών μαθητών (Δράση I: ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ)
- Την ανανέωση και τον εμπλουτισμό των Βάσεων Δεδομένων και Υπηρεσιών Τηλεπιμόρφωσης (Δράση III: ΕΡΜΗΣ)

Ωφελούμενοι από το έργο ήταν:

- Ομογενείς και αλλογενείς μαθητές στις διάφορες μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης
- Ομογενείς και αποσπώμενοι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα
- Γονείς και τα συλλογικά τους όργανα
- Φορείς της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης (Πανεπιστήμια, εθνικοτοπικοί σύλλογοι κλπ)

Σημειωτέον ότι μετά την λήξη του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I και πριν την έναρξη του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II (περίοδος μετάβασης από το Β' ΚΠΣ στο Γ' ΚΠΣ - 1/1/200-

31/10/2001), το έργο εξακολούθησε την δραστηριότητά του μέσω «γέφυρας» που απορρόφησε €1.277.353.

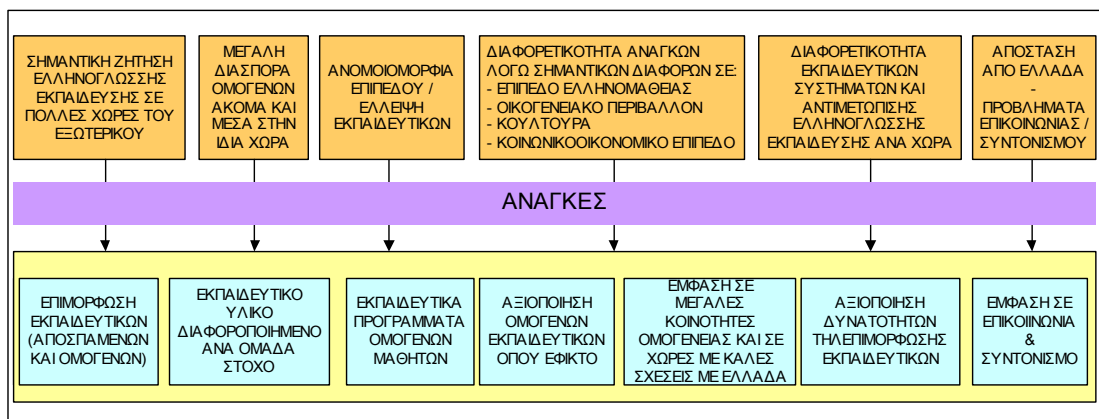
3.5.2 Προβλήματα και παρεμβάσεις

Η σκοπιμότητα και αναγκαιότητα του έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ τεκμηριώνεται από τα παρακάτω:

- Στο εξωτερικό ζουν αρκετά εκατομμύρια Ελλήνων πολλοί εκ των οποίων προσδοκούν από την ελληνική πολιτεία την υποστήριξη της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης των παιδιών τους. Αρκετοί εξ αυτών προσδοκούν να παλιννοστήσουν και θέλουν τα παιδιά τους να είναι, τουλάχιστον γλωσσικά, προετοιμασμένα για παλιννόστηση, διασφαλίζοντας έτσι συνθήκες ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην ελληνική αγορά εργασίας.
- Οι ομογενείς που είναι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού προσδοκούν τη συνδρομή της Ελλάδας για να μάθουν τα παιδιά τους τη Ελληνική γλώσσα. Η ζήτηση της συνδρομής αυτής αυξάνει καθώς, μετά την λύση του προβλήματος επιβίωσης και καταξίωσης υπάρχει λογική στροφή σε θέματα ταυτότητας
- Το εκπαιδευτικό προσωπικό που διδάσκει στο εξωτερικό έχει ανάγκη επιμόρφωσης
- Το διδακτικό υλικό πρέπει να προσαρμόζεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες και μεθόδους

Η διαπίστωση των αναγκών πραγματοποιήθηκε κατόπιν αναγνώρισης και ανάλυσης των σημαντικών προβλημάτων. Στο παρακάτω Διάγραμμα 3-3, παρουσιάζεται σχηματικά η Αντιστοίχιση αναγκών σε συγκεκριμένα προβλήματα / θέματα που το έργο κλήθηκε να αντιμετωπίσει.

Διάγραμμα 3-3: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών

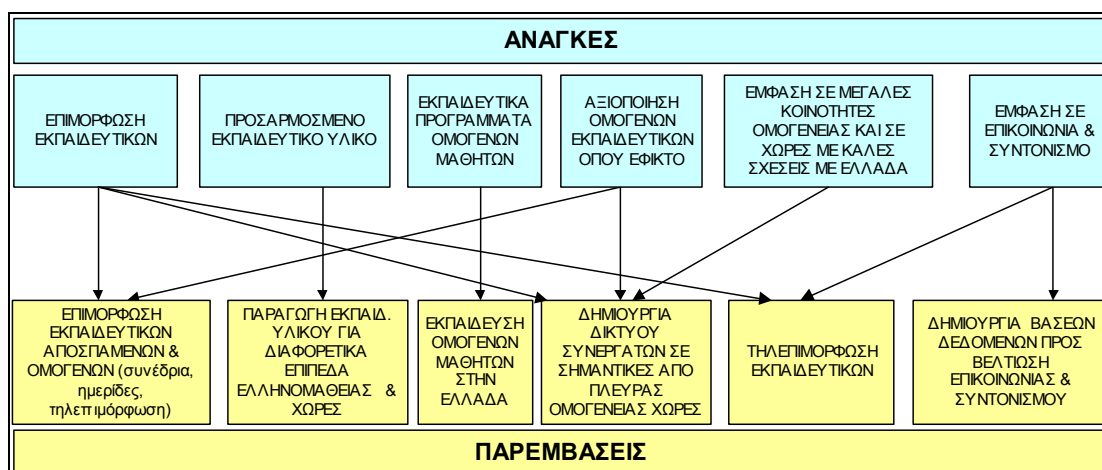
Απώτερος σκοπός του έργου ήταν μέσα από την Εκπαίδευση να

- αναπτύξει και διατηρήσει την ελληνικότητα των ομογενών

- προωθήσει την ισότητα ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας των παιδιών των μελλοντικά δυνητικά παλιννοστούντων ομογενών

σε ένα πλαίσιο αμοιβαίας και ισότιμης σχέσης αλληλεπίδρασης μεταξύ κέντρου και διασποράς (ΟΧΙ ΜΟΝΟΣΗΜΑΝΤΗ ΣΧΕΣΗ ΠΟΜΠΟΥ-ΔΕΚΤΗ). Το Διάγραμμα 3-4 Αντιστοίχιση ς αναγκών σε παρεμβάσεις παρουσιάζεται ακολούθως.

Διάγραμμα 3-4: Ανάγκες και Παρεμβάσεις

3.5.3 Παιδαγωγική προσέγγιση

Όπως και στο έργο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I, έτσι και στο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II εφαρμόστηκε συγκεκριμένη παιδαγωγική προσέγγιση - μεθοδολογία που δεν αμφισβητήθηκε ουσιαστικά μέχρι τώρα από την ευρύτερη παιδαγωγική κοινότητα. Αυτή συνίσταται κυρίως σε παρεμβάσεις:

- στην Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμό και όχι σε άλλα μαθήματα
- στην Ελληνική Γλώσσα ως Δεύτερη και ως Ξένη γλώσσα.
- στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Δεν ασχολήθηκε με την τριτοβάθμια εκπαίδευση
- σε πέντε (5) διακριτά επίπεδα ελληνομάθειας
- στην συστηματική εκπαίδευση Ομογενών και Αποσπασμένων Εκπαιδευτικών
- σε χώρες με σημαντικό αριθμό ομογενών. Χώρες όπως Τουρκία, Αλβανία, δεν συμπεριλήφθηκαν για συγκεκριμένους λόγους / ιδιαιτερότητες
- σε συστηματική και ισότιμη συμμετοχή της Ομογένειας στον σχεδιασμό / υλοποίηση των δράσεων με ενεργή συμμετοχή στις Ομάδες Εργασίες (δίκτυο επιστημονικών συνεργατών στις διάφορες χώρες)
- συστηματική διάχυση πληροφοριών / συμπερασμάτων / αποτελεσμάτων σε επιστημονικές συναντήσεις εργασίας

Η νομιμοποίηση των δραστηριοτήτων του έργου στις χώρες το εξωτερικού, αντιμετωπίστηκε με επιτυχία μέσω διακρατικών συμφωνιών αλλά και από την συνεργασία με δίκτυο πανεπιστημίων και επιστημονικών συνεργατών στις χώρες στόχους.

3.5.4 Θεσμικό πλαίσιο

Πέραν του άρθρου 108 του Συντάγματος και του Ν.2413/1996 που ως κύριοι θεσμικοί άξονες σχολιάστηκαν προηγουμένως στο κεφάλαιο 3.4.2, η εικόνα του θεσμικού πλαισίου της Πράξης συμπληρώνεται ως ακολούθως:

Με το νόμο 2909/2001, το ΥΠΕΠΘ ανταποκρίθηκε σε χρόνιο αίτημα ομογενών εκπαιδευτικών, καθώς και ελλήνων μεταναστών μονίμων κατοίκων εξωτερικού, να διορίζονται σε θέσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες παραμονής τους. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προσλήφθηκαν 41 εκπ/κοί Α/θμιας και Β/θμιας στη Γερμανία, 3 Β/θμιας στην Αγγλία, 3 Α/θμιας και Β/θμιας στην Αίγυπτο, 1 Β/θμιας στο Βέλγιο, 1 Β/θμιας στη Γαλλία, 1 Β/θμιας στην Τουρκία, 1 Β/θμιας στη Σαουδική Αραβία και 1 Β/θμιας στη Βραζιλία.

Με τον ίδιο νόμο τροποποιήθηκε η σύσταση του Συμβουλίου επιλογής των συντονιστών εκπαίδευσης εξωτερικού, καθώς και οι όροι παραμονής τους στις θέσεις για τις οποίες έχουν επιλεγεί και υπηρετούν. Οι νέοι Συντονιστές τοποθετήθηκαν στις θέσεις τους, αφού προηγουμένως παρακολούθησαν ειδικό σεμινάριο που έγινε από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας στη Θεσσαλονίκη το οποίο περιελάμβανε τρεις ενότητες: Εισαγωγή στη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και ενημέρωση τόσο για τα εγχειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, όσο και για θέματα πιστοποίησης της ελληνομάθειας.

Για την απόσπαση των εκπαιδευτικών στο εξωτερικό διενεργήθηκαν για πρώτη φορά το 2002 οι εξετάσεις με πρότυπο τις πανελλαδικές (κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων, βαθμολογικό κέντρο, εξεταστικά κέντρα, ορισμός επόπτη εξετάσεων, καθορισμός τρόπου εξέτασης στην ξένη γλώσσα, ρύθμιση για τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς στην Αμερική και τον Καναδά).

Η Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ του ΥΠΕΠΘ σε συνεργασία με την αντίστοιχη Διεύθυνση (ΔΙΠΟΔΕ) και το ΙΠΟΔΕ έχουν την ευθύνη για την υλοποίηση της εκπαιδευτικής μας πολιτικής στο εξωτερικό.

Το ΙΠΟΔΕ, το οποίο λειτουργεί ως παιδαγωγικό ινστιτούτο, έχει αναλάβει την επιστημονική μελέτη των προγραμμάτων διδασκαλίας, της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και γενικότερα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό.

3.5.5 Αντικείμενο και Δράσεις

Η επίσημη έναρξη της Πράξης ήταν στις 11/11/2002, ενώ το έργο έληξε στις 31/12/2004. Στο αρχικό ΤΔΕ ως ημερομηνία ολοκλήρωσης προβλεπόταν η 31/6/2004. Εντός του Ιουνίου του 2004 έγινε αποδεκτή τροποποίηση του ΤΔΕ σύμφωνα με την οποία

- παρατάθηκε η διάρκεια του έργου μέχρι την 31/12/2004 (αρχική ημερομηνία λήξης 30/6/2004)
- μειώθηκε ο αρχικός προϋπολογισμός του έργου από €4.900.000 σε €4.463.820, κυρίως λόγω της μη επιλεξιμότητας δαπανών στο εξωτερικό
- αυξήθηκε το φυσικό αντικείμενο στα υποέργα 1, 13 και 16
- δημιουργήθηκαν νέα υποέργα, τα 19,20,21

Το φυσικό αντικείμενο του έργου δομήθηκε για διαχειριστικούς λόγους σε τρεις (3) Δράσεις και κάθε Δράση περιλαμβάνει Υποδράσεις ή Πακέτα Εργασίας. Το έργο τελικά συμπεριλάμβανε συνολικά είκοσι (20) Υποδράσεις ή Πακέτα Εργασίας συμπεριλαμβανομένων και τριών (3) οριζοντίων Υποδράσεων για επιστημονικές συναντήσεις εργασίας, συνέδρια κλπ.

Το φυσικό αντικείμενο του έργου περιλαμβάνει τρεις δράσεις (ΑΘΗΝΑ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ΕΡΜΗΣ), από τις οποίες καθεμιά περιλαμβάνει μια σειρά υποδράσεων (υπο-έργων) με συγκεκριμένους στόχους.

Πίνακας 3-17: Συνοπτικός πίνακας δράσεων του έργου

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΗΣ
1	ΑΘΗΝΑ	Προγράμματα σπουδών και εκπαιδευτικό υλικό
2	ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ	Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικά προγράμματα μαθητών
3	ΕΡΜΗΣ	Ανάπτυξη βάσεων δεδομένων και υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας
4	ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΥΠΟΔΡΑΣΕΙΣ	

3.5.5.1 Δράση I: ΑΘΗΝΑ

Η Δράση ΑΘΗΝΑ στοχεύει στην παραγωγή προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικού υλικού για την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού σε ομογενείς αλλά και αλλογενείς μαθητές.

Περιλαμβάνει τις παρακάτω υποδράσεις:

Πίνακας 3-18: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΑΘΗΝΑ

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΔΡΑΣΗΣ
A1	Κατάρτιση αναλυτικού προγράμματος & προγραμμάτων σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά
A2	Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης της ελληνομάθειας
A3	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη & ηλεκτρονική μορφή για τη διδασκαλία στοιχείων ιστορίας & πολιτισμού - κατάρτιση υποστηρικτικών μελετών
A4	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη & ηλεκτρονική μορφή για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας - κατάρτιση υποστηρικτικών μελετών
A5	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη & ηλεκτρονική μορφή για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας - κατάρτιση υποστηρικτικών μελετών
A6	Συγγραφή εκπαιδευτικής γραμματικής
A7	Ανάπτυξη και δοκιμαστική εφαρμογή εκπαιδευτικού υλικού για δορυφορική τηλεόραση
A8	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (στο δημοτικό)

3.5.5.2 Δράση ΙΙ: ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Στη συγκεκριμένη δράση επιδιώκεται η επιμόρφωση ελλαδιτών εκπαιδευτικών που αποσπούνται στο εξωτερικό αλλά κυρίως, η επιμόρφωση των ομογενών εκπαιδευτικών οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές στις περιοχές που εργάζονται.

Περιλαμβάνει τις παρακάτω υποδράσεις:

Πίνακας 3-19: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΔΡΑΣΗΣ
Π1	Επιμόρφωση αποσπώμενων εκπαιδευτικών και συντονιστών
Π2	Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών
Π3	Κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών για επιμόρφωση και μετεκπαίδευση ομογενών εκπαιδευτικών σε ελληνικά πανεπιστήμια
Π4	Ανάπτυξη υλικού για τηλεεπιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών
Π5	Εκπαιδευτικά προγράμματα ομογενών μαθητών

3.5.5.3 Δράση ΙΙΙ: ΕΡΜΗΣ

Στην Δράση ΕΡΜΗΣ επιδιώκεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση βιώσιμου συστήματος τηλεεπιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της Ομογένειας.

Περιλαμβάνει τις παρακάτω υποδράσεις:

Πίνακας 3-20: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΕΡΜΗΣ

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΔΡΑΣΗΣ
E1	Σχεδιασμός υπηρεσιών τηλεπιμόρφωσης
E2	Ανάπτυξη υπηρεσιών τηλεπιμόρφωσης
E3	Πιλοτική λειτουργία τηλεπιμόρφωσης
E4	Κανονική λειτουργία τηλεπιμόρφωσης

3.5.5.4 Οριζόντιες Υποδράσεις

Με οριζόντιες υποδράσεις επιδιώκεται κυρίως η διάχυση και αποτίμηση δράσεων και αποτελεσμάτων του έργου. Σε αυτές περιλαμβάνονται:

Πίνακας 3-21: Συνοπτικός πίνακας οριζοντίων υποδράσεων

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΔΡΑΣΗΣ
OY1	Ετήσιες επιστημονικές συναντήσεις εργασίας
OY2	Συνέδρια, επιστημονικές ημερίδες, διημερίδες και εκθέσεις
OY3	Αξιολόγηση του έργου - επιστημονικοί σύμβουλοι

3.5.5.5 Υποέργα υλοποίησης

Με την τροποποίηση του Τεχνικού Δελτίου στο 2004, έγινε τελική κατανομή της υλοποίησης του έργου σε 21 υποέργα (16 προηγουμένως).

Πίνακας 3-22: Σύνοψη υποέργων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
ΥΕ 1	Υποέργο εκτελούμενο από ίδια μέσα
ΥΕ 2	Μετακίνηση και διαμονή Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2002
ΥΕ 3	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2003
ΥΕ 4	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Μάρτιος - Ιούλιος 2003
ΥΕ 5	Μετακίνηση και διαμονή συνέδρων και συνεργατών (Συνάντηση Εργασίας) Ιούλιος 2003
ΥΕ 6	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος - Δεκέμβριος 2003
ΥΕ 7	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούλιος 2003
ΥΕ 8	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004
ΥΕ 9	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2004
ΥΕ 10	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούνιος 2004
ΥΕ 11	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004
ΥΕ 12	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από Σεπτέμβριο 2002 μέχρι και Δεκέμβριο 2003
ΥΕ 13	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή για το πρώτο και δεύτερο εξάμηνο του 2004
ΥΕ 14	Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης - πιστοποίησης της ελληνομάθειας σε εφήβους
ΥΕ 15	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό
ΥΕ 16	Ταχυδρομικά - Μεταφορές
ΥΕ 17	Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την δορυφορική τηλεόραση
ΥΕ 18	Μετακίνηση και διαμονή των συμμετεχόντων στην Διημερίδα και την Συνάντηση Εργασίας Απρίλιος - Ιούνιος 2004
ΥΕ 19	Ανάπτυξη και αναπαραγωγή υλικού σε ψηφιακή μορφή
ΥΕ 20	Παραγωγή δεύτερου πακέτου εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση
ΥΕ 21	Μετακίνηση και διαμονή συνεργατών, ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος - Δεκέμβριος 2004

3.5.5.6 Αντιστοίχιση Υποέργων και Υποδράσεων

Η Αντιστοίχιση Υποέργων και Υποδράσεων περιγράφεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3-23: Αντιστοίχιση Υποέργων και Υποδράσεων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΥΠΟΔΡΑΣΕΩΝ
1	Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα.	Ουσιαστικά εντάσσονται έμμεσα όλες οι υποδράσεις
2	Μετακίνηση και διαμονή Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002.	ΟΥ1, Π5
3	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2003.	Π2, Π5
4	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Μάρτιος – Ιούλιος 2003.	Π3
5	Μετακίνηση και διαμονή συνέδρων και συνεργατών (Συνάντηση Εργασίας) Ιούλιος 2003.	Π1, ΟΥ1, ΟΥ2
6	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2003.	Π2, Π5
7	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούλιος 2003	Π1
8	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Φεβρουάριος-Ιούνιος 2004.	Π3
9	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2004.	Π2, Π5
10	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούνιος 2004.	Π2, Π5
11	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004.	Π1
12	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από Σεπτέμβριο 2002 μέχρι και Δεκέμβριο 2003.	A2, A3, A4, A5, A6, Π2
13	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή το πρώτο εξάμηνο του 2004 + Παράταση	A1, A2, A3, A4, A5, A6
14	Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης – πιστοποίησης της ελληνομάθειας σε εφήβους.	A2
15	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό.	A8
16	Ταχυδρομικά – Μεταφορές.	Όλες οι υποδράσεις
17	Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για τη δορυφορική τηλεόραση	A7
18	Μετακίνηση και διαμονή των συμμετεχόντων στη Δημερίδα και τη Συνάντηση Εργασίας Απρίλιος – Ιούνιος 2004	ΟΥ1,ΟΥ2
19	Ανάπτυξη και αναπαραγωγή υλικού σε ψηφιακή μορφή	A3, A4, A5, A7, A8, ΟΥ3
20	Παραγωγή δεύτερου πακέτου εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση	A7
21	Μετακίνηση και διαμονή συνεργατών και ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2004	Π2,Π5,ΟΥ2

3.5.6 Παραχθέντα προϊόντα και εκροές

3.5.6.1 Εκπαιδευτικό υλικό

Λαμβάνοντας υπόψη το τροποποιημένο ΤΔΕ του 2004 με την εγκεκριμένη αύξηση φυσικού αντικειμένου, το προβλεπόμενο εκπαιδευτικό υλικό (έντυπο και ψηφιακό) παράχθηκε σχεδόν στο σύνολό του (27 βιβλία και 9 CD / CD ROM). Αποκλίσεις από τα προβλεπόμενα έχουν ως ακολούθως:

- το βιβλίο «Ελληνικά! Γιατί όχι; 2» στην υποδράση Α5 δεν υλοποιήθηκε. Λόγω του προβλήματος επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού, υπήρξε κώλυμα αμοιβής τοπικού δικτύου συνεργατών για την συλλογή του απαραίτητου υλικού. Το υλικό που εστάλη τελικά κρίθηκε ποιοτικά ακατάλληλο και επομένως η συγγραφή του συγκεκριμένου βιβλίου βρίσκεται σε εκκρεμότητα.
- το ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίστηκε και με το βιβλίο «Από την ζωή των Ελλήνων στις ΗΠΑ (2^ο τεύχος)» της υποδράσης Α3 και βρίσκεται επίσης σε εκκρεμότητα.

- το εκπαιδευτικό λογισμικό για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό (Υποδράση Α8) δεν υλοποιήθηκε και βρίσκεται σε εκκρεμότητα λόγω κωλύματος στην διαδικασία ανάθεσης (βλέπε παρακάτω ανάλυση του προβλήματος που προέκυψε με το ΙΕΛ)
- το CD ROM Ιστοριοδρομίες στην υποδράση Α3 δεν υλοποιήθηκε. Παρόλο που το απαραίτητο υλικό έχει συγκεντρωθεί στο σύνολό του, εντούτοις δεν ήταν εφικτή η έγκαιρη παραγωγή του από την εταιρεία παραγωγής (λόγω υπερβολικού φόρτου)
- στο πλαίσιο της υποδράσης Α4 εκπονήθηκε το βιβλίο «Βήματα Μπροστά 2 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων» που δεν είχε προβλεφθεί σε αυτήν την φάση του έργου
- στο πλαίσιο της υποδράσης Α4 δεν υλοποιήθηκε η προβλεπόμενη από την τροποποίηση του ΤΔΕ «Αναμόρφωση των βιβλίων: Τετράδιο Ετερότητας 3^{ης} τάξης, 4^{ης} τάξης και του «Καθώς μεγαλώνουμε»» επειδή κατόπιν της σχετικής ανάδρασης κρίθηκε από το Φορέα Υλοποίησης ότι δεν υπάρχει ανάγκη για κάτι τέτοιο.

Πίνακας 3-24: Παραδοτέα ανά Υποδράση - Εκπαιδευτικό υλικό και μελέτες

ΥΠΟΔΡΑΣΕΙΣ	Μετάβαση από το Β΄ στο Γ΄ ΚΠΣ (Γέφυρα 1/1/2000-31/10/2001)	Γ΄ ΚΠΣ (1/11/2001 – 30/6/2004)	Γ΄ ΚΠΣ (1/7/2004 – 31/12/2004)
ΔΡΑΣΗ Ι, ΑΘΗΝΑ (Α)			
A1		Προγράμματα Σπουδών	Προγράμματα Σπουδών
A2		Διαπιστωτικά Κριτήρια Ελληνομάθειας 1 ^ο επίπεδο	Διαπιστωτικά Κριτήρια Ελληνομάθειας 2 ^ο επίπεδο
A3	Εμείς και οι Άλλοι	Ιστοριοδρομίες 1	Περιπέτειες στη Μυθοχώρ@ – CD ROM
	Στη Μυθοχώρα με τα φτερά του Πήγασου	Ιστοριοδρομίες 2	Η παρουσία των Ελλήνων στον Καναδά 2
		Από τη Ζωή των Ελλήνων στον Καναδά (α΄ τεύχος)	Από τη Ζωή των Ελλήνων στη Μ.Βρετανία
		Από τη Ζωή των Ελλήνων στις Η.Π.Α	Από τη Ζωή των Ελλήνων στη Μαύρη Θάλασσα
		Από τη Ζωή των Ελλήνων στο Βέλγιο / Ολλανδία	Από τη Ζωή των Ελλήνων στην Αυστραλία
		Από τη Ζωή των Ελλήνων στη Ν. Αφρική	
		Από τη Ζωή των Ελλήνων στην Αργεντινή	
		«Η Ελληνόγλωση εκπαίδευση στον Καναδά»	
		«Ελληνόγλωση εκπαίδευση στην Αλβανία»	
	«Ελληνόγλωση εκπαίδευση στη Ν. Αφρική»		
A4	Παίζω και μιλώ + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	CD – ROM α΄ επιπέδου «Διαβάζω, γράφω, τραγουδώ»	
	Τετράδιο Δραστηριοτήτων 2 «Μιλώ και γράφω Ελληνικά στις γειτονιές του κόσμου»	CD – ROM β΄ επιπέδου «Μιλώ και γράφω Ελληνικά»	Βήματα Μπροστά 2 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων
	Ο Κόσμος των Ελληνικών + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	Τετράδιο Δραστηριοτήτων 2 «Γράμματα πάνε και έρχονται Ελληνικά στον κόσμο»	CD – ROM γ΄ επιπέδου «Καθώς μεγαλώνουμε...στον κόσμο των Ελληνικών»
		Καθώς μεγαλώνουμε + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	CD ήχου Βήματα Μπροστά 1
		Τετράδιο Δραστηριοτήτων 2 «Καθώς μεγαλώνουμε... στον κόσμο των Ελληνικών»	Ανθολόγιο της Διασποράς
		Βήματα Μπροστά 1 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	
		Ανθολόγιο Διασποράς	
		«Ελληνόγλωση εκπαίδευση στην Αυστραλία»	
	«Ελληνόγλωση εκπαίδευση στην Αλβανία»		

	Μετάβαση από το Β' στο Γ' ΚΠΣ (Γέφυρα 1/1/2000-31/10/2001)	Γ' ΚΠΣ (1/11/2001 – 30/6/2004)	Γ' ΚΠΣ (1/7/2004 – 31/12/2004)
		«Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας για τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία (1975 - 85)»	
		«Ελληνικά Σχολεία και Τμήματα Μητρικής Γλώσσας στη Γερμανία (1986 - 1998)»	
Α5	Ελληνικά από κοντά	Νέα Ελληνικά για το GCSE 1 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	CD – ROM α' επιπέδου «Μαργαρίτα 1»
	Μια φορά κι έναν καιρό ...1	Ελληνικά με την παρέα μου 2	CD – ROM α' επιπέδου «Μαργαρίτα 2»
	Μια φορά κι έναν καιρό ...2	Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής	Μαργαρίτα 3 + Τετράδιο Δραστ.
	Ελληνικά! Γιατί όχι; 1 + Τετράδιο Δραστ.	Μαργαρίτα 1 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	
		«Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία»	Μαργαρίτα 4 + Τετράδιο Δραστ.
	Μαθαίνω να διαβάζω και να γράφω	Μαργαρίτα 2 + Τετράδιο Δραστηριοτήτων	
		Μια φορά κι έναν καιρό... 3	
Α6		Κλειδιά Ελληνικής Γραμματικής	
Α7		Παραγωγή δέκα (10) τηλεοπτικών εκπομπών για δορυφορική τηλεόραση «ΜΟΡΜΩ»	Παραγωγή πέντε (5) τηλεοπτικών εκπομπών για δορυφορική τηλεόραση «ΜΟΡΜΩ»
Α8			
ΔΡΑΣΗ II, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ (Π)			
Π2		«Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών σε ελληνικά Πανεπιστήμια»	
ΔΡΑΣΗ IV, (ΟΥ) ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΥΠΟΔΡΑΣΕΙΣ			
ΟΥ2		Πρακτικά Διημερίδας: Λογοτεχνία της διασποράς και Διαπολιτισμικότητα	
		Πρακτικά Συνεδρίου: Ιστορία της νεοελληνικής διασποράς. Έρευνα και Διδασκαλία	
ΟΥ3			CD – ROM «Παιδεία Ομογενών - Παρουσίαση του Προγράμματος 1997 – 2004»

3.5.6.2 Επιμορφώσεις

Η προβλεπόμενη επιμόρφωση εκπαιδευτικών (ομογενών και αποσπασμένων), καθώς και η εκπαίδευση ομογενών μαθητών στα προβλεπόμενα Εκπαιδευτικά Προγράμματα πραγματοποιήθηκε περίπου στα επίπεδα που είχαν προγραμματισθεί.

Ο πραγματικός συνολικός αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών ήταν 734 (συμπεριλαμβανομένων και των 25 Συντονιστών Εκπαίδευσης), χαμηλότερος του προγραμματισμένου 763 (ποσοστό υλοποίησης 96%), ενώ οι πραγματικές συνολικές ώρες επιμόρφωσης εκπαιδευτικών κυμάνθηκαν στις 46.874 έναντι 53.694 προγραμματισμένων (ποσοστό υλοποίησης 87,3%). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κατά το έτος 2004, αποσπάστηκε στο εξωτερικό σημαντικά μικρότερος αριθμός εκπαιδευτικών (σε σχέση με εκείνους που είχαν προγραμματισθεί να επιμορφωθούν από το Πρόγραμμα), ενώ οι αρχικοί υπολογισμοί είχαν γίνει με βάση τις υψηλότερες αποσπάσεις των προηγούμενων ετών.

Κατά το διάστημα 2003-2004, συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα συνολικά 460 ομογενείς μαθητές, όπως ακριβώς είχε προβλεφθεί.

Ο Πίνακας 3-25 και ο Πίνακας 3-26 παρουσιάζουν αναλυτικά τα στοιχεία των επιμορφώσεων εκπαιδευτικών και μαθητών, αντίστοιχα.

Πίνακας 3-25: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαίδευσης ομογενών εκπαιδευτικών Απρίλιος 2003 – Νοέμβριος 2004

Γ' ΚΠΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΣΥΝΟΛ. ΑΡΙΘΜΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
• Μάρτιος - Ιούλιος 2003 (Μετεκπαίδευση) (Υπ. 4)	11	11	0	8 Α' (γυναίκες) 3 Β' (γυναίκες)	Αρμενία, Ρωσία, Ουκρανία, Μολδαβία, Ουζμπεκιστάν, Γεωργία, Καναδάς
• 5 – 23 / 4 / 2003 (Υπ. 3)	28	20	8	15 Α': (11 Γυν.-4άνδρες) 13 Β': (9 Γυν.- 4 άνδρες)	Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία Ν. Αφρική, Αιθιοπία, Ζάμπια
• 1-21 / 7/ 2003 (Υπ. 6)	40	30	10	26 Α': (20 Γυν.-6 άνδρες) 14 Β': (10 Γυν.- 4 άνδρες)	Η.Π.Α., Καναδά, Γερμανία, Σουηδία, Λετονία, Μ. Βρετανία
• 1- 20 / 7/ 2003 (Παν/ μιο Ιωαννίνων)(Υπ. 6)	14	11	3	6 Α': (4 Γυν. – 2 άνδρες) 8 Β': (7 Γυν. 1 άνδρας)	Αλβανία, Τσεχία, Ρουμανία
• 29/6 – 13/7 / 2003 (Α.Π.Θ) (Υπ. 6)	19	19	0	13 Α' (13 Γυν.) ¹⁵ 6 Β' (6 Γυν.)	Ρωσία, Ουκρανία, Καζακιστάν, Γεωργία
• 3/1 – 23/1/ 2004 (Υπ. 9)	37	30	7	20 Α': (18Γυν.-2άνδρες) 17 Β': (12 Γυν.- 5 άνδρες)	Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Ν.& Β. Αφρική
• Μάρτιος - Ιούνιος 2004 (Μετεκπαίδευση) (Υπ. 8)	9	8	1	4 Α' (3 Γυν. 1 άνδρας) 5 Β' (5 Γυν. 0 άνδρες)	Καναδάς, Ουκρανία, Ρωσία, Γεωργία
• 14-30/ 6/ 2004 (Υπ.)	47	41	6	43 Α' (37 Γυν. 6 άνδρες) 4 Β' (4 Γυν. 0 άνδρες)	Η.Π.Α., Καναδάς, Αρμενία, Γεωργία, Ρωσία, Καζακιστάν, Λευκορωσία Ουκρανία, Ουζμπεκιστάν.
• 25/10 – 5/11 - 2004	30	22	8	23 Α' (16' Γυν., 7 άνδρες) 7 Β' (6Γυν. 1 άνδρες)	Σουηδία, Λετονία, Παρευξείνιες χώρες
ΣΥΝΟΛΑ:	235				
Προς απόσπασση Εκπαιδευτικοί					
• 23-27 /7/ 2003 (Υποέργο 7 – Υποδράση Π1)	272	153	119	Γυναίκες: Α'βαθ: 77, Β'βάθ: 76 / Ανδρες: Α'βαθ.73, Β'βαθ.' 46	
• 20-26 /6/ 2004 (Υπ.) (Υποέργο 7 – Υποδράση Π1)	202	108	94	Γυναίκες: Α'βαθ: 73 Β'βάθ: 35 / Ανδρες: Α'βαθ.56, Β'βαθ.' 38	

¹⁵ Κατά προσέγγιση οι κατανομές στις βαθμίδες

Πίνακας 3-26: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαιδευθέντων ομογενών μαθητών και συνοδών Οκτώβριος 2002– Δεκέμβριος 2004

Γ' ΚΠΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ (+ συνοδοί)	ΑΓΟΡΙΑ (+ συνοδοί)	ΣΥΝΟΔΟΙ	ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
• 29/09 – 12/10/ 2002 (Υπ. 2)	43 (+ 4 συνοδοί)= 47	29 + 2 = 31	14 + 2 = 16	4 (2 άνδρες, 2 γυναίκες)	Αυστραλία
• 5 – 23 / 4 / 2003 (Υπ. 3)	35 (+ 4 συνοδοί)= 39	24 + 4+= 28	11 + 0= 11	4 γυναίκες	Αυστραλία, Ν. Αφρική, Αιθιοπία, Αργεντινή
• 10 – 30/ 7/ 2003 (Υπ. 6)	83 (+ 9 συνοδοί) = 92	50 + 6= 56	33 +3 = 36	9 (3 γυναίκες 6 άνδρες)	Η.Π.Α., Καναδάς, Γερμανία, Παρευξείνιες,
• Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2003 (Υπ. 6)	58 (+ 8 συνοδοί)= 66	27 + 4 = 31	31 + 4 = 35	8 (4 άνδρες, 4 γυναίκες)	Αυστραλία
• 3-23 / 1/ 2004 (Υπ. 9)	25 (+ 3 συνοδοί) = 28	17+ 2= 19	8 +1 =9	3 (2 γυναίκες, 1 άνδρας)	Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Ν. Αφρική, Αιθιοπία
• 14-30/ 6/ 2004 (Υπ. 10)	73 (+7 συνοδοί) = 80	45 + 3= 48	28 + 4= 32	7 (3 γυναίκες, 4 άνδρες)	Αυστραλία, Αιθιοπία, Γερμανία, Γεωργία, ΗΠΑ, Ουκρανία, Καναδάς
• 27/9 – 11/12/ 2004 (Υπ. 21)	99 + (9συνοδοί) = 108	59+6= 65	40+3=43	9 (6 γυναίκες, 3 άνδρες)	Αυστραλία, Ν. Αφρική, Γερμανία, Ρωσία, Σουηδία.
ΣΥΝΟΛΑ:	460	251 (+ 27) = 278	165 (+ 17) = 182	37	

3.5.6.3 Νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες

Στο πλαίσιο της Δράσης III: ΕΡΜΗΣ που αφορούσε στην αξιοποίηση των νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών στην τηλεπimόρφωση, πραγματοποιήθηκαν όλες οι σχετικές υποδράσεις Π4, Ε1, Ε2, Ε3, Ε4 και δημιουργήθηκε η βασική πλατφόρμα για την παροχή υπηρεσιών τηλεκπαίδευσης (βλ. www.uoc.gr/diaspora και <http://elearn.edc.uoc.gr/paideia-omogenvn>). Ειδικότερα

- Έγινε ανάπτυξη μεθοδολογίας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτικών στην ομογένεια
- Αναπτύχθηκε σχετική ασύγχρονη πλατφόρμα (<http://elearn.edc.uoc.gr>)
- Αναπτύχθηκε επιμορφωτικό υλικό για τρία μαθήματα:
 - Κοινωνικοποίηση και Εκπαίδευση στη Διασπορά
 - Ιστορικές διαδρομές στην Ελλάδα του χθες
 - Θέματα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
- Πραγματοποιήθηκαν έξι (6) Πιλοτικές Τηλεδιασκέψεις με Αδελαΐδα και Μελβούρνη. Κατά μέσο όρο συμμετείχαν οχτώ (8) εκπαιδευτικοί στην Αδελαΐδα και δεκαπέντε (15) στην Μελβούρνη.
- Μέσα από την πιλοτική εφαρμογή προέκυψαν μια σειρά από εμπειρίες και τεχνογνωσία οι οποίες καταγράφηκαν και με βάση αυτές έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις κυρίως στη δόμηση των διδακτικών ενοτήτων των τριών μαθημάτων, αλλά και στην οργάνωση και το συνδυασμό σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεπimόρφωσης. Το όλο σύστημα (σύγχρονο και ασύγχρονο) τηλεπimόρφωσης βρίσκεται σε κατάσταση που μπορεί να λειτουργήσει και να εφαρμοσθεί για την τηλεπimόρφωση τόσο των αποσπώμενων και αποσπασμένων όσο και των ομογενών εκπαιδευτικών, χρησιμοποιώντας ανά περίπτωση το κατάλληλο τηλεπimορφωτικό υλικό.

Πραγματοποιήθηκαν οι προβλεπόμενες μελέτες και εκδόθηκαν τα προβλεπόμενα πρακτικά ημερίδων και συναντήσεων (βλέπε κατωτέρω πίνακα).

ΟΝΟΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
Δαμανάκης Μιχ.	Ελληνικά Σχολεία και Τμήματα Μητρικής Γλώσσας στη Γερμανία (1986-1998)
Βούρη Σ., Καψάλης Γ.	Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αλβανία
Ομάδα εργασίας Ν. Αφρικής	Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Ν. Αφρική
Πετράκη Κ.	Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών σε ελληνικά Πανεπιστήμια
Δαμανάκης, Καρδάσης, Μιχελακάκη, Χουρδάκης	Πρακτικά συνεδρίου: Ιστορία της νεοελληνικής διασποράς. Έρευνα και Διδασκαλία.
Δαμανάκης, Μητροφάνης	Πρακτικά διημερίδας: Λογοτεχνία της διασποράς και Διαπολιτισμικότητα.

Κωνσταντινίδης Στεφ.	Η παρουσία των Ελλήνων στον Καναδά
Πρόγραμμα Σπουδών (Αναλυτικό Πρόγραμμα)	Θεωρητικό Πλαίσιο και Προγράμματα Σπουδών για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Διασπορά
Δαμανάκης Μιχ.	Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στις ΗΠΑ – Ιστορικοπολιτισμικό και θρησκευτικό περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων

Δεν καταρτίσθηκε η μελέτη για την διδασκαλία της ΕΓ2 που προβλεπόταν στην Υποδράση Α5. Πρακτικά δεν εκδόθηκαν για την ημερίδα με θέμα «Πρόγραμμα Πλαίσιο και Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Διασπορά» (Οριζόντια Υποενέργεια 2). Επιπλέον, δεν υλοποιήθηκε το Ενημερωτικό Φυλλάδιο και η Αφίσα του Προγράμματος που προβλεπόταν στην Οριζόντια Υποενέργεια 2, με αιτιολογία ότι τα ανωτέρω υποκαταστάθηκαν από το Ενημερωτικό CD του Προγράμματος (Οριζόντια Υποενέργεια 3) στο οποίο μάλιστα συμπεριλαμβάνεται και ο προβλεπόμενος Κατάλογος Εκπαιδευτικού Υλικού.

3.5.7 Αξιολογικοί δείκτες

3.5.7.1 Απορροφητικότητα

Ως απορροφητικότητα ορίζεται το πηλίκο πραγματικών δαπανών προς προϋπολογισμένες δαπάνες ανά υποέργο υπό μορφή ποσοστού.

Πίνακας 3-27: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%)

A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛ/ΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ (%)
1	Υποέργο εκτελούμενο με ίδια μέσα.	2,062,330.00	1,369,652.79	66.41
2	Μετακίνηση και διαμονή Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002.	35,580.00	35,572.22	99.98
3	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2003.	127,450.00	127,446.35	100.00
4	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Μάρτιος – Ιούλιος 2003.	27,890.00	27,884.42	99.98
5	Μετακίνηση και διαμονή συνέδρων και συνεργατών (Συνάντηση Εργασίας) Ιούλιος 2003.	73,450.00	73,208.21	99.67
6	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2003.	295,000.00	277,935.89	94.22
7	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούλιος 2003	51,200.00	51,184.38	99.97
8	Μετακίνηση και διαμονή μετεκπαιδευόμενων ομογενών εκπαιδευτικών Φεβρουάριος-Ιούνιος 2004.	28,500.00	28,271.00	99.20
9	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιανουάριος 2004.	128,000.00	126,909.11	99.15
10	Μετακίνηση και διαμονή ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούνιος 2004.	198,000.00	198,000.00	100.00
11	Μετακίνηση και διαμονή αποσπώμενων εκπαιδευτικών Ιούνιος 2004.	75,000.00	53,936.91	71.92
12	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή από Σεπτέμβριο 2002 μέχρι και Δεκέμβριο 2003.	90,210.00	89,940.61	99.70
13	Αναπαραγωγή υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή το πρώτο εξάμηνο του 2004 + Παράταση	240,000.00	239,030.41	99.60
14	Ανάπτυξη κριτηρίων διαπίστωσης – πιστοποίησης της ελληνομάθειας σε εφήβους.	0.00	0.00	0.00
15	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό.	109,300.00	109,300.00	100.00
16	Ταχυδρομικά – Μεταφορές.	200,000.00	194,687.39	97.34
17	Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για τη δορυφορική τηλεδραση	200,000.00	195,442.62	97.72
18	Μετακίνηση και διαμονή των συμμετεχόντων στη Δημερίδα και τη Συνάντηση Εργασίας Απρίλιος – Ιούνιος 2004	17,910.00	17,487.00	97.64
19	Ανάπτυξη και αναπαραγωγή υλικού σε ψηφιακή μορφή	164,000.00	134,909.40	82.26
20	Παραγωγή δεύτερου πακέτου εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεδραση	100,000.00	97,715.00	97.72
21	Μετακίνηση και διαμονή συνεργατών και ομογενών εκπαιδευτικών και μαθητών Ιούλιος – Δεκέμβριος 2004	240,000.00	129,390.00	53.91
	ΣΥΝΟΛΟ	4,463,820.00	3,577,903.71	80.15%

Κατά τον Φορέα Υλοποίησης, σημαντικό λόγο υστέρησης της απορρόφησης αποτέλεσε το γενικότερο πρόβλημα της επιλεξιμότητας των δαπανών στο εξωτερικό (οι δαπάνες αυτές κυμαίνονταν ανά έτος μεταξύ 20% και 30%) καθώς και στο ειδικό γεγονός ότι αφού είχε ήδη τροποποιηθεί το Τ.Δ.Ε. και υποβληθεί στην ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ, τέθηκαν δύο επιπλέον περιορισμοί:

α) ο αριθμός αντιτύπων όλων των εκδόσεων έντυπου και ψηφιακού υλικού να μειωθεί από τα 2.000 στα 1.000, καθώς η Διαχειριστική Αρχή έκρινε ότι δεν τεκμηριωνόταν η λειτουργικότητά τους

β) έπαυσε η αποστολή εκπαιδευτικού υλικού στο εξωτερικό μετά τον Απρίλιο του 2004, οπότε πραγματοποιήθηκε ο οικονομικός έλεγχος από το Τμήμα Γ' της ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ. Το γεγονός αυτό, πέραν των άλλων επιπτώσεων, δημιούργησε σοβαρότατο πρόβλημα αποθήκευσης γιατί το μεγαλύτερο μέρος του εκπαιδευτικού υλικού του έργου, που παράχθηκε μετά τον Απρίλη του 2004, παρέμενε μέχρι πρόσφατα, αποθηκευμένο στις αποθήκες του ΕΔΙΑΜΜΕ και του τυπογραφείου.

Η εμπλοκή τοπικών Ομάδων Εργασίας ανά χώρα της διασποράς, τόσο για την συλλογή εκπαιδευτικού υλικού, τη συγγραφή των βιβλίων, όσο και για τη δοκιμαστική εφαρμογή τους, αποτέλεσε θεμελιώδη επιλογή του φορέα υλοποίησης. Λόγω της μη επιλεξιμότητας των δαπανών εξωτερικού, δημιουργήθηκε σοβαρό πρόβλημα με αποτέλεσμα δυσκολίες και καθυστερήσεις στην συγκέντρωση εκπαιδευτικού υλικού (περιπτώσεις χαμηλής ποιότητας υλικού), ενώ μόνο το μισό του παραχθέντος εκπαιδευτικού υλικού πέρασε από το απαραίτητο στάδιο της δοκιμαστικής εφαρμογής.

Το υλικό που είναι αποθηκευμένο σε αποθήκες του ΕΔΙΑΜΜΕ και της εκτυπωτικής εταιρείας (λόγω μη δυνατότητας κάλυψης του κόστους ταχυδρομικής αποστολής), προβλέπεται ότι θα σταλεί άμεσα στο ΥΠΕΠΘ, προκειμένου αυτό να φροντίσει για την αποστολή του στους αποδέκτες της Ομογένειας.

Δαπάνες, επομένως, που δεν απορροφήθηκαν είναι κυρίως οι αμοιβές του δικτύου συνεργατών των χωρών της Ομογένειας (Υποέργο 1 με χαμηλή απορρόφηση 66,4%) και τα έξοδα αποστολής και διακίνησης του εκπαιδευτικού υλικού στο εξωτερικό.

Η σχετικά χαμηλή απορρόφηση στο Υποέργο 21 (54%), οφείλεται κυρίως στους εξής λόγους:

- Για διάφορους και διαφορετικούς κάθε φορά λόγους, ο αριθμός των ομογενών μαθητών από Αυστραλία, Καναδά, Μ. Βρετανία, Γερμανία, Σουηδία και παρευξείνιες χώρες που είχε προβλεφθεί στους 120, περιορίστηκε στους 99 μαθητές (82.5%).

- Ο συνδυασμός των ομάδων εκπαιδευτικών και μαθητών από Σουηδία, Γερμανία, Αυστραλία, Ρωσία και λοιπές Παρευξείνιες χώρες σε συνδυασμό με το τέλος της σεζόν τουρισμού ή της χειμερινής σεζόν οδήγησε σε διασφάλιση χαμηλών τιμών τόσο στις μετακινήσεις όσο και στη διαμονή και άρα σημαντική μείωση του κόστους.

Τέλος, δεν ολοκληρώθηκε η Υποδράση Α8 σχετικά με την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού λογισμικού για εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό, καθώς σε αρχικό στάδιο κρίθηκε καταχρηστική από την ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ η διαδικασία διενέργειας του διαγωνισμού και σταμάτησε.

3.5.7.2 Αποτελεσματικότητα

Το πρόγραμμα κάλυψε ικανοποιητικά τις προγραμματισμένες ανάγκες, όπως μαρτυρά ο Πίνακας 3-28.

Τα προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και εκπαίδευσης ομογενών μαθητών πραγματοποιήθηκαν ακριβώς στον προγραμματισμένο αριθμό.

Ο πραγματικός συνολικός αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών ήταν 734 (συμπεριλαμβανομένων και των 25 Συντονιστών Εκπαίδευσης), χαμηλότερος του προγραμματισμένου 763 (ποσοστό υλοποίησης 96%), ενώ οι πραγματικές συνολικές ώρες επιμόρφωσης εκπαιδευτικών κυμάνθηκαν στις 46.874 έναντι 53.694 προγραμματισμένων (ποσοστό υλοποίησης 87,3%). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κατά το έτος 2004, αποσπάστηκε στο εξωτερικό μικρότερος αριθμός εκπαιδευτικών (που είχαν προγραμματισθεί να επιμορφωθούν από το Πρόγραμμα), ενώ οι αρχικοί υπολογισμοί είχαν γίνει με βάση τις υψηλότερες αποσπάσεις των προηγούμενων ετών.

Πίνακας 3-28: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης προγραμματισμένων εκροών

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ ΤΡΟΠΟΠ ΤΔΕ	ΤΕΛΙΚΗ ΤΙΜΗ (31/12/2004)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
34805	Προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Α'/θμιας	Πλήθος προγραμμάτων	11	11	100.0%
34807	Προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Β'/θμιας	Πλήθος προγραμμάτων	11	11	100.0%
34817	Προγράμματα για μαθητές Β'/θμιας γενικής εκπαίδευσης	Πλήθος προγραμμάτων	7	7	100.0%
34601	Επιμορφούμενοι άνδρες Α'/θμιας εκπαίδευσης	Πλήθος ατόμων	148	157	106.1%
34602	Επιμορφούμενοι άνδρες Α'/θμιας εκπαίδευσης	Ανθρωποώρες	7,288	6,612	90.7%
34603	Επιμορφούμενες γυναίκες Α'/θμιας εκπαίδευσης	Πλήθος ατόμων	253	280	110.7%
34604	Επιμορφούμενες γυναίκες Α'/θμιας εκπαίδευσης	Ανθρωποώρες	21,168	21,916	103.5%
34621	Επιμορφούμενοι άνδρες Β'/θμιας εκπαίδευσης	Πλήθος ατόμων	113	99	87.6%
34622	Επιμορφούμενοι άνδρες Β'/θμιας εκπαίδευσης	Ανθρωποώρες	7,456	5,110	68.5%
34623	Επιμορφούμενες γυναίκες Β'/θμιας εκπαίδευσης	Πλήθος ατόμων	249	173	69.5%
34624	Επιμορφούμενες γυναίκες Β'/θμιας εκπαίδευσης	Ανθρωποώρες	17,782	13,236	74.4%
34703	Επωφελούμενοι άνδρες μαθητές Β'/θμιας	Πλήθος ατόμων	4,182	4,182	100.0%
34704	Επωφελούμενες γυναίκες μαθήτριες Β'/θμιας	Πλήθος ατόμων	7,292	7,278	99.8%
34689	Επωφελούμενοι άνδρες μαθητές Α'/θμιας	Πλήθος ατόμων	8,000	8,000	100.0%
34690	Επωφελούμενες γυναίκες μαθήτριες Α'/θμιας	Πλήθος ατόμων	12,000	12,000	100.0%

Κατά το διάστημα 2003-2004, συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα συνολικά 460 ομογενείς μαθητές, όπως ακριβώς είχε προβλεφθεί. Ωστόσο υπάρχουν εσωτερικές διαφοροποιήσεις. Όπως για παράδειγμα ενώ κατά την τελευταία τροποποίηση του ΤΔΕ είχε αρχικά προβλεφθεί ότι για το διάστημα Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος 2004 θα συμμετείχαν συνολικά 120 μαθητές σε εκπαιδευτικά προγράμματα, τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 108 μαθητές. Η μείωση αυτή οφείλεται σε διάφορους απρόβλεπτους παράγοντες (πχ ακύρωση συμμετοχής μιας ομάδας δέκα (10) μαθητών από το Ελληνικό Σχολείο του Λονδίνου σε 15νήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην Κρήτη, επειδή δεν τους δόθηκε σχετική άδεια για εκπαιδευτικό ταξίδι).

Το παραχθέν εκπαιδευτικό υλικό περιγράφει αναλυτικά ο Πίνακας 3-29.

Πίνακας 3-29: Υλοποίηση προγραμματισμένου Εκπαιδευτικού Υλικού

Τίτλος	Πρόγραμμα χρηματοδότησης (ΕΠΕΑΕΚ II, Παράταξη: IIπ)	Ημερομηνία έκδοσης από Παιδεία Ομογενών	Σελίδες (βιβλ. μαθητή, τετρ. δραστ.)	Αποστολή στο Π.Ι.	Ημερομηνία έγκρισης από το Π.Ι.	Ημερομηνία έκδοσης από τον ΟΕΔΒ	Αριθμός αντιτύπων που παράχθηκαν δοκιμαστικά
CD-ROM "διαβάζω, γράφω, τραγουδώ"	II	2003		7/6/2004	****		1.000
Γράμματα πάνε κι έρχονται Ελληνικά στον κόσμο – Τετρ. Δραστηρ. 2	II	2003	222	7/6/2004	9/11/2004		1.000
CD-ROM "Μιλώ και γράφω Ελληνικά"	II			7/6/2004			1.000
Καθώς μεγαλώνουμε (β.μ. τ.δρ., ο.ε.)	II	2003	200-184	15/1/2004	*****		3.000X2
Καθώς μεγαλώνουμε... στον κόσμο των Ελληνικών - Τετρ. Δραστηρ. 2	II	2004	256	30/9/2004	7/12/2004		1.000
CD-ROM "Καθώς μεγαλώνουμε... στον κόσμο των Ελληνικών"	IIπ	2004					1.000
Βήματα Μπροστά 1 (β.μ. τ.δρ., ο.ε.)	II	2004	136-144	30/9/2004	23/11/2004		3.000X2
Βήματα Μπροστά 2 (β.μ. τ.δρ., ο.ε.)	IIπ	2004	191-136				1.000
CD-"Βήματα Μπροστά 1"	IIπ						1.000
Νέα Ελληνικά για το GCSE (β.μ., τ.δρ.)	II	2004	192-184	6/8/2004			2.000X2
Ανθολόγιο της Διασποράς	IIπ	2004					1.000
Ελληνικά με την παρέα μου 2	II	2004	224	30/9/2004			1.000
Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής	II	2003		7/6/2004			3.000
CD-ήχου "Μια φορά κι έναν καιρό 2"	II	2001					1.000
Μια φορά κι έναν καιρό 3	II	2003	96	7/6/2004	9/11/2004		3.000
Μαργαρίτα 1 (β.μ. τ.δρ., καρτέλες)	II	2004	64-72	6/8/2004			3.000X3
Μαργαρίτα 2 (β.μ. τ.δρ., καρτέλες)	II	2004	72-56	6/8/2004			1.000X3
CD-ROM "Μαργαρίτα 1"	IIπ	2004					1.000
CD-ROM "Μαργαρίτα 2"	IIπ	2004					1.000
Μαργαρίτα 3	IIπ	2004					1.000
Μαργαρίτα 4	IIπ	2004					1.000
Τα ελληνικά ως γλώσσα επαφής	II	2004	34				1.000
Ιστοριοδρομίες 1	II						
Ιστοριοδρομίες 2	II	2003	302	7/6/2004	Πράξη 2/2003		3.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στον Καναδά (1ο τεύχος)	II	2004	168	30/9/2004	23/11/2004		1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στις ΗΠΑ (1ο τεύχος)	II	2004	152	6/8/2004			1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στην Ολλανδία	II	2004	64	6/8/2004			1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στη Ν. Αφρική	II	2004	176	6/8/2004			1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στην Αργεντινή	II	2004	88	30/9/2004			1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στον Καναδά (2ο τεύχος)	IIπ	2004	96	30/9/2004	18/1/2005		1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στην Αυστραλία	IIπ	2004					1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στη Μ. Βρετανία	IIπ	2004					1.000
Από τη ζωή των Ελλήνων στη Μαύρη Θάλασσα	IIπ	2004					1.000
CD-ROM "Περιπέτειες στη Μυθοχώρ@"	IIπ	2004					1.000
Σειρά εκπομπών ΜΟΡΜΩ (10 επεισόδια)	II	2004					
Σειρά εκπομπών ΜΟΡΜΩ (5 επεισόδια)	IIπ	2004					

Παρατηρήσεις:

* β.μ. = βιβλίο μαθητή, τ.δρ. = τετράδιο δραστηριοτήτων, ο.ε.=οδηγίες για τον εκπαιδευτικό

** Αν αφαιρεθούν 100-150 αντίτυπα που διατίθενται στους συγγραφείς, ΥΠΕΠΘ, ΙΠΟΔΕ, Π.Ι., σε φορείς στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό, τα υπόλοιπα αντίτυπα που εκδίδονται για δοκιμαστική εφαρμογή προωθήθηκαν στους χρήστες.

*** Ο ΟΕΔΒ εκδίδει το υλικό κατά κανόνα σε 30.000 αντίτυπα.

**** Τα CD ή CD-ROM δεν έχουν εγκριθεί.

***** Επίσης, δεν έχει εγκριθεί το τετρ. δραστηριοτήτων της Γ' τάξης καθώς και το υλικό κορμού του τρίτου επιπέδου (Καθώς μεγαλώνουμε), ενώ έχει εγκριθεί το τετράδιο δραστηριοτήτων 2 (Καθώς μεγαλώνουμε... στον κόσμο των Ελληνικών) του τρίτου επιπέδου.

Σύμφωνα και με τις αποκλίσεις από την παραγωγή των προβλεπόμενων τίτλων εκπαιδευτικού υλικού που περιγράφηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο πίνακας αποτελεσματικότητας διαμορφώνεται ως ακολούθως:

Πίνακας 3-30: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης Εκπαιδευτικού Υλικού

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (ΤΙΤΛΟΙ)	ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (ΤΙΤΛΟΙ)	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (%)
CD & CD ROM	11	9	81.8%
ΕΝΤΥΠΑ	28	27	96.4%
ΣΥΝΟΛΟ	39	36	92.3%

3.5.7.3 Αποδοτικότητα

Η αποδοτικότητα του έργου αναλύεται κυρίως ως προς τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού και της επιμόρφωσης που κάλυψαν ποσοστό πλέον του 75% των πραγματικών δαπανών.

Αναπτύχθηκαν 27 τίτλοι βιβλίων και 9 τίτλοι CD και CD ROM. Για λόγους δοκιμαστικής εφαρμογής παρήχθησαν 55.000 αντίτυπα έντυπων τίτλων και 8.000 αντίτυπα ψηφιακών τίτλων. Τα πραγματικά μοναδιαία κόστη που προέκυψαν παρουσιάζονται παρακάτω.

Πίνακας 3-31: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος & Μοναδιαία Κόστη ανάπτυξης και παραγωγής Εκπαιδευτικού Υλικού

	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΠΟ "ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II" + ΕΠΕΚΤΑΣΗ		ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΥΡΩ)	ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΕΥΡΩ)	ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΥΡΩ/ΤΙΤΛΟ)	ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΕΥΡΩ ΑΝΑ ΑΝΤΙΤΥΠΟ)
	ΤΙΤΛΟΙ	ΑΝΤΙΤΥΠΑ				
CD & CD ROM	9	8,000	203,095	21,854	22,566	2.73
ΕΝΤΥΠΑ	27	55,000	571,228	260,474	21,157	4.74

Τα ανωτέρω μοναδιαία κόστη, συγκριτικά κρίνοντας είτε σε επίπεδο αγοράς (βλέπε κόστος βιβλίων από προκηρύξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που παρουσιάζονται στο Παραδοτέο 3) είτε σε επίπεδο παρόντος έργου (σχετικά με αντίστοιχες δράσεις στις υπόλοιπες διαπολιτισμικές ομάδες), διαπιστώνεται ότι κυμαίνονται σε αποδεκτά για την αγορά επίπεδα.

Σχετικά με την επιμόρφωση εκπαιδευτικών και την εκπαίδευση ομογενών μαθητών, τα απαραίτητα στοιχεία αποδοτικότητας συνοψίζονται στον πίνακα ακολούθως.

Πίνακας 3-32: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος και Μοναδιαία Κόστη Επιμόρφωσης

ΟΜΑΔΑ-ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΑΓΜ/ΘΕΝΤΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜ/ΧΟΝΤΩΝ	ΕΚΠ/ΚΕΣ ΩΡΕΣ ΑΝΑ ΚΥΚΛΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΩΡΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	Μ.Ο. ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑ ΕΠΙΜΟΡΦ/ΝΟ (ΕΥΡΩ)	Μ.Ο. ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑ ΩΡΑ (ΕΥΡΩ)	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ (ΕΥΡΩ)
1 Συντονιστές Εκπαίδευσης	1	25	35	875	1,283	36.6	32,065
2 Προς απόσπαση εκπαιδευτικοί	2	474	30	14,220	294	9.8	139,298
3 Ομογενείς Εκπαιδευτικοί (διάρκεια 3 εβδομάδων)	7	215	100-120	23,650	2,568	23.3	552,197
4 Μετεκπαίδευση Ομογενών Εκπαιδευτικών	2	20	α πρόγρ: 450 β' πρόγρ: 400	8,600	5,305	11.8	106,094
ΣΥΝΟΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	12	734		46,874	0	0.0	829,655
5 Εκπαιδευτικά Προγράμματα Ομογενών Μαθητών	7	460	100-120	50,600	1,733	15.8	797,333
ΣΥΝΟΛΑ	19	1,194		97,474			1,626,988
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟΛ/ΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΝΑ ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ					1,130		ΕΥΡΩ
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟΛ/ΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΝΑ ΩΡΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ					17.7		ΕΥΡΩ
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟΛ/ΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΤΗ					1,733		ΕΥΡΩ
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟΛ/ΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΝΑ ΩΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ					15.8		ΕΥΡΩ

Διαπιστώνεται ότι δαπανήθηκαν 829 χιλ. ευρώ για να παραχθούν 46.874 ώρες επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, που σημαίνει ότι το μέσο κόστος ανθρωποώρας επιμόρφωσης ανήλθε στα 17,7 ευρώ και το μέσο κόστος επιμόρφωσης ανά

επιμορφούμενο στα 1.130 ευρώ. Σημειωτέον ότι από τα ανωτέρω μοναδιαία κόστη κ.μ.ο. ποσοστό 5,1% αφορούσε σε αμοιβές επιμορφωτών, το δε υπόλοιπο (94,9%) αφορούσε σε δαπάνες μετακίνησης και διαμονής. Έτσι, τα καθαρά κόστη επιμόρφωσης κυμάνθηκαν στα 0,9 ευρώ ανά ανθρωπόωρα επιμόρφωσης και στα 58 ευρώ ανά επιμορφούμενο.

Παρομοίως, διαπιστώνεται ότι δαπανήθηκαν 797 χιλ. ευρώ για να παραχθούν 50.600 ώρες εκπαίδευσης ομογενών μαθητών, που σημαίνει ότι το μέσο κόστος ανθρωπόωρας εκπαίδευσης ανήλθε στα 15,8 ευρώ και το μέσο κόστος επιμόρφωσης ανά επιμορφούμενο στα 1.733 ευρώ. Σημειωτέον ότι από τα ανωτέρω μοναδιαία κόστη κ.μ.ο. ποσοστό 1,6% αφορούσε σε αμοιβές επιμορφωτών, το δε υπόλοιπο (98,4%) αφορούσε σε δαπάνες μετακίνησης και διαμονής. Έτσι, τα καθαρά κόστη εκπαίδευσης κυμάνθηκαν στα 0,3 ευρώ ανά ανθρωπόωρα επιμόρφωσης και στα 27.7 ευρώ ανά εκπαιδευόμενο.

Λαμβάνοντας πάλι υπόψη συγκριτικά στοιχεία της αγοράς αλλά και στοιχεία από αντίστοιχες δράσεις στις υπόλοιπες διαπολιτισμικές ομάδες του παρόντος έργου, διαπιστώνεται ότι τα μοναδιαία κόστη επιμόρφωσης κινήθηκαν σε επίπεδα αγοράς.

3.5.8 Ειδικά ζητήματα πράξης

3.5.8.1 Επιλεξιμότητα δαπανών στο εξωτερικό

Σημαντικό πρόβλημα που προέκυψε στην υλοποίηση του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II που δεν υπήρχε κατά την υλοποίηση του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I, είναι η μη επιλεξιμότητα δαπανών στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με τον Φορέα Υλοποίησης, παρά την προσπάθεια που κατέβαλε για προσαρμογή των διαδικασιών διαχείρισης στα κρίσιμα ζητήματα

- αμοιβής ομάδων εργασίας συγγραφής εκπαιδευτικού υλικού και δοκιμαστικής εφαρμογής του στις χώρες του εξωτερικού
- πληρωμής δαπανών αγοράς και προσαρμογής κατάλληλου πρωτογενούς υλικού εμπλουτισμού των βιβλίων ετερότητας
- δαπανών ταχυδρομικών εξόδων αποστολής εκπαιδευτικού υλικού

δεν επιτεύχθηκε λύση των σημαντικών αυτών θεμάτων. Μάλιστα δε, κατόπιν του ελέγχου που διενεργήθηκε από την Μονάδα Ελέγχου της ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ του δόθηκε εντολή μείωσης του αριθμού των αντιτύπων προς δοκιμαστική εφαρμογή σε 1000, ενώ ταυτόχρονα κρίθηκε ότι οποιαδήποτε αποστολή στο εξωτερικό είναι μη επιλέξιμη. Ο

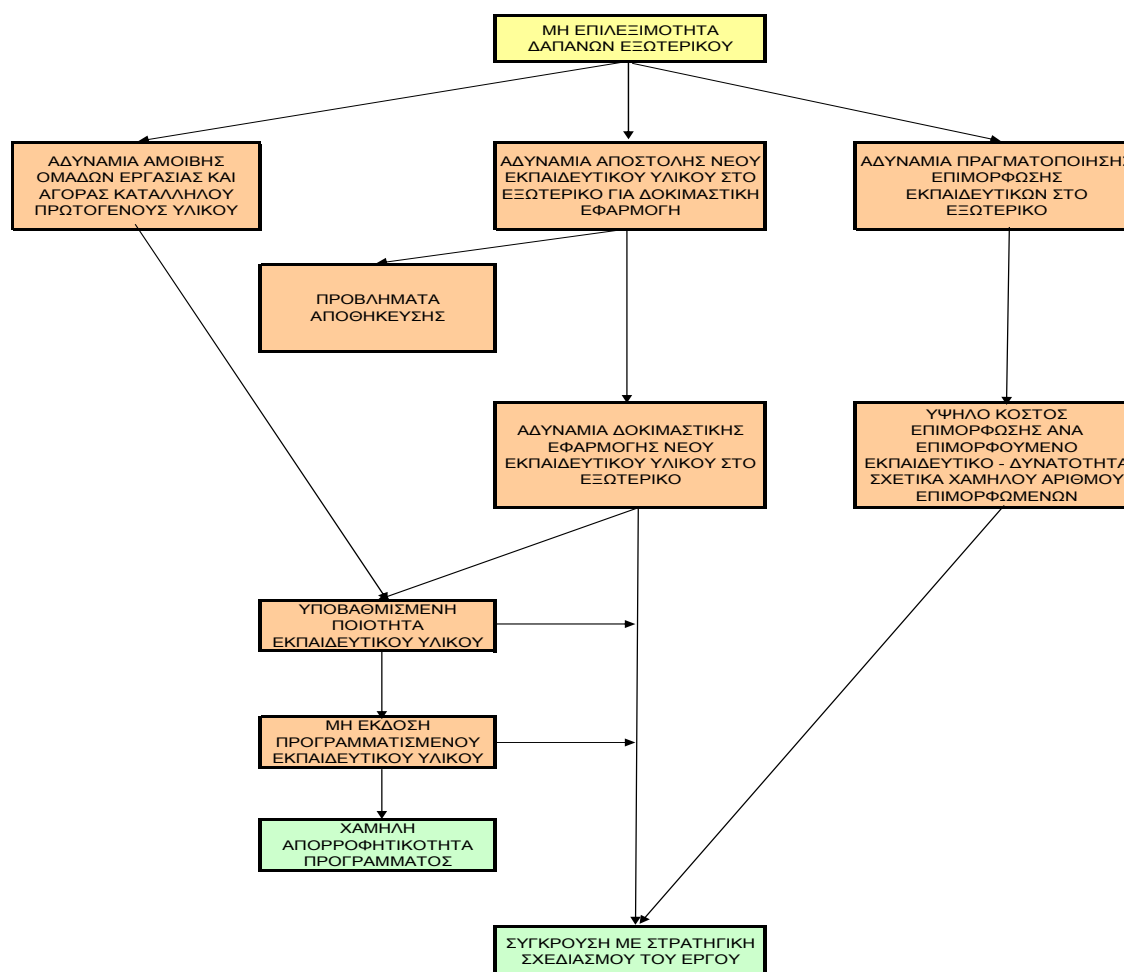
Φορέας Υλοποίησης επιμένει δε ότι σε ότι αφορά τα έξοδα ταχυδρομικών αποστολών, δεν υπήρξε ενιαία στάση αντιμετώπισης του θέματος από τις Μονάδες Β και Γ της ΕΥΔ.

Τα ανωτέρω δημιούργησαν σημαντικά προβλήματα στην υλοποίηση και κατ' επέκταση την απορροφητικότητα και αποδοτικότητα διαφόρων δράσεων αλλά και του συνολικού έργου γενικότερα. Στις 22/6/2004 πραγματοποιήθηκε τροποποίηση του ΤΔΕ του έργου, με μείωση του προϋπολογισμού του έργου και μερική ανακατανομή των προϋπολογισμών των δράσεων, χωρίς εντούτοις να αντιμετωπίζονται πλήρως τα ακόλουθα προβλήματα του έργου.

Συγκεκριμένα, προέκυψαν τρία σημαντικά προβλήματα στο εξωτερικό (βλ. και Διάγραμμα 3-5: Δένδρο προβλημάτων λόγω μη επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού):

- Συλλογή πρωτογενούς υλικού και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού που έπρεπε να αντληθεί από τις παροικίες και τις χώρες διαμονής, ώστε το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό να είναι προσαρμοσμένο στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών κάθε χώρας
- Δοκιμαστική εφαρμογή του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού στις διάφορες μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και ομάδες-στόχους
- Πρόβλημα προώθησης αντιτύπων παραχθέντος εκπαιδευτικού υλικού στο εξωτερικό. Μέχρι τις ημέρες σύνταξης της παρούσας έκθεσης υπάρχουν αποθηκευμένα στην Κρήτη περί τα 15.000 αντίτυπα βιβλίων και 4.000 CD ROM και DVD εκπαιδευτικού υλικού. Το υλικό αυτό θα αποσταλεί άμεσα στο ΥΠΕΠΘ, προκειμένου να προωθηθεί στον προορισμό του, με κάλυψη των δαπανών αποστολής από εθνικούς πόρους, λύση που ήταν προφανής εδώ και πολύ καιρό.

Διάγραμμα 3-5: Δένδρο προβλημάτων λόγω μη επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού

3.5.8.2 Διαδικασία επιλογής αναδόχου – Υποδράση Α8

Κατόπιν ελέγχου που διενεργήθηκε από την Μονάδα Ελέγχου της ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ τον Απρίλιο του 2004, κρίθηκε ότι η διαδικασία διενέργειας διαγωνισμού στην Υποδράση Α8 για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό, κατόπιν της οποίας το έργο κατακυρώθηκε στο Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου (ΙΕΛ), ήταν καταχρηστική.

Υπήρξε αιτιολόγηση από τον φορέα υλοποίησης που συνοπτικά αναφέρει ότι η επιλογή του ΙΕΛ έγινε επειδή ήταν ο μόνος φορέας που είχε ήδη αναπτύξει παρόμοιο εξειδικευμένο λογισμικό στο πλαίσιο του έργου «Ένταξη Μουσουλμανοπαίδων στο σχολείο». Αυτό δημιούργησε εύλογα υποψίες μεροληψίας λόγω χαμηλής οικονομικής προσφοράς και πλεονεκτήματος εμπειρίας. Εντούτοις, εντός του εγκεκριμένου ΤΔΕ του έργου τονιζόταν από τον φορέα υλοποίησης ότι «θα επιδιώξουμε να αξιοποιήσουμε το λογισμικό που αναπτύχθηκε στα πλαίσια των τριών άλλων έργων και συγκεκριμένα στο έργο ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ». Το ΕΛΚΕ Πανεπιστημίου

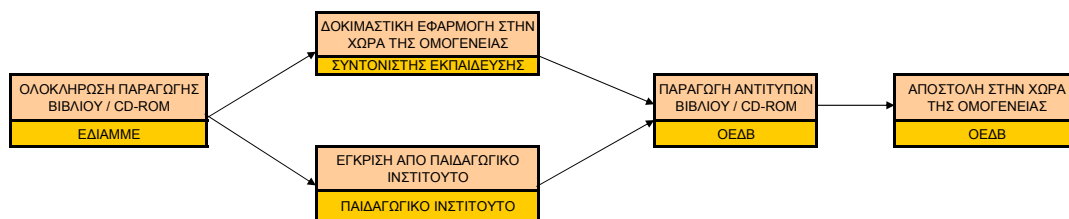
Κρήτης τεκμηριώνει την επιλεξιμότητα της σχετικής δαπάνης σε διάφορα νομικά επίπεδα, ενώ παράλληλα έχει γίνει σχετική προσφυγή του Πανεπιστημίου στα ανώτερα δικαστήρια.

Η υπόθεση εκκρεμεί σε νομικό επίπεδο, αλλά διαχειριστικά πρέπει να τονισθεί ότι η εντός του ΕΠΕΑΕΚ II πρακτική οριζόντια διάχυσης / αξιοποίησης τεχνογνωσίας (όπως στην παρούσα περίπτωση) που εφαρμόστηκε στη προκειμένη περίπτωση, είναι απαραίτητη και αναγκαία για λόγους αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας (συνέργειες).

3.5.8.3 Διάχυση αποτελεσμάτων σε τελικούς χρήστες

Η διάχυση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος στους τελικούς χρήστες αποδεικνύεται προβληματική. Ειδικά, σε ότι αφορά το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό, ο μηχανισμός έγκρισης, έκδοσης/παραγωγής και διακίνησης παρουσίασε προβλήματα και στα τρία επίπεδα (Συντονιστές Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ΟΕΔΒ).

Διάγραμμα 3-6: Μηχανισμός διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού

Στο ανωτέρω διάγραμμα σκιαγραφείται η διαδικασία διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού εντοπίζοντας ξεκάθαρα τις δυνητικές πηγές προβλημάτων.

Συντονιστές Εκπαίδευσης

Η δοκιμαστική εφαρμογή του νέου εκπαιδευτικού υλικού, συντονίζεται ουσιαστικά από τον Συντονιστή Εκπαίδευσης ανά χώρα. Η πρακτική αυτή ακολουθήθηκε με επιτυχία στο Πρόγραμμα ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I. Στο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II η αποτελεσματικότητα δραστηριοποίησης των Συντονιστών Εκπαίδευσης ήταν σχετικά χαμηλότερη με αποκορύφωση το τελευταίο επτάμηνο. Αυτό αποδίδεται μερικά στην έλλειψη κινήτρων (στο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I υπήρχε η δέσμευση εμπλοκής μέσω του ΤΔΕ συν την δυνατότητα έστω και περιορισμένης επιπλέον αμοιβής), αλλά και στην εκκρεμούσα αντικατάσταση των υφιστάμενων Συντονιστών (εκκρεμεί πάνω από επτάμηνο). Η κατάσταση αυτή δημιουργεί δυσφορία που είναι λογικό να εκδηλώνεται ως αδιαφορία.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ)

Το εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία, CD, CD ROM) αποστέλλονται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με σκοπό να εγκριθούν. Κατά την διάρκεια του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II εστάλησαν προς έγκριση 39 τίτλοι. Εξ αυτών έχουν σήμερα αξιολογηθεί και εγκριθεί οι 23 (59%), με μέσο απαιτούμενο χρόνο έγκρισης 10,7 μήνες.

Από αυτό συνάγεται ότι για το υλικό που εγκρίθηκε, η καθυστέρηση έγκρισης του ΠΙ ήταν σχετικά μεγάλη για ένα έργο διετούς διάρκειας (24 μηνών) που έχει σαν στόχο εντός του ανωτέρω διαστήματος να αναπτύξει, να δοκιμάσει αλλά και να προωθήσει σημαντικό όγκο εκπαιδευτικού υλικού στο εξωτερικό.

Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ)

Ο ΟΕΔΒ αναλαμβάνει την εκτύπωση και αποστολή των εγκεκριμένων από το ΠΙ βιβλίων προς τους διάφορους προορισμούς της ομογένειας.

Έχει αποδειχθεί από γραπτές και προφορικές αναφορές σχολείων της ομογένειας ότι το εκπαιδευτικό υλικό του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ δεν προωθείται με συστηματικό τρόπο και έγκαιρα στην ομογένεια. Αυτή η αδυναμία του ΟΕΔΒ που μπορεί να οφείλεται ή σε λειτουργική αδυναμία (π.χ. υπερβολικός φόρτος, παράλειψη αναπροσαρμογής διαδικασιών), είτε σε έλλειψη πόρων, δυσχεραίνει σημαντικά το έργο και τους στόχους του. Χρήζει επομένως ριζικής αντιμετώπισης.

3.5.9 Συμπεράσματα

Σε γενικό επίπεδο φαίνεται ότι το έργο κινήθηκε με επιτυχία εντός του σκοπού και των στόχων του, αντιμετωπίζοντας με επάρκεια τις σημαντικότερες εγγενείς δυσκολίες τόσο ως προς το πολυσχιδές των δράσεων, όσο και ως προς το πλήθος των εκπαιδευτικών κοινοτήτων - χρηστών σε χώρες του εξωτερικού. Εντούτοις, σοβαρές διαχειριστικές δυσκολίες αποτέλεσαν εμπόδια στην απορροφητικότητα, αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του έργου. Ειδικότερα

- Η απορροφητικότητα, παρά την αναπροσαρμογή του προϋπολογισμού τον Ιούνιο 2004, κινήθηκε σε επίπεδο 80% κυρίως λόγω του προβλήματος μη επιλεξιμότητας των δαπανών στο εξωτερικό.
- Η διάχυση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος στους τελικούς χρήστες αποδεικνύεται προβληματική. Ειδικά, σε ότι αφορά το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό, ο μηχανισμός έγκρισης, έκδοσης/παραγωγής και διακίνησης παρουσίασε προβλήματα και στα τρία επίπεδα (Συντονιστές Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ΟΕΔΒ). Επομένως, κρίσιμο θέμα για την συνέχιση του έργου αποτελεί

- το ξεκαθάρισμα του ρόλου, αρμοδιοτήτων και ευθυνών του κάθε φορέα στο πλαίσιο του έργου
- σχεδιασμός και διασφάλιση αποτελεσματικής υλοποίησης σχετικών διαδικασιών εμπλοκής τους – σχεδιασμός δεικτών αποτελεσματικότητας
- ο συντονισμός και παρακολούθηση αυτών από εξουσιοδοτημένο φορέα του ΥΠΕΠΘ στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου (π.χ. Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ)
- Το προβλεπόμενο εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία και CD ROM) υλοποιήθηκε σε επίπεδο 92%. Παραμένει όμως η ανάγκη να ολοκληρωθεί σε επίπεδο
 - ανάπτυξης κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού (CD ROM, CD, DVD) για το σύνολο των επιπέδων γλωσσομάθειας, με αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και πολύπλευρη προσέγγιση της ταυτότητας
 - ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού και για τα υπόλοιπα επίπεδα γλωσσομάθειας (π.χ. 5ο επίπεδο)

σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο «Θεωρητικό Πλαίσιο και Προγράμματα Σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Διασπορά».

- Η προβλεπόμενη επιμόρφωση εκπαιδευτικών (ομογενών και αποσπασμένων), πραγματοποιήθηκε με μικρή απόκλιση από τον προγραμματισμό (ποσοστό υλοποίησης 96% από πλευράς αριθμού επιμορφουμένων και ποσοστό 87% από πλευράς ωρών επιμόρφωσης), κυρίως λόγω απρόβλεπτης μείωσης του αριθμού των αποσπασμένων εκπαιδευτικών του 2004. Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών κρίνεται ως υψηλής σημασίας αλλά χρειάζεται να εστιάσει περισσότερο στην πρακτική εφαρμογή αλλά και στην αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας (τηλεπιδιόρθωση).

Οι ομογενείς εκπαιδευτικοί που επιμορφώθηκαν στην Ελλάδα δεν λειτούργησαν ως αποτελεσματικοί πολλαπλασιαστές της αποκτηθείσας γνώσης τους στους άλλους εκπαιδευτικούς της Ομογένειας. Συνδυασμός αιτίων εκτιμάται ότι συνέβαλε σε αυτό. Κύριοι λόγοι αφορούν σε αυστηρότητα εφαρμογής κριτηρίων επιλογής (υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής από το ΕΔΙΑΜΜΕ), επίπεδο των διαθέσιμων προς επιλογή εκπαιδευτικών, ύπαρξη προδιαγεγραμμένου πλαισίου στο οποίο πραγματοποιείται η διάχυση γνώσης / εμπειρίας, ποιότητα της παρεχόμενης επιμόρφωσης, εκ των πραγμάτων συνθήκες / δυνατότητες του εκπαιδευτικού να λειτουργήσει ως πολλαπλασιαστής στο περιβάλλον του

- Η εκπαίδευση ομογενών μαθητών σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα έγινε ακριβώς στα πλαίσια που είχε προγραμματισθεί (460 μαθητές, 7 προγράμματα) και διαπιστώθηκε ότι είναι σημαντικότερο εργαλείο προσέλκυσης ομογενών μαθητών στην ελληνομάθεια, που πρέπει να συνεχισθεί σε ευρύτερη βάση.
- Στο πλαίσιο της «Δράσης III: ΕΡΜΗΣ» που αφορούσε στην τηλεπιμόρφωση, ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος τηλεπιμόρφωσης. Το σύστημα (λογισμικό, πλατφόρμα, υλικό τριών επιμορφώσεων), αφού χρησιμοποιήθηκε και ελέγχθηκε λειτουργικά σε έξι (6) πιλοτικές εφαρμογές, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα έτοιμο λειτουργούν σύστημα. Εντούτοις, πρέπει να προβλεφθεί ο τρόπος περαιτέρω αξιοποίησης του και ο φορέας που θα αναλάβει την ευθύνη .
- Η εκπαιδευτική θεμελίωση των δράσεων του έργου εξακολούθησε επί των αρχών του προηγούμενου έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I και δεν αμφισβητήθηκε ουσιαστικά από την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα.
- Σε επίπεδο διαχείρισης, κατόπιν του διαχειριστικού ελέγχου που πραγματοποιήθηκε από την ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ μεταξύ 19/4-23/4/2004 για την διαχειριστική περίοδο 15/3/2002-19/4/2004, διαπιστώνεται κυρίως
 - το πρόβλημα επιλεξιμότητας των δαπανών εξωτερικού,
 - η εκκρεμότητα υλοποίησης της Υποδράσης Α8 για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού λογισμικού για την εκμάθηση της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας στο Δημοτικό (διαδικασία διενέργειας διαγωνισμού).

3.6 Δράση «Ε-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ»

3.6.1 Σκοπός και στόχοι

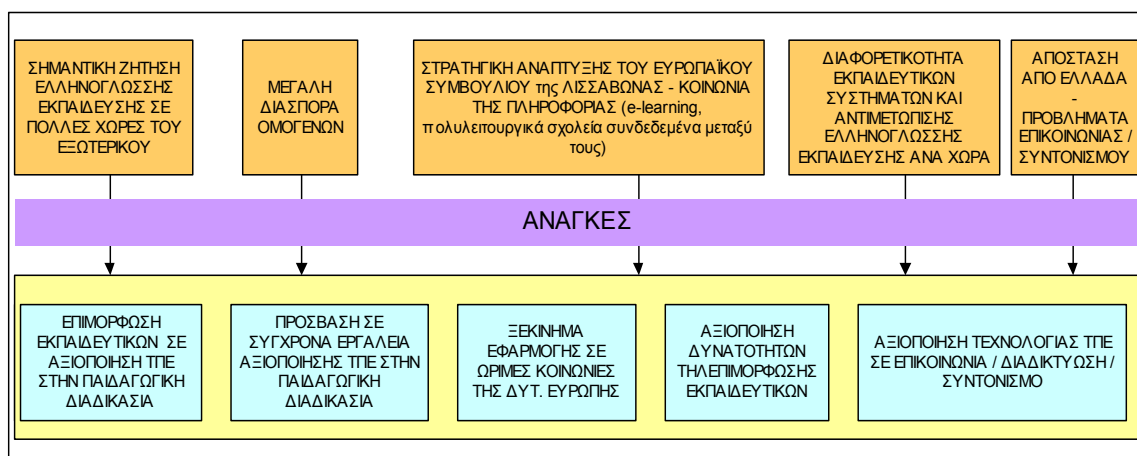
Το ελληνικό κράτος έχει ιστορικά κι έμπρακτα υιοθετήσει ως υποχρέωση του την εκπαίδευση των ελληνοπαίδων εξωτερικού και επενδύει συνεχώς σε αυτήν. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας συνιστούν νέα μέσα, ιδιαίτερα κατάλληλα κι απαραίτητα, ακριβώς για την εξυπηρέτηση των πρωταρχικών στόχων της παροχής ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό. Στο πεδίο αυτό μάλιστα εμφανίζονται εντελώς αβίαστα και δεν αναφέρονται σε μέτρα βιαστικής προσαρμογής σε τεχνολογικές ή οικονομικές επιταγές. Έτσι, ο πλαίσιο διαμόρφωσης αναγκών και παρεμβάσεων διαμορφώνεται ως ακολούθως:

- Η προσαρμογή της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης στα δεδομένα της Κοινωνίας της Πληροφορίας, με επιλογές όπως αυτές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας (e-learning, πολυλειτουργικά σχολεία ως κέντρα μάθησης

συνδεδεμένα μεταξύ τους) με παράλληλη ενίσχυση της ανθρωπιστικής της ταυτότητας εμφανίζει εξαιρετικό πεδίο εφαρμογής στα σχολεία και τις κοινότητες της Ελληνικής Ομογένειας στην Ευρώπη ειδικότερα αλλά και ανά το κόσμο.

- Η ανάγκη αποτελεσματικών προϋποθέσεων υπέρβασης των εμποδίων για την επικοινωνία και τη συνεργασία στις κοινότητες αυτές δεν είναι μια νέα μόνο ανάγκη για τη μετάβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας (κατ' άλλους διαφαινόμενη και κατ' άλλους αμφισβητούμενη) αλλά προϋπάρχει αυθύπαρκτα από δεκαετίες ή αιώνες
- Τα ελληνικά σχολεία της Ομογένειας ιδίως αυτά της Ευρώπης συνιστούν τον καταλληλότερο υπαρκτό σήμερα εκπαιδευτικό χώρο εφαρμογής προγραμμάτων "ηλεκτρονικής μάθησης" για τη οικοδόμηση γεφυρών συνεργασίας των εθνικών και περιφερειακών εκπαιδευτικών συστημάτων, με σεβασμό ταυτόχρονα στη διαφορετικότητα, ποικιλομορφία και ειδικούς στόχους των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων.

Διάγραμμα 3-7: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών

Το έργο «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο Σχολείο – e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ», με στόχο την πιλοτική εφαρμογή Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού, εντάχθηκε και χρηματοδοτήθηκε από το Γ' ΚΠΣ – ΕΠΕΑΕΚ II και υλοποιήθηκε από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΙΤΥ).

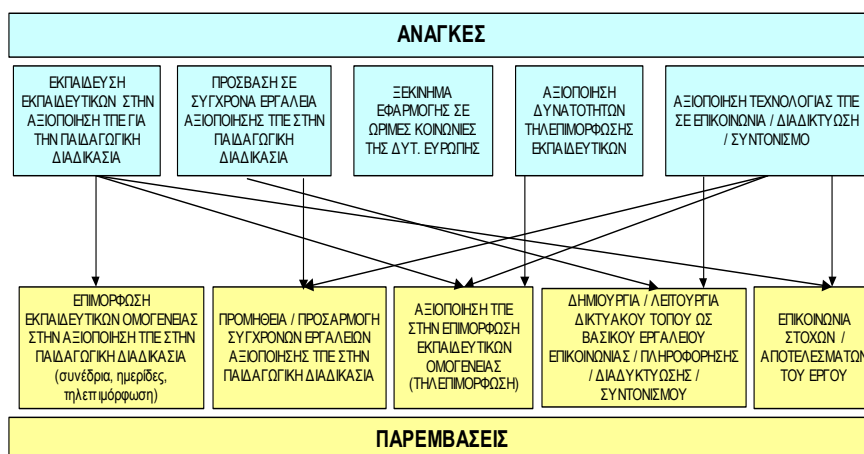
3.6.2 Σχεδιασμός και Αντικείμενο

Η επίσημη έναρξη του έργου ήταν η 1/10/2002 ενώ το έργο έληξε την 31/12/2004. Στο αρχικό ΤΔΕ ως ημερομηνία ολοκλήρωσης προβλεπόταν η 31/6/2004. Στον Ιούνιο του 2004 έγινε αποδεκτή τροποποίηση του ΤΔΕ σύμφωνα με την οποία

- παρατάθηκε η διάρκεια του έργου μέχρι την 31/12/2004 (αρχική ημερομηνία λήξης 30/6/2004)
- διατηρήθηκε ο αρχικός προϋπολογισμός του έργου στο ύψος των €899.757
- τροποποιήθηκε το φυσικό αντικείμενο του έργου (βλέπε παρακάτω στον Πίνακας 3-35 με την περιγραφή των εκροών του έργου)
- πραγματοποιήθηκε ανακατανομή του ανωτέρω προϋπολογισμού ανάμεσα στα αρχικά προταθέντα επτά (7) υποέργα (βλέπε σχετικό Πίνακας 3-36)

Το φυσικό αντικείμενο του έργου επεδίωκε να αντιμετωπίσει τις διαπιστωθείσες ανάγκες με σειρά παρεμβάσεων, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3-8: Ανάγκες και Παρεμβάσεις

Συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- Ανάπτυξη, δημιουργία και λειτουργία δικτυακού κόμβου της παιδείας ομογενών και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που απευθύνεται κύρια στην ελληνική ομογένεια. Περιλαμβάνεται η συγκέντρωση, δόμηση, διάχυση και συνεχής ανανέωση του υλικού, τόσο του οργανωτικοδιοικητικού και ενημερωτικού όσο και του εκπαιδευτικού. Ο κόμβος αποβλέπει στη δημιουργία διασυνοριακών κοινοτήτων μάθησης (μέσω της διάθεσης εκπαιδευτικού υλικού που είτε προϋπάρχει είτε θα σχεδιασθεί και παραχθεί στο πλαίσιο του έργου αλλά και άλλων δράσεων του ΥΠΕΠΘ) καθώς και στη διάχυση πληροφοριών σχετικών με τα ελληνικά τεκταινόμενα, που λόγω του ειδικού ενδιαφέροντος των μαθητών και καθηγητών για αυτές μπορούν να αποτελέσουν μέσο επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό.

- Δράσεις επιμόρφωσης και στήριξης των εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας με δύο τρόπους: εξ αποστάσεως και εκ του σύνεγγυς στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα το έργο θα συνδράμει την οργάνωση του προγράμματος και διεξαγωγή δράσεων επιτόπιας εργαστηριακής επιμόρφωσης ΤΠΕ σε επιλεγμένα σχολεία του εξωτερικού, οι οποίες αναμένεται να διεξαχθούν από τους αρμόδιους φορείς (Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ, ΔΙΠΟΔΕ)
- Ανάπτυξη εστιασμένων και κατάλληλων courses επιμόρφωσης με αντικείμενο την αξιοποίηση των υπολογιστών και του διαδικτύου ως εργαλείο έκφρασης, διδασκαλίας, μάθησης και επικοινωνίας για όλους στο σχολείο. Τα courses συνιστούν υλικό για τους εκπαιδευτές-επιμορφωτές και όχι απλώς για τους εκπαιδευόμενους. Το σημαντικό όφελος από την ύπαρξή τους είναι ότι η διεξαγωγή των επιμορφώσεων πλέον δεν θα εξαρτάται καθοριστικά από την διαθεσιμότητα συγκεκριμένων επιμορφωτών επιτόπια, αλλά μπορούν να αξιοποιηθούν και από λιγότερο έμπειρους επιμορφωτές, οι οποίοι θα είναι σε θέση να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές.
- Εξασφάλιση τεχνικής στήριξης από απόσταση με στόχο την αξιοποίηση της υπολογιστικής υποδομής στα σχολεία ομογένειας για τη χρήση των ΤΠΕ. Οι δράσεις αυτές είναι απόλυτα απαραίτητες, πρωταρχικές, και καθοριστικές για την επιτυχία των στόχων κάθε έργου που φιλοδοξεί να λειτουργήσει σε ευρεία γεωγραφική κλίμακα όπως η ζητούμενη.

Πίνακας 3-33: Ανάλυση έργου σε Υποέργα και Πακέτα Εργασίας

ΥΕ1		e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΤΟΠΟΥ (ΚΟΜΒΟΥ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ COURSES ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΠΕ, ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΙΣ ΤΠΕ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ / ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΑΠΟ
	ΠΚ 1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΤΟΠΟΥ (ΚΟΜΒΟΥ) ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
	ΠΚ 2	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ COURSES ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
	ΠΚ 3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΝΘΡ. ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ
	ΠΚ 4	ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ, ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΠΕ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ
ΥΕ2		ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ, ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΓΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΜΒΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
	ΠΚ 5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ, ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΓΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΜΒΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΕ3		ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ & DESKTOP PUBLISHING ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ - ΕΝΤΥΠΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ VIDEO
	ΠΚ 6	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ & DESKTOP PUBLISHING ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ - ΕΝΤΥΠΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ VIDEO
ΥΕ4		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
	ΠΚ 7	ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
ΥΕ5		ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ COURSES ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΠΕ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
	ΠΚ 8	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ COURSES ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΠΕ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΥΕ6		ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
	ΠΚ 9	ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
ΥΕ7		ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ
	ΠΚ 10	ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

Τα παραχθέντα προϊόντα / παραδοτέα περιγράφονται αναλυτικά στο Παράρτημα 5.6.

3.6.3 Αξιολογικοί Δείκτες

3.6.3.1 Απορροφητικότητα

Η απορροφητικότητα του έργου παρουσιάζεται σε συνολικό επίπεδο πολύ ικανοποιητική (97,9%). Σε αυτό συνέβαλε επίσης η τροποποίηση του ΤΔΕ τον Ιούνιο του 2004 που χωρίς να μειώσει τον προϋπολογισμό, αφενός αναπροσάρμοσε την κατανομή των δαπανών και αύξησε το φυσικό αντικείμενο (ο αριθμός στόχος των συνολικά επιμορφούμενων αυξήθηκε από 480 σε 545), αφετέρου παρέτεινε την διάρκεια του έργου μέχρι τις 31/12/2004. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την απορροφητικότητα ανά υποέργο αλλά και σε συνολικό επίπεδο.

Πίνακας 3-34: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%)

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΪΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ (%)
YE1	e-Ομογένεια: ανάπτυξη δικτυακού τόπου (κόμβου) για τη στήριξη της ομογενειακής εκπαίδευσης, ανάπτυξη courses επιμόρφωσης ΤΠΕ, επιμόρφωση και παιδαγωγική στήριξη στις ΤΠΕ από απόσταση / στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τεχνική υποστήριξη στα σχολεία από απόσταση	722,043.59	712,047.39	98.6%
YE2	Προμήθεια διεθνούς εκπαιδευτικού λογισμικού, προσαρμοσμένου και πιστοποιημένου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, για σχολεία εξωτερικού και προμήθεια λογισμικού ανάπτυξης κόμβου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	17,964.10	16,910.94	94.1%
YE3	Δημιουργικό & desktop publishing υπηρεσίες εκπαιδευτικού - έντυπου υλικού και παραγωγή video	5,977.06	5,344.45	89.4%
YE4	Αναπαραγωγές και εκτυπώσεις εκπαιδευτικού έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού	9,988.50	9,988.50	100.0%
YE5	Δημιουργία πρωτογενούς υλικού για τα διαθέσιμα courses της επιμόρφωσης ΤΠΕ και υποστήριξη	140,914.00	133,812.00	95.0%
YE6	Αποστολές εκπαιδευτικού και υποστηρικτικού υλικού	2,869.83	2,869.62	100.0%
YE7	Διοργάνωση επιμορφώσεων στο εσωτερικό	0.00	0.00	-
	ΣΥΝΟΛΟ	899,757.08	880,972.90	97.9%

3.6.3.2 Αποτελεσματικότητα

Η αποτελεσματικότητα του έργου διαπιστώθηκε ότι ήταν σημαντικά υψηλότερη από τα προγραμματισμένα επίπεδα. Προς τον σκοπό αυτό παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας υλοποίησης προγραμματισμένων εκροών.

Πίνακας 3-35: Υλοποίηση προγραμματισμένων εκροών

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ ΕΚΡΟΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ ΑΡΧΙΚΟΥ ΤΔΕ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΡΟΠ. ΤΔΕ (18.6.2004)	ΤΙΜΗ ΣΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ (31/12/2004)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
1	34621	ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΛΗΘΟΣ)	220	350	457	131%
2	34622	ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΑΝΘΡΩΠΟΩΡΕΣ)	6,500	6,500	6,917	106%
3	34623	ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΛΗΘΟΣ)	220	350	457	131%
4	34624	ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΑΝΘΡΩΠΟΩΡΕΣ)	6,500	6,500	6,917	106%
5	34807	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΛΗΘΟΣ)	40	45	72	160%
6	34847	ΔΟΜΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΕΠΙΦΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ (ΠΛΗΘΟΣ)	10	10	10	100%
7	30977	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΠΛΗΘΟΣ)	8 δοκίμια	8 δοκίμια	9 δοκίμια	113%
8	30593	ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ VIDEO	1	ΚΑΤΑΡΤΗΘΗΚΕ	-	-
9	30979	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ (CD ROM) ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΠΛΗΘΟΣ)	~8.000 αντίτυπα	?	?	?
10	30977	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΠΛΗΘΟΣ)	~19.000 αντίτυπα	~19.000 αντίτυπα	19.148	101%
11	30985	ΕΡΕΥΝΕΣ (ΠΛΗΘΟΣ)	1	1	1	100%
12	30977	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΠΛΗΘΟΣ)	~300 αποστολές	~200 αποστολές	77 (οι 42 μαζικές)	39%
13	30975	ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΗΜΕΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ - ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙΔΕΞΗΣ / ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ	4	ΠΑΡΕΜΕΙΝΑΝ ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4), ΑΛΛΑ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΩΣ ΚΟΣΤΟΣ ΣΤΟ ΥΠΟΕΡΓΟ 1	4	100%

Πέραν των ανωτέρω δεικτών, η αποτελεσματικότητα είναι εμφανής και από το γεγονός ότι στον Isocrates.gr, στις αρχές Φεβρουαρίου 2005 οι εγγεγραμμένοι χρήστες ανέρχονταν στους 1.667 (στα τέλη Νοεμβρίου 2004 ήταν 1.435) ενώ στον ίδιο μήνα 3.987 επισκέφθηκαν την πύλη. Την ίδια στιγμή είχαν εισαχθεί 941 «αντικείμενα περιεχομένου», υπήρχαν 13 ενεργά συνεργατικά fora με 460 θέματα και 2.140 συμμετοχές με συζήτηση. Αντίστοιχα στον Νοέμβριο 2004 είχαν εισαχθεί 861 «αντικείμενα περιεχομένου», υπήρχαν 12 ενεργά συνεργατικά fora με 400 θέματα και 1.806 συμμετοχές με συζήτηση. Από τα ανωτέρω διαπιστώνεται η δυναμική ανταπόκριση των χρηστών στις παρεχόμενες υπηρεσίες μέσω του κόμβου.

Επιπλέον, στην γενική κατηγορία των επιμορφώσεων, οι δραστηριότητες του έργου πραγματοποιήθηκαν στα παρακάτω επίπεδα

- Εξ αποστάσεως επιμόρφωση στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ
 Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 72 συνεδρίες επιμόρφωσης σε παιδαγωγική αξιοποίηση ΤΠΕ για όλα τα μαθήματα εξ αποστάσεως, σύγχρονα και σε συστηματική βάση. Οι συνεδρίες επιμόρφωσης έγιναν με 1^ο/2^ο Γυμνάσιο και Λύκειο Μονάχου, Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας Στοκχόλμης, Γυμνάσιο και Λύκειο Ντόρντμουντ, Λύκειο Βερολίνου, Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας Ντονιέσκ Ουκρανίας, Μεγ. Βρετανία. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν έξι (6) επιμορφωτές. Κάθε μια συνεδρία διάρκεσε 2-4 διαδακτικές ώρες και συμμετοχή εκπαιδευτικών ήταν εθελοντική και χωρίς οικονομικά ή άλλα κίνητρα.
- Επιτόπια και εξ αποστάσεως τεχνική υποστήριξη στο ΥΠΕΠΘ – εξ αποστάσεως υπηρεσίες στο εξωτερικό
 Η τεχνική υποστήριξη στη Διεύθυνση ΠΟΔΕ καθώς και στην Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ του ΥΠΕΠΘ ξεκίνησε με δύο τεχνικούς. Στα πλαίσια της εξ αποστάσεως τεχνικής υποστήριξης, αυτή δόθηκε σε γραφεία Συντονιστών, στην προετοιμασία και διεξαγωγή συνεδριών επιμόρφωσης με τεχνικές ενέργειες και εκπαίδευση ορισμένων καθηγητών αλλά και επιμορφωτών
- Σεμιναριακές και άλλες επιμορφώσεις, εκπαιδεύσεις και παρουσιάσεις του e-Omogeneia
 Διοργανώθηκε διήμερο σεμινάριο επιμόρφωσης 26 Συντονιστών εκπαίδευσης και 12 στελεχών του ΥΠΕΠΘ, το e-Omogeneia συμμετείχε στα σεμινάρια νέων αποσπασμένων εκπαιδευτικών του εξωτερικού που διοργάνωσε το ΙΠΟΔΕ στις 23-27/6/2003 και 21-25/6/2004 με προγραμματισμένες ομιλίες, στην Διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης 2003 και 2004 και στην διημερίδα «Η ελληνόγλωσσα εκπαίδευση στην Σκανδιναβία».

3.6.4 Ειδικά ζητήματα Πράξης

Στις 18/6/2004 εγκρίθηκε τροποποίηση του αρχικού ΤΔΕ του έργου ως εξής:

- Διατηρήθηκε ο προϋπολογισμός του έργου στο ίδιο επίπεδο των €899,757.08
- Παρατάθηκε ο χρόνος υλοποίησης του έργου μέχρι τις 31/12/2004
- Η παραγωγή video από ανάδοχο (εκροή με κωδικό 30593) καταργήθηκε διότι οι το κόστος των προσφορών ήταν σημαντικά υψηλότερο του προϋπολογισθέντος κόστους και επομένως κρίθηκε μη σκόπιμο
- Το κόστος αποστολών εκπαιδευτικού υλικού μειώθηκε λόγω μαζικών και ηλεκτρονικών αποστολών
- Οι τέσσερις (4) διημερίδες του ΥΕ7 παρέμειναν προς υλοποίηση αλλά το κόστος υλοποίησης μεταφέρθηκε στο ΥΕ1 (υπάρχει σχετική αιτιολόγηση)
- Ο αριθμός στόχος των συνολικά επιμορφούμενων αυξήθηκε από 480 σε 545

Πίνακας 3-36: Σύνοψη τροποποίησης ΤΔΕ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΑΡΧΙΚΟ ΤΔΕ	ΤΕΛΙΚΟ ΤΡΟΠ ΤΔΕ
ΥΕ1	e-Ομογένεια: ανάπτυξη δικτυακού τόπου (κόμβου) για τη στήριξη της ομογενειακής εκπαίδευσης, ανάπτυξη courses επιμόρφωσης ΤΠΕ, επιμόρφωση και παιδαγωγική στήριξη στις ΤΠΕ από απόσταση / στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τεχνική υποστήριξη στα σχολεία από απόσταση	621,283.47	722,043.59
ΥΕ2	Προμήθεια διεθνούς εκπαιδευτικού λογισμικού, προσαρμοσμένου και πιστοποιημένου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, για σχολεία εξωτερικού και προμήθεια λογισμικού ανάπτυξης κόμβου διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	44,804.11	17,964.10
ΥΕ3	Δημιουργικό & desktop publishing υπηρεσίες εκπαιδευτικού - έντυπου υλικού και παραγωγή video	16,449.01	5,977.06
ΥΕ4	Αναπαραγωγές και εκτυπώσεις εκπαιδευτικού έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού	43,408.48	9,988.50
ΥΕ5	Δημιουργία πρωτογενούς υλικού για τα διαθεματικά courses της επιμόρφωσης ΤΠΕ και υποστήριξη	140,914.00	140,914.00
ΥΕ6	Αποστολές εκπαιδευτικού και υποστηρικτικού υλικού	15,583.27	2,869.83
ΥΕ7	Διοργάνωση επιμορφώσεων στο εσωτερικό	17,314.75	0.00
	ΣΥΝΟΛΟ	899,757.09	899,757.08

3.6.5 Συμπεράσματα και ανίχνευση αναγκών

3.6.5.1 Διαχείριση

Το έργο χαρακτηρίζεται από

- Υψηλή απορροφητικότητα (περί το 97,9%) – βλέπε σχετικό πίνακα απορροφητικότητας
- Υψηλή αποτελεσματικότητα καθώς οι προγραμματισμένες εκροές στην συντριπτική πλειοψηφία τους παρουσίασαν ποσοστά υλοποίησης που υπερέβησαν σε σημαντικό βαθμό το 100% - βλέπε σχετικό πίνακα αποτελεσματικότητας.

3.6.5.2 Δικτυακοί κόμβοι

Ο κόμβος ISOCRATES, μαζί με τον παρένθετο κόμβο e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ, λειτουργούν ικανοποιητικά και σε γενικές γραμμές εκπληρώνουν τους επιχειρησιακούς και τεχνολογικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Η πύλη isocrates.gr, αποδείχθηκε ότι είναι ένας αποτελεσματικός και βιώσιμος τρόπος καθημερινής επικοινωνίας και συνεργασίας, διακίνησης διοικητικής και όχι μόνον πληροφορίας μεταξύ ΥΠΕΠΘ και περιφερειακών υπηρεσιών εξωτερικού (και εσωτερικού).

Ο κόμβος e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ και η μέχρι τώρα λειτουργία του δείχνει ότι η ανάπτυξη online κοινοτήτων μάθησης εκπαιδευτικών της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εξωτερικού είναι εφικτή.

Ειδικότερα, για το επίπεδο λειτουργίας και χρηστικότητας των κόμβων σημειώνονται τα εξής:

- Κρίνεται ότι η πολιτική πρόσβασης με απαίτηση για όνομα χρήστη και συνθηματικό κωδικό, παρά τα προφανή του πλεονεκτήματα, μειώνει την διάδοση της χρήσης του κόμβου, και θα πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος εφαρμογής του (πιθανώς σε ένα περιορισμένο υποσύνολο του περιεχομένου)
- Το σύστημα των μενού και της πλοήγησης γενικότερα είναι εύχρηστο και δεν απαιτεί ιδιαίτερη εκμάθηση. Η σήμανση του εκάστοτε σημείου που βρίσκεται ο χρήστης κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικό λειτουργικό χαρακτηριστικό, διότι οι σχετικοί σύνδεσμοι είναι ενεργοί, επιτρέποντας την γρήγορη πλοήγηση και μετακίνηση σε σημεία που ο χρήστης έχει ήδη επισκεφθεί.
- Η σύνθετη αναζήτηση, παρότι έχει πολύπλοκη εμφάνιση, είναι ένα ισχυρό μέσον εύρεσης πληροφοριών στον κόμβο. Εκτιμάται ότι θα έπρεπε επίσης να υπάρχει ένα παράθυρο απλής αναζήτησης σε όλες τις σελίδες του κόμβου.
- Ο κόμβος παρέχει βοήθεια (help) στους χρήστες, αλλά η λειτουργικότητα αυτής της δυνατότητας δεν είναι πάντα προφανής. Θα ήταν χρησιμότερο αν η βοήθεια παρείχετο κοντά στην αντίστοιχη λειτουργικότητα (in-context)
- Είναι επιθυμητό να εισαχθούν εύχρηστες και απλές διαδικασίες, σε ότι αφορά την διαδικασία ενημέρωσης του κόμβου και κυρίως την παρακίνηση και εμπλοκή των συντονιστών
- Η συνύπαρξη δύο κόμβων, με τον ένα (e-Omogeneia) παρένθετο του άλλου μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και επικαλύψεις και να μην επιτρέψει την βέλτιστη ανάπτυξη του συνολικού ιστοχώρου.

- Οι ονομασίες των κόμβων δεν βοηθούν στην αμεσότερη προσέγγιση του δυναμικού χρήστη

Σε ότι αφορά στο περιεχόμενο των κόμβων τα κύρια σημεία-παρατηρήσεις είναι τα ακόλουθα:

- Το περιεχόμενο των κόμβων είναι πλούσιο, πολυποίκιλο και με σημαντική χρησιμότητα για τις ομάδες-στόχους των κόμβων σε ελληνικά και ξένες γλώσσες (νομοθεσία, οδηγίες κλπ). Η οργάνωσή του είναι καλή, και η ύπαρξη υπερκειμενικών συνδέσμων (links) εκτιμάται πως θα αναβάθμιζε σημαντικά την χρησιμότητά του.
- Η εμφάνιση του περιεχομένου είναι ικανοποιητική. Εκτιμάται ότι ο τρόπος εμφάνισης των καταλόγων θα έπρεπε να εξειδικευτεί, αναλόγως της κατηγορίας και του είδους του περιεχομένου
- Μειώθηκε σημαντικά ο φόρτος ΑΛΛΑ ΚΥΡΙΩΣ αναβαθμίστηκε σημαντικά η έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας του εξωτερικού (διοικητικά θέματα, βάσεις δεδομένων σχετικές με διδακτικό υλικό κοκ)
- Υπήρξε σημαντική συμβολή στην διαφάνεια, αμεσότητα επικοινωνίας, αποτελεσματική επικοινωνία των Συντονιστών
- Αποφεύχθηκε η γκρίνια και η εύκολη δικαιολογία του «ΔΕΝ ΕΝΗΜΕΡΩΘΗΚΑ»
- Αναδεικνύονται σε σημαντικό εργαλείο υλοποίησης πολιτικής (π.χ. το παιδικό περιοδικό ΑΕΡΟΣΤΑΤΟ είναι ήδη στον κόμβο)

3.6.5.3 Εξ αποστάσεως επιμόρφωση στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ

Κύρια προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την υλοποίηση των σεμιναρίων επιμόρφωσης ήταν:

- Η έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποστήριξης (αίθουσες φιλοξενίας των επιμορφούμενων, εργαστηριακές υποδομές Πληροφορικής στα σχολεία, ταχύτητα και αξιοπιστία τηλεπικοινωνιακών συνδέσεων)
- Χαμηλή συμμετοχή εκπαιδευτικών ελλείπει κινήτρων και μηχανισμών κινητοποίησης (μη υποχρεωτικότητα)
- Δεν έγιναν πρότυπες διδασκαλίες μέσα στην τάξη ώστε να υπάρξει άμεσο όφελος στον ομογενή μαθητή

Διαπιστώθηκε επίσης ότι παρότι το eΟμογένεια ήταν μια θετική προσπάθεια γνωριμίας των εκπαιδευτικών της ομογένειας σε πιλοτικό επίπεδο με σύγχρονα εργαλεία παιδαγωγικής, εντούτοις ο μικρός χρόνος λειτουργίας, η έλλειψη υποδομών καθώς και η περιορισμένη / μη συστηματική συμμετοχή των εκπαιδευτικών της

Ομογένειας περιόρισαν σε χαμηλό επίπεδο την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του έργου.

3.6.5.4 Τελικές κατευθύνσεις

Η εμπειρία του eΟμογένεια, παρότι επιτυχημένη στην υλοποίηση των στενών επιχειρησιακών στόχων, σε στρατηγικό επίπεδο ανέδειξε ότι η ευρείας κλίμακας υλοποίηση εξ αποστάσεως επιμόρφωσης στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα όπως:

- έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποστήριξης (ακόμα και στην Ευρώπη όπου επιχειρήθηκε πιλοτικά)
- χαμηλή συμμετοχή εκπαιδευτικών
- περιορισμένη έως ελάχιστη διείσδυση (ήταν απλά μια πιλοτική εφαρμογή μέχρι τώρα)
- απαιτεί μεγάλες προσπάθειες και πόρους στον συντονισμό και διαχείριση
- στοχεύει έμμεσα στους ομογενείς μαθητές (μέσω των εκπαιδευτικών)

Ταυτόχρονα, είναι σαφές ότι η ανάπτυξη της τηλεπimόρφωσης αποτελεί στρατηγικό άξονα της δράσης για την Ομογένεια. Στο πλαίσιο αυτό επομένως, η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί αδιαμφισβήτητα να ενταχθεί ως αντικείμενο σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα τηλεπimόρφωσης.

Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα ότι η **παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί και πρέπει να ενταχθεί σε ένα ενιαίο πλαίσιο αξιοποίησης της τηλεπimόρφωσης στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Ομογένειας, σε τρόπο ώστε να προωθηθούν συνέργειες (κόστους, τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, λειτουργικών δομών και διαδικασιών) και αποτελεσματικότητα.**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

3.	ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΗ	37
3.1	Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»	37
3.1.1	Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης.....	37
3.1.2	Θεσμικό πλαίσιο εκπαίδευσης	43
3.1.3	Κύρια προβλήματα εκπαίδευσης	45
3.1.4	Εξέλιξη κατά την τελευταία δεκαετία	53
3.1.5	Η Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων».....	55
3.1.6	Εξειδίκευση και Εφαρμογή.....	59
3.1.7	Συμπεράσματα και υποδείξεις	83
3.2	Πράξη «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών»	92
3.2.1	Εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι.....	92
3.2.2	Εξειδίκευση και εφαρμογή	113
3.3	Πράξη «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο».....	123
3.3.1	Εναρκτήρια κατάσταση και στόχοι.....	123
3.3.2	Εξειδίκευση και εφαρμογή	143
3.3.3	Συμπεράσματα.....	157
3.4	Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο	159
3.4.1	Εισαγωγή	159
3.4.2	Θεσμικό Πλαίσιο	160
3.4.3	ΕΠΕΑΕΚ Ι (1997 – 1999).....	160
3.4.4	Εξειδίκευση	161
3.5	Δράση «Παιδεία Ομογενών»	167
3.5.1	Σκοπός και στόχοι.....	167
3.5.2	Προβλήματα και παρεμβάσεις	168
3.5.3	Παιδαγωγική προσέγγιση	169
3.5.4	Θεσμικό πλαίσιο.....	170
3.5.5	Αντικείμενο και Δράσεις	171
3.5.6	Παραχθέντα προϊόντα και εκροές	174
3.5.7	Αξιολογικοί δείκτες	182
3.5.8	Ειδικά ζητήματα πράξης	188
3.5.9	Συμπεράσματα.....	192
3.6	Δράση «Ε-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ»	194
3.6.1	Σκοπός και στόχοι.....	194
3.6.2	Σχεδιασμός και Αντικείμενο.....	195
3.6.3	Αξιολογικοί Δείκτες.....	198
3.6.4	Ειδικά ζητήματα Πράξης	201
3.6.5	Συμπεράσματα και ανίχνευση αναγκών	201

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 3-1: Μειονοτικά Σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.....	40
Πίνακας 3-2: Μουσουλμάνοι Μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά σχολική χρονιά.....	40
Πίνακας 3-3: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Δημοτικών Σχολείων (2004-05).....	41
Πίνακας 3-4: Μουσουλμάνοι Μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	42
Πίνακας 3-5: Εκπαιδευτικό Προσωπικό Μειονοτικών Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (2004-05).....	42
Πίνακας 3-6: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001.....	46
Πίνακας 3-7: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων.....	61
Πίνακας 3-8: Προβλεπόμενο και Παραχθέν Εκπαιδευτικό / Επιμορφωτικό Υλικό.....	71
Πίνακας 3-9: Αντιπαραβολή σχεδιασμού και υλοποίησης.....	79
Πίνακας 3-10: Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001.....	93
Πίνακας 3-11: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούντων (α/π).....	117
Πίνακας 3-12: Συσχετισμού Στοιχείων Προγραμματισμού και Υλοποίησης *.....	120
Πίνακας 3-13: Συσχετισμού Εκροών – Αποτελεσμάτων *.....	121
Πίνακας 3-14: Μήτρα λογικής ανάλυσης εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων.....	148
Πίνακας 3-15: Προγραμματισμός και υλοποίηση κατά το Φορέα Υλοποίησης.....	152
Πίνακας 3-16: Μήτρα λογικής ανάλυσης ένταξης παιδιών ομογενών στο σχολείο.....	162
Πίνακας 3-17: Συνοπτικός πίνακας δράσεων του έργου.....	171
Πίνακας 3-18: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΑΘΗΝΑ.....	172
Πίνακας 3-19: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.....	172
Πίνακας 3-20: Συνοπτικός πίνακας υποδράσεων της δράσης ΕΡΜΗΣ.....	173
Πίνακας 3-21: Συνοπτικός πίνακας οριζοντίων υποδράσεων.....	173
Πίνακας 3-22: Σύνοψη υποέργων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.....	173
Πίνακας 3-23: Αντιστοίχιση Υποέργων και Υποδράσεων του ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.....	174
Πίνακας 3-24: Παραδοτέα ανά Υποδράση - Εκπαιδευτικό υλικό και μελέτες.....	176
Πίνακας 3-25: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαίδευσης ομογενών εκπαιδευτικών Απρίλιος 2003 – Νοέμβριος 2004.....	179
Πίνακας 3-26: Συγκεντρωτικά στοιχεία εκπαιδευθέντων ομογενών μαθητών και συνοδών Οκτώβριος 2002– Δεκέμβριος 2004.....	180
Πίνακας 3-27: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%).....	182
Πίνακας 3-28: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης προγραμματισμένων εκροών.....	185
Πίνακας 3-29: Υλοποίηση προγραμματισμένου Εκπαιδευτικού Υλικού.....	186
Πίνακας 3-30: Αποτελεσματικότητα υλοποίησης Εκπαιδευτικού Υλικού.....	186
Πίνακας 3-31: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος & Μοναδιαία Κόστη ανάπτυξης και παραγωγής Εκπαιδευτικού Υλικού.....	187
Πίνακας 3-32: Αποδοτικότητα – Πραγματικό Κόστος και Μοναδιαία Κόστη Επιμόρφωσης.....	187
Πίνακας 3-33: Ανάλυση έργου σε Υποέργα και Πακέτα Εργασίας.....	198
Πίνακας 3-34: Απορροφητικότητα - Πραγματική δαπάνη / Προϋπολογισμός (%).....	199
Πίνακας 3-35: Υλοποίηση προγραμματισμένων εκροών.....	199
Πίνακας 3-36: Σύνοψη τροποποίησης ΤΔΕ.....	201

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 3-1: Δέντρο προβλημάτων της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων της Θράκης.....	52
Διάγραμμα 3-2: Δέντρο παρεμβάσεων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.....	57
Διάγραμμα 3-3: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών.....	168
Διάγραμμα 3-4: Ανάγκες και Παρεμβάσεις.....	169
Διάγραμμα 3-5: Δένδρο προβλημάτων λόγω μη επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού.....	190

Διάγραμμα 3-6: Μηχανισμός διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού.....	191
Διάγραμμα 3-7: Προβλήματα και κατευθύνσεις αναγκών.....	195
Διάγραμμα 3-8: Ανάγκες και Παρεμβάσεις.....	196

4. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Σημαντική πηγή πληροφοριών για την αξιολογική διαδικασία υπήρξαν οι έρευνες. Από άποψη μέσων διακρίθηκαν σε:

- έρευνες πεδίου,
- συνεντεύξεις και
- έρευνες εξ αποστάσεως.

Οι έρευνες πεδίου εφαρμόστηκαν στη συλλογή γνώμης των μαθητών. Ερευνητές της ομάδας έργου επισκέφθηκαν επιλεγμένα σχολεία (βλ. Παράρτημα 3), για κάθε κοινωνική ομάδα (πλην ομογενών) και σε συνεργασία με τη Διεύθυνση είχαν την ευκαιρία προσωπικής επικοινωνίας με τους μαθητές. Στη διάρκειά της, παρουσίασαν τα εγκεκριμένα από το ΙΠΟΔΕ ερωτηματολόγια (βλ. Παράρτημα 2), εξήγησαν τον τρόπο συμπλήρωσής τους και επόπτευαν την ελεύθερη και εθελούσια συμπλήρωσή τους από τους μαθητές και συνέλεξαν τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια.

Οι συνεντεύξεις με φορείς της εκπαιδευτικής διοίκησης και με κοινωνικούς φορείς (βλ. Παράρτημα 4), σχετικούς με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, με την ομάδα – στόχο, έγιναν με βάση οδηγούς συνέντευξης, που είχαν τη μορφή ημιδομημένου ερωτηματολογίου.

Οι έρευνες εξ αποστάσεως αναφέρονται αφενός στα ερωτηματολόγια που διακινήθηκαν από τη διοικητική ιεραρχία της εκπαίδευσης και συμπληρώθηκαν από τους εκπαιδευτικούς μέσα στη χώρα κι αφετέρου στα ερωτηματολόγια που διακινήθηκαν τα Γραφεία Συντονιστών Εκπαίδευσης των χωρών του εξωτερικού. Επί πλέον ερωτηματολόγια στάλθηκαν απευθείας από τον Αξιολογητή σε εκπαιδευτικούς της ομογένειας που είχαν συμμετάσχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια, καθώς και σε μικρό αριθμό επιμορφωτών της Πράξης e-omogeneia.

Τα ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν απευθείας ή συγκεντρώθηκαν δι' αλληλογραφίας εισήχθησαν σε βάση δεδομένων. Περιγραφή της βάσης δεδομένων και της επεξεργασίας που έγινε στα στοιχεία έχει καταχωρηθεί στο Παράρτημα 1 (παράγραφος 1.1.2.4). Το σύνολο των συλλεχθέντων ερωτηματολογίων έχει τροφοδοτήσει τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στη συνέχεια αυτού του κεφαλαίου.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας αντιμετωπίστηκαν διάφορες δυσκολίες και αντικειμενικά εμπόδια. Τέτοιο παράδειγμα είναι το γεγονός ότι στο νότιο ημισφαίριο η έναρξη της σχολικής χρονιάς γίνεται τους πρώτους ημερολογιακούς μήνες του έτους. Ειδικότερα

στην Αυστραλία, η έναρξη της σχολικής χρονιάς τον Φεβρουάριο, συνέπεσε με το μήνα εκτέλεσης της έρευνας και οδήγησε σε ετεροχρονισμό συλλογής των στοιχείων και επανάληψη της έρευνας σε αυτή την ήπειρο. Επίσης δεν ήταν αμελητέες και προκάλεσαν καθυστερήσεις τάξεως μήνα, διάφορες τεχνικές δυσκολίες στην αποστολή των ερωτηματολογίων με ηλεκτρονική αλληλογραφία: προβλήματα επικοινωνίας Γραφείων Συντονιστών με εκπαιδευτικούς, φίλτρα ασφαλείας που δεν επιτρέπουν την είσοδο μη αναγνωρίσιμων αποστολών, διαφορετικό encoding σε αναγνώστες ελληνικών, μη ανάγνωση ελληνικών γραμματοσειρών.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι έρευνες που έγιναν με ερωτηματολόγια και τα αποτελέσματά τους σχετικά με την εκπαίδευση των:

- μουσουλμανοπαίδων
- αλλοδαπών και παλιννοστούντων
- τσιγγανοπαίδων
- ομογενών.

Οι έρευνες για κάθε ομάδα – στόχο παρουσιάζονται με την εξής σειρά, όπου αυτή είναι εφαρμόσιμη:

- Έρευνα δασκάλων Δημοτικού
- Έρευνα μαθητών Δημοτικού
- Έρευνα καθηγητών Γυμνασίου
- Έρευνα μαθητών Γυμνασίου.

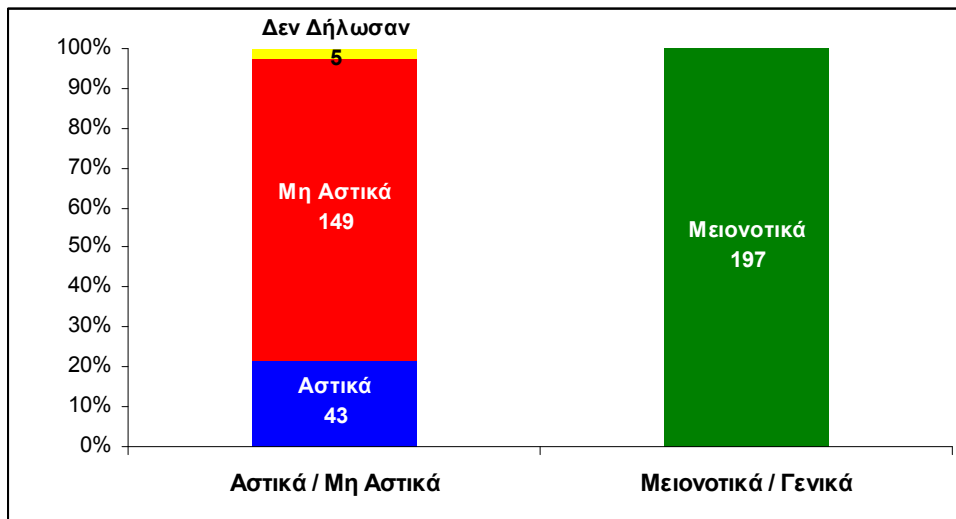
4.2 Μουσουλμάνοι Θράκης

4.2.1 Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού

4.2.1.1 Ταυτότητα Έρευνας

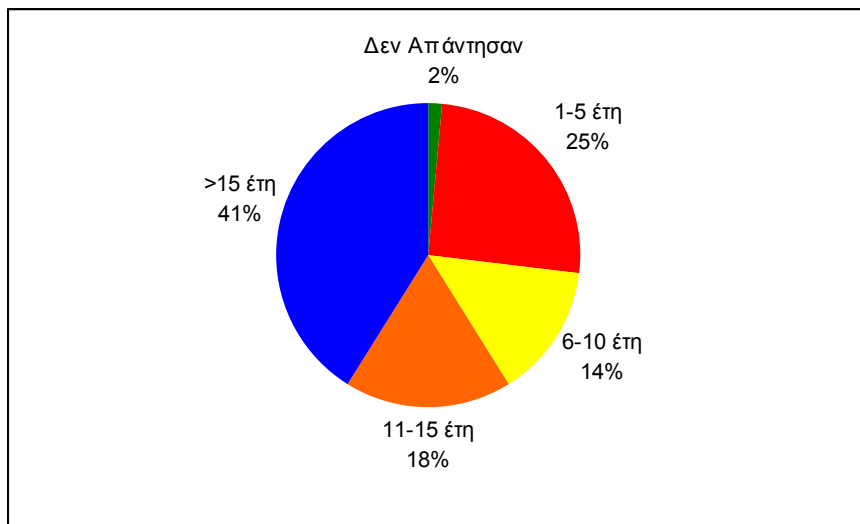
Στην έρευνα των Δασκάλων συμμετείχαν **197** άτομα από **125** σχολεία, 8 από τα οποία βρίσκονται σε αστικές περιοχές (Κομοτηνή & Ξάνθη) και 117 βρίσκονται σε μη αστικές περιοχές. Από το δείγμα των δασκάλων που ερωτήθηκαν το 21,8% υπηρετεί σε αστικά σχολεία και το 75,6% σε μη αστικά, ενώ 5 δάσκαλοι (2,6% του δείγματος) δεν δήλωσαν το σχολείο στο οποίο υπηρετούν.

Διάγραμμα 4-1: Σύθεση του δείγματος των Δασκάλων ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία υπηρετούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)

Σε ότι αφορά την εμπειρία των δασκάλων που συμμετέχουν στο δείγμα, το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εμπειρία από 1 έως 5 έτη (25%) και άνω των 15 ετών (41%), όπως δείχνει και το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-2: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με την εμπειρία των συμμετεχόντων

Σε ότι αφορά το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πλειοψηφία αυτών είναι άνδρες, συμμετέχοντας στο δείγμα κατά 67%.

Διάγραμμα 4-3: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων

Η περιγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας διαχωρίζεται στις εξής βασικές ενότητες:

- Καταγραφή των απόψεων των δασκάλων σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές
- Αξιολόγηση των νέων εκπαιδευτικών βιβλίων
- Αξιολόγηση των γενικών χαρακτηριστικών των επιμορφωτικών προγραμμάτων (διάρκεια, αριθμός συμμετεχόντων, επιμορφωτικό υλικό)
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης
- Αξιολόγηση των ελεύθερων σχολίων που διατυπώθηκαν από τους δασκάλους, σε σχέση με τα θετικά και τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος και των απόψεων - προτάσεων που διατύπωσαν

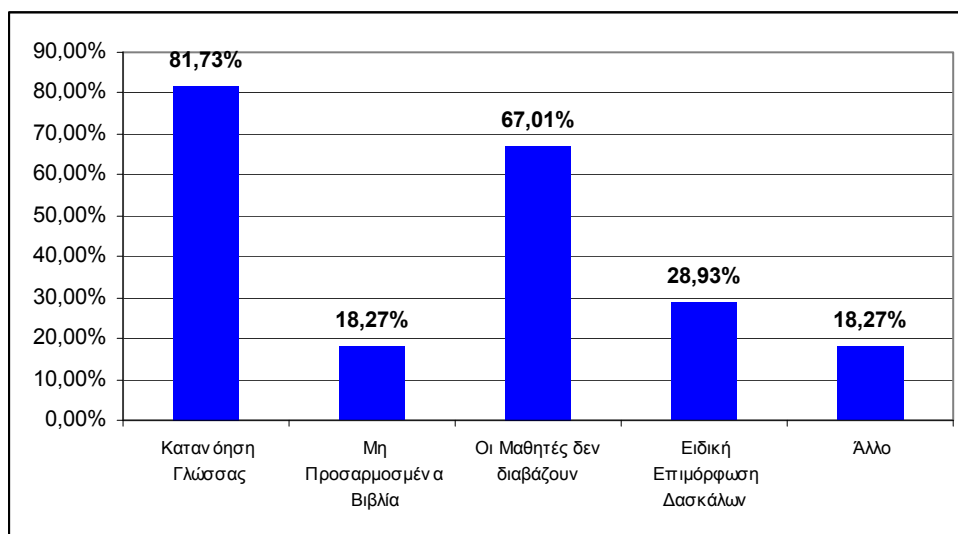
4.2.1.1.1 Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές

Σύμφωνα με τους δασκάλους, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές κατά σειρά προτεραιότητας (δηλαδή σε υψηλότερη συχνότητα), είναι:

- Αδυναμία κατανόησης της ελληνικής γλώσσας
- Δεν δείχνουν την απαραίτητη επιμέλεια στα μαθήματά τους
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ειδικές ανάγκες της μειονότητας δεν είναι επαρκής.
- Τα βιβλία δεν είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζονται από τους μαθητές και η συχνότητα με την οποία εντοπίστηκαν, σύμφωνα με τις απόψεις των δασκάλων τους:

Διάγραμμα 4-4: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές του Δημοτικού σύμφωνα με τις απόψεις των Δασκάλων τους

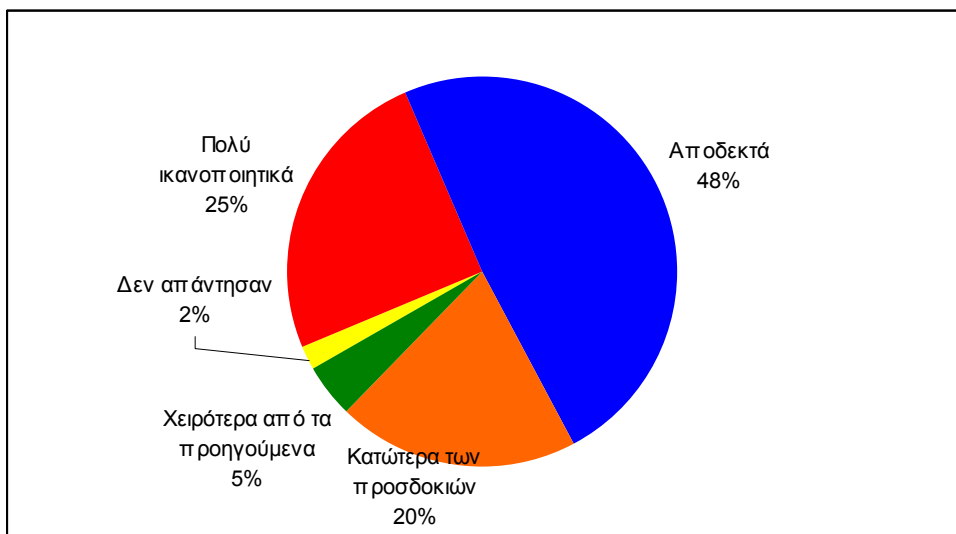

Όπως φαίνεται και από το ανωτέρω διάγραμμα, εκτός από τις δυσκολίες που αναφέρθηκαν στην προεπιλεγμένη λίστα του ερωτηματολογίου εκφράστηκαν και πρόσθετες απόψεις από τους δασκάλους (κάτω από τον τίτλο «άλλο»), οι οποίες στην πλειοψηφία τους αφορούσαν τα εξής:

- Ελλιπής στήριξη των μαθητών από τις οικογένειές τους
- Τα παιδιά εκτός σχολείου δεν έχουν καθόλου ελληνικά ακούσματα (παρέες, τηλεόραση, ραδιόφωνο) παρά μόνο τουρκικά
- Την υποχρέωσή τους να μάθουν τρεις γλώσσες (Αραβικά, Τουρκικά και Ελληνικά)
- Έλλειψη προσχολικής αγωγής

4.2.1.1.2 Αξιολόγηση των Νέων Εκπαιδευτικών Βιβλίων που Έγιναν στα Πλαίσια του Προγράμματος

Συνολικά, το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε για τους μαθητές του Δημοτικού έχει αξιολογηθεί θετικά από τους δασκάλους, αφού το 73% του δείγματος το χαρακτήρισε είτε «πολύ ικανοποιητικό» είτε «αποδεκτό», ενώ ένα σημαντικό ποσοστό επίσης (20%) δήλωσε ότι ήταν «κατώτερο των απαιτήσεων».

Διάγραμμα 4-5: Αξιολόγηση Νέων Βιβλίων Δημοτικού Σχολείου από τους Δασκάλους

Σε ότι αφορά την επίδραση των βιβλίων στους μαθητές τους, οι δάσκαλοι στην πλειοψηφία τους θεωρούν ότι οι μαθητές ωφελήθηκαν, αφού το 73% θεωρεί ότι βοηθήθηκαν είτε «πάρα πολύ» είτε «αρκετά», ενώ το 23% θεωρεί ότι ωφελήθηκαν ελάχιστα.

Διάγραμμα 4-6: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές του δημοτικού σχολείου από το νέο εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με την αντίληψη των δασκάλων τους

Οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους ωφελήθηκαν οι μαθητές από τα νέα βιβλία, σύμφωνα με τους δασκάλους τους, είναι οι εξής:

- Η πλούσια εικονογράφηση
- Τα μικρά, απλά κείμενα
- Το περιεχόμενο των βιβλίων καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των Μουσουλμάνων

- Έχουν συνταχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να προσεγγίζουν την Ελληνική ως ξένη γλώσσα.

Πολλοί από τους δασκάλους που αξιολόγησαν θετικά τα νέα βιβλία, δήλωσαν ότι βελτιώθηκε ο προφορικός λόγος των μαθητών, δεδομένου ότι τα νέα βιβλία προάγουν και ταυτόχρονα απαιτούν την ενεργητική συμμετοχή τους.

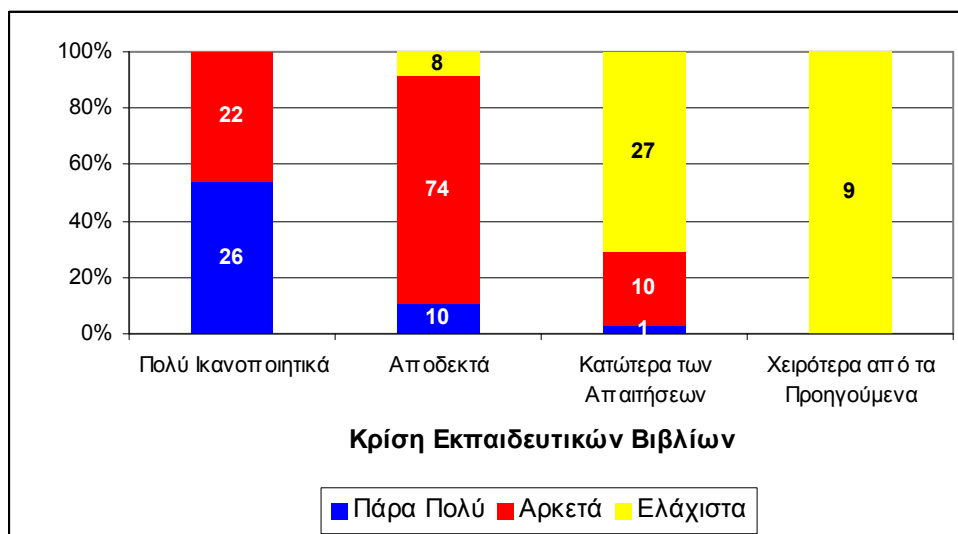
Οι δάσκαλοι εκείνοι που αξιολογούν τα οφέλη των βιβλίων ως ελάχιστα, διατυπώνουν, ως βασικούς λόγους για την αξιολόγησή τους αυτή, τα εξής:

- Τα βιβλία των μη γλωσσικών μαθημάτων (Ιστορία, Γεωγραφία, Κοινωνική Αγωγή) είναι ακατάλληλα: «διάσπαρτο και δύσχρηστο υλικό», «ελάχιστα ιστορικά στοιχεία», «αποσυντονίζουν το δάσκαλο», «δεν προσφέρουν τις απαιτούμενες γνώσεις για τη φοίτηση στο γυμνάσιο», «μεγάλος αριθμός βιβλίων»
- Βρίσκουν πολύ δύσκολα τα κείμενα στα βιβλία της γλώσσας Ε' και ΣΤ' Τάξης

Αρκετοί είναι και οι δάσκαλοι που αξιολογούν θετικά τα βιβλία της γλώσσας και κρίνουν ως ακατάλληλα τα βιβλία στα μη γλωσσικά μαθήματα.

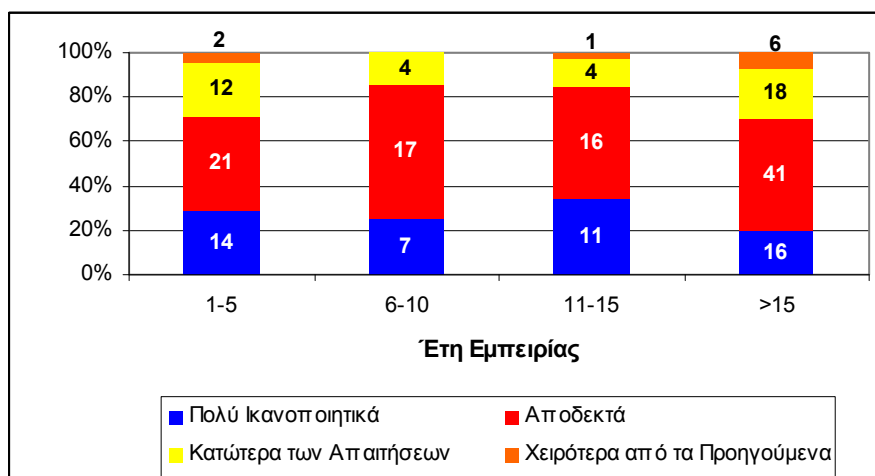
Κάνοντας μία διασταύρωση της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού από τους δασκάλους σε σχέση με το πως αντιλαμβάνονται τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές τους, διαπιστώνεται ότι οι δάσκαλοι εκείνοι που τα έχουν κρίνει πολύ ικανοποιητικά θεωρούν ταυτόχρονα ότι οι μαθητές τους ωφελήθηκαν πάρα πολύ, ενώ η πλειοψηφία εκείνων που τα έκριναν κατώτερα των απαιτήσεων ή / και χειρότερα από τα προηγούμενα θεωρούν ότι οι μαθητές ωφελήθηκαν ελάχιστα.

Διάγραμμα 4-7: Διασταύρωση της άποψης των δασκάλων για τα νέα εκπαιδευτικά βιβλία σε σχέση με το βαθμό ωφέλειας που αποκομίζεται από τους μαθητές

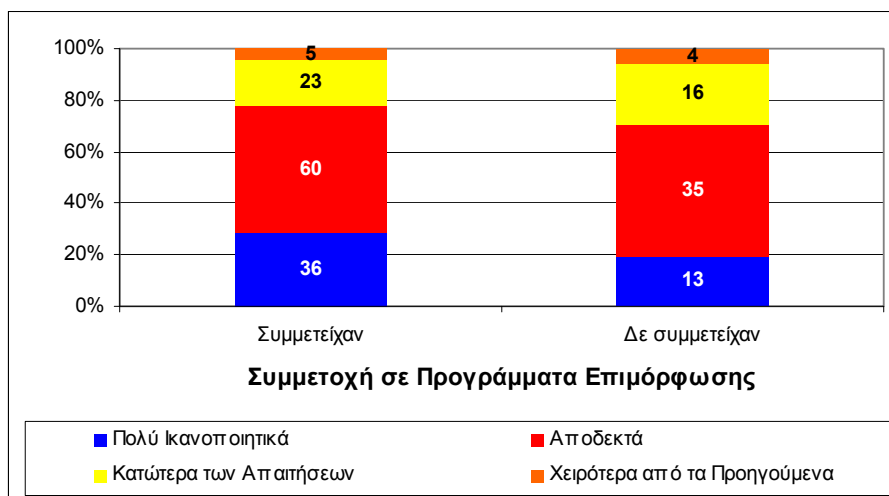
Σε μία προσπάθεια αξιολόγησης των παραπάνω αποτελεσμάτων σε μεγαλύτερο βάθος, διερευνήθηκε το πως αξιολογούν οι δάσκαλοι τα βιβλία σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν καταδεικνύουν κάποια ιδιαίτερα σημαντική σχέση μεταξύ του επιπέδου εμπειρίας και των κρίσεων που διατυπώθηκαν. Διαφαίνεται μία μικρή τάση των δασκάλων με εμπειρία 11-15 έτη να αξιολογούν σε μεγαλύτερη συχνότητα τα βιβλία ως πολύ ικανοποιητικά, ενώ οι δάσκαλοι με εμπειρία άνω των 15 ετών τα αξιολογούν ως «πολύ ικανοποιητικά», σε μικρότερο ποσοστό (20%) σε σχέση με τους δασκάλους με μικρότερη εμπειρία. Η διαφοροποίηση όμως που παρατηρείται μεταξύ των δασκάλων που έχουν διδακτική εμπειρία 11-15 έτη και εκείνων που έχουν εμπειρία άνω των 15 ετών δεν μπορεί να τεκμηριώσει μία τάση ότι οι πιο έμπειροι δάσκαλοι αξιολογούν τα βιβλία ως «λιγότερο καλά» σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Διάγραμμα 4-8: Αξιολόγηση των Βιβλίων σε Σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας των Δασκάλων

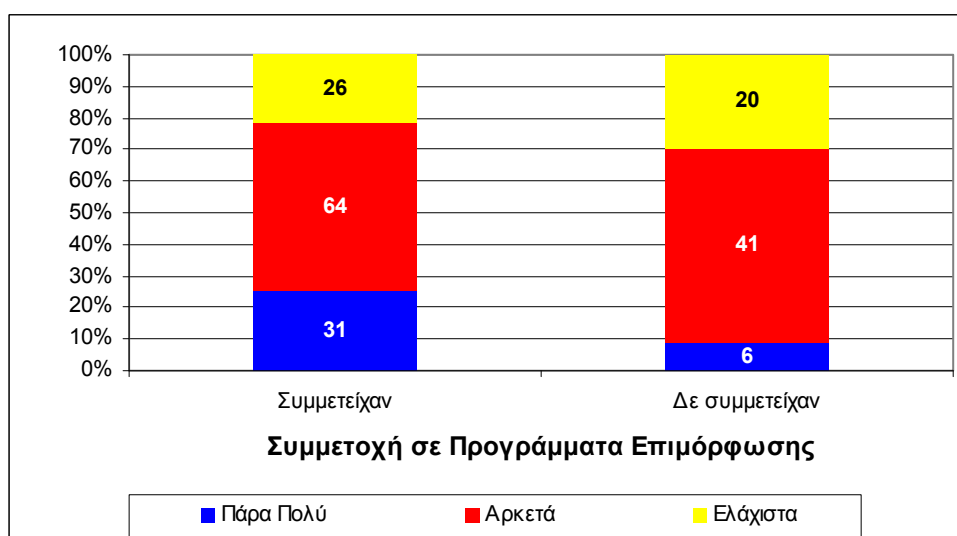
Επίσης, πραγματοποιήθηκε διασταύρωση της άποψης των δασκάλων για τα βιβλία σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι, ώστε να διαπιστωθεί αν υπήρχε κάποιος βαθμός επηρεασμού στην άποψή τους από την παρακολούθηση των σεμιναρίων. Τα αποτελέσματα των επεξεργασιών έδειξαν ότι οι δάσκαλοι που συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια έχουν διαμορφώσει καλύτερη άποψη σε σχέση με εκείνους που δε συμμετείχαν. Συγκεκριμένα, το 29% εκείνων που συμμετείχαν σε σεμινάρια και απάντησαν στις συγκεκριμένες ερωτήσεις, τα θεωρούν πολύ ικανοποιητικά, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους δασκάλους που δε συμμετείχαν ανέρχεται σε 19%. Αντίστοιχα, το ποσοστό των δασκάλων που συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα και αξιολόγησαν τα βιβλία ως «κατώτερα των απαιτήσεων» και «χειρότερα από τα προηγούμενα» ανήλθε σε 22,6%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των δασκάλων που δε συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα ανήλθε σε 29%.

Διάγραμμα 4-9: Αξιολόγηση των βιβλίων ανάλογα με το αν οι δάσκαλοι συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα ή όχι.

Τέλος, πραγματοποιήθηκε διασταύρωση της άποψης των δασκάλων για το κατά πόσο βοήθησαν τους μουσουλμάνους μαθητές τα νέα βιβλία σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι. Τα αποτελέσματα των επεξεργασιών έδειξαν ότι από τους δασκάλους που απάντησαν τις συγκεκριμένες ερωτήσεις, το 25% εκείνων που συμμετείχαν σε προγράμματα επιμόρφωσης θεωρεί ότι οι μαθητές βοηθήθηκαν πάρα πολύ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό εκείνων που δε συμμετείχαν ανήλθε σε 8,9%. Αντίστοιχα, από τους δασκάλους που συμμετείχαν σε προγράμματα επιμόρφωσης το 21,5% θεωρεί ότι τα οφέλη ήταν ελάχιστα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για εκείνους που δε συμμετείχαν ήταν 29,9%.

Διάγραμμα 4-10: Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο θεωρούν οι Δάσκαλοι ότι ωφελήθηκαν οι μαθητές από τα νέα βιβλία σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι

Όπως φαίνεται από τις ανωτέρω παρατηρήσεις, η εικόνα των δασκάλων σε σχέση με τα βιβλία διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά

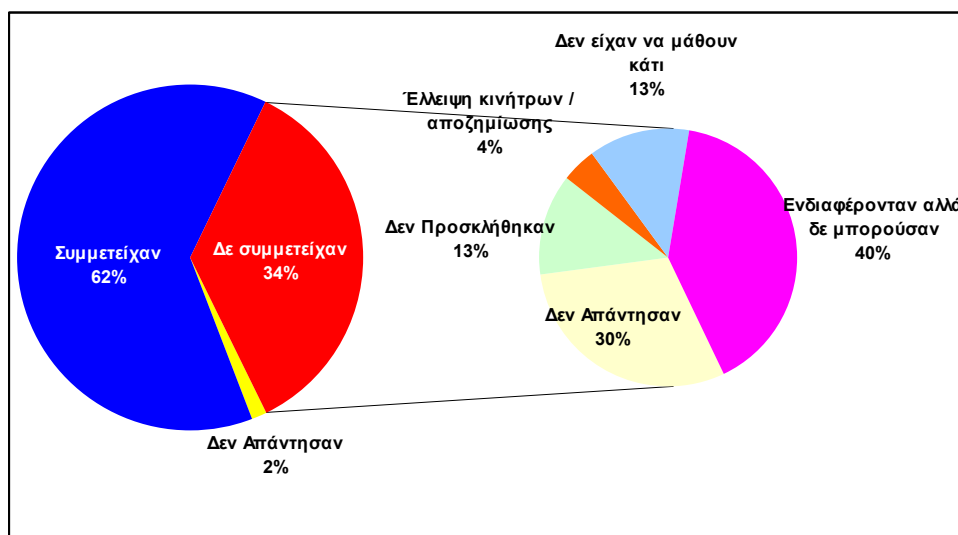
σεμινάρια ή όχι. Η βασική αιτία εντοπίζεται κυρίως στο ότι οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην επιμόρφωση, και εξοικειώθηκαν σε κάποιο βαθμό με τη διαθεματική προσέγγιση, κατάφεραν να χρησιμοποιήσουν τα βιβλία με αποτελεσματικότερο τρόπο σε σχέση με τους υπόλοιπους, με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν και θετικότερη άποψη γι' αυτά.

4.2.1.2 Αξιολόγηση των Γενικών Χαρακτηριστικών των Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

Από τους 197 δασκάλους που περιελήφθησαν στο δείγμα οι 124 (62% του δείγματος) συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια.

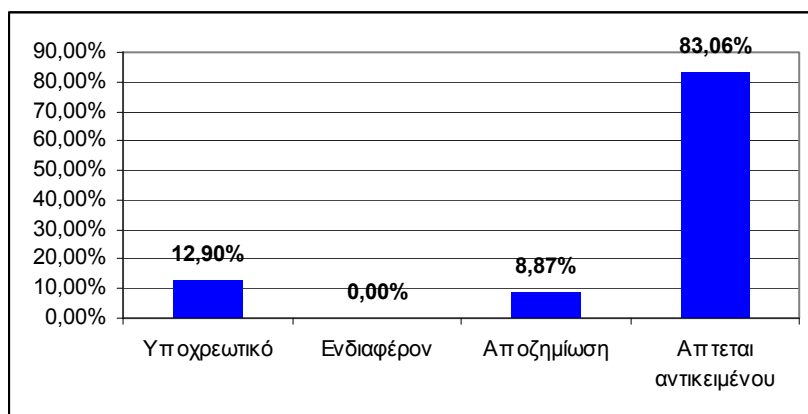
Αυτοί που δεν συμμετείχαν δήλωσαν ως βασικότερες αιτίες ότι, ενδιαφέρονταν αλλά δεν μπορούσαν (40%), ότι δεν προσκλήθηκαν για να συμμετάσχουν (13%) και ότι δεν θεωρούσαν ότι θα μάθουν κάτι περισσότερο (13%), ενώ ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (30%) δεν απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Διάγραμμα 4-11: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι

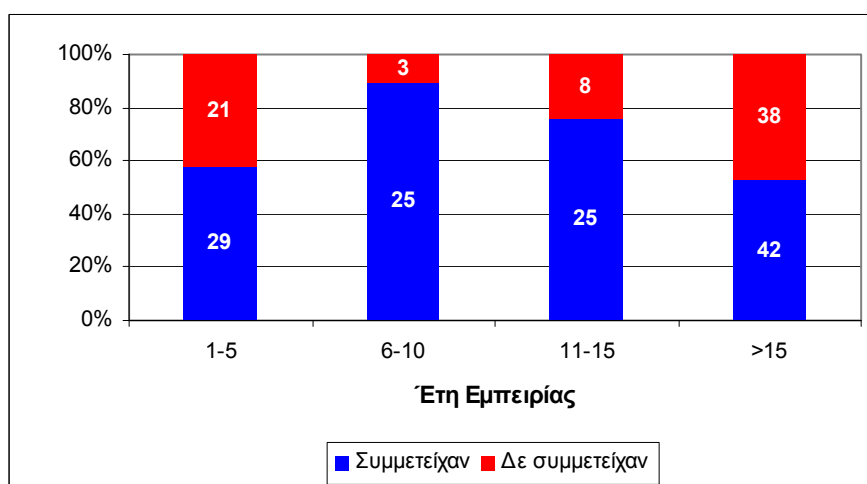
Από αυτούς που συμμετείχαν, ζητήθηκε να καταγράψουν τους λόγους για τους οποίους το έπραξαν. Η απάντηση που δόθηκε σε μεγαλύτερη συχνότητα (103 από τους 124 στο σύνολο) ήταν ότι το η επιμόρφωση είχε σχέση με το αντικείμενο εργασίας του (είχαν δηλαδή τάξη με μουσουλμάνους μαθητές), ενώ ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των σεμιναρίων αποτέλεσε την αμέσως συχνότερη απάντηση (12,9%).

Διάγραμμα 4-12: Λόγοι για τους οποίους οι δάσκαλοι συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια

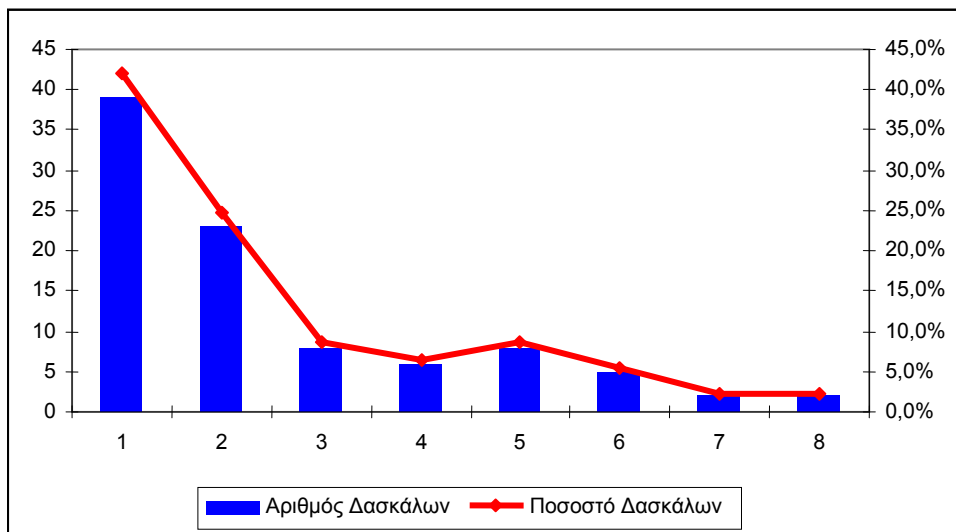

Σε ότι αφορά την εμπειρία των συμμετεχόντων στην επιμόρφωση, από τους δασκάλους που απάντησαν στο αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια, βγαίνει το συμπέρασμα ότι μεγαλύτερο ενδιαφέρον έδειξαν οι δάσκαλοι που βρίσκονται στα επίπεδα εμπειρίας 6-15 ετών, ενώ μικρότερα ήταν τα ποσοστά συμμετοχής στους πιο έμπειρους (άνω των 15 ετών διδακτικής εμπειρίας) και στους λιγότερο έμπειρους (1-5 έτη διδακτική εμπειρία). Έτσι, το 82% των δασκάλων του δείγματος που έχουν διδακτική εμπειρία από 6 μέχρι 15 έτη συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά των περισσότερο και λιγότερο έμπειρων δασκάλων ανέρχονται σε 52,5% και 58% αντίστοιχα. Η χαμηλή συμμετοχή στην επιμόρφωση των λιγότερο έμπειρων δασκάλων εξηγείται ως ένα βαθμό και από το γεγονός ότι τα δύο προηγούμενα έτη δεν δίδασκαν καθόλου ή δεν δίδασκαν σε σχολεία της Θράκης.

Διάγραμμα 4-13: Επίπεδο Εμπειρίας Δασκάλων ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια

Σε ότι αφορά τον αριθμό των σεμιναρίων, η μεγάλη πλειοψηφία των δασκάλων (66,7%) παρακολούθησαν από 1 έως 2 σεμινάρια ενώ υπήρξαν και δάσκαλοι που παρακολούθησαν έως και 8 σεμινάρια.

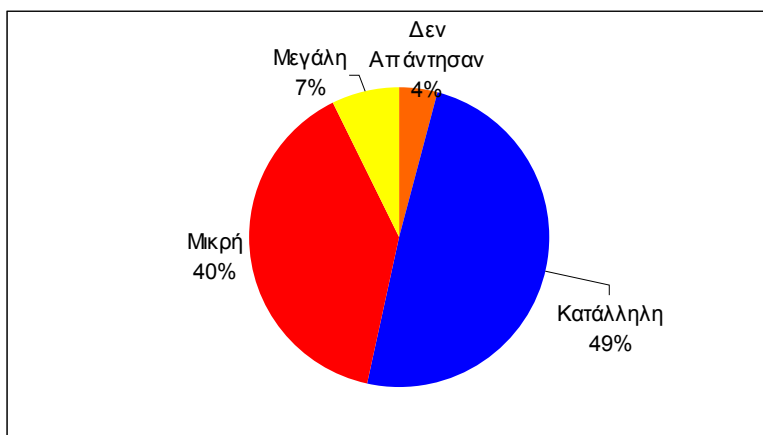
Διάγραμμα 4-14: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Δάσκαλοι

Από τα 103 επιμορφωτικά προγράμματα που καταγράφησαν από τις απαντήσεις των δασκάλων, τα 82 (79,6%) παρακολούθηθηκαν πλήρως και τα 15 (14,6%) μερικώς ενώ για 6 σεμινάρια που καταγράφηκαν δεν υπήρξε απάντηση για το χρόνο παρακολούθησης.

Σε ότι αφορά τα «λειτουργικά» χαρακτηριστικά των επιμορφωτικών σεμιναρίων, αξιολογήθηκαν οι εξής μεταβλητές:

- Διάρκεια
- Αριθμός Συμμετεχόντων

Σε ότι αφορά τη διάρκεια, οι απόψεις των δασκάλων είναι γενικά θετικές, αφού το 49% απάντησε ότι ήταν κατάλληλη, ενώ το 40% θεωρεί ότι θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερη.

Διάγραμμα 4-15: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

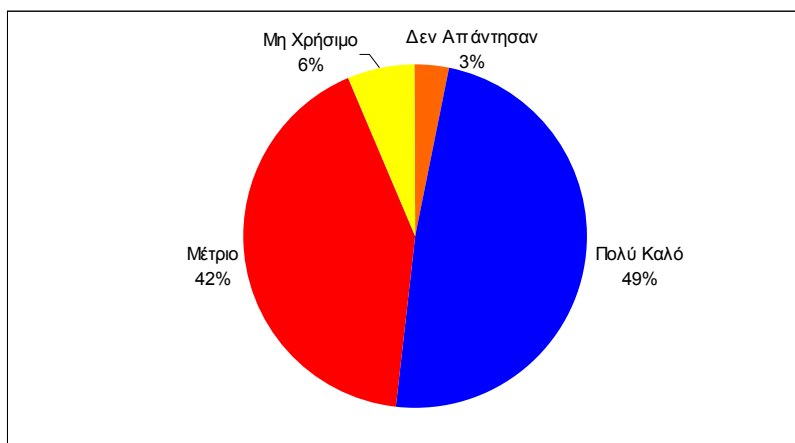
Αντίστοιχα, σχετικά θετική είναι η αξιολόγηση και για τον αριθμό των συμμετεχόντων αφού το 53% απάντησε ότι ο αριθμός ήταν ο καταλληλότερος, ενώ το 25% απάντησε ότι θα έπρεπε να είναι μικρότερος.

Διάγραμμα 4-16: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

Σε ότι αφορά το επιμορφωτικό υλικό που διανεμήθηκε στους δασκάλους κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων, η εικόνα που σχηματίζεται είναι σχετικά θετική, αφού το 49% των δασκάλων δήλωσε ότι ήταν πολύ καλό. Το 42% δήλωσε ότι ήταν μέτριο ενώ μόλις το 6% το αξιολόγησε ως μη χρήσιμο.

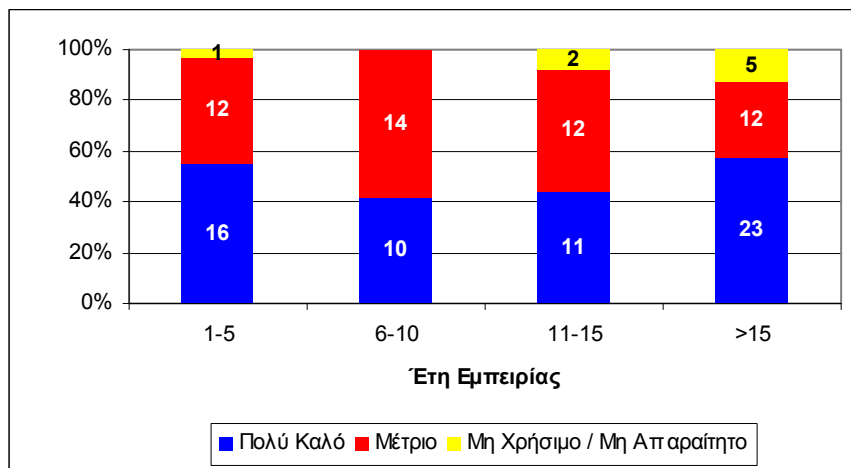
Διάγραμμα 4-17: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού

Η αξιολόγηση του επιμορφωτικού υλικού διασταυρώθηκε με το επίπεδο εμπειρίας των δασκάλων ώστε να διερευνηθεί αν παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις ανάλογα με το βαθμό εμπειρίας. Παρουσιάζεται μία πολύ ελαφρά διαφοροποίηση των πιο έμπειρων δασκάλων, ένα μικρό ποσοστό των οποίων δηλώνει ότι το βρήκε «μη χρήσιμο / μη απαραίτητο». Η διαφορά αυτή όμως, στο μέγεθος το οποίο εντοπίστηκε, δεν μπορεί να αξιολογηθεί, αφού στη συντριπτική τους πλειοψηφία, οι δάσκαλοι χαρακτηρίζουν το επιμορφωτικό υλικό ως πολύ καλό ή μέτριο. Μάλιστα, παρατηρώντας το παρακάτω διάγραμμα, διαπιστώνεται ότι οι πιο έμπειροι δάσκαλοι

και οι λιγότερο έμπειροι, χαρακτηρίζουν το επιμορφωτικό υλικό ως «πολύ καλό» σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις υπόλοιπες ομάδες.

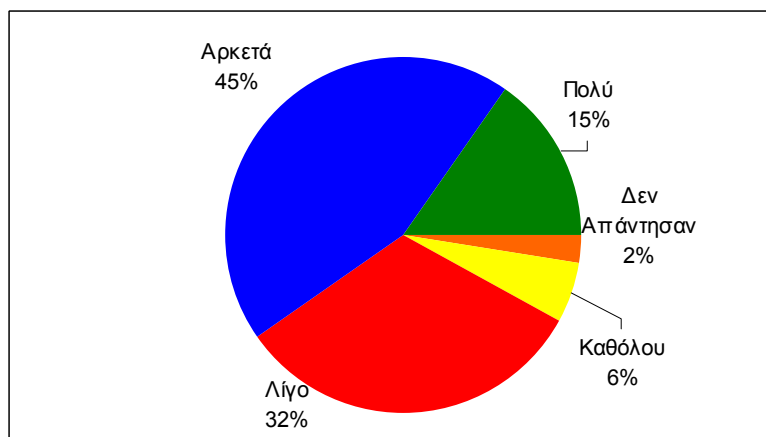
Διάγραμμα 4-18: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού σε σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας

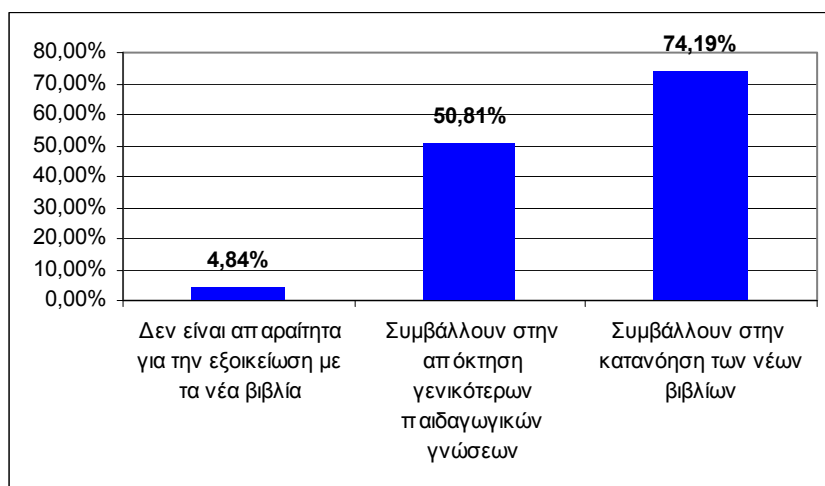
4.2.1.3 Αξιολόγηση των Αποτελεσμάτων της Επιμόρφωσης

Τα επιμορφωτικά προγράμματα είχαν θετική απήχηση στους δασκάλους, αφού στην ερώτηση αν τα σεμινάρια τους βοήθησαν στην καθημερινή διδακτική πράξη, το 60% απάντησε ότι βοηθήθηκε, είτε «πολύ» είτε «αρκετά».

Διάγραμμα 4-19: Βαθμός στον οποίο βοήθησε η επιμόρφωση την καθημερινή διδακτική πράξη

Συνολικά, οι δάσκαλοι αξιολόγησαν θετικά τα επιμορφωτικά σεμινάρια και τα συνέδεσαν με θετικό τρόπο, τόσο σε σχέση με την κατανόηση του διδακτικού υλικού, όσο και σε σχέση με την απόκτηση γενικότερων παιδαγωγικών γνώσεων, όπως φαίνεται και στο κατωτέρω διάγραμμα.

Διάγραμμα 4-20: Αξιολόγηση των Επιμορφωτικών Σεμιναρίων των Δασκάλων

Στην ερώτηση εάν η επιμόρφωση επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μουσουλμάνους μαθητές, τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά, αφού μόλις το 23% δήλωσε ότι βοηθήθηκε «πολύ», το 36% «λίγο» και το 38% «καθόλου».

Διάγραμμα 4-21: Βαθμός που η επιμόρφωση βοήθησε τους Δασκάλους στην αντιμετώπιση των μουσουλμάνων μαθητών

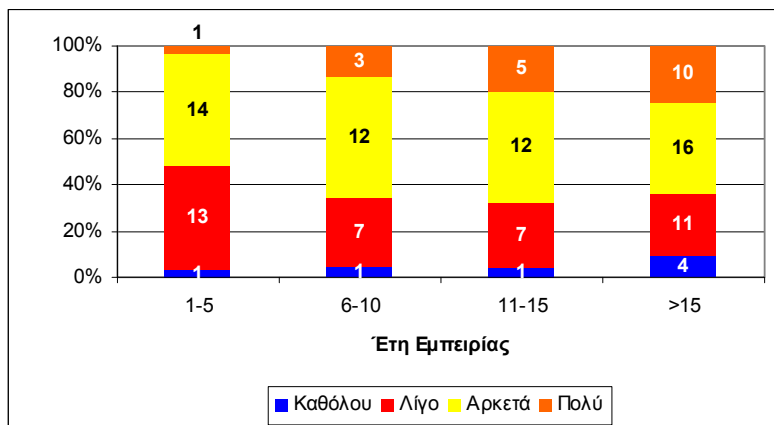
Προχωρώντας σε μεγαλύτερο βάθος την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, διερευνήθηκε το πως αξιολογήθηκε η επίδραση της επιμόρφωσης των δασκάλων σε σχέση με τη διδακτική εμπειρία τους.

Σε ότι αφορά την επίδραση της επιμόρφωσης στην καθημερινή διδακτική πράξη, από τα αποτελέσματα των επεξεργασιών, διαπιστώνεται ότι, από τους δασκάλους που απάντησαν στις συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι δάσκαλοι με τη μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία επηρεάστηκαν περισσότερο από τους υπόλοιπους. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των δασκάλων με διδακτική εμπειρία άνω των 15 ετών που εκτιμά ότι

επηρεάστηκε πολύ ανέρχεται σε 24,4%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις υπόλοιπες κατηγορίες είναι :

- 20%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 11-15 έτη
- 13%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 6-10 έτη
- 3,4%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 1-5 έτη.

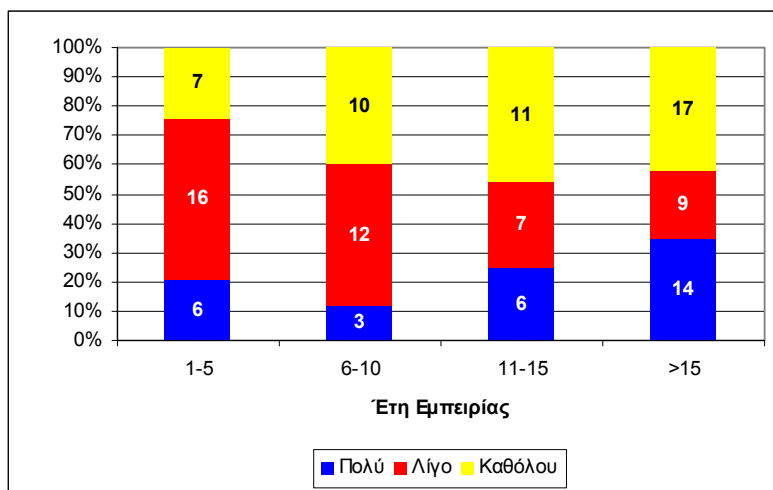
Διάγραμμα 4-22: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στην καθημερινή διδακτική πράξη των Δασκάλων σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους

Αντίστοιχα περίπου αποτελέσματα, παρουσιάζονται εξετάζοντας τον βαθμό στον οποίο η επιμόρφωση επηρέασε τον τρόπο αντιμετώπισης των μουσουλμάνων μαθητών, σε σχέση με το επίπεδο της διδακτικής τους εμπειρίας. Έτσι, διαπιστώνεται ότι, από τους δασκάλους που απάντησαν στις συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι δάσκαλοι με τη μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία επηρεάστηκαν περισσότερο από τους υπόλοιπους. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των δασκάλων με διδακτική εμπειρία άνω των 15 ετών που εκτιμά ότι επηρεάστηκε πολύ η αντιμετώπισή του, ανέρχεται σε 35%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις υπόλοιπες κατηγορίες είναι:

- 25%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 11-15 έτη
- 12%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 6-10 έτη
- 20,7%, για τους δασκάλους με διδακτική εμπειρία 1 έως 5 έτη

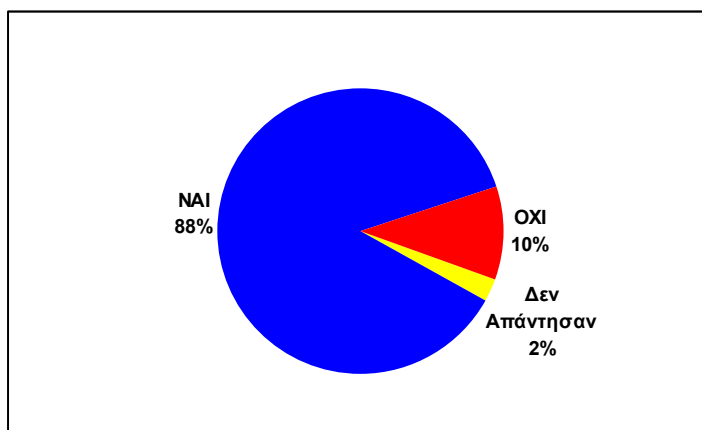
Διάγραμμα 4-23: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών από τους δασκάλους τους σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους

Κάνοντας μία συνδυαστική αξιολόγηση των ανωτέρω δεδομένων, διαπιστώνεται μία τάση, όσο αυξάνεται το επίπεδο εμπειρίας των δασκάλων, τόσο να αυξάνεται και η επίδραση της επιμόρφωσης στην γενικότερη προσέγγιση των δασκάλων (τόσο σε ότι αφορά την καθημερινή διδακτική πράξη όσο και σε ότι έχει να κάνει με τον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών τους). Το αποτέλεσμα αυτό, αν και μικρό σε απόλυτα μεγέθη, δείχνει μία πολύ θετική παρέμβαση του προγράμματος που ερμηνεύεται ως μία σταδιακή αλλαγή της φιλοσοφίας των δασκάλων που μέχρι τώρα, και με βάση την εμπειρία που είχαν διαμορφώσει, είχαν παγιώσει κάποιες θέσεις απέναντι στο πρόβλημα των μουσουλμάνων μαθητών οι οποίες σταδιακά φαίνεται ότι ανατρέπονται.

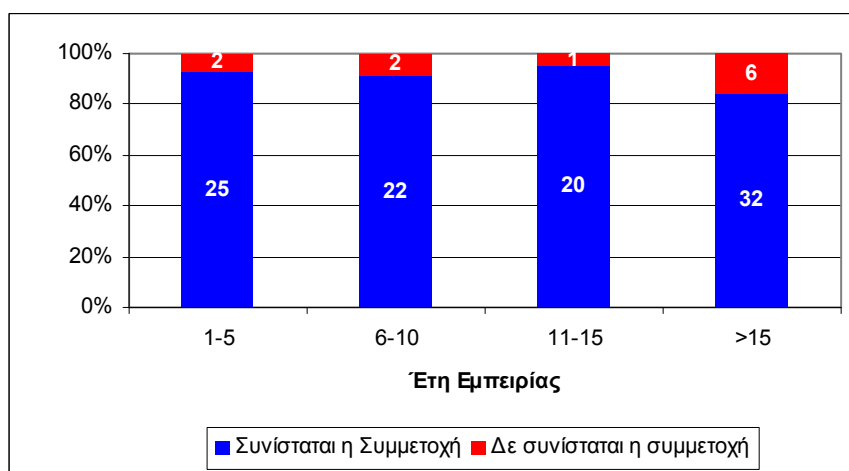
Ακόμη, ένας σημαντικός δείκτης της αποδοχής των προγραμμάτων επιμόρφωσης από τους δασκάλους είναι και ο βαθμός στον οποίο συνιστούν την παρακολούθηση των προγραμμάτων και σε άλλους συναδέλφους τους, όπου εκεί τα αποτελέσματα δείχνουν μία ιδιαίτερα θετική στάση αφού το 88% των δασκάλων τοποθετούνται θετικά.

Διάγραμμα 4-24: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα

Εξετάζοντας το βαθμό στον οποίο οι δάσκαλοι θα συνιστούσαν στους συναδέλφους τους να παρακολουθήσουν επιμορφωτικά προγράμματα, σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους δεν διαπιστώνονται πολύ σημαντικές διαφοροποιήσεις, με εξαίρεση ένα σχετικά μεγαλύτερο ποσοστό των περισσότερο έμπειρων δασκάλων, οι οποίοι δεν θα συνιστούσαν τη συμμετοχή.

Διάγραμμα 4-25: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης ανάλογα με το επίπεδο εμπειρίας.

Σε ότι αφορά νέες θεματικές ενότητες επιμόρφωσης για τις οποίες οι δάσκαλοι εκδήλωσαν συγκεκριμένο ενδιαφέρον, αυτές συνίσταται, κατά σειρά συχνότητας που εμφανίστηκαν, στα εξής:

- Διαθεματική προσέγγιση διδασκαλίας
- Ψυχολογία
- Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της μουσουλμανικής μειονότητας
- Διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας
- Μεθοδολογία διδασκαλίας παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες

- Τούρκικη και Πομάκικη γλώσσα
- Η/Υ

4.2.1.4 Αξιολόγηση των Ελεύθερων Απαντήσεων που δόθηκαν από τους Δασκάλους

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μία απεικόνιση των απαντήσεων που δόθηκαν από τους δασκάλους που συμμετείχαν στην επιμόρφωση, σε σχέση με τα εξής θέματα:

- Θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
- Αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
- Γενικά σχόλια, παρατηρήσεις, προτάσεις σχετικά με το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων.

Επειδή οι ερωτήσεις είχαν ανοιχτό χαρακτήρα, οι απαντήσεις που δόθηκαν ομαδοποιήθηκαν σε κατηγορίες, ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία τους και η εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων σε σχέση με τις αντιλήψεις, απόψεις και προτάσεις που διαμορφώνουν οι δάσκαλοι των μουσουλμανοπαίδων. Στις παρακάτω υποενότητες αναλύονται τα ευρήματα της έρευνας ανά θεματολογία όπως παρατέθηκε παραπάνω

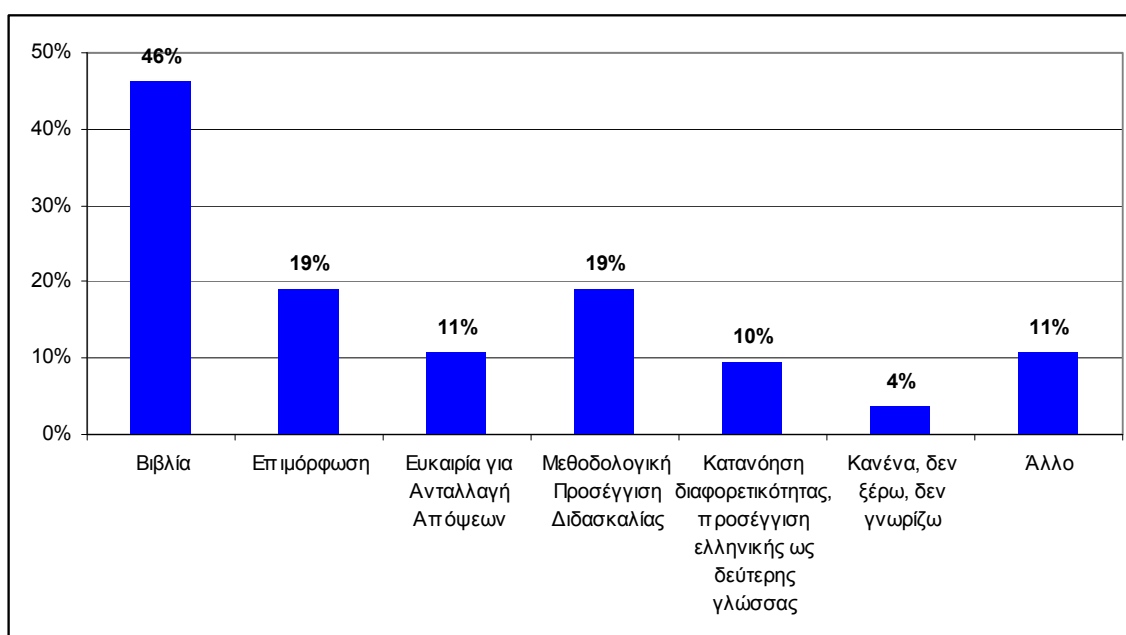
4.2.1.4.1 Θετικά Σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 84 δάσκαλοι που αποτελούν το 67,7% του συνολικού αριθμού δασκάλων που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων (46% επί του συνόλου των δασκάλων που απάντησαν) αναφέρεται στα θετικά σημεία των νέων βιβλίων που δημιουργήθηκαν, εστιάζοντας κυρίως στην εικονογράφηση, τα απλά κείμενα και δίνοντας επίσης έμφαση στην προσαρμοστικότητα τους στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της μειονότητας. Τα θετικά σχόλια των δασκάλων αφορούν σε μεγάλο βαθμό τα βιβλία της γλώσσας και ειδικότερα τα βιβλία των τεσσάρων πρώτων τάξεων του δημοτικού.
- Η εμπειρία της επιμόρφωσης (δίνοντας έμφαση στη χρήση των βιβλίων και στη γλωσσική εκπαίδευση) και η διαθεματική προσέγγιση διδασκαλίας αποτέλεσαν τις αμέσως συχνότερες απαντήσεις από τους δασκάλους ως θετικά στοιχεία του προγράμματος (19% στο σύνολο των δασκάλων που απάντησαν)

- Η ευκαιρία που δόθηκε στους εκπαιδευτικούς, μέσα κυρίως από την επιμόρφωση, για την ανταλλαγή απόψεων θεωρείται ως σημαντικός βελτιωτικός παράγοντας της απόδοσής τους (11% το σύνολο των δασκάλων που απάντησαν)
- Τέλος, οι δάσκαλοι θεώρησαν πολύ θετικό στοιχείο του προγράμματος (σε ποσοστό 10% στο σύνολο των δασκάλων που απάντησαν) την κατανόηση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως ξένης γλώσσας και των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων που χαρακτηρίζουν τους μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας.

Διάγραμμα 4-26: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

4.2.1.4.2 Αρνητικά Σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

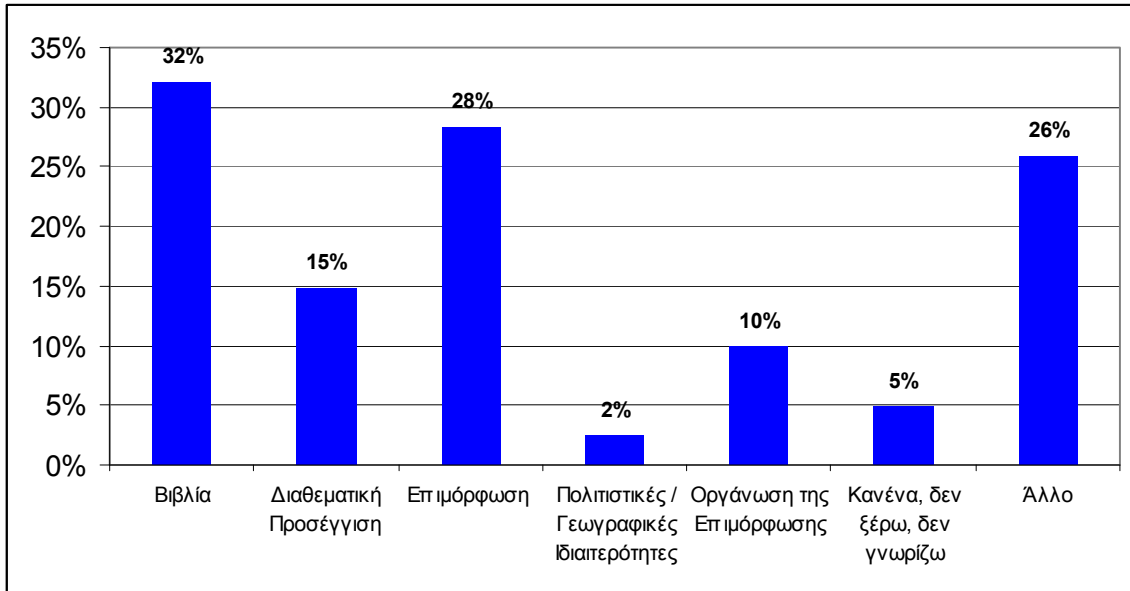
Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 81 δάσκαλοι που αποτελούν το 65,3% του συνολικού αριθμού δασκάλων που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Η μεγάλη πλειοψηφία των απαντήσεων εστίασε σε δύο βασικά προβλήματα
 - Τα βιβλία, όπου η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων αφορά στα βιβλία των μη γλωσσικών μαθημάτων.
 - Την επιμόρφωση όπου οι απαντήσεις εστιάζουν κυρίως στην ανάγκη για πληρέστερη και περισσότερη επιμόρφωση ενώ σε

κάποιες απαντήσεις τέθηκε πρόβλημα συνεργασίας με τους επιμορφωτές και θέματα περισσότερης πρακτικής εφαρμογής.

- Ένα σημαντικό ποσοστό επίσης των απαντήσεων (15% επί του συνόλου των δασκάλων που απάντησαν) εστιάζει σε δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι δάσκαλοι στην εφαρμογή της διαθεματικής διδασκαλίας, πρόβλημα το οποίο το αναφέρουν σε συνάρτηση με τα μη γλωσσικά βιβλία.
- Το 10% των απαντήσεων αναφέρεται σε οργανωτικά προβλήματα της επιμόρφωσης, τα οποία σχετίζονται περισσότερο με θέματα ωραρίου, αριθμού συμμετεχόντων και τόπου διεξαγωγής
- Τέλος, το 26% εστίασε σε μία σειρά από άλλα αρνητικά σημεία τα οποία δεν ήταν δυνατό να ομαδοποιηθούν σε μία κατηγορία και αφορούσαν κυρίως θέματα γενικότερης πολιτικής και στάσης της πολιτείας απέναντι στα θέματα της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων, θέματα ασυμβατότητας με το τουρκόφωνο πρόγραμμα, έλλειψης υποστηρικτικού διδακτικού υλικού, ενδογενών αδυναμιών του προγράμματος σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες της περιοχής και τις αδυναμίες των μαθητών.

Διάγραμμα 4-27: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

4.2.1.5 Γενικές Παρατηρήσεις, Σχόλια, Προτάσεις

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 53 δάσκαλοι που αποτελούν το 42,7% του συνολικού αριθμού δασκάλων που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν εξαιρετικά πολυδιασπασμένες θίγοντας μία ποικιλία θεμάτων, τα οποία δεν σχετίζονται με τα θέματα του

προγράμματος, αλλά αναφέρονται σε γενικότερα θέματα πολιτικής, υποδομών, συστήματος εκπαίδευσης κ.α.

Οι απαντήσεις που εμφανίστηκαν σε μεγαλύτερη συχνότητα και μπορούν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αναφέρονται σε τρία βασικά θέματα:

- Πολλοί δάσκαλοι ζητούν την αλλαγή των βιβλίων στα δευτερεύοντα μαθήματα, ιδιαίτερα στην Ιστορία και τη Γεωγραφία τονίζοντας τη δυσκολία κατανόησής τους από τους μαθητές και τη δυσκολία διδασκαλίας τους, ενώ δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι με τα υφιστάμενα βιβλία δεν καλύπτεται επαρκώς η εκπαιδευτική ύλη.
- Αρκετοί δάσκαλοι θίγουν επίσης το θέμα της επιμόρφωσης, εστιάζοντας κυρίως σε θέματα πληρότητας του περιεχομένου της επιμόρφωσης και συχνότητάς της
- Τέλος, υπήρξε μία μικρή μερίδα δασκάλων οι οποίοι έθιξαν το θέμα της προσχολικής εκπαίδευσης και την αναγκαιότητα δημιουργίας περισσότερων νηπιαγωγείων, που θα μπορούν να φιλοξενούν και μουσουλμανόπαιδες.

4.2.1.6 Συμπεράσματα

Συνολικότερα, η εικόνα που αντανακλούν οι απόψεις των δασκάλων σε σχέση με το πρόγραμμα είναι θετική και μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα πρώτο βήμα για την βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.

Η εικόνα σε σχέση με τα νέα βιβλία είναι σε γενικές γραμμές θετική σε ότι αφορά τη γλώσσα, ενώ εντοπίζονται σημαντικά προβλήματα στα δευτερεύοντα μαθήματα, όπου υπάρχει έντονη απαίτηση για αλλαγή τους.

Η επιμόρφωση των δασκάλων χρήζει θετικής ανταπόκρισης και φαίνεται ότι συνδέθηκε αρκετά αποτελεσματικά με τα νέα βιβλία του δημοτικού σχολείου.

Γενικά, τα σχόλια σε ότι αφορά τη λειτουργικότητα των προγραμμάτων επιμόρφωσης ήταν θετικά και δεν φαίνεται ότι προέκυψαν σημαντικά προβλήματα ούτε σε ότι αφορά τη διάρκεια των προγραμμάτων, ούτε σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και το επιμορφωτικό υλικό που διανεμήθηκε.

Διαπιστώθηκε ο έντονα παρεμβατικός χαρακτήρας του προγράμματος στους δασκάλους και ιδιαίτερα στους έμπειρους δασκάλους, οι οποίοι δήλωσαν ότι τόσο ο τρόπος διδασκαλίας τους, όσο και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν τους μαθητές τους έχει επηρεαστεί πολύ από την συμμετοχή τους στα επιμορφωτικά προγράμματα.

Παρά τη θετική εικόνα που εξάγεται από τις απαντήσεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν, η έρευνα των δασκάλων επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα που εντοπίστηκαν και από προηγούμενες έρευνες και από τις έρευνες πεδίου των μαθητών του δημοτικού σχολείου, ότι η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μουσουλμανοπαίδων, ενώ η δυσκολία των μαθητών στα δευτερεύοντα μαθήματα, η οποία εντοπίστηκε στην σχετική έρευνα, φαίνεται ότι συνδέεται με τα αρνητικά σχόλια των δασκάλων για τα συγκεκριμένα βιβλία.

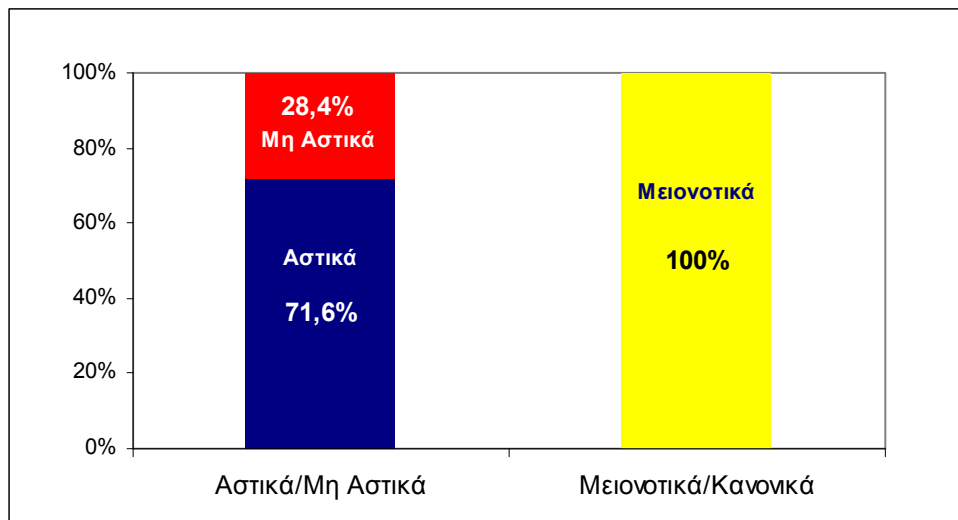
Τέλος, συνδυάζοντας τα ευρήματα της έρευνας στους δασκάλους των δημοτικών σχολείων με τα ευρήματα της έρευνας των καθηγητών του γυμνασίου, φαίνεται ότι ένας από τους βασικούς στόχους του σχεδιασμού των παρεμβάσεων σε ότι αφορά την εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας, θα πρέπει να είναι η αντιμετώπιση του γλωσσικού προβλήματος, και γενικότερα της αποτελεσματικής εκπαίδευσης, **από το δημοτικό σχολείο**. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου θα συμβάλλει σημαντικά, στην μείωση της διαρροής μαθητών κατά τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, στη μείωση της διαρροής από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία και θα αναβαθμιστεί συνολικότερα το εκπαιδευτικό επίπεδό τους.

4.2.2 Έρευνα Μαθητών Δημοτικού

4.2.2.1 Ταυτότητα Έρευνας

Στην έρευνα των Μουσουλμανοπαίδων του Δημοτικού Σχολείου συμμετείχαν 341 μαθητές από 6 μειονοτικά σχολεία, 3 από τα οποία βρίσκονται σε αστικές περιοχές (Κομοτηνή & Ξάνθη) και 3 σε μη αστικές περιοχές (Θέρμες, Μύκη και Σάπες). Από το δείγμα των μαθητών που ερωτήθηκαν το 71,6% φοιτά σε αστικά σχολεία και το 28,4% σε μη αστικά, όπως φαίνεται στο κατωτέρω διάγραμμα:

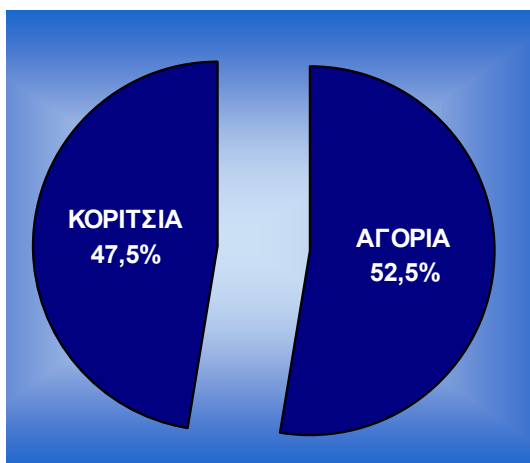
Διάγραμμα 4-28: Κατανομή συμμετεχόντων μαθητών στην έρευνα ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία φοιτούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)

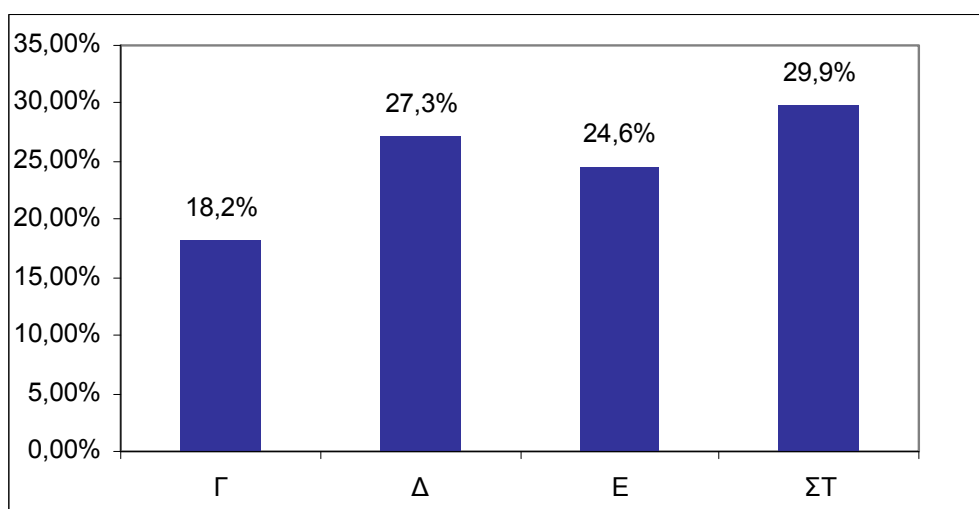
Σύμφωνα με στοιχεία του Συντονιστικού Γραφείου Μειονοτικής Εκπαίδευσης, το δείγμα των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα αντιπροσωπεύει το 4,14% του συνολικού πληθυσμού των Μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε Δημόσια και Μειονοτικά Σχολεία και το 4,9% των Μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν αποκλειστικά σε Μειονοτικά Σχολεία.

Σε ότι αφορά την **ηλικία** των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα, από τα 341 παιδιά, το 98,8% είναι ηλικίας μέχρι 12 ετών σύμφωνα δηλαδή και με το φυσιολογικό όριο ηλικίας, όπως έχει οριοθετηθεί από το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, και μόλις το 1,2% είναι ηλικίας άνω των 12 ετών.

Σε ότι αφορά το **φύλο** των μαθητών, από τα 341 παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα, τα 179 είναι αγόρια και τα υπόλοιπα κορίτσια αντιπροσωπεύοντας το 52,5% και το 47,5% του δείγματος αντίστοιχα. Η συγκεκριμένη διάθρωση μεταξύ των δύο φύλων πλησιάζει σε μεγάλο βαθμό την πραγματική διάρθρωση του αντίστοιχου πληθυσμού (στο σύνολο των μειονοτικών σχολείων η αναλογία αγοριών και κοριτσιών είναι 52% και 48%).

Διάγραμμα 4-29: Κατανομή Μαθητών σύμφωνα με το φύλο τους

Τέλος, σε ότι αφορά τη **σχολική τάξη** στην οποία φοιτούν οι μαθητές του δείγματος, η πλειοψηφία (102 μαθητές) φοιτά στην έκτη τάξη και ακολουθούν οι μαθητές της τετάρτης τάξης (93 μαθητές), της πέμπτης τάξης (84 μαθητές) και της τρίτης τάξης (62 μαθητές). Η έλλειψη μαθητών από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού οφείλεται στην αδυναμία τους να επικοινωνήσουν με τους ερευνητές και να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Διάγραμμα 4-30: Κατανομή μαθητών σύμφωνα με την τάξη στην οποία φοιτούν

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας δομείται σε τέσσερις βασικές ενότητες (σύμφωνα και με τη βασική δομή του ερωτηματολογίου), με βάση τις εξής κύριες μεταβλητές:

- Επίδοση των μαθητών
- Δυσκολίες και Προτιμήσεις
- Προοπτική της φοίτησης στο Γυμνάσιο
- Γενικά σχόλια βελτίωσης των συνθηκών στο σχολείο που διατυπώθηκαν ελεύθερα από τους μαθητές.

Οι παραπάνω μεταβλητές εξετάζονται σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, ενώ πραγματοποιήθηκε και διασταύρωσή τους σε μία προσπάθεια διερεύνησης αλληλεξαρτήσεων - συσχετίσεων που πιθανώς υπάρχουν, ώστε να διαμορφωθεί μία αποτελεσματική πολιτική ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που αντιμετωπίζονται σε διαφορετικές υποομάδες που μπορεί να εντοπιστούν.

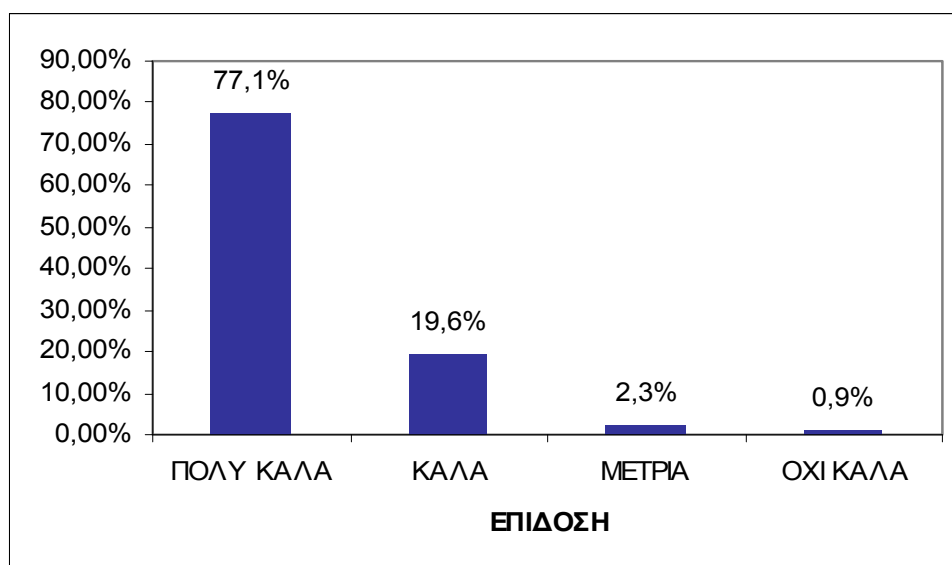
4.2.2.2 Συγκριτικά Αποτελέσματα Έρευνας σύμφωνα με την Επίδοση των Μαθητών

Η επίδοση των μαθητών μετρήθηκε με δύο τρόπους:

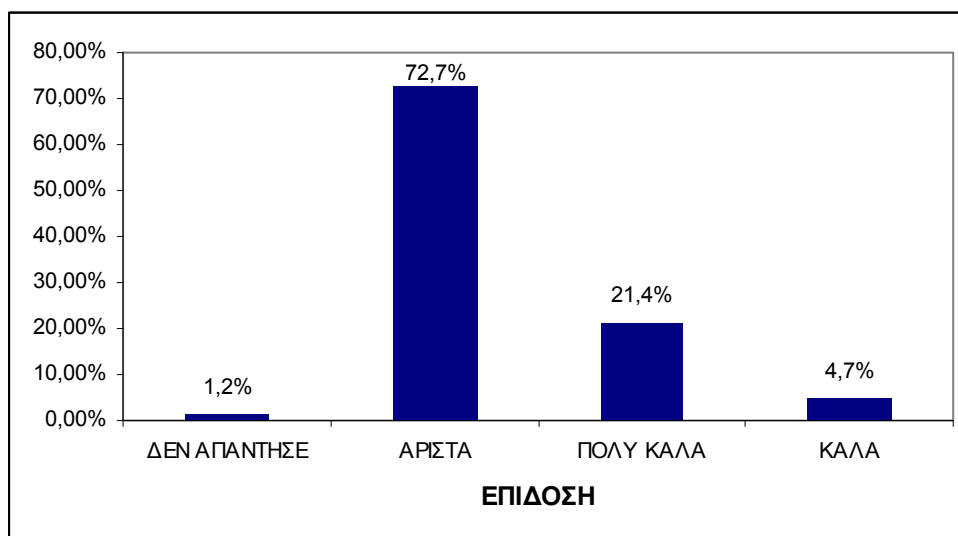
- Την προσωπική αντίληψη που έχουν σχηματίσει τα παιδιά για την επίδοσή τους την τρέχουσα σχολική χρονιά
- την «αντικειμενική» (κατά δήλωση όμως) μέτρηση της επίδοσης σύμφωνα με το βαθμό που πήραν στην προηγούμενη τάξη.

Άνω του 75% των μαθητών δηλώνουν ότι η φετινή επίδοσή τους στο σχολείο είναι «πολύ καλή» και μόλις το 3,2% των μαθητών δηλώνουν ότι η επίδοσή τους είναι «μέτρια» προς «όχι καλή».

Διάγραμμα 4-31: Αντίληψη των μαθητών σε σχέση με την σχολική τους επίδοση τη φετινή χρονιά

Σε ότι αφορά την επίδοση των μαθητών στην προηγούμενη τάξη, τα αποτελέσματα δεν διαφοροποιούνται ιδιαίτερα, αφού το 72,7% των μαθητών δήλωσαν ότι πήραν άριστα.

Διάγραμμα 4-32: Επίδοση των μαθητών στην προηγούμενη τάξη

Κάνοντας μία συγκριτική αξιολόγηση της φετινής επίδοσης και της αντίστοιχης επίδοσης την προηγούμενη χρονιά δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Φαίνεται δηλαδή ότι οι μαθητές που πήραν «ΑΡΙΣΤΑ» την προηγούμενη χρονιά διατηρούν και την παρούσα σχολική χρονιά τις καλές τους επιδόσεις.

Συγκεκριμένα, το 83,5% των μαθητών που είχαν «άριστη» επίδοση την προηγούμενη σχολική χρονιά συνεχίζουν και τη φετινή χρονιά να έχουν πολύ καλές επιδόσεις. Ένα μικρό ποσοστό μόνο των άριστων μαθητών, δηλώνουν χειρότερη επίδοση από την προηγούμενη χρονιά (16,5%). Αντίστοιχα, οι περισσότεροι μαθητές που πήραν «καλώς» την προηγούμενη χρονιά συνεχίζουν να έχουν μέτρια επίδοση σε σχέση με τους καλύτερους μαθητές, ενώ ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (31,3%) έχει βελτιώσει την επίδοσή του.

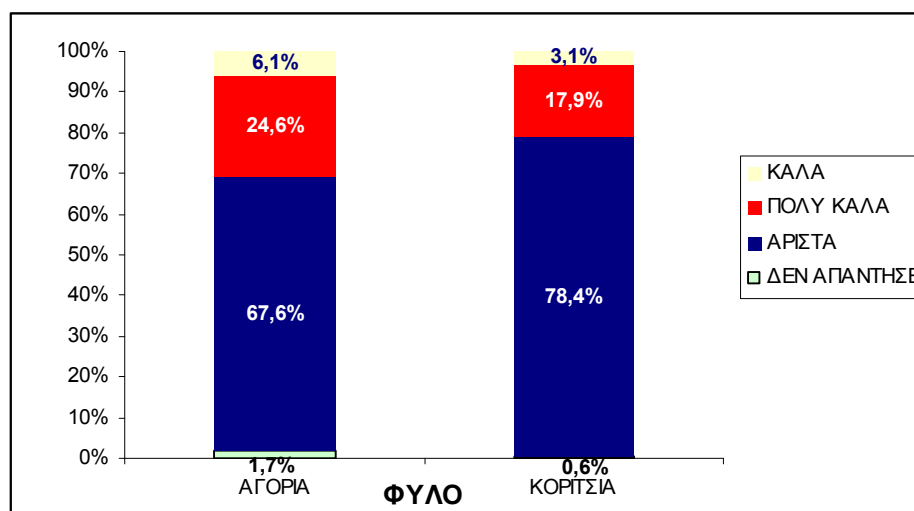
Πίνακας 4-1: Αντιστοίχιση επιδόσεων μαθητών τρέχουσας και προηγούμενης σχολικής χρονιάς

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ				ΣΥΝΟΛΟ	ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟ ΤΡΕΧΟΝ ΕΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ				ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΟΧΙ ΚΑΛΑ		ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΟΧΙ ΚΑΛΑ	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	4				4	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
ΑΡΙΣΤΑ	207	36	2	3	248	83,5%	14,5%	0,8%	1,2%	100,0%
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	47	21	5		73	64,4%	28,8%	6,8%	0,0%	100,0%
ΚΑΛΑ	5	10	1		16	31,3%	62,5%	6,3%	0,0%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	263	67	8	3	341	77,1%	19,6%	2,3%	0,9%	100,0%
	ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΟΥ ΤΡΕΧΟΝΤΟΣ				ΣΥΝΟΛΟ					
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	1,2%					
ΑΡΙΣΤΑ	78,7%	53,7%	25,0%	100,0%	72,7%					

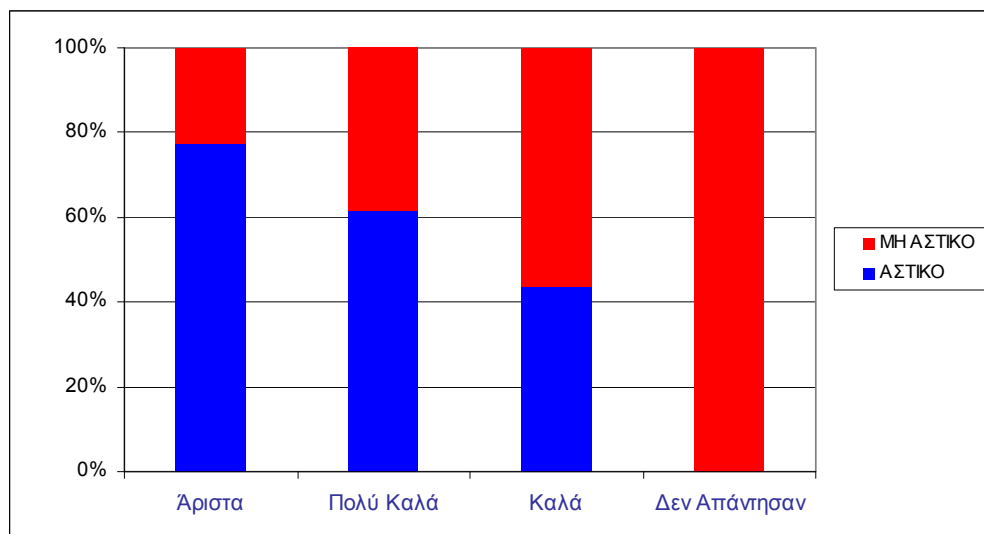
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	17,9%	31,3%	62,5%	0,0%	21,4%
ΚΑΛΑ	1,9%	14,9%	12,5%	0,0%	4,7%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Σε ότι αφορά την επίδοση των μαθητών σε σχέση με το φύλο, διαπιστώνεται μία ελαφρώς διαφοροποιημένη εικόνα υπέρ των κοριτσιών, αφού το 78,4% του συνόλου των κοριτσιών του δείγματος είχαν βαθμό «Άριστα», σε σχέση με τα αγόρια των οποίων το 67,6% πήραν τον ίδιο βαθμό, ενώ όσο χαμηλώνει η κλίμακα βαθμολόγησης τόσο τα κορίτσια έχουν μικρότερη συμμετοχή σε σχέση με τα αγόρια.

Διάγραμμα 4-33: Επίδοση μαθητών σε σχέση με το φύλο τους

Τέλος, εξετάστηκε η επίδοση των μαθητών σε σχέση με το βαθμό αστικότητας του σχολείου στο οποίο φοιτούν. Διαπιστώνεται και από το διάγραμμα μία σαφής «ανωτερότητα» των παιδιών που φοιτούν στα αστικά σχολεία, σε σχέση με τα παιδιά που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία. Όσο μειώνεται ο βαθμός τόσο αυξάνεται και η συμμετοχή των μη αστικών σχολείων. Έτσι, ποσοστό μεγαλύτερο του 55% των παιδιών που έχουν βαθμό «καλώς», φοιτούν σε μη αστικά σχολεία, ενώ η συμμετοχή των μη αστικών σχολείων στους «άριστους» μαθητές είναι μικρότερη του 25%.

Διάγραμμα 4-34: Επίδοση των μαθητών σε σχέση με το βαθμό αστικότητας του σχολείου τους

4.2.2.3 Συγκριτικά Αποτελέσματα Έρευνας σε Σχέση με τις Προτιμήσεις και Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές

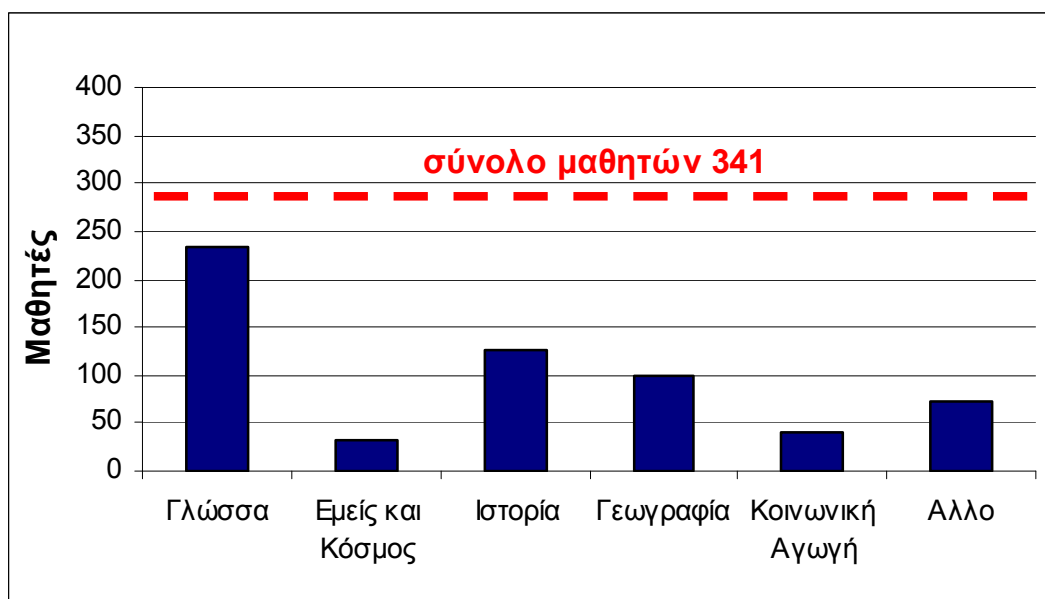
Ζητήθηκε από τους μαθητές να αξιολογήσουν ποια από τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα τους αρέσουν και τους δυσκολεύουν περισσότερο. Το μάθημα που φαίνεται ότι αποτελεί τη βασικότερη προτίμηση των μαθητών είναι τα Ελληνικά. Συγκεκριμένα το 68,6% των μαθητών δήλωσαν ότι από τα μαθήματα που γίνονται στην Ελληνική γλώσσα τους αρέσουν περισσότερο τα Ελληνικά, και ακολουθούν η Ιστορία (37%) και η Γεωγραφία (29,3%).

Σε ότι αφορά τα μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται προέκυψε ότι το 36% των μαθητών δυσκολεύεται στο μάθημα της Ιστορίας, το 20% στο μάθημα της Γεωγραφίας και το 17,6% στη Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή. Το αντίστοιχο ποσοστό για το μάθημα της γλώσσας ανέρχεται στο 18,8%.

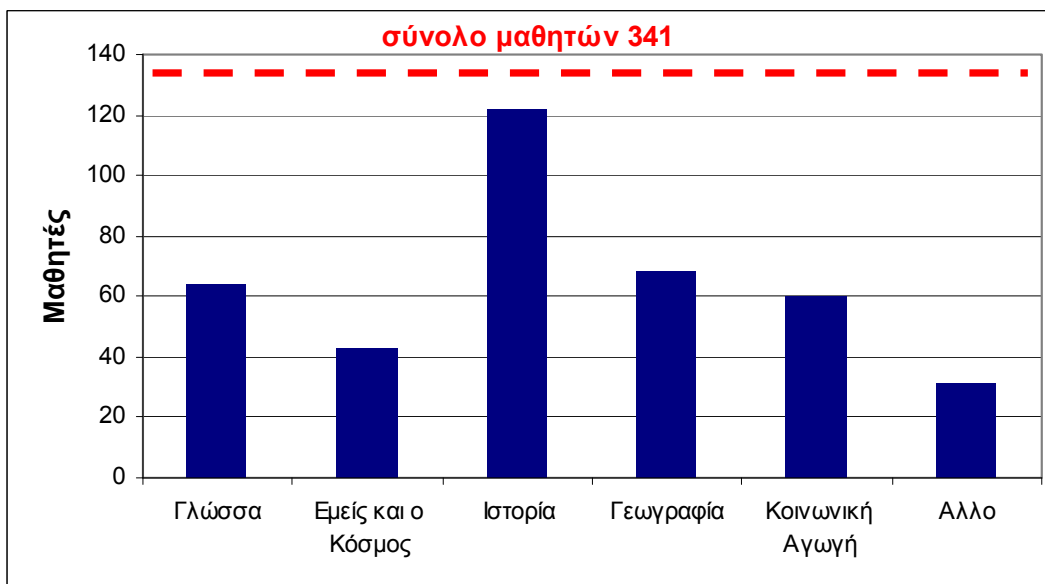
Το γεγονός ότι τα Ελληνικά και η Ιστορία αποτελούν μαθήματα που βρίσκουν σημαντική ανταπόκριση από τα παιδιά, πρέπει να αξιολογηθεί σε συνδυασμό με το ότι τα συγκεκριμένα μαθήματα είναι εκείνα στα οποία αντιμετωπίζονται και αρκετές δυσκολίες.

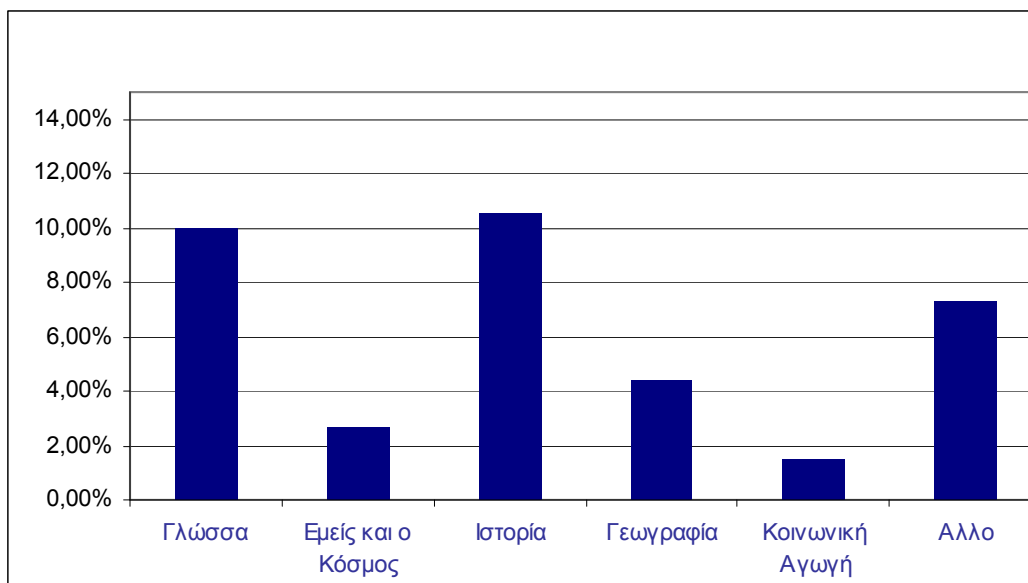
Συγκεκριμένα, το 36,6% των μαθητών (124 παιδιά) δήλωσαν ότι τα μαθήματα που τους αρέσουν τα δυσκολεύουν κιόλας, ενώ το 10% των παιδιών δήλωσαν ότι τους αρέσουν τα Ελληνικά και η Ιστορία, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στα συγκεκριμένα μαθήματα.

Διάγραμμα 4-35: Προτιμήσεις Μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα

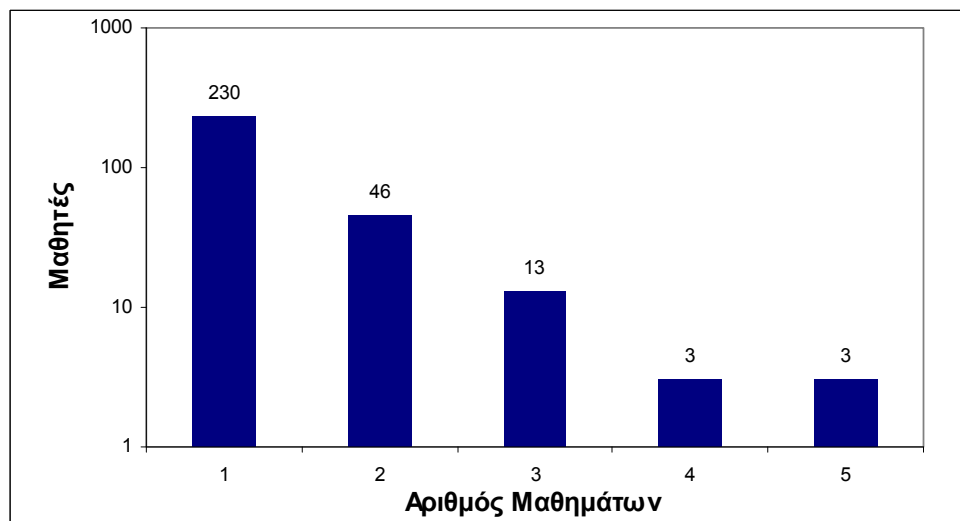

Διάγραμμα 4-36: Δυσκολίες μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα

Διάγραμμα 4-37: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές δείχνουν προτίμηση και ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν δυσκολίες

Από το σύνολο των μαθητών του δείγματος, η μεγάλη πλειοψηφία (67,5%) δυσκολεύεται μόνο σε ένα μάθημα και πολύ λίγα παιδιά δυσκολεύονται σε παραπάνω από 3 μαθήματα. Από την προεπιλεγμένη λίστα των έξι μαθημάτων που γίνονται στην Ελληνική γλώσσα κανένα παιδί δεν δήλωσε ότι δυσκολεύεται και στα έξι, ενώ 46 παιδιά (13,5% του δείγματος) δήλωσαν ότι δεν δυσκολεύονται σε κανένα μάθημα.

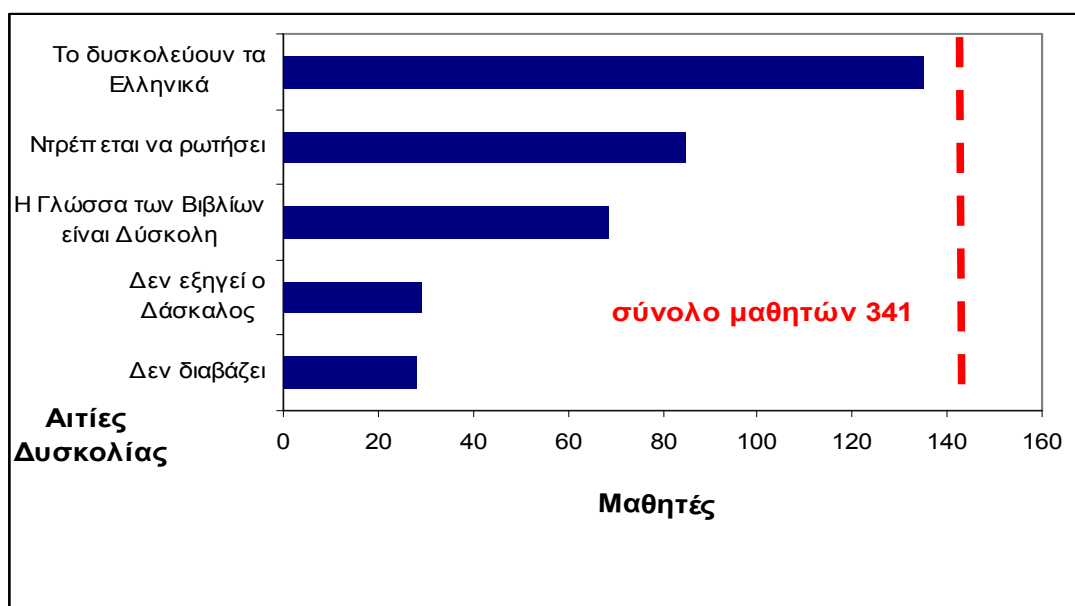
Διάγραμμα 4-38: Αριθμός μαθημάτων στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές*

* Για καλύτερη απεικόνιση των αποτελεσμάτων, το διάγραμμα παρουσιάζεται σε λογαριθμική κλίμακα

Ο βασικότερος λόγος για τον οποίο δυσκολεύονται οι μαθητές είναι η χαμηλή κατανόηση της γλώσσας (135 παιδιά που αντιπροσωπεύουν το 39,6% του δείγματος).

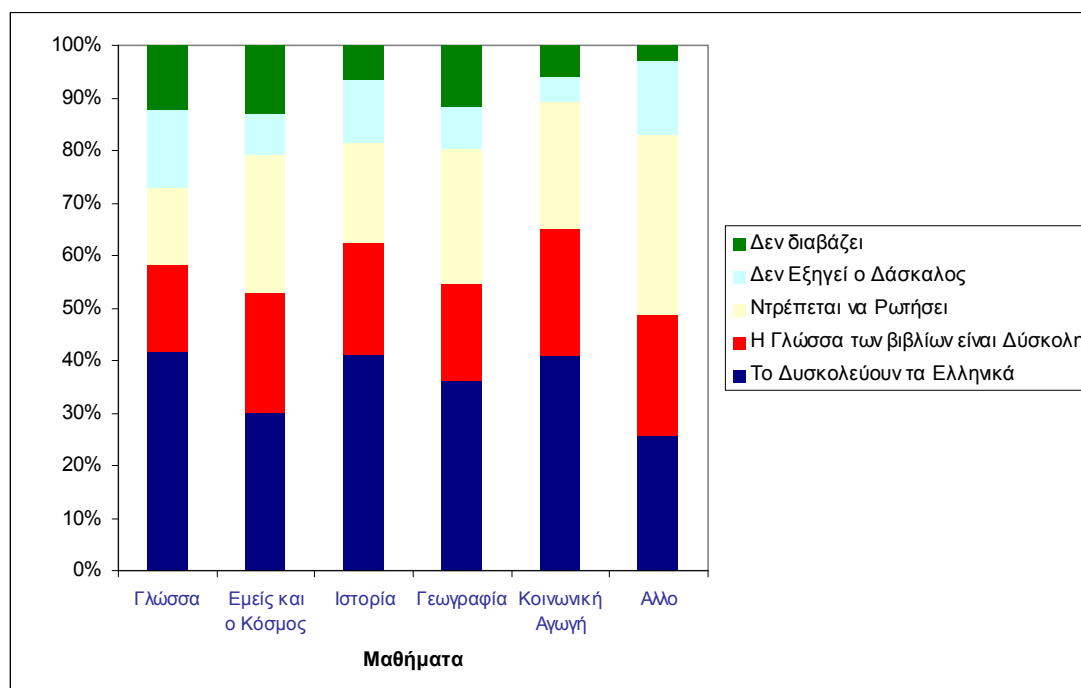
Δεύτερη βασική αιτία είναι ότι τα παιδιά ντρέπονται να ρωτήσουν το δάσκαλό τους (85 παιδιά που αντιπροσωπεύουν το 24,9% του δείγματος), λόγος ο οποίος συνδέεται άμεσα με το ότι τα παιδιά δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα αποτελεσματικά. Σημαντικό αίτιο αποτελεί επίσης η δύσκολη γλώσσα των βιβλίων (69 μαθητές που αντιπροσωπεύουν το 20,2% του δείγματος), ενώ με αρκετά μικρότερα ποσοστά ακολουθούν η ελλιπής εξήγηση από το δάσκαλο και η έλλειψη επιμέλειας από τα ίδια τα παιδιά.

Διάγραμμα 4-39: Λόγοι για τους οποίους δυσκολεύονται οι μαθητές

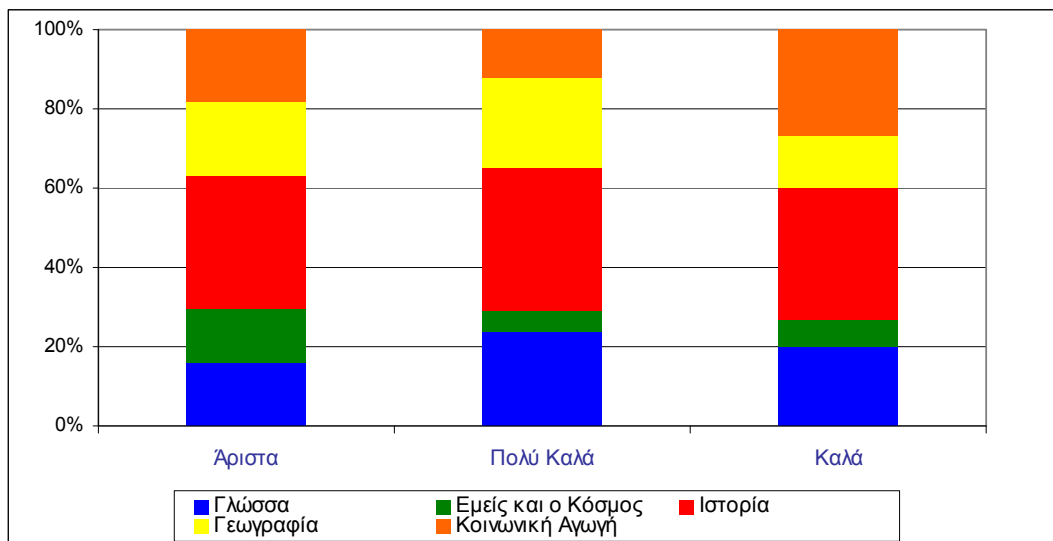

Είναι προφανές από τις παραπάνω απαντήσεις, ότι οι δυσκολίες των μαθητών πηγάζουν κυρίως από την ανεπαρκή κατανόηση της ελληνικής γλώσσας.

Διάγραμμα 4-40: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες, σε σχέση με τις αιτίες αντιμετώπισης των δυσκολιών

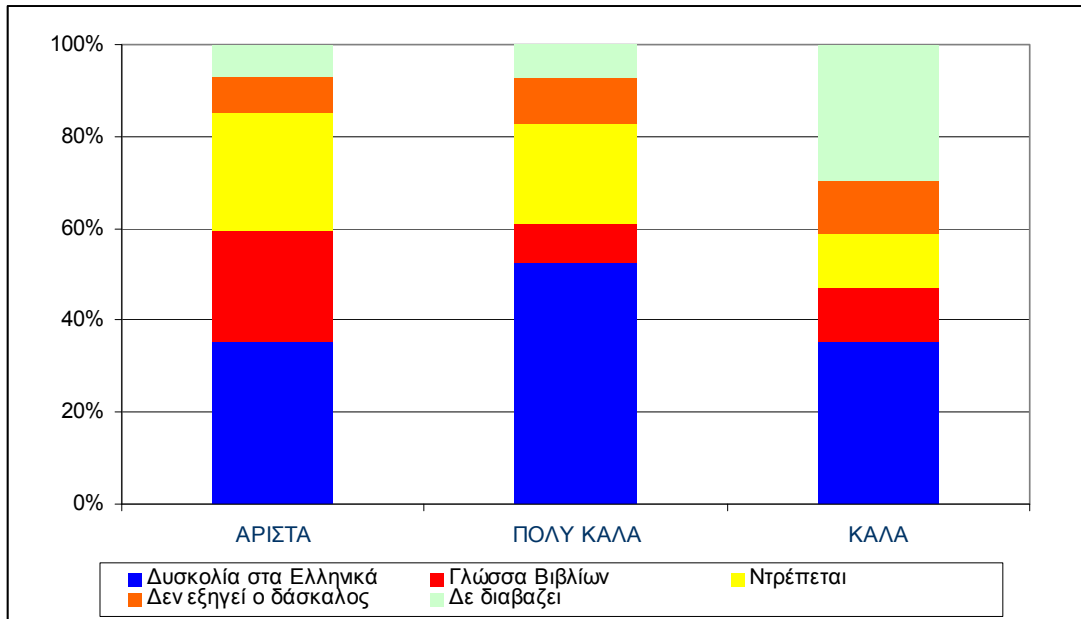

Σε ότι αφορά τη σχέση μεταξύ των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και της επίδοσής τους στο σχολείο, δεν φαίνεται ότι υπάρχουν ιδιαίτερα σημαντικές διαφοροποιήσεις (η επίδοση μετράται με βάση την δήλωση των μαθητών για το βαθμό με τον οποίο τελείωσαν την προηγούμενη τάξη). Φαίνεται ότι οι «άριστοι» μαθητές αντιμετωπίζουν ελαφρώς λιγότερα προβλήματα στο μάθημα της γλώσσας, ενώ οι περισσότεροι μαθητές, ανεξαρτήτως επίδοσης, αντιμετωπίζουν σημαντικότερες δυσκολίες στο μάθημα της Ιστορίας, σύμφωνα και με τα συνολικά αποτελέσματα της ανάλυσης συχνότητας. Ένα σχετικά υψηλό ποσοστό (περίπου 25%) από τους λιγότερο «καλούς» μαθητές αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στο μάθημα της Κοινωνικής Αγωγής και λιγότερες δυσκολίες στο μάθημα της Γεωγραφίας, σε σχέση με τους καλύτερους μαθητές.

Διάγραμμα 4-41: Δυσκολίες στα Μαθήματα σε σχέση με την Επίδοση

Σε ότι αφορά τους λόγους για τους οποίους δυσκολεύονται οι μαθητές στα μαθήματα σε σχέση με την επίδοσή τους στο σχολείο, οι «άριστοι» και οι «πολύ καλοί» μαθητές διαφοροποιούνται, κυρίως, ως προς το ότι, η πλειοψηφία των «πολύ καλών» μαθητών δίνει μεγάλο βάρος στη χαμηλή κατανόηση της γλώσσας και λιγότερο βάρος στην γλώσσα των βιβλίων, ενώ και οι δύο κατηγορίες μαθητών σε αρκετά μεγάλο ποσοστό ντρέπονται να κάνουν ερωτήσεις.

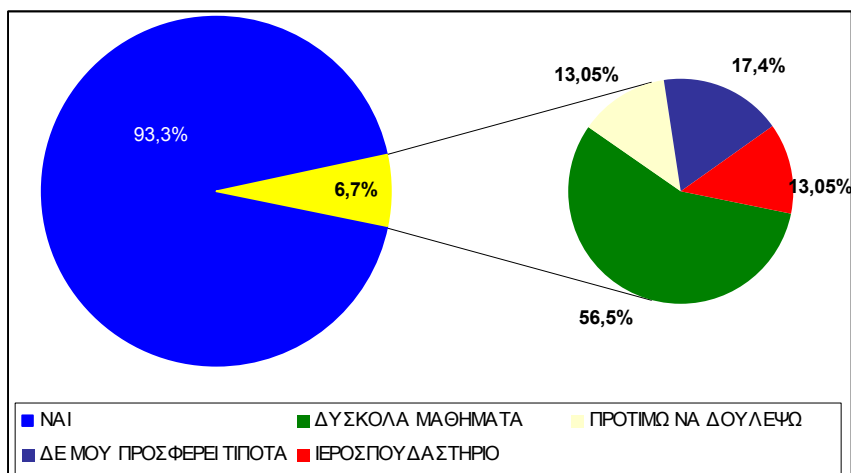
Οι «καλοί» μαθητές αντιμετωπίζουν σε μικρότερο ποσοστό προβλήματα ντροπής απέναντι στο σχολικό τους περίγυρο, ενώ αποδίδουν σε μεγαλύτερο ποσοστό τη χαμηλότερη επίδοσή τους στο ότι δεν διαβάζουν και λιγότερο στη γλώσσα των βιβλίων, σε σχέση με τους καλύτερους μαθητές.

Διάγραμμα 4-42: Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές σε σχέση με την επίδοσή τους στο σχολείο

4.2.2.4 Προοπτική της Φοίτησης στο Γυμνάσιο

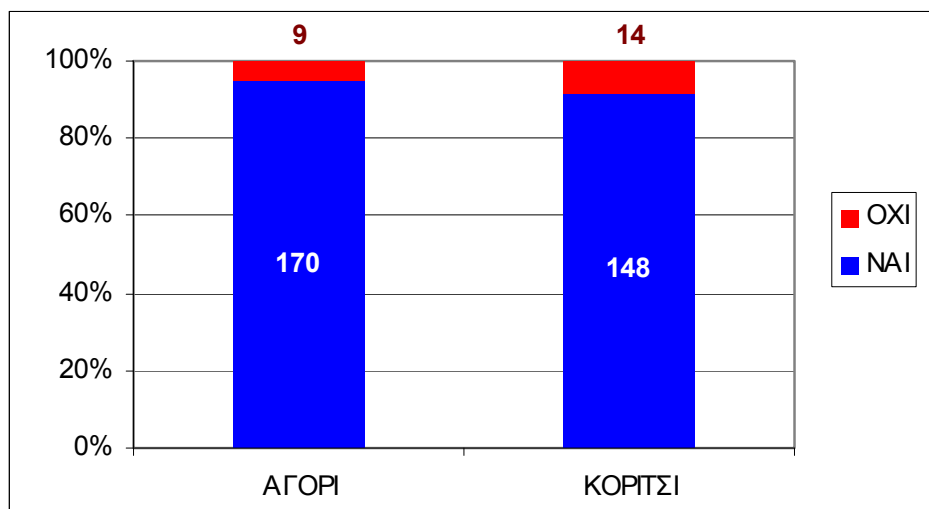
Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών (93,3%) δήλωσαν την πρόθεσή τους να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο Γυμνάσιο και μόνο 23 παιδιά (6,7% του δείγματος) δήλωσαν ότι δεν πρόκειται να συνεχίσουν. Επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη ερώτηση απαντήθηκε από το σύνολο των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα.

Η πλειοψηφία των παιδιών που δεν επιθυμούν να συνεχίσουν στο γυμνάσιο, δήλωσαν ως αιτία ότι τα μαθήματα είναι δύσκολα (56,5%). Σημαντικό είναι επίσης το ποσοστό των μαθητών (17,4%) που θεωρεί ότι η φοίτηση στο γυμνάσιο δεν θα τους προσφέρει τίποτα. Τρία παιδιά (τα οποία προέρχονταν από το ίδιο σχολείο) δήλωσαν ότι θα συνεχίσουν στο Ιεροσπουδαστήριο αν και δεν υπήρχε η συγκεκριμένη επιλογή στο ερωτηματολόγιο.

Διάγραμμα 4-43: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο

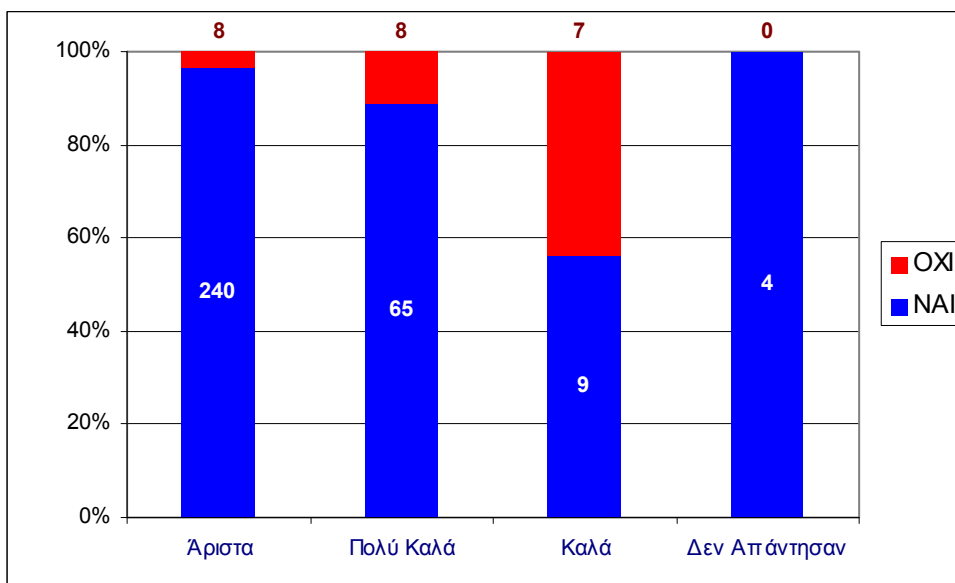
Η πρόθεση συνέχισης της φοίτησης στο γυμνάσιο δεν διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με το φύλο του μαθητή. Συγκεκριμένα, το 95% των αγοριών δηλώνουν ότι θέλουν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο γυμνάσιο, ενώ στα κορίτσια την ίδια απάντηση έδωσε το 91,4%.

Διάγραμμα 4-44: Πρόθεση της φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το φύλο

Σε ότι αφορά την πρόθεση της φοίτησης στο Γυμνάσιο σε σχέση με την επίδοση των μαθητών (όπως αυτή μετράται σύμφωνα με τη βαθμολογία της προηγούμενης σχολικής χρονιάς), εντοπίζεται σαφής διαφοροποίηση, αφού όσο χαμηλώνει ο βαθμός τόσο περιορίζεται και το σχετικό ποσοστό των μαθητών που δηλώνουν τη βούλησή τους να συνεχίσουν το σχολείο.

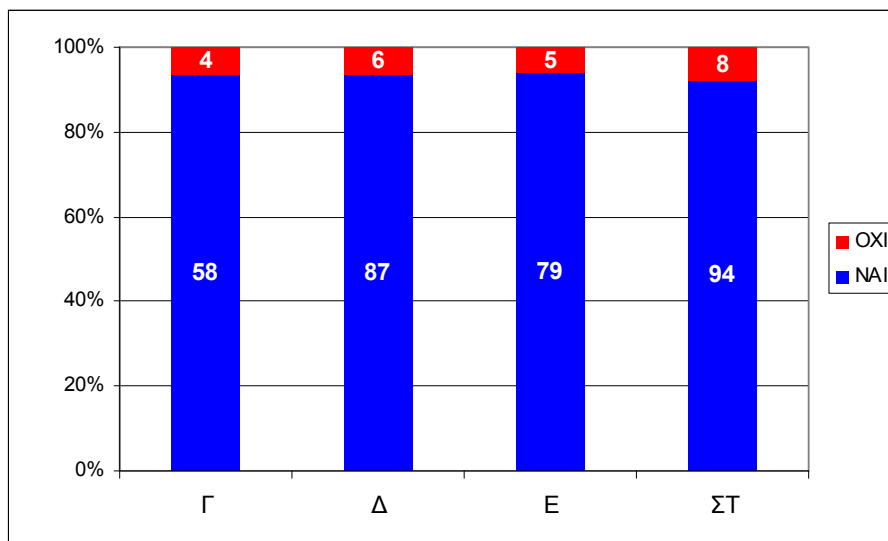
Διάγραμμα 4-45: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με την επίδοση

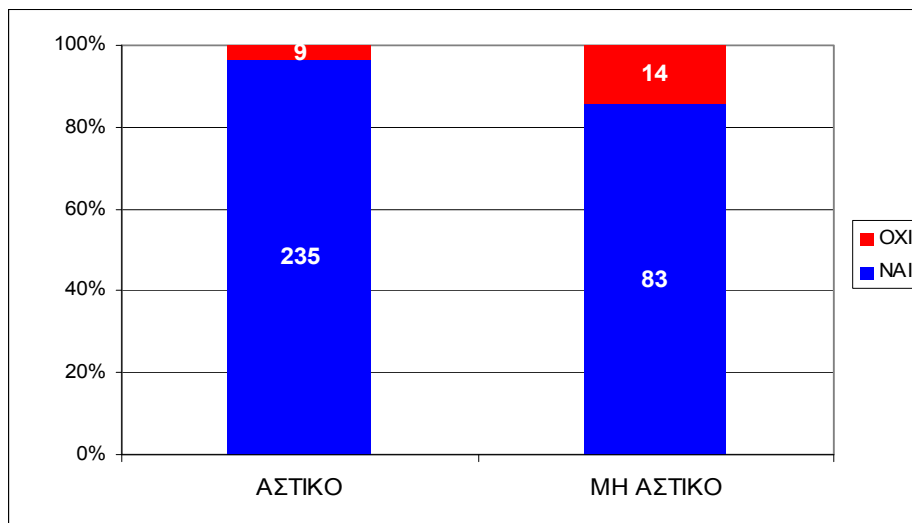
Σε ότι αφορά την πρόθεση των μαθητών να συνεχίσουν στο γυμνάσιο σε σχέση με την τάξη στην οποία φοιτούν δεν παρατηρούνται διαφοροποιήσεις. Υπάρχει μία πολύ

μικρή τάση μείωσης της πρόθεσης στην έκτη τάξη, αλλά η διαφορά με τις υπόλοιπες τάξεις είναι ιδιαίτερα μικρή για να μπορεί να τεκμηριωθεί στατιστικά. Από την άλλη πλευρά θεωρείται σημαντική η συσχέτιση των ανωτέρω μεταβλητών διότι οι απόψεις των μαθητών της ΣΤ' τάξης διαγράφουν με πιο ρεαλιστικό τρόπο την πορεία ενός μαθητή σε σχέση με τις επιλογές (προσωπικές ή/και οικογενειακές) για το αν θα συνεχίσει την σχολική του φοίτηση ή όχι.

Διάγραμμα 4-46: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με τη σχολική τάξη στην οποία φοιτά ο μαθητής

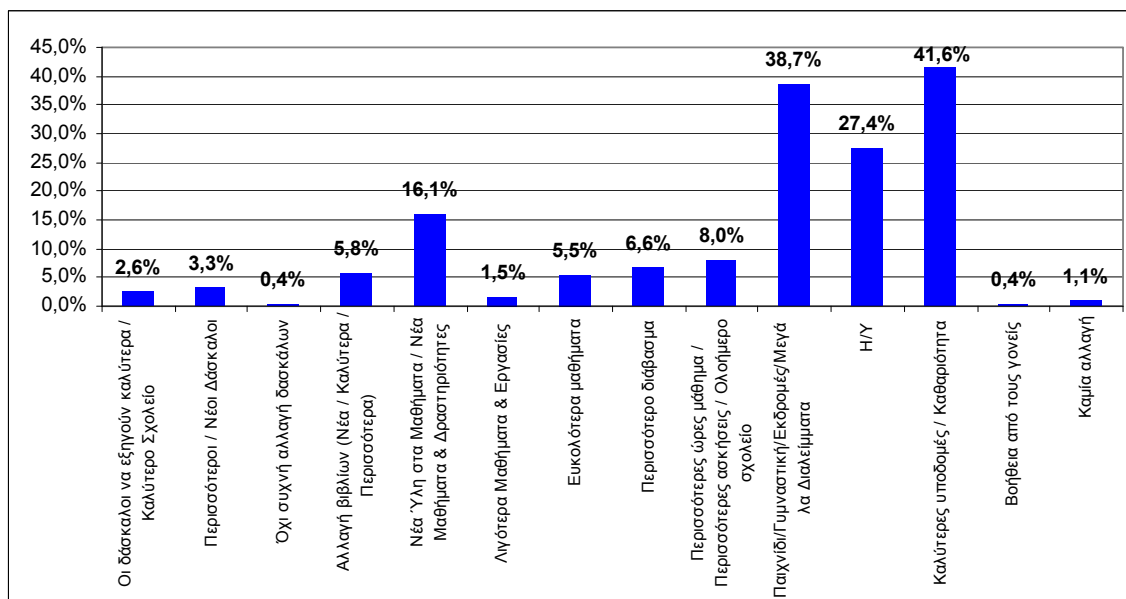

Τέλος, η πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο εξετάστηκε και σε σχέση με το βαθμό αστικότητας των σχολείων στα οποία φοιτούν οι μαθητές. Διαπιστώθηκε μία ελαφρά τάση για τους μαθητές που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία να μην θέλουν να συνεχίσουν στο Γυμνάσιο (περίπου το 15%), ενώ ποσοστό άνω του 90% των μαθητών που φοιτούν σε αστικά σχολεία δηλώνουν πρόθεση να συνεχίσουν στο γυμνάσιο.

Διάγραμμα 4-47: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το βαθμό αστικότητας του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι μαθητές

4.2.2.5 Σχολιασμός Ελεύθερων Απαντήσεων

Ζητήθηκε από τους μαθητές να εκφράσουν τη γνώμη τους για βελτιώσεις που θα ήθελαν να γίνουν και αφορούν την σχολική τους ζωή. Η ανταπόκριση των μαθητών στην ελεύθερη ερώτηση ήταν εντυπωσιακή και σε καμία περίπτωση αναμενόμενη αφού απήντησαν συνολικά 274 παιδιά (80,4% του δείγματος). Οι απαντήσεις που διατυπώθηκαν, κωδικοποιήθηκαν και συγκεντρώθηκαν σε 14 βασικές κατηγορίες απαντήσεων, οι οποίες και φαίνονται στο κάτωθι διάγραμμα μαζί με τη συχνότητα στην οποία εμφανίστηκαν:

Διάγραμμα 4-48: Ελεύθερα σχόλια μαθητών για βελτίωση των μαθημάτων και των συνθηκών του σχολείου τους

Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα τα κυρίαρχα σχόλια των μαθητών αφορούν:

- τη βελτίωση των κτιριακών υποδομών και της καθαριότητας του σχολείου (41,6%), που συνδέεται με καλύτερες αίθουσες και εξοπλισμό (θρανία, καρέκλες, εργαστήρια) και χώρους εναλλακτικών δραστηριοτήτων
- την εκμάθηση Η/Υ (27,4%)
- την πρόσθεση καινούριων δραστηριοτήτων ή / και μαθημάτων (16,4%), με κύριες αναφορές στις ξένες γλώσσες, την πληροφορική και τη μουσική
- Υπάρχει επίσης και ένα ποσοστό παιδιών (8%) που ζητούν περισσότερη ενασχόληση στο σχολείο είτε αυτή εκφράζεται με περισσότερες ώρες μάθημα, περισσότερες ασκήσεις ή ακόμη και με ολοήμερο σχολείο.

4.2.2.6 Συνοπτικά Συμπεράσματα της Έρευνας

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα εξάγονται τα εξής κύρια σημεία:

- Οι μαθητές του Δημοτικού σχολείου αντιμετωπίζουν στο σύνολό τους σημαντικά προβλήματα με τη γλώσσα
- Η Ιστορία και αμέσως μετά η Γεωγραφία είναι τα μαθήματα που δυσκολεύουν περισσότερο τους μαθητές.
- Η πρόθεση συνέχισης των σχολικών σπουδών στο γυμνάσιο συναρτάται σε αρκετά μεγάλο βαθμό με την επίδοση των παιδιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι πρέπει να αφιερωθεί σημαντική προσπάθεια στη βοήθεια των παιδιών με χαμηλές επιδόσεις ώστε να μη χάνουν το ενδιαφέρον τους και να συνεχίσουν και στο Γυμνάσιο
- Θετικό σημείο, παρόλα αυτά, είναι το ότι οι μαθητές δηλώνουν σε μεγάλο ποσοστό πρόθεση να συνεχίσουν τις σχολικές τους σπουδές και στο γυμνάσιο.
- Διαπιστώνεται μία αμυδρή τάση διαφοροποίησης των μαθητών που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία ως προς τα εξής χαρακτηριστικά:
 - Χαμηλότερη επίδοση των μαθητών σε σχέση με τα αστικά σχολεία
 - Χαμηλότερη πρόθεση συνέχισης της φοίτησης στο γυμνάσιο

Το μέγεθος όμως του δείγματος, σε συνδυασμό με τα μικρά μεγέθη των απόλυτων αριθμών που εξήχθησαν κατά την επεξεργασία των στοιχείων, δεν μπορεί να τεκμηριώσει ουσιαστικά την ύπαρξη μίας διαφοροποιημένης υποομάδας που θα οδηγούσε και σε σχεδιασμό διαφορετικών παρεμβάσεων.

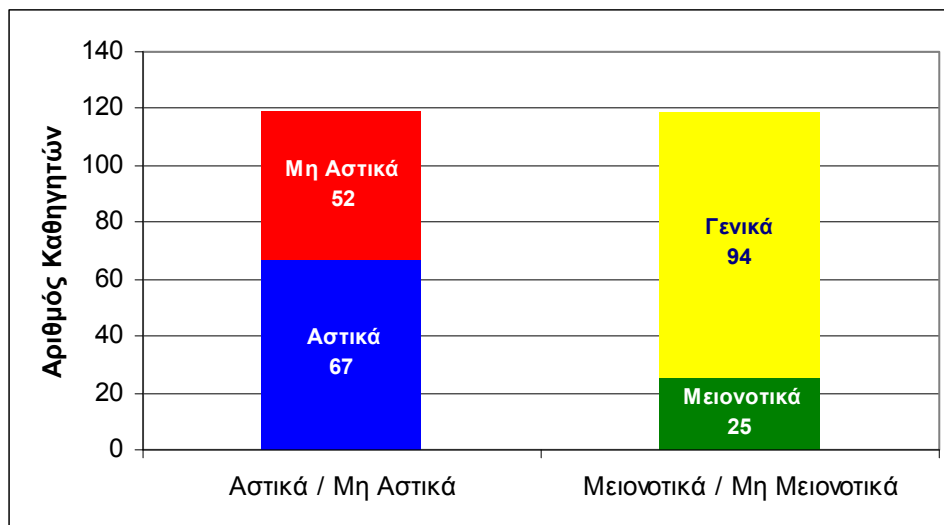
4.2.3 Έρευνα Καθηγητών Γυμνασίου

4.2.3.1 Ταυτότητα Έρευνας

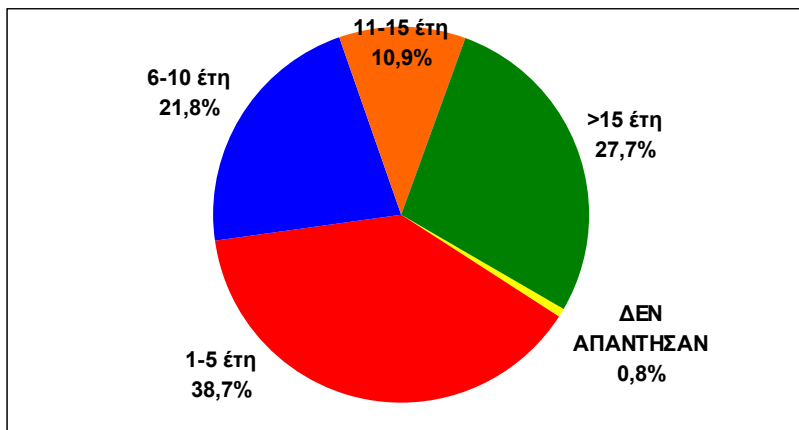
Στην έρευνα των Καθηγητών του Γυμνασίου συμμετείχαν **119** καθηγητές από **19** σχολεία, 11 από τα οποία βρίσκονται σε αστικές περιοχές (Κομοτηνή & Ξάνθη) και 8 βρίσκονται μη αστικές περιοχές (Ίασμος, Πολύσιτος, Εχίνος, Σμίνθη, Γλαύκη, Θέρμες και Οργάνη). Στα 19 σχολεία που συμμετείχαν στην έρευνα περιλαμβάνονται τα δύο μειονοτικά γυμνάσια (Κομοτηνή, Ξάνθη) καθώς και τα δύο Ιεροσπουδαστήρια (Κομοτηνή, Εχίνος). Από τα υπόλοιπα σχολεία τα πέντε έχουν αμιγώς μουσουλμανικό μαθητικό πληθυσμό (Θέρμες, Εχίνος, Γλαύκη, Οργάνη, Σμίνθη) και τα 10 είναι μεικτά δημόσια σχολεία, όπου συνυπάρχουν μουσουλμάνοι και χριστιανοί μαθητές.

Από το δείγμα των καθηγητών που ερωτήθηκαν το 56% υπηρετεί σε αστικά σχολεία και το 44% σε μη αστικά, ενώ ο αριθμός των καθηγητών που υπηρετούν σε μειονοτικά σχολεία αντιπροσωπεύει το 21% του δείγματος όπως φαίνεται στο κατωτέρω διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-49: Σύθεση του Δείγματος των Καθηγητών ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Υπηρετούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)

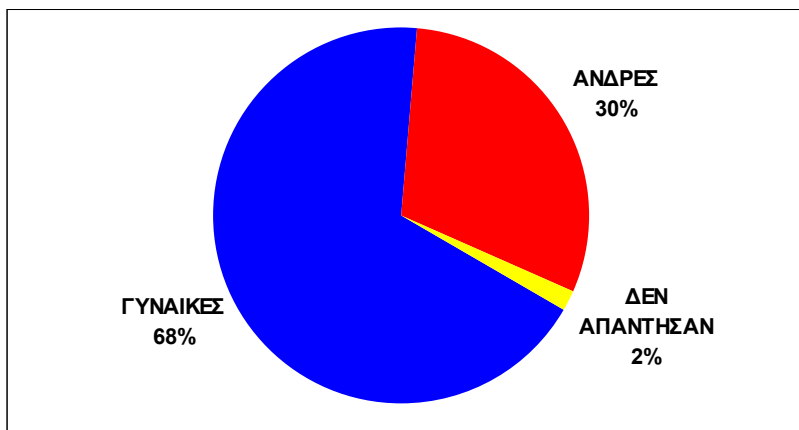

Σε ότι αφορά την εμπειρία των καθηγητών που συμμετέχουν στο δείγμα, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων έχουν εμπειρία από 1 έως 5 έτη και άνω των 15 ετών, όπως δείχνει και το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-50: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με την Εμπειρία των Συμμετεχόντων

Ανω του 58% των καθηγητών που συμμετείχαν στο δείγμα διδάσκουν σε περισσότερες από μία τάξεις και καλύπτουν όλο το εύρος των μαθημάτων που διδάσκονται στο σχολείο (μαθηματικοί, φυσικοί, φιλόλογοι, γυμναστές κ.λ.π).

Σε ότι αφορά το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πλειοψηφία αυτών είναι γυναίκες.

Διάγραμμα 4-51: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Συμμετεχόντων

Η περιγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας διαχωρίζεται στις εξής βασικές ενότητες:

- Καταγραφή των απόψεων των καθηγητών σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές
- Αξιολόγηση των γενικών χαρακτηριστικών των επιμορφωτικών προγραμμάτων (συμμετέχοντες, διάρκεια, αριθμός συμμετεχόντων)
- Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού στήριξης Μουσουλμανοπαίδων
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης
- Αξιολόγηση διευρυμένου ωραρίου διδασκαλίας

- Σχολιασμός της ελεύθερης αξιολόγησης που διατυπώθηκε από τους καθηγητές σε σχέση με την επιμόρφωση και το διευρυμένο ωράριο

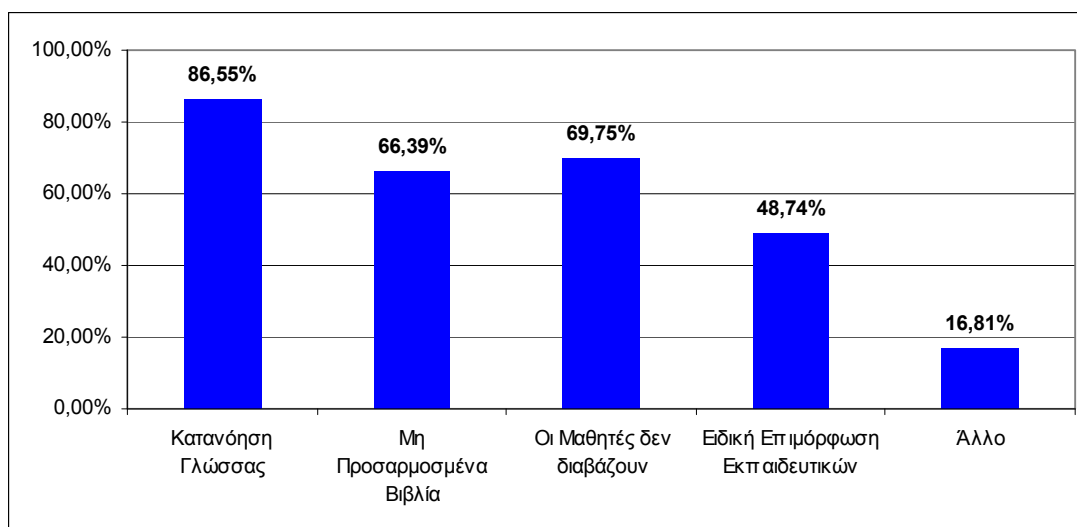
4.2.3.2 Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές

Σύμφωνα με τους καθηγητές, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές κατά σειρά προτεραιότητας (δηλαδή σε υψηλότερη συχνότητα), είναι:

- Αδυναμία κατανόησης της ελληνικής γλώσσας
- Δεν δείχνουν την απαραίτητη επιμέλεια στα μαθήματά τους
- Τα βιβλία δεν είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ειδικές ανάγκες της μειονότητας δεν είναι επαρκής.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι απόψεις των καθηγητών σχετικά με τις κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και η συχνότητα με την οποία αναφέρθηκαν:

Διάγραμμα 4-52: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές σύμφωνα με τις απόψεις των Καθηγητών

Όπως φαίνεται και από το ανωτέρω διάγραμμα, εκτός από τις δυσκολίες που αναφέρθηκαν στην προεπιλεγμένη λίστα του ερωτηματολογίου εκφράστηκαν και πρόσθετες απόψεις από τους καθηγητές (κάτω από τον τίτλο «άλλο»), οι οποίες στην πλειοψηφία τους αφορούσαν τα εξής:

- Ελλιπής στήριξη των μαθητών από τις οικογένειές τους
- Προβληματική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες

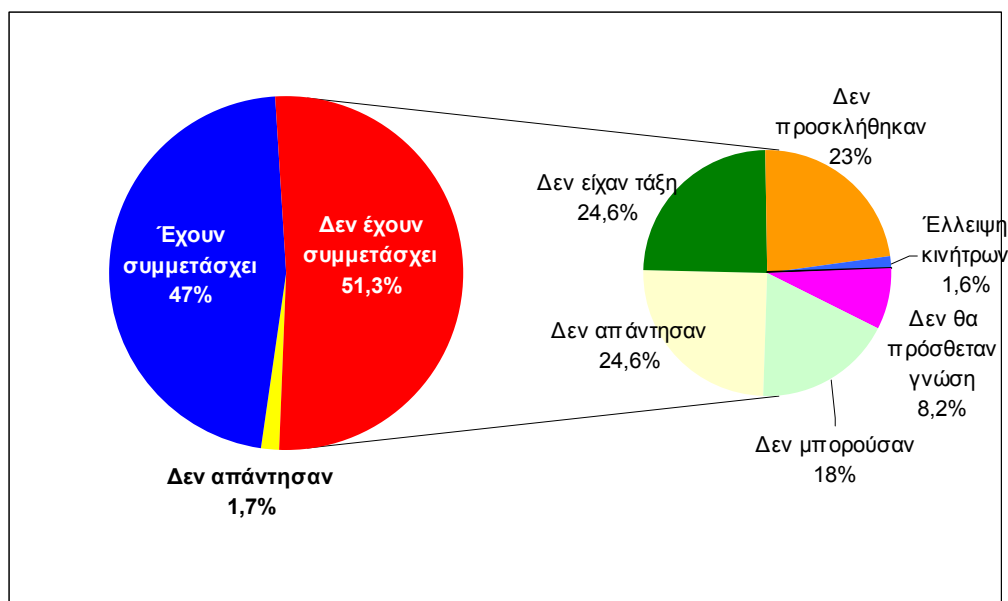
4.2.3.3 Αξιολόγηση των Γενικών Χαρακτηριστικών των Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

Από τους 119 καθηγητές που συμμετείχαν στο δείγμα οι 56 (47% του δείγματος) συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια που οργανώθηκαν από το φορέα υλοποίησης.

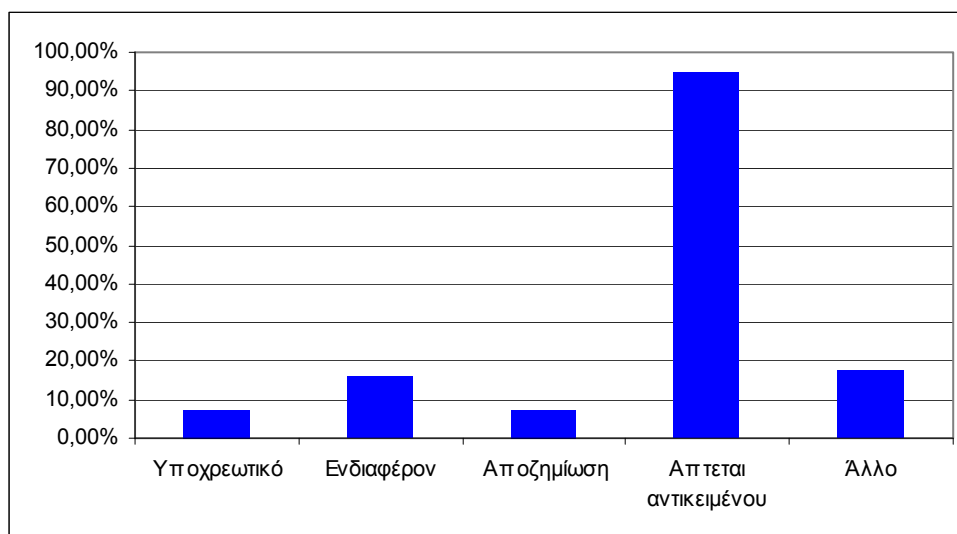
Αυτοί που δεν συμμετείχαν δήλωσαν ως βασικότερες αιτίες ότι, δεν είχαν τάξη με μουσουλμάνους μαθητές και ότι δεν προσκλήθηκαν για να συμμετάσχουν, ενώ ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (24%) δεν απάντησε στη συγκεκριμένη ερώτηση.

Σημαντικό είναι και το ποσοστό (18%) των καθηγητών που απάντησαν ότι δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν, γεγονός που θα πρέπει να προβληματίσει σχετικά με τον οργάνωση και υλοποίηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Διάγραμμα 4-53: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι και το λόγω μη συμμετοχής

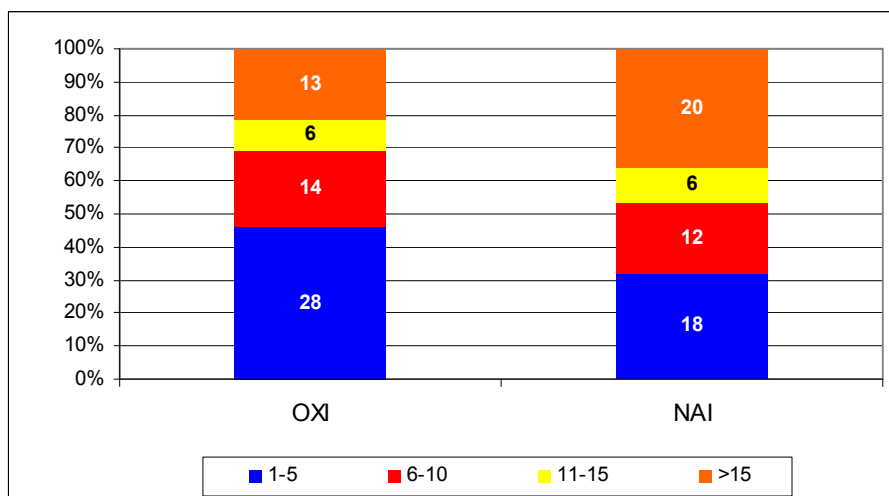
Από αυτούς που συμμετείχαν, ζητήθηκε να καταγράψουν τους λόγους για τους οποίους το έπραξαν. Η απάντηση που δόθηκε σε μεγαλύτερη συχνότητα (53 από τους 56 στο σύνολο) ήταν ότι το περιεχόμενο των σεμιναρίων είχε σχέση με το αντικείμενο τους (είχαν δηλαδή τάξη με μουσουλμάνους μαθητές), ενώ το προσωπικό ενδιαφέρον αποτέλεσε την αμέσως συχνότερη απάντηση.

Διάγραμμα 4-54: Λόγοι για τους οποίους οι καθηγητές συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια

Πέρα από τους λόγους που αναφέρθηκαν στην προεπιλεγμένη λίστα, οι καθηγητές αναφέρθηκαν και σε πρόσθετους παράγοντες που τους οδήγησαν στη συμμετοχή τους, οι κυριότεροι από τους οποίους εστιάζουν στη βούλησή τους να βοηθήσουν τους μαθητές τους όσο το δυνατό περισσότερο.

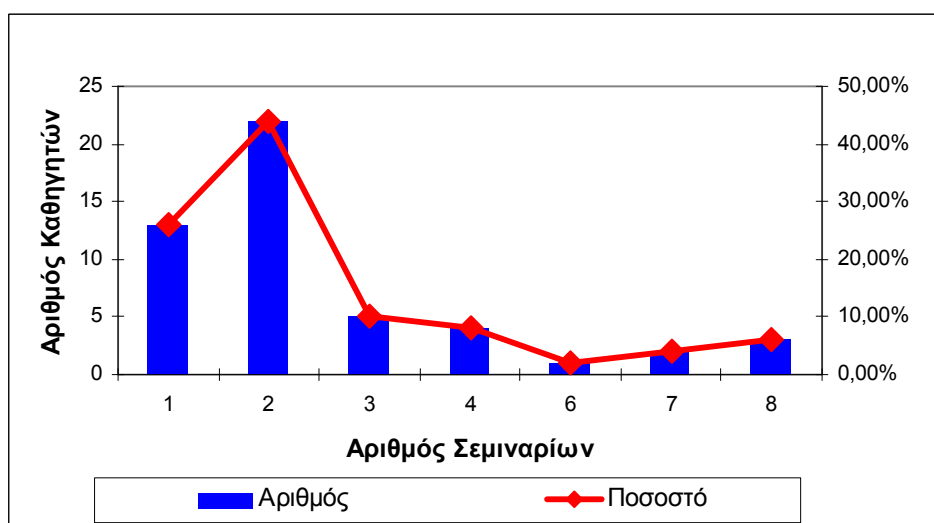
Σε ότι αφορά την εμπειρία των συμμετεχόντων, η εικόνα του δείγματος δείχνει ότι στα επιμορφωτικά σεμινάρια συμμετείχαν κυρίως οι πιο έμπειροι καθηγητές, οι οποίοι εκτιμάται ότι έχουν υψηλότερη συνείδηση του μεγέθους του προβλήματος και της συνεπαγόμενης ανάγκης να επιμορφωθούν. Έτσι, το 46% των καθηγητών που συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια έχουν διδακτική εμπειρία παραπάνω από 10 χρόνια ενώ το αντίστοιχο ποσοστό εκείνων που δε συμμετείχαν ανέρχεται μόλις σε 21,3%. Αντίστοιχα, το ποσοστό των λιγότερο έμπειρων καθηγητών (1-5 έτη) που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ανέρχεται σε 32,1% του συνόλου των συμμετεχόντων του δείγματος, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για εκείνους που δεν συμμετείχαν ανέρχεται σε 45,9%.

Διάγραμμα 4-55: Επίπεδο Εμπειρίας Καθηγητών ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια

Σε ότι αφορά τον αριθμό των σεμιναρίων, η μεγάλη πλειοψηφία των καθηγητών παρακολούθησαν από 1 έως 2 σεμινάρια (το 70%) ενώ υπήρξαν και καθηγητές που παρακολούθησαν έως και 8 σεμινάρια.

Διάγραμμα 4-56: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Καθηγητές

Από τα 123 επιμορφωτικά προγράμματα που κατεγράφησαν από τις απαντήσεις των καθηγητών, τα 78 (63,4%) παρακολουθήθηκαν πλήρως και τα 42 (35%) μερικώς ενώ για 3 σεμινάρια δεν υπήρξε απάντηση για το χρόνο παρακολούθησης.

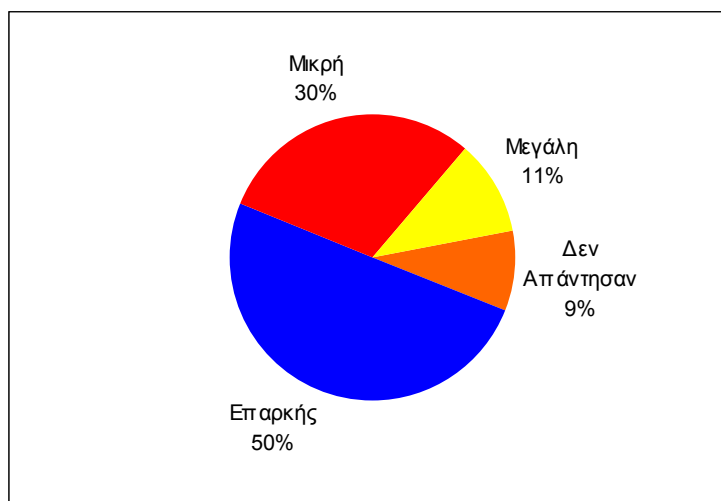
Σε ότι αφορά τα «λειτουργικά» χαρακτηριστικά των επιμορφωτικών σεμιναρίων, αξιολογήθηκαν οι εξής μεταβλητές:

- Διάρκεια
- Αριθμός Συμμετεχόντων

Οι απόψεις των καθηγητών για τη διάρκεια των σεμιναρίων είναι γενικά θετικές, αφού το 50% απάντησε ότι ήταν επαρκής. Το 30% των καθηγητών που συμμετείχαν σε

επιμορφωτικά σεμινάρια θεωρεί τη διάρκεια τους μικρή και μόνο το 11% την θεωρεί μεγαλύτερη από την απαιτούμενη.

Διάγραμμα 4-57: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων

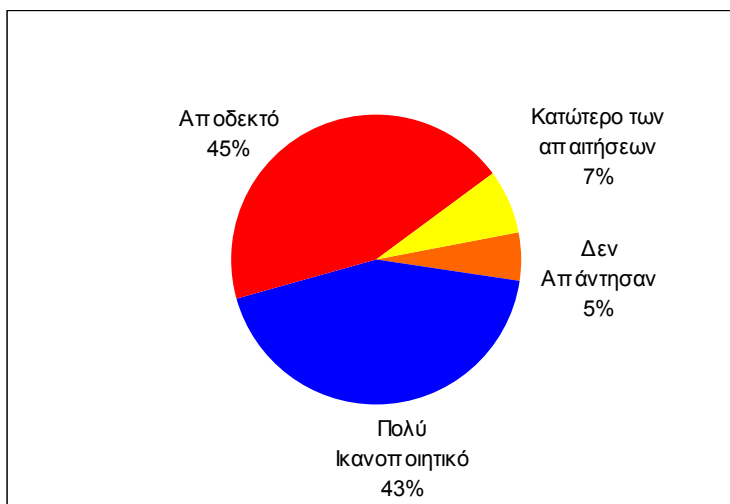
Αντίστοιχα, θετική είναι η αξιολόγηση και για τον αριθμό των συμμετεχόντων αφού το 60% απάντησε ότι ο αριθμός ήταν ο καταλληλότερος και μόλις το 9% απάντησε ότι θα έπρεπε να είναι μικρότερος.

Διάγραμμα 4-58: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων στα Επιμορφωτικά Σεμινάρια

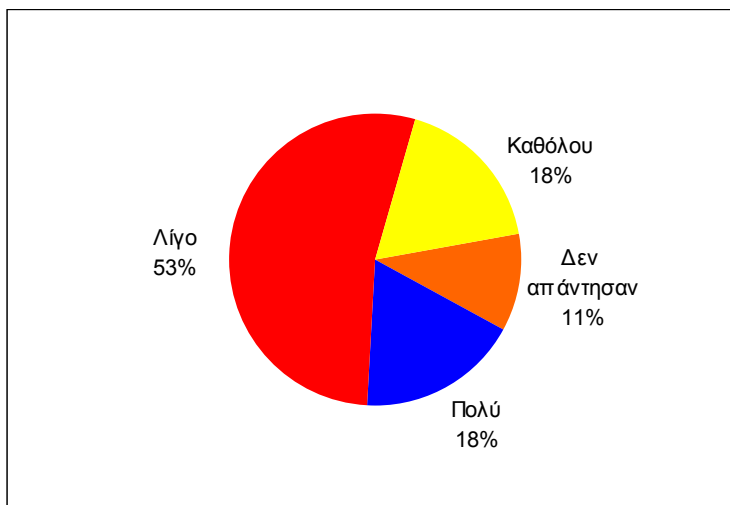

4.2.3.4 Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Υλικού Στήριξης Μουσουλμανοπαίδων

Σε γενικές γραμμές οι απόψεις των καθηγητών για το εκπαιδευτικό υλικό ήταν αρκετά θετικές, αφού το 88% το βρήκε είτε «πολύ ικανοποιητικό» είτε «αποδεκτό» και κανένας δεν το χαρακτήρισε ως «μη χρήσιμο»/«μη απαραίτητο», παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη επιλογή υπήρχε στην προεπιλεγμένη λίστα απαντήσεων του ερωτηματολογίου:

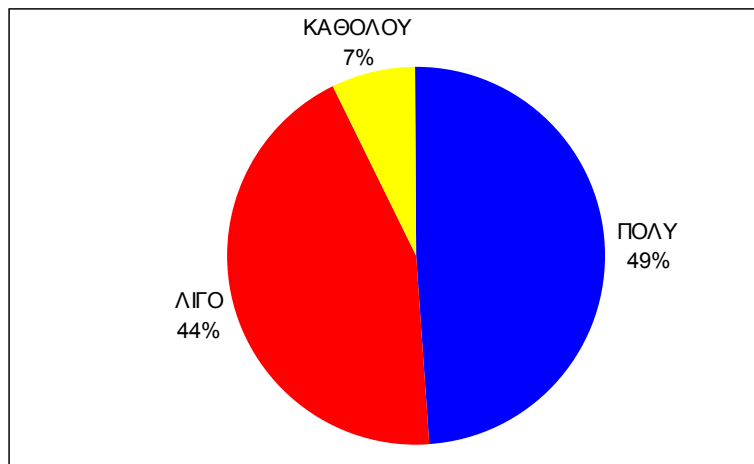
Διάγραμμα 4-59: Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Υλικού

Από τους 56 καθηγητές που συμμετείχαν σε προγράμματα επιμόρφωσης οι 40 χρησιμοποίησαν το υλικό και στο κανονικό πρόγραμμα μαθημάτων πέρα από τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Επισημαίνεται ότι από αυτούς τους 40 οι 15 διδάσκουν σε κανονικές τάξεις μεικτών σχολείων.

Διάγραμμα 4-60: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό της ενισχυτικής διδασκαλίας στην κανονική τάξη

Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι καθηγητές οι οποίοι δίδασκαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας χρησιμοποίησαν πολύ περισσότερο το εκπαιδευτικό υλικό στην κανονική τους τάξη σε σχέση με το σύνολο των καθηγητών που επιμορφώθηκαν αφού στη σχετική ερώτηση απάντησε «πολύ» το 49%, «λίγο» το 44% και «καθόλου» το 7%.

Διάγραμμα 4-61: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό και στην κανονική τάξη

Από τους καθηγητές που χρησιμοποίησαν το υλικό αυτό στην κανονική τάξη, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό (48%) το χρησιμοποίησε σε όλους τους μαθητές και μόλις ένας το χρησιμοποίησε και για ομάδα αλλοδαπών – παλιννοστούντων μαθητών.

Διάγραμμα 4-62: Ομάδες μαθητών για τις οποίες χρησιμοποιήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό

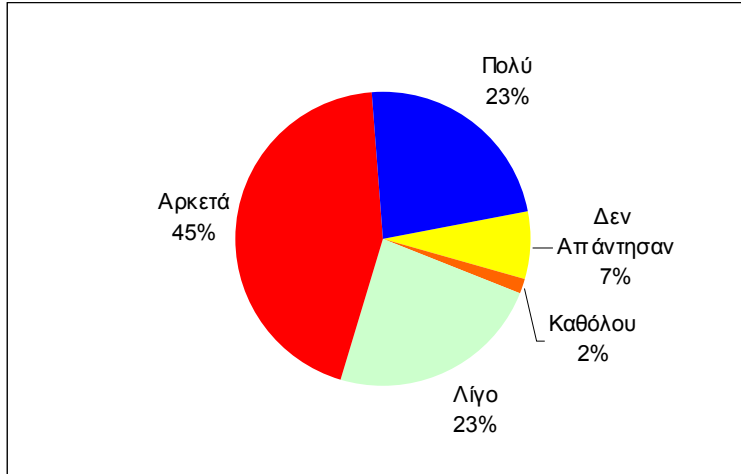
Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι από τους 15 καθηγητές που χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό σε μεικτές τάξεις, οι 12 το χρησιμοποίησαν σε όλους τους μαθητές και μόλις οι 3 το χρησιμοποίησαν μόνο σε μουσουλμάνους.

4.2.3.5 Αξιολόγηση των Αποτελεσμάτων της Επιμόρφωσης

Σε ότι αφορά την επίδραση των επιμορφωτικών προγραμμάτων στην καθημερινή διδακτική πράξη, η γενικότερη εικόνα φαίνεται ότι είναι αρκετά θετική αφού η πλειοψηφία των καθηγητών απαντά ότι βοηθήθηκε. Συγκεκριμένα το 68% του

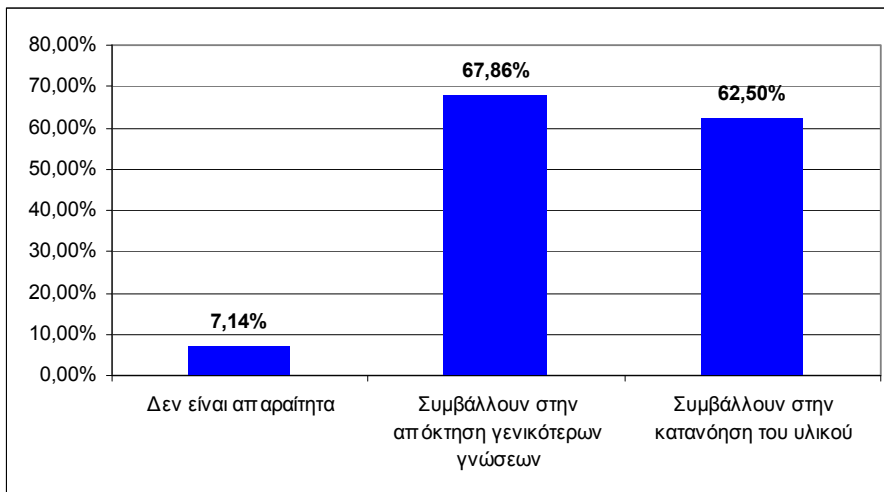
δείγματος απήντησε ότι βοηθήθηκε (αρκετά ή πολύ), ενώ μόλις το 2% δήλωσε ότι δε βοηθήθηκε καθόλου.

Διάγραμμα 4-63: Βαθμός που η Επιμόρφωση Βοήθησε τους Καθηγητές στην Καθημερινή Διδακτική Πράξη

Η πλειοψηφία των καθηγητών δήλωσαν ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια συμβάλλουν τόσο στην κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού, όσο και στην απόκτηση γενικότερων παιδαγωγικών γνώσεων, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (7,1%) θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητα για την εξοικείωση με το εκπαιδευτικό υλικό (βλ. ακόλουθο διάγραμμα)

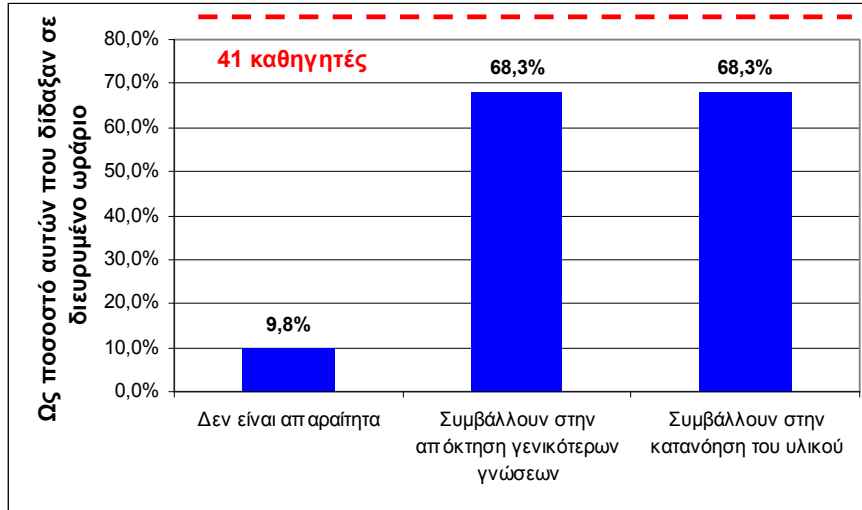
Διάγραμμα 4-64: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων

Το παραπάνω αποτέλεσμα συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με τα ελεύθερα σχόλια των καθηγητών για τους λόγους για τους οποίους πιστεύουν ότι ωφελήθηκαν από τα επιμορφωτικά προγράμματα. Συγκεκριμένα, οι περισσότεροι καθηγητές αναφέρουν ότι βοηθήθηκαν αρκετά στο να κατανοήσουν το υλικό, όπως επίσης αρκετοί αναφέρθηκαν στους νέους τρόπους διδασκαλίας που τους μεταδόθηκαν, την καλύτερη κατανόηση των ιδιομορφιών της μειονότητας και τέλος στα οφέλη που αποκόμισαν από την ανταλλαγή απόψεων με συναδέλφους.

Από αυτούς που απάντησαν ότι ωφελήθηκαν λίγο ή καθόλου, το στηρίζουν στη συντριπτική τους πλειοψηφία, στο ότι η επιμόρφωση είχε περισσότερο θεωρητικό χαρακτήρα και έλειπε η πρακτική εφαρμογή.

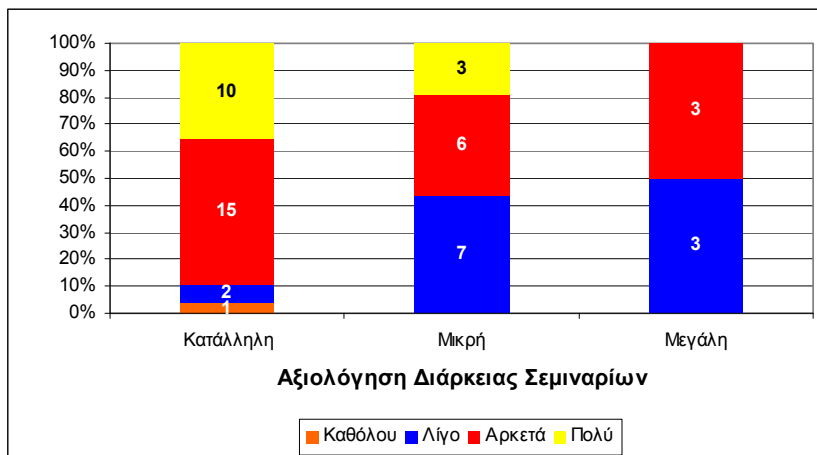
Διάγραμμα 4-65: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων από τους καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας

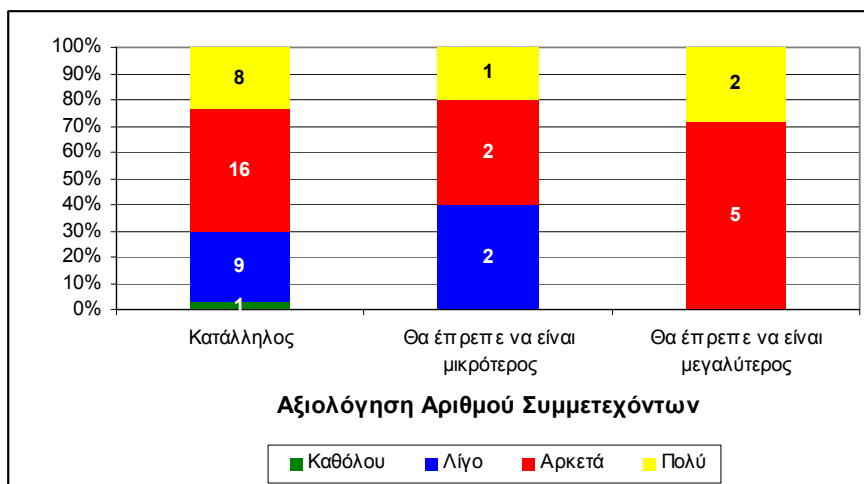
Εξετάζοντας το βαθμό που βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση σε σχέση με τη άποψή τους για τα «λειτουργικά» χαρακτηριστικά των σεμιναρίων (αριθμός συμμετεχόντων, διάρκεια, εκπαιδευτικό υλικό), διαπιστώνονται τα εξής:

- Σε ότι αφορά τη διάρκεια, η πλειοψηφία των καθηγητών που την έκριναν κατάλληλη είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι βοηθήθηκαν αρκετά από την επιμόρφωση, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό αυτών θεωρεί επίσης ότι θα έπρεπε να είναι και ακόμη μεγαλύτερη
- Σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων, η πλειοψηφία των καθηγητών που τον έκριναν κατάλληλο, αποτελείται από αυτούς που επίσης πιστεύουν ότι βοηθήθηκαν από την επιμόρφωση, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό αυτών πιστεύουν ότι θα μπορούσε να είναι και μεγαλύτερος
- Τέλος, σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό υλικό, η εικόνα είναι περίπου η ίδια, αφού η πλειοψηφία αυτών που το θεωρούν κατάλληλο αποτελείται από καθηγητές που εκτιμούν ότι βοηθήθηκαν από την επιμόρφωση, ενώ αυτοί που το θεώρησαν κατώτερο των απαιτήσεων θεωρούν ότι βοηθήθηκαν από την επιμόρφωση λίγο ή / και καθόλου.

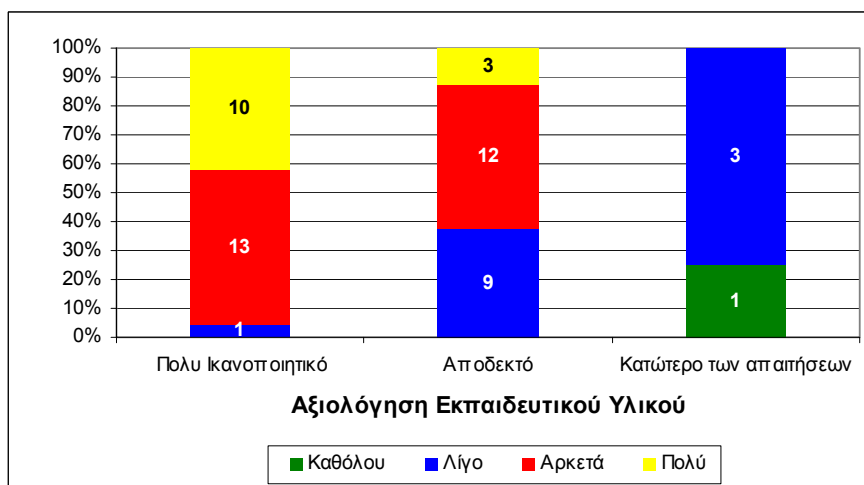
Διάγραμμα 4-66: Αξιολόγηση της Διάρκειας των Σεμιναρίων σε σχέση με τον Βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση

Διάγραμμα 4-67: Αξιολόγηση του αριθμού των συμμετεχόντων στα σεμινάρια σε σχέση με τον βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση

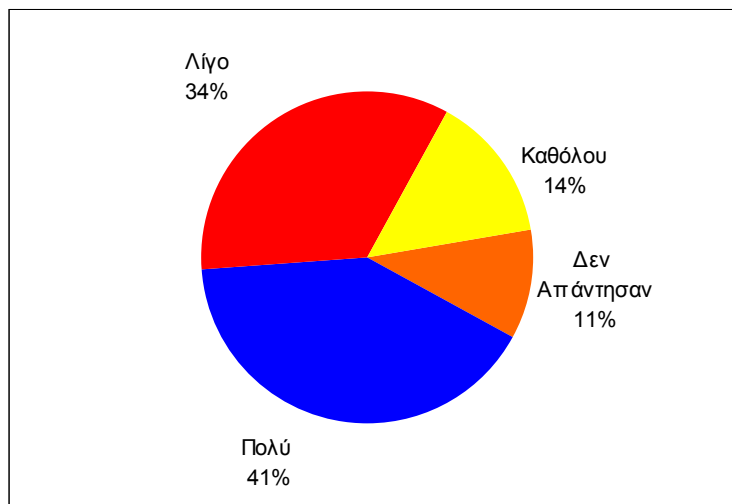
Διάγραμμα 4-68: Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού σε σχέση με το βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση

Από αυτούς που συμμετείχαν στην επιμόρφωση, ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (41%) δήλωσε ότι η επιμόρφωση επηρέασε πολύ τον τρόπο προσέγγισης και

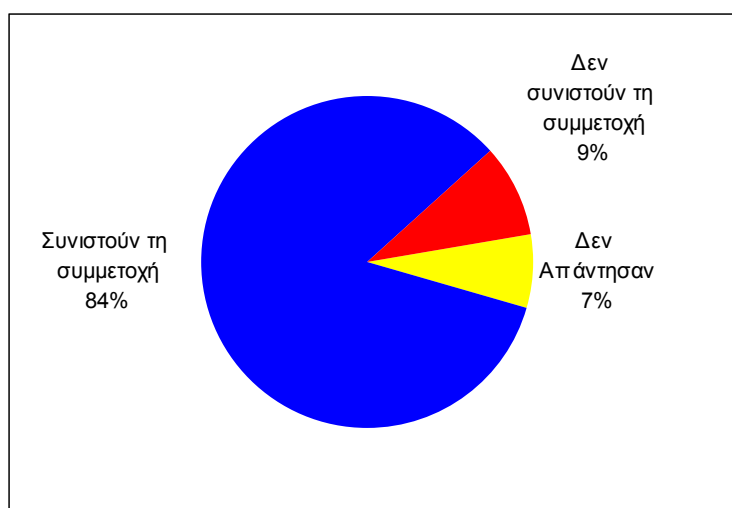
αντιμετώπισης των μουσουλμάνων μαθητών του, ενώ το 14% δήλωσε ότι δεν επηρεάστηκε καθόλου.

Διάγραμμα 4-69: Βαθμός Επίδρασης της Επιμόρφωσης στην Αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων Μαθητών μέσα στην Τάξη

Ακόμη, ένας σημαντικός δείκτης της αποδοχής των προγραμμάτων επιμόρφωσης από τους καθηγητές είναι και ο βαθμός στον οποίο συνιστούν την παρακολούθηση των προγραμμάτων και σε άλλους συναδέλφους τους, όπου εκεί τα αποτελέσματα δείχνουν μία ιδιαίτερα θετική στάση αφού το 84% των καθηγητών τοποθετούνται θετικά.

Διάγραμμα 4-70: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα

Σε ότι αφορά νέες θεματικές ενότητες επιμόρφωσης για τις οποίες οι καθηγητές εκδήλωσαν συγκεκριμένο ενδιαφέρον, αυτές κινούνται κυρίως γύρω από:

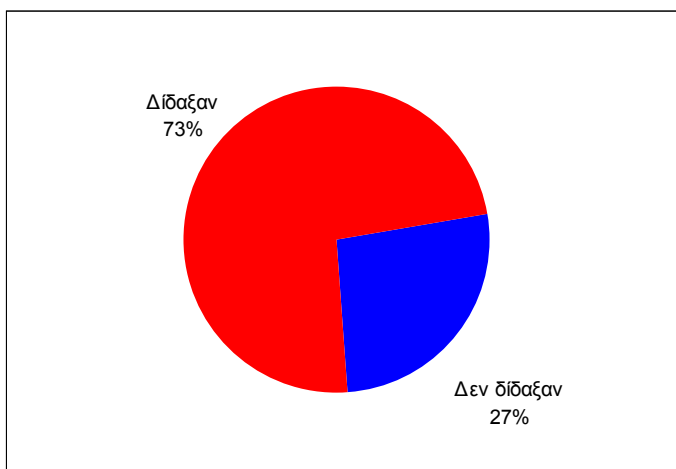
- Την εκμάθηση – κατανόηση των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων των μειονοτήτων

- Διδακτικές μεθόδους και παιδαγωγική
- Διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας
- Διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής

4.2.3.6 Αξιολόγηση Διευρυμένου Ωραρίου

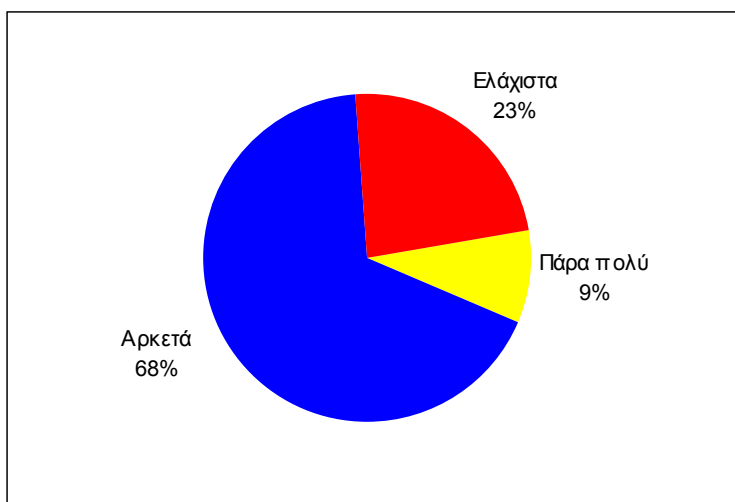
Από τους 56 καθηγητές που παρακολούθησαν επιμορφωτικά προγράμματα, οι 41 δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, το 80% των οποίων, δίδαξε και τα δύο προηγούμενα σχολικά έτη (2002-03, 2003-04).

Διάγραμμα 4-71: Κατανομή Καθηγητών που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια σε σχέση με το αν δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή όχι.

Σε ότι αφορά το πως αντελήφθησαν οι καθηγητές τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές από την ενισχυτική διδασκαλία, διαφαίνεται ότι υπάρχει μία σχετικά θετική εικόνα, αφού το 77% περίπου των καθηγητών απάντησαν ότι οι μαθητές ωφελήθηκαν είτε «πάρα πολύ» είτε «αρκετά».

Διάγραμμα 4-72: Αντίληψη των Καθηγητών σε σχέση με το βαθμό στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από την ενισχυτική διδασκαλία.

Από τους καθηγητές που εκτίμησαν ότι υπήρχαν οφέλη για τους μαθητές τα εντοπίζουν στις εξής κύριες κατηγορίες:

- Διαπιστώθηκε σταδιακή εξοικείωση των παιδιών με την ελληνική γλώσσα δίνοντας έμφαση στην ενεργητική μάθηση
- Οι μαθητές λειτούργησαν περισσότερο ομαδικά και ανέπτυξαν πολύ καλύτερες σχέσεις με τους καθηγητές τους
- Απέκτησαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και μπόρεσαν να επικοινωνήσουν με μεγαλύτερη άνεση αποδεχόμενοι τις όποιες γλωσσικές τους ιδιαιτερότητες.

Από εκείνους τους καθηγητές οι οποίοι θεωρούν ότι τα οφέλη ήταν λίγα ή ανύπαρκτα, στήριξαν τους ισχυρισμούς τους αυτούς κυρίως σε οργανωτικά προβλήματα που είχε η ενισχυτική διδασκαλία (μετακίνηση, ωράριο), καθώς επίσης και στο ότι οι μαθητές που δεν γνώριζαν τα ελληνικά δεν μπορούσαν ούτως ή άλλως να παρακολουθήσουν τα μαθήματα. Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι τα αρνητικά σχόλια ήταν πολύ λίγα σε σχέση με τα θετικά (5 από τις 38 συνολικά απαντήσεις που ελήφθησαν στο σχολιασμό των οφελών που αποκόμισαν οι μαθητές)

4.2.3.7 Αξιολόγηση των Ελεύθερων Απαντήσεων που δόθηκαν από τους Καθηγητές

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μία απεικόνιση των απαντήσεων που δόθηκαν από τους καθηγητές που συμμετείχαν στην επιμόρφωση, σε σχέση με τα εξής θέματα:

- Τρόπο οργάνωσης των μαθημάτων της ενισχυτικής διδασκαλίας
- Θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
- Αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
- Γενικά σχόλια, παρατηρήσεις, προτάσεις σχετικά με την επιμόρφωση και την ενισχυτική διδασκαλία

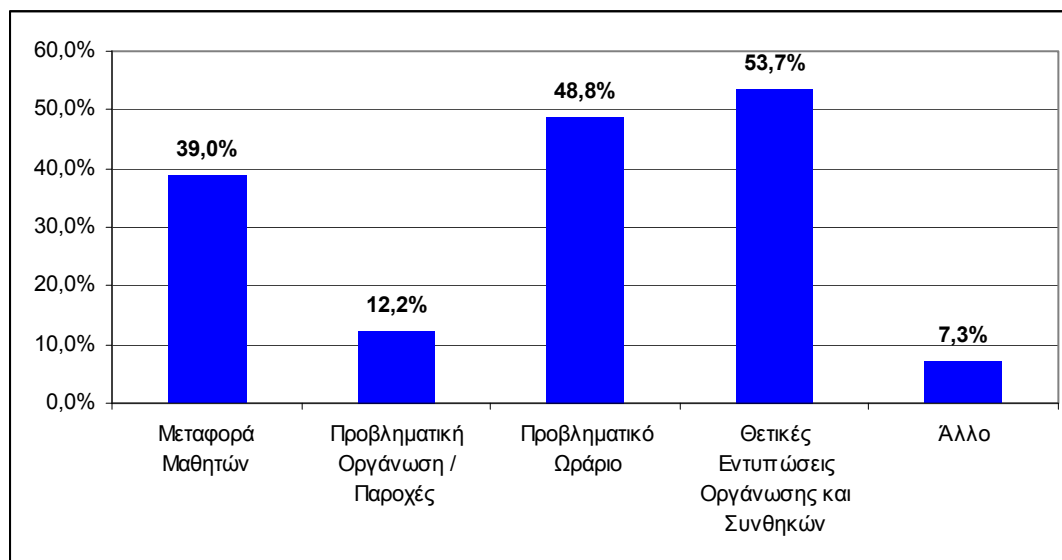
Επειδή οι ερωτήσεις είχαν ανοιχτό χαρακτήρα, οι απαντήσεις που δόθηκαν ομαδοποιήθηκαν σε κατηγορίες, ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία τους και η εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων σε σχέση με τις αντιλήψεις, απόψεις και προτάσεις που διαμορφώνουν οι καθηγητές των μουσουλμανοπαίδων. Στις παρακάτω υποενότητες αναλύονται τα ευρήματα της έρευνας ανά θεματολογία όπως παρατέθηκε παραπάνω

4.2.3.8 Αξιολόγηση Τρόπου Οργάνωσης των Μαθημάτων της Ενισχυτικής Διδασκαλίας

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 41 καθηγητές που αποτελούν το 100% του συνολικού αριθμού καθηγητών που δίδαξαν στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Τα πρώτο σε συχνότητα πρόβλημα που αναφέρθηκε αφορούσε το ωράριο κατά το οποίο πραγματοποιούνταν η ενισχυτική διδασκαλία (48,8% των απαντήσεων). Οι καθηγητές θεωρούν ότι η πραγματοποίηση των μαθημάτων μετά το κανονικό πρόγραμμα, είχε ως αποτέλεσμα τα παιδιά να είναι κουρασμένα και να μην μπορούν να παρακολουθήσουν.
- Το δεύτερο σε συχνότητα πρόβλημα (39% των απαντήσεων) αφορούσε προβλήματα μετακίνησης των μαθητών, λόγω των περιορισμένων δρομολογίων των τοπικών ΚΤΕΛ, με αποτέλεσμα οι μαθητές είτε να αναγκάζονται να αποχωρούν από το μάθημα νωρίτερα είτε να μην παρακολουθούν καθόλου
- Το 12,2% εντόπισε προβλήματα οργάνωσης και συνθηκών πραγματοποίησης της διδασκαλίας που σχετίζονταν περισσότερο με την έλλειψη κατάλληλης θέρμανσης, έλλειψη τροφής για τους μαθητές και τους καθηγητές

Διάγραμμα 4-73: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τον Τρόπο Οργάνωσης & Λειτουργίας της Διευρυμένης Διδασκαλίας

Όπως φαίνεται από το διάγραμμα, υπήρχε επίσης και ένα σημαντικό ποσοστό που αναφέρθηκε με θετικά σχόλια για κάποιες πλευρές του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας της διευρυμένης διδασκαλίας, και οι οποίες φαίνεται από τις απαντήσεις ότι διαφοροποιούνταν από σχολείο σε σχολείο.

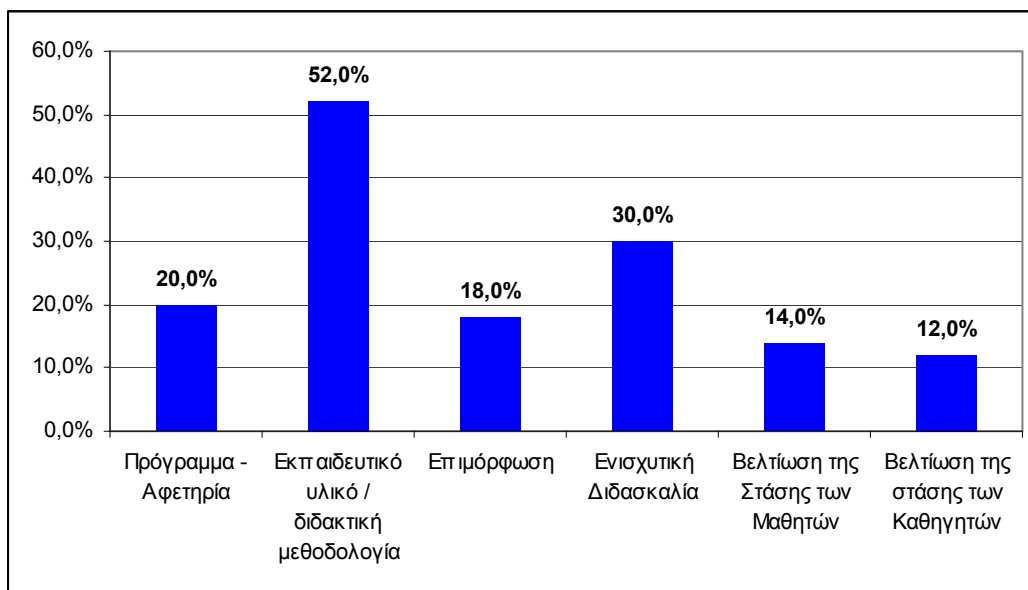
Τέλος, κάτω από τον τίτλο «Άλλο» αναφέρθηκαν κάποιες άλλες απόψεις, οι οποίες σχετίζονταν περισσότερο με θέματα που αφορούσαν κυρίως μικρό βαθμό αποδοχής της διευρυμένης διδασκαλίας από τους μαθητές.

4.2.3.9 Θετικά Σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 50 καθηγητές που αποτελούν το 89,3% του συνολικού αριθμού καθηγητών που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Το 52% των απαντήσεων εστιάζει στα θετικά σημεία της διδακτικής μεθοδολογίας δίνοντας έμφαση στην ομαδική εργασία καθώς επίσης και στο εκπαιδευτικό υλικό, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την Ελληνική γλώσσα.
- Το 30% των απαντήσεων εστιάζει στα θετικά σημεία και τον καινοτόμο χαρακτήρα της ενισχυτικής διδασκαλίας
- Το 20% των απαντήσεων επικροτεί συνολικότερα το πρόγραμμα και το θεωρεί ως σημείο αφετηρία για την αλλαγή της γενικότερης προσέγγισης απέναντι στα θέματα εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων
- Το 18% των απαντήσεων εστιάζει στην επιμόρφωση ως μέσο διεύρυνσης των γνώσεων και ανταλλαγής απόψεων
- Το 14% των απαντήσεων εστιάζουν στη βελτίωση της στάσης των μαθητών, σε ότι αφορά το γενικότερο τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων τους σε σχέση με τη γλώσσα αποκτώντας μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και ενισχύοντας τη δυνατότητά τους να εκφράζονται.
- Τέλος το 12% των απαντήσεων εστιάζουν στο συνολικότερο τρόπο που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της μειονότητας οι ίδιοι οι καθηγητές.

Διάγραμμα 4-74: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

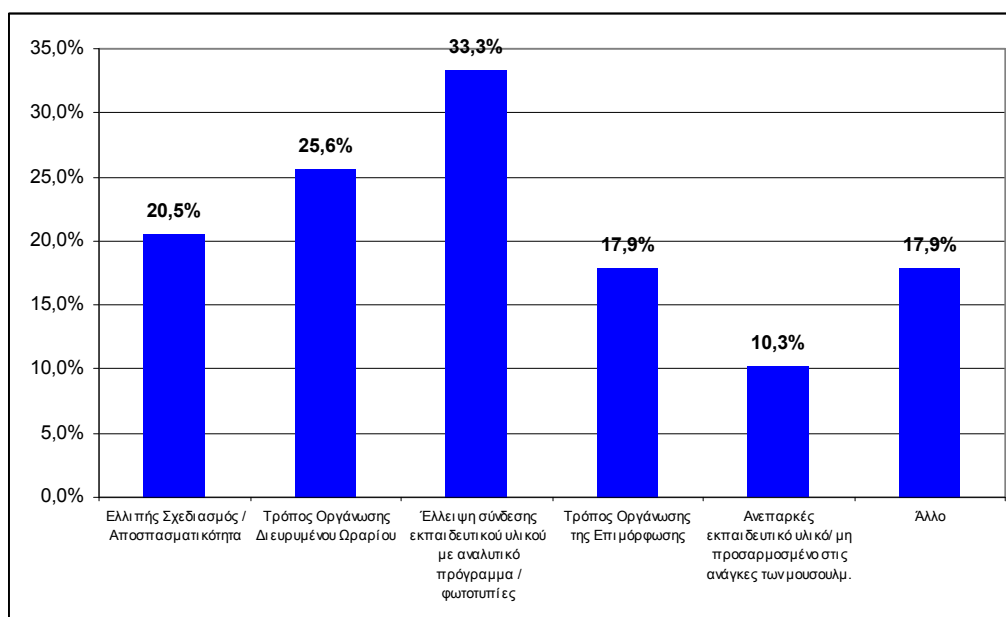
4.2.3.10 Αρνητικά Σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 39 καθηγητές που αποτελούν το 69,6% του συνολικού αριθμού καθηγητών που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Το 33,3% των απαντήσεων εντοπίζει αδυναμία του προγράμματος να συνδέσει αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό υλικό με το αναλυτικό πρόγραμμα των κανονικών μαθημάτων
- Το 25,6% των απαντήσεων εστιάζει σε προβλήματα οργάνωσης της διευρυμένης διδασκαλίας όπως αυτά αναφέρθηκαν στην παραπάνω ενότητα (μετακίνηση μαθητών, ωράριο)
- Το 20,5% των απαντήσεων διαβλέπει μία αποσπασματικότητα των δράσεων εστιάζοντας κυρίως σε θέματα έλλειψης μακροχρόνιου σχεδιασμού και κινδύνων να παραμείνει το πρόγραμμα μία αποσπασματική δράση χωρίς συνέχεια
- Το 17,9% εστιάζει σε προβλήματα που εντοπίστηκαν στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των επιμορφωτικών σεμιναρίων και σχετίζονται περισσότερο με θέματα του ωραρίου των επιμορφωτικών δράσεων και τον αριθμό των καταρτιζόμενων

- Το 10,3% των απαντήσεων εστίασε στα αρνητικά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού θεωρώντας ότι δεν είναι προσαρμοσμένο κατάλληλα στις ανάγκες της μειονότητας
- Τέλος το 17,9% εστίασε σε μία σειρά από άλλα αρνητικά σημεία τα οποία δεν μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε μία κατηγορία και αφορούσαν κυρίως τις αμοιβές των καθηγητών και τη στάση των μαθητών και των γονέων απέναντι στην ενισχυτική διδασκαλία.

Διάγραμμα 4-75: Θέματα που θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

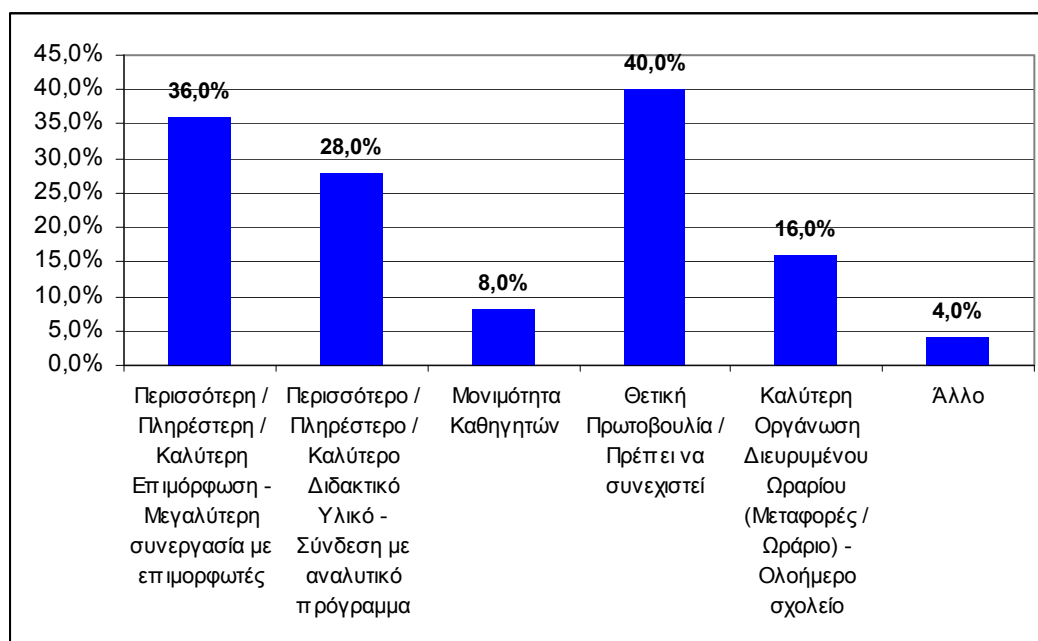

4.2.3.11 Γενικές Παρατηρήσεις, Σχόλια, Προτάσεις

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν συνολικά 25 καθηγητές που αποτελούν το 44,6% του συνολικού αριθμού καθηγητών που συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης. Τα κύρια συμπεράσματα που εξάγονται από τις απαντήσεις τους είναι τα εξής:

- Η συνολικότερη εικόνα που εξάγεται από μεγάλο ποσοστό των καθηγητών είναι ότι το Πρόγραμμα αποτελεί μία θετική πρωτοβουλία που πρέπει να συνεχιστεί (40% των απαντήσεων)
- Θίχτηκαν πάλι θέματα που αφορούν την οργάνωση του διευρυμένου ωραρίου και τη βελτίωση του διδακτικού υλικού με αναφορές κυρίως στην διεύρυνσή του (16% και 28% των απαντήσεων αντίστοιχα)
- Σημαντικό επίσης ποσοστό των απαντήσεων (36%) εστίασε σε περισσότερη και πιο διευρυμένη θεματικά επιμόρφωση των καθηγητών

Διάγραμμα 4-76: Γενικά σχόλια, προτάσεις και απόψεις των καθηγητών σε σχέση με το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Τέλος, από τους καθηγητές που δε συμμετείχαν στα προγράμματα επιμόρφωσης ζητήθηκε επίσης να διατυπώσουν ελεύθερα τις απόψεις και προτάσεις που έχουν για την εκπαίδευση των Μουσουλμανοπαίδων. Στη συγκεκριμένη ερώτηση κατεγράφησαν 23 απαντήσεις που αποτελούν το 36,5% του συνολικού αριθμού των καθηγητών που δε συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια. Οι κυριότερες απόψεις που διατυπώθηκαν με σειρά εμφάνισης είναι οι εξής:

- Καλύτερα προσαρμοσμένα βιβλία στις ανάγκες των μουσουλμάνων μαθητών
- Περισσότερη επιμόρφωση των καθηγητών
- Ενίσχυση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας στο δημοτικό σχολείο
- Καλύτερη συνεργασία με τους γονείς των μαθητών
- Αλλαγή του ωραρίου της διευρυμένης διδασκαλίας.

4.2.3.12 Συμπεράσματα

Συνολικότερα, η εικόνα που αντανακλούν οι απόψεις των καθηγητών σε σχέση με το πρόγραμμα είναι θετική και θεωρείται σαν ένα πρώτο βήμα για την βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.

Η επιμόρφωση των καθηγητών χρήζει θετικής ανταπόκρισης και φαίνεται ότι συνδέθηκε αρκετά αποτελεσματικά με το εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε στη διευρυμένη διδασκαλία, γεγονός που επιβεβαιώθηκε σε μεγάλο βαθμό και από τους καθηγητές που δίδασκαν στη διευρυμένη διδασκαλία. Επιπλέον, η επίδραση των

επιμορφωτικών σεμιναρίων στην καθημερινή διδακτική πράξη φαίνεται αρκετά σημαντική, αφού η πλειοψηφία των καθηγητών δήλωσε ότι βοηθήθηκε, είτε αρκετά είτε πολύ.

Γενικά, τα σχόλια σε ότι αφορά τη λειτουργικότητα των προγραμμάτων επιμόρφωσης ήταν θετικά και δεν φαίνεται ότι προέκυψαν σημαντικά προβλήματα ούτε σε ότι αφορά τη διάρκεια των προγραμμάτων, ούτε σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και το εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε.

Οι εκτιμήσεις των καθηγητών για σταδιακή εξοικείωση των μαθητών με την ελληνική γλώσσα και ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους στον τρόπο επικοινωνίας τους αποτελούν θετικά σημεία, στο βαθμό που αυτά εμφανίζονται σε ένα ικανό πληθυσμό μαθητών.

Παρά τη θετική εικόνα που εξάγεται από τις απαντήσεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν, η έρευνα των καθηγητών επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα που εντοπίστηκαν και από προηγούμενες έρευνες και από τις έρευνες πεδίου των μαθητών, ότι η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μουσουλμανοπαίδων, γεγονός που επαληθεύει το ότι η επίλυση του προβλήματος θα απαιτήσει μακροχρόνια προσπάθεια και βελτιώσεις επάνω στον αρχικό σχεδιασμό, που αφορούν τόσο το περιεχόμενο των επιμέρους δράσεων αυτών καθ' αυτών, όσο και το οργανωτικό και λειτουργικό πλαίσιο υλοποίησής τους.

Έτσι προβλήματα που διατυπώθηκαν σχετικά με την οργάνωση του διευρυμένου ωραρίου διδασκαλίας, η έλλειψη σύνδεσης της ενισχυτικής διδασκαλίας με το καθημερινό πρόγραμμα μαθημάτων, η ανάγκη για συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό και η ενίσχυση της επιμόρφωσης αποτελούν σημαντικές αξιολογητικές παρατηρήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη στον επανασχεδιασμό των παρεμβάσεων.

4.2.4 Έρευνα Μαθητών Γυμνασίου

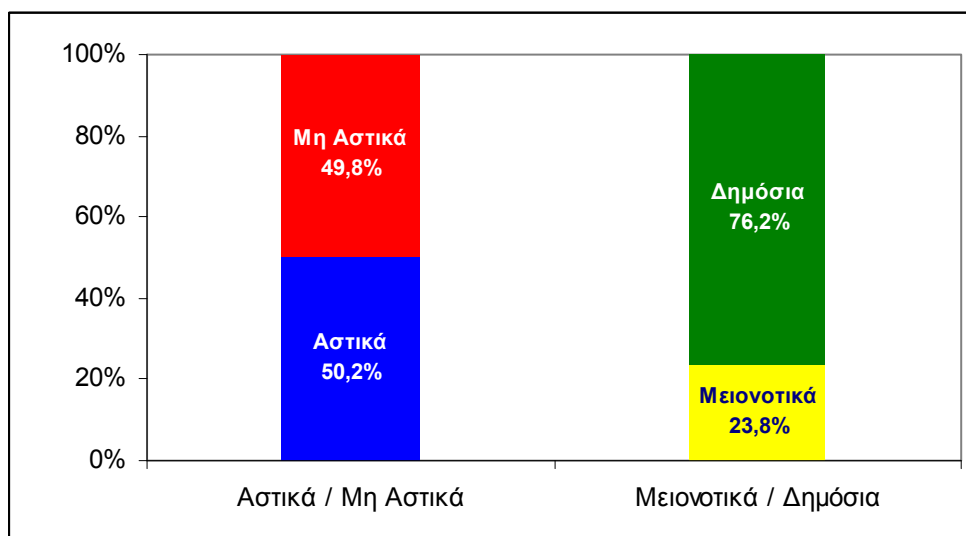
4.2.4.1 Ταυτότητα Έρευνας

Στην έρευνα των Μουσουλμανοπαίδων του Γυμνασίου συμμετείχαν **1.304** μαθητές από **20** σχολεία, 11 από τα οποία βρίσκονται σε αστικές περιοχές (Κομοτηνή & Ξάνθη) και 9 μη αστικές περιοχές (Θέρμες, Εχίνος, Γλαύκη, Οργάνη, Πολύσιτος, Σμύνθη, Ίασμος και Σάπες). Στα 20 σχολεία που συμμετείχαν στην έρευνα περιλαμβάνονται τα δύο μειονοτικά γυμνάσια (Κομοτηνή, Ξάνθη) καθώς και τα δύο Ιεροσπουδαστήρια (Κομοτηνή, Εχίνος). Από τα υπόλοιπα σχολεία τα πέντε έχουν αμιγώς μουσουλμανικό μαθητικό πληθυσμό (Θέρμες, Εχίνος, Γλαύκη, Οργάνη,

Σμίνθη) και τα 11 είναι μεικτά δημόσια σχολεία, όπου συνυπάρχουν μουσουλμάνοι και χριστιανοί μαθητές.

Από το δείγμα των μαθητών που ερωτήθηκαν το 50,2% φοιτά σε αστικά σχολεία και το 49,8% σε μη αστικά, ενώ ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία αντιπροσωπεύει το 23,8% του δείγματος όπως φαίνεται στο κατωτέρω διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-77: Σύθεση του Δείγματος ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Φοιτούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)

Σύμφωνα με στοιχεία του Συντονιστικού Γραφείου Μειονοτικής Εκπαίδευσης, το δείγμα των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα αντιπροσωπεύει το **40,4%** του συνολικού πληθυσμού των Μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε Δημόσια και Μειονοτικά Γυμνάσια.

Σε ότι αφορά την **ηλικία** των μαθητών, από τους 1.304 μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα, το 88,6% είναι ηλικίας μέχρι 15 ετών, σύμφωνα δηλαδή και με το φυσιολογικό όριο ηλικίας, όπως έχει οριοθετηθεί από το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, και το 11,4% ήταν ηλικίας άνω των 15 ετών:

Η ηλικιακή πυραμίδα του δείγματος των μουσουλμάνων μαθητών στις τάξεις του γυμνασίου παρουσιάζει τις ακόλουθες ιδιαιτερότητες:

- Στην Α' γυμνασίου το 18% των μουσουλμάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 12-13 ετών).
- Στην Β' γυμνασίου το 27,7 % των μουσουλμάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 13-14 ετών).

- Στην Γ' γυμνασίου το 18,2 % των μουσουλμάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 14-15 ετών).

Από τα παραπάνω και σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου σε μαθητές Δημοτικού, όπου φαίνεται ότι τα παιδιά τελειώνουν κανονικά το Δημοτικό, προκύπτει ότι το ποσοστό επανάληψης των τάξεων του Γυμνασίου είναι υψηλό για τους μουσουλμάνους μαθητές.

Σε ότι αφορά το **φύλο** των μαθητών από τους 1.340 μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 746 ήταν αγόρια και τα υπόλοιπα κορίτσια αντιπροσωπεύοντας το 57% και το 43% του δείγματος αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι στο σύνολο των μειονοτικών σχολείων η αναλογία αγοριών και κοριτσιών είναι 58% και 42% αντίστοιχα, πλησιάζοντας σε μεγάλο βαθμό τη διάρθρωση του αντίστοιχου πληθυσμού.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η αναλογία των κοριτσιών στο σύνολο των μαθητών είναι σημαντικά μικρότερη από εκείνη των μαθητών του Δημοτικού, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατά το πέρασμα από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο υπάρχει σημαντική διαρροή κοριτσιών, τα οποία δε συνεχίζουν τη μόρφωσή τους.

Διάγραμμα 4-78: Κατανομή μαθητών του δείγματος σύμφωνα με το φύλο τους

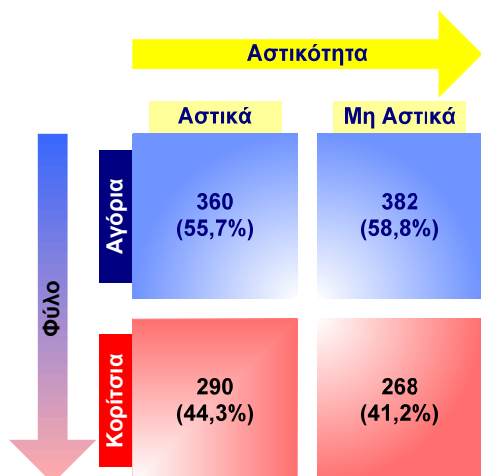

Ιδιαίτερα, σε ότι αφορά το φύλο, εξετάστηκε ο αριθμός των μαθητών σε σχέση με δύο μεταβλητές:

- Την αστικότητα των σχολείων (Αστικά / Μη Αστικά)
- Το χαρακτήρα τους (Μειονοτικά / Μη Μειονοτικά)

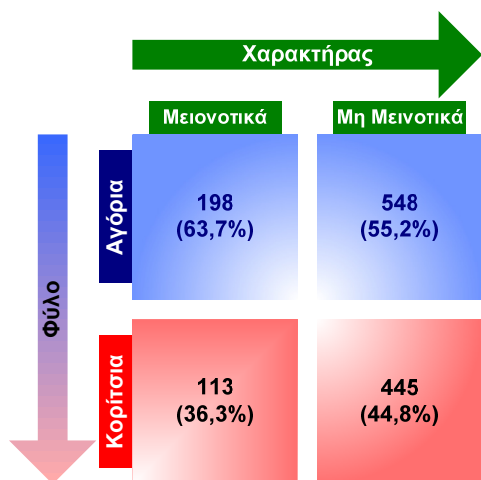
Σε ότι αφορά την αστικότητα των σχολείων διαπιστώθηκε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στο σύνολο των μαθητών είναι ελαφρώς υψηλότερη σε σχέση με τα σχολεία τα οποία βρίσκονται σε μη αστικές περιοχές, όπως φαίνεται και στο κατωτέρω διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-79: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν

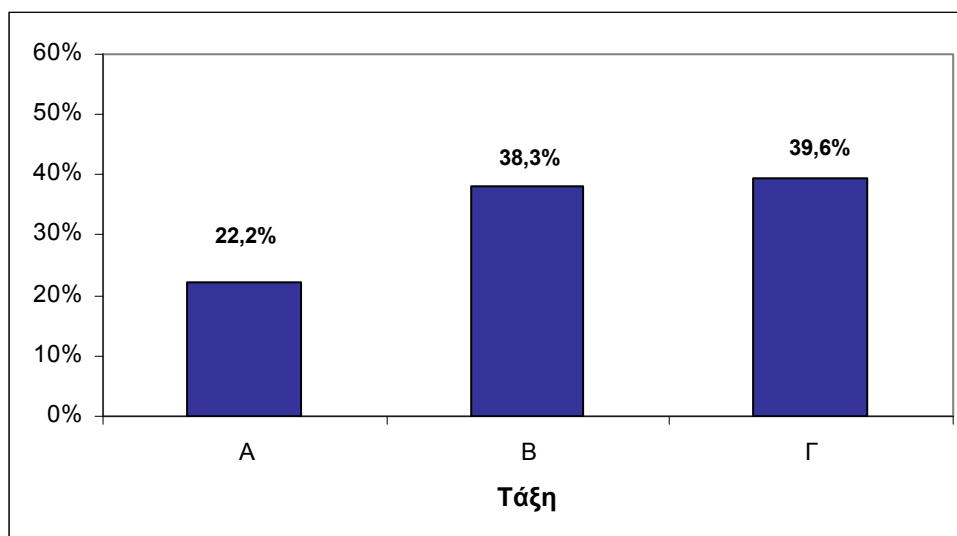

Αντίστοιχα, σε ότι αφορά τον χαρακτήρα των σχολείων, η συμμετοχή των κοριτσιών στο σύνολο των μαθητών είναι αρκετά χαμηλότερη στα μειονοτικά σχολεία, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πολύ μικρή συμμετοχή κοριτσιών στα Ιεροσπουδαστήρια.

Διάγραμμα 4-80: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και το Χαρακτήρα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν

Τέλος, σε ότι αφορά τη **σχολική τάξη** στην οποία φοιτούν οι μαθητές του δείγματος, η πλειοψηφία (516 μαθητές) φοιτούσε στην τρίτη τάξη και ακολουθούν οι μαθητές της δευτέρας τάξης (499 μαθητές) και της πρώτης τάξης (289 μαθητές).

Διάγραμμα 4-81: Κατανομή Μαθητών του Δείγματος σύμφωνα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας δομείται σε τέσσερις βασικές ενότητες (σύμφωνα και με τη βασική δομή του ερωτηματολογίου), με βάση τις εξής κύριες μεταβλητές:

- Επίδοση των μαθητών και δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στα μαθήματα
- Αποτελέσματα διευρυμένου ωραρίου διδασκαλίας
- Προοπτική της φοίτησης στο Λύκειο
- Γενικά σχόλια βελτίωσης των συνθηκών στο σχολείο που διατυπώθηκαν ελεύθερα από τους μαθητές.

Οι περισσότερες από τις παραπάνω μεταβλητές εξετάζονται σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, ενώ πραγματοποιήθηκε και διασταύρωσή τους σε μία προσπάθεια διερεύνησης αλληλεξαρτήσεων - συσχετίσεων που πιθανώς υπάρχουν ώστε να διαμορφωθεί μία αποτελεσματική πολιτική ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που αντιμετωπίζονται σε διαφορετικές υποομάδες που μπορεί να εντοπιστούν.

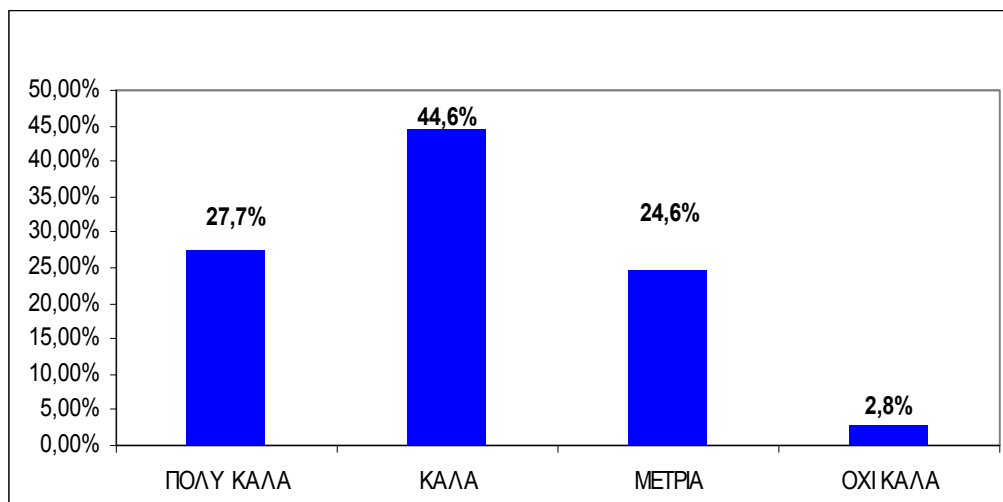
4.2.4.2 Συγκριτικά Αποτελέσματα Έρευνας σύμφωνα με την Επίδοση των Μαθητών

Η επίδοση των μαθητών μετρήθηκε με δύο τρόπους:

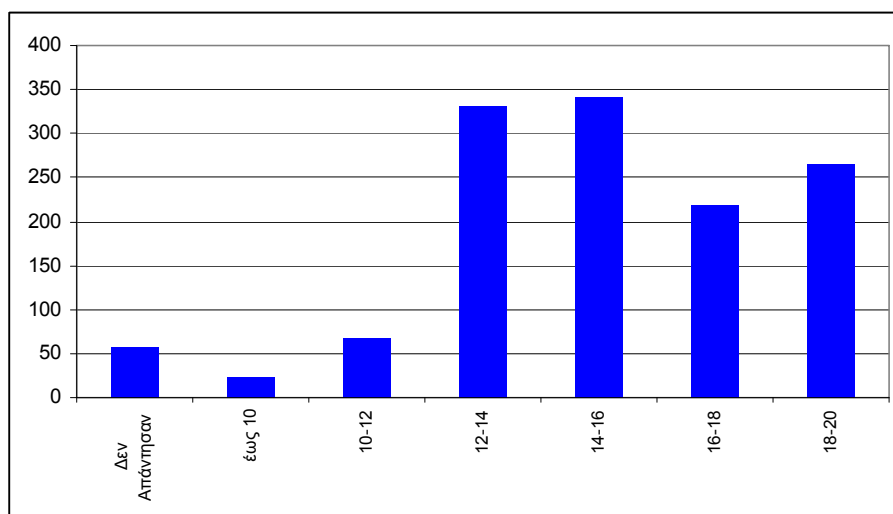
- Την προσωπική αντίληψη που έχουν σχηματίσει τα παιδιά για την επίδοσή τους την τρέχουσα σχολική χρονιά
- την «αντικειμενική» (κατά δήλωση όμως) μέτρηση της επίδοσης σύμφωνα με το βαθμό που πήραν στην προηγούμενη τάξη.

Το 27,7% των μαθητών δηλώνουν ότι η φετινή επίδοσή τους στο σχολείο είναι πολύ καλή και μόλις το 2,8% των μαθητών δηλώνουν ότι η επίδοσή τους δεν είναι καλή. Παρ' ολ' αυτά η πλειοψηφία των μαθητών δεν δηλώνουν απόλυτα ευχαριστημένοι από την φετινή επίδοσή τους αφού το 44,6% του δείγματος δηλώνει ότι η επίδοσή του είναι απλώς «καλή» και το 24,6% «μέτρια».

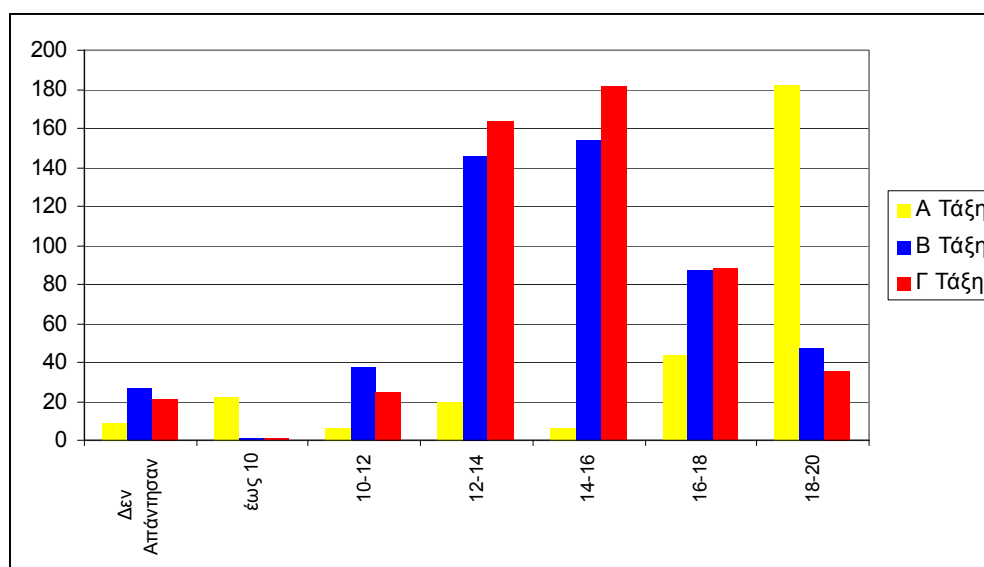
Διάγραμμα 4-82: Αντίληψη των Μαθητών σε σχέση με την Επίδοσή τους στο Σχολείο το Τρέχον Έτος

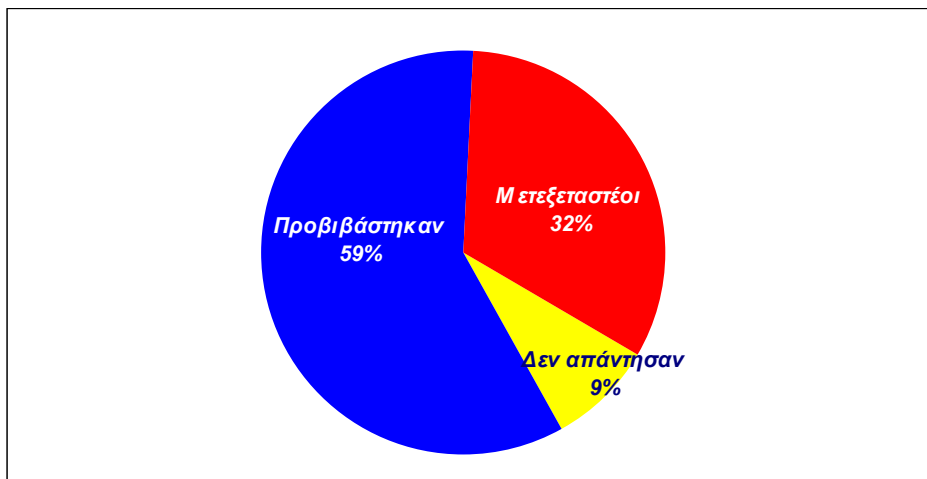
Για να ελεγχθεί η επίδοση των μαθητών ρωτήθηκαν επίσης τι βαθμό συγκέντρωσαν την προηγούμενη χρονιά. Για την περίπτωση των μαθητών της Α' Γυμνασίου, όπου την προηγούμενη χρονιά φοιτούσαν στο Δημοτικό, ο βαθμός που δήλωσαν διπλασιάστηκε ώστε να αντανακλά την επίδοσή τους σε κλίμακα Γυμνασίου, αφού απομονώθηκαν οι μαθητές που είχαν μείνει στην Α' Γυμνασίου την προηγούμενη χρονιά. Σύμφωνα με την επεξεργασία των απαντήσεων, η πλειοψηφία των μαθητών βρίσκεται στο εύρος 12-16 (51%) και ακολουθούν οι μαθητές με βαθμολογία 16-18, ενώ σημαντικό ποσοστό του συνόλου του δείγματος εκπροσωπούν και οι «Πολύ Καλοί» Μαθητές (20,3%)

Διάγραμμα 4-83: Επίδοση των Μαθητών σύμφωνα με το Βαθμό που πήραν στην Προηγούμενη Τάξη

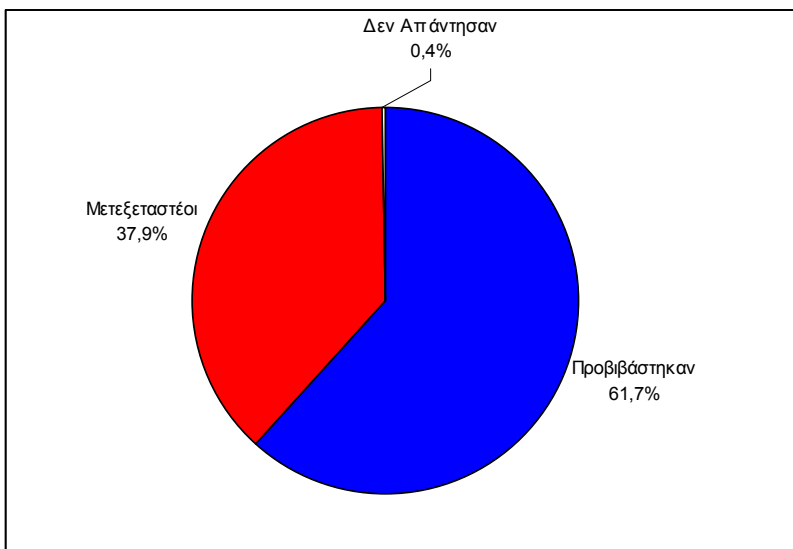
Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην Α' Γυμνασίου και στη μετατροπή που έγινε για την απεικόνιση της βαθμολογίας των μαθητών σε ενιαία κλίμακα. Έτσι, αν απομονωθούν τα αποτελέσματα ανά τάξη θα διαπιστωθεί ότι το ποσοστό των αριστούχων μαθητών είναι αρκετά χαμηλότερο (8,2% στο σύνολο των μαθητών Β και Γ Γυμνασίου), ενώ ο αριθμός των μαθητών Β' και Γ' Γυμνασίου που πήραν συνολική βαθμολογία κάτω του 10 είναι σχεδόν μηδενικός (μόνο δύο μαθητές), και ο αριθμός των μαθητών της Α' Γυμνασίου που βρίσκονται κάτω από το 10 αφορά σε μεγάλο βαθμό εκείνους που έχουν μείνει στην ίδια τάξη.

Διάγραμμα 4-84: Επίδοση των Μαθητών ανά Τάξη

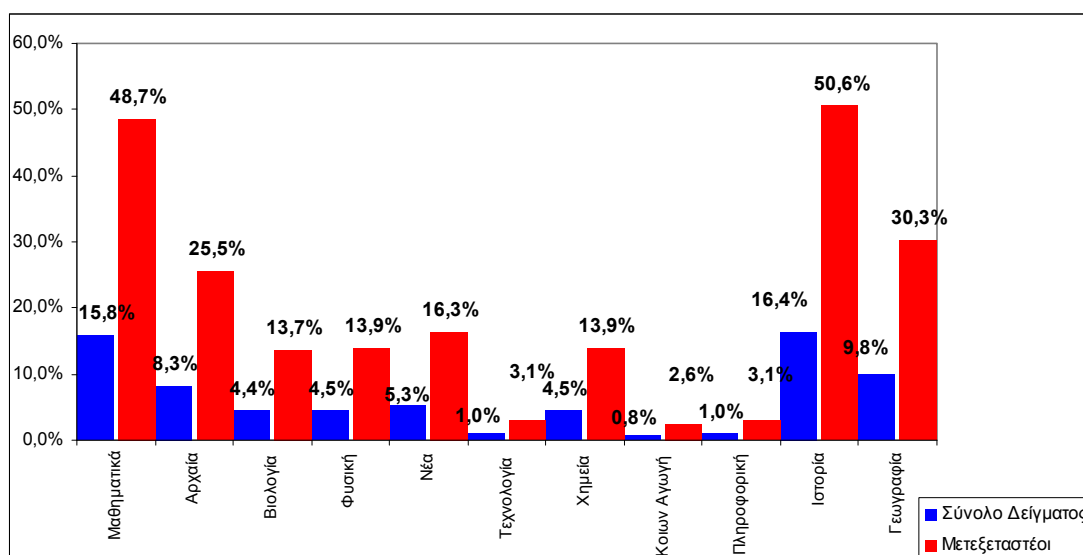
Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός των μαθητών (423 παιδιά που αντιπροσωπεύουν το 32,4% του δείγματος) είχαν μείνει μετεξεταστέοι την προηγούμενη χρονιά.

Διάγραμμα 4-85: Μετεξεταστέοι Μαθητές ως προς το Σύνολο του Δείγματος

Το συντριπτικό ποσοστό (96,5%) των μαθητών που δεν απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση ήταν από την Α΄ Γυμνασίου, λόγω του ότι τα παιδιά του Δημοτικού δε μένουν μετεξεταστέα. Κατά συνέπεια, αν απομονωθεί η Α΄ Γυμνασίου, διαπιστώνεται ότι το ποσοστό των μαθητών που έμειναν μετεξεταστέοι στην Β΄ και Γ΄ γυμνασίου είναι υψηλότερο και φθάνει το 37,9%.

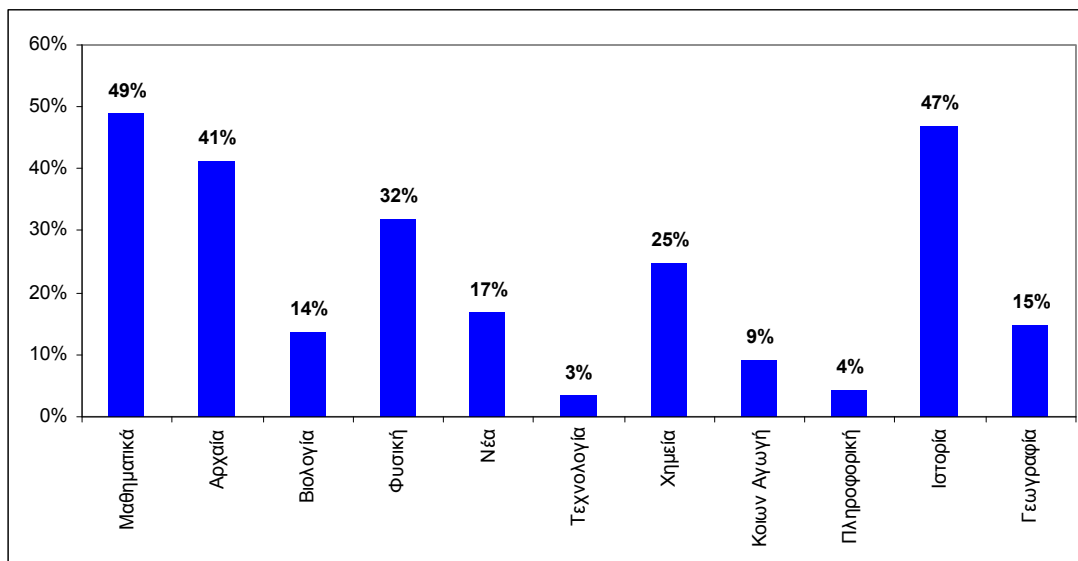
Διάγραμμα 4-86: Μετεξεταστέοι Μαθητές στη Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου

Σε ότι αφορά τα μαθήματα που οι μαθητές μένουν μετεξεταστέοι συχνότερα, αυτά είναι η Ιστορία, τα Μαθηματικά και η Γεωγραφία. Έτσι, όπως φαίνεται και στο κάτωθι διάγραμμα, το 16,4% του συνόλου των μαθητών του δείγματος (50,6% των μετεξεταστέων) έμειναν μετεξεταστέοι στην Ιστορία, το 15,8% (48,7% των μετεξεταστέων) στα Μαθηματικά και το 9,8% (30,3% των μετεξεταστέων) στη Γεωγραφία.

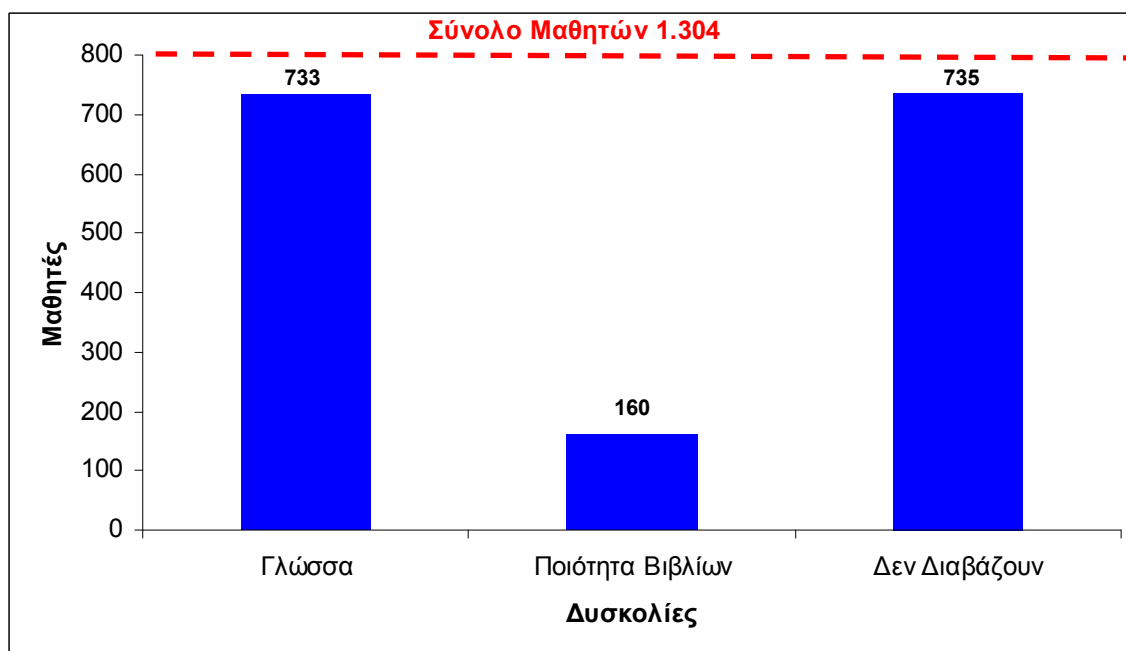
Διάγραμμα 4-87: Ποσοστό Μετεξεταστέων σε κάθε Μάθημα

Από τους μαθητές που έμειναν μετεξεταστέοι, η συντριπτική πλειοψηφία έμειναν σε 1 ή 2 μαθήματα (61,2% των μετεξεταστέων), ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό μαθητών (18,9% του συνόλου των μετεξεταστέων) έμειναν σε 4 ή / και περισσότερα μαθήματα.

Τα μαθήματα που δυσκολεύονται περισσότερο οι μαθητές ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με εκείνα στα οποία μένουν μετεξεταστέοι συχνότερα, αφού το 49% των μαθητών δήλωσαν ότι δυσκολεύονται στα μαθηματικά και το 47% ότι δυσκολεύονται στην Ιστορία. Σημαντικά ποσοστά δυσκολίας εμφανίζονται επίσης στα αρχαία (41%), στη Φυσική (32%) και στη Χημεία (25%), ενώ στη Γεωγραφία που αποτελεί το τρίτο σε συχνότητα μάθημα των μετεξεταστέων, δεν εμφανίζεται αντίστοιχα τόσο μεγάλη συχνότητα δυσκολίας. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι οι περισσότεροι μαθητές δυσκολεύονται σε περισσότερα από ένα μαθήματα. Συγκεκριμένα το 47,4% των μαθητών του δείγματος δυσκολεύεται σε δύο ή τρία μαθήματα, ενώ ποσοστό της τάξης του 12,5% δυσκολεύεται σε πέντε ή / και περισσότερα μαθήματα.

Διάγραμμα 4-88: Μαθήματα στα οποία Δυσκολεύονται οι Μαθητές

Σε ότι αφορά τους λόγους για τους οποίους δυσκολεύονται οι μαθητές της μειονότητας η μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών εντοπίζουν ως κύριες αιτίες τη δυσκολία στη γλώσσα και την έλλειψη επιμέλειας ενώ πολύ μικρότερο ποσοστό των μαθητών αποδίδουν τις δυσκολίες τους στην ποιότητα των βιβλίων.

Διάγραμμα 4-89: Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν οι Μαθητές

Κάνοντας μία συγκριτική αξιολόγηση της φετινής επίδοσης και της βαθμολογίας της προηγούμενης χρονιάς διαπιστώνεται ότι οι μαθητές που είχαν μέτρια απόδοση την προηγούμενη χρονιά (μεταξύ 10 και 14), στην μεγάλη τους πλειοψηφία (άνω του 80%) δηλώνουν ότι φέτος έχουν καλή ή μέτρια επίδοση. Αντίστοιχα, οι μαθητές που πέρυσι είχαν βαθμολογία μεταξύ 14 και 16 στην πλειοψηφία τους (54,3%) δηλώνουν

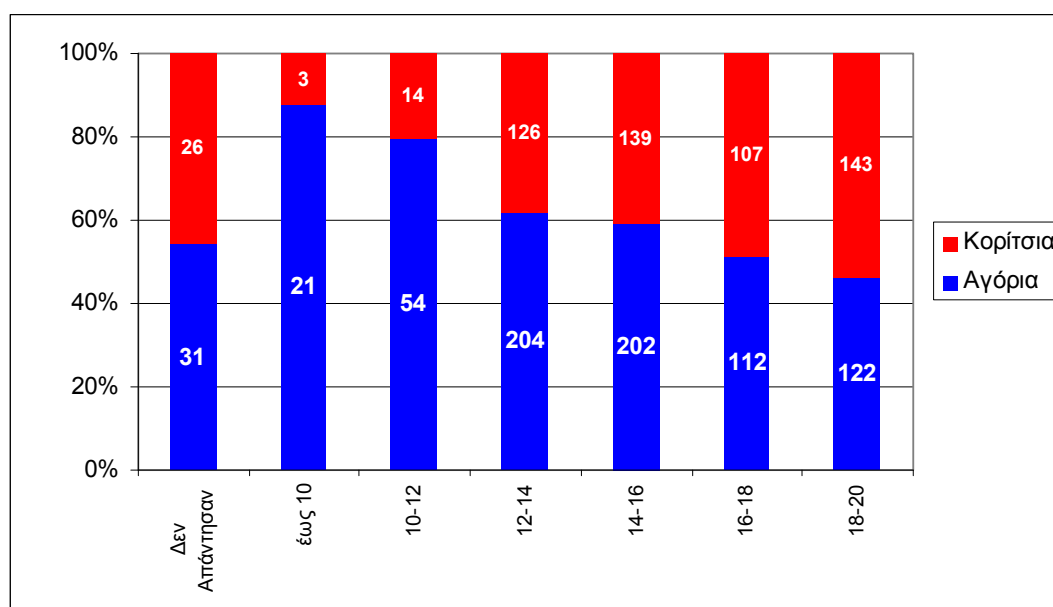
ότι τη φετινή χρονιά έχουν «καλή» επίδοση. Από εκεί και πέρα, και όσο αυξάνεται η βαθμολογία της περσινής χρονιάς, τόσο φαίνεται αυξημένη και η φετινή επίδοση των μαθητών, δείχνοντας έτσι ότι υπάρχει μία σχετική σταθερότητα στην επίδοσή τους από χρονιά σε χρονιά. Μοναδική εξαίρεση αποτελούν οι μαθητές που είχαν βαθμολογία κάτω από τη βάση την προηγούμενη χρονιά, και οι οποίοι στη μεγάλη τους πλειοψηφία δηλώνουν ότι οι επιδόσεις τους φέτος είναι σαφώς καλύτερες από της προηγούμενης σχολικής χρονιάς, όπως φαίνεται και στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 4-2: Αντιστοίχιση Επιδόσεων Μαθητών Τρέχουσας και Προηγούμενης Σχολικής Χρονιάς

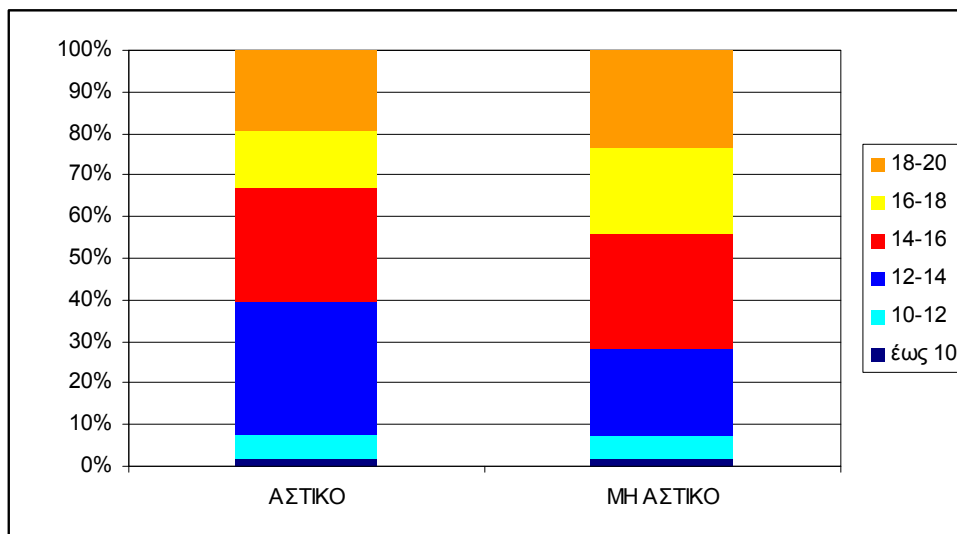
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΤΡΕΧΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ					ΣΥΝΟΛΟ	ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟ ΤΡΕΧΟΝ ΕΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ					ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΟΧΙ ΚΑΛΑ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ		ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΟΧΙ ΚΑΛΑ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	6	25	21	5		57	10,5%	43,9%	36,8%	8,8%	0,0%	100,0%
Έως 10	9	8	4	2	1	24	37,5%	33,3%	16,7%	8,3%	4,2%	100,0%
10-12	3	27	29	8	1	68	4,4%	39,7%	42,6%	11,8%	1,5%	100,0%
12-14	36	143	143	8		330	10,9%	43,3%	43,3%	2,4%	0,0%	100,0%
14-16	61	185	83	11	1	341	17,9%	54,3%	24,3%	3,2%	0,3%	100,0%
16-18	93	103	22	1		219	42,5%	47,0%	10,0%	0,5%	0,0%	100,0%
18-20	153	91	19	2		265	57,7%	34,3%	7,2%	0,8%	0,0%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	361	582	321	37	3	1304	27,7%	44,6%	24,6%	2,8%	0,2%	100,0%
	ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΟΥ ΤΡΕΧΟΝΤΟΣ					ΣΥΝΟΛΟ						
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1,7%	4,3%	6,5%	13,5%	0,0%	4,4%						
Έως-10	2,5%	1,4%	1,2%	5,4%	33,3%	1,8%						
10-12	0,8%	4,6%	9,0%	21,6%	33,3%	5,2%						
12-14	10,0%	24,6%	44,5%	21,6%	0,0%	25,3%						
14-16	16,9%	31,8%	25,9%	29,7%	33,3%	26,2%						
16-18	25,8%	17,7%	6,9%	2,7%	0,0%	16,8%						
18-20	42,4%	15,6%	5,9%	5,4%	0,0%	20,3%						
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%						

Σε ότι αφορά την επίδοση των μαθητών σε σχέση με το φύλο (η επίδοση μετράται με βάση την βαθμολογία του προηγούμενου έτους), διαπιστώνεται ότι όσο ανεβαίνει το εύρος της βαθμολογίας τόσο αυξάνεται και η συμμετοχή των κοριτσιών, παρά το γεγονός ότι τα κορίτσια αποτελούν μικρότερο ποσοστό του συνόλου του δείγματος. Έτσι, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα, στο εύρος βαθμολογίας 18-20 τα κορίτσια αποτελούν το 54% των μαθητών με αντίστοιχη βαθμολογία, ενώ στο εύρος 10-12 αποτελούν μόλις το 12,5%. Συνολικότερα, τα κορίτσια έχουν πολύ καλύτερες επιδόσεις αφού το 44,8% του συνολικού αριθμού που συμμετείχε στο δείγμα έχει βαθμολογία άνω του 16, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στα αγόρια είναι μόλις 31,4%.

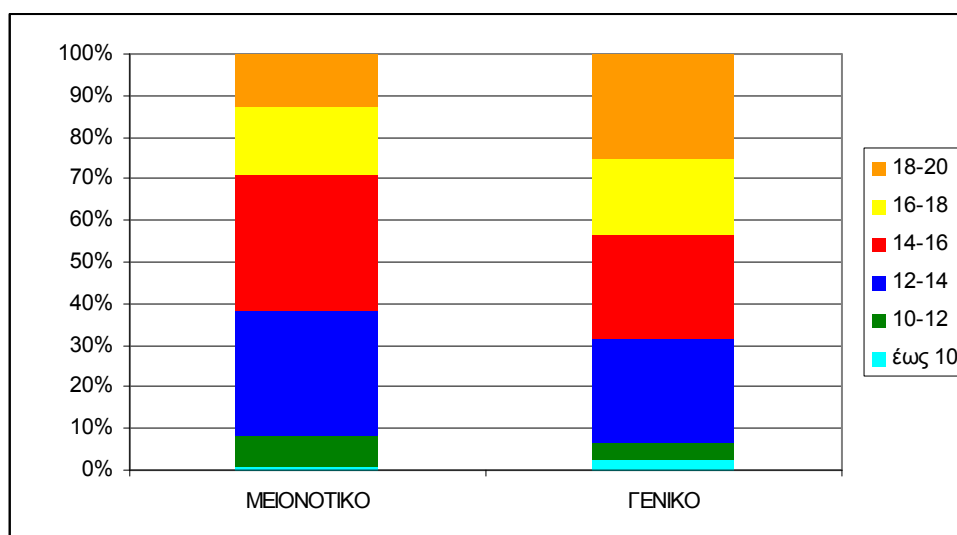
Διάγραμμα 4-90: Επίδοση Μαθητών σε Σχέση με το Φύλο τους

Επίσης, εξετάστηκε η επίδοση των μαθητών σε σχέση και με το βαθμό αστικότητας του σχολείου στο οποίο φοιτούν. Η πρώτη διαπίστωση που γίνεται από την επεξεργασία των απαντήσεων είναι ότι οι μαθητές των οποίων η βαθμολογία βρίσκεται στο χαμηλό εύρος (έως 12) δεν διαφοροποιούνται σχεδόν καθόλου σε σχέση με την αστικότητα του σχολείου τους. Η μοναδική διαφοροποίηση που διαπιστώνεται αφορά το **εύρος βαθμολογίας 12-14**, όπου το ποσοστό των μαθητών που προέρχονται από αστικά σχολεία είναι αρκετά υψηλότερο από τα μη αστικά (30,1% και 20,5% αντίστοιχα) **και το εύρος 16-18** όπου η τάση είναι αντίστροφη, δηλαδή το ποσοστό των μαθητών των αστικών σχολείων είναι μικρότερο σε σχέση με το αντίστοιχο των μαθητών των μη αστικών σχολείων (13,3% και 20,3% αντίστοιχα). Οι διαφοροποιήσεις όμως αυτές, στην κλίμακα την οποία παρουσιάζονται, δεν φαίνεται ότι μπορεί να είναι αποτέλεσμα κάποιας συγκεκριμένης σχέσης αιτίας – αποτελέσματος και μάλλον οφείλονται σε τυχαίους λόγους.

Διάγραμμα 4-91: Επίδοση των Μαθητών σε σχέση με το Βαθμό Αστικότητας του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν

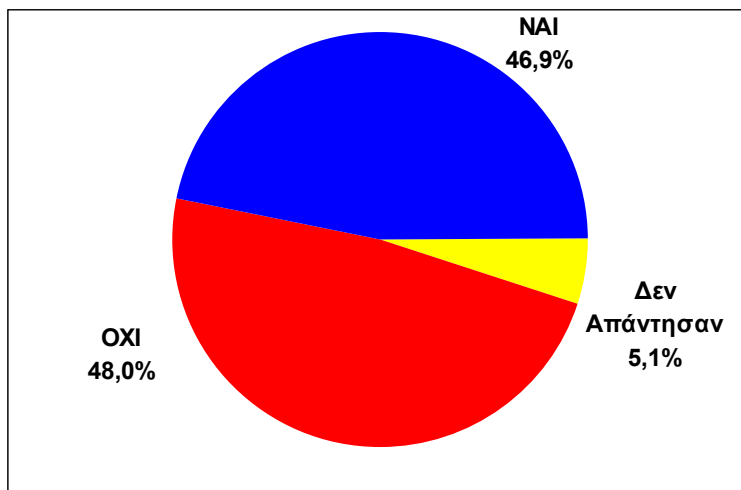
Σε ότι αφορά την επίδοση των μαθητών ανάλογα με το χαρακτήρα του σχολείου (μειονοτικό / μη μειονοτικό), διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία σημειώνουν χαμηλότερες επιδόσεις σε σχέση με εκείνους που φοιτούν σε μη μειονοτικά. Συγκεκριμένα, οι μαθητές που έχουν βαθμολογία από 16 έως 20 αποτελούν το 26,4% των μαθητών που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές που φοιτούν σε μη μειονοτικά σχολεία ανέρχεται σε 42%.

Διάγραμμα 4-92: Επίδοση των Μαθητών σε Σχέση με το Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό)

4.2.4.3 Αποτελέσματα Διευρυμένου Ωραρίου Διδασκαλίας

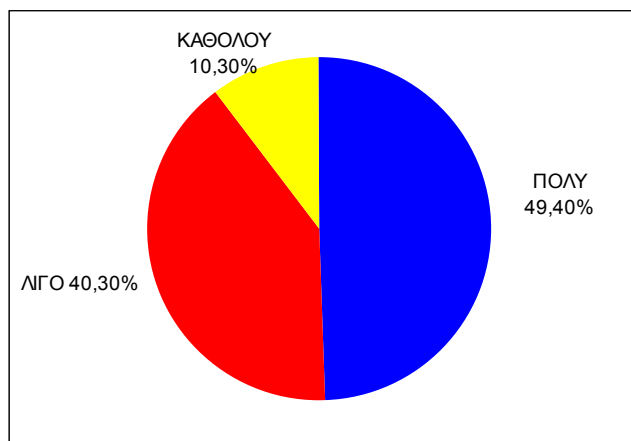
Από το σύνολο των μαθητών του δείγματος οι 611 έχουν συμμετάσχει σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας ΠΕΠ, οι 626 δεν έχουν συμμετάσχει και 67 μαθητές δεν απάντησαν την ερώτηση (από τους 67 μαθητές που δεν απάντησαν, οι 57 ήταν της πρώτης γυμνασίου που την προηγούμενη χρονιά ήταν στο Δημοτικό).

Διάγραμμα 4-93: Μαθητές που Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας

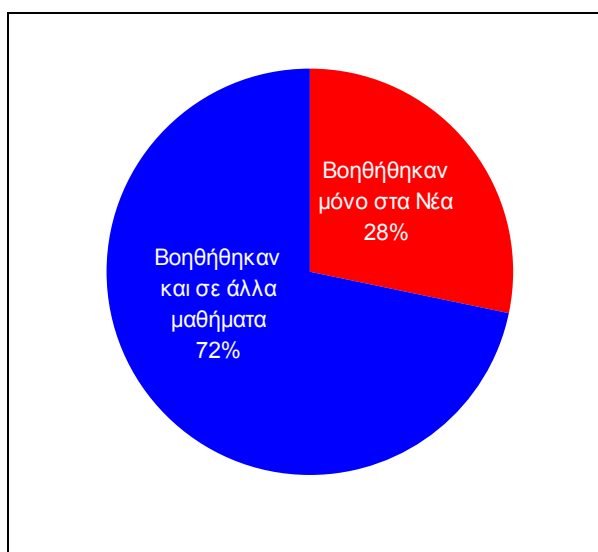
Σε ότι αφορά το συμπληρωματικό διδακτικό υλικό που διανεμήθηκε στους μαθητές που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, φαίνεται ότι τους βοήθησε αρκετά, αφού το 49,4% δήλωσε ότι βοηθήθηκε πολύ και το 40,3% βοηθήθηκε λίγο, ενώ μόλις το 10,3% δήλωσε ότι δεν βοηθήθηκε καθόλου. Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση απαντήθηκε από 660 μαθητές, αριθμός μεγαλύτερος από τον αριθμό των μαθητών του δείγματος που δήλωσαν ότι συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο (611). Το γεγονός αυτό ερμηνεύεται από τη χρήση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού στο κανονικό πρόγραμμα από επιμορφωμένους καθηγητές, όπως προέκυψε από την έρευνα πεδίου σε καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

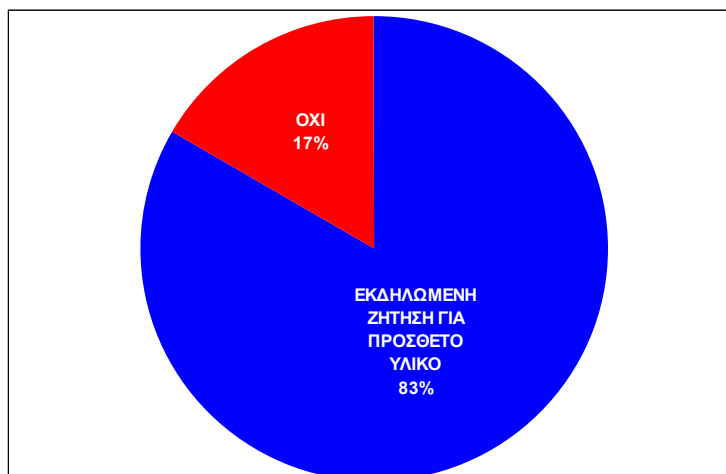
Διάγραμμα 4-94: Βαθμός στον οποίο Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Συμπληρωματικό Εκπαιδευτικό Υλικό που τους διανεμήθηκε στα Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας

Ένα σημαντικό ποσοστό των μαθητών (71,7%) δήλωσαν ότι βοηθήθηκαν από την ενισχυτική διδασκαλία και το συμπληρωματικό υλικό όχι μόνο στα Νέα Ελληνικά, αλλά και σε άλλα μαθήματα και ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών (83%) δήλωσαν ότι θα ήθελαν συμπληρωματικό υλικό / σημειώσεις και σε άλλα μαθήματα εκτός από αυτά για τα οποία τους έχουν ήδη δοθεί.

Διάγραμμα 4-95: Μαθήματα στα οποία Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Εκπαιδευτικό Υλικό της Ενισχυτικής Διδασκαλίας

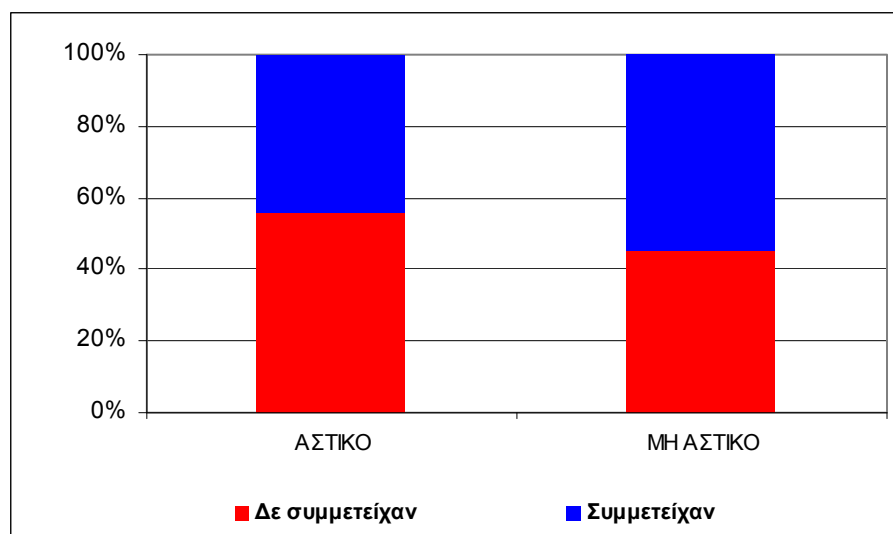

Διάγραμμα 4-96: Ζήτηση για Πρόσθετο Εκπαιδευτικό Υλικό

Η συμμετοχή στη ενισχυτική διδασκαλία εξετάστηκε και σε σχέση με τις ακόλουθες δύο μεταβλητές:

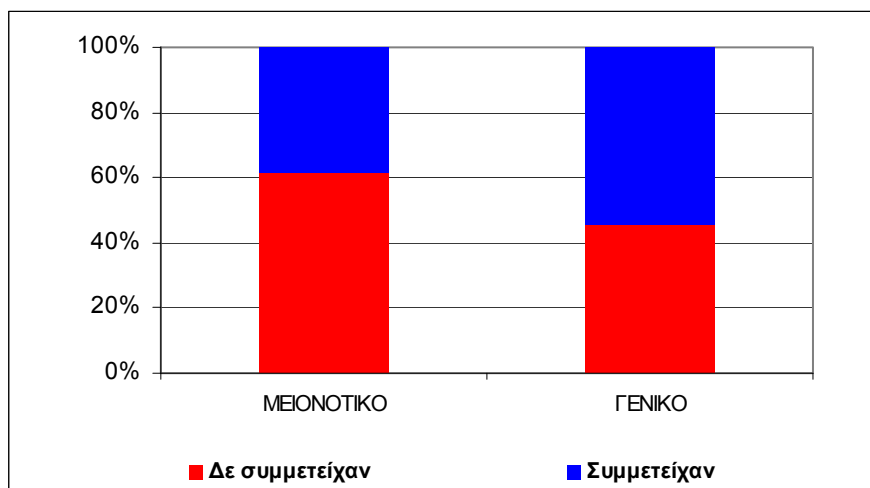
- Την αστικότητα του σχολείου στο οποίο ανήκει ο μαθητής
- Το αν είναι μειονοτικό ή όχι

Σε ότι αφορά την αστικότητα του σχολείου υπάρχει μία σχετική διαφοροποίηση ως προς το ότι το ποσοστό των μαθητών του δείγματος που φοιτούν σε **μη αστικά** σχολεία και συμμετείχαν στην ενισχυτική διδασκαλία, είναι αρκετά υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών των αστικών σχολείων. Συγκεκριμένα, το ποσοστό αυτό για τα **μη αστικά** σχολεία ανέρχεται σε 54,7% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα αστικά σχολεία ανέρχεται σε 43,9% (διαφορά περίπου 11 ποσοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 4-97: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές

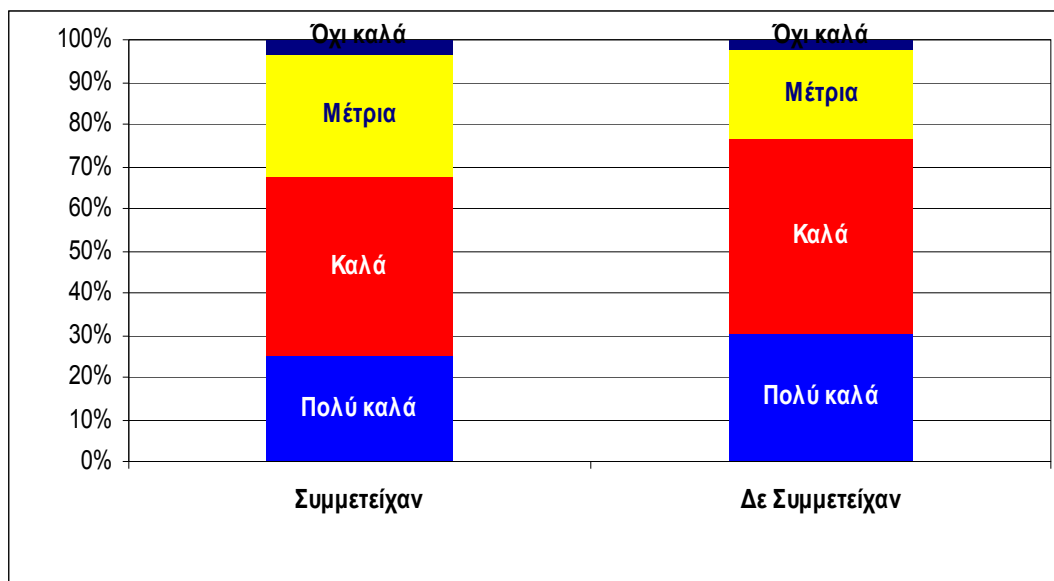
Σε ότι αφορά το χαρακτήρα του σχολείου (μειονοτικό / μη μειονοτικό), διαπιστώνεται ότι από τους μαθητές του δείγματος που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία, το 38,6% περίπου συμμετείχε στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές του δείγματος που φοιτούν σε **μη μειονοτικά** σχολεία είναι αρκετά υψηλότερο και φθάνει το 54,6%.

Διάγραμμα 4-98: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με τον Χαρακτήρα (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό) του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές

Από τους μαθητές που απάντησαν στην ερώτηση αν συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας και στο πως αξιολογούν την φετινή τους επίδοση στο σχολείο, διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει κάποια ουσιαστική συσχέτιση μεταξύ της απόδοσης, (τουλάχιστο σε ότι αφορά το πως οι μαθητές αξιολογούν την επίδοσή τους την τρέχουσα σχολική χρονιά) και της συμμετοχής των μαθητών στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας. Μάλιστα, παρατηρείται ότι, οι μαθητές που δε συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας να εμφανίζουν ελαφρά υψηλότερο ποσοστό καλής απόδοσης σε σχέση με εκείνους που συμμετείχαν. Συγκεκριμένα, το 30% περίπου των μαθητών που δε συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας δήλωσαν ότι έχουν «πολύ καλή επίδοση» φέτος, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών που συμμετείχαν ανήλθε σε 25,3%. Αντίστοιχα, το ποσοστό των μαθητών που δε συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας και οι οποίοι δήλωσαν ότι η επίδοσή τους φέτος είναι «Καλή» ανήλθε σε 46,1%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές που συμμετείχαν ανήλθε σε 42,2%.

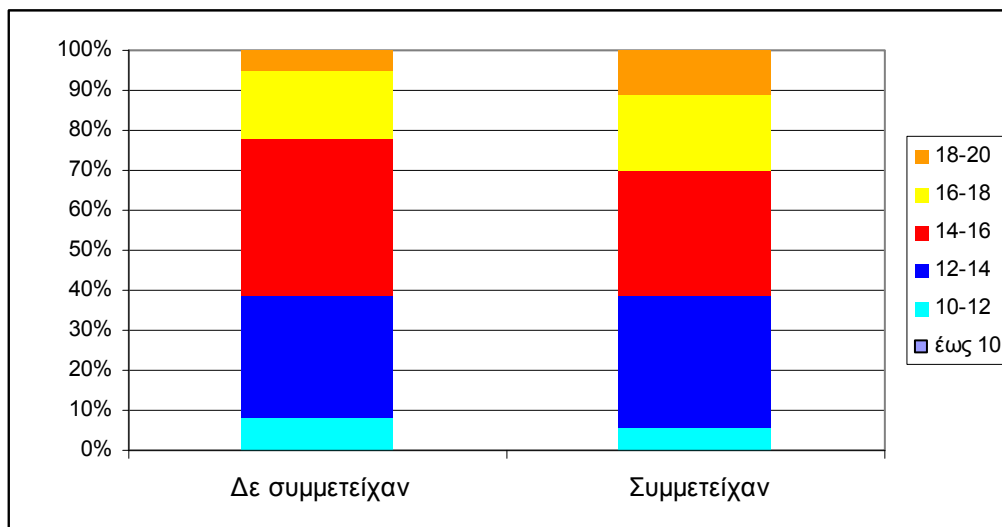
Διάγραμμα 4-99: Επίδοση Μαθητών τη Φετινή Σχολική Χρονιά σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας

Εάν συσχετιστεί η επίδοση, όπως αυτή εκφράζεται από τη βαθμολογία των μαθητών, τότε το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι μαθητές που δεν παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας παρουσιάζουν γενικά υψηλότερη βαθμολογία σε σχέση με εκείνους που συμμετείχαν. Επειδή όμως τα ποσοστά των «αριστούχων» μαθητών επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τους μαθητές της Α Γυμνασίου, οι οποίοι έρχονται από το Δημοτικό, απομονώθηκε η συγκεκριμένη τάξη, η ανάλυση πραγματοποιήθηκε μόνο για τις τάξεις Β΄ και Γ΄ και η παραπάνω εικόνα ανεστράφη ως εξής:

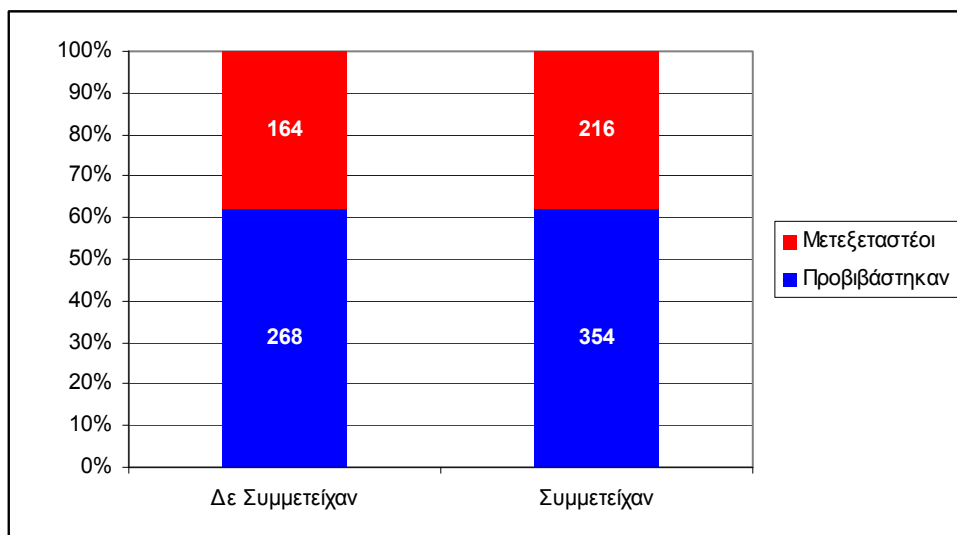
- Το ποσοστό των μαθητών που έχουν συμμετάσχει στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας και η βαθμολογία τους βρίσκεται μεταξύ 16 και 20 αποτελεί το 29% του συνολικού αριθμού των μαθητών που έχουν συμμετάσχει, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών που δεν έχουν συμμετάσχει στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανέρχεται σε 20,8%, υποδηλώνοντας έτσι μία ελαφρά θετική συσχέτιση μεταξύ της επίδοσης των μαθητών σε σχέση με τη συμμετοχή τους στην ενισχυτική διδασκαλία.

Διάγραμμα 4-100: Επίδοση Μαθητών το Προηγούμενο Σχολικό Έτος σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας (Μόνο Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου)

Σε ότι αφορά τη συσχέτιση της επίδοσης των μαθητών με τη συμμετοχή τους στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας, εξετάστηκε, επίσης, και αν υπήρχε διαφοροποίηση στους μαθητές οι οποίοι έμειναν μετεξεταστέοι την προηγούμενη χρονιά σε σχέση με το αν συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας. Και σε αυτή την περίπτωση δεν ελήφθησαν υπόψη καθόλου οι μαθητές της Α΄ Γυμνασίου. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης διασταύρωσης δεν δείχνουν κάποια διαφοροποίηση της επίδοσης των μαθητών ανάλογα με το αν συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ή όχι.

Διάγραμμα 4-101: Συσχέτιση της συμμετοχής των μαθητών στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας με τον εάν έμειναν μετεξεταστέοι ή όχι

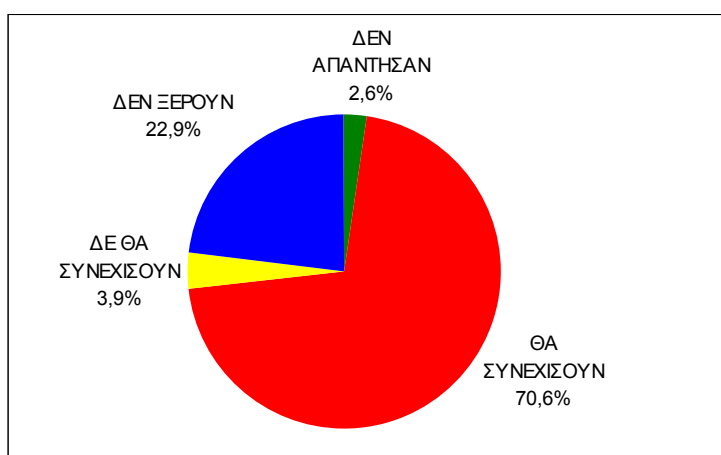
Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί ότι ο στόχος της ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν να ενισχυθεί η ικανότητα των Μουσουλμανοπαίδων στην χρήση της Ελληνικής γλώσσας καθώς και η εξοικείωσή τους με την ορολογία των Μαθηματικών, των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας (μαθήματα που στο Δημοτικό σχολείο

διδάσκονται στην Τουρκική γλώσσα) και όχι να αποτελέσει «φροντιστηριακή» ενίσχυση σε συγκεκριμένα μαθήματα. Ως εκ τούτου η σχολική επίδοση δεν εκτιμάται ότι βραχυπρόθεσμα μπορεί να δείξει εμφανώς τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης παρέμβασης, η οποία και έχει πιο μακροπρόθεσμο χαρακτήρα.

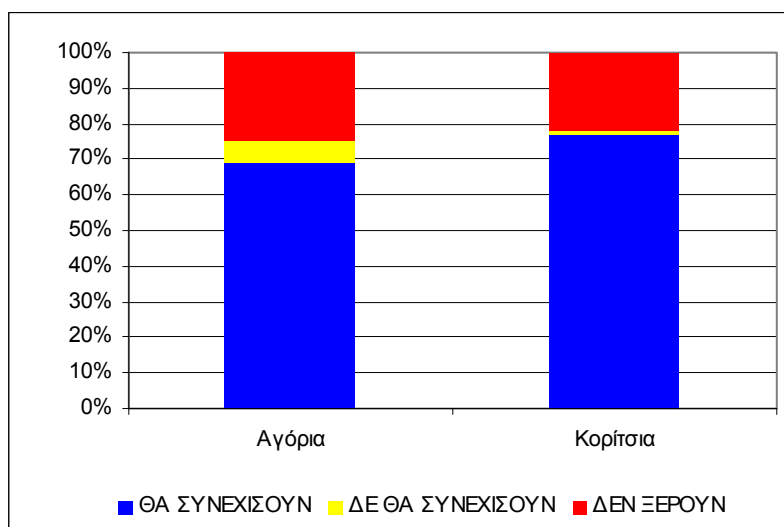
4.2.4.4 Συγκριτικά Αποτελέσματα Έρευνας σε σχέση με την Πρόθεση της Φοίτησης στο Λύκειο

Η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών (70,6%) δήλωσαν την πρόθεσή τους να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο Λύκειο, ενώ ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό μαθητών (22,9%) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν ακόμη αν θα συνεχίσουν ή όχι.

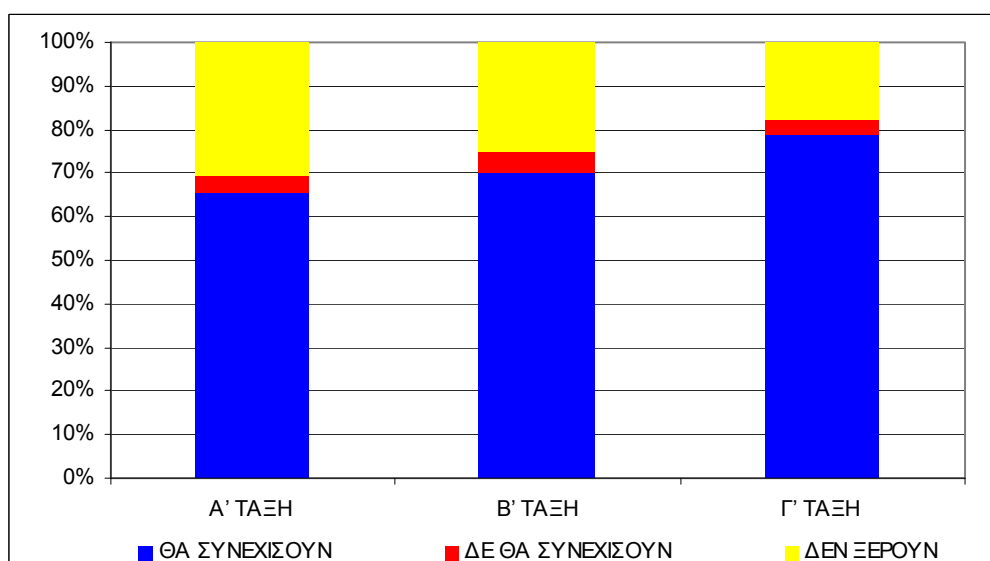
Διάγραμμα 4-102: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο

Η πρόθεση συνέχισης της φοίτησης στο λύκειο φαίνεται ότι παρουσιάζει μία σχετική διαφοροποίηση σε σχέση με το φύλο των μαθητών. Είναι εμφανές και από το διάγραμμα ότι, από τους μαθητές που απάντησαν στην ερώτηση, τα κορίτσια είναι πιο «σίγουρα» σε σχέση με τα αγόρια για την προοπτική συνέχισης της φοίτησής τους στο λύκειο. Συγκεκριμένα το 77% των κοριτσιών δηλώνουν σαφώς την πρόθεσή τους να συνεχίσουν, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα αγόρια ανέρχεται σε 69% περίπου.

Διάγραμμα 4-103: Πρόθεση της Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με το Φύλο

Σε ότι αφορά την προοπτική συνέχισης της φοίτησης στο λύκειο σε σχέση με την τάξη στην οποία φοιτούν οι μαθητές του δείγματος, τα ευρήματα από την έρευνα είναι αρκετά ενδιαφέροντα, αφού στις πιο υψηλές τάξεις το ποσοστό των μαθητών που δηλώνουν την πρόθεσή τους να συνεχίσουν στο Λύκειο είναι αρκετά υψηλότερο από τις μικρότερες τάξεις, ενώ όσο προχωρούν οι μαθητές προς τις μεγαλύτερες τάξεις μειώνεται και το ποσοστό των αναποφάσιστων. Κάνοντας μία συνδυαστική αξιολόγηση των παραπάνω παρατηρήσεων, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αναποφάσιστων μαθητών, με την πάροδο του χρόνου, τελικά αποφασίζει να συνεχίσει τις μαθητικές του σπουδές στο Λύκειο, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 4-104: Πρόθεση των Μαθητών να Συνεχίσουν στο Λύκειο ανάλογα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν

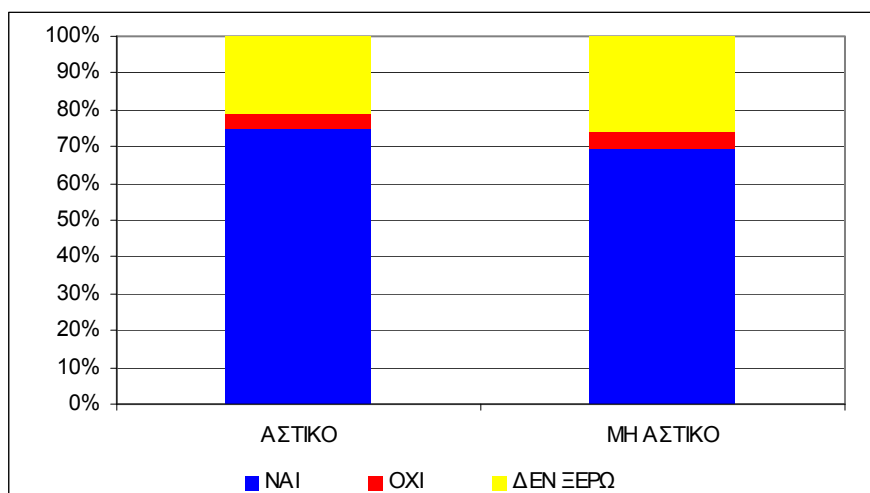
Ερμηνεύοντας διαφορετικά τα στοιχεία που προέκυψαν, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι μαθητές στην πρώτη τάξη του Γυμνασίου, οδηγούν πολλούς από αυτούς να δηλώνουν απροθυμία να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Λύκειο. Αντίστοιχα, οι ίδιοι μαθητές καταφέροντας να ξεπεράσουν τα προβλήματα και να φθάσουν στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου φαίνονται πιο αισιόδοξοι και δηλώνουν πιο πρόθυμοι να συνεχίσουν στο Λύκειο.

Τα ανωτέρω αποτελούν και ένδειξη της σημαντικής διαρροής των μουσουλμάνων μαθητών από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία.

Η πρόθεση συνέχισης της φοίτησης στο Λύκειο διασταυρώθηκε επίσης με την κατηγορία του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι μαθητές του δείγματος, δηλαδή ανάλογα με την αστικότητα και το αν είναι μειονοτικό ή όχι.

Σε ότι αφορά την αστικότητα δε διαπιστώθηκε κάποια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των αστικών και μη αστικών σχολείων. Ενώ τα ποσοστά των παιδιών που δηλώνουν ότι δε θα συνεχίσουν είναι σχεδόν τα ίδια, υπάρχει μία ελαφρά διαφοροποίηση στα ποσοστά των μαθητών που δηλώνουν αναποφάσιστα. Συγκεκριμένα το 26% των μαθητών που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία δηλώνουν ότι δεν έχουν αποφασίσει ακόμη αν θα συνεχίσουν την φοίτησή τους στο λύκειο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές των αστικών σχολείων είναι στο 21% περίπου.

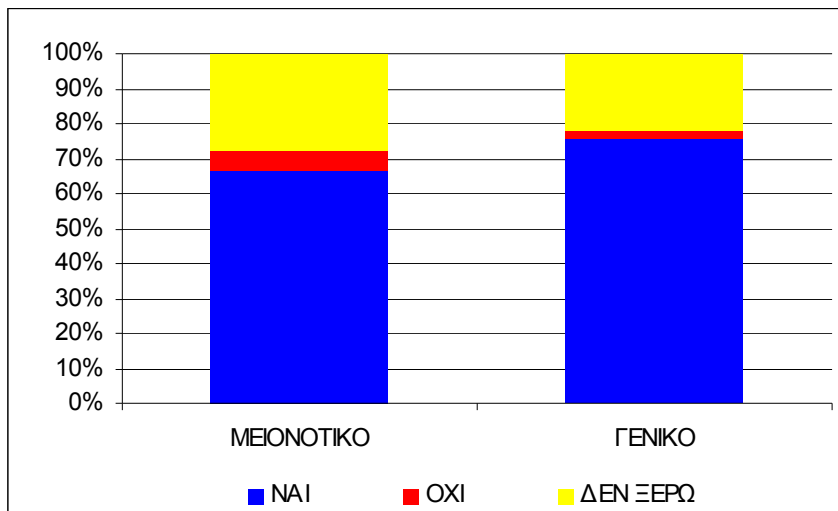
Διάγραμμα 4-105: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου

Σε ότι αφορά το χαρακτήρα του σχολείου, εντοπίζεται μία διαφοροποίηση των μαθητών του δείγματος που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία αφού το ποσοστό των παιδιών που έχουν αποφασίσει να μη συνεχίσουν όπως επίσης και των αναποφάσιστων είναι υψηλότερα στα μειονοτικά από τα μη μειονοτικά σχολεία. Συγκεκριμένα το 66,6% των μαθητών που φοιτούν σε μειονοτικά σχολεία δήλωσαν την πρόθεσή τους να

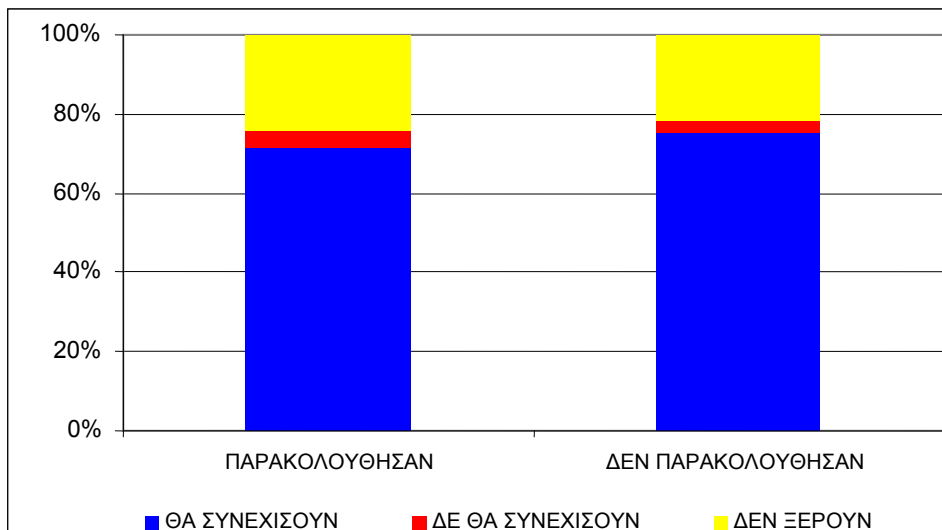
συνεχίσουν, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μαθητές που φοιτούν σε μη μειονοτικά σχολεία ανέρχεται σε 75,2%.

Διάγραμμα 4-106: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με τον Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό)

Πραγματοποιήθηκε επίσης διασταύρωση της πρόθεσης φοίτησης στο Λύκειο με το αν οι μαθητές είχαν συμμετάσχει στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας. Από τους μαθητές που απάντησαν και τις δύο ερωτήσεις, δεν προκύπτει κάποια σημαντική συσχέτιση. Οι μαθητές που δεν συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας εμφανίζονται σε οριακά υψηλότερα ποσοστά (4 ποσοστιαίες μονάδες) να δηλώνουν την πρόθεσή τους να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στο Λύκειο.

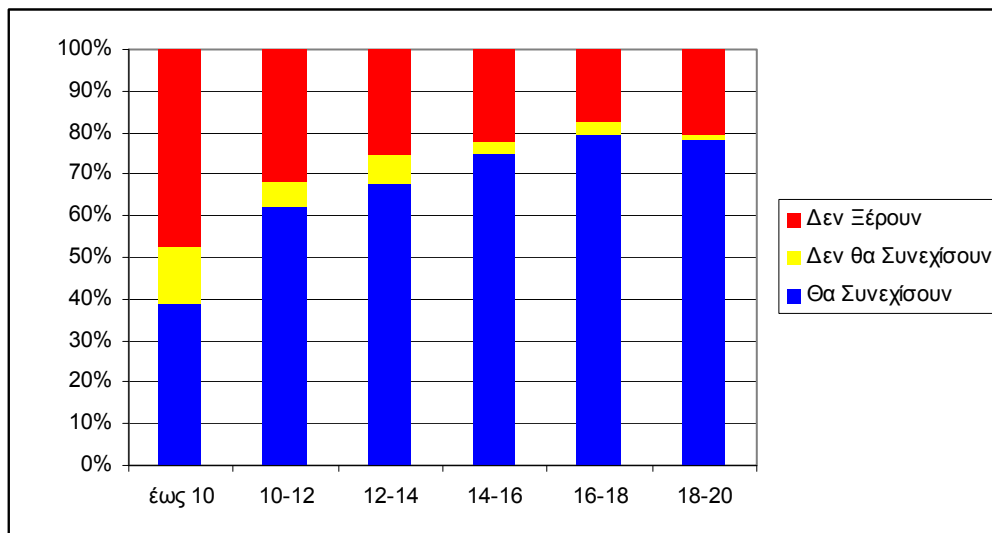
Διάγραμμα 4-107: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο σε Σχέση με το αν οι Μαθητές συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας

Σε ότι αφορά την πρόθεση της φοίτησης στο Λύκειο σε σχέση με την επίδοση των μαθητών (όπως αυτή μετράται σύμφωνα με τη βαθμολογία της προηγούμενης

σχολικής χρονιάς), εντοπίζεται σαφής διαφοροποίηση, αφού όσο χαμηλώνει ο βαθμός τόσο περιορίζεται και το σχετικό ποσοστό των μαθητών που δηλώνουν ότι δεν θα συνεχίσουν το σχολείο.

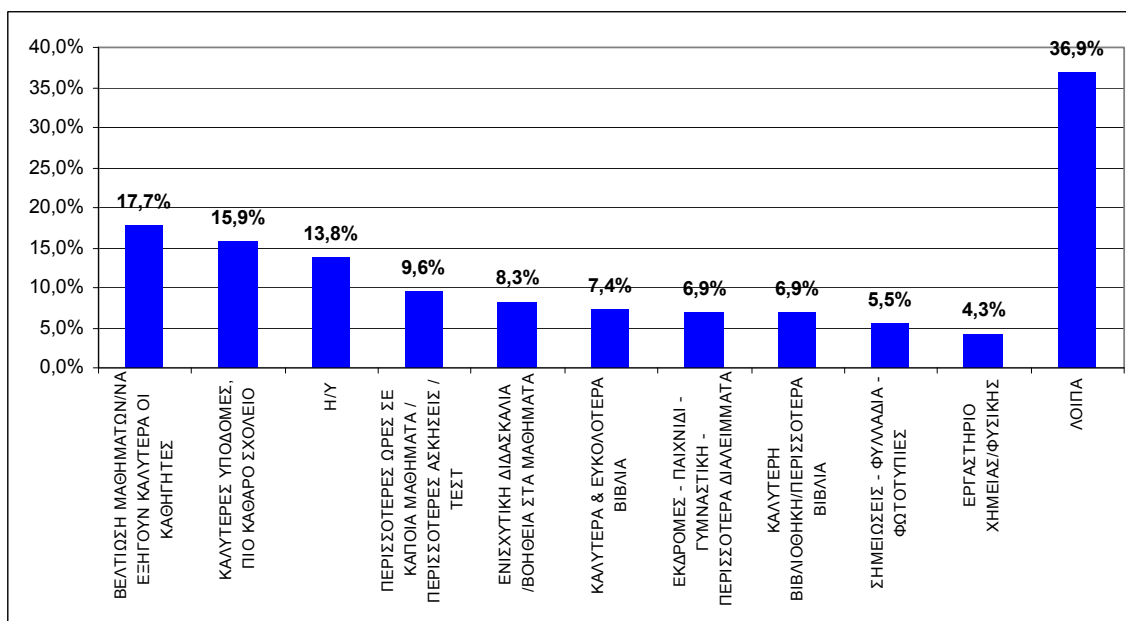
Διάγραμμα 4-108: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο Ανάλογα με την Επίδοση

4.2.4.5 Σύνοψη Αποτελεσμάτων Ελεύθερης Ερώτησης

Στο τέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους μαθητές να εκθέσουν ελεύθερα προτάσεις που θα έκαναν κατά την άποψή τους το σχολείο και τα μαθήματά τους καλύτερα. Στην ερώτηση απάντησαν 908 μαθητές (69,6% του συνόλου του δείγματος). Οι απαντήσεις που δόθηκαν ποίκιλαν σε περιεχόμενο και προτάσεις, γι' αυτό το λόγο συγκεντρώθηκαν και ενοποιήθηκαν σε κάποιες βασικές κατηγορίες, όπως φαίνονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 4-109: Προτάσεις Μαθητών για τη Βελτίωση του Σχολείου – Μαθημάτων

Από την επεξεργασία των απαντήσεων προέκυψαν τα εξής:

- Το 17,7% των μουσουλμάνων μαθητών ζητούν να υπάρχει περισσότερη επεξήγηση από τους καθηγητές μέσα στην τάξη, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις ζήτησαν και αλλαγή καθηγητών. Στα μη αστικά και τα μη μειονοτικά σχολεία το αίτημα αυτό εμφανίζεται σε μεγαλύτερη συχνότητα σε σχέση με τα αστικά και μειονοτικά σχολεία αντίστοιχα.
- Το 15,9% ζητά καλύτερες υποδομές δίνοντας έμφαση σε τρία βασικά σημεία, 1) την καθαριότητα, 2) μεγαλύτερους χώρους προαυλισμού, 3) κλειστά γυμναστήρια
- Το 13,86% ζητά περισσότερους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, αίτημα που εμφανίζεται σε αρκετά μεγαλύτερη συχνότητα στα αστικά και τα μειονοτικά σχολεία
- Το 9,6% ζητά περισσότερα μαθήματα τα οποία συγκεντρώνονται κυρίως γύρω από ξένες γλώσσες και ενίσχυση του μαθήματος της πληροφορικής, ενώ επίσης ζητείται να γίνονται περισσότερες ασκήσεις
- Το 8,3% ζητά περισσότερη ενισχυτική διδασκαλία και βοήθεια στα μαθήματα, ενώ υπάρχουν αρκετές απαντήσεις όπου εξειδικεύεται η ανάγκη και σε συγκεκριμένα μαθήματα όπως η ιστορία, τα μαθηματικά και τα αρχαία. Το αίτημα αυτό εμφανίζεται σε αρκετά μεγάλη συχνότητα στα αστικά σχολεία.
- Το 7,4% ζητά πιο κατανοητά βιβλία, χωρίς όμως να εξειδικεύονται οι απαντήσεις σε συγκεκριμένα μαθήματα ή θεματικές ενότητες
- Το 6,9% ζητά βιβλιοθήκη στο σχολείο (ακόμη και εκεί που υπάρχουν, ζητούνται μεγαλύτερες βιβλιοθήκες), αίτημα το οποίο εμφανίζεται συχνότερα στα αστικά και στα μειονοτικά σχολεία.
- Το 5,5% ζητά περισσότερες σημειώσεις – φωτοτυπίες ενισχυτικές των μαθημάτων τους
- Τέλος το 4,3% των μαθητών ζητούν εργαστήρια φυσικής και χημείας

Σε ότι αφορά τα «Λοιπά» σχόλια των μαθητών (που αντιπροσωπεύουν σε συχνότητα το 36,9% των απαντήσεων που δόθηκαν) εστιάζουν κυρίως σε θέματα που άπτονται της θετικής συνεισφοράς της ενισχυτικής διδασκαλίας (3,9% των απαντήσεων), της ανάγκης των παιδιών για μεγαλύτερη επιμέλεια (3,1%), προβλημάτων μετακίνησης από και προς το σχολείο (απαντήθηκε από το 4,2% των παιδιών που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία και το 2,1% του συνολικού αριθμού των μαθητών που απάντησαν). Οι υπόλοιπες απαντήσεις συναντήθηκαν σε πολύ μικρή συχνότητα και αφορούν στην

πλειοψηφία τους θέματα που δεν άπτονται του εκπαιδευτικού αντικειμένου και δεν σχετίζονται με το αντικείμενο της αξιολόγησης.

4.2.4.6 Συνοπτικά Συμπεράσματα της Έρευνας

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα εξάγονται τα εξής κύρια σημεία:

- Λαμβάνοντας υπόψη τις σχολικές επιδόσεις διαπιστώνεται ότι οι μουσουλμάνοι μαθητές αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, τα οποία οφείλονται κυρίως στη γλώσσα. Αυτό φαίνεται τόσο από το ποσοστό των μετεξεταστέων, όσο και από τη βαθμολογία που συγκεντρώνουν οι μαθητές συνολικότερα. Διαπιστώθηκε επίσης από την ανάγνωση των ερωτηματολογίων η δυσκολία τους στον γραπτό ελληνικό λόγο.
- Αν προσπαθήσει κανείς να διακρίνει διαφοροποιημένες ομάδες μέσα στο δείγμα θα ξεχωρίσει μία ομάδα μαθητών που φοιτεί σε μειονοτικά σχολεία. Η συγκεκριμένη ομάδα έχει τα εξής χαρακτηριστικά:
 - Χαμηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τους υπόλοιπους μαθητές
 - Μικρότερη συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας
 - Μικρότερη πιθανότητα να συνεχίσουν το σχολείο, όπως αυτή εκφράζεται είτε από την δήλωση των προθέσεών τους, είτε από την μεγαλύτερη αναποφασιστικότητα που δείχνουν σε σχέση με τους μαθητές των μη μειονοτικών σχολείων
 - Αποτελείται κυρίως από αγόρια
- Η σταδιακή ωρίμανση των μαθητών, με το πέρασμα από τη μία τάξη στην άλλη, δείχνει ότι ενισχύει την πρόθεσή τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους, στοιχείο αρκετά ενθαρρυντικό που μπορεί να ερμηνευτεί θετικά και σε ότι αφορά τη σταδιακή ένταξη της μειονότητας στην Ελληνική κοινωνία
- Η ενισχυτική διδασκαλία έχει αντιμετωπιστεί θετικά από την πλειονότητα των μαθητών και θεωρείται ότι τους βοήθησε. Το υλικό που διανεμήθηκε είχε αρκετά μεγάλη αποδοχή και δεν βοήθησε μόνο στην κατανόηση της γλώσσας αλλά και στα υπόλοιπα μαθήματα. Πολλοί όμως μαθητές ζητούν ενισχυτικό υλικό και στα υπόλοιπα μαθήματα εκτός από τη γλώσσα.
- Παρά το γεγονός ότι υπάρχει ευρεία αποδοχή της ενισχυτικής διδασκαλίας, η επίδρασή της στις επιδόσεις των μαθητών είναι ακόμη πολύ μικρή και δεν έχει δείξει απτά αποτελέσματα, ενώ η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μαθητών

- Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, οι μαθητές, όταν τους δόθηκε η δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα προτάσεις και απόψεις για την καλύτερευση του σχολείου τους αναφέρθηκαν σε μεγάλο ποσοστό σε θέματα οριζόντιου χαρακτήρα (υποδομές, Η/Υ, θεματολογία μαθημάτων), θέματα δηλαδή που μπορεί να απασχολούν τον κάθε μαθητή ανεξαρτήτως γλώσσας και θρησκείας, και τα βασικά θέματα στα οποία εξειδίκευσαν τα σχόλιά τους σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες που τους χαρακτηρίζουν ήταν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν από την διδασκαλία των καθηγητών (ζητούν περισσότερες επεξηγήσεις), τα βιβλία και την ανάγκη τους για περισσότερη ενισχυτική διδασκαλία και υποστηρικτικό υλικό

4.3 Αλλοδαποί και Παλιννοστούντες

4.3.1 Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού

4.3.1.1 Ταυτότητα Έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε δασκάλους της Α/βάθμιας εκπαίδευσης με μαθητές παλιννοστούντες και αλλοδαπούς και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των επιμορφωτικών αναγκών των δασκάλων και

την καταγραφή των απόψεων των δασκάλων αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά στη:

- συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Προγράμματος
- λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε σύνολο 103 εκπαιδευτικών 14 δημοτικών σχολείων. Η κατανομή των σχολείων αυτών ανά Νομό απεικονίζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4-3: Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Δασκάλων

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
Αττικής	4	18
Θεσσαλονίκης	2	21
Κορινθίας	4	7
Ιωαννίνων	4	57

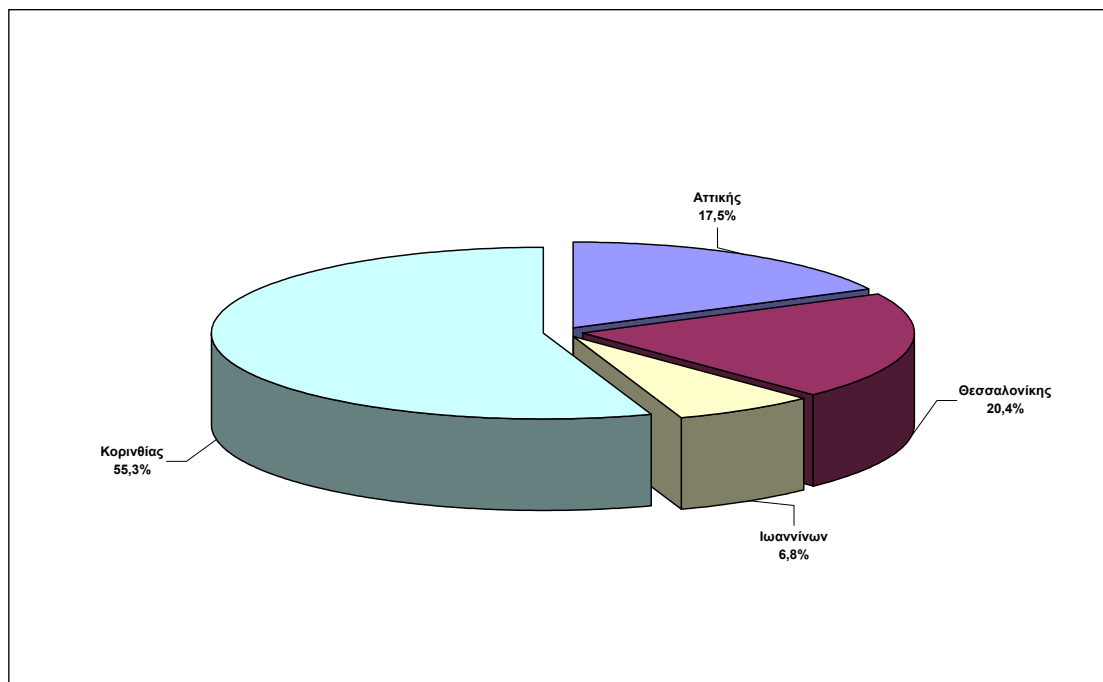
Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τη συγκέντρωση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών Α/βάθμιας εκπαίδευσης σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκαν πίνακες σχολικών μονάδων που δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης και επιλέχθηκαν εκείνα τα σχολεία που είχαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού.

Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων και το ερωτηματολόγιο) την οποία απέστειλε στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για να την ενημερώσει για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις κατά τόπου Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

Τα ποσοστά κατανομής των εκπαιδευτικών Α/βάθμιας εκπαίδευσης ανά Νομό παρουσιάζονται ακολούθως:

Διάγραμμα 4-110: Κατανομή σχολείων ανά νομό

Το 55,3% των δασκάλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διδάσκει σε σχολεία του Νομού Κορινθίας.

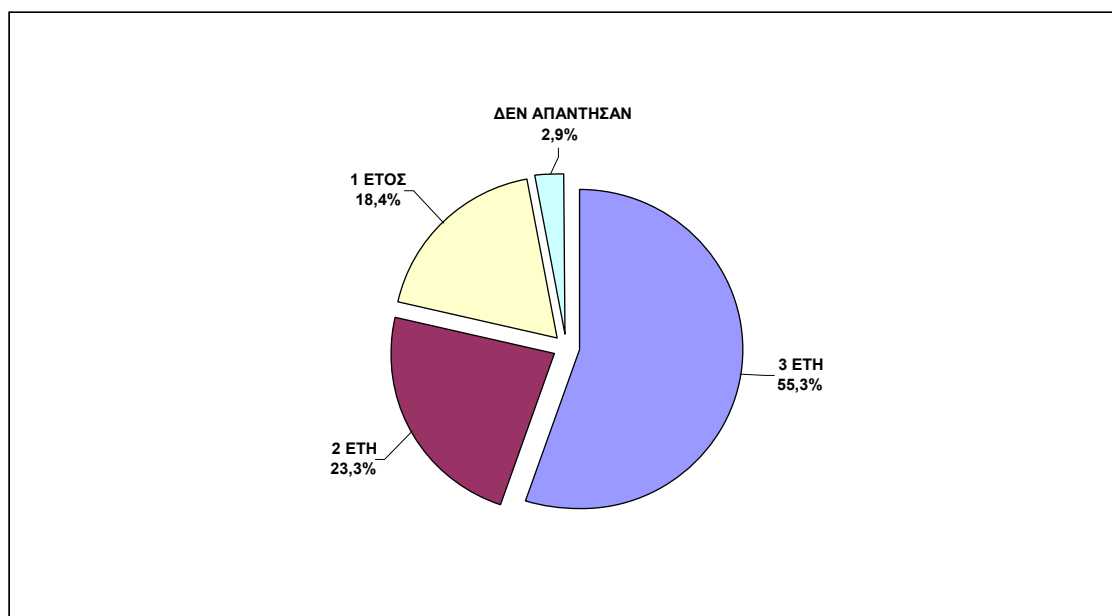
Το 20,7% των δασκάλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διδάσκει σε σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης.

Το 17,5% των δασκάλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο προέρχεται από σχολεία του Νομού Αττικής.

Το υπόλοιπο 6,8% των δασκάλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο προέρχεται από σχολεία του Νομού Ιωαννίνων.

Παρατηρείται επίσης ότι περισσότεροι από τους μισούς (55,3%) των ερωτηθέντων δασκάλων διδάσκουν στο ίδιο σχολείο για τρία έτη (κατά κύριο λόγο συνεχόμενα), ενώ το 23,3% διδάσκει στο ίδιο σχολείο για δύο έτη. Σε μικρότερο ποσοστό (18,4%) απαντούνται οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στο ίδιο σχολείο μόνο ένα έτος. Σημειώνεται επίσης, ότι το 2,9% των ερωτηθέντων δεν συμπλήρωσαν το σχετικό πεδίο του ερωτηματολογίου (Διάγραμμα 4-111).

Διάγραμμα 4-111: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο

Συνεπώς διεξάγεται το ασφαλές συμπέρασμα ότι οι δάσκαλοι αυτοί δεν έχουν την τάση αποχώρησης από το σχολείο που διδάσκουν και ότι από την μακρόχρονη σχετικά παραμονή τους σε αυτό έχουν σημαντική εμπειρία στη διδασκαλία παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού.

Η κατανομή του δείγματος των δασκάλων της Α/βάθμιας εκπαίδευσης με μαθητές παλινοστούντες και αλλοδαπούς είναι η ακόλουθη (βλ. Διάγραμμα 4-112):

Το 9,7% των δασκάλων διδάσκει στην Α' δημοτικού

Το 10,7% των δασκάλων διδάσκει στην Β' δημοτικού

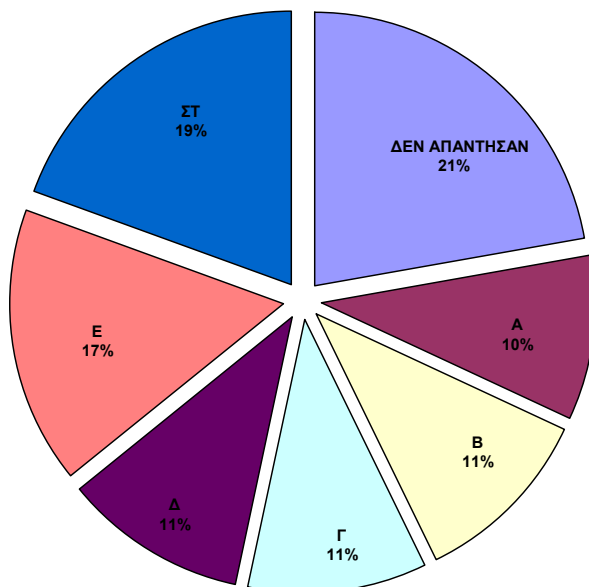
Το 10,7% των δασκάλων διδάσκει στην Γ' δημοτικού

Το 10,7% των δασκάλων διδάσκει στην Δ' δημοτικού

Το 16,5% των δασκάλων διδάσκει στην Ε' δημοτικού

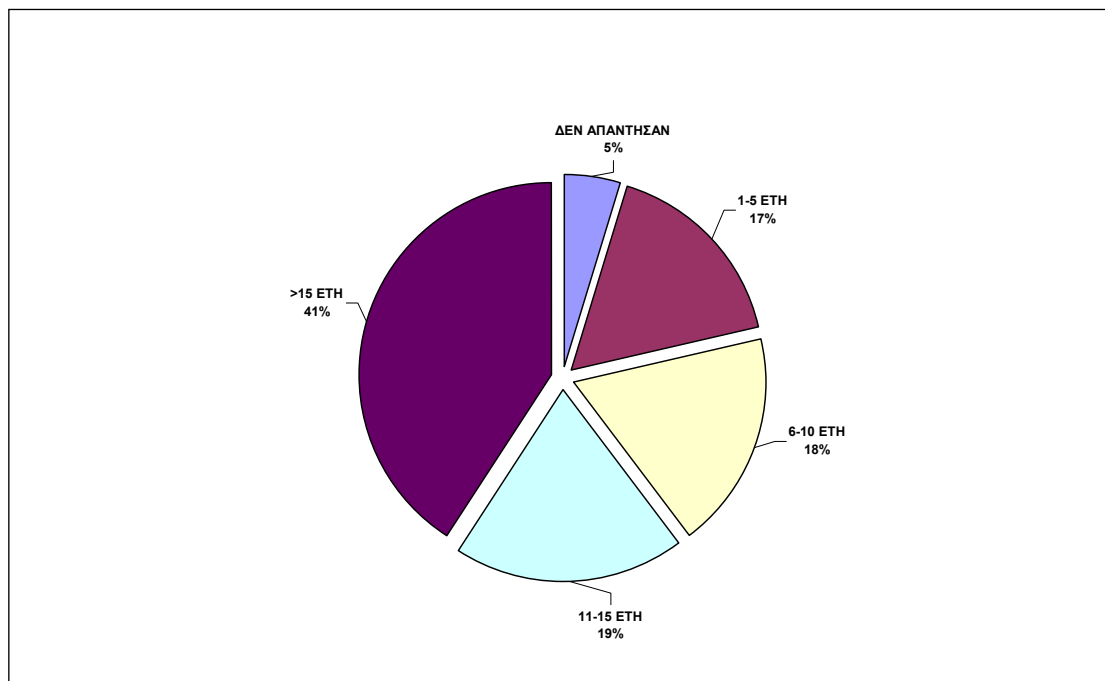
Το 19,4% των δασκάλων διδάσκει στην ΣΤ' δημοτικού

Διάγραμμα 4-112: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη

Τονίζεται ότι το 23,3% των δασκάλων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση για την τάξη στην οποία διδάσκουν.

Διάγραμμα 4-113: Διδακτική εμπειρία δασκάλων

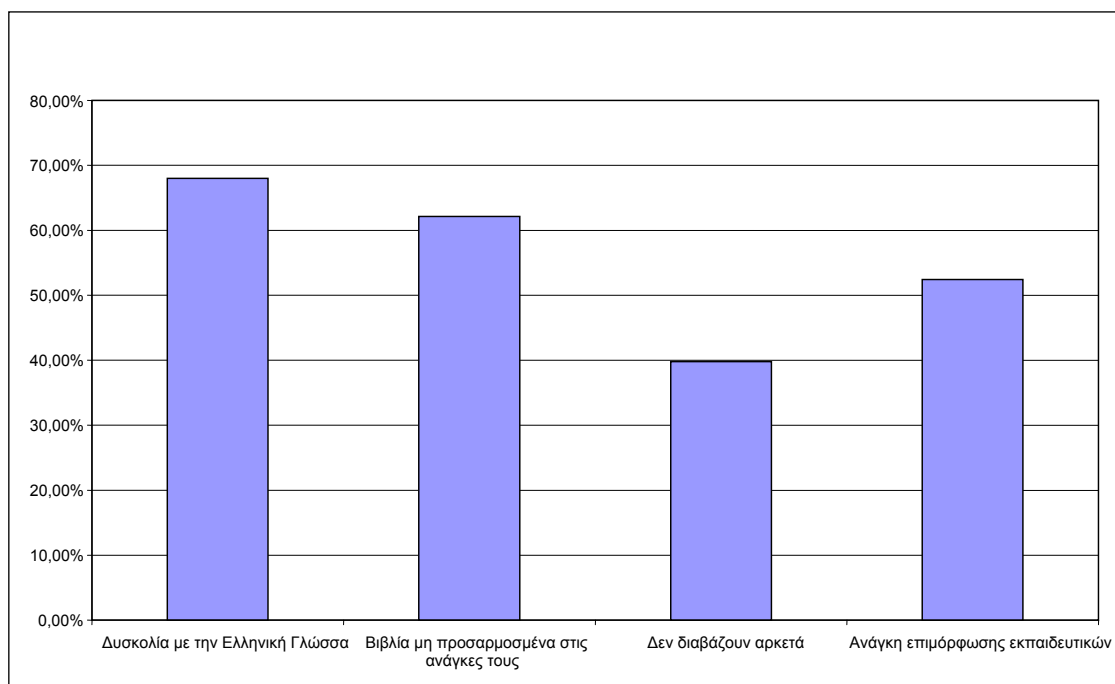

Όσον αφορά τη διδακτική εμπειρία των ερωτηθέντων δασκάλων (Διάγραμμα 4-113) διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων διαθέτει σημαντική εμπειρία. Πιο συγκεκριμένα το 41% των δασκάλων έχουν διδακτική εμπειρία άνω των 15 ετών, ενώ το 19% των δασκάλων έχουν διδακτική εμπειρία από 11 έως 15 έτη. Συμπληρωματικά, το 18% έχει διδακτική εμπειρία από 6 έως 10 έτη και το 17% έχει διδακτική εμπειρία από 1 έως 5 έτη. Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των δασκάλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διαθέτει μεγάλη διδακτική εμπειρία, κρίνεται θετικό ως προς τη δυνατότητα αποτύπωσης της εμπειρίας αυτής στο ερωτηματολόγιο. Σημειώνεται, επίσης ότι το 5% των ερωτηθέντων δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου.

4.3.1.2 Συμπεράσματα σε σχέση με την επιμόρφωση των δασκάλων

Παρακάτω παρατίθενται τα συμπεράσματα της έρευνας σχετικά με το θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Α/βάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες και ανάγκες των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Αρχικά παρουσιάζεται το διάγραμμα (Διάγραμμα 4-114) στο οποίο αποτυπώνονται η απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις αιτίες των δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός στόχος, για το λόγο ότι το θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών συνδέεται άμεσα με τις δυσκολίες των μαθητών, αφού οι δάσκαλοι λόγω έλλειψης επιμόρφωσης δεν είναι σε θέση να υποστηρίξουν κατάλληλα τις ανάγκες των μαθητών αυτών.

Διάγραμμα 4-114: Αιτίες δυσκολίας μαθητών

Παρατηρείται ότι περισσότεροι από τους μισούς (52%) των ερωτηθέντων δασκάλων που διδάσκουν σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές θεωρούν ότι χρειάζεται ειδική επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Σχετικά με συγκεκριμένες άλλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές:

το 68% των ερωτηθέντων δασκάλων θεωρεί ότι οι περισσότεροι μαθητές του πληθυσμού-στόχου αντιμετωπίζουν δυσκολία στο μάθημα των Ελληνικών.

το 52% των ερωτηθέντων δασκάλων θεωρεί ότι οι περισσότεροι μαθητές του πληθυσμού-στόχου αντιμετωπίζουν δυσκολία όσον αφορά την κατανόηση των βιβλίων και

το 40% ερωτηθέντων δασκάλων θεωρεί ότι οι περισσότεροι μαθητές του πληθυσμού-στόχου αντιμετωπίζουν δυσκολία διότι δεν διαβάζουν αρκετά.

Άλλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές κατά την άποψη των ερωτηθέντων δασκάλων μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Δυσκολία όσον αφορά το λεξιλόγιο και τη γραφή, καθώς και στη χρήση ορολογίας μαθημάτων, που μπορεί αν συνδεθεί με τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν στο μάθημα των Ελληνικών γενικότερα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

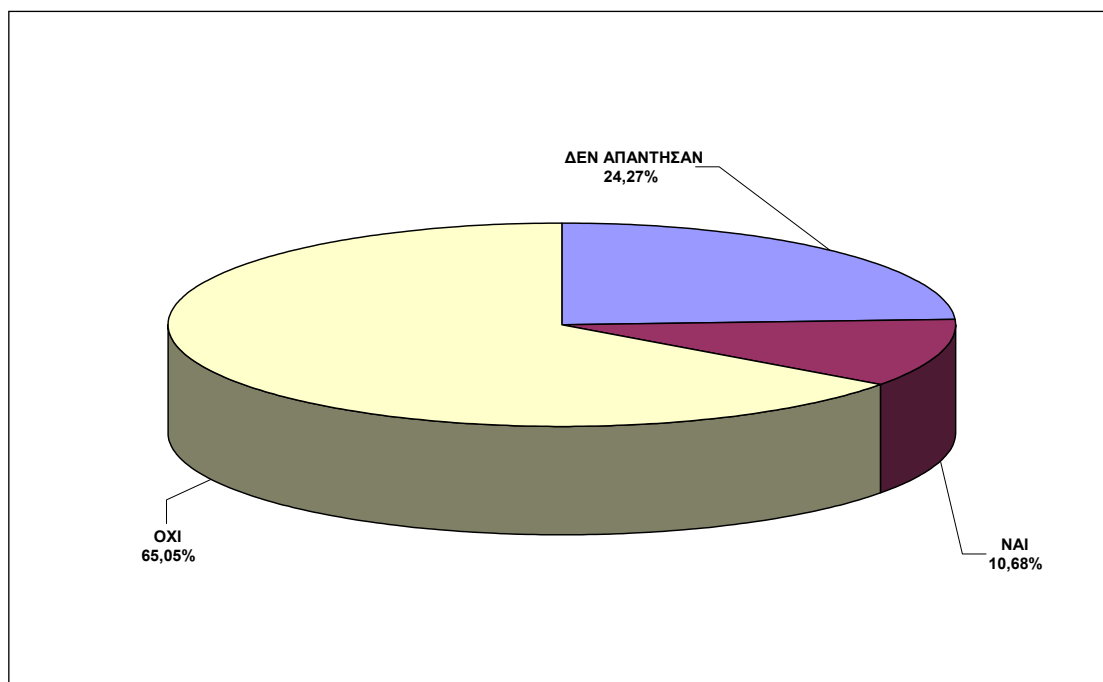
Γενικότερη δυσκολία στη μαθησιακή τους πορεία λόγω έλλειψης ουσιαστικής βοήθειας και επιτήρησης από την οικογένειά τους σε συνδυασμό με τα γενικότερα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες αυτές. Μάλιστα διατυπώνεται από πολλούς και η άποψη ότι δεν υπάρχει επαρκής επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των γονιών των μαθητών αυτών σχετικά με τις ανάγκες του ελληνικού σχολείου και τη λειτουργία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Όσον αφορά τη συμμετοχή των ερωτηθέντων δασκάλων σε επιμορφωτικά σεμινάρια (Διάγραμμα 4-115), διαπιστώνεται ότι το ποσοστό που έχει παρακολουθήσει τέτοια σεμινάρια είναι πολύ μικρό, της τάξεως του 10,7% (11 μόνο στο σύνολο των ερωτηθέντων), ενώ το 32,8% δεν έχει απαντήσει στη σχετική ερώτηση.

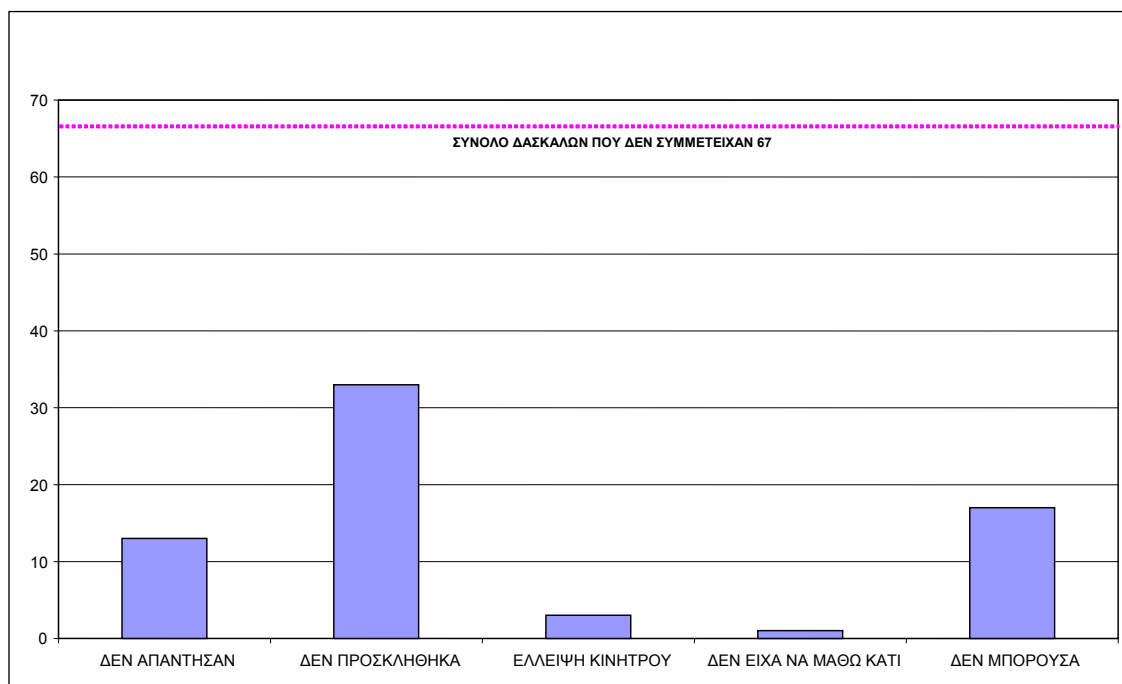
Οι λόγοι για τους οποίους οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί δεν συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια (Διάγραμμα 4-116) είναι οι εξής:

- Το 49,3% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν έλαβε πρόσκληση για συμμετοχή σε κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο.
- Το 25,4% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν συμμετείχε στην επιμόρφωση γιατί δεν μπορούσε, αν και είχε προσωπικό ενδιαφέρον.

Διάγραμμα 4-115: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια

Διάγραμμα 4-116: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια

- Το 4,5% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν συμμετείχε λόγω έλλειψης κινήτρου.
- Μόνο 1 στους 67 δήλωσε ότι δεν συμμετείχε διότι θεωρεί ότι δεν είχε κάτι να μάθει από τα επιμορφωτικά σεμινάρια.

Είναι αξιοσημείωτο ότι περίπου οι μισοί των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών δεν ενημερώθηκαν για τη διεξαγωγή των επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Τέλος, σημειώνεται ότι το 19,4% των ερωτηθέντων δεν απάντησε στη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Το γεγονός της χαμηλής συμμετοχής των εκπαιδευτικών του δείγματος στα επιμορφωτικά σεμινάρια καθιστά επισφαλής τη διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα των σεμιναρίων αυτών.

Σε γενικές γραμμές μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα από το μικρό δείγμα των εκπαιδευτικών που επιμορφώθηκαν:

Η παρακολούθηση των σεμιναρίων οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη συνάφειά τους με το εκπαιδευτικό αντικείμενο των συμμετεχόντων (8 στους 11 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν απάντησαν σχετικά).

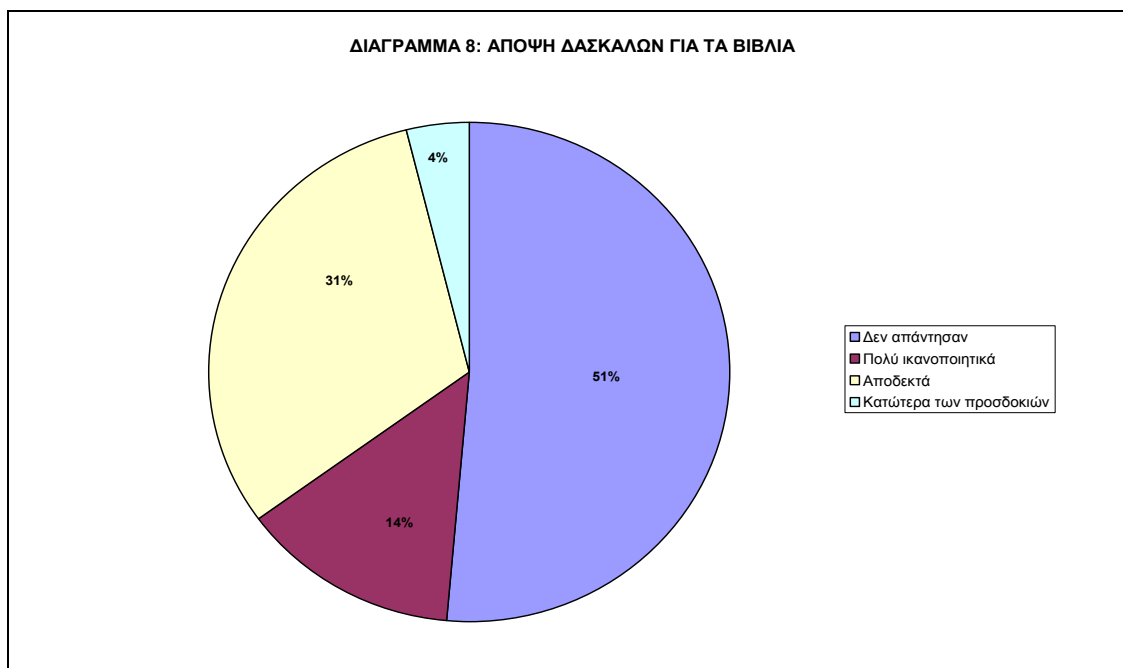
Τα σεμινάρια θεωρήθηκαν σε γενικές γραμμές ικανοποιητικά (το 73% των συμμετεχόντων απάντησε ότι τα σεμινάρια βοήθησαν είτε πολύ είτε αρκετά).

Η διάρκεια των σεμιναρίων θεωρήθηκε εν μέρει ικανοποιητική

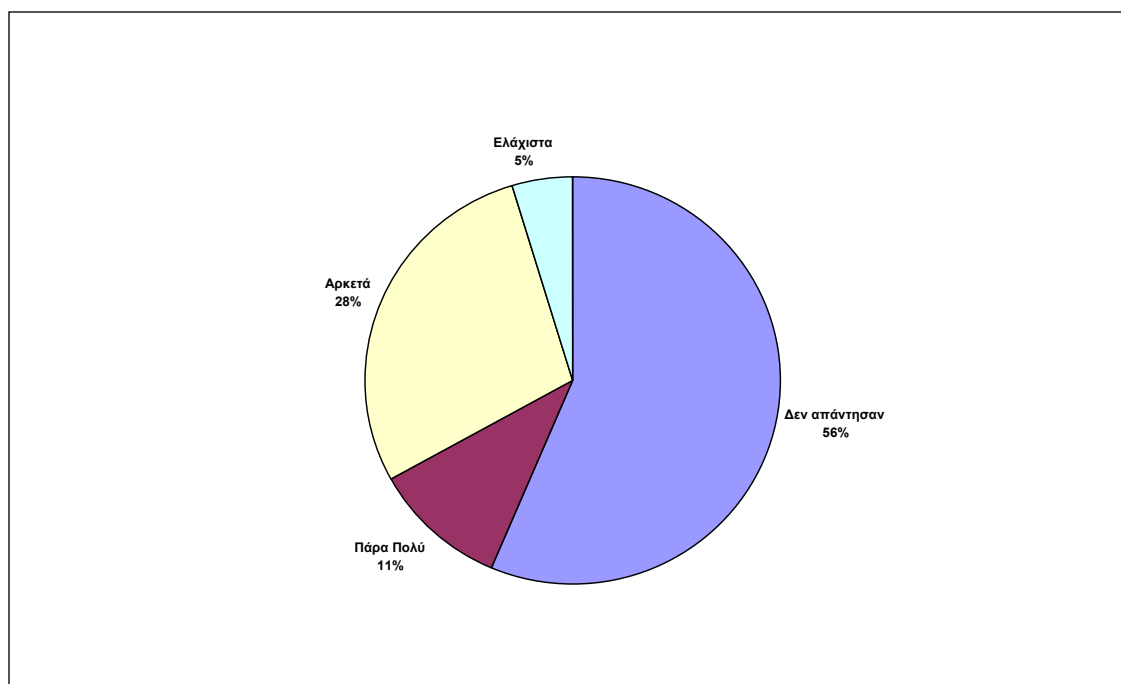
Ο αριθμός των συμμετεχόντων στα σεμινάρια κρίθηκε εν πολλοίς ως ο κατάλληλος.

4.3.1.3 Συμπεράσματα σε σχέση με την άποψη των εκπαιδευτικών για τα βιβλία

Σχετικά με την άποψη των εκπαιδευτικών για τα νέα βιβλία που διανεμήθηκαν (Διάγραμμα 4-117) το 31% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησαν ότι τα βρίσκουν αποδεκτά. Το 14% των ερωτηθέντων δηλώνει ικανοποιημένο από τα βιβλία αυτά, ενώ το 4% θεωρεί ότι τα βιβλία αυτά είναι κατώτερα αυτών που απαιτούνται για τις ανάγκες των μαθητών αυτών. Επίσης κανένας από τους ερωτηθέντες που απάντησαν στην ερώτηση αυτή δεν θεωρεί ότι τα βιβλία αυτά είναι χειρότερα από αυτά που είχαν διανεμηθεί κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως και ότι υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 52% των εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια, που δεν απάντησε καθόλου τη συγκεκριμένη ερώτηση.

Διάγραμμα 4-117: Άποψη δασκάλων για τα βιβλία

Όσον αφορά την άποψη των εκπαιδευτικών για το κατά πόσο τα νέα βιβλία του προγράμματος βοήθησαν τους μαθητές του πληθυσμού-στόχου (Διάγραμμα 4-118), το 36,07% θεωρεί ότι τα βιβλία αυτά βοήθησαν τους μαθητές αρκετά, ενώ το ποσοστό αυτών που απάντησαν ότι τα βιβλία βοήθησαν τους μαθητές πάρα πολύ και ελάχιστα είναι το ίδιο και ανέρχεται στο 8,20% των ερωτηθέντων δασκάλων. Σημειώνεται ότι το 47,54% των ερωτηθέντων δεν απάντησαν καθόλου στην ερώτηση αυτή, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το ποσοστό είναι παραπλήσιο του ποσοστού των εκπαιδευτικών που δεν απάντησαν και στην προηγούμενη ερώτηση σχετικά με την άποψή τους για τα νέα βιβλία.

Διάγραμμα 4-118: Βαθμός στον οποίο βοήθησαν τους μαθητές τα βιβλία

Τα σχόλια των ερωτηθέντων δασκάλων που απάντησαν θετικά σχετικά με το βαθμό στον οποίο βοήθησαν τα νέα βιβλία τους μαθητές μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Τα βιβλία αυτά ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών του πληθυσμού-στόχου. Ειδικά το λεξιλόγιο των βιβλίων είναι προσαρμοσμένα στις γνώσεις των μαθητών.

Τα βιβλία είναι ελκυστικά για τους μαθητές λόγω του ότι συνδυάζουν το παιχνίδι με τη μάθηση, καθώς και λόγω της πλούσιας εικονογράφησης που υπάρχει σε αυτά.

Το περιεχόμενο των βιβλίων είναι τέτοιο που βοηθά τους μαθητές να γνωρίσουν τη χώρα μας και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και έτσι να ενταχθούν πιο εύκολα και ομαλά, τόσο στο εκπαιδευτικό σύστημα όσο και στην ελληνική κοινωνία.

Στη σχετική ερώτηση διατυπώθηκαν και απαντήσεις που δεν αφορούν άμεσα το περιεχόμενο των βιβλίων αλλά εστιάζονται γενικότερα στις ανάγκες διδασκαλίας των μαθητών του πληθυσμού στόχου και πώς αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Τα κυριότερα συμπεράσματα από τα σχόλια αυτά είναι τα εξής:

Η σημαντικότητα ύπαρξης ξενόγλωσσων δασκάλων στα σχολεία όπου φοιτούν παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές

Η αναγκαιότητα γενικότερα λειτουργίας τάξεων υποδοχής και τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας με άρτια οργάνωση, που θα δίνουν και τη δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό.

Η αναγκαιότητα κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Οι παραπάνω αυτές απόψεις διατυπώνονται από τους εκπαιδευτικούς και στο τελευταίο πεδίο του ερωτηματολογίου όπου ζητείται από αυτούς να καταγράψουν ελεύθερα τις απόψεις και προτάσεις τους σχετικά με την εκπαίδευση μαθητών με γλωσσική ετερότητα.

4.3.2 Έρευνα Μαθητών Δημοτικού

4.3.2.1 Ταυτότητα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε αλλοδαπούς μαθητές Δημοτικού και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των εκπαιδευτικών αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού και

την καταγραφή των απόψεων των μαθητών αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά στη:

- λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε σύνολο 39 δημοτικών σχολείων σε 10 Νομούς της Χώρας. Η κατανομή των σχολείων αυτών ανά Νομό απεικονίζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4-4: Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΑΤΤΙΚΗΣ	10	336
ΑΧΑΪΑΣ	9	170
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	1	15
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	8	211
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	3	43
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	24
ΧΑΝΙΩΝ	4	153
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	1	59
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1	44
ΡΟΔΟΠΗΣ	1	27
ΣΥΝΟΛΟ	39	1082

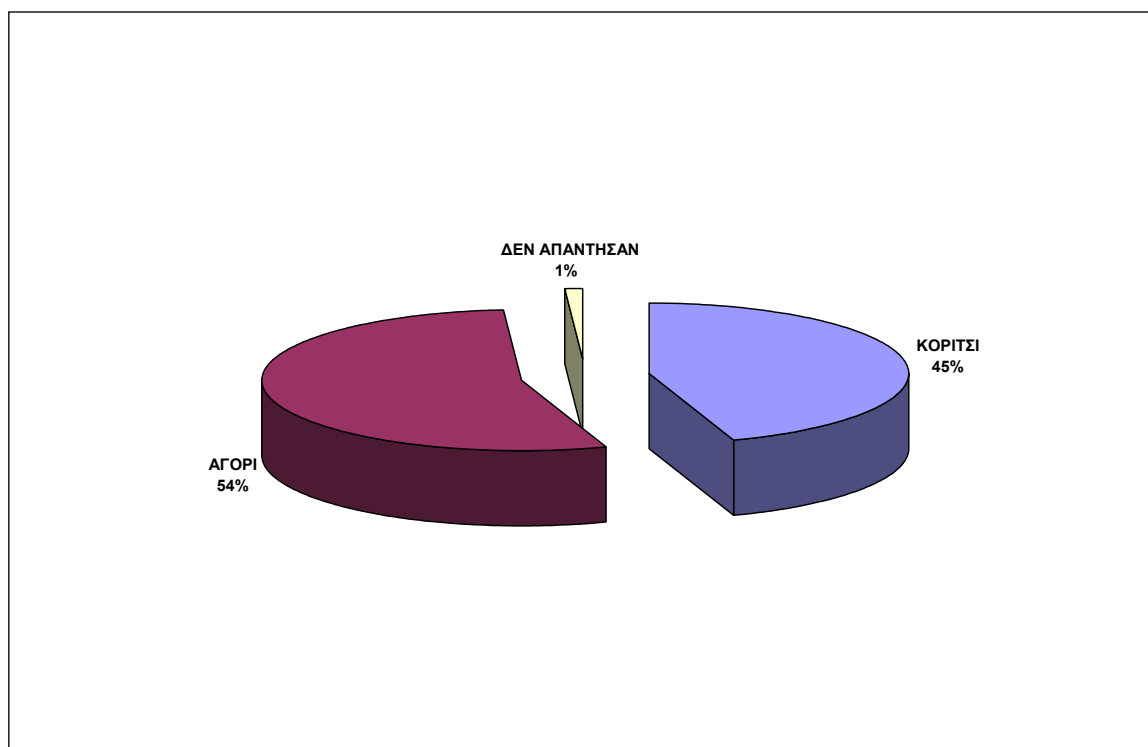
Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005. Κατόπιν απαίτησης της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ πραγματοποιήθηκε

συμπληρωματική έρευνα πεδίου σε σχολεία της Κρήτης κατά την περίοδο από 21/3/2005 έως 28/3/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τον πληθυσμό της ομάδας στόχου και την συγκέντρωση του σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκαν πίνακες σχολικών μονάδων που δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης και επιλέχθηκαν εκείνα τα σχολεία που είχαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού παλιννοστώντων και αλλοδαπών και επαρκή γεωγραφική διασπορά.

Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων και το ερωτηματολόγιο) την οποία απέστειλε στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για να την ενημερώσει για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις κατά τόπου Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

Ο αριθμός των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού που συμμετείχε στην έρευνα ανέρχεται σε 1.082. Από αυτούς το 54% είναι αγόρια και το 45% είναι κορίτσια (1% των μαθητών δεν έδωσε στοιχεία φύλου. Η κατανομή του δείγματος θεωρείται αντιπροσωπευτική του μαθητικού πληθυσμού (Διάγραμμα 4-119).

Διάγραμμα 4-119: Κατανομή μαθητών ανά φύλο

Η κατανομή του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών ανά τάξη του δημοτικού είναι η ακόλουθη (Διάγραμμα 4-120):

Το 7,12% των μαθητών φοιτά στην Α' δημοτικού

Το 10,63% των μαθητών φοιτά στην Β' δημοτικού

Το 17,93% των μαθητών φοιτά στην Γ' δημοτικού

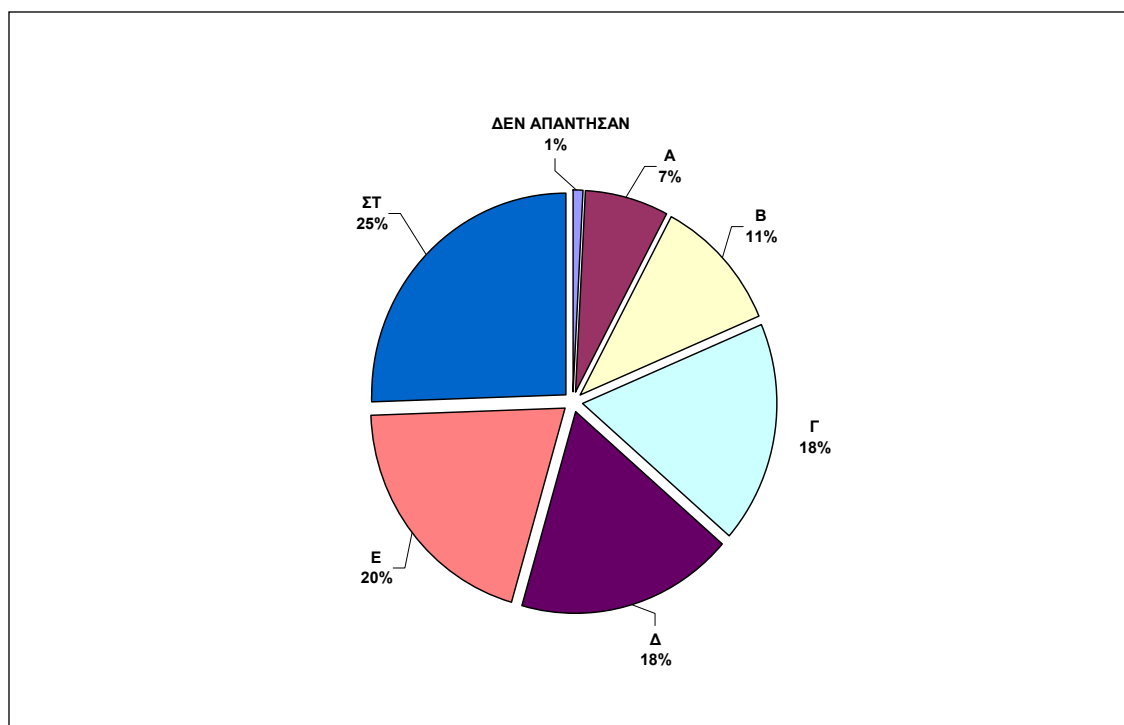
Το 18,11% των μαθητών φοιτά στην Δ' δημοτικού

Το 19,96% των μαθητών φοιτά στην Ε' δημοτικού

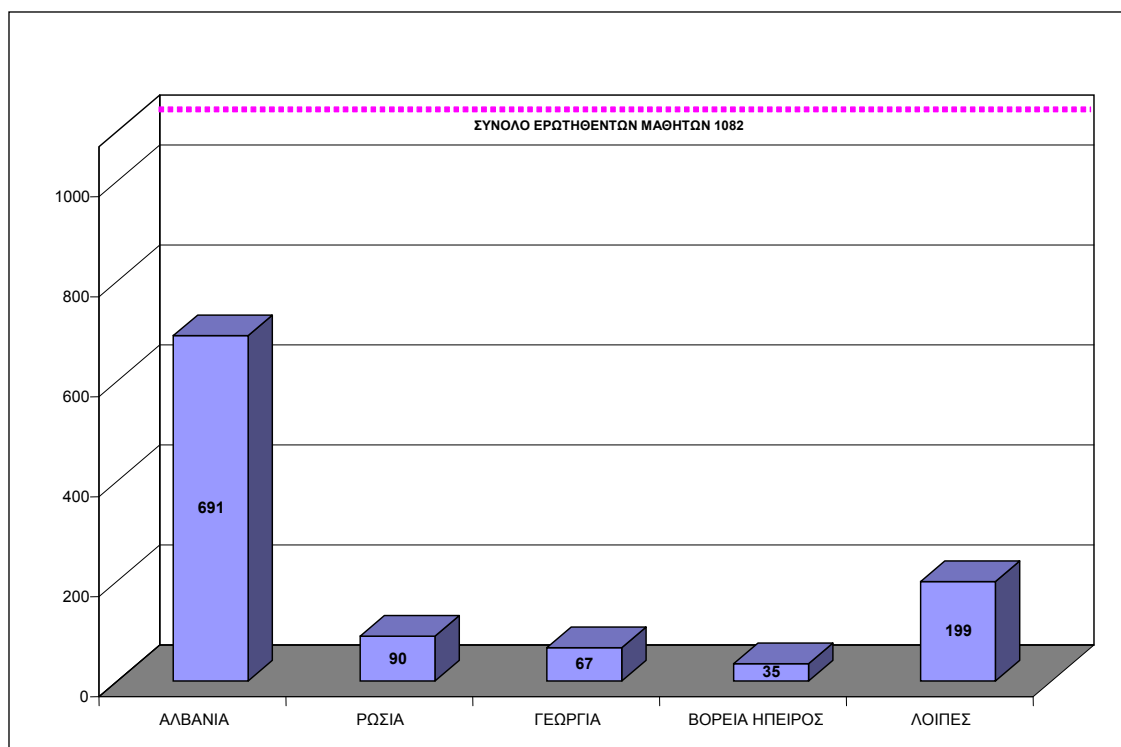
Το 25,51% των μαθητών φοιτά στην ΣΤ' δημοτικού

Σημειώνεται ότι το υπόλοιπο 0,74% των ερωτηθέντων μαθητών δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση.

Διάγραμμα 4-120: Κατανομή μαθητών ανά τάξη

Τέλος, όσον αφορά τη χώρα προέλευσης του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού, το 63,86% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών προέρχεται από την Αλβανία, το 8,32% από τη Ρωσία, το 6,19% από τη Γεωργία και το 3,23 % το από τη Βόρεια Ήπειρο, ενώ το υπόλοιπο 18,39% προέρχεται από άλλες χώρες (Διάγραμμα 4-121).

Διάγραμμα 4-121: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών

4.3.2.2 Συμπεράσματα σε σχέση με τα γενικά εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου

Η ηλικιακή πυραμίδα του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στις τάξεις του δημοτικού παρουσιάζει τις ακόλουθες ιδιαιτερότητες:

Στην Α' δημοτικού το 9,1% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 6-7 ετών).

Στην Β' δημοτικού το 7% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 7-8 ετών).

Στην Γ' δημοτικού το 11,3% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 8-9 ετών).

Στην Δ' δημοτικού το 12,8% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 9-10 ετών).

Στην Ε' δημοτικού το 12,5% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 10-11 ετών).

Στην ΣΤ' δημοτικού το 18,1% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 11-12 ετών).

Παρατηρείται δηλαδή, ότι περίπου ο 1 στους 10 παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές των Α', Γ', Δ' και Ε' και τάξεων του δημοτικού φοιτά σε τάξη μικρότερη από την προβλεπόμενη με βάση την ηλικία του (λόγοι μετανάστευσης, προβλήματα ένταξης στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, αναντιστοιχία μεταξύ ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και εκπαιδευτικού συστήματος χώρας προέλευσης, μακρά παραμονή σε τάξεις υποδοχής), ενώ στη ΣΤ' τάξη του δημοτικού η αναλογία αυτή πλησιάζει τους 2 στους 10 μαθητές.

Συγκρινόμενη η άποψη που έχουν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές για την πορεία της επίδοσής τους τη σχολική χρονιά που διανύουμε σε σχέση με την επίδοση που είχαν την περσινή σχολική χρονιά παρουσιάζει τα ακόλουθα αποτελέσματα :

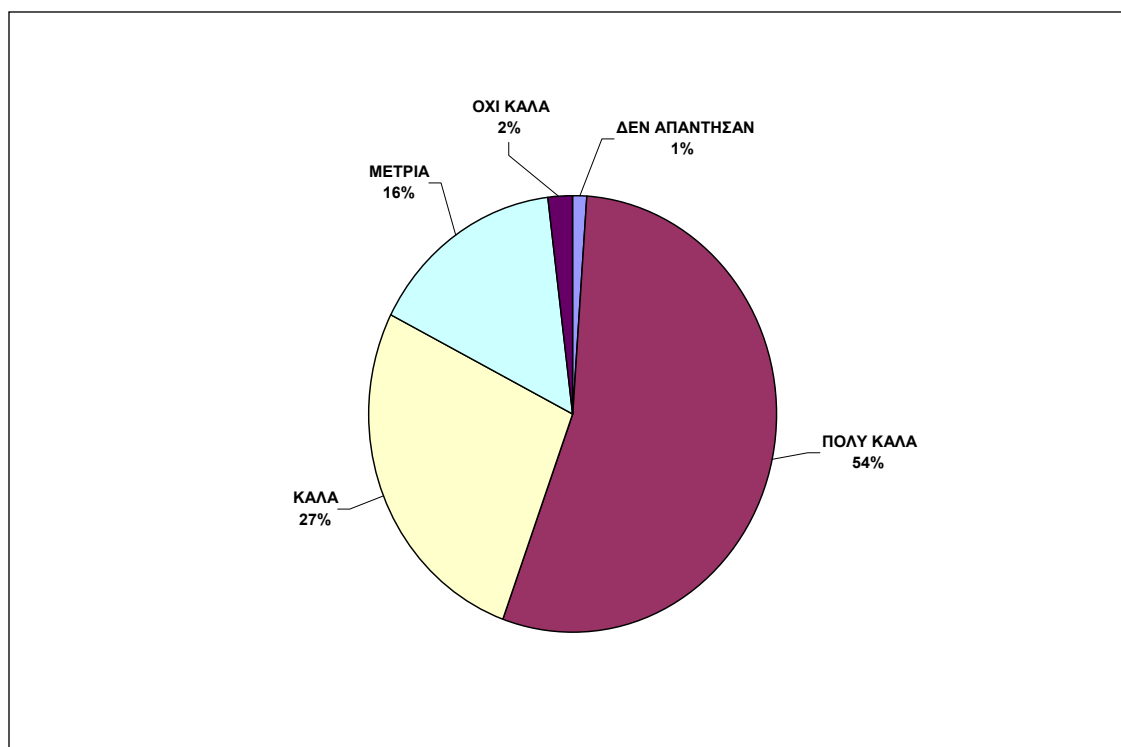
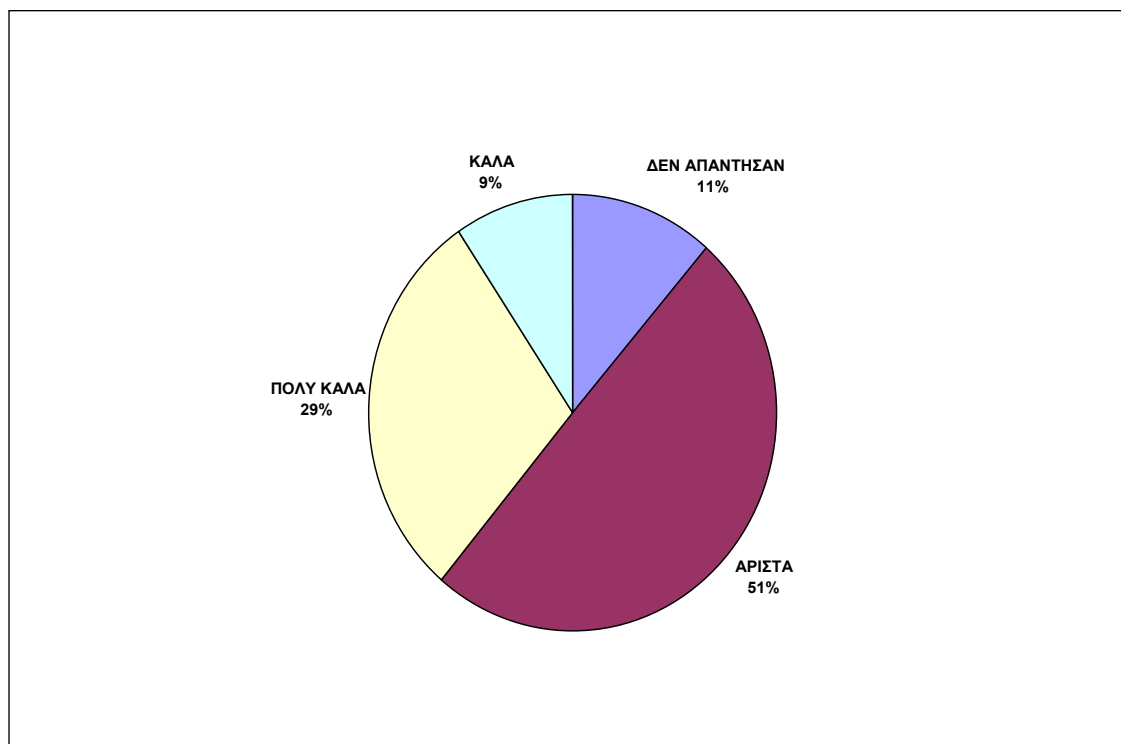
Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι πολύ καλή, το 66,3% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 22,1% είχε βαθμό «Πολύ Καλά», το 2,6% είχε βαθμό «Καλά». Συνεπώς προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού (σχεδόν οι 7 στους 10) εκτιμά πως η απόδοσή του συνεχίζει, σε σύγκριση με τη βαθμολογία της περσινής χρονιάς, να είναι πολύ καλή.

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι καλή, το 35,8% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 38,6% είχε βαθμό «Πολύ Καλά», και το 13% είχε βαθμό «Καλά» την προηγούμενη χρονιά.

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι μέτρια, το 25% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 41% είχε βαθμό «Πολύ Καλά», και το 19,6% είχε βαθμό «Καλά» την προηγούμενη χρονιά.

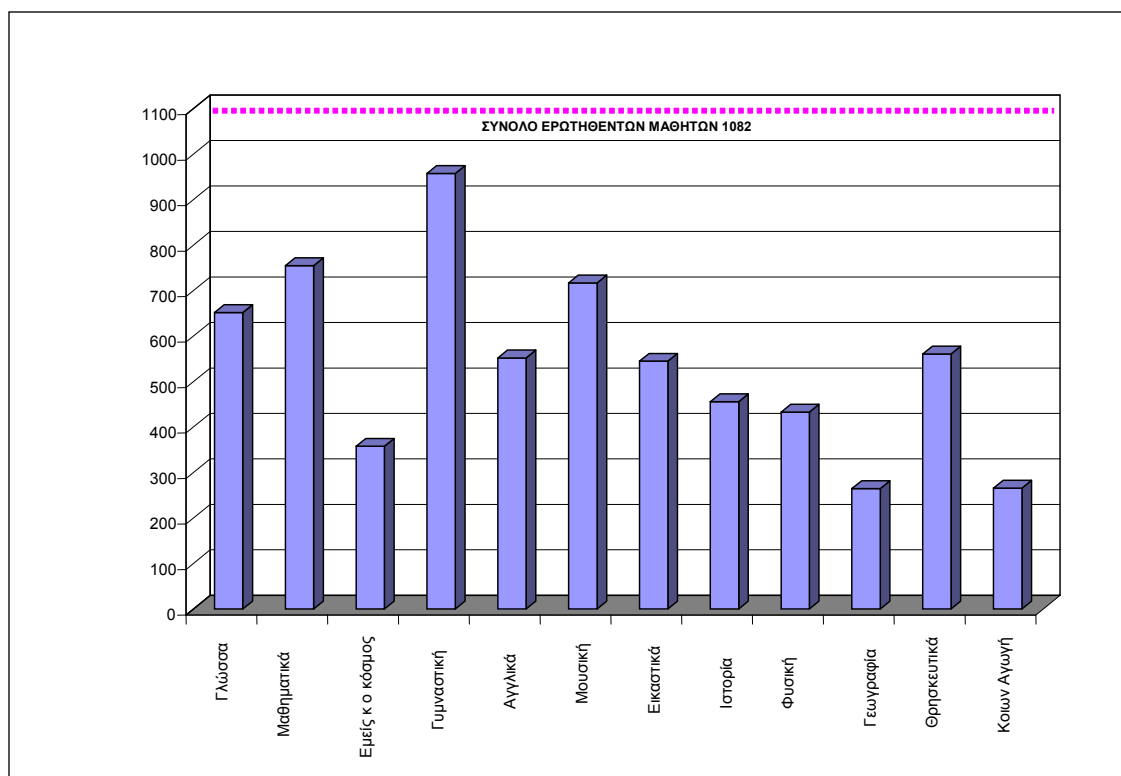
Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο δεν είναι καλή, το 5% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 30% είχε βαθμό «Πολύ Καλά», και το 65% είχε βαθμό «Καλά» την προηγούμενη χρονιά. Συνεπώς προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών δημοτικού (παραπάνω από 1 στους 2 μαθητές) εκτιμά πως η απόδοσή του συνεχίζει, σε σύγκριση με τη βαθμολογία της περσινής χρονιάς, να μην είναι καλή.

Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζεται η άποψη των μαθητών για την επίδοσή τους τη φετινή σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-122) και ο βαθμός τους (Άριστα, Πολύ Καλά, Καλά) κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-123).

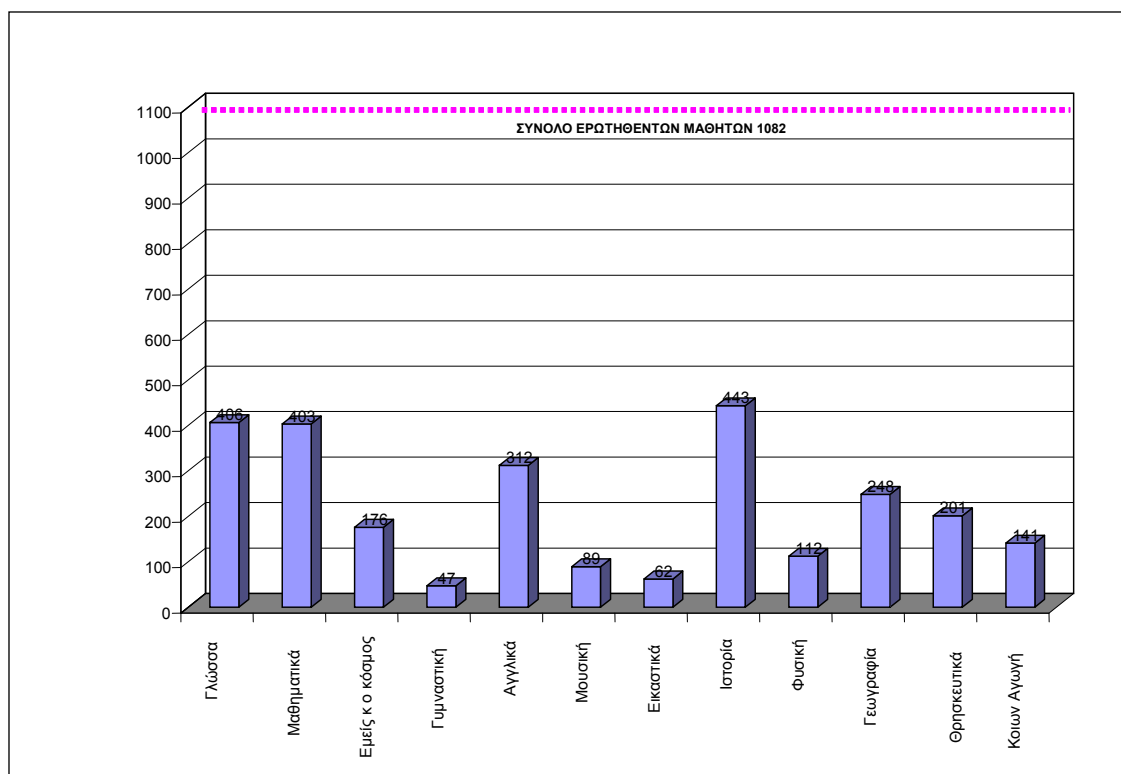
Διάγραμμα 4-122: Αποψη μαθητών για τη φετινή τους επίδοση**Διάγραμμα 4-123: Περσινή Επίδοση μαθητών**

Οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές του δημοτικού φαίνεται να προτιμούν τη Γυμναστική σε μεγάλο ποσοστό (88,54%). Εξίσου σημαντικά ποσοστά εμφανίζονται στα Μαθηματικά (69,78%), τη Μουσική (66,27%), τη Γλώσσα (60,26%) (Διάγραμμα 4-124).

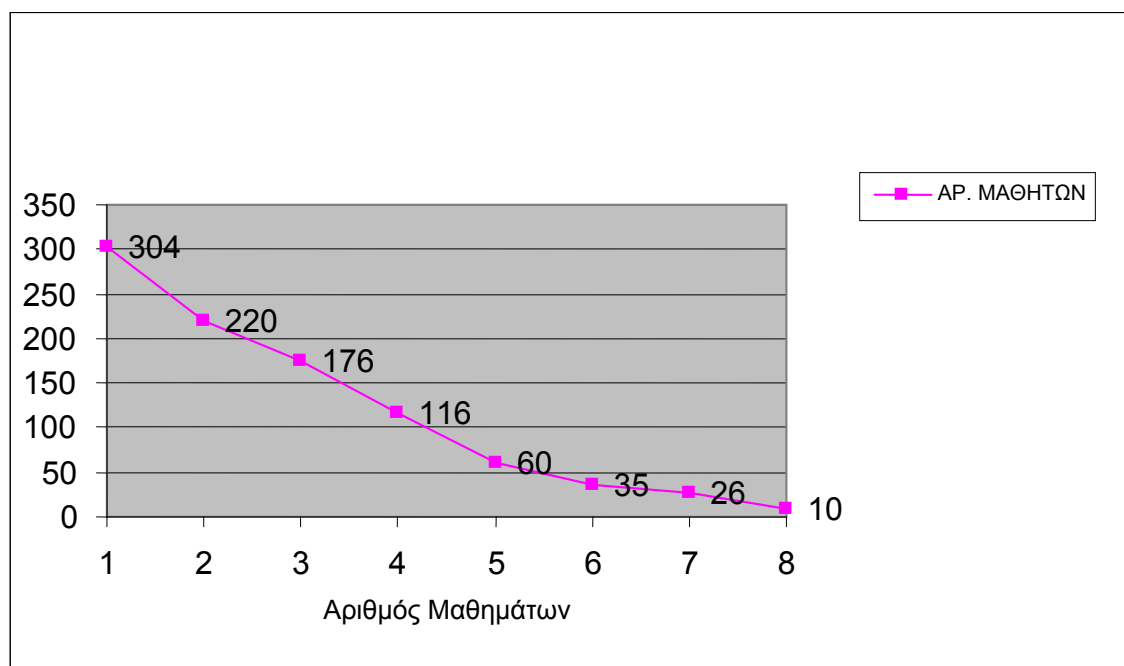
Διάγραμμα 4-124: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές

Οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές του δημοτικού φαίνεται να δυσκολεύονται κύρια στο μάθημα της Ιστορίας και στη συνέχεια στα μαθήματα της Γλώσσας, των Μαθηματικών, των Αγγλικών, της Γεωγραφίας, των Θρησκευτικών (Διάγραμμα 4-125). Εκτιμάται δηλαδή ότι οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές δημοτικού αντιμετωπίζουν προβλήματα γλώσσας και εμφανίζουν δυσκολία στην εκμάθησή της. Η δυσκολία στα μαθήματα των Θρησκευτικών και Ιστορίας μπορεί εν μέρει να αποδοθεί στο διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον που έχουν μεγαλώσει.

Διάγραμμα 4-125: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές

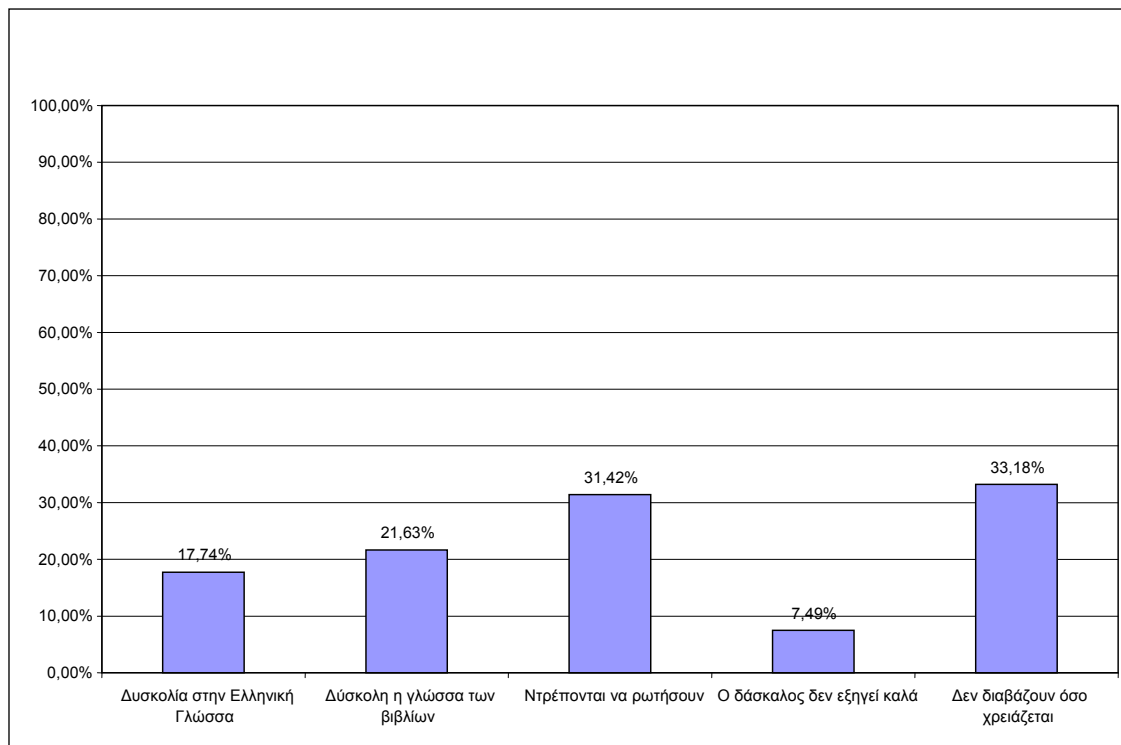
Επιπλέον, παρατηρείται ότι το 88,9% των μαθητών αντιμετωπίζει δυσκολίες σε χαμηλό αριθμό μαθημάτων (μέχρι 4 μαθήματα) (Διάγραμμα 4-126).

Διάγραμμα 4-126: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές

Στο σύνολο των ερωτώμενων μαθητών, το 33,2% δηλώνει πως οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν έγκεινται στην έλλειψη επαρκούς προσωπικής μελέτης των μαθημάτων

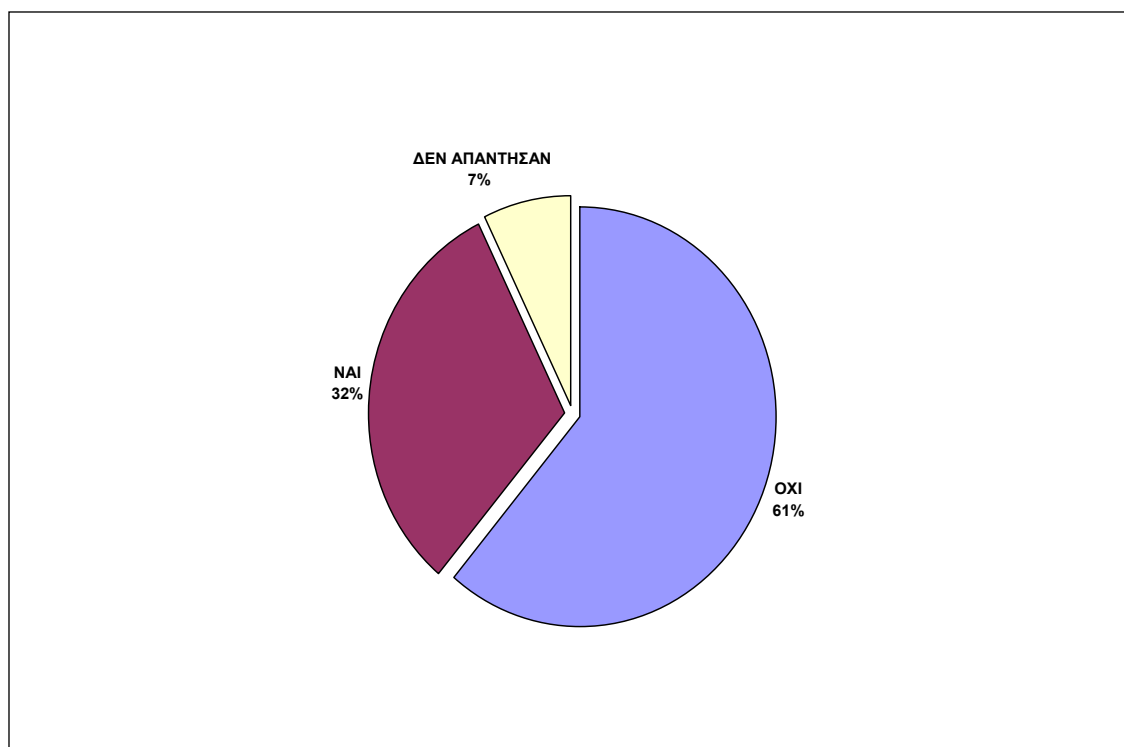
ότι. Ανάλογο ποσοστό μαθητών (31,4%) παραδέχεται ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στα μαθήματα απορρέουν κυρίως από το γεγονός ότι ντρέπονται να ρωτήσουν το δάσκαλο όταν έχουν απορίες. Το 21,6% βρίσκει δυσκολία στη γλώσσα των ελληνικών βιβλίων, το 17,7% δυσκολεύεται με την ελληνική γλώσσα ενώ το 7,5% πιστεύει πως ο δάσκαλος δεν εξηγεί καλά το μάθημα (Διάγραμμα 4-127).

Διάγραμμα 4-127: Αιτίες δυσκολίας μαθητών

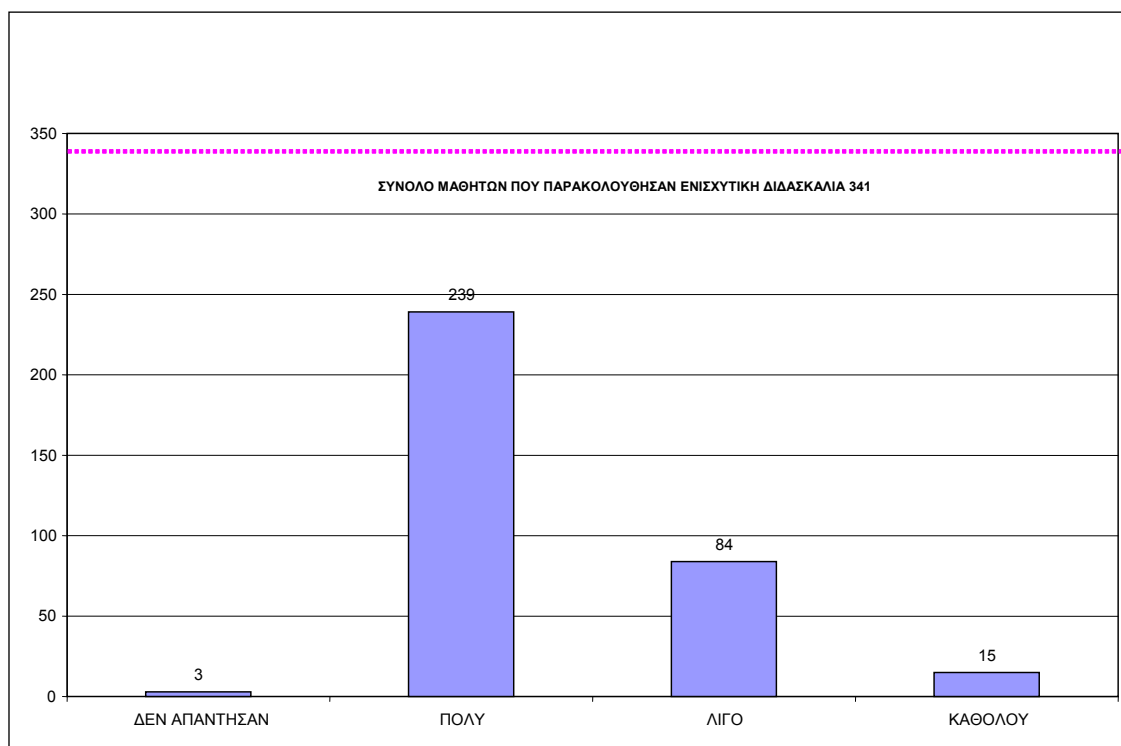

4.3.2.3 Συμπεράσματα σε σχέση με την υλοποίηση της παρέμβασης στην ομάδα – στόχο

Μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας παρακολούθησε μόνο το 31,5% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα (Διάγραμμα 4-128).

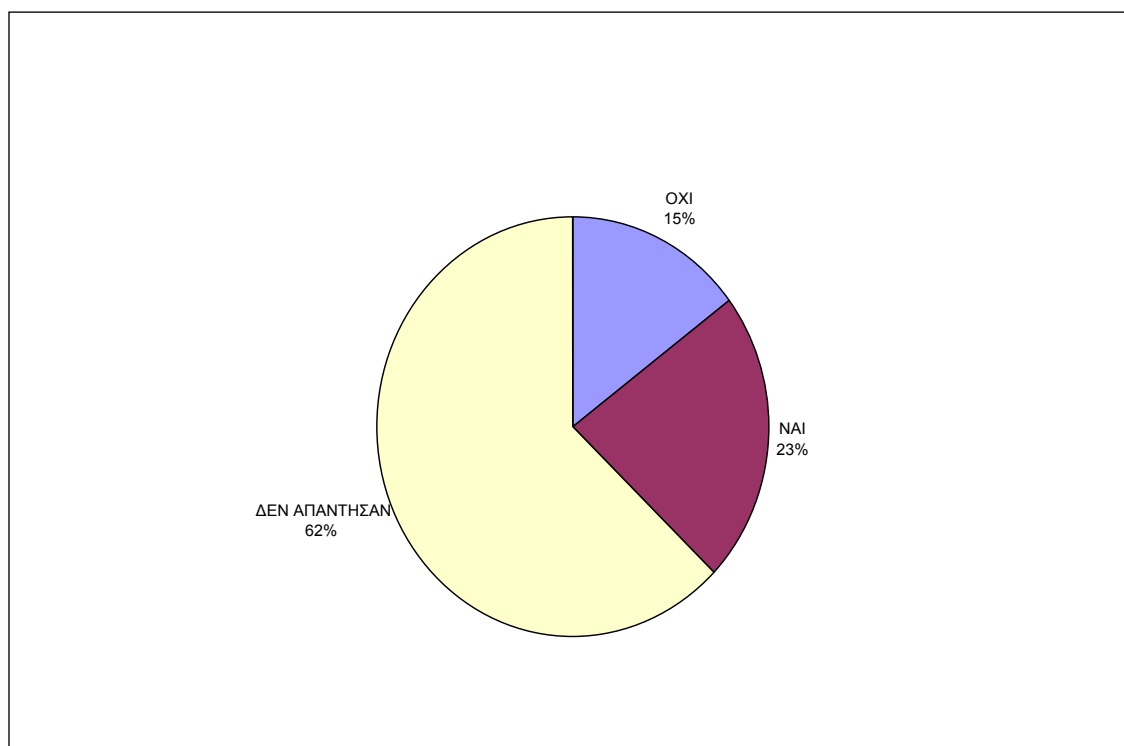
Διάγραμμα 4-128: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας

Όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 4-129) οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές του δημοτικού κρίνουν σε μεγάλο ποσοστό (70%) ότι η συμβολή των μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας υπήρξε σημαντική. Περίπου το 24,6% των μαθητών θεωρούν πως τα μαθήματα αυτά βοήθησαν επαρκώς. Ένα μικρό ποσοστό 4,4% δηλώνει πως η βοηθητική/ενισχυτική διδασκαλία δε βοήθησε καθόλου. Το υπόλοιπο 1% των μαθητών που παρακολούθησαν τέτοια μαθήματα δεν απάντησε στη σχετική ερώτηση.

Διάγραμμα 4-129: Άποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας

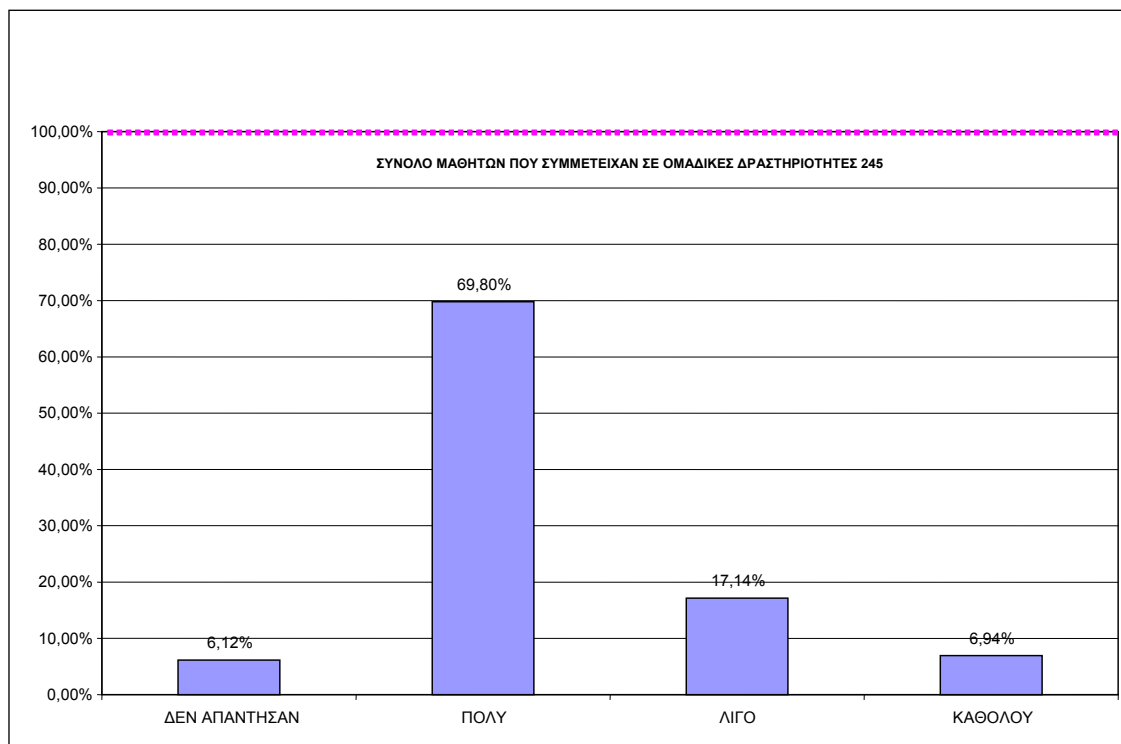
Σχετικά με τη συμμετοχή των μαθητών σε ομαδικές δραστηριότητες στα τμήματα βοηθητικής/ενισχυτικής διδασκαλίας, προέκυψε ότι το 62,8% του συνόλου των ερωτώμενων μαθητών δεν έδωσε απάντηση για το αν συμμετείχε ή όχι (Διάγραμμα 4-130). Ο Σύμβουλος εκτιμά ότι οι ερωτώμενοι δεν κατανόησαν το θέμα της ερώτησης.

Διάγραμμα 4-130: Συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες στο πλαίσιο ενισχυτικής διδασκαλίας

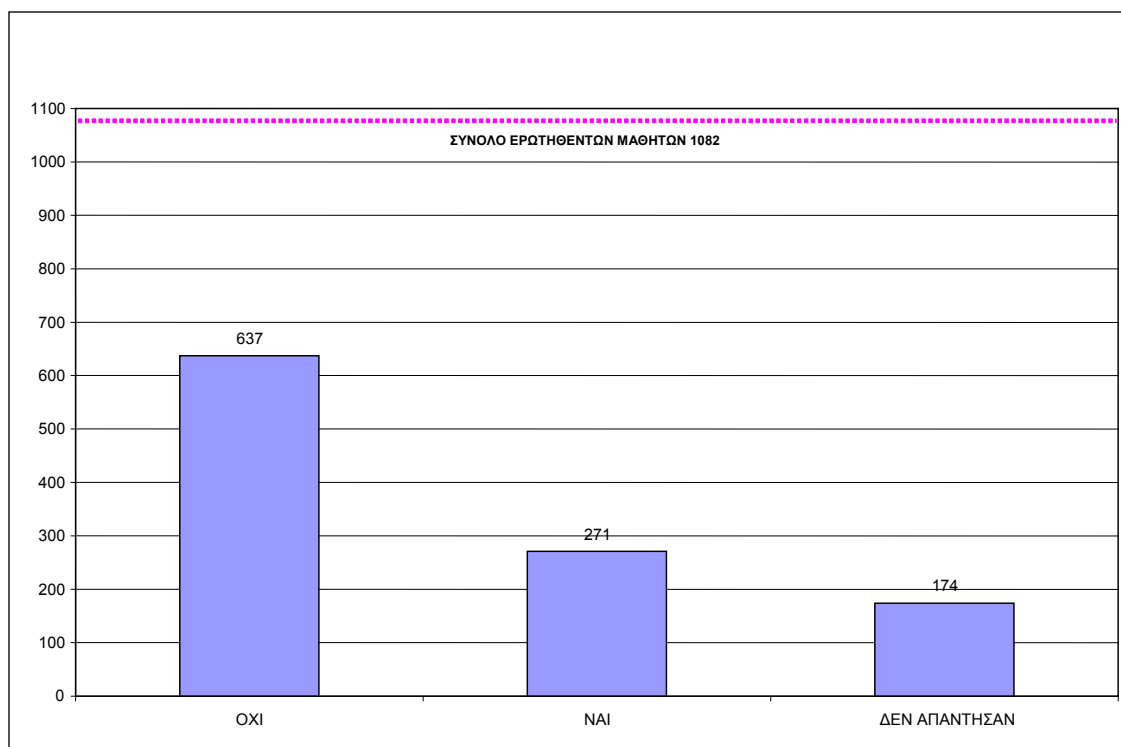

Από τους μαθητές που συμμετείχαν σε ομαδικές δραστηριότητες, το 69,8% δήλωσε πως οι ομαδικές δραστηριότητες βοήθησαν πολύ στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, το 17,1% πως βοήθησε λίγο και το 6,9% πως δε βοήθησε καθόλου.

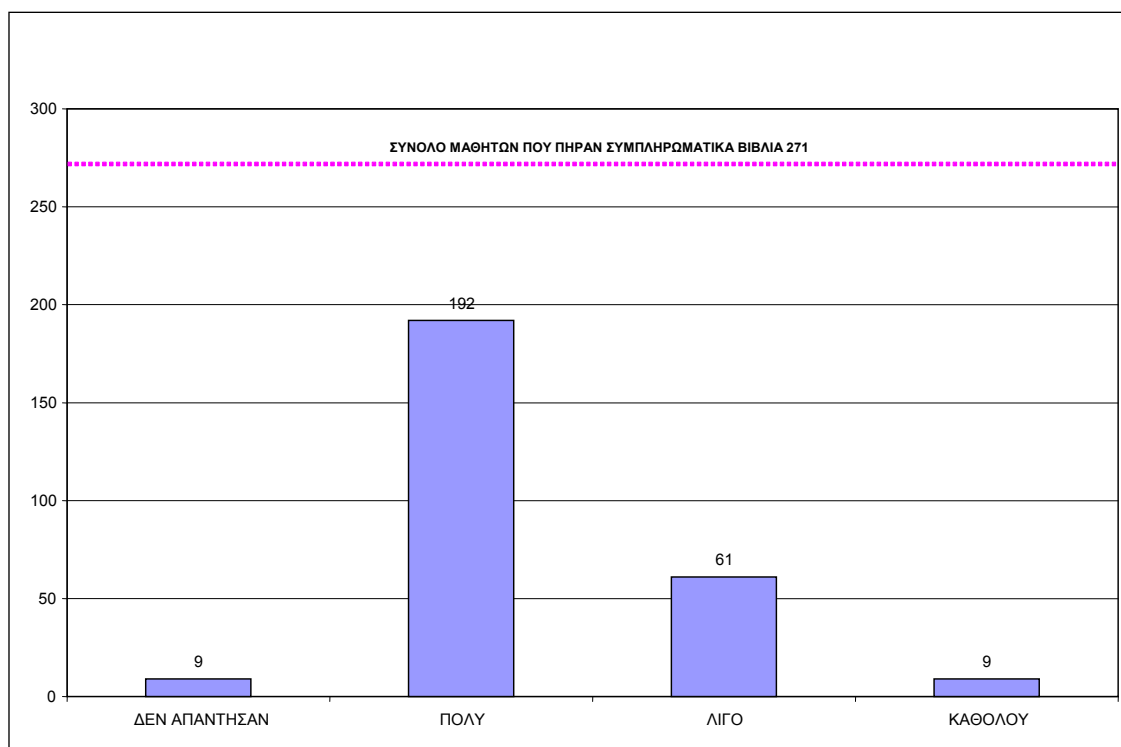
Διάγραμμα 4-131: Άποψη για την αποτελεσματικότητα στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες

Ως προς το εκπαιδευτικό υλικό από το σύνολο των μαθητών που συμμετείχε στην έρευνα, το 58,9% δηλώνει πως δεν του δόθηκαν συμπληρωματικά βιβλία και μόλις το 25% υποστηρίζει πως πήρε τα βιβλία αυτά. Το υπόλοιπο 16,1% των ερωτηθέντων μαθητών δεν απάντησε στη σχετική ερώτηση (Διάγραμμα 4-132).

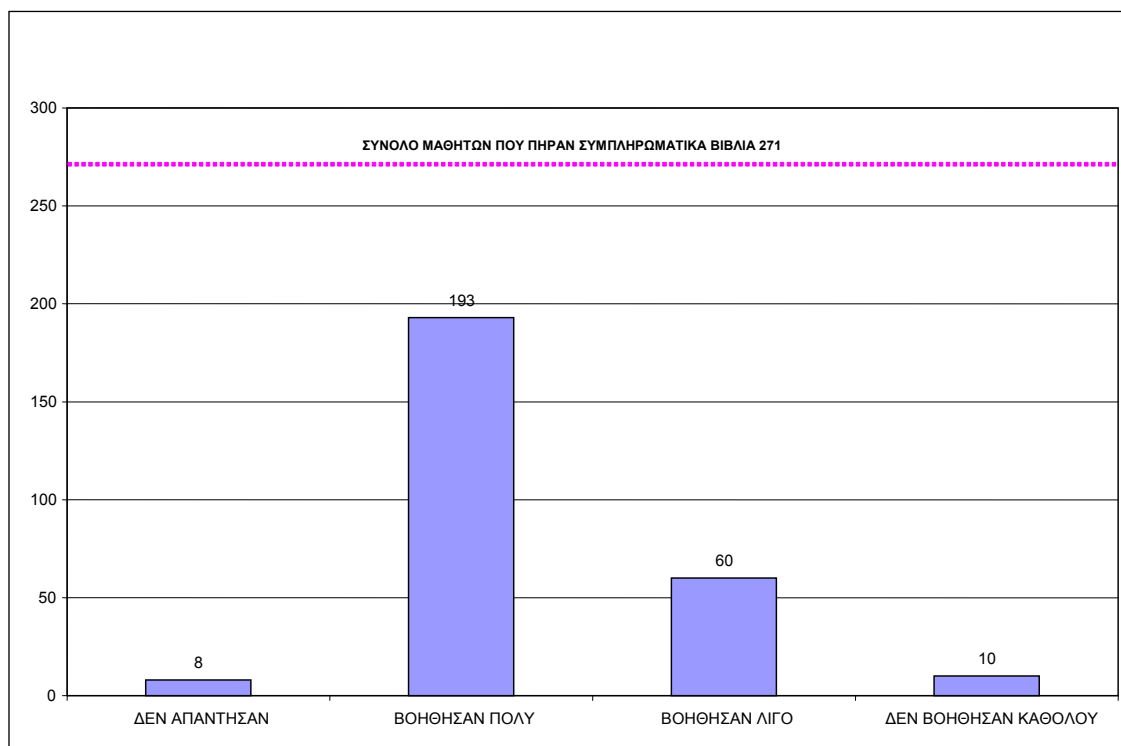
Διάγραμμα 4-132: Διανομή συμπληρωματικών βιβλίων

Σχετικά με την ενημέρωση για τον τρόπο χρήσης των συμπληρωματικών βιβλίων, από τους μαθητές που δήλωσαν πως του δοθήκανε τέτοιου είδους βιβλία, το 71% απάντησε ότι ενημερώθηκε πολύ. Το 23% δηλώνει πως ενημερώθηκε λίγο και μόλις το 3% ότι δεν ενημερώθηκε καθόλου (Διάγραμμα 4-133).

Διάγραμμα 4-133: Ενημέρωση για τον τρόπο χρήσης των συμπληρωματικών βιβλίων

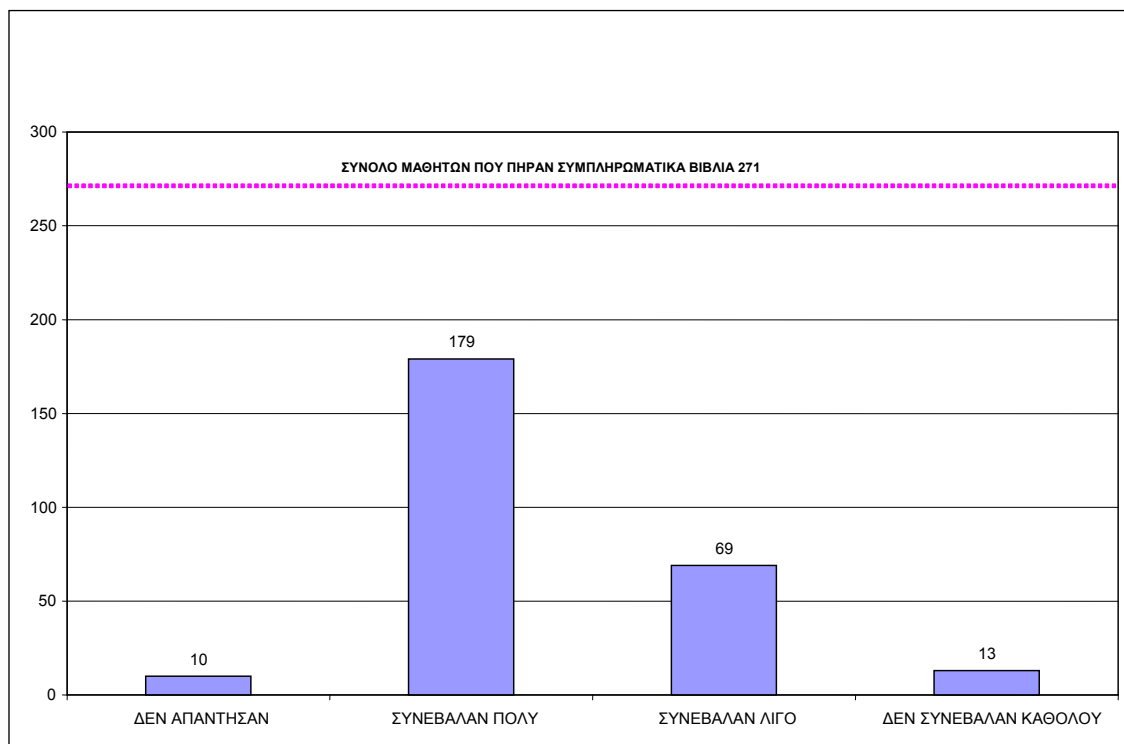
Από τους μαθητές που πήραν βοηθητικά βιβλία, το 71% δηλώνει ότι τα βιβλία αυτά βοήθησαν πολύ και το 22% εκτιμά ότι η προσφερόμενη βοήθεια κυμάνθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και τα βιβλία δεν ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες τους (Διάγραμμα 4-134).

Διάγραμμα 4-134: Αποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά βιβλία

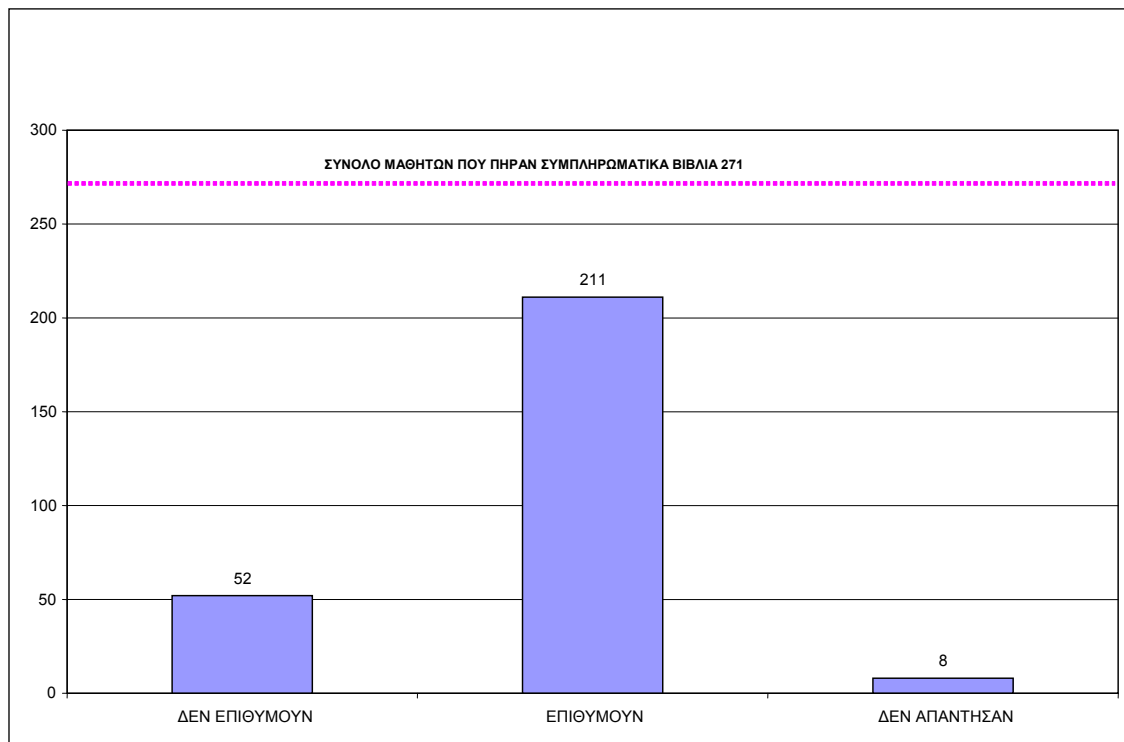

Το 66% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών του δημοτικού που πήραν τα συμπληρωματικά βιβλία αισθάνεται ότι συνέβαλαν στην κατανόηση των λοιπών σχολικών μαθημάτων (Διάγραμμα 4-135) και ποσοστό 78% επιθυμεί να του δοθούν συμπληρωματικά βιβλία και σε άλλα μαθήματα (Διάγραμμα 4-136).

Διάγραμμα 4-135: Συμβολή συμπληρωματικών βιβλίων στην κατανόηση των λοιπών σχολικών βιβλίων

Διάγραμμα 4-136: Επιθυμία μαθητών για επιπλέον συμπληρωματικά βιβλία και σε άλλα μαθήματα

4.3.2.4 Ελεύθερα σχόλια των μαθητών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια

Παρακάτω ακολουθούν κατηγορίες σχολίων που διατυπώθηκαν από παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές α/βάθμιας εκπαίδευσης στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν και συγκεκριμένα στο πεδίο που ζητούσε να διατυπώσουν ελεύθερα την άποψή τους για το σχολείο και τις προτάσεις τους για βελτίωση του σχολείου. Οι κυριότερες απαντήσεις υπήρξαν οι ακόλουθες:

Η πλειοψηφία των μαθητών διατυπώνει την προτίμησή της στο μάθημα της Γυμναστικής και γενικότερα σε αθλητικές δραστηριότητες, καθώς επίσης και στα μαθήματα και τις δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με μουσική, θέατρο, καλλιτεχνικά. Μάλιστα, πολλοί από τους μαθητές αυτούς συνδέουν τις προτιμήσεις τους αυτές με την επιθυμία να δημιουργηθούν στο σχολείο τους εγκαταστάσεις και υποδομές για να εξασκούν τις δραστηριότητες αυτές.

Επίσης πολλοί είναι και οι μαθητές που διατυπώνουν την προτίμησή τους και το ενδιαφέρον τους για τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές με παράλληλη έκφραση της επιθυμίας να εξοπλιστούν τα σχολεία τους με Η/Υ.

Πολλοί είναι επίσης οι μαθητές που εκφράζουν άμεσα το θετικό κλίμα που βιώνουν στο σχολείο τους και κυρίως στο επίπεδο της σχέσης τους με τους συμμαθητές τους και της θετικής αντιμετώπισής τους από αυτούς. Θετικό κλίμα αναφέρεται και για τους δασκάλους, αλλά σε μικρότερο βαθμό.

Όσον αφορά το θέμα της γλώσσας διαπιστώνουμε δύο επίπεδα απαντήσεων. Υπάρχουν αρκετοί μαθητές που διατυπώνουν τη δυσκολία τους να κατανοήσουν την ελληνική γλώσσα, καθώς και αρκετοί που ζητούν να γίνεται διδασκαλία ξένων γλωσσών στο σχολείο τους με παραπομπές στη μητρική τους γλώσσα. Αρκετοί είναι οι μαθητές που ζητάνε επιπλέον βοήθεια από τους δασκάλους στο μάθημα της γλώσσας.

Σε μικρότερο ποσοστό (αλλά σημαντικό να αναφερθεί) απαντούνται οι μαθητές που διατυπώνουν τη γενικότερη άποψη ότι δυσκολεύονται με τα μαθήματα, πολλοί από αυτούς γιατί δεν καταλαβαίνουν τα βιβλία. Μάλιστα αρκετοί από αυτούς ζητάνε από τους καθηγητές να τους εξηγούν και να τους βοηθούν περισσότερο.

4.3.2.5 Συνοπτικά – γενικά συμπεράσματα από την έρευνα αλλοδαπών μαθητών Δημοτικού

Σε γενικές γραμμές οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές διακρίνονται σε δύο διαφορετικές ομάδες:

- η ομάδα των πλήρως ενσωματωμένων μαθητών που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη

μαθησιακή διαδικασία και των οποίων οι επιδόσεις είναι ικανοποιητικές και κατά συνέπεια δεν έχουν ανάγκη ενισχυτικών μαθημάτων και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού.

- η ομάδα που παρουσιάζει γενικά χαμηλές επιδόσεις και που κατά τεκμήριο αποτελούν την ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων.

Μεγάλο ποσοστό του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, συγκεκριμένα το 61%, δεν παρακολούθησε μαθήματα ενισχυτικής/βοηθητικής διδασκαλίας.

Συμπληρωματικά βιβλία διανεμήθηκαν στο 1/4 περίπου των μαθητών που παρακολούθησαν την ενισχυτική/βοηθητική διδασκαλία. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το Φορέα Υλοποίησης, έχει διανεμηθεί υλικό σε όλους τους συμμετέχοντες σε μαθήματα ενισχυτικής. Η παρατηρούμενη απόκλιση (3/4 των μαθητών δεν πήρανε βιβλία) μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η διανομή του υλικού έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του δασκάλου.

Το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό και τα βοηθήματα συγκέντρωσαν τη σχετικά θετική αποδοχή όσων τα έλαβαν. Το 71% αυτών που πήρανε βιβλία εκφράστηκε θετικά.

Τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας είχαν θετική επίπτωση στους μαθητές που συμμετείχαν (σύμφωνα με την άποψη των ιδίων σε ποσοστό που προσεγγίζει το 70%).

4.3.3 Έρευνα Καθηγητών Γυμνασίου

4.3.3.1 Ταυτότητα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε καθηγητές Γυμνασίου οι οποίοι διδάσκουν σε τάξεις με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των επιμορφωτικών αναγκών των δασκάλων και

την καταγραφή των απόψεων των δασκάλων αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά στη:

- συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Προγράμματος
- λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε σύνολο 198 εκπαιδευτικών 28 Γυμνασίων. Η κατανομή των σχολείων αυτών και των εκπαιδευτικών ανά Νομό απεικονίζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4-5: Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα εκπαιδευτικών

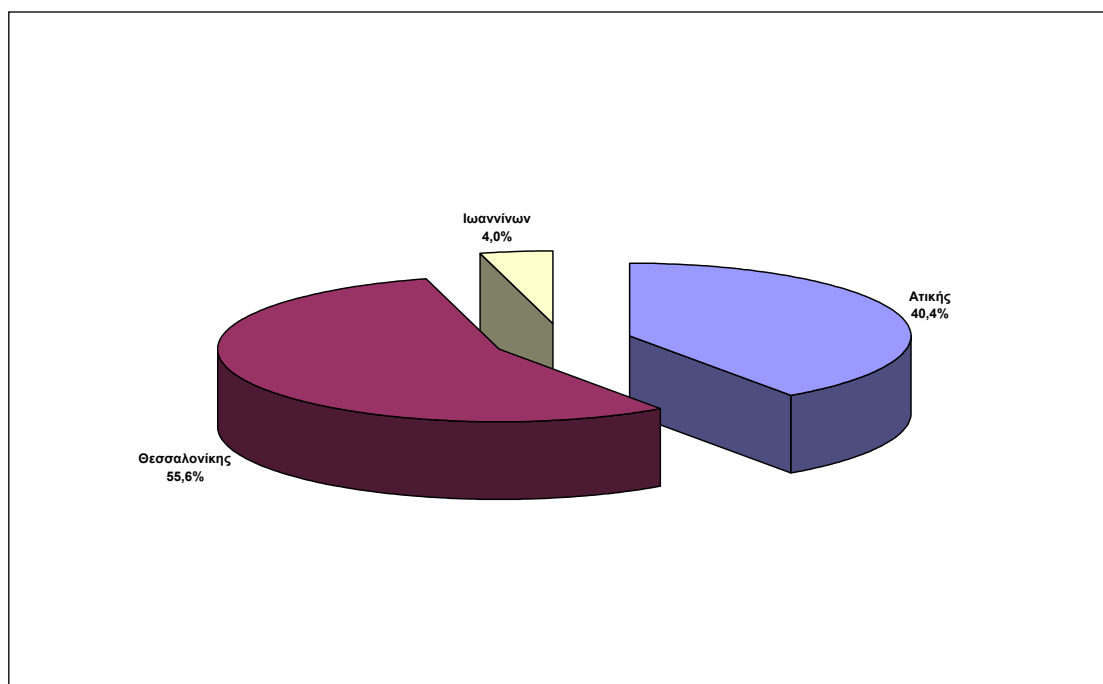
ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
Ατικής	11	80
Θεσσαλονίκης	10	110
Ιωαννίνων	1	8

Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τη συγκέντρωση των αλλοδαπών μαθητών σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκε λίστα σχολικών μονάδων που δόθηκε από τον Φορέα Υλοποίησης, ενώ κατά περίπτωση, προστέθηκαν εκείνα τα σχολεία που μετά από έρευνα του Συμβούλου διαπιστώθηκε ότι παρουσίαζαν μεγάλη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού παλιννοστούντων/ αλλοδαπών.

Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων όπου θα διεξαγόταν η έρευνα και το ερωτηματολόγιο) η οποία στάλθηκε στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για να την ενημερώσει για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις Τοπικές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

Τα ποσοστά γεωγραφικής κατανομής των εκπαιδευτικών Β/βάθμιας εκπαίδευσης ανά παρουσιάζονται ακολούθως (Διάγραμμα 4-137) :

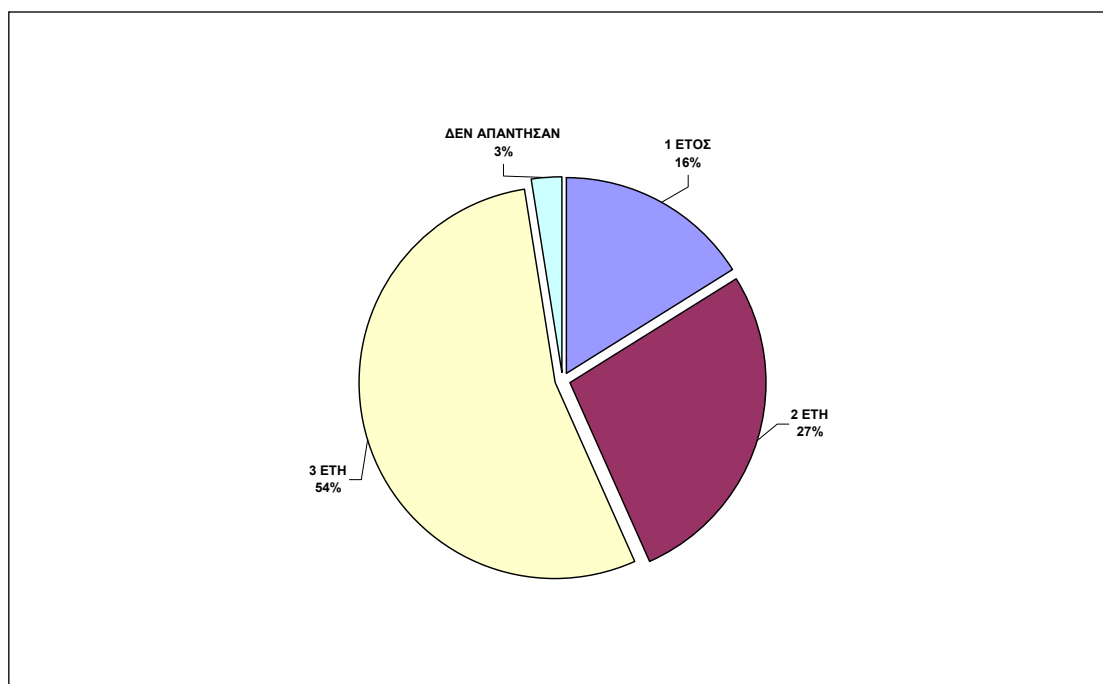
Διάγραμμα 4-137: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά νομό

Το 40,4 % των καθηγητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διδάσκει σε σχολεία του Νομού Αττικής

Το 55,6 % των καθηγητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διδάσκει σε σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης

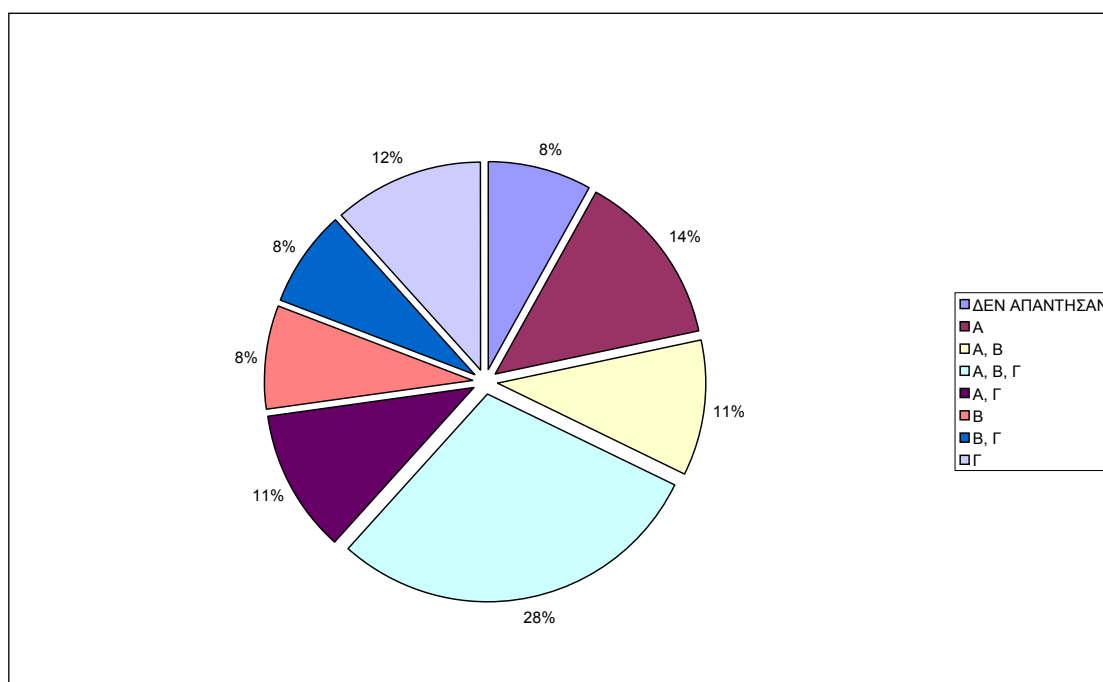
Το υπόλοιπο 4% των καθηγητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο διδάσκει σε σχολεία του Νομού Ιωαννίνων

Παρατηρείται επίσης ότι περισσότεροι από τους μισούς (54%) των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών διδάσκει στο ίδιο σχολείο για τρία έτη (κατά κύριο λόγο συνεχόμενα), και το 27% διδάσκει στο ίδιο σχολείο για δύο έτη. Σε μικρότερο ποσοστό (16%) απαντούν οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στο ίδιο σχολείο μόνο ένα έτος. Σημειώνεται επίσης ότι 3% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών δεν απάντησαν τη σχετική ερώτηση (Διάγραμμα 4-138).

Διάγραμμα 4-138: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο

Συνεπώς διεξάγεται το ασφαλές συμπέρασμα ότι οι καθηγητές αυτοί δεν έχουν την τάση αποχώρησης από το σχολείο που διδάσκουν και ότι από την μακρόχρονη σχετικά παραμονή τους σε αυτό έχουν σημαντική εμπειρία στη διδασκαλία παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών Γυμνασίου.

Η κατανομή του δείγματος των καθηγητών Γυμνασίου με μαθητές παλιννοστούντες και αλλοδαπούς είναι η ακόλουθη (Διάγραμμα 4-139) :

Διάγραμμα 4-139: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά τάξη

Το 14 % των καθηγητών διδάσκει στην Α' Γυμνασίου

Το 11% των καθηγητών διδάσκει παράλληλα στην Α' και Β' Γυμνασίου

Το 28% των καθηγητών διδάσκει παράλληλα στην Α', Β' και Γ' Γυμνασίου

Το 11% των καθηγητών διδάσκει παράλληλα στην Α' και Γ' Γυμνασίου

Το 8 % των καθηγητών διδάσκει στην Β' Γυμνασίου

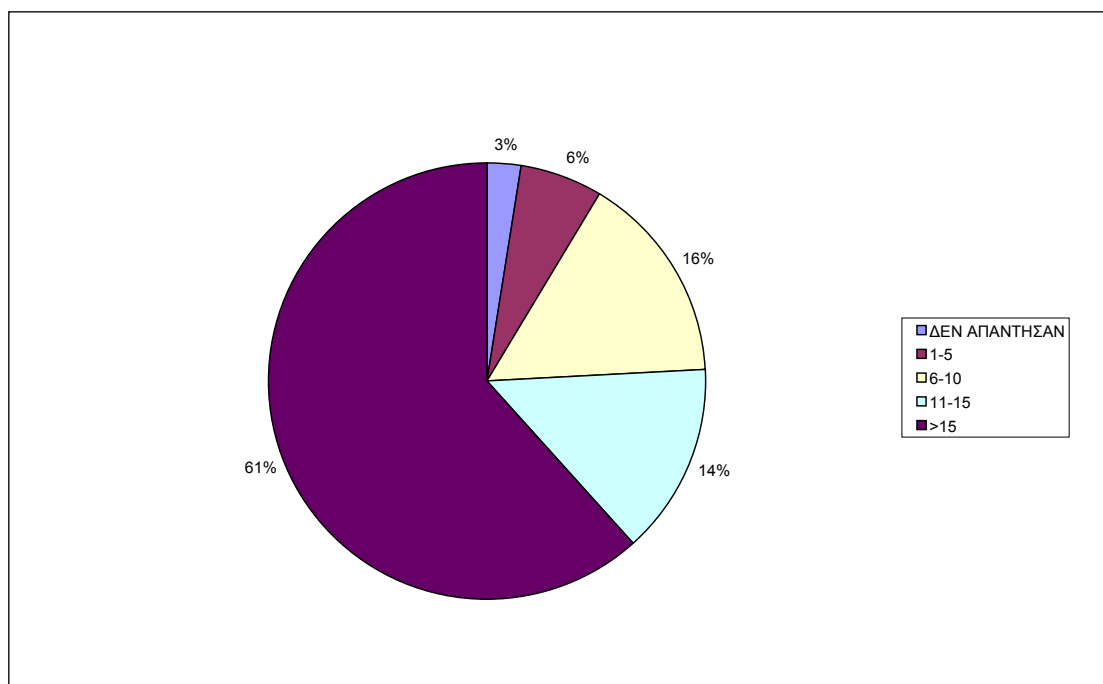
Το 8 % των καθηγητών διδάσκει παράλληλα στην Β' και Γ' Γυμνασίου

Το 12 % των καθηγητών διδάσκει στην Γ' Γυμνασίου

Τονίζεται ότι το 8% των καθηγητών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση για την τάξη στην οποία διδάσκουν.

Όσον αφορά τη διδακτική εμπειρία των ερωτηθέντων καθηγητών (Διάγραμμα 4-140) διαπιστώνεται ότι το 61% από αυτούς έχει διδακτική εμπειρία άνω των 15 ετών, ενώ το 14% διδακτική εμπειρία από 11 έως 15 έτη. Συμπληρωματικά, το 16% έχει διδακτική εμπειρία από 6 έως 10 έτη και το 6% έχει διδακτική εμπειρία από 1 έως 5 έτη. Σημειώνεται, επίσης ότι το 3% των ερωτηθέντων δεν απάντησαν σχετικά.

Διάγραμμα 4-140: Διδακτική εμπειρία εκπαιδευτικών

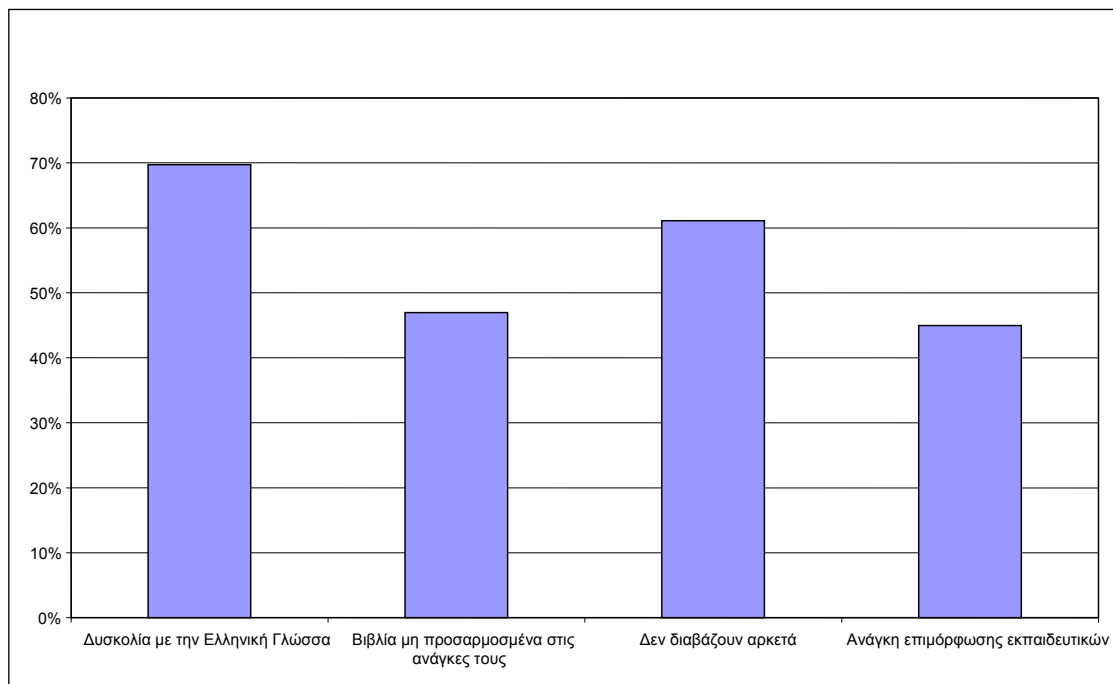

4.3.3.2 Συμπεράσματα σε σχέση με την επιμόρφωση των καθηγητών

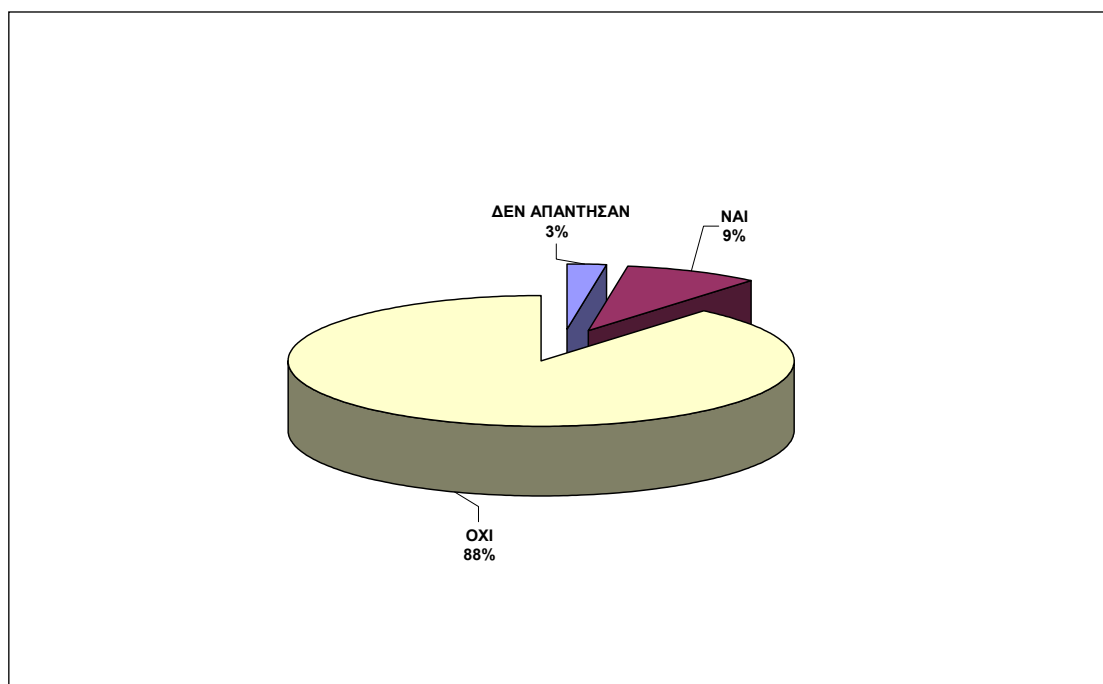
Στην ερώτηση ιεράρχησης των δυσκολιών που συναντούν οι μαθητές το 69,7 % των απαντήσεων ήταν ότι οι μαθητές δεν καταλαβαίνουν καλά τα ελληνικά, το 47% ότι τα

βιβλία δεν είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των μαθητών, το 61,1% ότι οι μαθητές δεν διαβάζουν όσο χρειάζονται και το 45% ότι χρειάζεται ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προκειμένου να προσεγγίσουν τις μαθησιακές ανάγκες της ομάδας στόχου (Διάγραμμα 4-141).

Διάγραμμα 4-141: Αίτια δυσκολιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών

Από το σύνολο των 198 καθηγητών που συμμετείχαν στην έρευνα μόλις 17 απήντησαν ότι παρακολούθησαν επιμορφωτικό σεμινάριο που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος, ποσοστό δηλαδή της τάξεως του 9% επί του συνόλου των ερωτηθέντων (Διάγραμμα 4-142).

Διάγραμμα 4-142: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια

Οι λόγοι για τους οποίους οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί δεν συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια (Διάγραμμα 4-143) είναι οι εξής:

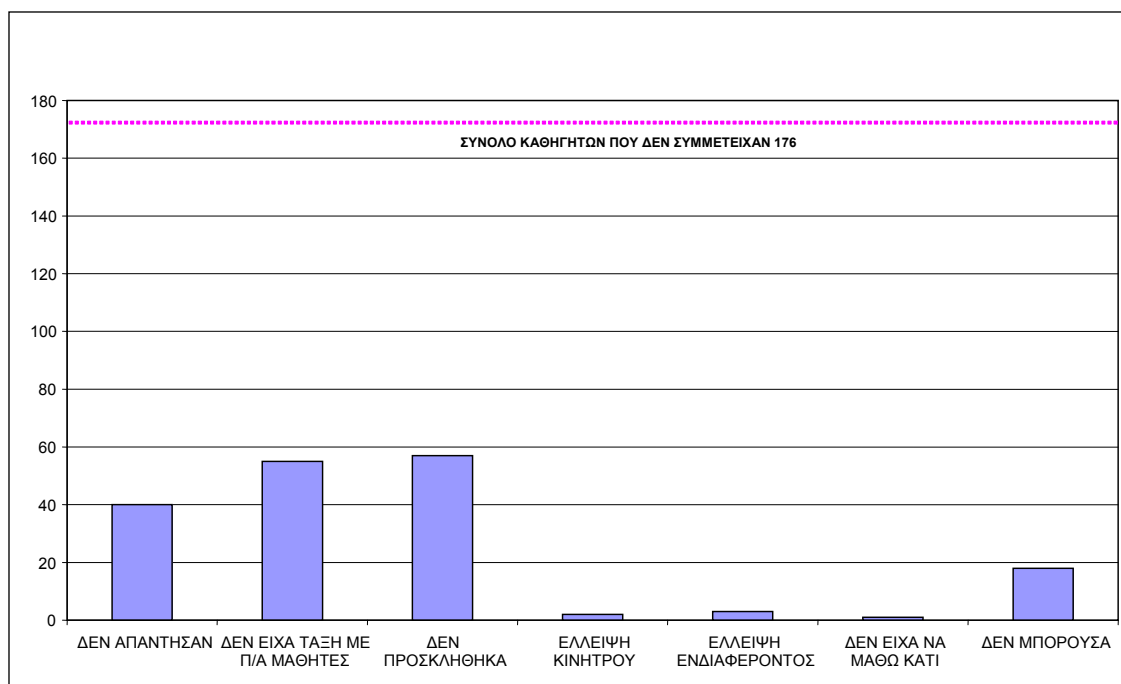
Το 32,4% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν έλαβε πρόσκληση για συμμετοχή σε κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο.

Το 31,6% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν συμμετείχε διότι δεν είχε τάξη με παλινοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.

Το 10,23% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν συμμετείχε στην επιμόρφωση γιατί δεν μπορούσε, αν και είχε προσωπικό ενδιαφέρον.

Οι λοιποί λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια απαντούνται σε μικρά ποσοστά, ενώ το 22,7% των εκπαιδευτικών που δεν συμμετείχαν στην επιμόρφωση δεν απάντησε στη σχετική ερώτηση.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου υπήρχε και ελεύθερο πεδίο προκειμένου οι καθηγητές να συμπληρώσουν άλλους λόγους που κατά την κρίση τους δεν επέτρεψαν τη συμμετοχή τους στα επιμορφωτικά σεμινάρια. Το πεδίο αυτό συμπληρώθηκε κατά κύριο λόγο με γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Οι παρατηρήσεις αυτές συγκεντρώθηκαν και τα κυριότερα συμπεράσματα παρατίθενται παρακάτω σε συνδυασμό με τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το τελευταίο πεδίο ελεύθερων παρατηρήσεων του ερωτηματολογίου.

Διάγραμμα 4-143: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια

Το γεγονός της χαμηλής συμμετοχής των εκπαιδευτικών του δείγματος στα επιμορφωτικά σεμινάρια καθιστά επισφαλή τη διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα των σεμιναρίων αυτών.

Όσον αφορά το μικρό δείγμα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια, σε γενικές γραμμές, μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα:

Η παρακολούθηση των σεμιναρίων οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη συνάφειά τους με το εκπαιδευτικό αντικείμενο των συμμετεχόντων.

Τα σεμινάρια θεωρήθηκαν σε γενικές γραμμές μη ικανοποιητικά (10 στους 17 που απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση δήλωσαν ότι τα σεμινάρια τους βοήθησαν λίγο).

Η διάρκεια των σεμιναρίων θεωρήθηκε επίσης μη ικανοποιητική (76,5% των συμμετεχόντων απάντησαν σχετικά).

Ο αριθμός των συμμετεχόντων στα σεμινάρια κρίθηκε εν πολλοίς ως ο κατάλληλος.

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υλικό στήριξης, σχεδόν η πλειοψηφία των συμμετεχόντων το έκρινε κατώτερο του προσδοκώμενου και δήλωσε ότι το χρησιμοποίησε λίγο στο κανονικό πρόγραμμα.

Επίσης, περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια δήλωσαν ότι η εμπειρία αυτή τους επηρέασε σε μικρό βαθμό.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι παρά τη μη ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από τα επιμορφωτικά σεμινάρια, όλοι δηλώνουν ότι θα συνιστούσαν τη συμμετοχή συναδέλφων τους σε ανάλογες δραστηριότητες.

4.3.3.3 Ομαδοποίηση των «ελεύθερων» απαντήσεων των καθηγητών

Από την επεξεργασία των ανοικτών πεδίων του ερωτηματολογίου όπου οι καθηγητές μπορούσαν να εκφράσουν ελεύθερα κρίσεις και προτάσεις σε σχέση με την ισχύουσα πολιτική για την εκπαίδευση των παλιννοστούντων/ αλλοδαπών είτε σε σχέση με το ίδιο το Πρόγραμμα, παραθέτονται ακολούθως οι κυριότερες από αυτές.

Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές κατά την κρίση των εκπαιδευτικών είναι στην εκμάθηση και χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Προκύπτει ανάγκη συστηματικότερης οργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων σε εκπαιδευτικούς προκειμένου να μπορέσουν να προσεγγίσουν αποτελεσματικά τα μαθησιακά προβλήματα της ομάδας στόχου και να αντεπεξέλθουν σε αυτά με επιτυχία.

Θα πρέπει να αυξηθούν τα προγράμματα βοηθητικής/ενισχυτικής διδασκαλίας καθώς και η λειτουργία τάξεων υποδοχής, με έμφαση στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Θα πρέπει να ενισχυθεί η σχέση μεταξύ του σχολείου και των γονέων των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, προκειμένου να υποστηριχθεί η μαθησιακή πρόοδος των μαθητών αυτών.

Επίσης, ο Σύμβουλος διαπιστώνει ότι σε μερικές περιπτώσεις η στάση των καθηγητών, όπως διαμορφώνεται από τις «ελεύθερες απαντήσεις» που έδωσαν στο ερωτηματολόγιο, απέναντι στο πρόβλημα της προσαρμογής των ξενόγλωσσων μαθητών στην τάξη, μπορεί να θεωρηθεί και ως ιδιαίτερα αυστηρή, αφού υπονοούν ότι δεν είναι δυνατή η ένταξη των μαθητών αυτών στο ελληνικό «τυπικό» σχολείο χωρίς την προϋπόθεση της πιστοποιημένης γνώσης της ελληνικής σε επίπεδο αντίστοιχο με αυτό των απαιτήσεων της τάξης που θα παρακολουθήσουν.

4.3.4 Έρευνα Μαθητών Γυμνασίου

4.3.4.1 Ταυτότητα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές γυμνασίου και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των εκπαιδευτικών αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών γυμνασίου και

την καταγραφή των απόψεων των μαθητών αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά στη:

- λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 14 γυμνάσια των Νομών Αττικής, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Ροδόπης και Χανίων. Η κατανομή των σχολείων ανά νομό παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4-6: Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΑΤΤΙΚΗΣ	4	228
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	5	284
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	27
ΡΟΔΟΠΗΣ	3	95
ΧΑΝΙΩΝ	1	46
ΣΥΝΟΛΟ	14	680

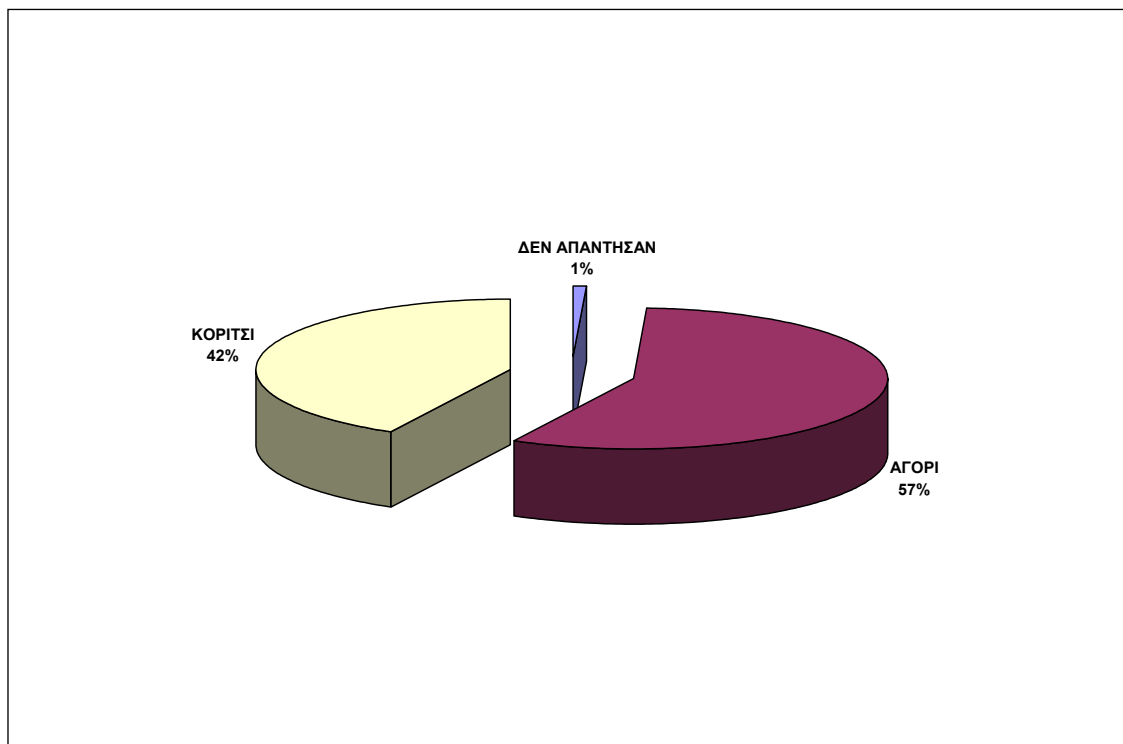
Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005. Κατόπιν απαίτησης της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ πραγματοποιήθηκε συμπληρωματική έρευνα πεδίου σε σχολεία της Κρήτης κατά την περίοδο από 21/3/2005 έως 28/3/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τον πληθυσμό της ομάδας στόχου και την συγκέντρωση του σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκαν πίνακες σχολικών μονάδων που δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης και επιλέχθηκαν εκείνα τα σχολεία που είχαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού παλιννοστούντων και αλλοδαπών.

Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων και το ερωτηματολόγιο) την οποία απέστειλε στην Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για να την ενημερώσει για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις κατά τόπου Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

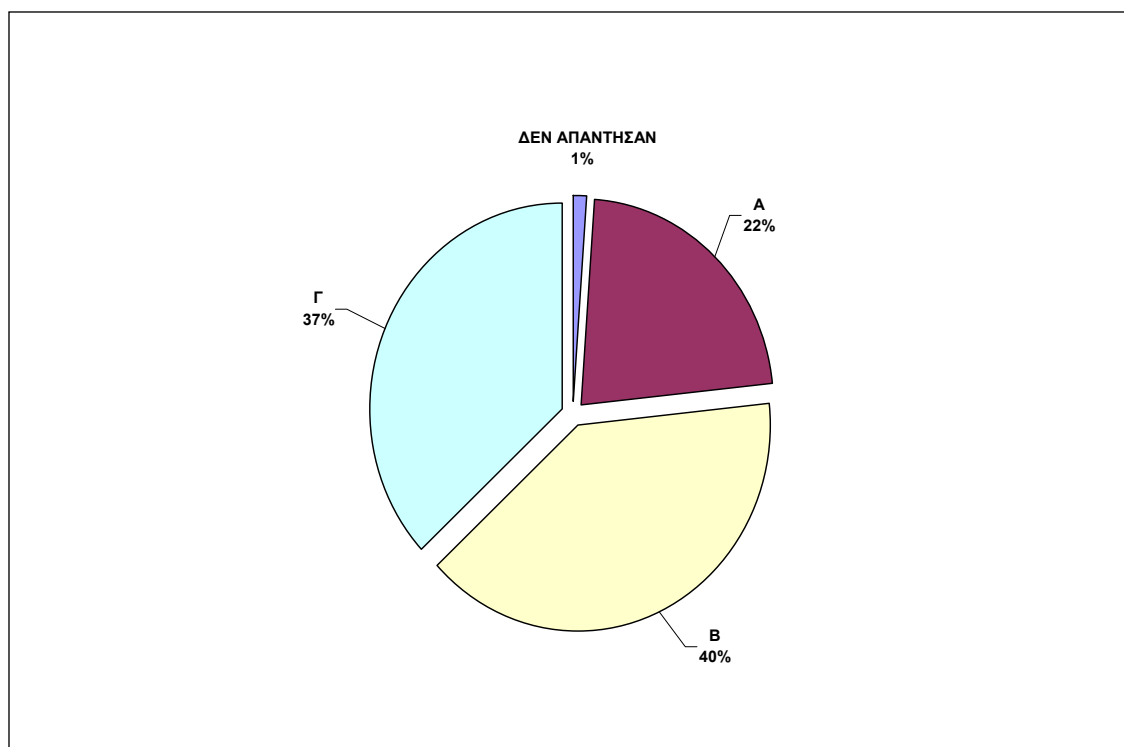
Ο αριθμός των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών γυμνασίου που συμμετείχε στην έρευνα ανέρχεται σε 680. Από αυτούς το 57% είναι αγόρια και το 42% είναι κορίτσια (1% των μαθητών δεν έδωσε στοιχεία φύλου. Η κατανομή του δείγματος θεωρείται αντιπροσωπευτική του μαθητικού πληθυσμού (Διάγραμμα 4-144).

Διάγραμμα 4-144: Κατανομή μαθητών ανά φύλο

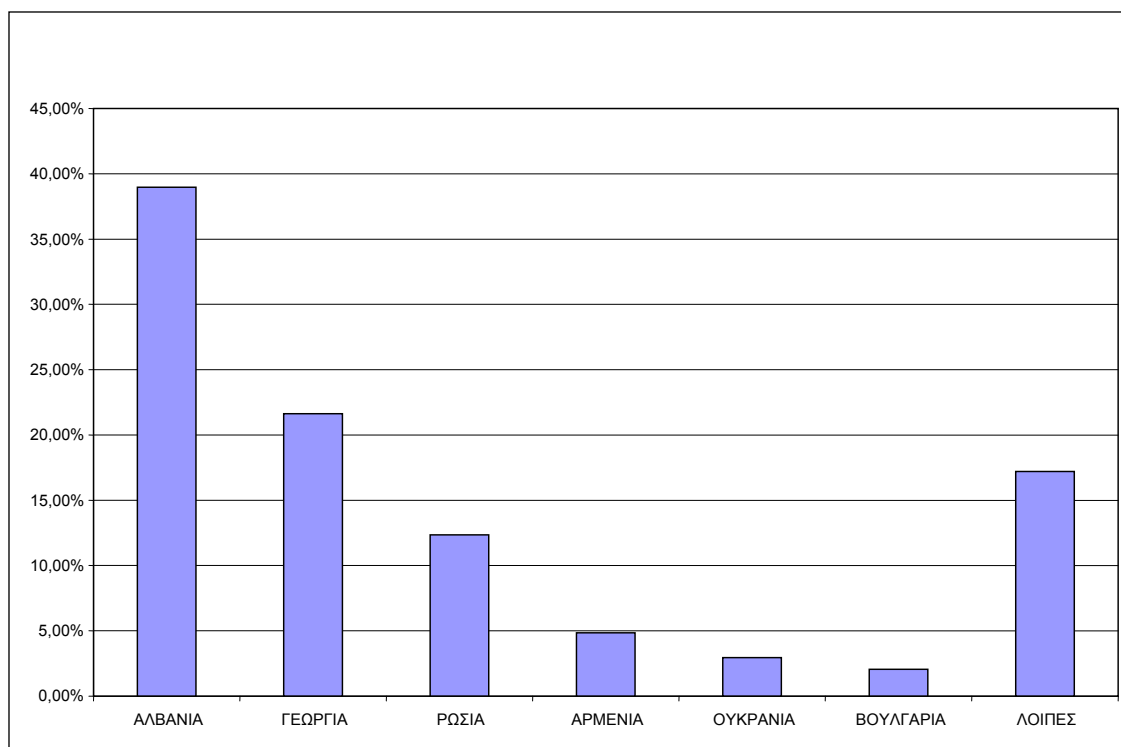
Η κατανομή του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών ανά τάξη του γυμνασίου είναι η ακόλουθη (Διάγραμμα 4-145):

- Το 22,2% των μαθητών φοιτά στην Α' γυμνασίου
- Το 39,6% των μαθητών φοιτά στην Β' γυμνασίου
- Το 37,1% των μαθητών φοιτά στην Γ' γυμνασίου

Διάγραμμα 4-145: Κατανομή μαθητών ανά τάξη

Όσον αφορά την κατανομή του δείγματος των μαθητών ανά Νομό, το 42% προέρχεται από το Νομό Θεσσαλονίκης, το 34% από το Νομό Αττικής, το 14% από το Νομό Ροδόπης, το 7% από τον Νομό Χανίων και το 4% από το Νομό Ιωαννίνων.

Τέλος, όσον αφορά τη χώρα προέλευσης των μαθητών που πήραν μέρος στην έρευνα, το 39% αυτών προέρχεται από την Αλβανία, το 22% από την Γεωργία, το 12% από την Ρωσία, το 5% από την Αρμενία, το 3% από την Ουκρανία, το 2% από την Βουλγαρία και το υπόλοιπο 17% από άλλες χώρες (Διάγραμμα 4-146).

Διάγραμμα 4-146: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών

4.3.4.2 Συμπεράσματα σε σχέση με τα γενικά εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου

Η ηλικιακή πυραμίδα του δείγματος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στις τάξεις του γυμνασίου παρουσιάζει τις ακόλουθες ιδιαιτερότητες:

Στην Α' γυμνασίου το 27,2% των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 12-13 ετών).

Στην Β' γυμνασίου το 29,4 % των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 13-14 ετών).

Στην Γ' γυμνασίου το 29,8 % των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από τη μέση ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 14-15 ετών).

Παρατηρείται, δηλαδή, ότι περισσότεροι από 1 στους 4 παλιννοστούντες/ αλλοδαπούς μαθητές της Α', Β' Γ' γυμνασίου φοιτούν σε τάξη μικρότερη από την προβλεπόμενη με βάση την ηλικία τους (λόγοι μετανάστευσης, προβλήματα ένταξης στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, αναντιστοιχία μεταξύ ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και εκπαιδευτικού συστήματος χώρας προέλευσης, μακρά παραμονή σε τάξεις υποδοχής).

Συγκρίνοντας την άποψη που έχουν οι παλινοστούντες και αλλοδαποί μαθητές για την πορεία της επίδοσής τους τη σχολική χρονιά που διανύουμε σε σχέση με την επίδοση που είχαν την περσινή σχολική χρονιά παρουσιάζονται τα ακόλουθα αποτελέσματα¹:

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι πολύ καλή, το 47% είχε αντίστοιχη επίδοση και την προηγούμενη χρονιά, το 43% είχε καλή επίδοση, το 7% είχε μέτρια επίδοση ενώ το 3% είχε κακή επίδοση την προηγούμενη χρονιά.

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι καλή, το 50% είχε αντίστοιχη επίδοση και την προηγούμενη χρονιά, το 23% είχε πολύ καλή επίδοση, το 24% είχε μέτρια επίδοση, ενώ το 3% είχε κακή επίδοση την προηγούμενη χρονιά.

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι μέτρια, το 48% είχε αντίστοιχη επίδοση και την προηγούμενη χρονιά, το 7% είχε πολύ καλή επίδοση, το 42% είχε καλή επίδοση ενώ το 3% είχε κακή επίδοση την προηγούμενη χρονιά.

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους δεν είναι καλή, το 2% είχε αντίστοιχη επίδοση και την προηγούμενη χρονιά, το 8,5% είχε πολύ καλή επίδοση, το 30,5% είχε καλή επίδοση ενώ το 59% είχε μέτρια επίδοση την προηγούμενη χρονιά.

Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζεται η άποψη των μαθητών για την επίδοσή τους τη φετινή σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-147) και η επίδοσή τους κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-148). Για τα παιδιά της Α' γυμνασίου που ο βαθμός τους την προηγούμενη σχολική χρονιά ήταν με άριστα το 10, ο βαθμός αυτός διπλασιάστηκε για να είναι συγκρίσιμος με αυτούς του υπόλοιπου δείγματος.

¹ Οι συσχετισμοί έχουν γίνει με τις εξής παραδοχές:

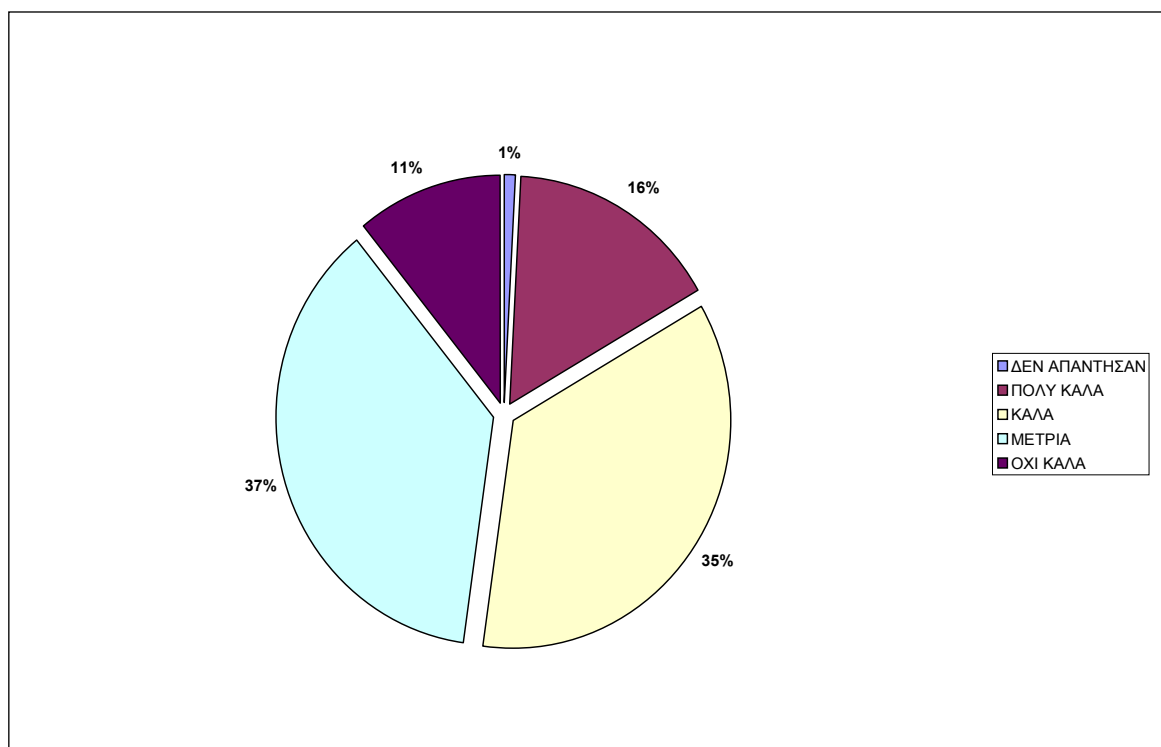
Βαθμολογία 0-10 = κακή επίδοση

Βαθμολογία 10-14 = μέτρια επίδοση

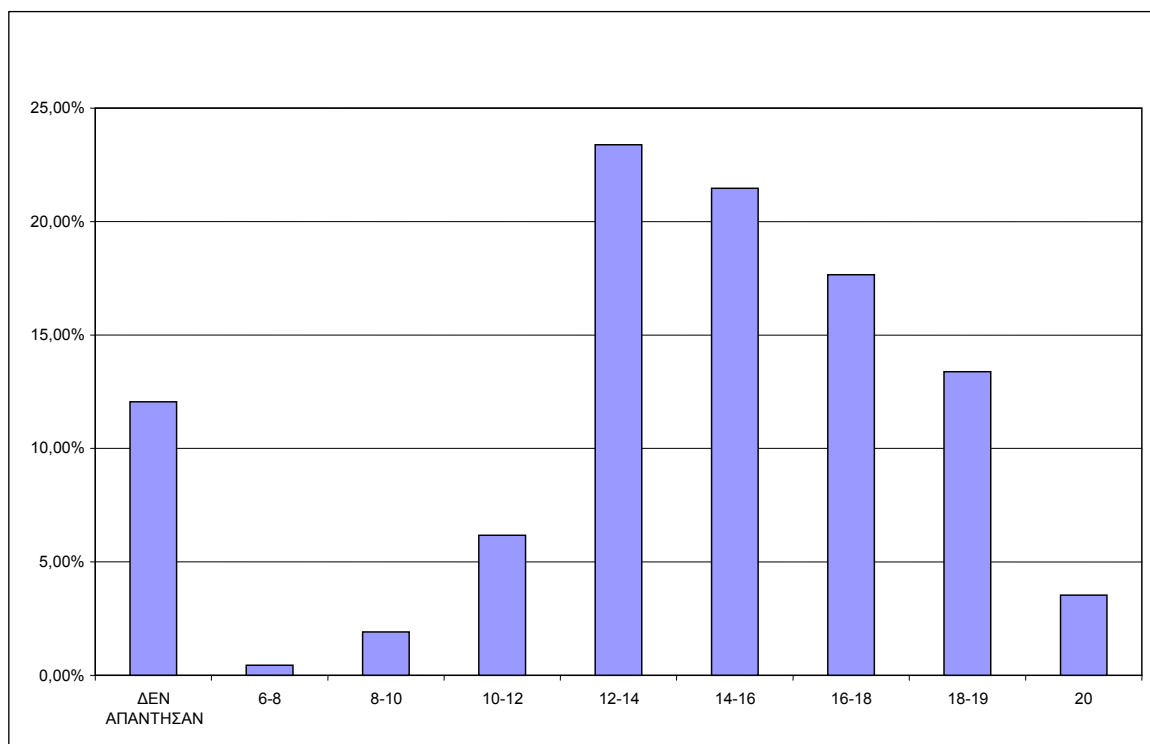
Βαθμολογία 14-18 = καλή επίδοση

Βαθμολογία 18-20 = πολύ καλή επίδοση

Διάγραμμα 4-147: Αποψη των μαθητών για τη φετινή τους επίδοση

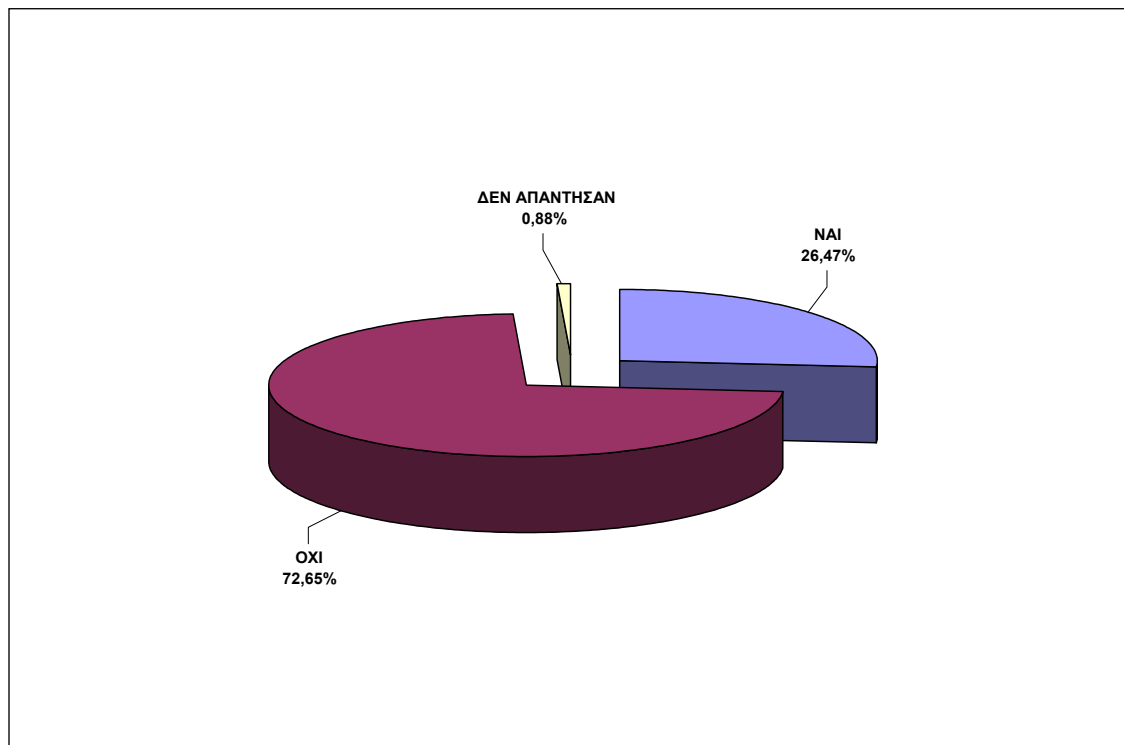

Διάγραμμα 4-148: Περσινή βαθμολόγηση των μαθητών

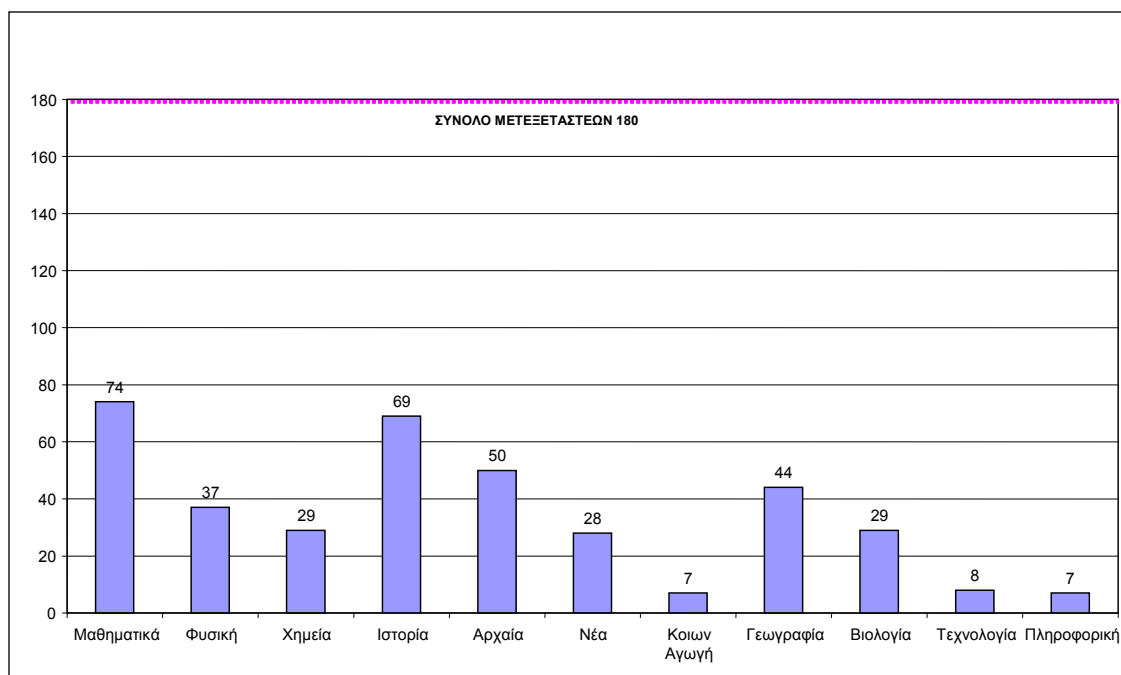
Το 26,5% του δείγματος των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών έμεινε μετεξεταστέο την προηγούμενη σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-149). Το ποσοστό αυτό θεωρείται ανησυχητικά υψηλό και αναντίστοιχο με το μέσο όρο των Ελλήνων μαθητών.

Διάγραμμα 4-149: Ποσοστό μετεξεταστέων μαθητών

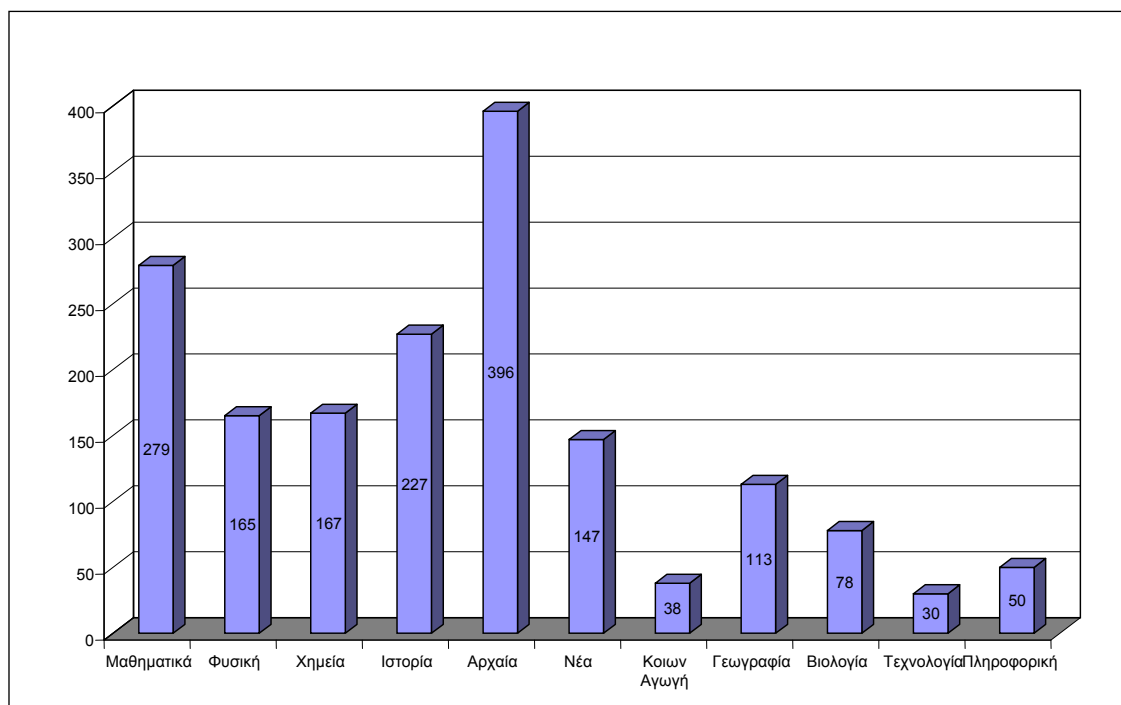
Απομονώνοντας τα σχολικά μαθήματα με την μεγαλύτερη συγκέντρωση μετεξεταστέων παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών παρατηρούνται τα ακόλουθα (Διάγραμμα 4-150):

- το 41% έμεινε μετεξεταστέο στα Μαθηματικά,
- το 38% στην Ιστορία,
- το 28% στα Αρχαία,
- το 24% στην Γεωγραφία
- το 20% στη Φυσική, και
- το 16% στη Χημεία και τη Βιολογία.

Διάγραμμα 4-150: Μαθήματα που έμειναν μετεξεταστέοι οι μαθητές

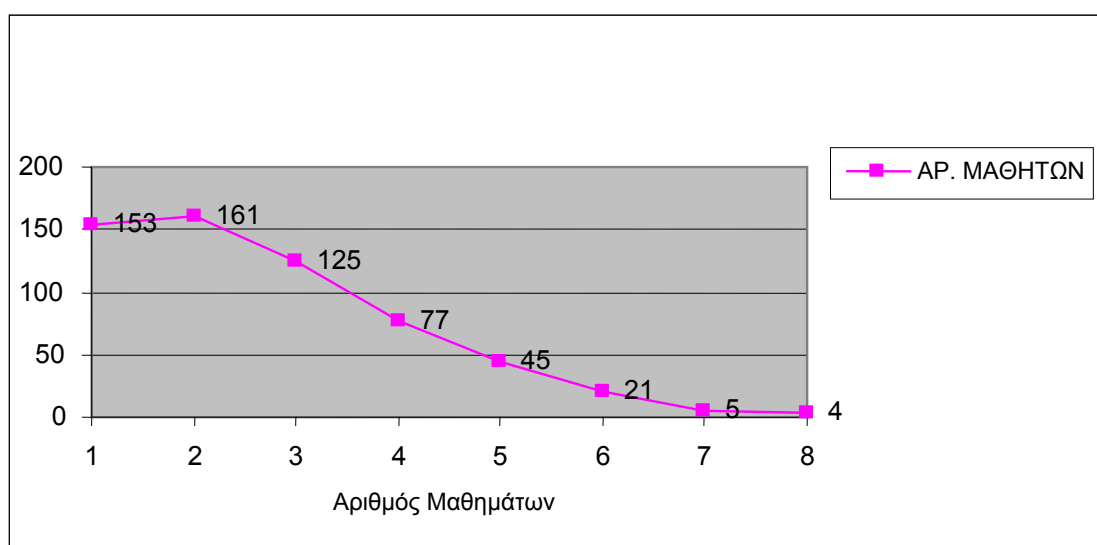
Παρατηρείται δηλαδή ότι οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές δεν αντιμετωπίζουν μόνο προβλήματα γλώσσας αλλά γενικότερα προβλήματα στην εκμάθηση των μαθημάτων, αφού μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως τα Μαθηματικά, η Φυσική και η Χημεία συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά μετεξεταστέων μαθητών.

Οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές φαίνεται να δυσκολεύονται κύρια στο μάθημα των Αρχαίων και στη συνέχεια στα μαθήματα των Μαθηματικών, της Ιστορίας, της Χημείας, της Φυσικής, των Νέων Ελληνικών και της Γεωγραφίας (Διάγραμμα 4-151).

Διάγραμμα 4-151: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές

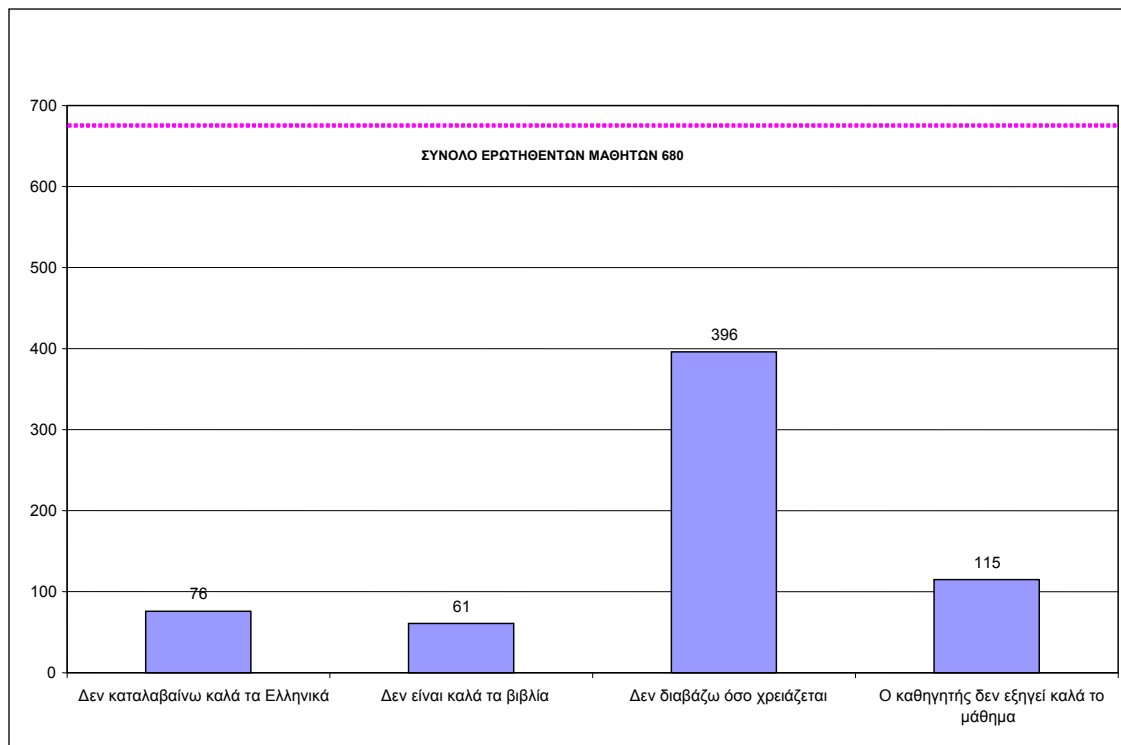
Παρατηρείται ομοιομορφία στα μαθήματα που οι μαθητές δυσκολεύονται και διαπιστώνεται και πάλι ότι η δυσκολία τους δεν επικεντρώνεται μόνο σε μαθήματα γλώσσας, όπως τα Αρχαία τα οποία έχουν την ιδιαιτερότητα ότι αποτελούν ξένη γλώσσα για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, αλλά και σε μαθήματα θετικής κατεύθυνσης.

Επιπλέον, παρατηρείται ότι το 76% των μαθητών αντιμετωπίζει δυσκολίες σε χαμηλό αριθμό μαθημάτων (μέχρι 3 μαθήματα) (Διάγραμμα 4-152).

Διάγραμμα 4-152: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολίες οι μαθητές

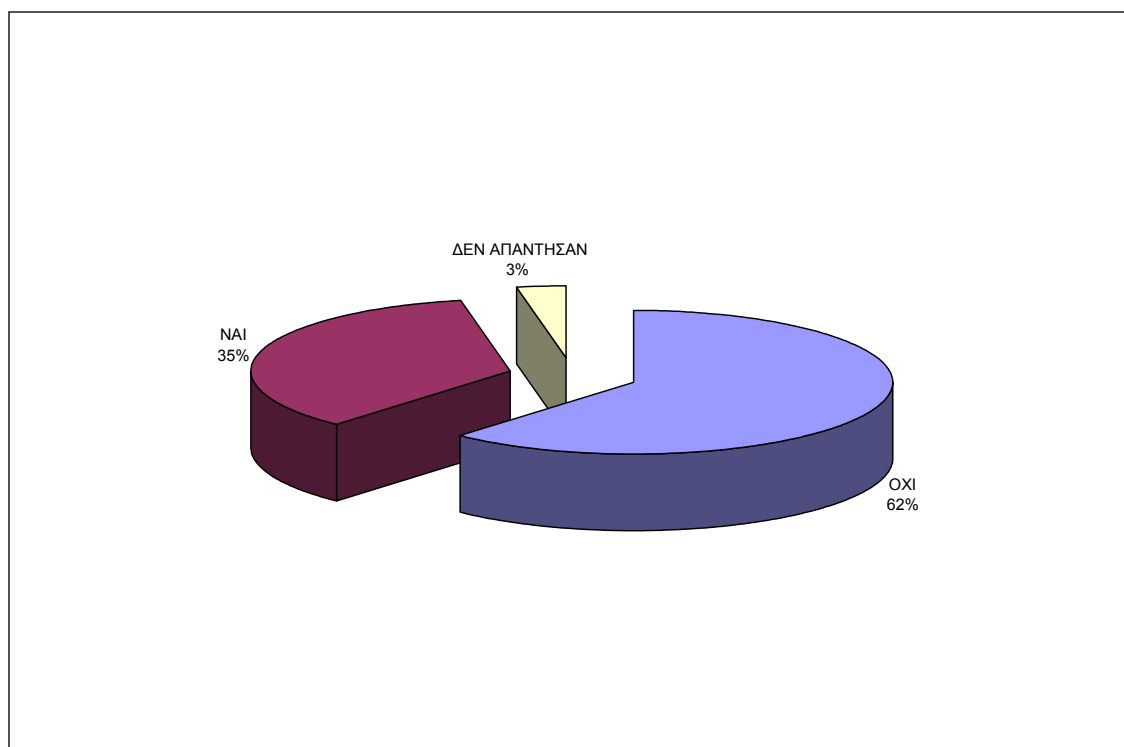
Στο σύνολο των ερωτώμενων μαθητών, το 58% παραδέχεται ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στα μαθήματα απορρέουν κύρια από την έλλειψη επαρκούς προσωπικής μελέτης των μαθημάτων. Το 17% πιστεύει ότι οι καθηγητές δεν εξηγούν καλά το μάθημα, το 11% δυσκολεύεται με τη γλώσσα ενώ το 9% εντοπίζει πρόβλημα με τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά βιβλία (Διάγραμμα 4-153).

Διάγραμμα 4-153: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση επίδοσης

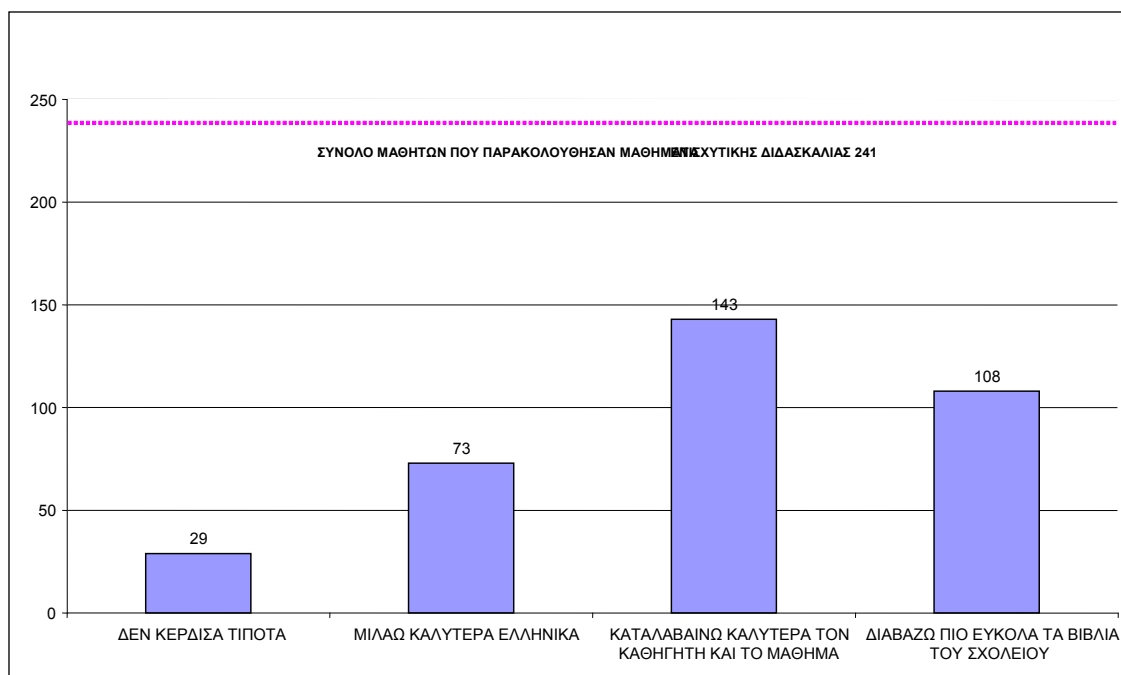

4.3.4.3 Συμπεράσματα σε σχέση με την υλοποίηση της παρέμβασης στην ομάδα – στόχο

Μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας παρακολούθησε μόνο το 35,4% των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα (Διάγραμμα 4-154).

Διάγραμμα 4-154: Παρακολούθηση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας

Η συμβολή των μαθημάτων αυτών εντοπίζεται από τα παιδιά κύρια στην καλύτερη κατανόηση του καθηγητή στην τάξη (59% των μαθητών). Επιπλέον το 45% των μαθητών δηλώνει ότι βοηθήθηκε στη διευκόλυνση του διαβάσματος ενώ το 30% δηλώνει ότι τα μαθήματα αυτά συνέβαλαν στην καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Τέλος, 13% των μαθητών απάντησε ότι δεν κέρδισε τίποτε από τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (Διάγραμμα 4-155).

Διάγραμμα 4-155: Άποψη για τις θετικές επιπτώσεις της ενισχυτικής διδασκαλίας

Σχετίζοντας την άποψη των μαθητών αναφορικά με την επίδοσή τους τη φετινή σχολική χρονιά με την παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας, διεξάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Το 20% των μαθητών που αισθάνεται ότι η επίδοσή του τη φετινή σχολική χρονιά είναι πολύ καλή έχει παρακολουθήσει μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 34% των μαθητών που αισθάνεται ότι η επίδοσή του τη φετινή σχολική χρονιά είναι καλή έχει παρακολουθήσει μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 42% των μαθητών που αισθάνεται ότι η επίδοσή του τη φετινή σχολική χρονιά είναι μέτρια έχει παρακολουθήσει μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 40% των μαθητών που αισθάνεται ότι η επίδοσή του τη φετινή σχολική χρονιά δεν είναι καλή έχει παρακολουθήσει μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το ενδιαφέρον των μαθητών για παρακολούθηση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας βαίνει ανάλογα με την επίδοσή που αισθάνονται ότι έχουν στο σχολείο. Συνεπώς οι μαθητές που αισθάνονται ότι η επίδοσή τους στο σχολείο είναι καλή ή πολύ καλή δεν δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Πιο έντονο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μαθητές που αισθάνονται ότι η επίδοσή τους στο σχολείο είναι μέτρια ή κακή.

Ταυτόχρονα όμως παρατηρείται ότι από το σύνολο των μαθητών που παρακολούθησαν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, το 56% εφέτος αισθάνεται ότι η επίδοσή του είναι μέτρια ή κακή. Συνεπώς είναι αμφίβολο κατά πόσο τα μαθήματα της

ενισχυτικής διδασκαλίας βοήθησαν τους μέτριους ή κακούς μαθητές στη βελτίωση της επίδοσής τους στα σχολικά μαθήματα.

Σχετιζόμενη η επίδοση των μαθητών την προηγούμενη σχολική χρονιά με την παρακολούθηση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, παρατηρούνται τα ακόλουθα :

Το 12% των μαθητών με πολύ καλή επίδοση παρακολούθησε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 36% των μαθητών με καλή επίδοση παρακολούθησε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 47% των μαθητών με μέτρια επίδοση παρακολούθησε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Το 52% των μαθητών με κακή επίδοση παρακολούθησε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας².

Παρατηρείται ότι οι μισοί από τους μαθητές με κακή επίδοση την περσινή σχολική χρονιά παρακολούθησαν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, οπότε ενισχύεται η αμφιβολία για το κατά πόσο η παρακολούθηση των μαθημάτων αυτών κατά το προηγούμενο σχολικό έτος βοήθησε στην αύξηση των επιδόσεών τους.

Τέλος, το 45% των μαθητών που έμειναν μετεξεταστέοι είχαν παρακολουθήσει μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Με βάση το ποσοστό αυτό εκτιμάται ότι τα μαθήματα αυτά δεν επαρκούν για τη βελτίωση της επίδοσης των αδύναμων μαθητών και για την αντιμετώπιση των μαθησιακών τους προβλημάτων.

Παρόλα τα προηγούμενα συμπεράσματα, το 59% των μαθητών που παρακολούθησε μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας εκτιμά ότι το βοήθησαν πολύ τα μαθήματα αυτά (Διάγραμμα 4-156).

² Οι συσχετισμοί έχουν γίνει με τις εξής παραδοχές:

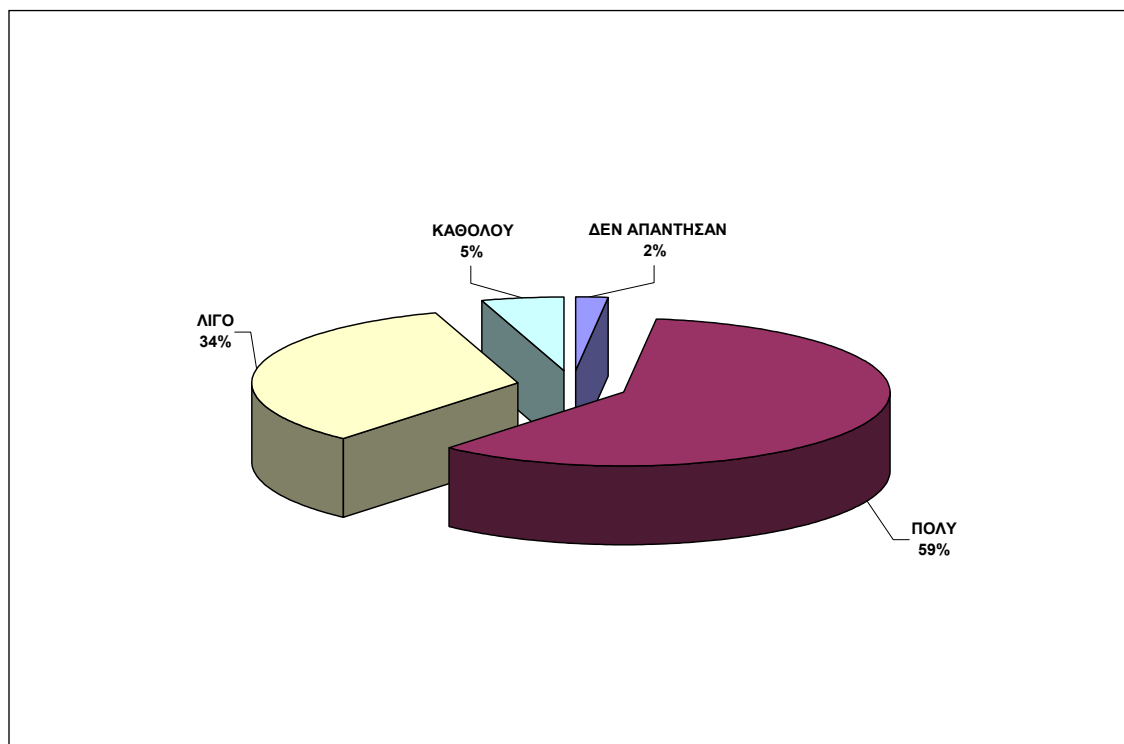
Βαθμολογία 0-10 = κακή επίδοση

Βαθμολογία 10-14 = μέτρια επίδοση

Βαθμολογία 14-18 = καλή επίδοση

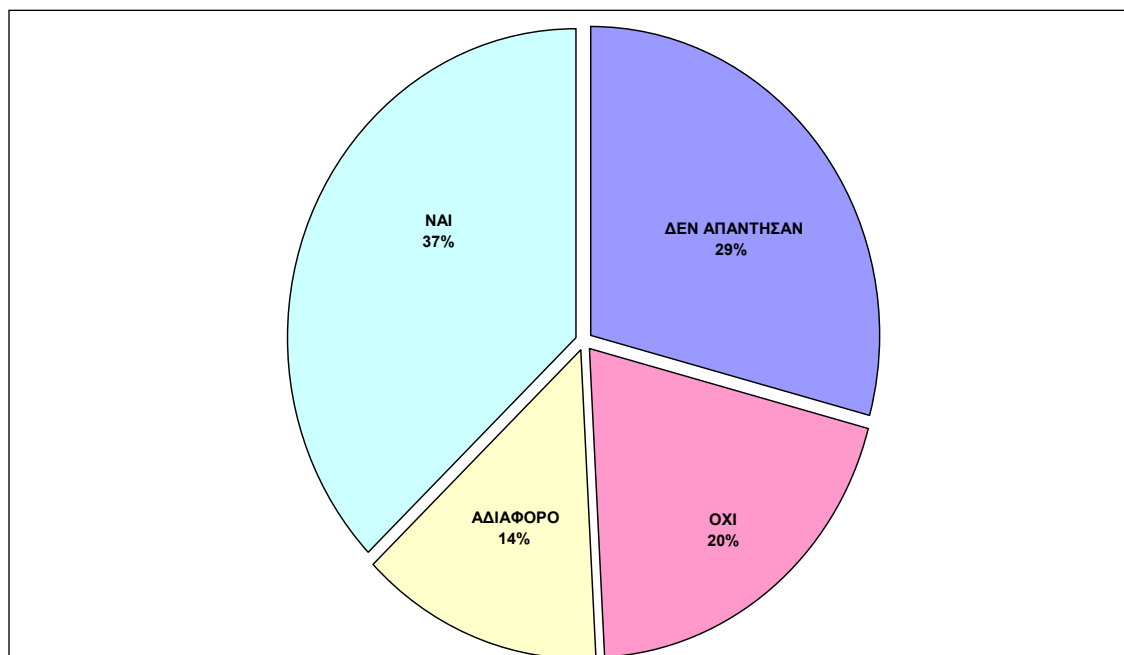
Βαθμολογία 18-20 = πολύ καλή επίδοση

Διάγραμμα 4-156: Αποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας

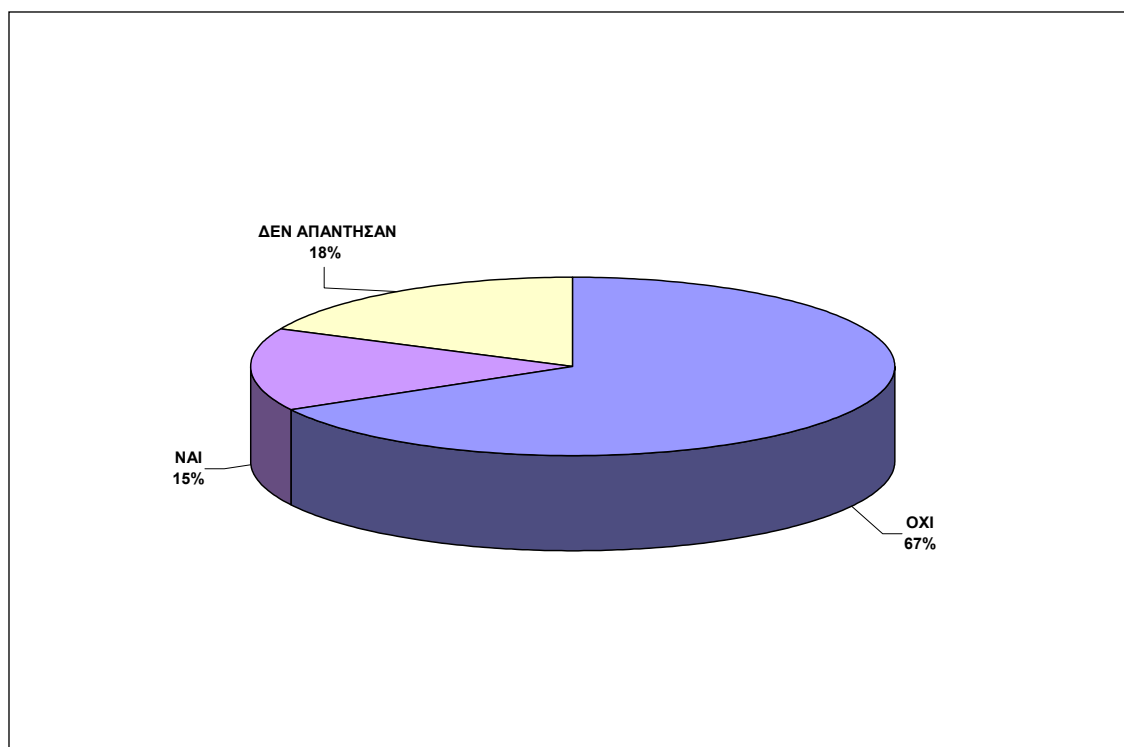

Επιπλέον, το 37% των ερωτώμενων μαθητών δηλώνει ότι θα ήθελε να διεξαχθούν στο σχολείο του μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (Διάγραμμα 4-157).

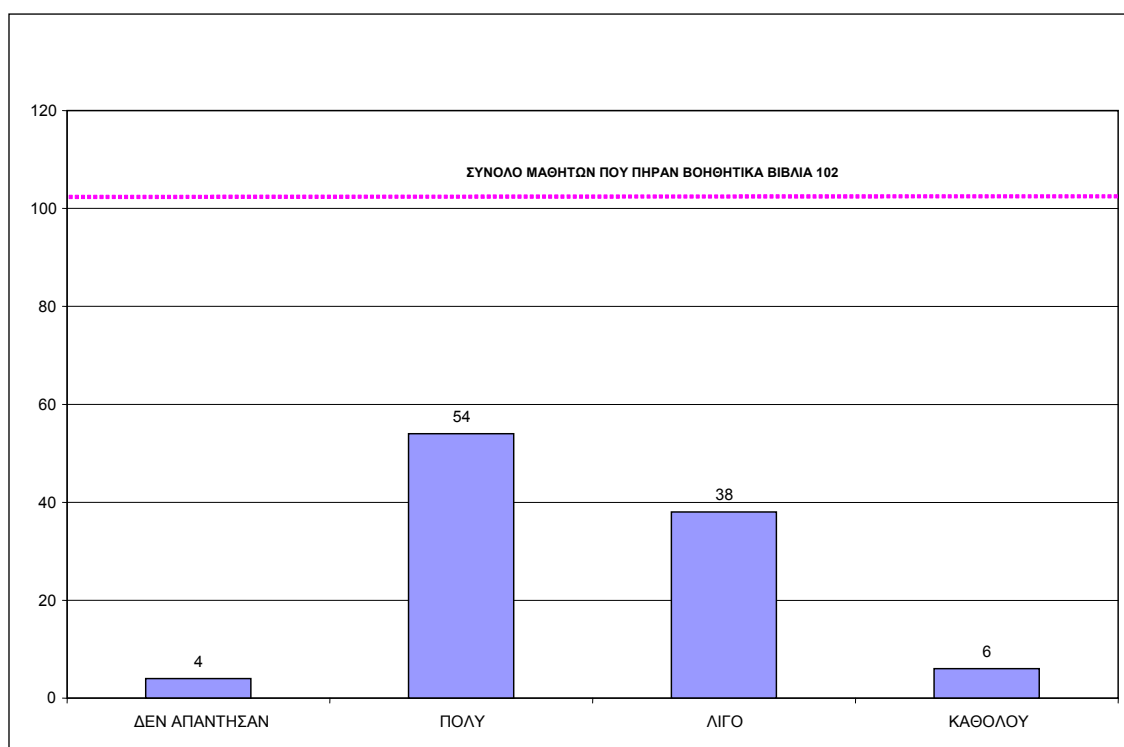
Διάγραμμα 4-157: Επιθυμία μαθητών για βοηθητική διδασκαλία τη φετινή χρονιά

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υλικό το 67% των ερωτώμενων μαθητών δηλώνει ότι δεν έχει πάρει βοηθητικά βιβλία (Διάγραμμα 4-158).

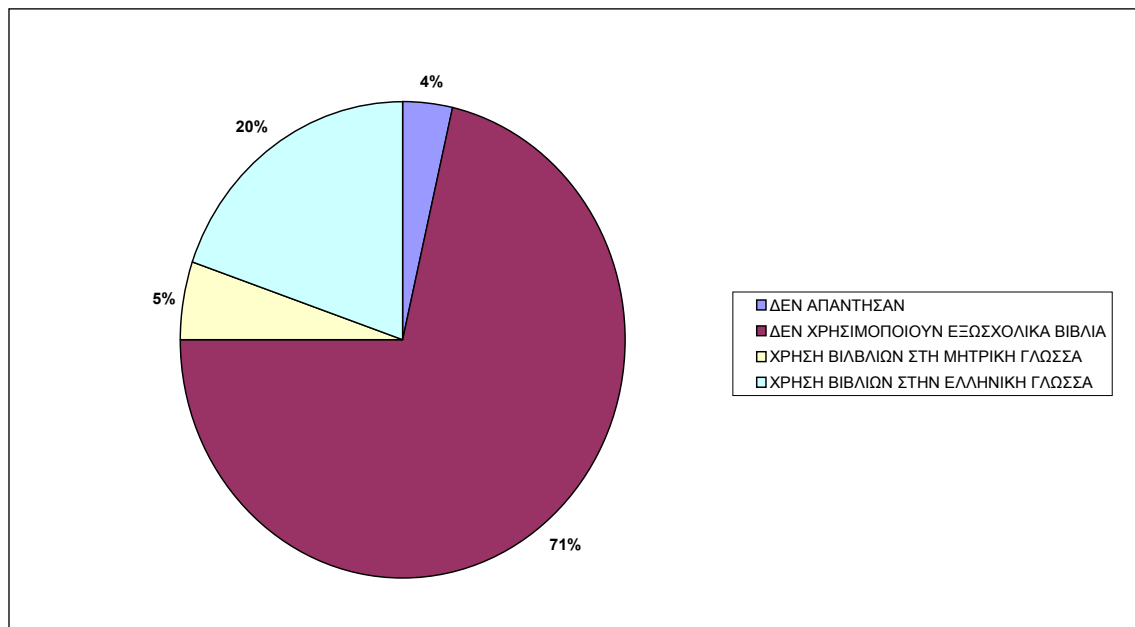
Διάγραμμα 4-158: Διανομή βοηθητικών βιβλίων

Από αυτούς που πήραν βοηθητικά βιβλία, το 53% δηλώνει ότι τα βιβλία αυτά το βοήθησαν πολύ ενώ το 37% εκτιμά ότι η προσφερόμενη βοήθεια κυμάνθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και τα βιβλία δεν ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες τους (Διάγραμμα 4-159).

Διάγραμμα 4-159: Αποψη μαθητών για τα βοηθητικά βιβλία

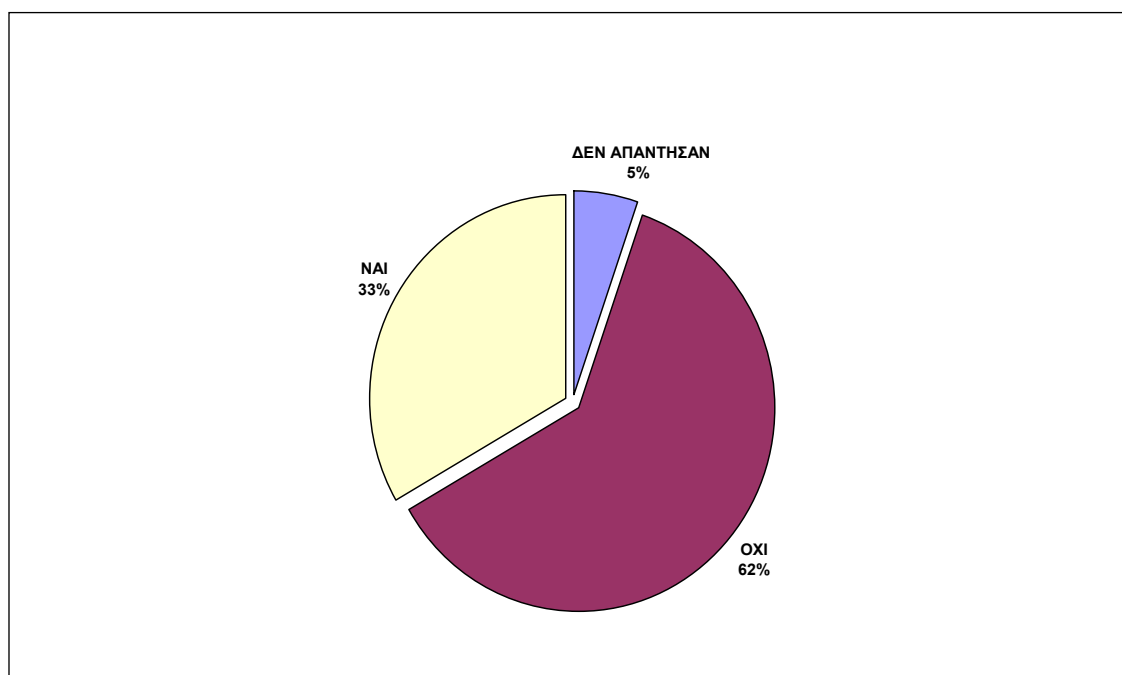
Είναι δε ενδιαφέρον ότι το 71% των μαθητών δεν χρησιμοποιεί εξωσχολικά βιβλία (Διάγραμμα 4-160).

Διάγραμμα 4-160: Χρήση βοηθητικών (εξωσχολικών) βιβλίων

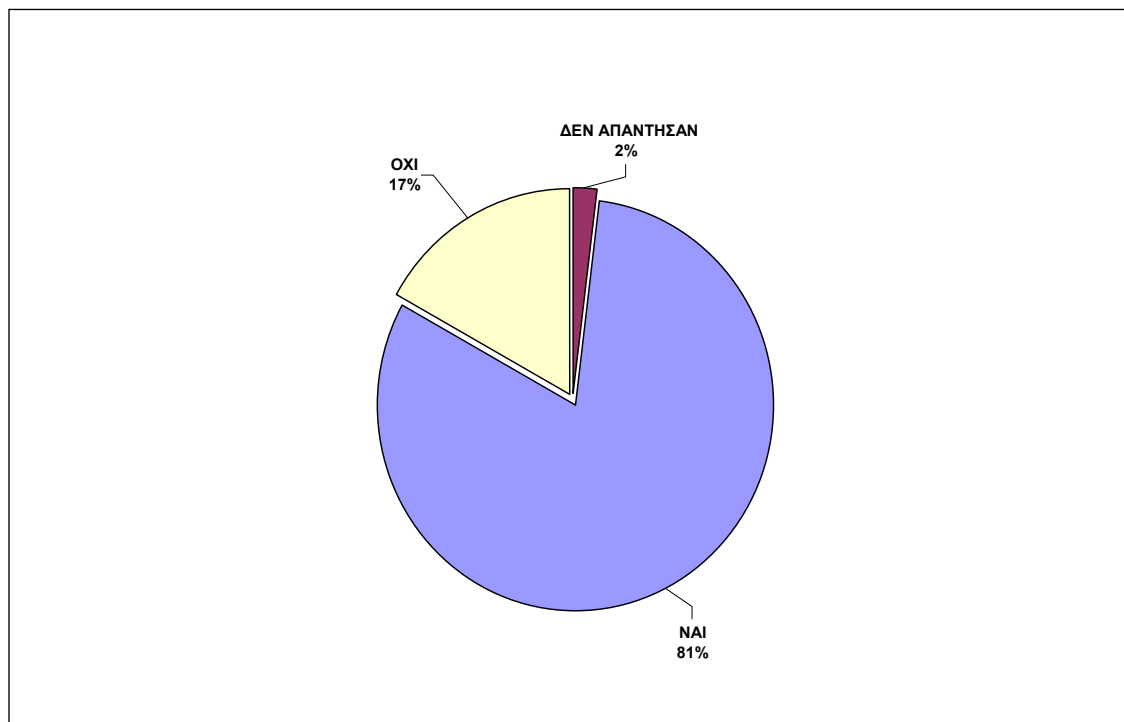
Οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές στην πλειοψηφία τους δεν παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα (λόγοι πιθανά οικονομικής δυσπραγίας). Το 33% μόνο πηγαίνει σε φροντιστήριο και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών μαθαίνει ξένες γλώσσες (κατά προτίμηση αγγλικά) (Διάγραμμα 4-161).

Διάγραμμα 4-161: Παρακολούθηση ιδιωτικών φροντιστηρίων

Το 81% των ερωτώμενων μαθητών επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο λύκειο. Το ποσοστό αυτό κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητικό και δείχνει την επιθυμία των παλιννοστώντων και αλλοδαπών για πλήρη εκπαιδευτική και κοινωνική ενσωμάτωση (Διάγραμμα 4-162).

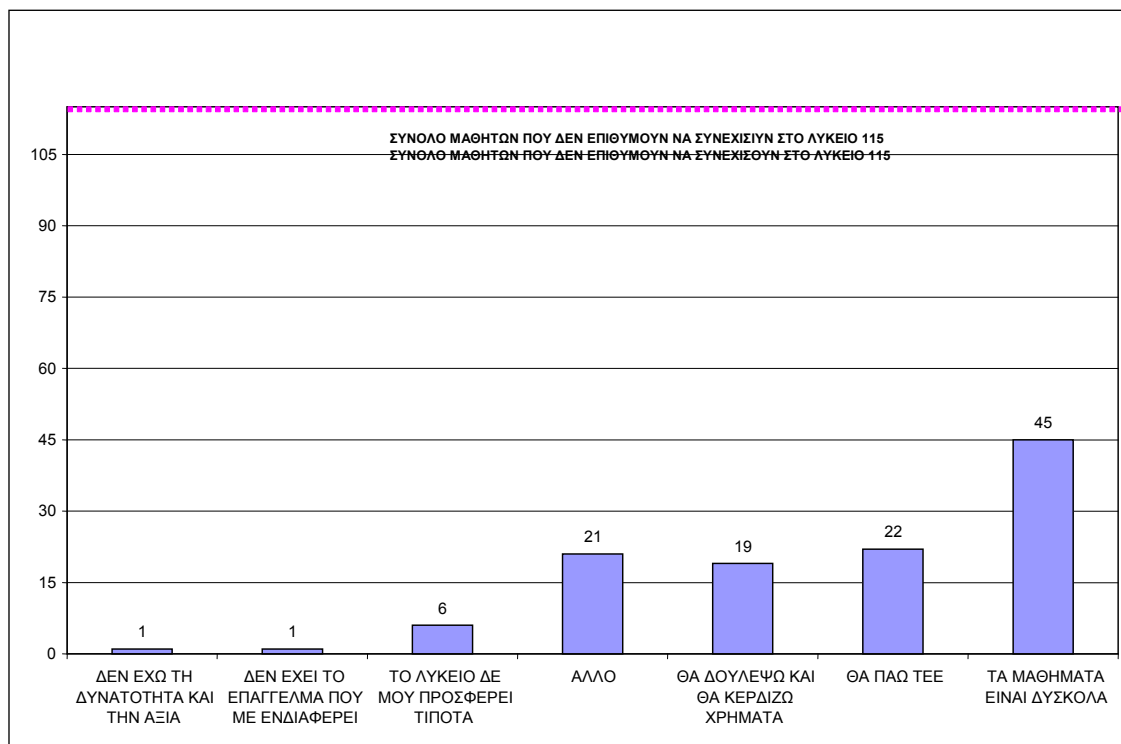
Διάγραμμα 4-162: Επιθυμία για συνέχιση σπουδών στο λύκειο

Παρατηρείται ότι οι μαθητές της Γ' γυμνασίου παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη τάση αποχώρησης από το σχολείο με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στις δύο πρώτες τάξεις του γυμνασίου τα ποσοστά είναι μεγάλα αφού το 87% των φοιτούντων στην Α' γυμνασίου και το 83% των φοιτούντων στην Β' γυμνασίου εκφράζουν την επιθυμία να συνεχίσουν στο Λύκειο ενώ το 77% των φοιτούντων στην Γ' γυμνασίου εκφράζει αντίστοιχα παρόμοια επιθυμία.

Οι μαθητές που επιθυμούν να μην προχωρήσουν στο λύκειο προβάλλουν σαν κύριο λόγο τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν στα μαθήματα. Σημαντικό ποσοστό δηλώνει επιθυμία να συνεχίσει τις σπουδές του στα ΤΕΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπήρχε στο ερωτηματολόγιο η επιλογή των ΤΕΕ αλλά παρόλα αυτά αρκετά παιδιά το σημείωσαν. Επιπλέον είναι σαφές ότι δεν γνωρίζουν ότι και τα ΤΕΕ ανήκουν στην λυκειακή βαθμίδα εκπαίδευσης.

Επίσης, σημαντικό ποσοστό μαθητών δηλώνει ότι επιθυμεί να ενταχθεί άμεσα σε εργασιακό περιβάλλον (Διάγραμμα 4-163).

Διάγραμμα 4-163: Λόγοι που αποτρέπουν τη συνέχιση σπουδών στο λύκειο

4.3.4.4 Ελευθέρα σχόλια των μαθητών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια

Παρακάτω ακολουθούν κατηγορίες σχολίων που διατυπώθηκαν από παλινοσοτούντες και αλλοδαπούς μαθητές β/βάθμιας εκπαίδευσης στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν και συγκεκριμένα στο πεδίο που ζητούσε να διατυπώσουν ελεύθερα την άποψή τους για το σχολείο και τις προτάσεις τους για βελτίωση του σχολείου.

Οι κυριότερες απαντήσεις υπήρξαν οι ακόλουθες:

Πολύ μεγάλο ποσοστό των μαθητών διατυπώνει την άποψη ότι οι καθηγητές δεν εξηγούν καλά το μάθημα και για το λόγο αυτό δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν και να καταλάβουν το μάθημα.

Επίσης, αρκετά μεγάλο είναι το ποσοστό των μαθητών που ζητούν ενισχυτική διδασκαλία, είτε άμεσα επειδή έχουν προηγούμενη εμπειρία, είτε έμμεσα δηλώνοντας ότι θα ήθελαν σε κάποια μαθήματα που αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες να διδάσκονται περισσότερες ώρες ώστε να βοηθούνται περισσότερο.

Πολλοί είναι επίσης οι μαθητές που ζητούν καλύτερα βιβλία. Στην έννοια καλύτερα βιβλία περιλαμβάνονται βιβλία που θα είναι πιο απλά και κατανοητά καθώς και πιο ευχάριστα (π.χ. βιβλία με περισσότερες εικόνες).

Σημαντικός είναι επίσης και ο αριθμός των παιδιών που διατυπώνουν την άποψη ότι οι καθηγητές τους θα πρέπει να έχουν καλύτερη συμπεριφορά απέναντί τους. Εκφράσεις όπως «να είναι πιο ήρεμοι», «να φωνάζουν λιγότερο», «να είναι λιγότεροι αυστηροί απέναντί μας» συναντήθηκαν συχνά στα ερωτηματολόγια.

Αρκετοί είναι οι μαθητές που ζητούν καλύτερο σχολείο από άποψη εγκαταστάσεων, αιθουσών, υποδομής, ακόμη και καθαριότητας, ενώ πολλοί από αυτούς το συνδέουν και με τη δυνατότητα περισσότερων δραστηριοτήτων που θα μπορούσε να προσφέρει ένα τέτοιο σχολείο.

Αρκετοί μαθητές δηλώνουν δυσκολία στην κατανόηση συγκεκριμένων μαθημάτων. Τα μαθήματα που δηλώνονται συχνότερα ως δύσκολα ανήκουν στο πεδίο των φιλολογικών μαθημάτων και είναι κυρίως τα αρχαία και η γλώσσα.

Επίσης υπάρχει ένα μικρό ποσοστό μαθητών που έχει διατυπώσει την επιθυμία διδασκαλίας περισσότερων ξένων γλωσσών και μάλιστα κάποιοι από αυτούς κάνουν συγκεκριμένη αναφορά στη διδασκαλία της μητρικής τους γλώσσα.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων, ότι πολλοί είναι οι μαθητές εκείνοι που κάνουν ουσιώδη λάθη στη χρήση του ελληνικού γραπτού λόγου και πιο συγκεκριμένα στη γραμματική, στο συντακτικό και στην ορθογραφία.

4.3.4.5 Συνοπτικά – γενικά συμπεράσματα από την έρευνα αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών Γυμνασίου

Σε γενικές γραμμές οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές διακρίνονται σε δύο διαφορετικές ομάδες:

(α) η ομάδα των πλήρως ενσωματωμένων μαθητών που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία και των οποίων οι επιδόσεις είναι ικανοποιητικές και κατά συνέπεια δεν έχουν ανάγκη ενισχυτικών μαθημάτων και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας η ομάδα αυτή κυμαίνεται περίπου στο 25% του δείγματος³.

(β) η ομάδα που παρουσιάζει γενικά χαμηλές επιδόσεις και που κατά τεκμήριο αποτελούν την ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων.

Οι δυσκολίες στα επιμέρους μαθήματα καταγράφεται στην έρευνα (α) από τον αριθμό των μεταξεταστέων μαθητών σε κάθε μάθημα και (β) από την ίδια την άποψη των

³ Το ποσοστό αυτό υπολογίστηκε βάσει του αριθμού των μαθητών, οι οποίοι χαρακτήρισαν τη φετινή τους επίδοση ως καλή ή πολύ καλή και την περσινή σχολική χρονιά η βαθμολογία του κυμάνθηκε από 16 έως 20.

μαθητών για τον βαθμό δυσκολίας των επιμέρους μαθημάτων. Η ανάλυση των παραπάνω στοιχείων αποδεικνύει ότι οι δυσκολίες δεν αφορούν μόνο στα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα με Γλώσσα (π.χ. Αρχαία κλπ.) αλλά περιλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως π.χ. τα Μαθηματικά. Το γεγονός αναδεικνύει την ανάγκη επέκτασης των παρεμβάσεων (ενισχυτικά μαθήματα, βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό) στα άλλα μαθήματα πέραν της γλώσσας.

Το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό και τα βοηθήματα συγκέντρωσαν τη σχετικά θετική αποδοχή όσων τα έλαβαν αλλά προκύπτει από την επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηματολογίων ότι δεν διανεμήθηκε σε όσους μαθητές θα έπρεπε. Ενδεικτικά το υλικό διανεμήθηκε στους μισούς περίπου μαθητές που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής ή βοηθητικής διδασκαλίας. Τονίζεται ότι ο Φορέας Υλοποίησης διαβεβαιώνει ότι έχει διανείμει το υλικό σε όλα τα σχολεία σε αριθμό που κάλυπτε τον αριθμό των παιδιών και έχει τη γραπτή βεβαίωση των Διευθυντών ότι το έλαβαν. Ο Σύμβουλος γνωρίζει ότι η διανομή του εκπαιδευτικού υλικού στις τάξεις ενισχυτικής διδασκαλίας είναι υπό την ευθύνη του διδάσκοντα καθηγητή και εκτιμά ότι πιθανά οι καθηγητές να μην έκριναν σκόπιμη τη διανομή υλικού σε όλους τους συμμετέχοντες μαθητές.

Τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας είχαν θετική επίπτωση στους μαθητές που συμμετείχαν (σύμφωνα με την άποψη των ιδίων σε ποσοστό που προσεγγίζει το 60%). Επιπλέον, περισσότεροι από το 1/3 των ερωτώμενων αποφαίνονται ότι επιθυμούν να συμμετάσχουν σε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας. Εν τούτοις οι επιδόσεις του μεγαλύτερου μέρους των μαθητών που έτυχαν ενισχυτικής διδασκαλίας παραμένουν εν πολλοίς κάτω του μετρίου γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη επέκτασης, έντασης και ενδεχομένως και ανασχεδιασμού των ενισχυτικών μαθημάτων.

4.4 Τσιγγάνοι

4.4.1 Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού

4.4.1.1 Ταυτότητα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε δασκάλους της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με μαθητές τσιγγανόπαιδες και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των επιμορφωτικών αναγκών των δασκάλων και

την καταγραφή των απόψεων των δασκάλων αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά :

- τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά σεμινάρια του προγράμματος
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό και
- τη λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 18 δημοτικά σχολεία των Νομών Αττικής, Θεσσαλονίκης και Κορινθίας. Τα 5 δημοτικά σχολεία ανήκαν στην περιοχή των Αθηνών, τα 6 στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και τα 7 σχολεία στο Νομό Κορινθίας.

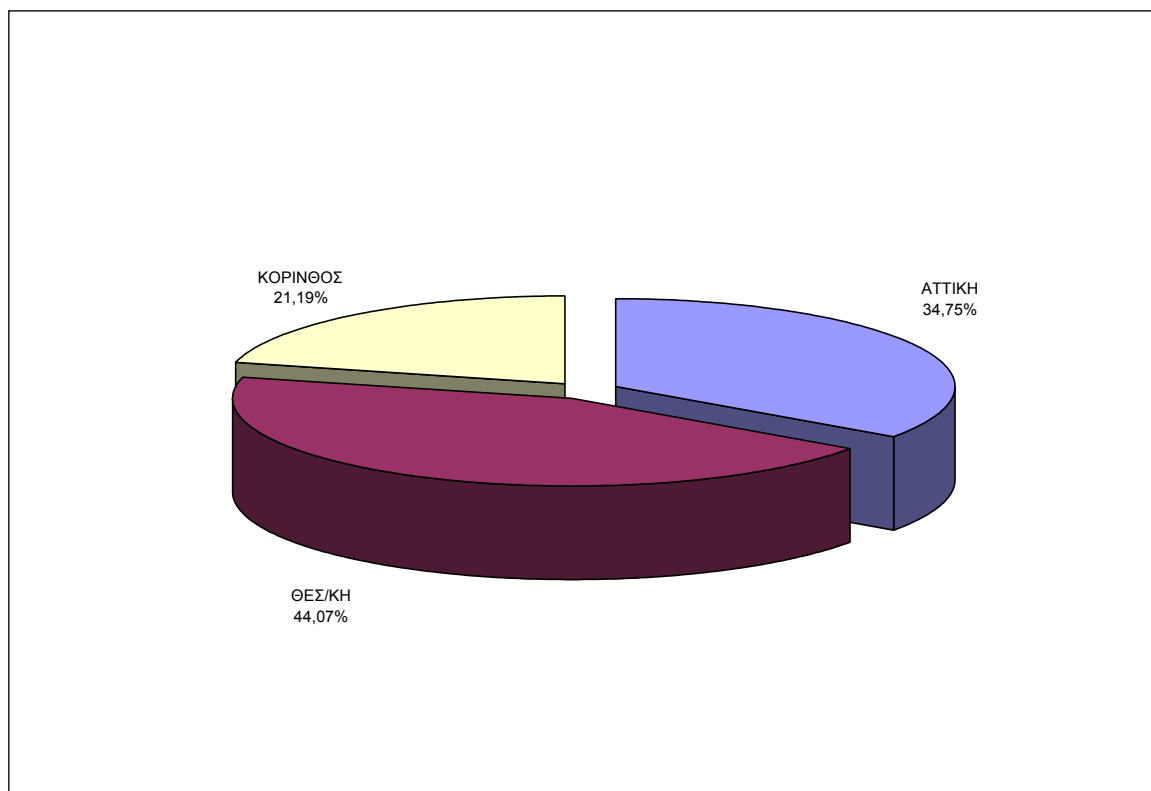
Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση την συγκέντρωση των τσιγγάνων μαθητών σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκαν πίνακες σχολικών μονάδων που δόθηκαν από τον Φορέα Υλοποίησης και επιλέχθηκαν εκείνα τα σχολεία που είχαν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού τσιγγανοπαίδων.

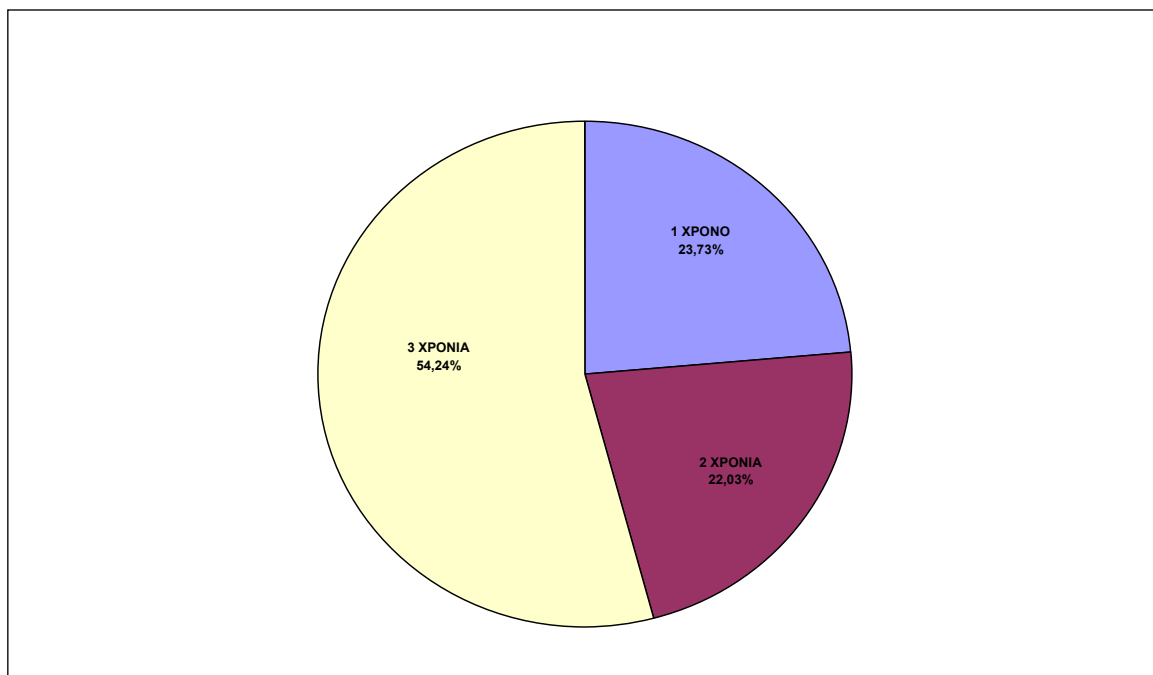
Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων και το ερωτηματολόγιο) την οποία απέστειλε στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για να την ενημερώσει για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

Ο αριθμός των δασκάλων που συμμετείχε στην έρευνα ανέρχεται σε 118. Από αυτούς το 44% διδάσκει στα δημοτικά σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης, 35% στα δημοτικά σχολεία του Νομού Αττικής και το 21% διδάσκει στα δημοτικά σχολεία του Νομού Κορινθίας και το (Διάγραμμα 4-164).

Διάγραμμα 4-164: Αριθμός δασκάλων ανά νομό

Παρατηρείται ότι το 54% περίπου των δασκάλων του δείγματος διδάσκει στο ίδιο σχολείο για 3 χρόνια (κατά κύριο λόγο συνεχόμενα). Το 22% διδάσκει στο ίδιο σχολείο για 2 χρόνια και το 23% περίπου διδάσκει στο ίδιο σχολείο για ένα χρόνο. Το γεγονός ότι περισσότεροι από τους μισούς δασκάλους του δείγματος παραμένουν στο ίδιο σχολείο για τουλάχιστον τρία χρόνια είναι σημαντικό στοιχείο ως προς το θέμα της εμπειρίας τους στη διδασκαλία σιγγανοπαίδων μαθητών δημοτικού (Διάγραμμα 4-165).

Διάγραμμα 4-165: Παραμονή δασκάλων στο ίδιο σχολείο

Η κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανά τάξη του δημοτικού είναι η ακόλουθη (Διάγραμμα 4-166) :

Το 13,6% των δασκάλων διδάσκει στην Α' δημοτικού

Το 12,7% των δασκάλων διδάσκει στην Β' δημοτικού

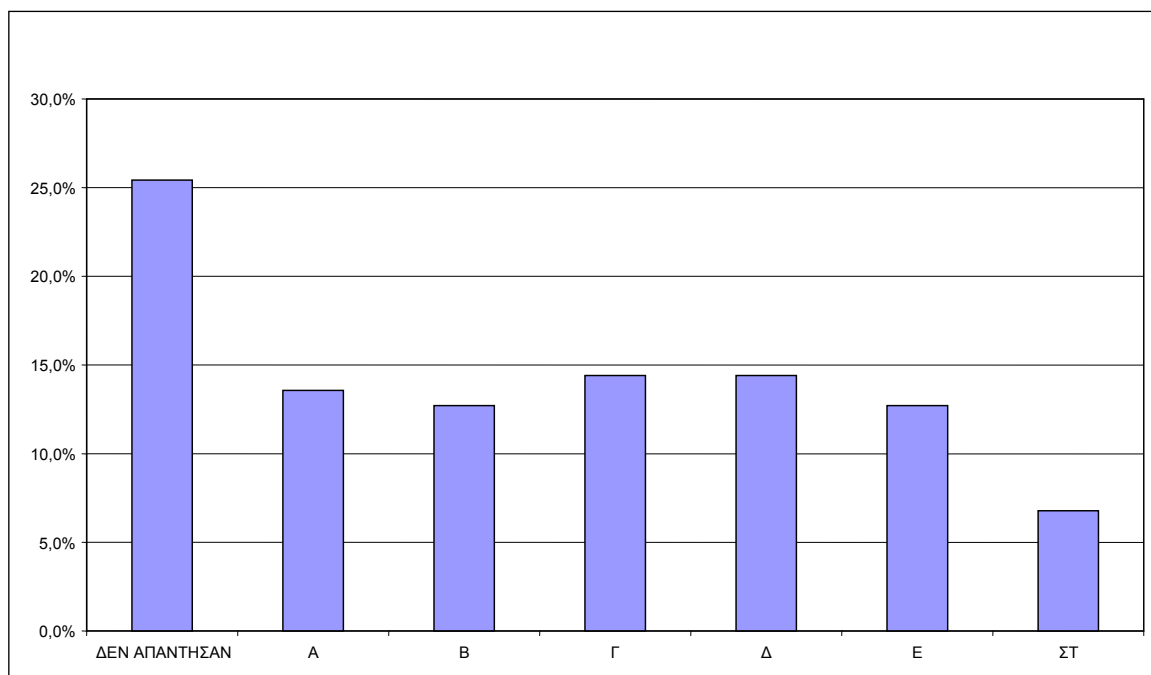
Το 14,4% των δασκάλων διδάσκει στην Γ' δημοτικού

Το 14,4% των δασκάλων διδάσκει στην Δ' δημοτικού

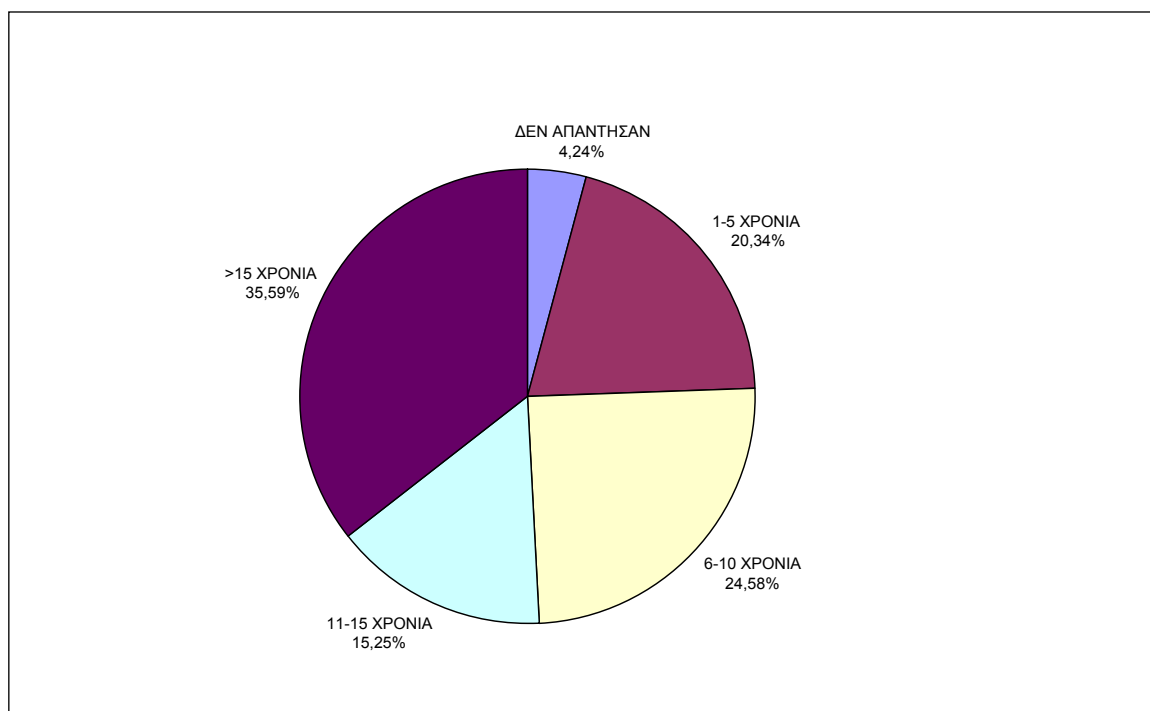
Το 12,7% των δασκάλων διδάσκει στην Ε' δημοτικού

Το 6,8% των δασκάλων διδάσκει στην ΣΤ' δημοτικού

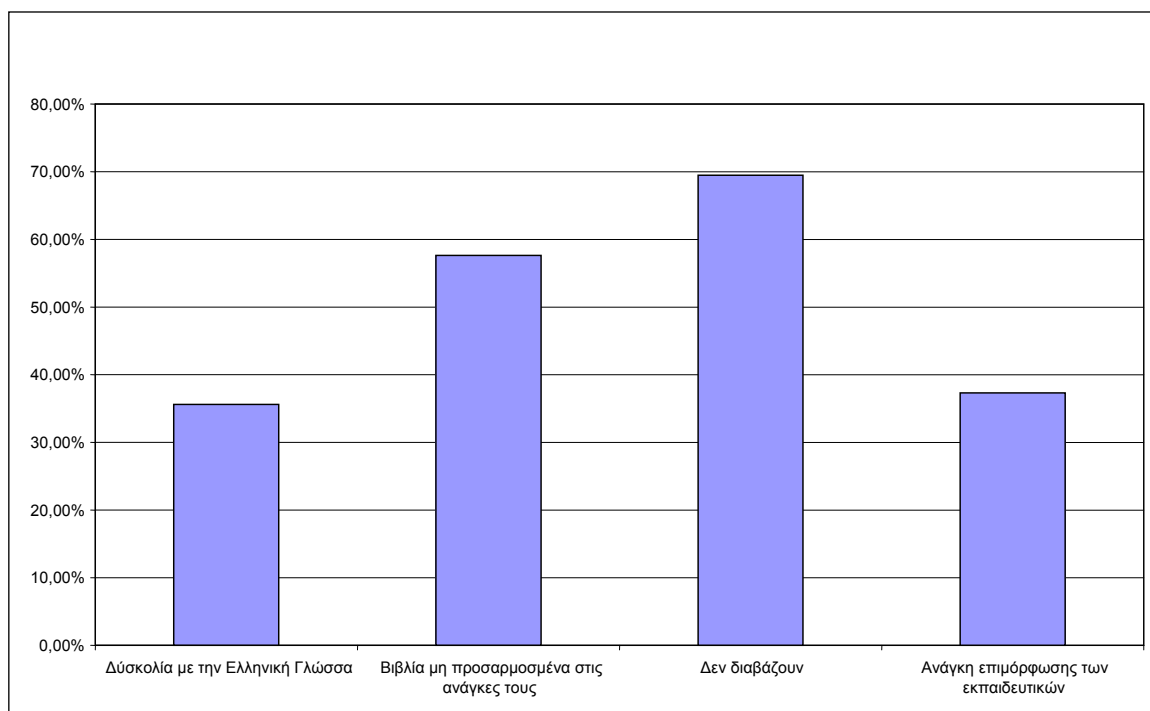
Τονίζεται ότι το 25% περίπου των ερωτηθέντων δασκάλων δεν απάντησε στην ερώτηση.

Διάγραμμα 4-166: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη

Όσον αφορά τη διδακτική εμπειρία των δασκάλων του δείγματος, οι μισοί (51%) έχουν σημαντική διδακτική εμπειρία που ξεπερνά τα 10 χρόνια. Μάλιστα το 35,6% του συνόλου των δασκάλων έχει διδακτική εμπειρία άνω των 15 ετών. Οι υπόλοιποι σχεδόν μοιράζονται, με ποσοστό 24% για τους δασκάλους που έχουν διδακτική εμπειρία από 1 έως 5 έτη και 29 % για αυτούς με εμπειρία από 6 έως 10 έτη. Το υπόλοιπο 50% παρατηρείται ότι τα ποσοστά διδακτικής εμπειρίας που κυμαίνεται από 1 έως 10 χρόνια (Διάγραμμα 4-167).

Διάγραμμα 4-167: Διδακτική εμπειρία δασκάλων**4.4.1.2 Συμπεράσματα σε σχέση με την επιμόρφωση των δασκάλων****4.4.1.2.1 Γενικά στοιχεία**

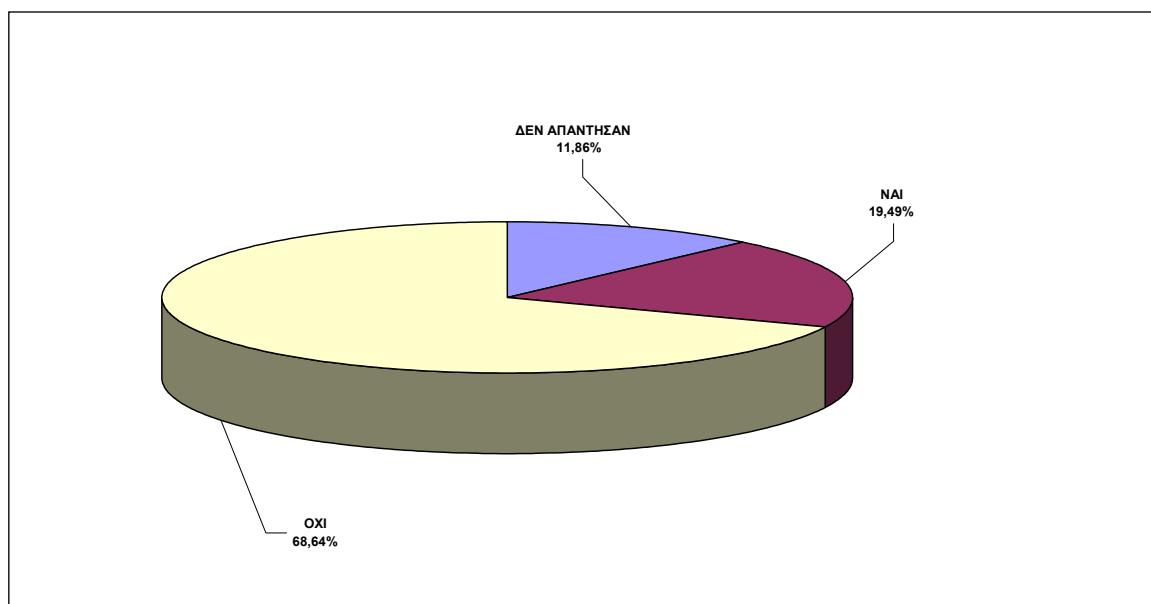
Οι ερωτηθέντες δάσκαλοι πιστεύουν ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι μαθητές προκύπτουν από το γεγονός ότι τα παιδιά αυτά δεν διαβάζουν όσο απαιτείται. Μεγάλο μέρος των δασκάλων τονίζει επίσης ότι τα βιβλία δεν είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των παιδιών αυτών. Σε μικρότερο βαθμό τονίζεται η ανάγκη για παροχή ειδικής επιμόρφωσης για την καλύτερη αντιμετώπιση των μαθησιακών αναγκών των τσιγγάνων μαθητών, καθώς και η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μαθητές αυτοί στην κατανόηση της ελληνικής γλώσσας (Διάγραμμα 4-168).

Διάγραμμα 4-168: Αίτια δυσκολιών των μαθητών

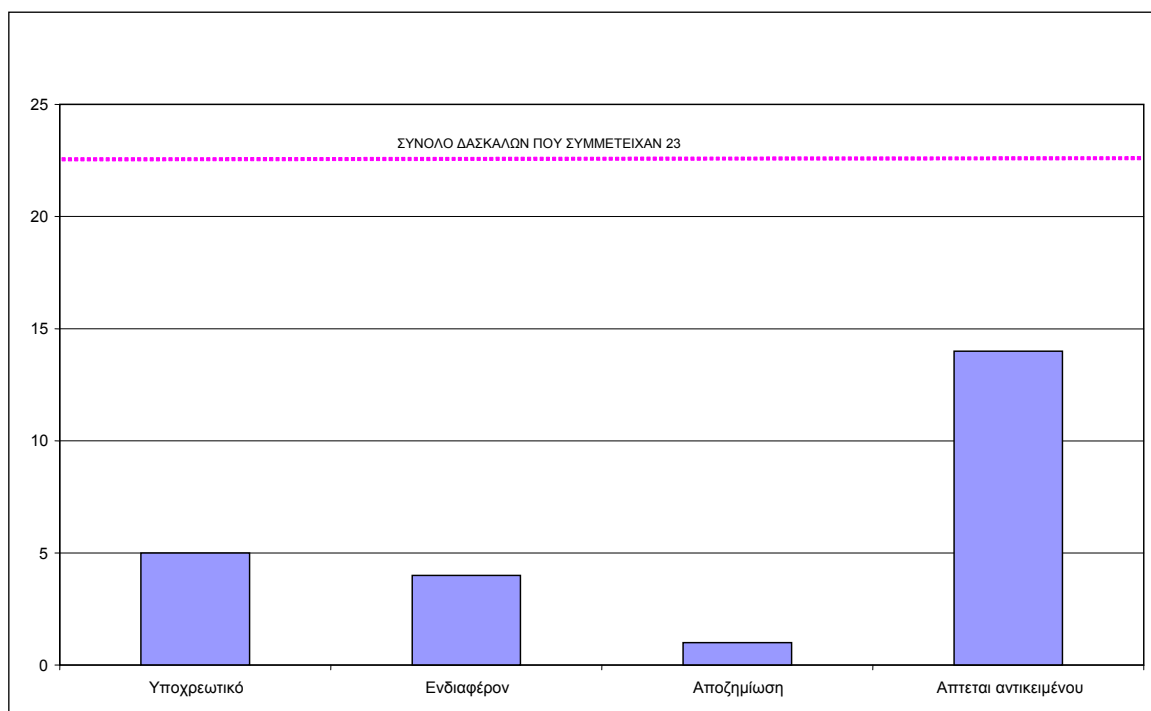
Συμπληρωματικοί λόγοι στους οποίους οφείλονται οι δυσκολίες των τσιγγάνων μαθητών στο σχολείο, σύμφωνα με την άποψη των δασκάλων, είναι συνοπτικά οι εξής: το χαμηλό βιοτικό επίπεδο μεγάλου μέρους του πληθυσμού αυτού και τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, που δυσχεραίνουν την ένταξη και πρόοδο των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο.

η απουσία στήριξης των μαθητών αυτών από το οικογενειακό τους περιβάλλον και η μη τακτική σχολική τους φοίτηση που εμποδίζει την ομαλή ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την πρόοδό τους.

Μόλις το 19,5% του δείγματος των δασκάλων έχει συμμετάσχει σε κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος (Διάγραμμα 4-169).

Διάγραμμα 4-169: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Παν. Ιωαννίνων

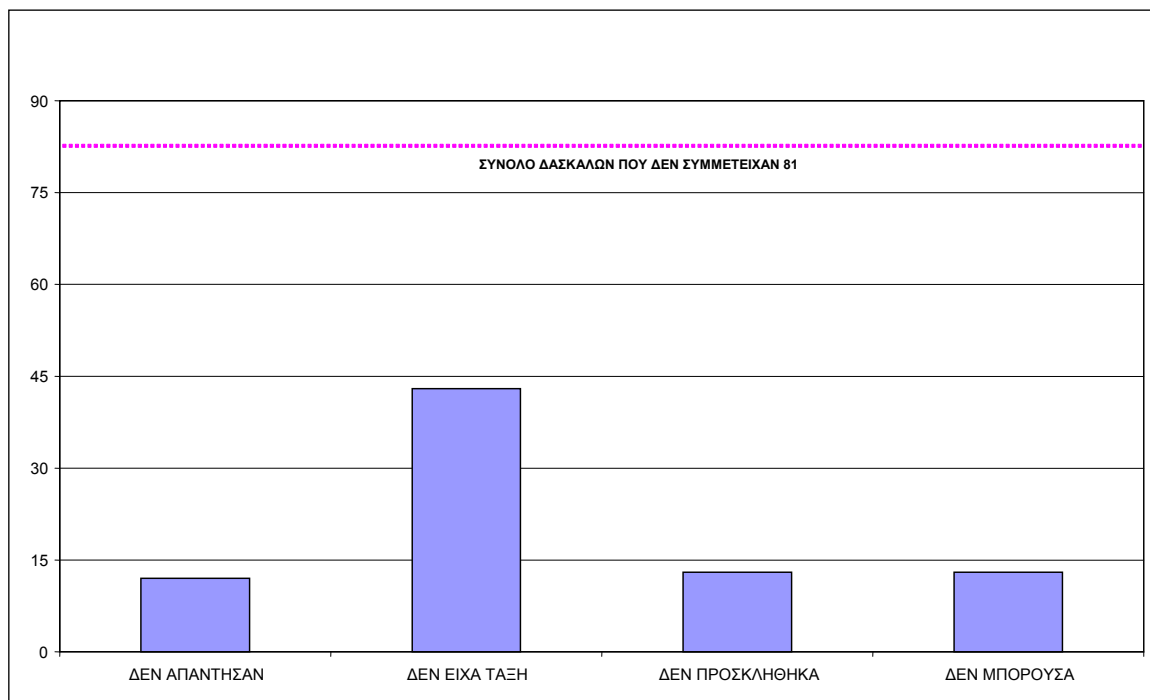
Ο κύριος λόγος συμμετοχής των δασκάλων αυτών στα επιμορφωτικά σεμινάρια είναι ότι διδάσκουν σε τάξεις με μαθητές τσιγγάνικης καταγωγής. Ενδιαφέρον προκαλεί και το γεγονός ότι σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων δηλώνει ότι υποχρεώθηκε να παρακολουθήσει τα σεμινάρια αυτά (Διάγραμμα 4-170).

Διάγραμμα 4-170: Λόγοι συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια

Οι περισσότεροι δάσκαλοι (53%) που δεν έχουν πάρει μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια δηλώνουν ότι δεν είχαν τάξη με μαθητές τσιγγάνικης καταγωγής. Ποσοστό της τάξης του 16% δηλώνει ότι παρόλο που είχε τάξη με μαθητές τσιγγάνικης

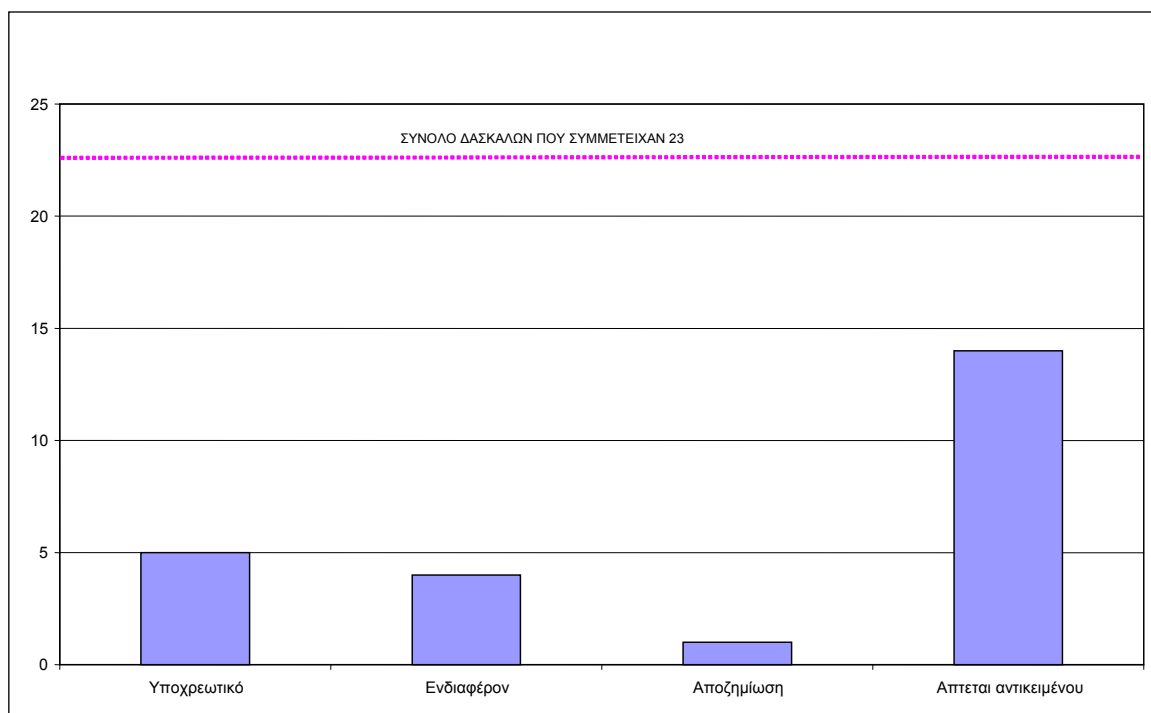
καταγωγής δεν προσκλήθηκε να παρακολουθήσει επιμορφωτικό σεμινάριο (Διάγραμμα 4-171).

Διάγραμμα 4-171: Λόγοι μη συμμετοχής στην επιμόρφωση

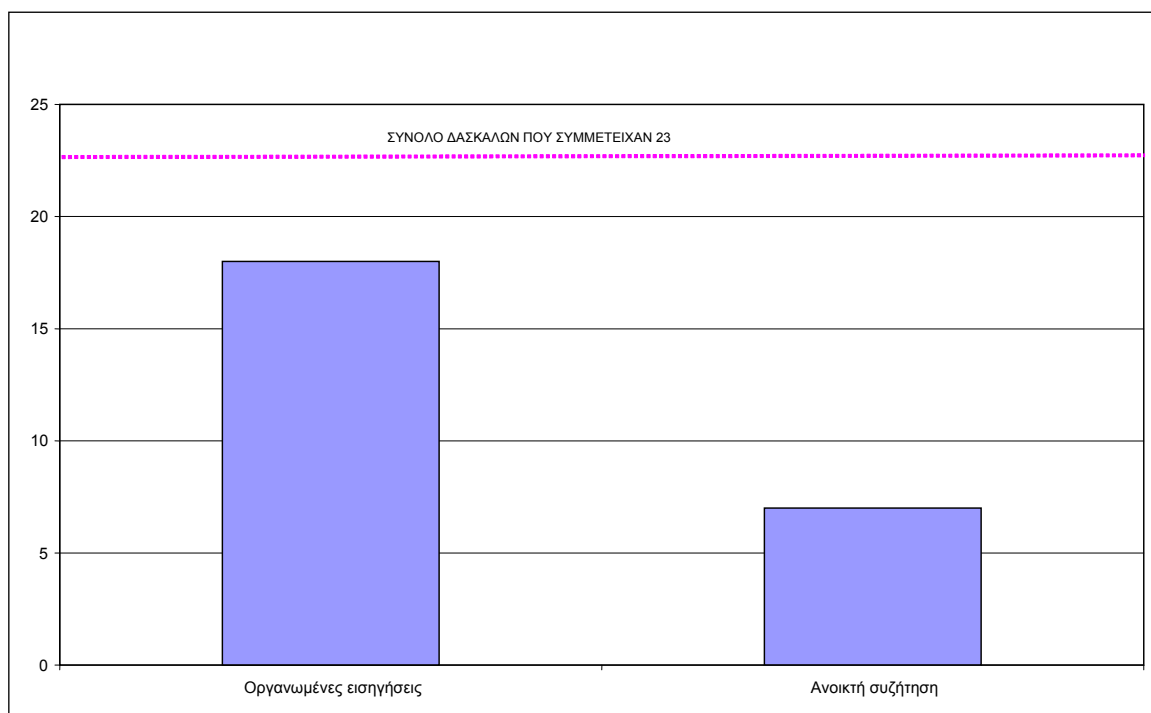

4.4.1.2.2 Είδος επιμόρφωσης

Το αντικείμενο των επιμορφωτικών σεμιναρίων, στα οποία έλαβαν μέρος οι δάσκαλοι του δείγματος, αφορούσαν κατά κύριο λόγο θέματα ευαισθητοποίησης σε σχέση με τα ειδικά μαθησιακά και κοινωνικά προβλήματα των τσιγγάνων μαθητών. Επίσης, μεγάλος αριθμός σεμιναρίων αφορούσε την ανταλλαγή απόψεων και την ενημέρωση των συμμετεχόντων πάνω στα προβλήματα των τσιγγάνων μαθητών και της τοπικής κοινωνίας. Μόνο το 17% περίπου των σεμιναρίων αφορούσε την εξοικείωση των δασκάλων με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος κατά τη διδασκαλία των τσιγγάνων μαθητών (Διάγραμμα 4-172).

Διάγραμμα 4-172: Αντικείμενο σεμιναρίων

Τα επιμορφωτικά σεμινάρια είχαν κυρίως τη μορφή οργανωμένων εισηγήσεων και διεξήχθησαν στη βάση συγκεκριμένου επιμορφωτικού περιεχόμενου και μεθοδολογίας (Διάγραμμα 4-173).

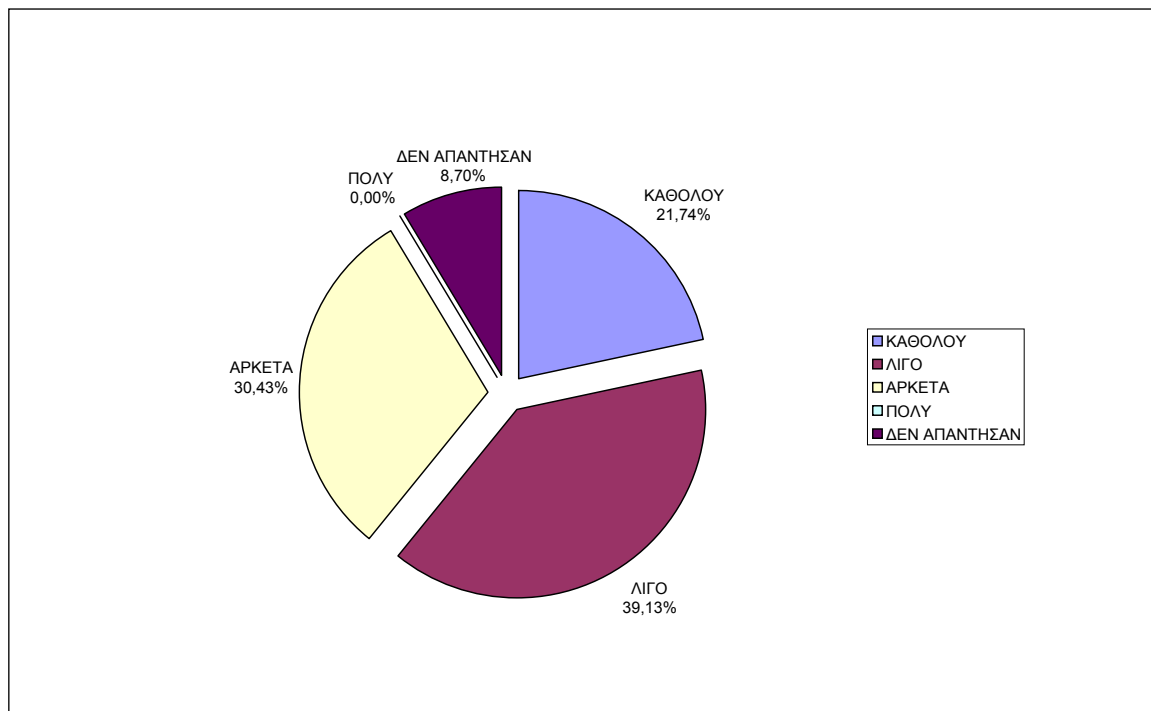
Διάγραμμα 4-173: Αποψη δασκάλων για τον τρόπο οργάνωσης σεμιναρίων

Στα σεμινάρια αυτά συμμετείχαν κύρια εκπαιδευτικοί της ίδιας βαθμίδας.

4.4.1.2.3 Αξιολόγηση της επιμόρφωσης

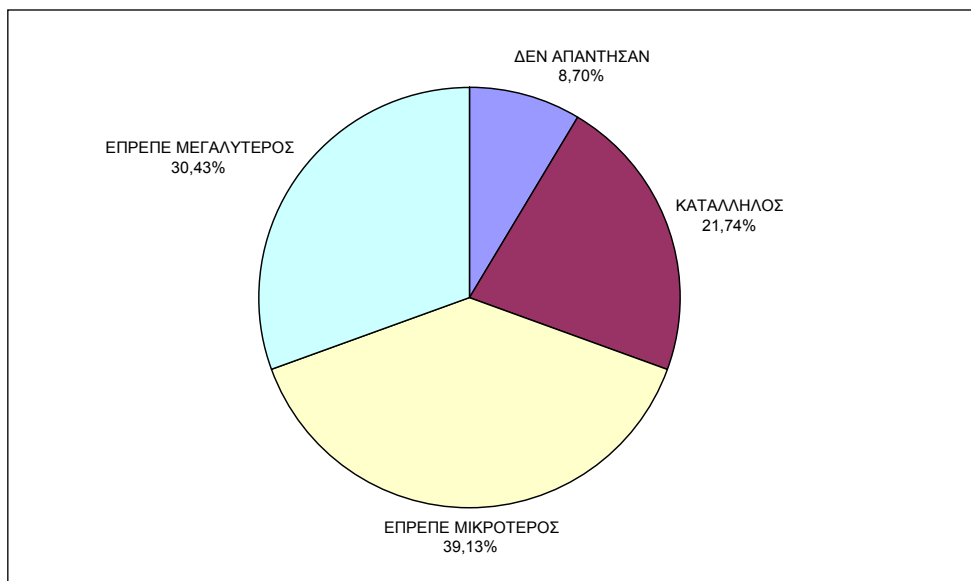
Περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες δασκάλους στα επιμορφωτικά σεμινάρια θεωρούν ότι δεν βοηθήθηκαν επαρκώς από την επιμόρφωση. Μόνο 1 στους 3 σχεδόν από τους συμμετέχοντες δηλώνει ικανοποιημένος από την παρεχόμενη επιμόρφωση (Διάγραμμα 4-174).

Διάγραμμα 4-174: Πόσο βοήθησαν τα επιμορφωτικά σεμινάρια

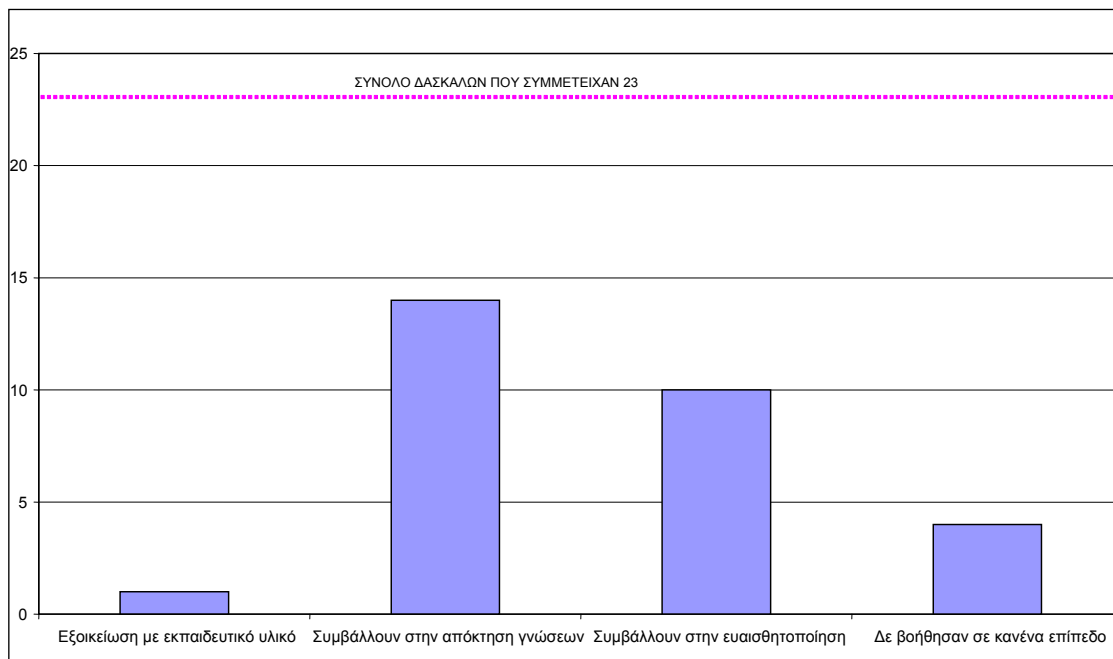

Το 83% περίπου των συμμετεχόντων δασκάλων θεωρεί ότι η διάρκεια των επιμορφωτικών σεμιναρίων ήταν μικρή ενώ όλοι οι υπόλοιποι συμμετέχοντες, που απάντησαν στη σχετική ερώτηση, τη θεωρούν επαρκή.

Ένα σημαντικό ποσοστό (39%) των δασκάλων που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια θεωρεί ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων σε αυτά θα έπρεπε να είναι μικρότερος (Διάγραμμα 4-175).

Διάγραμμα 4-175: Σχόλια για τον αριθμό των συμμετεχόντων

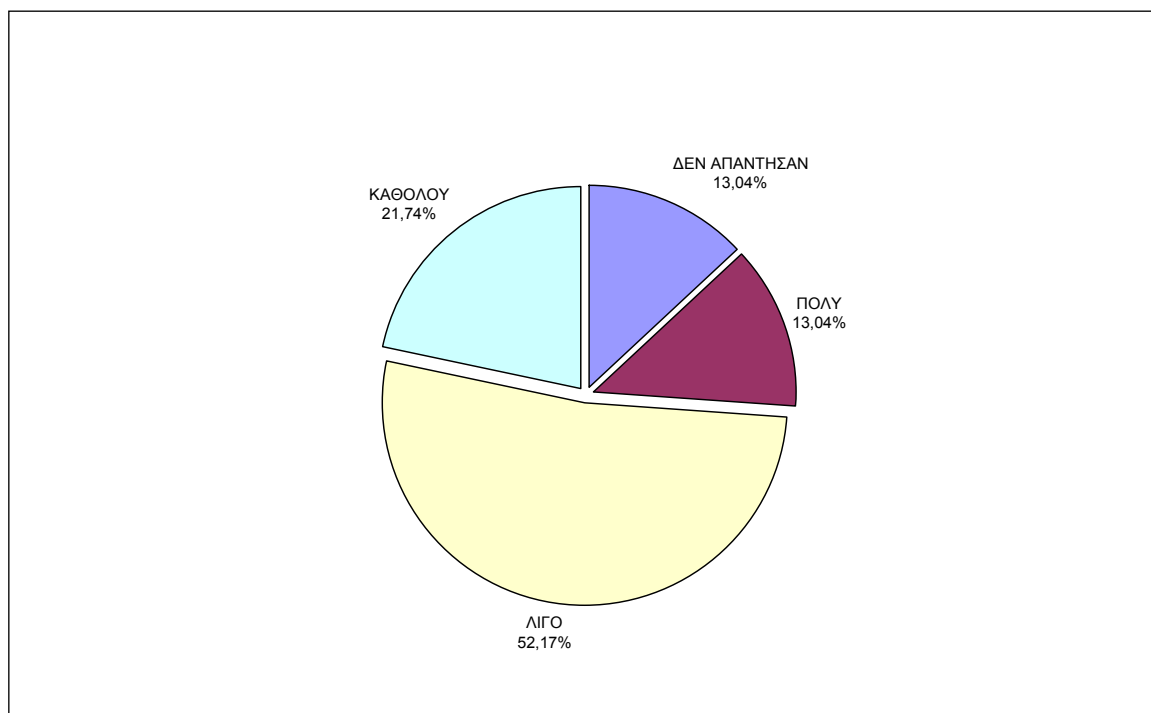
Χαρακτηριστικό δε μπορεί να θεωρηθεί ότι το 61% των συμμετεχόντων δασκάλων θεωρεί ότι η κύρια συμβολή των επιμορφωτικών σεμιναρίων ήταν στην απόκτηση γενικών παιδαγωγικών γνώσεων, ενώ μόλις το 4% θεωρεί ότι τα σεμινάρια βοήθησαν στην εξοικείωση με το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό (Διάγραμμα 4-176). Με βάση αυτά τα δεδομένα εκτιμάται ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια δεν επικεντρώθηκαν στα ειδικά μαθησιακά προβλήματα των τσιγγάνων μαθητών αλλά αφορούσαν γενικότερες προσεγγίσεις σε παιδαγωγικά θέματα που άπτονται του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού χωρίς καμία εξειδίκευση στον μαθητικό πληθυσμό στόχο.

Διάγραμμα 4-176: Αξιολόγηση σεμιναρίων από τους συμμετέχοντες

Μόνο το 17% των συμμετεχόντων χρησιμοποίησε το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό στην τάξη και κατά κύριο λόγο σε μαθητές τσιγγάνικης καταγωγής. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δεν απάντησε στις ερωτήσεις αυτές.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στα επιμορφωτικά σεμινάρια (74%) θεωρεί ότι η αποκτηθείσα εμπειρία από τα σεμινάρια αυτά επηρέασε σε πολύ μικρό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τους μαθητές τσιγγάνικης καταγωγής (Διάγραμμα 4-177).

Διάγραμμα 4-177: Πόσο επηρέασε η εμπειρία από τα επιμορφωτικά σεμινάρια

Παρόλα αυτά το 74% περίπου των συμμετεχόντων θα συνιστούσε τη συμμετοχή σε τέτοιου είδους σεμινάρια και σε άλλους δασκάλους. Το υπόλοιπο 26% δεν απάντησε στην ερώτηση. Διαπιστώνεται αντίφαση μεταξύ αυτής της απάντησης και της αξιολογικής κρίσης που έχει διατυπωθεί από τους δασκάλους για τα σεμινάρια που παρακολούθησαν.

4.4.1.3 Συμπεράσματα σε σχέση με τη διδασκαλία σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας

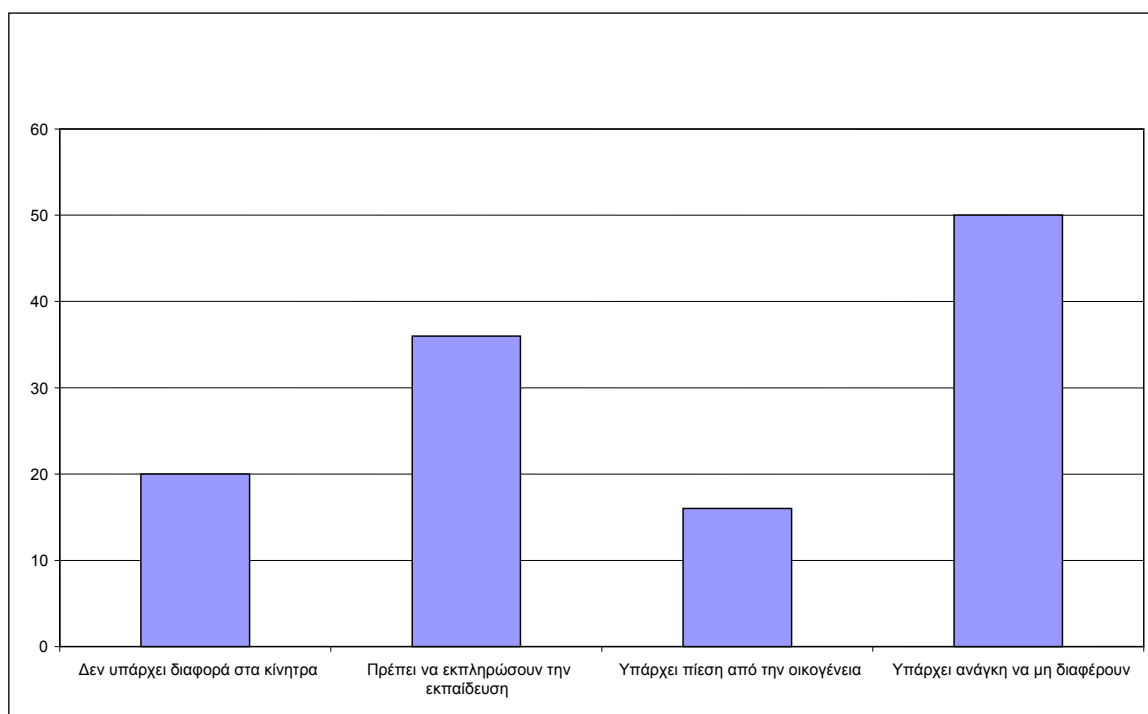
Μόνο 7 δάσκαλοι από τους ερωτηθέντες έχουν διδάξει σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Τονίζεται όμως ότι το 77% περίπου των ερωτηθέντων δεν απαντά στην ερώτηση αυτή.

Το ποσοστό που απαντά στην ερώτηση θετικά είναι πολύ χαμηλό και στατιστικά ασήμαντο για την διαμόρφωση αξιολογικής κρίσης πάνω στη λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και του παρεχόμενου εκπαιδευτικού υλικού.

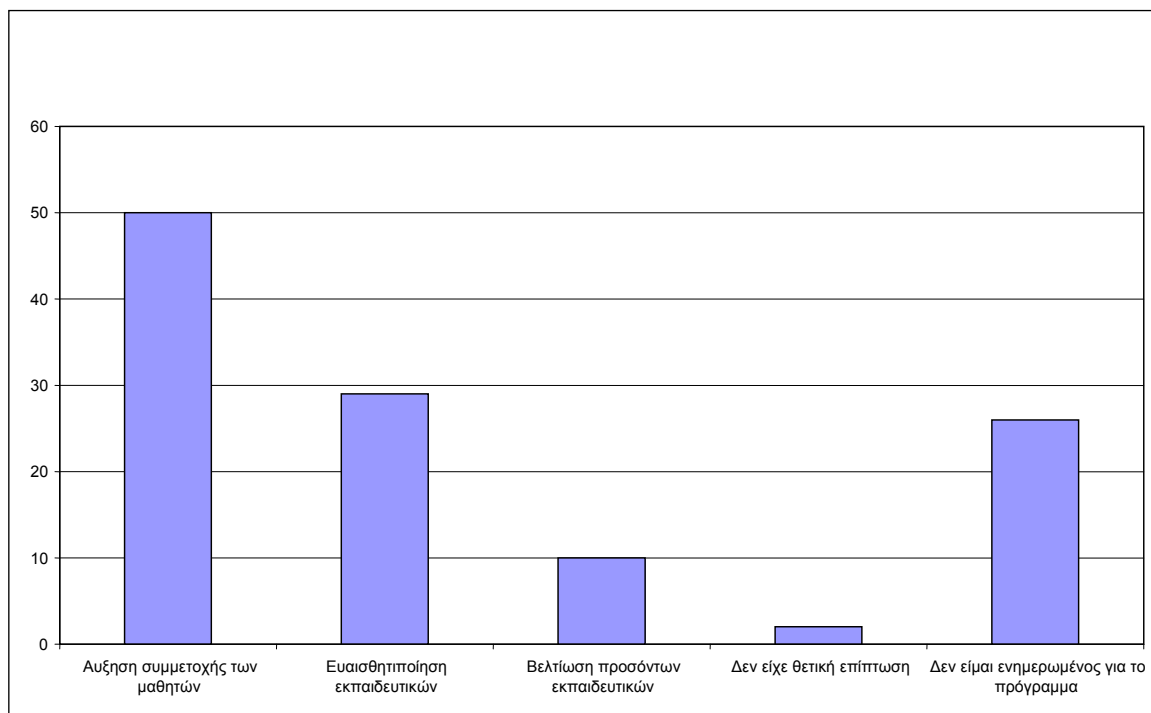
4.4.1.4 Συμπεράσματα σε σχέση με τη συμβολή του Προγράμματος

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δασκάλων του δείγματος θεωρεί ότι οι τσιγγάνοι μαθητές πηγαίνουν στο σχολείο κύρια για να μην διαφοροποιηθούν από τα άλλα παιδιά. Το μικρότερο ποσοστό των δασκάλων εκτιμά ότι υπάρχει πίεση από το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών να παρακολουθούν το σχολείο και να βελτιώσουν το μορφωτικό τους επίπεδο (Διάγραμμα 4-178).

Διάγραμμα 4-178: Λόγοι για τους οποίους οι τσιγγάνοι έρχονται στο σχολείο (σύμφωνα με τους δασκάλους)

Σημαντικό ποσοστό (42%) των δασκάλων του δείγματος εκτιμά ως βασική συμβολή του Προγράμματος την αύξηση της συμμετοχής των τσιγγάνων μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα και στη μείωση της σχολικής διαρροής. Ο 1 στους 4 θεωρεί ότι η κύρια συμβολή του Προγράμματος ήταν στην ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας στα προβλήματα των τσιγγάνων. Τέλος, μόνο το 8,5% του δείγματος θεωρεί ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε στη βελτίωση των προσόντων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε τάξεις με τσιγγάνους (Διάγραμμα 4-179).

Διάγραμμα 4-179: Ποια η συμβολή του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο»

Όσον αφορά τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος διαπιστώνεται έντονη διαφοροποίηση των απόψεων. Ως πιο ενδιαφέρουσες κρίνονται αυτές που μιλούν για έλλειψη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και για ανεπαρκή πληροφόρηση των εκπαιδευτικών πάνω στο Πρόγραμμα.

Επιπλέον, οι δάσκαλοι τονίζουν, στο πεδίο του ερωτηματολογίου με το ελεύθερο κείμενο, τα ακόλουθα:

Το Πρόγραμμα χρήζει μεγαλύτερης εμβάθυνσης και μελέτης

Χρειάζεται μεγαλύτερη ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το Πρόγραμμα και το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό

Χρειάζεται ενημέρωση και επιμόρφωση των οικογενειών των τσιγγάνων για την αναγκαιότητα της ένταξης και παραμονής των παιδιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

4.4.2 Έρευνα Μαθητών Δημοτικού

4.4.2.1 Ταυτότητα έρευνας

Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν σε τσιγγανόπαιδες μαθητές δημοτικού και οι βασικοί της στόχοι συνοψίζονται στα ακόλουθα :

τη διαπίστωση των εκπαιδευτικών αναγκών των τσιγγανοπαίδων μαθητών και

την καταγραφή των απόψεων των μαθητών αυτών για την παρέμβαση κύρια όσον αφορά στη:

- λειτουργία των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και
- το διανεμηθέν εκπαιδευτικό υλικό

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 28 δημοτικά σχολεία της Αττικής, της Θεσσαλονίκης, της Αιτωλοακαρνανίας, της Αχαΐας, της Κορινθίας, της Αργολίδος και των Ιωαννίνων. Η κατανομή των σχολείων στα οποία διεξήχθη η έρευνα δίνεται στον Πίνακα που ακολουθεί. Στον ίδιο Πίνακα δίνεται το ποσοστό του δείγματος από τον κάθε νομό.

Πίνακας 4-7: Πίνακας Κατανομής των σχολείων της έρευνας

Νομός	Αριθμός Σχολείων	% Δείγματος μαθητών
Αττική	4	12,1
Θεσσαλονίκη	7	27,3
Αχαΐα	6	28,3
Αιτωλοακαρνανία	3	14,2
Κορινθία	2	9,1
Αργολίδα	4	4,4
Ιωάννινα	2	4,6
ΣΥΝΟΛΟ	28	100

Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν από την 13/12/2004 μέχρι την 20/1/2005.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τον πληθυσμό της ομάδας στόχου και την συγκέντρωση του σε σχολικές μονάδες. Καταρχήν χρησιμοποιήθηκε λίστα σχολικών μονάδων που δόθηκε από τον Φορέα Υλοποίησης, ενώ κατά περίπτωση, προστέθηκαν εκείνα τα σχολεία που μετά από έρευνα του Συμβούλου διαπιστώθηκε ότι παρουσίαζαν μεγάλη συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού τσιγγανοπαίδων.

Πίνακας με τα επιλεγμένα σχολεία μαζί με το ερωτηματολόγιο διεξαγωγής της έρευνας τέθηκαν υπόψη της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ. Ο πίνακας των σχολείων εγκρίθηκε από την Ειδική Γραμματεία και το ερωτηματολόγιο από το ΙΠΟΔΕ. Στη συνέχεια το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (με συνημμένα τον πίνακα των σχολείων όπου θα διεξαγόταν η έρευνα και το ερωτηματολόγιο) η οποία στάλθηκε στην Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη διεξαγωγή της έρευνας. Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κοινοποίησε την εγκύκλιο στις Τοπικές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και εκείνες με τη σειρά τους την κοινοποίησαν στις σχολικές μονάδες που συμπεριλαμβάνονταν στον πίνακα.

Όσον αφορά ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της έρευνας θα πρέπει να αναφερθούν τα εξής:

Ο αριθμός των τσιγγανοπαίδων μαθητών Δημοτικού που συμμετείχε στην έρευνα ανέρχεται σε 527.

Σημειώνεται ότι ο κατά μέσο όρο ο αριθμός των μαθητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανά σχολική μονάδα είναι περίπου 19 μαθητές. Αυτός ο αριθμός εκτιμάται ότι είναι χαμηλός δεδομένου ότι επιλέχθηκαν κατά κανόνα σχολεία με αυξημένο ποσοστό εγγεγραμμένων τσιγγάνων μαθητών. Οι λόγοι που οδήγησαν στον χαμηλό μέσο όρο ανά σχολική μονάδα είναι:

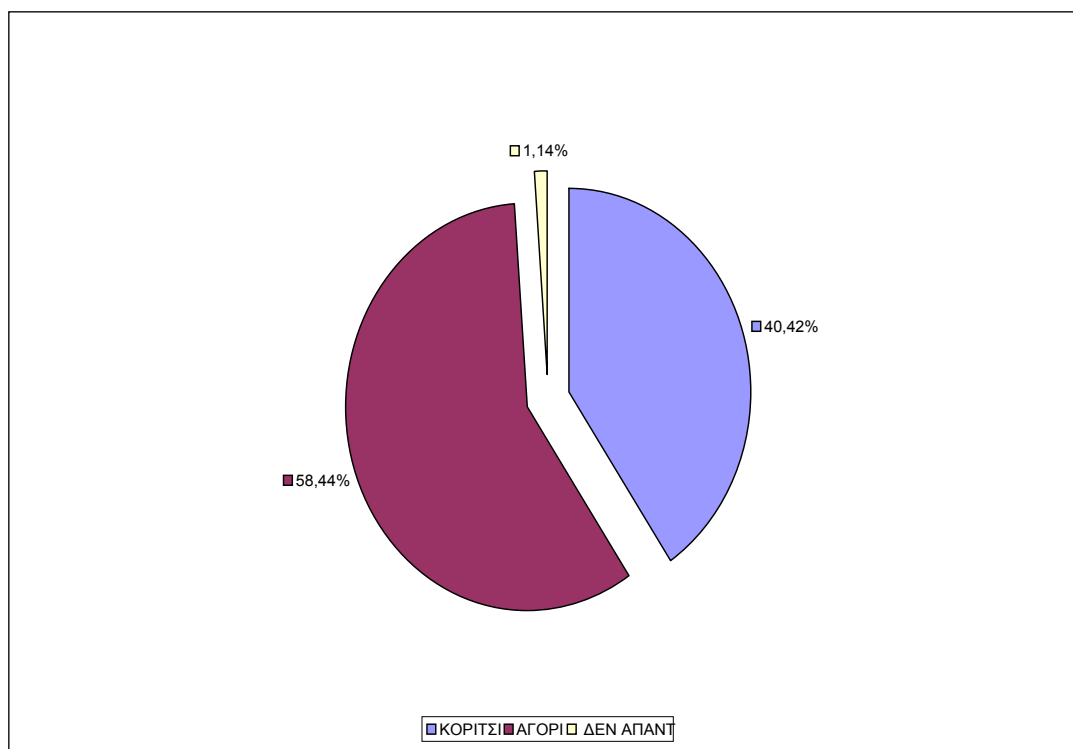
μεγάλο ποσοστό των τσιγγανοπαίδων μαθητών που εγγράφονται στο δημοτικό το εγκαταλείπουν γρήγορα

πολλοί τσιγγανόπαιδες μαθητές δεν παρακολουθούν σε τακτική βάση το σχολείο και απουσιάζουν συχνά.

πολλά παιδιά, ακόμα και μεγαλύτερων τάξεων, δεν μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο καθώς δεν γνωρίζουν να διαβάζουν και να γράφουν.

Από αυτούς, το 59% είναι αγόρια και το 40% κορίτσια (1% των μαθητών δεν έδωσε στοιχεία φύλου). Η κατανομή του δείγματος θεωρείται σε γενικές γραμμές αντιπροσωπευτική του μαθητικού πληθυσμού (Διάγραμμα 4-180).

Διάγραμμα 4-180: Κατανομή μαθητών ανά φύλο

Η κατανομή των μαθητών του δείγματος ανά τάξη είναι η ακόλουθη (Διάγραμμα 4-181):

Το 10,8% των μαθητών φοιτά στην Α' Δημοτικού

Το 19,4% των μαθητών φοιτά στην Β' Δημοτικού

Το 18,8% των μαθητών φοιτά στην Γ' Δημοτικού

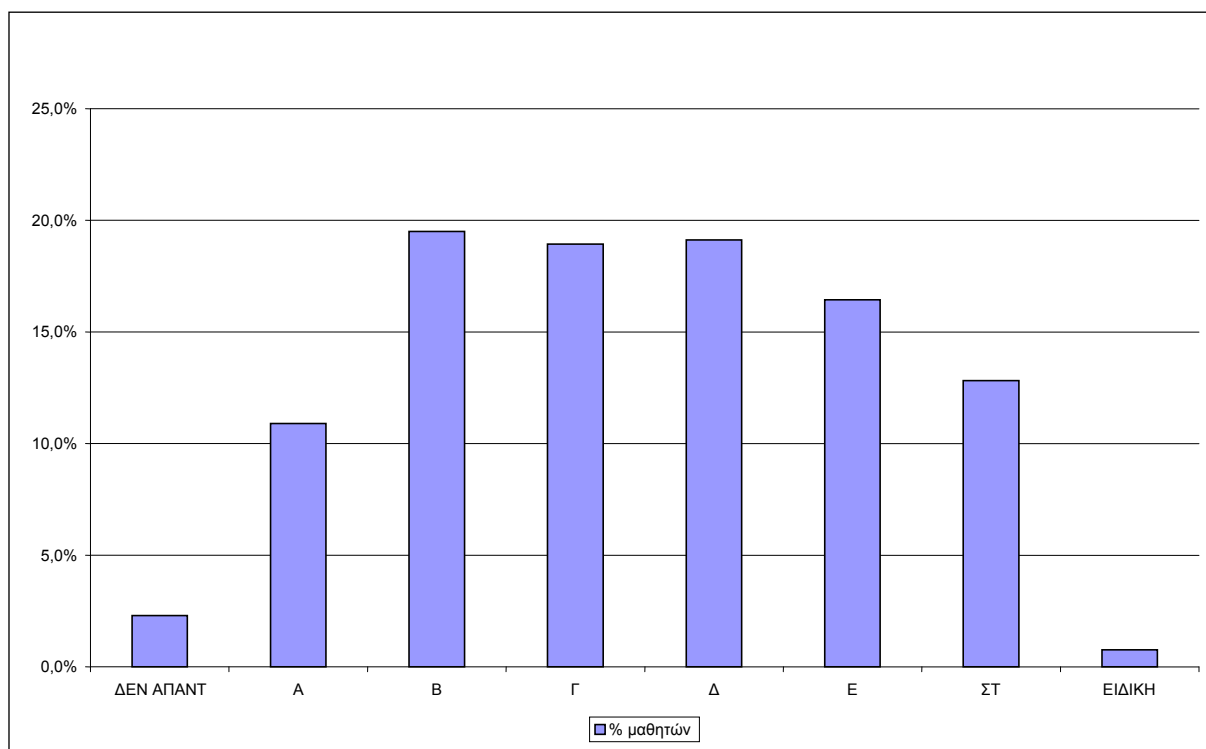
Το 19% των μαθητών φοιτά στην Δ' Δημοτικού

Το 16,3% των μαθητών φοιτά στην Ε' Δημοτικού

Το 12,7% των μαθητών φοιτά στην ΣΤ' Δημοτικού

Περίπου 2,3% δεν απάντησαν ενώ 4 παιδιά (0,8%) συμμετείχαν σε ειδική τάξη.

Διάγραμμα 4-181: Κατανομή μαθητών ανά τάξη

Ο χαμηλός αριθμός του δείγματος σε σχέση με τους τσιγγανόπαιδες μαθητές της Α' τάξης οφείλεται στη δυσκολία που είχαν να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια.

Ωστόσο, ένα πρώτο συμπέρασμα που μπορεί να διατυπωθεί είναι ότι κατά τη μετάβαση από τη μία σε μεγαλύτερη τάξη υπάρχει σταδιακή μείωση του αριθμού των τσιγγανοπαίδων. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν τη σχολική διαρροή που παρουσιάζεται και είναι ιδιαίτερα εμφανής στις 2 τελευταίες τάξεις του Δημοτικού.

4.4.2.2 Συμπεράσματα σε σχέση με τα γενικά εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά της ομάδας – στόχου

4.4.2.2.1 Ηλικιακή κατανομή σε αντιστοιχία με την Τάξη παρακολούθησης

Η ηλικιακή πυραμίδα του δείγματος των τσιγγανοπαίδων μαθητών παρουσιάζει την ακόλουθη κλιμάκωση:

Στην Α' δημοτικού το 55% των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 6-7 ετών).

Στην Β' Δημοτικού το 46 % των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 7-8 ετών).

Στην Γ' Δημοτικού το 47 % των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 8-9 ετών).

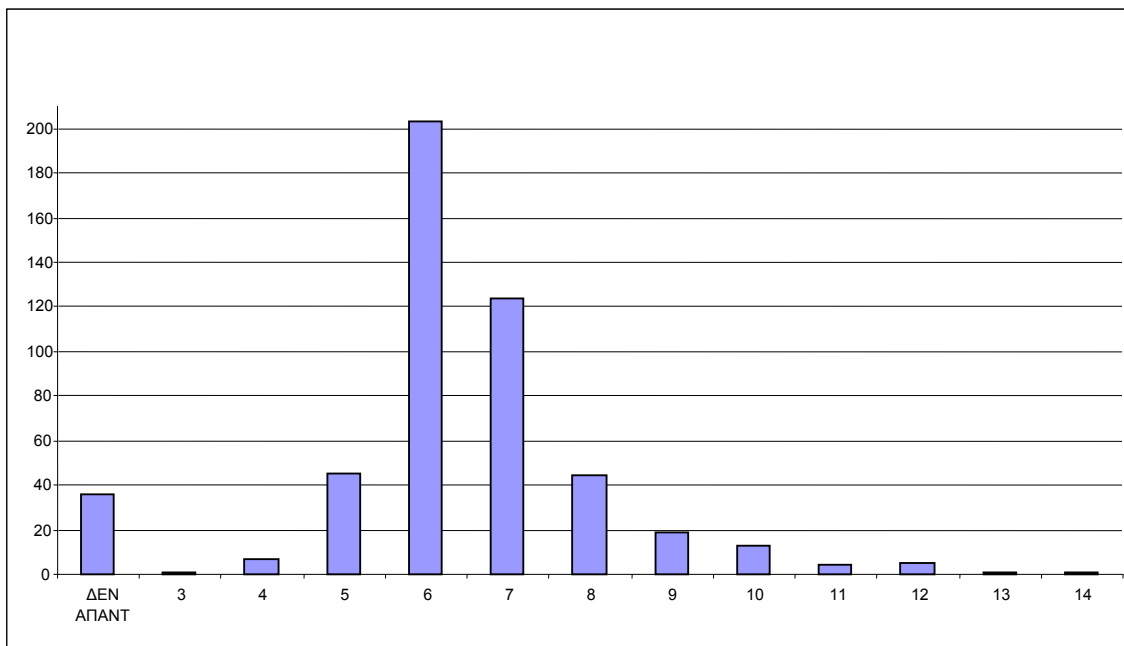
Στην Δ' Δημοτικού το 41 % των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 9-10 ετών).

Στην Ε' Δημοτικού το 29 % των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 10-11 ετών).

Στην ΣΤ' Δημοτικού το 21 % των τσιγγάνων μαθητών είναι μεγαλύτερης ηλικίας από την αναμενόμενη ηλικία των μαθητών της τάξης αυτής (περίπου 11-12 ετών).

Παρατηρείται, δηλαδή, ότι περισσότεροι από τους μισούς τσιγγάνους μαθητές Α' δημοτικού έχουν ηλικία μεγαλύτερη από την αναμενόμενη της τάξης αυτής, ενώ επίσης σχεδόν οι μισοί τσιγγανόπαιδες μαθητές Β', Γ' και Δ' δημοτικού παρακολουθούν τάξη μικρότερη από την προβλεπόμενη με βάση την ηλικία τους. Η ελαφρά μείωση του ποσοστού αυτού στις μεγάλες τάξεις (Ε' και ΣΤ') τεκμηριώνεται στον υψηλό βαθμό διαρροής που παρατηρείται σε αυτές τις τάξεις (όπως αναλύθηκε προηγουμένως). Τα στοιχεία αυτά υπογραμμίζουν με μεγάλη σαφήνεια τις δυσκολίες που έχουν οι τσιγγανόπαιδες να ενταχθούν κανονικά στην εκπαιδευτική διαδικασία .

Διαπιστώνεται επίσης ότι περίπου το 17% των μαθητών ξεκίνησαν το σχολείο σε ηλικία μεγαλύτερη από την αναμενόμενη (6-7 ετών), εκ των οποίων η πλειοψηφία (περίπου 15% επί του συνόλου των μαθητών) ξεκίνησε με καθυστέρηση 1-3 έτη (Διάγραμμα 4-182). Αν και το ποσοστό αυτό είναι σημαντικό και αναδεικνύει την ανάγκη παρεμβάσεων για την προώθηση της κανονικής εγγραφής των τσιγγανοπαίδων μαθητών, εντούτοις δεν επαρκεί για να αιτιολογήσει τις αποκλίσεις που παρουσιάστηκαν προηγουμένως στην ηλικιακή πυραμίδα. Η επισήμανση αυτή επιβεβαιώνει την ανάγκη επικέντρωσης των παρεμβάσεων, όχι μόνο στην προσέλκυση των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, αλλά και στη αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών που παρουσιάζονται και οδηγούν στη σχολική αποτυχία και τελικώς στη διαρροή.

Διάγραμμα 4-182: Ηλικία έναρξης σχολείου

4.4.2.2 Εξέλιξη της μαθητικής επίδοσης από τη μία σχολική χρονιά στην επόμενη

Συγκρίνοντας την εντύπωση που έχουν οι τσιγγανόπαιδες μαθητές για την πορεία της επίδοσής τους την τρέχουσα σχολική χρονιά με την επίδοση που είχαν την προηγούμενη σχολική χρονιά, εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

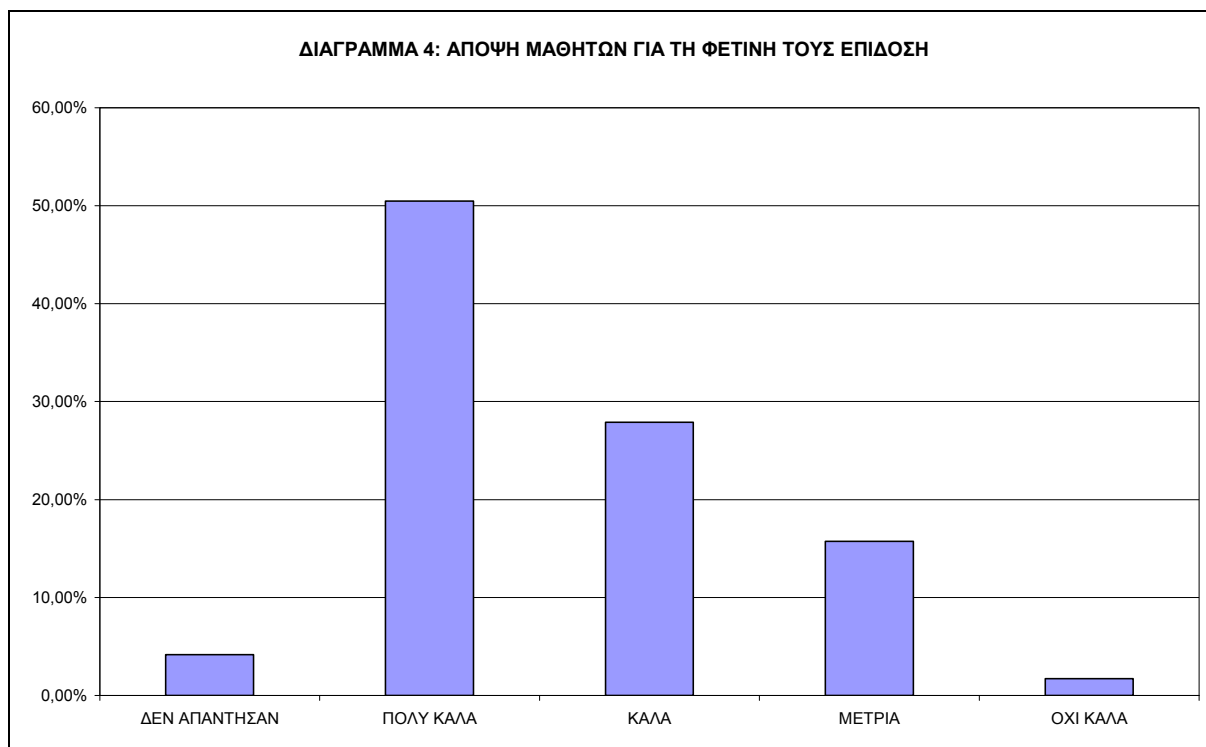
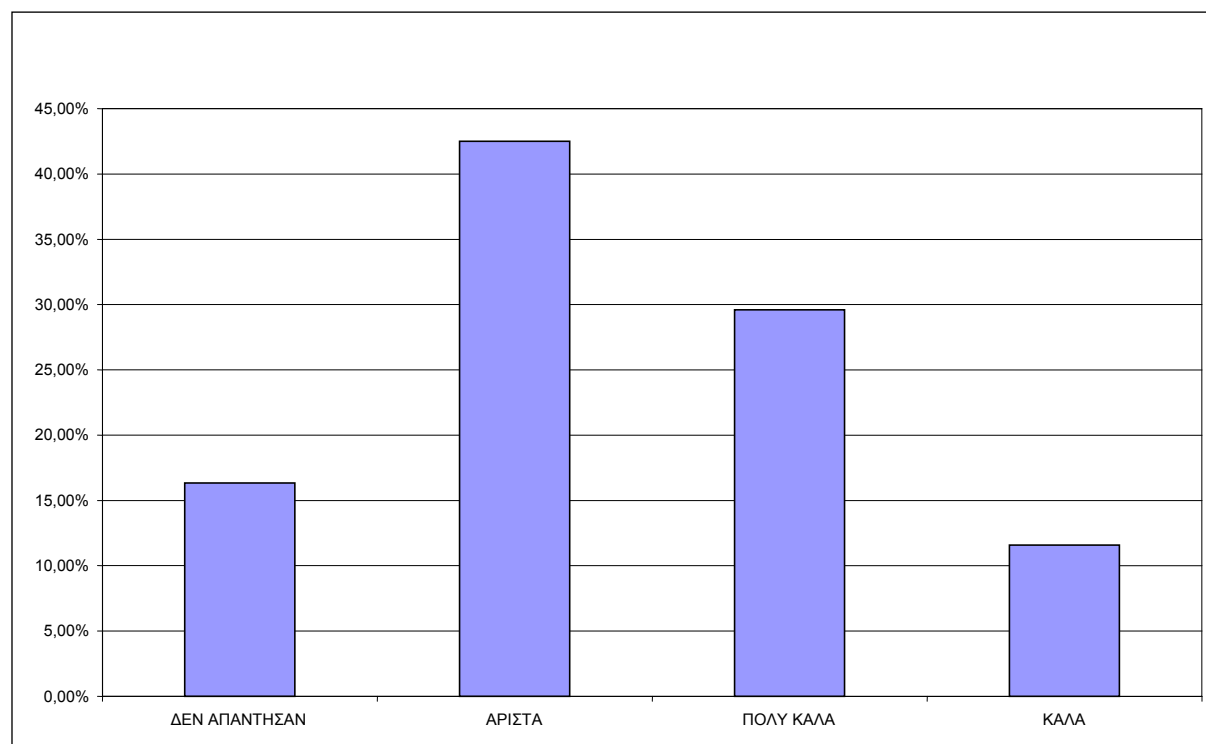
Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι κατά τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι πολύ καλή, το 56% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 23% είχε βαθμό «Πολύ Καλά» και το 7% είχε βαθμό «Καλά» (δεν απάντησε το 14%).

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι καλή, το 38% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 37% είχε βαθμό «Πολύ Καλά» και το 14% είχε βαθμό «Καλά» (δεν απάντησε το 11%).

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι μέτρια, το 23% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 43% είχε βαθμό «Πολύ Καλά» και το 23% είχε βαθμό «Καλά» (δεν απάντησε το 11%).

Από τους μαθητές που αισθάνονται ότι τη φετινή σχολική χρονιά η επίδοσή τους στο σχολείο είναι όχι καλή, το 11% είχε βαθμό «Άριστα» την προηγούμενη χρονιά, το 11% είχε βαθμό «Πολύ Καλά» και το 45% είχε βαθμό «Καλά» (δεν απάντησε το 33%).

Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζεται η άποψη των μαθητών για την επίδοσή τους τη φετινή σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-183) και η επίδοσή τους (όπως τη δηλώνουν οι ίδιοι) κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά (Διάγραμμα 4-184).

Διάγραμμα 4-183: Αποψη μαθητών για τη φετινή τους επίδοση**Διάγραμμα 4-184: Περσινή επίδοση μαθητών**

4.4.2.2.3 Προτιμήσεις και δυσκολίες ανά μάθημα

Ως προς τα μαθήματα που τους αρέσουν περισσότερο οι τσιγγανόπαιδες μαθητές δηλώνουν (Διάγραμμα 4-185):

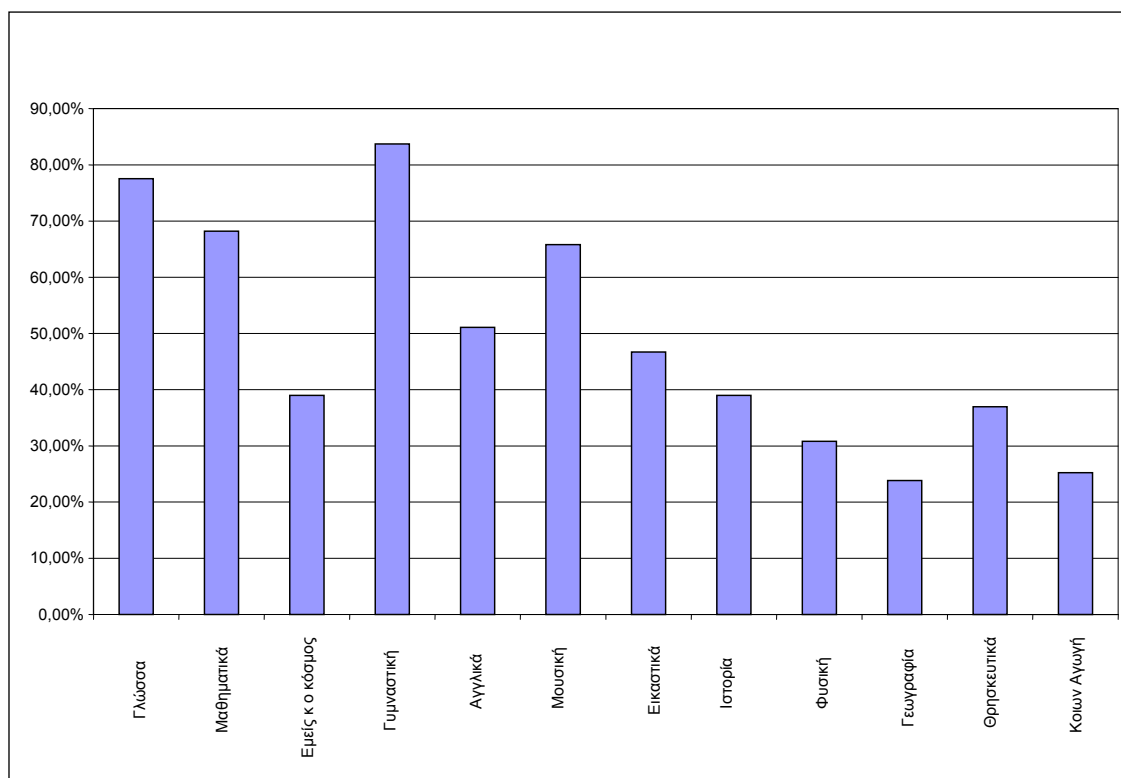
το 84% τη Γυμναστική (όπως άλλωστε είναι λογικό)

το 78% τη Γλώσσα παρά τις δυσκολίες που δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν (βλ. παρακάτω)

το 68% τα Μαθηματικά παρά το γεγονός ότι είναι το μάθημα στο οποίο αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία (βλ. παρακάτω)

το 66% τη Μουσική

Διάγραμμα 4-185: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές

Οι τσιγγανόπαιδες μαθητές δηλώνουν ότι τα μαθήματα στα οποία αντιμετωπίζουν τις περισσότερες δυσκολίες είναι (Διάγραμμα 4-186):

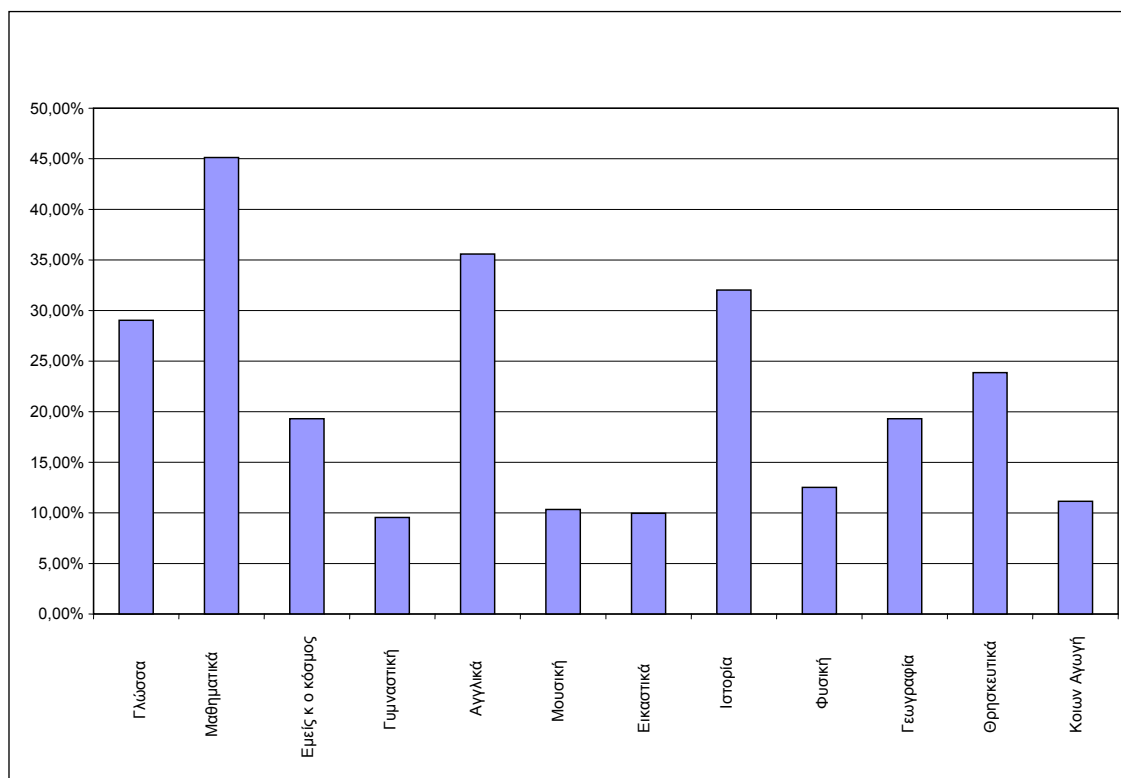
το 45% αντιμετωπίζουν δυσκολίες στα Μαθηματικά

το 36% στα Αγγλικά

το 32% στην Ιστορία

το 29% στη Γλώσσα

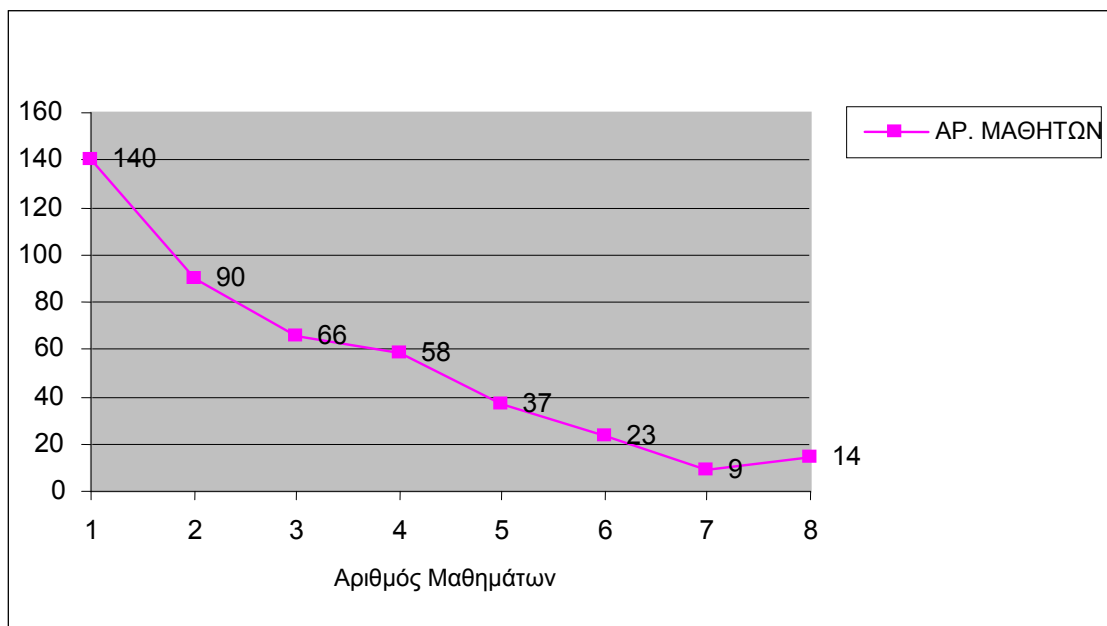
το 24% στα Θρησκευτικά

Διάγραμμα 4-186: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές

Παρατηρείται δηλαδή ότι οι τσιγγανόπαιδες μαθητές δεν αντιμετωπίζουν μόνο προβλήματα στα μαθήματα γλώσσας αλλά γενικότερα προβλήματα στην εκμάθηση των μαθημάτων αφού δηλώνονται δυσκολίες και σε μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως τα Μαθηματικά, αλλά και στα Θρησκευτικά.

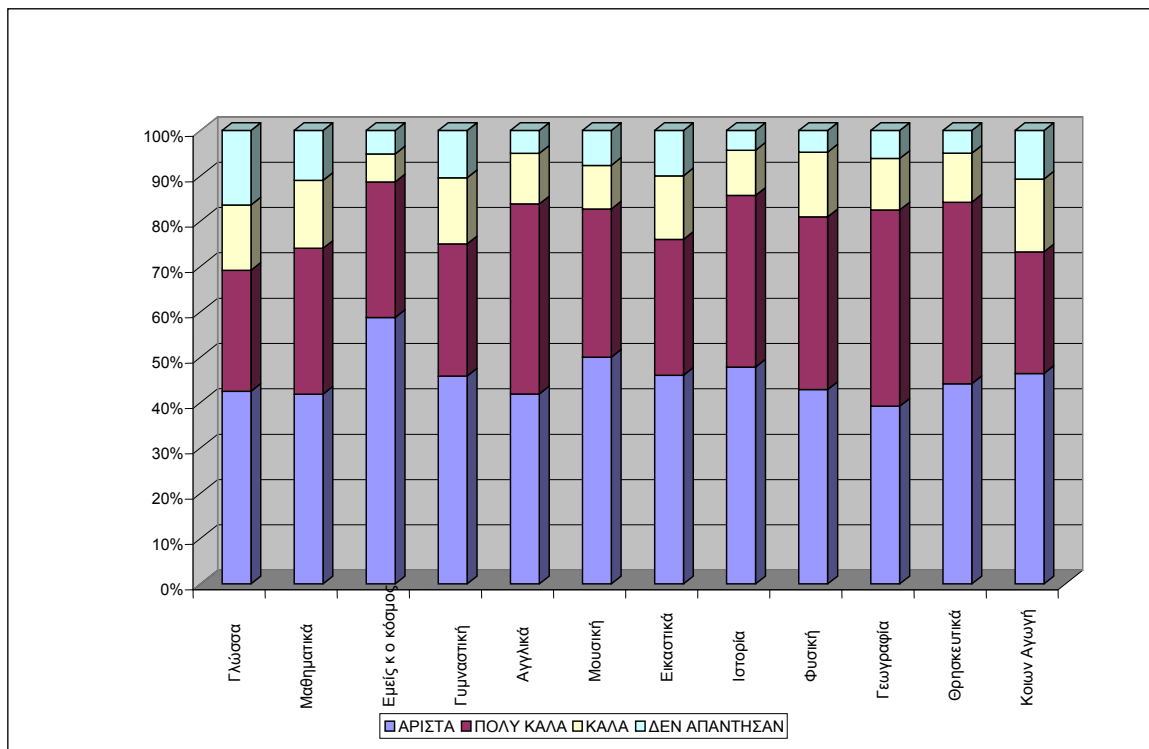
Επιπλέον, παρατηρείται ότι το 50% των μαθητών αντιμετωπίζει δυσκολίες σε χαμηλό αριθμό μαθημάτων (1-2 μαθήματα) αλλά σημαντικό μέρος των μαθητών (άνω του 27%) αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πλειοψηφία των μαθημάτων (4-8 μαθήματα). Τα στοιχεία αυτά δίνονται στο Διάγραμμα 4-187.

Διάγραμμα 4-187: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές

Στο Διάγραμμα 4-188 δίνεται ο συσχετισμός της επίδοσης των μαθητών σε σχέση με το είδος των μαθημάτων που αντιμετωπίζουν δυσκολία.

Διάγραμμα 4-188: Συσχετισμός επίδοσης μαθητών με τα μαθήματα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες

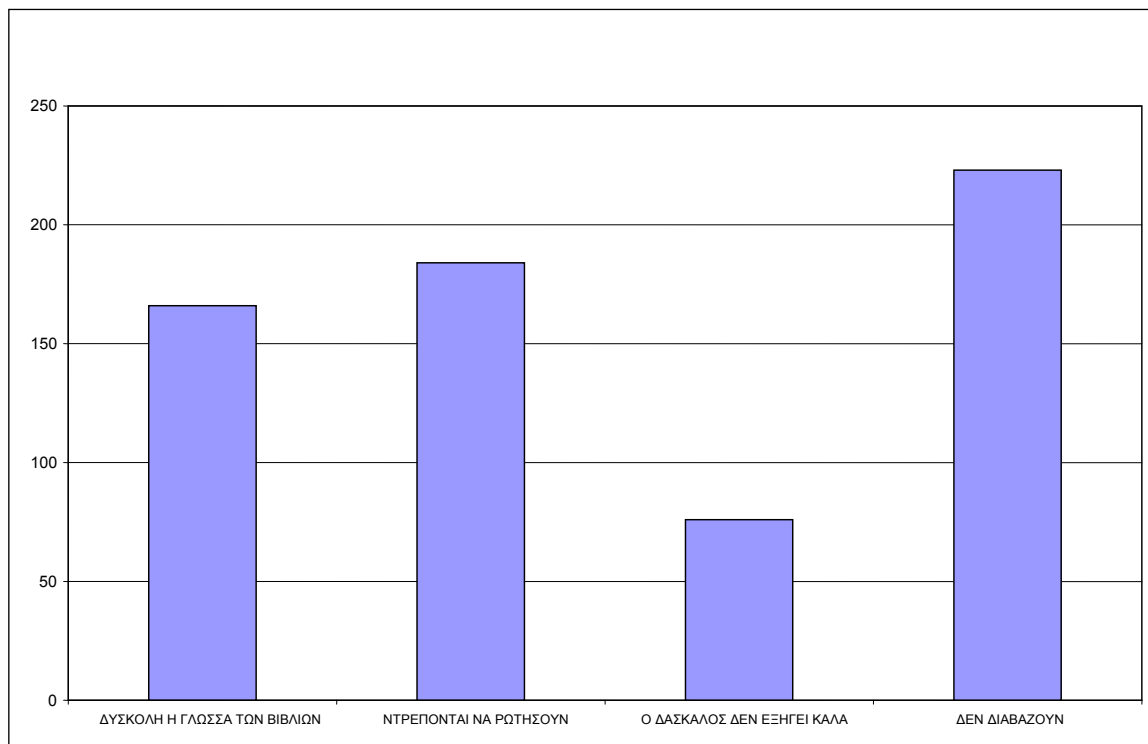

4.4.2.2.4 Λόγοι που δυσκολεύουν την κατανόηση των μαθημάτων

Στο σύνολο των ερωτώμενων μαθητών, το 44% αναφέρει ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στα μαθήματα απορρέουν κύρια από την έλλειψη επαρκούς προσωπικής

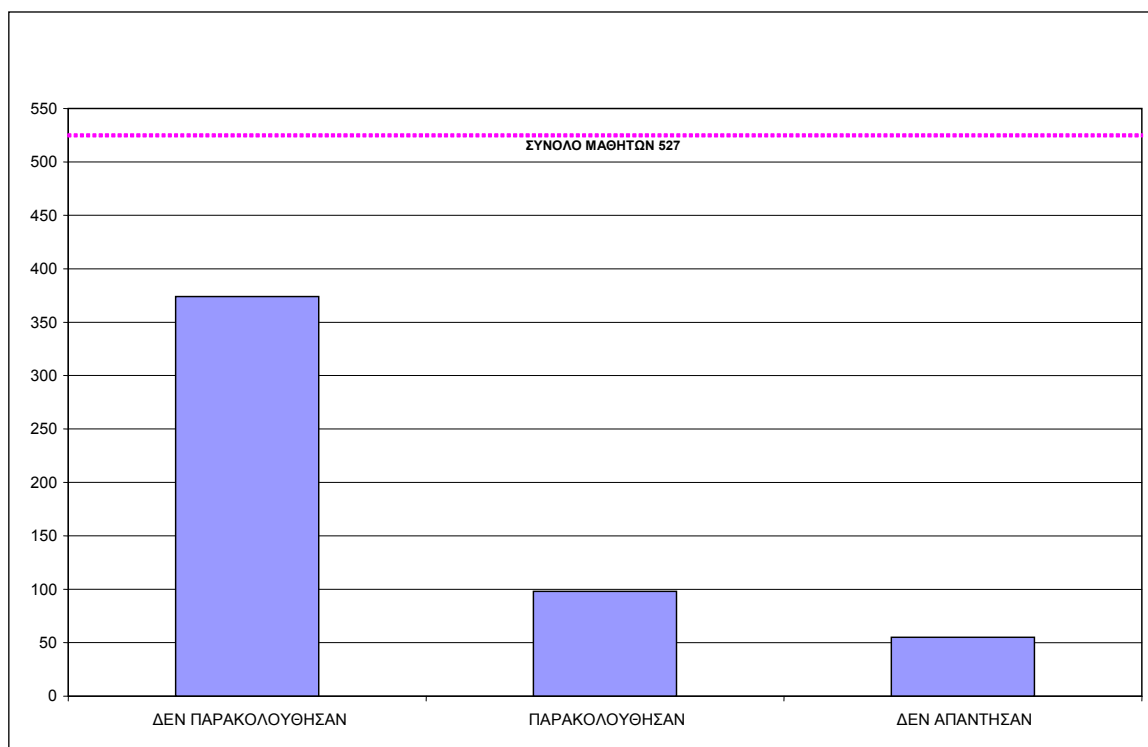
μελέτης των μαθημάτων. Το 37% αποδίδει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει στο ότι ντρέπεται να ερωτήσει και το 33% θεωρεί τη γλώσσα των βιβλίων ως αιτία των προβλημάτων. Τέλος, το 15% πιστεύει ότι οι καθηγητές δεν εξηγούν καλά το μάθημα (Διάγραμμα 4-189).

Διάγραμμα 4-189: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση της επίδοσης

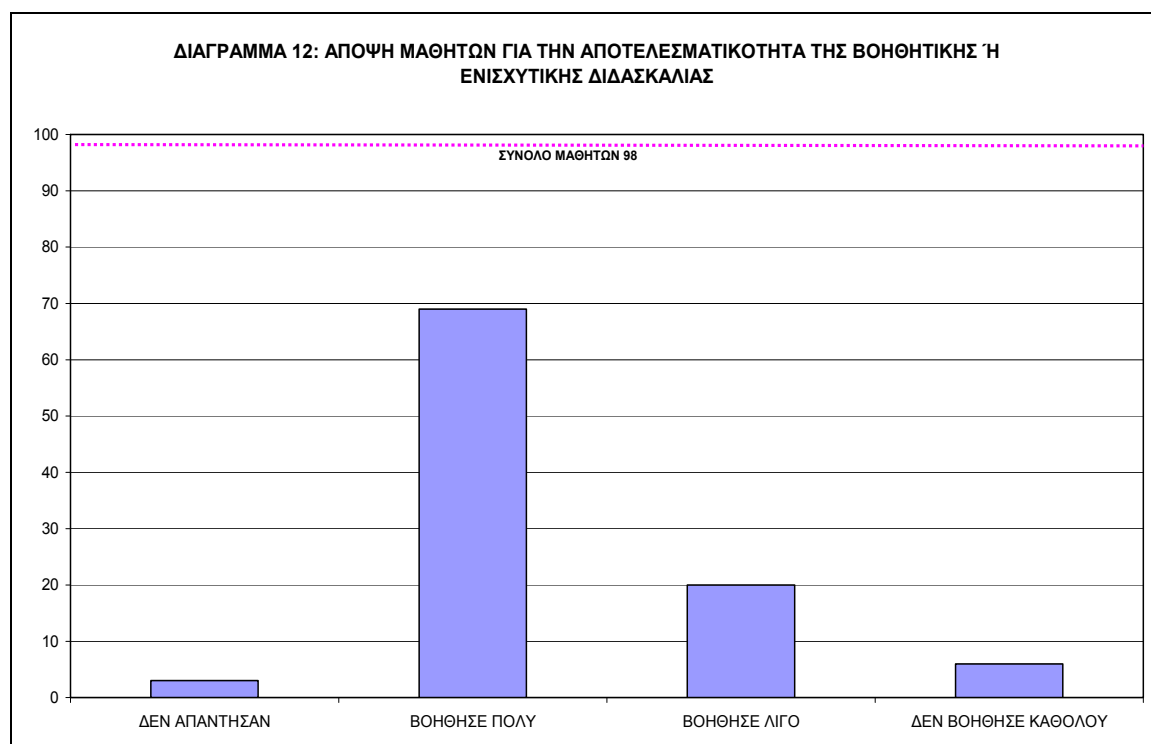

4.4.2.3 Συμπεράσματα σε σχέση με τις επιπτώσεις του Προγράμματος στην ομάδα – στόχο

Μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας δήλωσε ότι παρακολούθησε μόνο το 18% των τσιγγανοπαίδων μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα (Διάγραμμα 4-190). Αλλά και αυτό το ποσοστό ενδεχομένως να είναι χαμηλότερο στην πραγματικότητα και να οφείλεται σε μη κατανόηση της ερώτησης από τους μαθητές δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, τα προγράμματα ενισχυτικής ή βοηθητικής διδασκαλίας του Προγράμματος, ήταν περιορισμένα τόσο σε αριθμό όσο και σε διάρκεια.

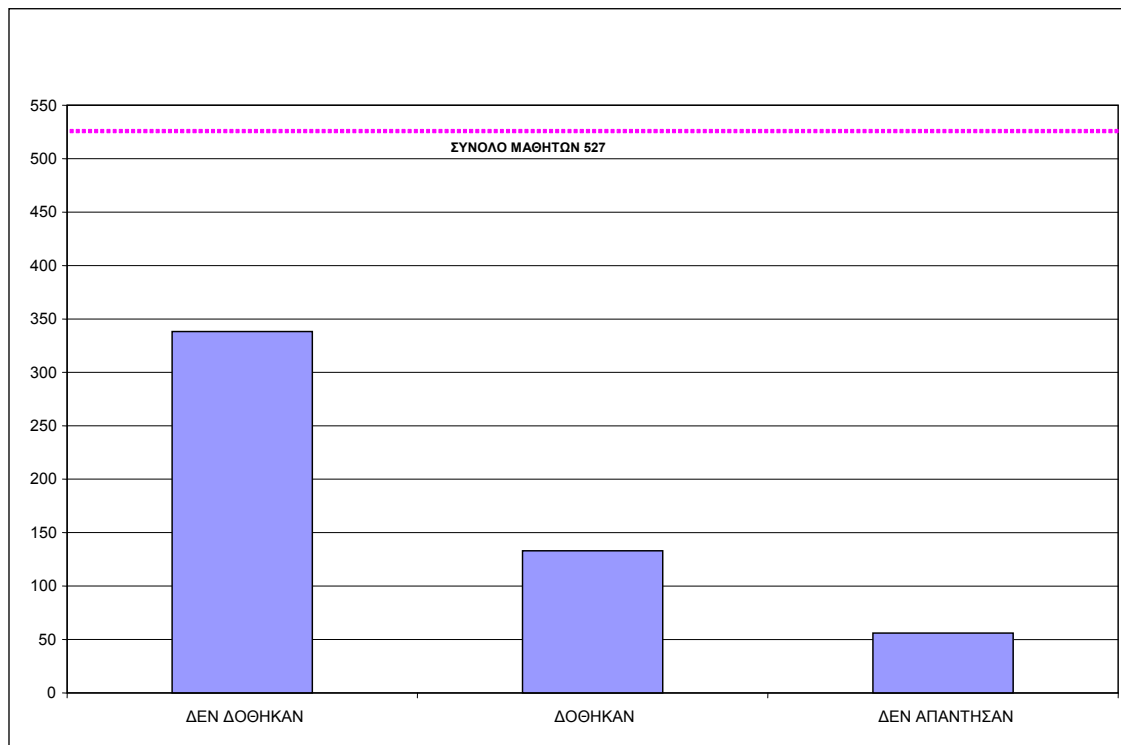
Διάγραμμα 4-190: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας

Με την παραπάνω επιφύλαξη, από αυτούς που παρακολούθησαν την ενισχυτική διδασκαλία το 70% δήλωσε ότι βοήθησε πολύ, το 20% ότι βοήθησε λίγο ενώ μόνο το 6% δήλωσε ότι δεν βοηθήθηκε καθόλου από τα ενισχυτικά μαθήματα (Διάγραμμα 4-191).

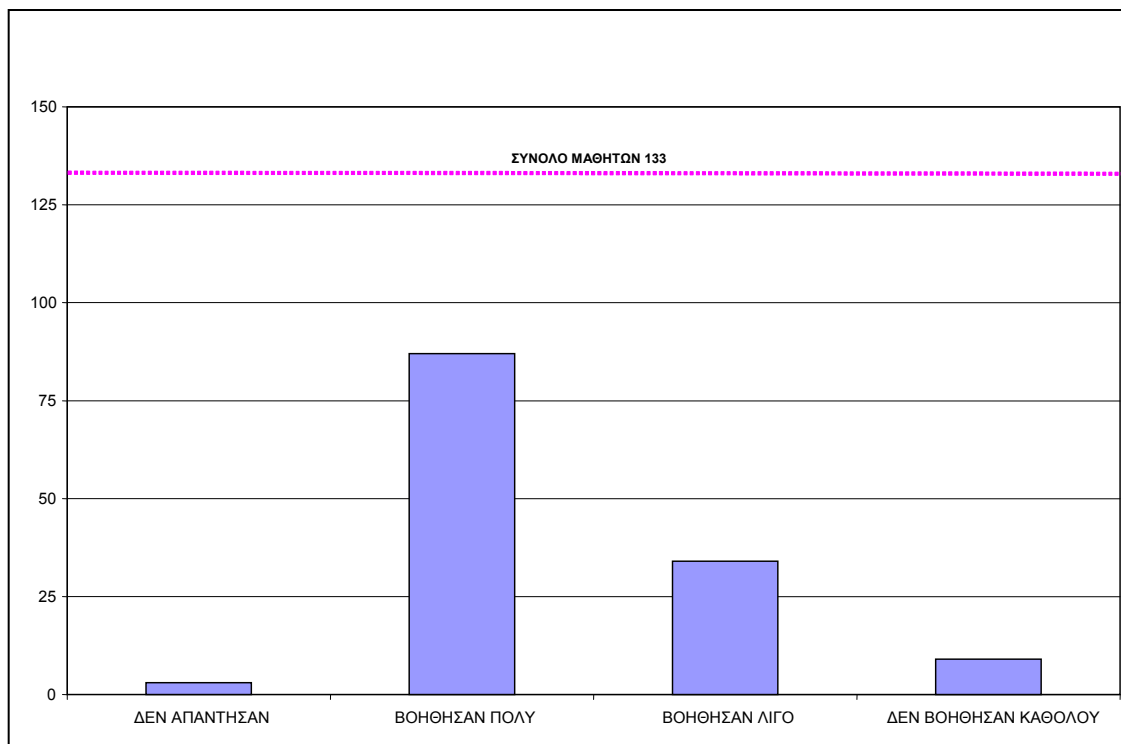
Διάγραμμα 4-191: Αποψη μαθητών για την αποτελεσματικότητα της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας

Ανάλογα ποσοστά αποδοχής εμφανίζονται για το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε στα ενισχυτικά μαθήματα αν και το συγκεκριμένο υλικό ήταν περιορισμένο (Διάγραμμα 4-192 και Διάγραμμα 14)

Διάγραμμα 4-192: Διανομή συμπληρωματικών φυλλαδίων

Διάγραμμα 4-193: Άποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά φυλλάδια

4.4.2.4 Ελεύθερα σχόλια των μαθητών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια

Παρακάτω ακολουθούν κατηγορίες σχολίων που διατυπώθηκαν από τους Τσιγγανόπαιδες α/βάθμιας εκπαίδευσης στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν και συγκεκριμένα στο πεδίο που ζητούσε να διατυπώσουν ελεύθερα την άποψή τους για το σχολείο και τις προτάσεις τους για βελτίωση του σχολείου. Οι κυριότερες απαντήσεις υπήρξαν οι ακόλουθες:

Η πλειοψηφία των μαθητών διατυπώνει την προτίμησή της στο παιχνίδι, καθώς και στο μάθημα της Γυμναστικής ή στα αθλήματα γενικότερα. Μάλιστα, πολλοί από τους μαθητές αυτούς συνδέουν τις προτιμήσεις τους αυτές με την επιθυμία να δημιουργηθούν στο σχολείο τους εγκαταστάσεις και υποδομές για να εξασκούν τις δραστηριότητες αυτές. Χαρακτηριστικά όσον αφορά το παιχνίδι, οι περισσότεροι μαθητές δηλώνουν ότι θα ήθελαν στο σχολείο τους παιδική χαρά ή κούνιες.

Άλλες δραστηριότητες όπως η μουσική και η ζωγραφική διαπιστώνεται να προτιμούνται πολύ από τους μαθητές, που εκφράζουν την επιθυμία τους να δημιουργηθούν στο σχολείο τους υποδομές για τις δραστηριότητες αυτές ή να αυξηθούν οι ώρες ενασχόλησής τους με τα αντίστοιχα μαθήματα.

Επίσης αρκετοί είναι και οι μαθητές που διατυπώνουν την προτίμησή τους και το ενδιαφέρον τους για τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές με παράλληλη έκφραση της επιθυμίας να εξοπλιστούν τα σχολεία τους με Η/Υ.

Πολλοί είναι επίσης οι μαθητές που εκφράζουν άμεσα το θετικό κλίμα που βιώνουν στο σχολείο τους τόσο στο επίπεδο της σχέσης τους με τους συμμαθητές τους όσο και στο επίπεδο της σχέσης τους με τους δασκάλους,

Πολλοί είναι οι μαθητές που κάνουν αναφορά στο λεωφορείο για τη μεταφορά τους από το σπίτι στο σχολείο. Οι αναφορές αυτές σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη λεωφορείου που θα τους μεταφέρει ή στο γεγονός ότι κουράζονται διότι το λεωφορείο τους αφήνει μακριά από το σπίτι τους. Οι αναφορές αυτές μπορούν να θεωρηθούν μεγάλης σημασίας, αν λάβουμε υπόψη ότι το θέμα της μετακίνησης των Τσιγγάνων μαθητών από την οικία τους στο σχολείο επηρεάζει σημαντικά τη φοίτησή τους στο σχολείο.

Πολύ σημαντικό φαίνεται να είναι και το θέμα της καθαριότητας του σχολείου, μιας και σχετικές απόψεις διατυπώνονται σε μεγάλο ποσοστό ερωτηματολογίων. Οι μαθητές επιθυμούν περισσότερη καθαριότητα στο σχολείο τους, ενώ πολλοί είναι αυτοί που

διατυπώνουν και προτάσεις που θα κάνουν το σχολείο τους, και ειδικότερα τις τάξεις τους πιο όμορφες.

Σε μικρότερο ποσοστό (αλλά σημαντικό να αναφερθεί) απαντιούνται οι μαθητές που διατυπώνουν τη γενικότερη άποψη ότι δυσκολεύονται με τα μαθήματα, ενώ αρκετοί από αυτούς ζητάνε από τους δασκάλους να τους βοηθούν περισσότερο.

Επιπλέον :

Πάρα πολύ σημαντικό να σημειωθεί είναι το γεγονός ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των απαντημένων ερωτηματολογίων διαπιστώνεται σοβαρότατο πρόβλημα στη χρήση της ελληνικής γλώσσας. Μάλιστα θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι τα εμφανή προβλήματα στο γραπτό λόγο (γραμματική, σύνταξη, ορθογραφία), φαίνεται να προέρχονται από γενικότερη αδυναμία ορθής χρήσης της ελληνικής γλώσσας και στον προφορικό λόγο.

Ενδιαφέρον πάντως παρουσιάζει το γεγονός ότι παρά τις αδυναμίες αυτές που διαπιστώνονται στη χρήση της ελληνικής γλώσσας, οι περισσότεροι μαθητές έχουν δώσει πλούσιες απαντήσεις στο πεδίο του ερωτηματολογίου όπου τους ζητείται η ελεύθερη έκφραση της άποψής τους για το σχολείο.

4.4.2.5 Συνοπτικά – γενικά συμπεράσματα από την έρευνα τσιγγανοπαίδων Δημοτικού

Οι τσιγγανόπαιδες μαθητές παρουσιάζουν ως βασικά χαρακτηριστικά τον υψηλό κίνδυνο σχολικής αποτυχίας που τελικά οδηγεί, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, στην εγκατάλειψη του σχολείου και στη σχολική διαρροή.

Η ηλικιακή πυραμίδα των τσιγγανοπαίδων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη των παραπάνω κινδύνων. Ποσοστό της τάξης του 17% ξεκίνησε το σχολείο με καθυστέρηση τουλάχιστον 2 ετών ενώ το ποσοστό των μαθητών που αποκλίνουν από τη μέση αναμενόμενη ηλικία ανά τάξη μεγαλώνει και υπερβαίνει το 45% στην Γ΄ και Δ΄ δημοτικού. Η μείωση του ποσοστού στις μεγαλύτερες τάξεις οφείλεται στη σχολική διαρροή που παρατηρείται.

Οι τσιγγανόπαιδες μαθητές, όπως διαπιστώθηκε από τους ερευνητές στην έρευνα πεδίου αλλά και από τις συνεντεύξεις με τους κοινωνικούς φορείς, μπορούν να διαχωριστούν, ανάλογα με τις συνθήκες στέγασης και διαβίωσης, σε δύο διακριτές κατηγορίες, με σαφείς εκπαιδευτικές διαφοροποιήσεις:

- α) Από οικογένειες με μόνιμη στέγη (κατοικία), που συνήθως διαμένουν μέσα στον αστικό ιστό του τόπου κατοικίας τους. Τα παιδιά αυτά έχοντας επιλύσει άλλα βασικά θέματα (κατοικία, συνθήκες υγιεινής, οικονομικό κλπ) ενσωματώνονται πιο ομαλά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα

προβλήματα σχολικής αποτυχίας και διαρροής σε αυτήν την κατηγορία είναι σαφώς λιγότερα, χωρίς όμως να έχουν επιλυθεί πλήρως και η σχολική αποτυχία συνεχίζει να είναι σοβαρή απειλή.

- β) Από οικογένειες χωρίς μόνιμη στέγη, που διαμένουν σε καταυλισμούς, συνήθως στις παρυφές των πόλεων. Η κατηγορία αυτή έχει πολύ έντονα προβλήματα τόσο αρχικής ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα όσο και παραμονής σε αυτό. Αντιμετωπίζουν συνθήκες στις εξωσχολικές ώρες που δεν επιτρέπουν την επαρκή μελέτη των μαθημάτων αλλά ακόμα και την απρόσκοπτη προσέλευση στο σχολείο (π.χ. έλλειψη συγκοινωνιακών μέσων για τη μεταφορά τους στο σχολείο). Ενδεχομένως οι παρεμβάσεις μόνο μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (επιμόρφωση εκπαιδευτικών, ενισχυτική διδασκαλία, ειδικό εκπαιδευτικό υλικό) να μην επαρκούν για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής των παιδιών αυτών.

Ο αριθμός των μαθητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανά σχολική μονάδα είναι περίπου 20 μαθητές κατά μέσο όρο. Ο χαμηλός αυτός αριθμός (δεδομένου ότι επιλέχτηκαν κατά κανόνα σχολεία με αυξημένο ποσοστό εγγεγραμμένων μαθητών) οφείλεται στους εξής λόγους:

- μεγάλο ποσοστό των τσιγγανοπαίδων μαθητών που εγγράφονται στο δημοτικό το εγκαταλείπουν γρήγορα
- πολλοί τσιγγανόπαιδες μαθητές δεν παρακολουθούν σε τακτική βάση το σχολείο και απουσιάζουν συχνά.
- πολλά παιδιά, ακόμα και μεγαλύτερων τάξεων, δεν μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο καθώς δεν μπορούν να διαβάσουν και να γράφουν.

Η παρέμβαση του χρηματοδοτούμενου έργου σε ότι φαίνεται στο επίπεδο της σχολικής μονάδας περιορίστηκε στην απογραφή και εγγραφή των τσιγγανοπαίδων μαθητών με την παράλληλη δημιουργία δικτύου συνεργατών. Οι δράσεις για την λειτουργία ενισχυτικής διδασκαλίας και για τη διανομή εκπαιδευτικού υλικού δεν εφαρμόστηκαν σε τέτοια έκταση που να δημιουργήσουν θετικά αποτελέσματα στους μαθητές.

Η ανάλυση για τον βαθμό δυσκολίας των επιμέρους μαθημάτων αποδεικνύει ότι οι δυσκολίες δεν αφορούν μόνο στα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα με Γλώσσα αλλά περιλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως π.χ. τα μαθηματικά. Το γεγονός αναδεικνύει την ανάγκη επέκτασης των παρεμβάσεων (ενισχυτικά μαθήματα, βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό) στα άλλα μαθήματα πέραν της γλώσσας.

4.5 Ομογένεια

4.5.1 Γενικά

Η έρευνα πεδίου σχεδιάστηκε για την συλλογή απόψεων επί των αποτελεσμάτων των ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II και e-Ομογένεια από τρεις ομάδες εμπλεκομένων:

- τους Εκπαιδευτικούς της Ομογένειας (ομογενείς και αποσπασμένους)
- τους Συντονιστές Εκπαίδευσης στις χώρες της Ομογένειας
- τους Επιμορφωτές των εξ αποστάσεως επιμορφωτικών σεμιναρίων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του e-Ομογένεια

Για τον σκοπό αυτό εστάλησαν ξεχωριστού τύπου ερωτηματολόγια σε κάθε μια από τις ανωτέρω ομάδες.

Συμπληρωμένα ερωτηματολόγια-απαντήσεις ελήφθησαν τελικά από:

- 38 εκπαιδευτικούς
- 11 Συντονιστές Εκπαίδευσης (από συνολικό αριθμό 26)
- 5 επιμορφωτές (από συνολικό αριθμό 6)

4.5.2 Έρευνα Συντονιστών Εκπαίδευσης (ΣΕ)

Στάλθηκαν 26 ερωτηματολόγια στους Συντονιστές Εκπαίδευσης όλης της ομογένειας. Η αρχική αποστολή έγινε μέσω e-mail και φαξ (όπου υπήρξε πρόβλημα), σε διευθύνσεις που παρασχέθηκαν από την Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ .

Στους συντονιστές εστάλη και το ερωτηματολόγιο των Εκπαιδευτικών, με συγκεκριμένη κατεύθυνση να προωθηθεί στα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς τις περιφέρειάς τους, ώστε να συμπληρωθεί από τον δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών.

Στάλθηκε επίσης υπενθύμιση από την Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ, μετά από αίτημα του Συμβούλου. Έγιναν τηλεφωνικές επαφές με τα κυριότερα συντονιστικά γραφεία, επαναλαμβάνοντας και προφορικά την κατεύθυνση να κινητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί, ώστε να υπάρξουν κατ' ελάχιστο 20 απαντήσεις ερωτηματολογίων ανά περιφέρεια.

Από το σύνολο των 26 Συντονιστών Εκπαίδευσης, ανταποκρίθηκαν οι 11 (ποσοστό 42%) όπως δείχνει ο Πίνακας 4-8. Η πλειοψηφία των Συντονιστών που απάντησαν διαθέτει εκτεταμένη εμπειρία στην εκπαίδευση των Ομογενών (πάνω από 4 χρόνια) και επομένως διαθέτουν ιδιαίτερα βαρύνουσα άποψη.

Πίνακας 4-8: Αριθμός ανταποκριθέντων ΣΕ ανά χώρα προέλευσης

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΝΤΩΝ	%
ΗΠΑ	3	27,3%
Αυστραλία	3	27,3%
Γερμανία	2	18,2%
Σουηδία	1	9,1%
Γαλλία	1	9,1%
Βέλγιο	1	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0%

4.5.2.1 «Παιδεία Ομογενών»

Σύμφωνα με τις καταγεγραμμένες απόψεις, ως θετικότερο στοιχείο του έργου εκτιμάται η ανάπτυξη βιβλίων προσαρμοσμένων στο γλωσσικό επίπεδο και στις τοπικές ανάγκες της χώρας προέλευσης των εκπαιδευομένων. Επίσης ως υψηλής σημασίας εκτιμάται η λειτουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων ομογενών μαθητών στην Ελλάδα.

Οι τρεις σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά της Ομογένειας είναι:

- Δεν χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα
- Δεν έχουν ακούσματα της ελληνικής γλώσσας εκτός σχολείου (οικογένεια, satellite TV, κλπ)
- Χρειάζεται ειδική επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς.

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο, προκύπτουν επίσης οι ακόλουθες παρατηρήσεις, στα θέματα που υπογραμμίζονται:

Εκπαιδευτικό Υλικό

- Τα νέα εκπαιδευτικά βιβλία (βιβλία του ΟΕΔΒ) αλλά και το υπό δοκιμή εκπαιδευτικό υλικό που εκπονήθηκε στα πλαίσια του έργου «Παιδεία Ομογενών» αξιολογούνται στην συντριπτική τους πλειοψηφία ως ΚΑΛΑ
- Το νέο εκπαιδευτικό υλικό εκτιμάται ότι βοήθησε τους μαθητές της Ομογένειας ΑΡΚΕΤΑ (στο 54,6% των ερωτηθέντων) και ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (στο 45,4% των ερωτηθέντων)

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

- Τα επιμορφωτικά σεμινάρια εκτιμάται ότι συμβάλλουν εξίσου σημαντικά τόσο στην απόκτηση γενικότερων παιδαγωγικών γνώσεων, όσο και στην κατανόηση των νέων βιβλίων. Έχουν την ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ διάρκεια ενώ προτείνεται η ευρύτερη συμμετοχή.

- Περιορισμένη πολλαπλασιαστική ικανότητα επιμόρφωσης των επιμορφούμενων ομογενών εκπαιδευτικών όταν επιστρέφουν στις χώρες προέλευσης

Επιμόρφωση Συντονιστών Εκπαίδευσης

- Αξιολογείται ότι η χρησιμότητα των επιμορφωτικών σεμιναρίων για ΣΕ στο πλαίσιο του έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II ήταν ΥΨΗΛΗ (στο 87% των ερωτηθέντων). Η διάρκεια των σχετικών σεμιναρίων εκτιμάται ως ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ από το 63% των ερωτηθέντων και ΜΙΚΡΗ από το 37% των ερωτηθέντων

Στάση γονέων

- Η στάση των γονέων απέναντι στο έργο, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό εκτιμάται ως ΘΕΤΙΚΗ (67% των ερωτηθέντων) και κατά ένα μικρότερο ποσοστό ως αδιάφορη (33% των ερωτηθέντων)

Μελλοντικές κατευθύνσεις / ανάγκες

Ως μελλοντικές κατευθύνσεις / ανάγκες αναφέρονται:

- Θεσμοθέτηση τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για τους ομογενείς μαθητές στο πλαίσιο συγκεκριμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- Αυξημένη τηλεπιδόρφωση και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση των Ομογενών
- Αύξηση των επιμορφώσεων και διάχυση σε νέους επιμορφούμενους (όχι τα ίδια πρόσωπα)
- Εστίαση στην επιμόρφωση ομογενών μη προσοντούχων εκπαιδευτικών
- Σύγχρονο εκπαιδευτικό υλικό με πολύπλευρη προσέγγιση της ταυτότητας
- Εκπόνηση ολοκληρωμένων μελετών εκπαιδευτικής πολιτικής στην Διασπορά

4.5.2.2 «e-Omogeneia»

- Σχεδόν όλοι οι ΣΕ γνώριζαν τον κόμβο ISOCRATES και τον είχαν χρησιμοποιήσει κυρίως για ενημέρωση / πληροφοριακό υλικό, αλλά και για επικοινωνία / συμμετοχή σε fora συζητήσεων
- Ο ίδιος κόμβος αξιολογήθηκε ως χρήσιμος (κατά το 90%), εύχρηστος (κατά το 50%) που ενημερώνεται συχνά (67%)

- Όλοι οι ΣΕ γνώριζαν τον κόμβο ΕΟΜΟΓΕΝΕΙΑ τον οποίο αξιολόγησαν ως χρήσιμο (κατά το 80%), μέτριο ως προς την χρήση (κατά το 67%) που ενημερώνεται συχνά (κατά το 80%)
- Η ένταξη και εφαρμογή των ΤΠΕ στα ελληνικά σχολεία της Ομογένειας κρίνεται χρήσιμη (64%) και αναγκαία (27%)
- Υπήρξε απάντηση μόνον από ένα ΣΕ στην περιοχή του οποίου εφαρμόσθηκε πιλοτικά η εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ (Βερολίνο). Ο συγκεκριμένος έκρινε ότι η διάρκεια των σεμιναρίων ήταν σχετικά μικρή, η θεωρητική και πρακτική κατάρτιση που παρασχέθηκε ήταν μέτρια, το λογισμικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν καλό, η συμμετοχή του επιμορφωτή ήταν κρίσιμη και η οργάνωση / τεχνική υποστήριξη που παρασχέθηκε ήταν καλή.
- Για αποτελεσματικότητα κρίθηκε ότι πέρα από επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς και κατάλληλο λογισμικό, υπάρχει ανάγκη για οργανωμένα εργαστήρια / αίθουσες πληροφορικής που δεν είναι σήμερα διαθέσιμα

4.5.3 Έρευνα Επιμορφωτών του e-Ομογένεια

Η έρευνα απευθυνόταν στους 6 επιμορφωτές του e-Ομογένεια και αποσκοπούσε στην διερεύνηση των απόψεων που αποκόμισαν για το συγκεκριμένο πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης εκπαιδευτικών της Ομογένειας για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία, μέσα από την δική τους εμπλοκή. Τελικά ανταποκρίθηκαν οι πέντε (5) εξ αυτών.

Διαπιστώθηκε ότι οι συγκεκριμένοι επιμορφωτές συμμετείχαν στις εξ αποστάσεως επιμορφώσεις από στους τόπους κατοικίας τους (Πάτρα, Ξάνθη, Λάρισα). Ήταν στην πλειοψηφία τους καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Φιλολογικά μαθήματα, Μαθηματικά, Πληροφορική και Φυσική), εξειδικευμένοι και με σημαντική εμπειρία στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία.

Κατά την άποψή τους:

- Η διάρκεια των σεμιναρίων ήταν η κατάλληλη
- Ο αριθμός των συμμετεχόντων στα επιμορφωτικά σεμινάρια θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερος
- Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια των επιμορφωτικών συναντήσεων, στην συνδιαμόρφωση της μεθόδου διδασκαλίας του μαθήματος της «διερεύνησης με υπολογιστές» ήταν καλή

- Η θεωρητική και πρακτική κατάρτιση που παρασχέθηκε στους εκπαιδευτικούς κατά την διάρκεια των επιμορφωτικών συναντήσεων στην χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) για την διδασκαλία ήταν καλή
- Το λογισμικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν πολύ καλό
- Η συμμετοχή τους υπό την ιδιότητα του εκπαιδευμένου επιμορφωτή κατά την διάρκεια των ανωτέρω επιμορφωτικών συναντήσεων κρίθηκε ως κρίσιμη
- Η οργάνωση και εν γένει τεχνική υποστήριξη που παρασχέθηκε από το ΕΑ ΙΤΥ κατά την διάρκεια των ανωτέρω επιμορφωτικών συναντήσεων ήταν πολύ καλή

Ως κύρια προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την υλοποίηση των σεμιναρίων επιμόρφωσης που συμμετείχαν, ήταν:

- Η έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποστήριξης (αίθουσες φιλοξενίας των επιμορφούμενων, εργαστηριακές υποδομές Πληροφορικής στα σχολεία, ταχύτητα και αξιοπιστία τηλεπικοινωνιακών συνδέσεων)
- Χαμηλή συμμετοχή εκπαιδευτικών ελλείπει κινήτρων και μηχανισμών κινητοποίησης (μη υποχρεωτικότητα)
- Δεν έγιναν πρότυπες διδασκαλίες μέσα στην τάξη

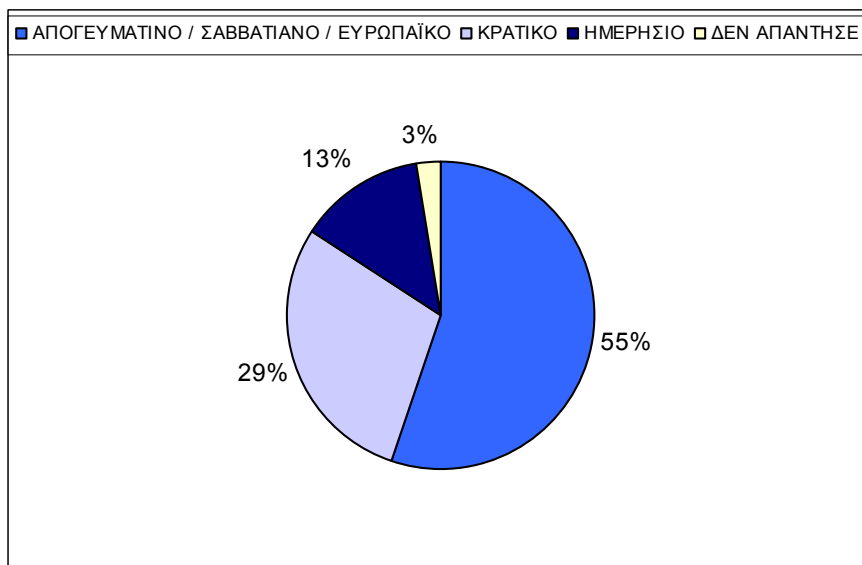
Διαπιστώθηκε επίσης ότι παρότι το e-Ομογένεια αποτέλεσε μια θετική προσπάθεια γνωριμίας των εκπαιδευτικών της ομογένειας με σύγχρονα εργαλεία παιδαγωγικής, εντούτοις ο σχετικά μικρός χρόνος λειτουργίας του, η έλλειψη υποδομών καθώς και η περιορισμένη / μη συστηματική συμμετοχή των εκπαιδευτικών της Ομογένειας, μάλλον περιόρισαν σε χαμηλό επίπεδο την αποτελεσματικότητα του έργου.

4.5.4 Έρευνα Εκπαιδευτικών

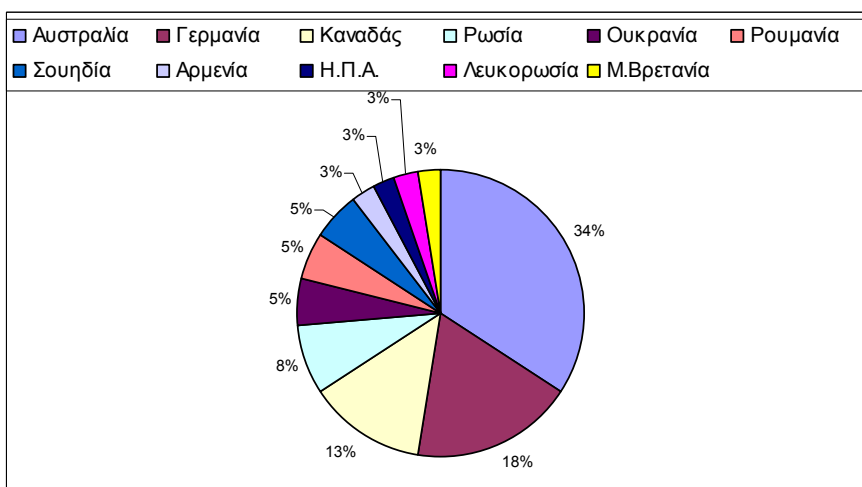
4.5.4.1 Ταυτότητα έρευνας

Στάλθηκαν 174 ερωτηματολόγια σε εκπαιδευτικούς της Ομογένειας μέσω e-mail σε διευθύνσεις που παρασχέθηκαν από το ΙΤΥ και το ΕΔΙΑΜΜΕ. Εντούτοις, πρακτικά η κινητοποίηση της συγκεκριμένης ομάδας στόχο προβλέφθηκε και επιδιώχθηκε κυρίως μέσω των Συντονιστών εκπαίδευσης ανά περιφέρεια.

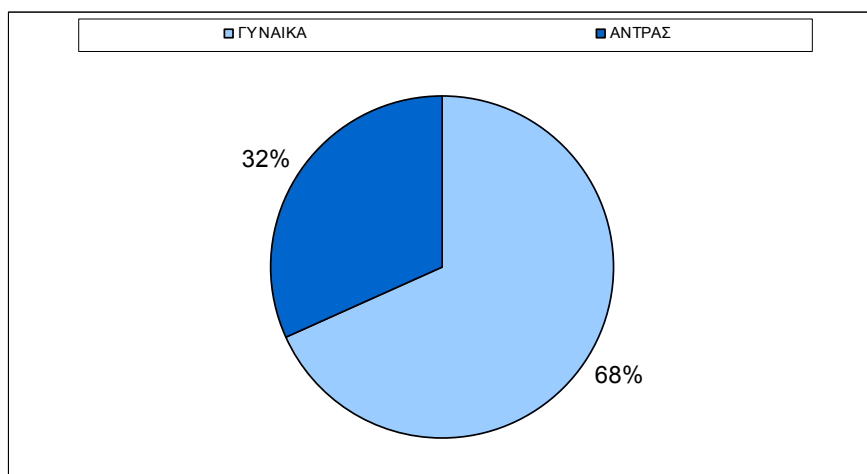
Απάντησαν συνολικά 38 εκπαιδευτικοί της Ομογένειας, η πλειοψηφία των οποίων εργάζεται σε Απογευματινό / Σαββατιανό / Ευρωπαϊκό σχολείο.

Διάγραμμα 4-194: Τύπος σχολείου εκπαίδευσης

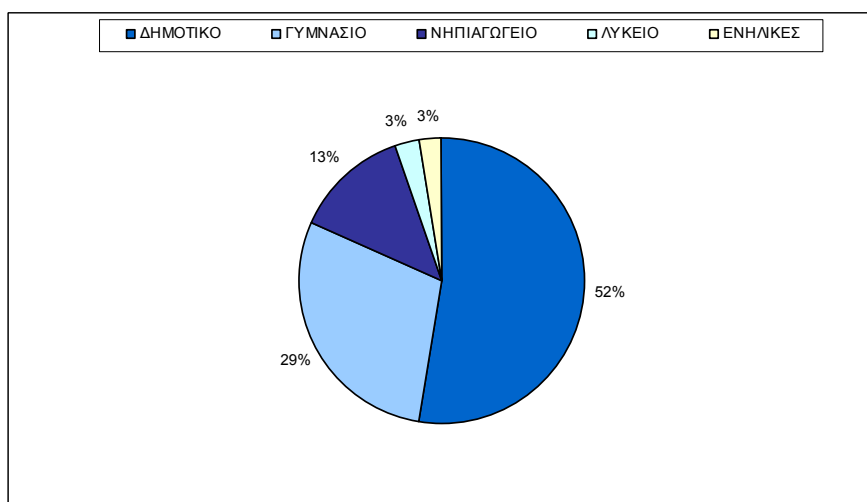
Μεγαλύτερη ανταπόκριση εκπαιδευτικών υπήρξε από την Αυστραλία (34%) κυρίως με εκεί αποσπασμένους εκπαιδευτικούς.

Διάγραμμα 4-195: Χώρα εκπαίδευσης

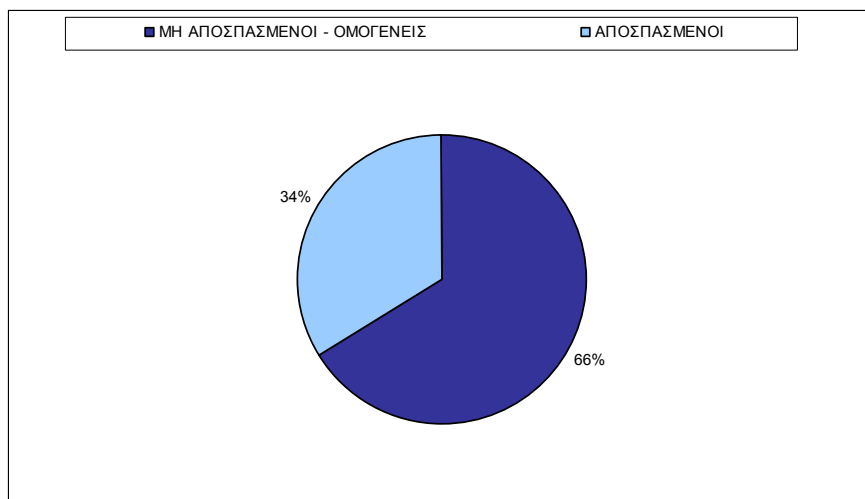
Σε ότι αφορά το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πλειοψηφία αυτών είναι γυναίκες, συμμετέχοντας στο δείγμα κατά 68%.

Διάγραμμα 4-196: Σύθεση του δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων

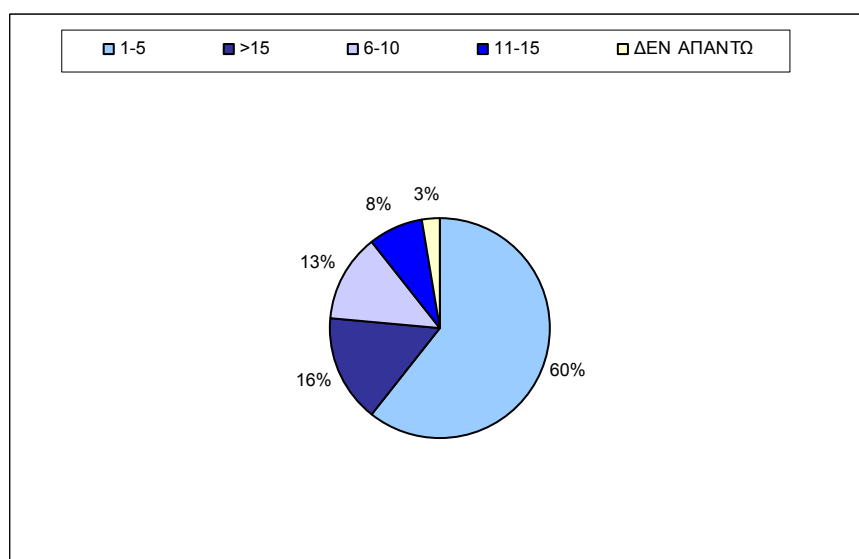
Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων διδάσκει σε τάξεις Δημοτικού με ποσοστό 53%, ενώ ελάχιστοι είναι εκείνοι που διδάσκουν σε ενήλικες και στο Λύκειο. Επίσης, σημειώθηκαν περιπτώσεις όπου οι ανωτέρω εκπαιδευτικοί διδάσκουν σε περισσότερα του ενός επίπεδα εκπαίδευσης (π.χ. Δημοτικό και Γυμνάσιο, Γυμνάσιο και Λύκειο).

Διάγραμμα 4-197: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Όσον αφορά το καθεστώς εργασίας των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών, το 66% αυτών είναι μη αποσπασμένοι – ομογενείς.

Διάγραμμα 4-198: Αποσπασμένοι και μη εκπαιδευτικοί

Σε ότι αφορά την εμπειρία των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην έρευνα, το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εμπειρία από 1 έως 5 έτη (61%), όπως περιγράφεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Σχετικά με το αντικείμενο εκπαίδευσης, το σύνολο των ανωτέρω εκπαιδευτικών δίδασκε ως κύρια μαθήματα την Ελληνική Γλώσσα και τον Ελληνικό Πολιτισμό. Συμπληρωματικά μόνον διδάσκονταν και μαθήματα όπως Θρησκευτικά, Μελέτη Περιβάλλοντος, Γεωγραφία κ.λπ.

4.5.4.2 Αποτελέσματα

Υπάρχει μεγάλη ταύτιση απόψεων των εκπαιδευτικών με τους Συντονιστές Εκπαίδευσης, τόσο για τις σημαντικότερες όσο δυσκολίες των ομογενών μαθητών, όσο και για άλλες πτυχές του έργου τους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις απόψεις των

εκπαιδευτικών, οι τρεις κατά σειρά σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά της Ομογένειας είναι:

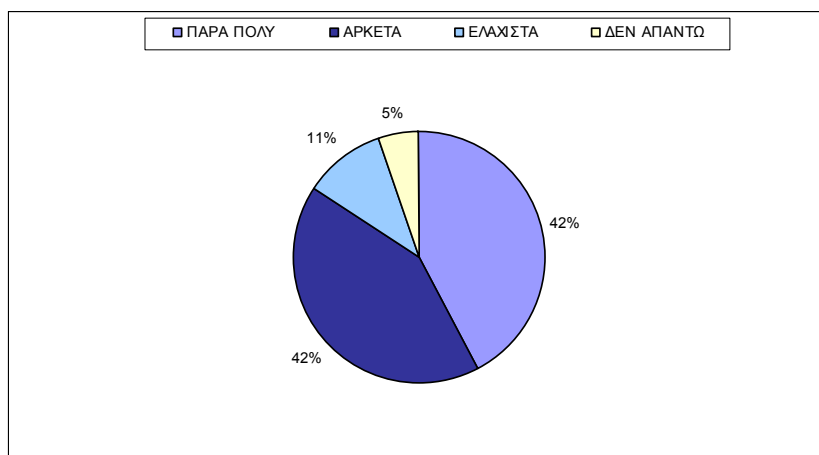
- Δεν χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα
- Χρειάζεται ειδική επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς
- Δεν έχουν ακούσματα της ελληνικής γλώσσας εκτός σχολείου (οικογένεια, satellite TV, κλπ)

Επίσης, διατυπώνουν τις ακόλουθες παρατηρήσεις σε άλλα επιμέρους θέματα.

Εκπαιδευτικό Υλικό

- Το νέο εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία του ΟΕΔΒ) που εκπονήθηκε στα πλαίσια του έργου «Παιδεία Ομογενών» αξιολογείται κατά σημαντική πλειοψηφία ως ΚΑΛΟ
- Το νέο υπό δοκιμή εκπαιδευτικό υλικό που εκπονήθηκε στα πλαίσια του έργου φαίνεται ότι σε σημαντικό βαθμό δεν είναι γνώριμο υλικό, αφού δεν έχει φτάσει στις τάξεις (πρόβλημα επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού)
- Το νέο εκπαιδευτικό υλικό εκτιμάται ότι βοήθησε τους μαθητές της Ομογένειας ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (42%) και ΑΡΚΕΤΑ (στο 42%). Εντούτοις, για την συγγραφή του εκπαιδευτικού υλικού κρίνεται ότι πρέπει να υπάρχει ακόμα μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή των ομογενών εκπαιδευτικών ώστε το προκύπτον υλικό να είναι ακόμα καλύτερα προσαρμοσμένο στις ανάγκες των ομογενών μαθητών. Επιπλέον, τονίζεται η ανάγκη να αναπτυχθεί το υλικό για το 5^ο επίπεδο γλωσσομάθειας (επίπεδο Λυκείου)

Διάγραμμα 4-199: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από το νέο εκπαιδευτικό υλικό

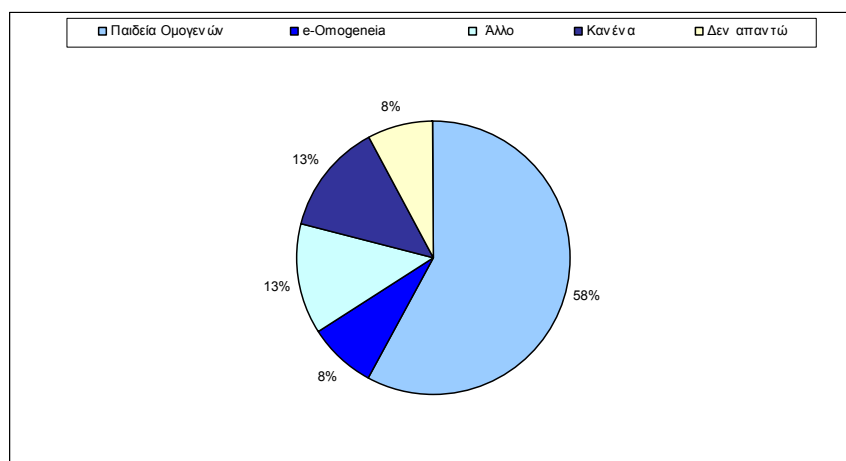

- Το ψηφιακό υλικό (CD ROM, CD, DVD) κρίνεται ως απαραίτητο και σημαντικό καθώς οι εκπαιδευόμενοι προσελκύονται αποτελεσματικότερα από αυτό
- Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των νέων βιβλίων κρίνεται ως κρίσιμη και επιθυμητή κυρίως σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής (και όχι μόνον σε θεωρητικό που γίνεται μέχρι σήμερα)
- Η θεσμοθέτηση τίτλων ελληνομάθειας στην Ομογένεια είναι ευρεία επιθυμία που πρέπει προωθηθεί.

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Το 58% (22) των εκπαιδευτικών που απάντησαν είχαν επιμορφωθεί στο πλαίσιο του έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ και 8% (3) στο πλαίσιο του έργου e-Ομογένεια. Η επιμόρφωσή τους αυτή έγινε σε συντριπτική πλειοψηφία από προσωπικό ενδιαφέρον.

Διάγραμμα 4-200: Ποσοστό επιμορφούμενων εκπαιδευτικών

Τα επιμορφωτικά σεμινάρια του έργου ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ εκτιμάται ότι συμβάλλουν εξίσου σημαντικά τόσο στην απόκτηση γενικότερων παιδαγωγικών γνώσεων, όσο και στην κατανόηση των νέων βιβλίων. Έχουν την ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ διάρκεια (59%) και ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ αριθμό συμμετεχόντων (68%). Κύριο θετικό σημείο των επιμορφωτικών σεμιναρίων κρίνεται η δυνατότητα που δίνεται σε εκπαιδευτικούς διαφόρων χωρών να βρεθούν μαζί και να ανταλλάξουν σχετικές απόψεις και εμπειρίες για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση.

Επίσης, κρίνεται ότι μετά την λήξη των επιμορφωτικών σεμιναρίων δεν υπάρχει οργανωμένη επικοινωνία με το Κέντρο (ΕΔΙΑΜΜΕ) για να παρέχεται περαιτέρω καθοδήγηση αλλά και συζήτηση των προβλημάτων πρακτικής εφαρμογής (έτσι ώστε μέσω ανάδρασης να προκύπτουν ενέργειες βελτιστοποίησης).

Η επιλογή ομογενών εκπαιδευτικών προς επιμόρφωση δεν διασφαλίζει ότι οι επιμορφούμενοι, επιστρέφοντας πίσω στην χώρα τους μπορούν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά την αποκτηθείσα γνώση τους και στους άλλους εκπαιδευτικούς (δηλαδή μπορούν να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές γνώσης)

Επιπλέον, στα επιμορφωτικά σεμινάρια διαπιστώνεται σημαντικό έλλειμμα σε πρακτική διδασκαλία του νέου εκπαιδευτικού υλικού. Δοκιμαστικές διδασκαλίες (εργαστήρια, workshops, βιντεοσκοπήσεις) και περισσότερος χρόνος συζήτησης επί πρακτικών θεμάτων θεωρούνται κρίσιμα για την απαραίτητη εμπάθунση.

Τέλος, μόνον τρεις (3) από τους 38 εκπαιδευτικούς συμμετείχαν σε εξ αποστάσεως επιμορφώσεις του e-Ομογένεια που τις βρήκαν απόλυτα χρήσιμες. Εντούτοις, η εφαρμογή των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διδασκαλία στην τάξη κρίνεται δύσκολη γιατί πέρα από καταρτισμένο εκπαιδευτικό προϋποθέτει υλικοτεχνική υποδομή (Η/Υ, αίθουσες και εργαστήρια πληροφορικής κλπ) που είναι δύσκολο να επιτευχθεί.

4.5.5 Σύνοψη συμπερασμάτων

Το επίπεδο ανταπόκρισης της εκπαιδευτικής κοινότητας της Ομογένειας στην συγκεκριμένη έρευνα αξιολόγησης τελικά ήταν πολύ περιορισμένο (38 εκπαιδευτικοί και 11 Συντονιστές Εκπαίδευσης). Επομένως, και τα αποτελέσματά της θα πρέπει να ληφθούν υπόψη με την δέουσα επιφύλαξη. Παραταύτα, προέκυψαν ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα που συνοψίζονται ακολούθως υπό την μορφή κατευθύνσεων / αναγκών της μελλοντικής φάσης του έργου.

- Συστηματικότερη εμπλοκή και ενεργότερος ρόλος των Συντονιστών Εκπαίδευσης στην προώθηση, παρακολούθηση / συντονισμό και έλεγχο υλοποίησης του έργου στις περιοχές ευθύνης τους.
- Έμφαση στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα ομογενών μαθητών στην Ελλάδα
- Ανάπτυξη κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού (CD ROM, CD, DVD) για το σύνολο των επιπέδων γλωσσομάθειας, με αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και πολύπλευρη προσέγγιση της ταυτότητας
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού και για τα υπόλοιπα επίπεδα γλωσσομάθειας (π.χ. 5^ο επίπεδο)
- Μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή των ομογενών εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη του νέου εκπαιδευτικού υλικού, με στόχο να είναι καλύτερα προσαρμοσμένο στις πραγματικές γλωσσικές και εκπαιδευτικές ανάγκες των ομογενών μαθητών ανά χώρα

- Συστηματική και αποτελεσματική αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας στην
 - παραγωγή σύγχρονου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού (πιο ελκυστικό στους ομογενείς μαθητές)
 - τηλεπιμόρφωση εκπαιδευτικών
 - περαιτέρω δημιουργία, ανάπτυξη και συντήρηση εκπαιδευτικών κοινοτήτων τόσο εκπαιδευτικών, όσο και μαθητών μέσω chat rooms, δικτυακών κόμβων κλπ
- Αύξηση των επιμορφώσεων και διάχυση σε νέους επιμορφούμενους (όχι τα ίδια πρόσωπα)
- Εστίαση στην επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών
- Η επιλογή ομογενών εκπαιδευτικών προς επιμόρφωση θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι επιμορφούμενοι, επιστρέφοντας πίσω στην χώρα τους μπορούν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά την αποκτηθείσα γνώση τους και στους άλλους ομογενείς εκπαιδευτικούς. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να διοργανώνονται παρουσιάσεις, να συντάσσεται έκθεση πεπραγμένων κ.ο.κ.
- Αξιοποίηση της μέχρι τώρα εμπειρίας των αποσπασμένων εκπαιδευτικών στην βελτίωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού, μέσω συστηματικής καταγραφής, κωδικοποίησης και ανάλυσης των απόψεών τους μετά και κατά την διάρκεια της θητείας τους
- Στα επιμορφωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών πρέπει να δοθεί απαραίτητως **μεγαλύτερη έμφαση στην πρακτική διδασκαλία** του νέου εκπαιδευτικού υλικού με εκτεταμένη χρήση δοκιμαστικών διδασκαλιών (εργαστήρια, workshops, βιντεοσκοπήσεις) και με περισσότερο χρόνο συζήτησης επί πρακτικών θεμάτων για την απαραίτητη εμβάθυνση
- Μετά την λήξη των επιμορφωτικών σεμιναρίων, για την **συστηματική διατήρηση επικοινωνίας** του φορέα υλοποίησης με τους επιμορφωθέντες εκπαιδευτικούς, χρειάζεται να οργανωθούν και να τεθούν σε λειτουργία συστήματα / εργαλεία όπως chat rooms, teleconferencing, help desks. Επιθυμητός στόχος να καταγράφονται και να συζητούνται συστηματικά ευρήματα, απόψεις, εμπειρίες, απορίες σχετικά με θέματα διδασκαλίας εκπαιδευτικού υλικού / ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εν γένει και να επιτυγχάνονται τα ευεργετικά αποτελέσματα της απαραίτητης ανάδρασης.
- Θεσμοθέτηση τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για τους ομογενείς μαθητές στο πλαίσιο συγκεκριμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

4.	ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	205
4.1	Γενικά χαρακτηριστικά	205
4.2	Μουσουλμάνοι Θράκης	206
4.2.1	Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού	206
4.2.2	Έρευνα Μαθητών Δημοτικού	227
4.2.3	Έρευνα Καθηγητών Γυμνασίου	244
4.2.4	Έρευνα Μαθητών Γυμνασίου	264
4.3	Αλλοδαποί και Παλινοστούντες	291
4.3.1	Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού	291
4.3.2	Έρευνα Μαθητών Δημοτικού	301
4.3.3	Έρευνα Καθηγητών Γυμνασίου	319
4.3.4	Έρευνα Μαθητών Γυμνασίου	327
4.4	Τσιγγάνοι	348
4.4.1	Έρευνα Δασκάλων Δημοτικού	348
4.4.2	Έρευνα Μαθητών Δημοτικού	361
4.5	Ομογένεια	377
4.5.1	Γενικά	377
4.5.2	Έρευνα Συντονιστών Εκπαίδευσης (ΣΕ)	377
4.5.3	Έρευνα Επιμορφωτών του e-Ομογένεια	380
4.5.4	Έρευνα Εκπαιδευτικών	381
4.5.5	Σύνοψη συμπερασμάτων	387

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 4-1:	Αντιστοίχιση επιδόσεων μαθητών τρέχουσας και προηγούμενης σχολικής χρονιάς	231
Πίνακας 4-2:	Αντιστοίχιση Επιδόσεων Μαθητών Τρέχουσας και Προηγούμενης Σχολικής Χρονιάς	275
Πίνακας 4-3:	Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Δασκάλων	291
Πίνακας 4-4:	Κατανομή δημοτικών σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών	301
Πίνακας 4-5:	Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα εκπαιδευτικών	320
Πίνακας 4-6:	Κατανομή σχολείων ανά νομό – Έρευνα Μαθητών	328
Πίνακας 4-7:	Πίνακας Κατανομής των σχολείων της έρευνας	362
Πίνακας 4-8:	Αριθμός ανταποκριθέντων ΣΕ ανά χώρα προέλευσης	378

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 4-1: Σύνθεση του δείγματος των Δασκάλων ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία υπηρετούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά).....	207
Διάγραμμα 4-2: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με την εμπειρία των συμμετεχόντων.....	207
Διάγραμμα 4-3: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων.....	208
Διάγραμμα 4-4: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές του Δημοτικού σύμφωνα με τις απόψεις των Δασκάλων τους	209
Διάγραμμα 4-5: Αξιολόγηση Νέων Βιβλίων Δημοτικού Σχολείου από τους Δασκάλους.....	210
Διάγραμμα 4-6: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές του δημοτικού σχολείου από το νέο εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με την αντίληψη των δασκάλων τους	210
Διάγραμμα 4-7: Διασταύρωση της άποψης των δασκάλων για τα νέα εκπαιδευτικά βιβλία σε σχέση με το βαθμό ωφέλειας που αποκομίζεται από τους μαθητές	211
Διάγραμμα 4-8: Αξιολόγηση των Βιβλίων σε Σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας των Δασκάλων	212
Διάγραμμα 4-9: Αξιολόγηση των βιβλίων ανάλογα με το αν οι δάσκαλοι συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα ή όχι.	213
Διάγραμμα 4-10: Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίον θεωρούν οι Δάσκαλοι ότι ωφελήθηκαν οι μαθητές από τα νέα βιβλία σε σχέση με το αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι	213
Διάγραμμα 4-11: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι	214
Διάγραμμα 4-12: Λόγοι για τους οποίους οι δάσκαλοι συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια	215
Διάγραμμα 4-13: Επίπεδο Εμπειρίας Δασκάλων ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	215
Διάγραμμα 4-14: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Δάσκαλοι	216
Διάγραμμα 4-15: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων	216
Διάγραμμα 4-16: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων Επιμορφωτικών Προγραμμάτων	217
Διάγραμμα 4-17: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού	217
Διάγραμμα 4-18: Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Υλικού σε σχέση με το Επίπεδο Εμπειρίας	218
Διάγραμμα 4-19: Βαθμός στον οποίο βοήθησε η επιμόρφωση την καθημερινή διδακτική πράξη	218
Διάγραμμα 4-20: Αξιολόγηση των Επιμορφωτικών Σεμιναρίων των Δασκάλων	219
Διάγραμμα 4-21: Βαθμός που η επιμόρφωση βοήθησε τους Δασκάλους στην αντιμετώπιση των μουσουλμάνων μαθητών.....	219
Διάγραμμα 4-22: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στην καθημερινή διδακτική πράξη των Δασκάλων σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους.....	220
Διάγραμμα 4-23: Αξιολόγηση της επίδρασης της επιμόρφωσης στον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών από τους δασκάλους τους σε σχέση με το επίπεδο εμπειρίας τους	221
Διάγραμμα 4-24: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα	222
Διάγραμμα 4-25: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης ανάλογα με το επίπεδο εμπειρίας.	222
Διάγραμμα 4-26: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	224
Διάγραμμα 4-27: Θέματα που θίχτηκαν από τους Δασκάλους σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	225
Διάγραμμα 4-28: Κατανομή συμμετεχόντων μαθητών στην έρευνα ανάλογα με το χαρακτηρισμό των σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία φοιτούν και το βαθμό αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά)	228
Διάγραμμα 4-29: Κατανομή Μαθητών σύμφωνα με το φύλο τους	229
Διάγραμμα 4-30: Κατανομή μαθητών σύμφωνα με την τάξη στην οποία φοιτούν	229
Διάγραμμα 4-31: Αντίληψη των μαθητών σε σχέση με την σχολική τους επίδοση τη φετινή χρονιά	230
Διάγραμμα 4-32: Επίδοση των μαθητών στην προηγούμενη τάξη	231
Διάγραμμα 4-33: Επίδοση μαθητών σε σχέση με το φύλο τους	232
Διάγραμμα 4-34: Επίδοση των μαθητών σε σχέση με το βαθμό αστικότητας του σχολείου τους	233

Διάγραμμα 4-35: Προτιμήσεις Μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα	234
Διάγραμμα 4-36: Δυσκολίες μαθητών σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα.....	234
Διάγραμμα 4-37: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές δείχνουν προτίμηση και ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν δυσκολίες.....	235
Διάγραμμα 4-38: Αριθμός μαθημάτων στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές*	235
Διάγραμμα 4-39: Λόγοι για τους οποίους δυσκολεύονται οι μαθητές.....	236
Διάγραμμα 4-40: Μαθήματα στα οποία οι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες, σε σχέση με τις αιτίες αντιμετώπισης των δυσκολιών	237
Διάγραμμα 4-41: Δυσκολίες στα Μαθήματα σε σχέση με την Επίδοση	238
Διάγραμμα 4-42: Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές σε σχέση με την επίδοσή τους στο σχολείο	239
Διάγραμμα 4-43: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο	239
Διάγραμμα 4-44: Πρόθεση της φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το φύλο	240
Διάγραμμα 4-45: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με την επίδοση	240
Διάγραμμα 4-46: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με τη σχολική τάξη στην οποία φοιτά ο μαθητής.....	241
Διάγραμμα 4-47: Πρόθεση φοίτησης στο γυμνάσιο ανάλογα με το βαθμό αστικότητας του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι μαθητές	242
Διάγραμμα 4-48: Ελεύθερα σχόλια μαθητών για βελτίωση των μαθημάτων και των συνθηκών του σχολείου τους.....	242
Διάγραμμα 4-49: Σύνθεση του Δείγματος των Καθηγητών ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Υπηρετούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά).....	244
Διάγραμμα 4-50: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με την Εμπειρία των Συμμετεχόντων.....	245
Διάγραμμα 4-51: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Συμμετεχόντων	245
Διάγραμμα 4-52: Κυριότερες Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι Μαθητές σύμφωνα με τις απόψεις των Καθηγητών.....	246
Διάγραμμα 4-53: Κατανομή του Δείγματος ανάλογα με τον αν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια ή όχι και το λόγω μη συμμετοχής	247
Διάγραμμα 4-54: Λόγοι για τους οποίους οι καθηγητές συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια	248
Διάγραμμα 4-55: Επίπεδο Εμπειρίας Καθηγητών ανάλογα με το αν συμμετείχαν ή όχι σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	249
Διάγραμμα 4-56: Αριθμός Σεμιναρίων που Παρακολούθησαν οι Καθηγητές.....	249
Διάγραμμα 4-57: Αξιολόγηση Διάρκειας Επιμορφωτικών Προγραμμάτων	250
Διάγραμμα 4-58: Αξιολόγηση Αριθμού Συμμετεχόντων στα Επιμορφωτικά Σεμινάρια	250
Διάγραμμα 4-59: Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Υλικού	251
Διάγραμμα 4-60: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό της ενισχυτικής διδασκαλίας στην κανονική τάξη	251
Διάγραμμα 4-61: Βαθμός στον οποίο οι Καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας χρησιμοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό και στην κανονική τάξη.....	252
Διάγραμμα 4-62: Ομάδες μαθητών για τις οποίες χρησιμοποιήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό....	252
Διάγραμμα 4-63: Βαθμός που η Επιμόρφωση Βοήθησε τους Καθηγητές στην Καθημερινή Διδακτική Πράξη	253
Διάγραμμα 4-64: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων	253
Διάγραμμα 4-65: Αξιολόγηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων από τους καθηγητές που δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας.....	254
Διάγραμμα 4-66: Αξιολόγηση της Διάρκειας των Σεμιναρίων σε σχέση με τον Βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση	255
Διάγραμμα 4-67: Αξιολόγηση του αριθμού των συμμετεχόντων στα σεμινάρια σε σχέση με τον βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση.....	255
Διάγραμμα 4-68: Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού σε σχέση με το βαθμό στον οποίο βοηθήθηκαν οι καθηγητές από την επιμόρφωση	255
Διάγραμμα 4-69: Βαθμός Επίδρασης της Επιμόρφωσης στην Αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων Μαθητών μέσα στην Τάξη	256
Διάγραμμα 4-70: Βαθμός στον οποίο συνίσταται η συμμετοχή σε Επιμορφωτικά Προγράμματα	256

Διάγραμμα 4-71: Κατανομή Καθηγητών που συμμετείχαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια σε σχέση με το αν δίδαξαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή όχι.	257
Διάγραμμα 4-72: Αντίληψη των Καθηγητών σε σχέση με το βαθμό στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από την ενισχυτική διδασκαλία.....	257
Διάγραμμα 4-73: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τον Τρόπο Οργάνωσης & Λειτουργίας της Διευρυμένης Διδασκαλίας.....	259
Διάγραμμα 4-74: Θέματα που Θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα θετικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	261
Διάγραμμα 4-75: Θέματα που θίχτηκαν από τους Καθηγητές σε σχέση με τα αρνητικά σημεία του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	262
Διάγραμμα 4-76: Γενικά σχόλια, προτάσεις και απόψεις των καθηγητών σε σχέση με το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	263
Διάγραμμα 4-77: Σύνθεση του Δείγματος ανάλογα με το Χαρακτηρισμό των Σχολείων (Δημόσια / Μειονοτικά) στα οποία Φοιτούν και το Βαθμό Αστικότητάς τους (Αστικά / μη Αστικά) ...	265
Διάγραμμα 4-78: Κατανομή μαθητών του δείγματος σύμφωνα με το φύλο τους.....	266
Διάγραμμα 4-79: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν.....	267
Διάγραμμα 4-80: Κατανομή Δείγματος ανάλογα με το Φύλο των Μαθητών και το Χαρακτήρα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν.....	267
Διάγραμμα 4-81: Κατανομή Μαθητών του Δείγματος σύμφωνα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν	268
Διάγραμμα 4-82: Αντίληψη των Μαθητών σε σχέση με την Επίδοσή τους στο Σχολείο το Τρέχον Έτος.....	269
Διάγραμμα 4-83: Επίδοση των Μαθητών σύμφωνα με το Βαθμό που πήραν στην Προηγούμενη Τάξη.....	270
Διάγραμμα 4-84: Επίδοση των Μαθητών ανά Τάξη.....	270
Διάγραμμα 4-85: Μετεξεταστέοι Μαθητές ως προς το Σύνολο του Δείγματος.....	271
Διάγραμμα 4-86: Μετεξεταστέοι Μαθητές στη Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου.....	271
Διάγραμμα 4-87: Ποσοστό Μετεξεταστέων σε κάθε Μάθημα	272
Διάγραμμα 4-88: Μαθήματα στα οποία Δυσκολεύονται οι Μαθητές	273
Διάγραμμα 4-89: Δυσκολίες που Αντιμετωπίζουν οι Μαθητές	273
Διάγραμμα 4-90: Επίδοση Μαθητών σε Σχέση με το Φύλο τους.....	276
Διάγραμμα 4-91: Επίδοση των Μαθητών σε σχέση με το Βαθμό Αστικότητας του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν	277
Διάγραμμα 4-92: Επίδοση των Μαθητών σε Σχέση με το Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό).....	277
Διάγραμμα 4-93: Μαθητές που Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας.....	278
Διάγραμμα 4-94: Βαθμός στον οποίο Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Συμπληρωματικό Εκπαιδευτικό Υλικό που τους διανεμήθηκε στα Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας	279
Διάγραμμα 4-95: Μαθήματα στα οποία Βοηθήθηκαν οι Μαθητές από το Εκπαιδευτικό Υλικό της Ενισχυτικής Διδασκαλίας.....	279
Διάγραμμα 4-96: Ζήτηση για Πρόσθετο Εκπαιδευτικό Υλικό	280
Διάγραμμα 4-97: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές	280
Διάγραμμα 4-98: Συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας ανάλογα με τον Χαρακτήρα (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό) του Σχολείου στο οποίο Φοιτούν οι Μαθητές.....	281
Διάγραμμα 4-99: Επίδοση Μαθητών τη Φετινή Σχολική Χρονιά σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας.....	282
Διάγραμμα 4-100: Επίδοση Μαθητών το Προηγούμενο Σχολικό Έτος σε Σχέση με το αν Συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας (Μόνο Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου).....	283
Διάγραμμα 4-101: Συσχέτιση της συμμετοχής των μαθητών στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας με τον εάν έμειναν μετεξεταστέοι ή όχι	283
Διάγραμμα 4-102: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο	284
Διάγραμμα 4-103: Πρόθεση της Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με το Φύλο	285
Διάγραμμα 4-104: Πρόθεση των Μαθητών να Συνεχίσουν στο Λύκειο ανάλογα με την Τάξη στην οποία Φοιτούν	285
Διάγραμμα 4-105: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με την Αστικότητα του Σχολείου.....	286
Διάγραμμα 4-106: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο ανάλογα με τον Χαρακτήρα του Σχολείου (Μειονοτικό / Μη Μειονοτικό).....	287

Διάγραμμα 4-107: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο σε Σχέση με το αν οι Μαθητές συμμετείχαν στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας.....	287
Διάγραμμα 4-108: Πρόθεση Φοίτησης στο Λύκειο Ανάλογα με την Επίδοση.....	288
Διάγραμμα 4-109: Προτάσεις Μαθητών για τη Βελτίωση του Σχολείου – Μαθημάτων.....	288
Διάγραμμα 4-110: Κατανομή σχολείων ανά νομό.....	292
Διάγραμμα 4-111: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο.....	293
Διάγραμμα 4-112: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη.....	294
Διάγραμμα 4-113: Διδακτική εμπειρία δασκάλων.....	294
Διάγραμμα 4-114: Αιτίες δυσκολίας μαθητών.....	295
Διάγραμμα 4-115: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	297
Διάγραμμα 4-116: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια.....	297
Διάγραμμα 4-117: Άποψη δασκάλων για τα βιβλία.....	299
Διάγραμμα 4-118: Βαθμός στον οποίο βοήθησαν τους μαθητές τα βιβλία.....	300
Διάγραμμα 4-119: Κατανομή μαθητών ανά φύλο.....	303
Διάγραμμα 4-120: Κατανομή μαθητών ανά τάξη.....	304
Διάγραμμα 4-121: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.....	305
Διάγραμμα 4-122: Άποψη μαθητών για τη φεινή τους επίδοση.....	307
Διάγραμμα 4-123: Περσινή Επίδοση μαθητών.....	307
Διάγραμμα 4-124: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές.....	308
Διάγραμμα 4-125: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	309
Διάγραμμα 4-126: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές.....	309
Διάγραμμα 4-127: Αιτίες δυσκολίας μαθητών.....	310
Διάγραμμα 4-128: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.....	311
Διάγραμμα 4-129: Άποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.....	312
Διάγραμμα 4-130: Συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες στο πλαίσιο ενισχυτικής διδασκαλίας.....	313
Διάγραμμα 4-131: Άποψη για την αποτελεσματικότητα στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες.....	314
Διάγραμμα 4-132: Διανομή συμπληρωματικών βιβλίων.....	315
Διάγραμμα 4-133: Ενημέρωση για τον τρόπο χρήσης των συμπληρωματικών βιβλίων.....	315
Διάγραμμα 4-134: Άποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά βιβλία.....	316
Διάγραμμα 4-135: Συμβολή συμπληρωματικών βιβλίων στην κατανόηση των λοιπών σχολικών βιβλίων.....	317
Διάγραμμα 4-136: Επιθυμία μαθητών για επιπλέον συμπληρωματικά βιβλία και σε άλλα μαθήματα.....	317
Διάγραμμα 4-137: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά νομό.....	321
Διάγραμμα 4-138: Έτη συνεχούς παραμονής στο σχολείο.....	322
Διάγραμμα 4-139: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά τάξη.....	322
Διάγραμμα 4-140: Διδακτική εμπειρία εκπαιδευτικών.....	323
Διάγραμμα 4-141: Αίτια δυσκολιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.....	324
Διάγραμμα 4-142: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια.....	325
Διάγραμμα 4-143: Λόγοι μη συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια.....	326
Διάγραμμα 4-144: Κατανομή μαθητών ανά φύλο.....	329
Διάγραμμα 4-145: Κατανομή μαθητών ανά τάξη.....	330
Διάγραμμα 4-146: Χώρα προέλευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.....	331
Διάγραμμα 4-147: Άποψη των μαθητών για τη φεινή τους επίδοση.....	333
Διάγραμμα 4-148: Περσινή βαθμολόγηση των μαθητών.....	333
Διάγραμμα 4-149: Ποσοστό μετεξεταστέων μαθητών.....	334
Διάγραμμα 4-150: Μαθήματα που έμειναν μετεξεταστέοι οι μαθητές.....	335
Διάγραμμα 4-151: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	336
Διάγραμμα 4-152: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολίες οι μαθητές.....	336
Διάγραμμα 4-153: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση επίδοσης.....	337
Διάγραμμα 4-154: Παρακολούθηση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.....	338
Διάγραμμα 4-155: Άποψη για τις θετικές επιπτώσεις της ενισχυτικής διδασκαλίας.....	339
Διάγραμμα 4-156: Άποψη για τη συμβολή των μαθημάτων της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας.....	341
Διάγραμμα 4-157: Επιθυμία μαθητών για βοηθητική διδασκαλία τη φεινή χρονιά.....	341
Διάγραμμα 4-158: Διανομή βοηθητικών βιβλίων.....	342
Διάγραμμα 4-159: Άποψη μαθητών για τα βοηθητικά βιβλία.....	342

Διάγραμμα 4-160: Χρήση βοηθητικών (εξωσχολικών) βιβλίων.....	343
Διάγραμμα 4-161: Παρακολούθηση ιδιωτικών φροντιστηρίων	343
Διάγραμμα 4-162: Επιθυμία για συνέχιση σπουδών στο λύκειο	344
Διάγραμμα 4-163: Λόγοι που αποτρέπουν τη συνέχιση σπουδών στο λύκειο	345
Διάγραμμα 4-164: Αριθμός δασκάλων ανά νομό	349
Διάγραμμα 4-165: Παραμονή δασκάλων στο ίδιο σχολείο	350
Διάγραμμα 4-166: Κατανομή δασκάλων ανά τάξη	351
Διάγραμμα 4-167: Διδακτική εμπειρία δασκάλων.....	352
Διάγραμμα 4-168: Αίτια δυσκολιών των μαθητών	353
Διάγραμμα 4-169: Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Παν. Ιωαννίνων	354
Διάγραμμα 4-170: Λόγοι συμμετοχής στα επιμορφωτικά σεμινάρια	354
Διάγραμμα 4-171: Λόγοι μη συμμετοχής στην επιμόρφωση.....	355
Διάγραμμα 4-172: Αντικείμενο σεμιναρίων.....	356
Διάγραμμα 4-173: Αποψη δασκάλων για τον τρόπο οργάνωσης σεμιναρίων	356
Διάγραμμα 4-174: Πόσο βοήθησαν τα επιμορφωτικά σεμινάρια	357
Διάγραμμα 4-175: Σχόλια για τον αριθμό των συμμετεχόντων	358
Διάγραμμα 4-176: Αξιολόγηση σεμιναρίων από τους συμμετέχοντες.....	358
Διάγραμμα 4-177: Πόσο επηρέασε η εμπειρία από τα επιμορφωτικά σεμινάρια.....	359
Διάγραμμα 4-178: Λόγοι για τους οποίους οι τσιγγάνοι έρχονται στο σχολείο (σύμφωνα με τους δασκάλους).....	360
Διάγραμμα 4-179: Ποια η συμβολή του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο»	361
Διάγραμμα 4-180: Κατανομή μαθητών ανά φύλο.....	363
Διάγραμμα 4-181: Κατανομή μαθητών ανά τάξη.....	364
Διάγραμμα 4-182: Ηλικία έναρξης σχολείου	366
Διάγραμμα 4-183: Αποψη μαθητών για τη φεινή τους επίδοση.....	367
Διάγραμμα 4-184: Περσινή επίδοση μαθητών	367
Διάγραμμα 4-185: Μαθήματα που προτιμούν οι μαθητές	368
Διάγραμμα 4-186: Μαθήματα στα οποία δυσκολεύονται οι μαθητές.....	369
Διάγραμμα 4-187: Αριθμός μαθημάτων στα οποία συναντούν δυσκολία οι μαθητές	370
Διάγραμμα 4-188: Συσχετισμός επίδοσης μαθητών με τα μαθήματα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.....	370
Διάγραμμα 4-189: Παράγοντες που δυσκολεύουν τη βελτίωση της επίδοσης.....	371
Διάγραμμα 4-190: Παρακολούθηση μαθημάτων βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας	372
Διάγραμμα 4-191: Αποψη μαθητών για την αποτελεσματικότητα της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας	372
Διάγραμμα 4-192: Διανομή συμπληρωματικών φυλλαδίων	373
Διάγραμμα 4-193: Αποψη των μαθητών για τα συμπληρωματικά φυλλάδια	373
Διάγραμμα 4-194: Τύπος σχολείου εκπαίδευσης.....	382
Διάγραμμα 4-195: Χώρα εκπαίδευσης	382
Διάγραμμα 4-196: Σύνθεση του δείγματος ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων	383
Διάγραμμα 4-197: Κατανομή εκπαιδευτικών ανά επίπεδο εκπαίδευσης	383
Διάγραμμα 4-198: Αποσπασμένοι και μη εκπαιδευτικοί.....	384
Διάγραμμα 4-199: Βαθμός στον οποίο ωφελήθηκαν οι μαθητές από το νέο εκπαιδευτικό υλικό	385
Διάγραμμα 4-200: Ποσοστό επιμορφούμενων εκπαιδευτικών	386

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το δεύτερο μέρος της μελέτης ακολουθεί τις τέσσερις ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Παρουσιάζονται οι πρόσθετες εκπαιδευτικές ανάγκες του πληθυσμού των ομάδων – στόχων, οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης, καθώς και οι ανάγκες που σχετίζονται με την παραγωγή υλικού. Λαμβάνεται υπόψη το τι έχει καλυφθεί κατά το διάστημα 2002 – 2004, σε σχέση με τον αρχικό προγραμματισμό. Εντοπίζονται ανάγκες που δεν έχουν καλυφθεί κατά το επίμαχο διάστημα και ανιχνεύονται νέες ανάγκες που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασης εξαιτίας της δυναμικής της ίδιας της καινοτομίας. Η ποσότητα και η ποιότητα των πρόσθετων αναγκών, εξειδικεύονται στο τρίτο μέρος: Σχέδια Δράσης.

Η Ενέργεια 1.1.1 εφαρμόστηκε με αξιοσημείωτη επιτυχία, πλην της παρέμβασης για τους Τσιγγανοπαίδες. Διακρίνεται ιδιαίτερα για την καινοτομία των παρεμβάσεων της, την υψηλή απορροφητικότητα των Πράξεών της (που θα προσεγγίσει το 100%, πλην των Πράξεων τσιγγανοπαίδων και δευτερευόντως της εκπαίδευσης ομογενών).

Διακρίνεται επίσης για τον όγκο των παραχθέντων προϊόντων της (βλ. Ενότ. Α.3.1 και Παράρτημα 6). Οι έρευνες πεδίου κατέδειξαν την αναγνώριση της χρησιμότητάς του εκτεταμένου υλικού που παράχθηκε. Ωστόσο, ο καινοτόμος χαρακτήρας της Ενέργειας συνδυάζεται με **σχετικά περιορισμένη έκταση εφαρμογής, προς το παρόν. Η αναπαραγωγή και η κυκλοφορία του παραχθέντος υλικού δεν έχει ακόμη φτάσει σε στάδιο ωριμότητας. Ως συνέπεια, τα αποτελέσματα δεν είναι ακόμη μαζικά.**

Η δυναμική των επιπτώσεων, εκείνων των παρεμβάσεων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρώτο στάδιο εφαρμογής τους, είναι εμφανής σε ότι αφορά τους μακροπρόθεσμους στόχους για αρμονική ένταξη των ομάδων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην κοινωνία και την αποφυγή αποκλεισμού τους από την απασχόληση. Οι επιτυχείς Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 έδειξαν μία κατεύθυνση, που η εξακολούθηση και διεύρυνσή της προάγει στρατηγικά την κοινωνική συνοχή και εκπληρώνει τους στόχους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, που τη συγχρηματοδοτεί.

Η εξακολούθηση αφορά:

- στη συνέχιση των παρεμβάσεων ενισχυτικής διδασκαλίας και της επιμόρφωσης των, συχνά μετακινούμενων, εκπαιδευτικών,
- στη μαζική παραγωγή και κυκλοφορία του συνταχθέντος εκπαιδευτικού υλικού
- στη συνέχιση λειτουργίας των δικτύων συνεργατών και των κέντρων στήριξης των παρεμβάσεων (π.χ. ΚΕΣΠΕΜ Θράκης)
- στην επίταση των προσπαθειών άρσης προκαταλήψεων και ευαισθητοποίησης του κοινωνικού περιγύρου.

Η διεύρυνση έχει πολλαπλές κατευθύνσεις:

- θεσμικές, όπως το εύρος αρμοδιοτήτων του ΙΠΟΔΕ και ενδεχομένως της Ειδ. Γραμματείας ΠΟΔΕ, που πρέπει να περιλάβουν, με ιδιαίτερη φροντίδα στο αντικείμενό τους, την εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων, η οποία χρήζει ιδιαίτερης προσοχής
- λειτουργικές, όπως η ανταπόκριση στην έκκληση των μαθητών για περισσότερη στήριξη από τους δασκάλους, με την εισαγωγή του καινοτόμου θεσμού του δεύτερου δασκάλου στην τάξη
- επιχειρησιακές, όπως η επέκταση σε άλλα όρια εκπαίδευσης (προσχολική και τριτοβάθμια στους μουσουλμάνους, λυκειακή και επαγγελματική στους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες, παρέμβαση σε Αλβανία¹ – Τουρκία για τους ομογενείς ή ακόμη και ελληνόφωνους της Κάτω Ιταλίας ή της Αζοφικής)
- διαπραξιακές, με την αξιοποίηση ή την προσαρμογή βέλτιστων παραγώγων της μιας Πράξης από την άλλη
- οργανωτικές, όπως η θέσπιση συντονιστικού κέντρου για το σύνολο των παρεμβάσεων της Πολιτείας, που αποσκοπούν στις ομάδες – στόχους, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η συνέργεια συγκλινουσών προσπαθειών ή να διερευνηθεί η παρέμβαση και έξω από το κύριο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως η καλλιέργεια της ελληνομάθειας και η εκπαίδευση στις φυλακές ανηλίκων (όπου υπάρχουν ευάριθμες εκπροσωπήσεις ορισμένων ομάδων – στόχων της Ενέργειας 1.1.1).

Τα παραπάνω αποτελούν προκαταρκτικές σκέψεις, εκ των οποίων ορισμένες θα αποτυπωθούν στα Σχέδια Δράσης, ενώ άλλες καταθέτονται για προβληματισμό από τις

¹ Τα εγκαίνια του νέου δίγλωσσου Δημοτικού σχολείου «Όμηρος», στην Κορυτσά της Αλβανίας (Απρίλιος 2005), υπό την παρουσία της ελληνίδας υπουργού Παιδείας κ^ας Μ. Γιαννάκου και του υφυπουργού Εξωτερικών κ. Στυλιανίδη, σηματοδοτεί τις νέες ανάγκες παρέμβασης στη χώρα αυτή, αλλά και τη συνέργια των παρεμβάσεων της Ενέργειας με ευρύτερα εθνικά συμφέροντα.

αρμόδιες αρχές και τη Διοίκηση. Η βάση για τις διατυπωθείσες σκέψεις είναι τα ευρήματα των ερευνών και η ανιχνευτική εργασία μελέτης, που παρατίθεται ακολούθως.

2 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΑ ΟΜΑΔΑ – ΣΤΟΧΟ

2.1 Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

2.1.1 Βασικά συμπεράσματα

Η εφαρμογή της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», στο διάστημα 2002-2004, εκτιμάται ότι είχε θετικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας και πρέπει να εξασφαλισθεί η συνέχειά της.

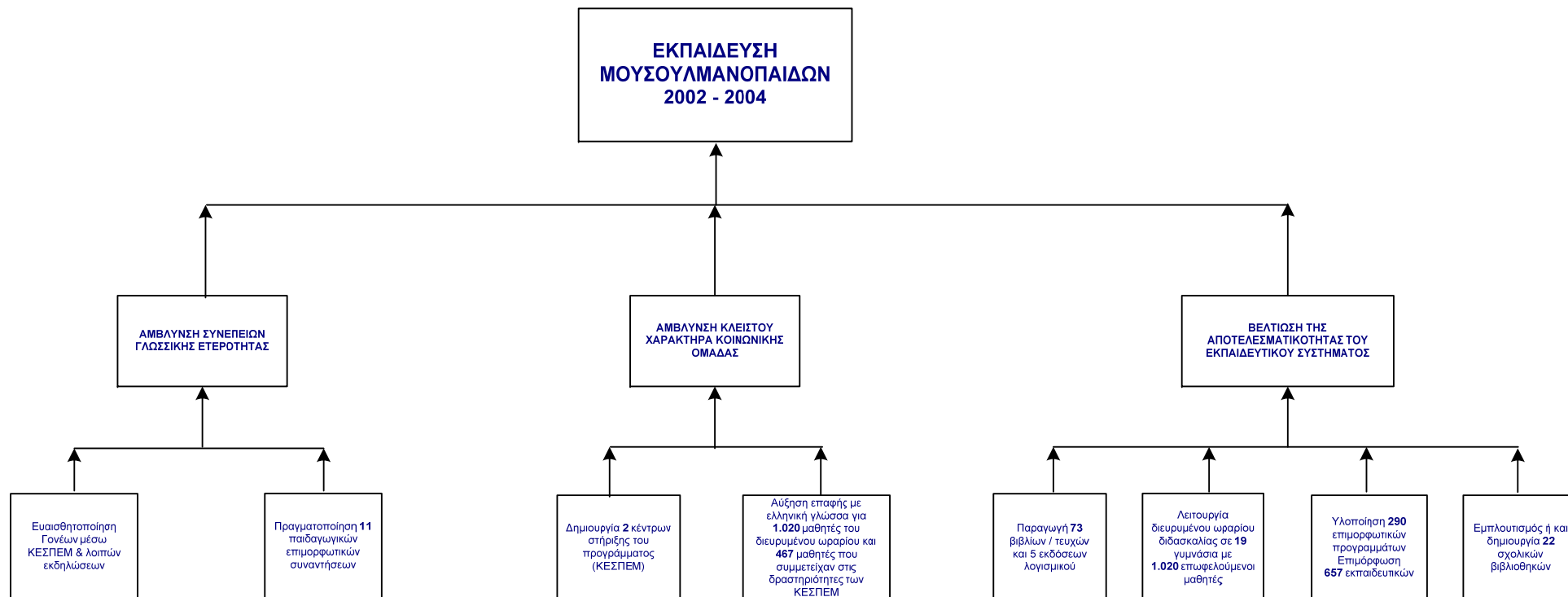
Τα προβλήματα που υπήρχαν στο τομέα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και αποτυπώθηκαν στο Δέντρο Προβλημάτων (βλ. σελ. Α -52), κλήθηκε να επιλύσει η Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» με μία δέσμη παρεμβάσεων που αποτυπώθηκαν στο Δέντρο Παρεμβάσεων (βλ., σελ. Α -57). Το σύνολο των παρεμβάσεων που σχεδιάσθηκαν και υλοποιήθηκαν από την Πολιτεία αντικατέστησαν ορισμένες, αλλά όχι όλες, τις προβληματικές καταστάσεις και κάλυψαν ένα σημαντικό μέρος των προγενέστερων αναγκών.

Στο Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών (βλ. Διάγραμμα 2-1) αποτυπώνεται ο βαθμός κάλυψης των επιμέρους αναγκών, στον τομέα της μειονοτικής εκπαίδευσης, από την Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων».

Πράγματι, η Πράξη πέτυχε την άμβλυνση βασικών γενεσιουργών αιτιών του κεντρικού προβλήματος της μειονοτικής εκπαίδευσης, που ήταν το ανεπαρκές και αναποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ειδικότερα πέτυχε τα εξής:

1. Άμβλυνση των συνεπειών της γλωσσικής ετερότητας, μέσω:
 - Ευαισθητοποίησης των γονέων (ΚΕΣΠΕΜ και λοιπές εκδηλώσεις)
 - Πραγματοποίηση 11 παιδαγωγικών επιμορφωτικών συναντήσεων
2. Άμβλυνση του κλειστού χαρακτήρα της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας
 - Δημιουργία 2 Κέντρων στήριξης του προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ)

Διάγραμμα 2-1: Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών μουσουλμανοπαίδων

- Αύξηση της επαφής με την ελληνική γλώσσα για 1.020 μαθητές του διευρυμένου ωραρίου και 467 μαθητές που συμμετείχαν στις δραστηριότητες των ΚΕΣΠΕΜ
3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος
- Παραγωγή 73 βιβλίων / τευχών και 5 εκδόσεων λογισμικού
 - Λειτουργία διευρυμένου ωραρίου διδασκαλίας σε 19 γυμνάσια με 1.020 επωφελοούμενοι μαθητές
 - Υλοποίηση 290 επιμορφωτικών προγραμμάτων με επιμόρφωση 657 εκπαιδευτικών
 - Εμπλουτισμό ή/και δημιουργία 22 σχολικών βιβλιοθηκών

Η Πράξη υλοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό της. Η έμφαση που δόθηκε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ως λογική, δεδομένου ότι:

- κατά την προηγούμενη περίοδο (ΕΠΕΑΕΚ I), το σύνολο σχεδόν των παρεμβάσεων του αντίστοιχου προγράμματος, είχαν ως στόχο την αναβάθμιση του ελληνόφωνου προγράμματος της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης,
- είχαν ήδη εντοπισθεί τα σημαντικά προβλήματα που σχετίζονται με τη διαρροή των μουσουλμάνων μαθητών από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία.

Ένα από τα θετικά αποτελέσματα του έργου, είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος της τοπικής κοινωνίας αποδέχθηκε τους στόχους του έργου και κατάλαβε την αναγκαιότητά του, όχι μόνο για τη μουσουλμανική μειονότητα αλλά και για ολόκληρη τη Θράκη. Χαρακτηριστικό είναι, ότι το σύνολο σχεδόν των διοικητικών στελεχών της μειονοτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το μεγαλύτερο μέρος των εκπροσώπων της μειονότητας, θεωρούν αναγκαία τη συνέχιση του προγράμματος, παρόλα τα αρνητικά σημεία ή «παράπονα» που εξέφρασαν.

Πολλοί δε από αυτούς, εμμένουν στην ανάγκη συνέχισης του προγράμματος με τον ίδιο προσανατολισμό, τόσο λόγω της εμπιστοσύνης που αναπτύχθηκε προς το Πρόγραμμα έτσι όπως εφαρμόστηκε, όσο και λόγω φόβου για προσεγγίσεις του παρελθόντος που ενδεχομένως θα ανασυρθούν «εκσυγχρονισμένες» από τυχόν διαφορετικούς υλοποιητές μέλλουσας Πράξης.

2.1.2 Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008

Η ανίχνευση αναγκών προέκυψε τόσο από την έρευνα με φορείς και παράγοντες της μειονότητας και του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, όσο και από συστηματική έρευνα πεδίου σε μαθητές και εκπαιδευτικούς.

Οι ανάγκες που εντοπίστηκαν μεταφράζονται και διατυπώνονται στη συνέχεια ως κατευθύνσεις για τη συνέχιση και τον αναγκαίο ανασχεδιασμό των παρεμβάσεων εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων:

- Επέκταση του προγράμματος στην προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγείο), με παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και επιμόρφωση νηπιαγωγών. Προϋπόθεση βέβαια αποτελεί να ξεπεραστούν οι έντονες πολιτικές διαστάσεις του θέματος.
- Δημιουργία Κέντρων Στήριξης του Προγράμματος και σε μη αστικές περιοχές
- Επαναξιολόγηση των βιβλίων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρήχθησαν την περίοδο 1997-2000. Έκδοση συμπληρωματικών βοηθημάτων για μαθητές και δασκάλους, χωρίς βεβαίως να ανατραπεί η βασική επιλογή της διαθεματικής και βιωματικής προσέγγισης.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών με έμφαση στη διαθεματική προσέγγιση. Από την έρευνα φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα με τη χρήση των βιβλίων των δευτερευόντων μαθημάτων.
- Επιμόρφωση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με την πολιτισμική ταυτότητα των μουσουλμανοπαίδων και τις ανάγκες μιας διαπολιτισμικής πολιτικής στο χώρο της εκπαίδευσης
- Επέκταση της ενισχυτικής διδασκαλίας στο σύνολο των γυμνασίων των Νομών Ξάνθης και Ροδόπης.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μη μειονοτικών δημοτικών σχολείων (δεδομένου ότι ο αριθμός των μουσουλμάνων μαθητών σε αυτά συνεχώς αυξάνεται)
- Παρέμβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έρευνα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι φοιτητές και δημιουργία μηχανισμού υποστήριξής τους
- Παρέμβαση στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) που ανήκουν στη Δευτεροβάθμια μεταγυμνασιακή εκπαίδευση (40% μουσουλμάνοι)
- Συμβουλευτική υποστήριξη των μαθητών λυκείου
- Μεγαλύτερη συμμετοχή της μειονότητας στην υλοποίηση του προγράμματος

- Σχεδιασμός ειδικών παρεμβάσεων για την προσέγγιση και ενημέρωση των γονέων και την ευαισθητοποίησή τους.
- Εντατικοποίηση των παρεμβάσεων για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, των παραγόντων και των φορέων της μειονότητας και του συνόλου της τοπικής κοινωνίας για την αναγκαιότητα της αποτελεσματικής ένταξης των μουσουλμανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Επιμόρφωση των συμβούλων εκπαίδευσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ώστε να μπορέσουν να υποστηρίξουν το έργο των εκπαιδευτικών και να αναλάβουν ίσως μακροπρόθεσμα την επιμόρφωση τους.
- Τέλος, η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να γίνει με φειδώ, καθώς η απουσία ηλεκτρονικών υπολογιστών στα σχολεία και η απουσία εξοικείωσης των εκπαιδευτικών και των γονέων με τις νέες τεχνολογίες θα περιορίσουν τη χρήση τους.

Στη συνέχεια αναλύονται τα συμπεράσματα της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του έργου.

2.1.3 Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου

2.1.3.1 Συμπεράσματα Έρευνας Δασκάλων Δημοτικού

Η εικόνα που αντανακλούν οι απόψεις των δασκάλων σε σχέση με το πρόγραμμα είναι θετική και μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα πρώτο βήμα για την βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.

Η άποψή τους για τα νέα βιβλία είναι σε γενικές γραμμές θετική σε ότι αφορά τη γλώσσα, ενώ εντοπίζονται σημαντικά προβλήματα στα δευτερεύοντα μαθήματα, όπου υπάρχει έντονη απαίτηση για αλλαγή τους.

Γενικά, τα σχόλια σε ότι αφορά τη λειτουργικότητα των προγραμμάτων επιμόρφωσης ήταν θετικά και δεν φαίνεται ότι προέκυψαν σημαντικά προβλήματα ούτε σε ότι αφορά τη διάρκεια των προγραμμάτων, ούτε σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και το επιμορφωτικό υλικό που διανεμήθηκε.

Διαπιστώθηκε ο έντονα παρεμβατικός χαρακτήρας του προγράμματος στους δασκάλους και ιδιαίτερα στους έμπειρους δασκάλους, οι οποίοι δήλωσαν ότι τόσο ο τρόπος διδασκαλίας τους, όσο και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν τους μαθητές τους έχει επηρεαστεί πολύ από την συμμετοχή τους στα επιμορφωτικά προγράμματα.

Παρά τη θετική εικόνα που εξάγεται από τις απαντήσεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν, η έρευνα των δασκάλων επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα που εντοπίστηκαν και από προηγούμενες έρευνες και από τις έρευνες πεδίου των μαθητών του δημοτικού σχολείου, ότι η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μουσουλμανοπαίδων, ενώ η δυσκολία των μαθητών στα δευτερεύοντα μαθήματα, η οποία εντοπίστηκε στην σχετική έρευνα, φαίνεται ότι συνδέεται με τα αρνητικά σχόλια των δασκάλων για τα συγκεκριμένα βιβλία.

Τέλος, συνδυάζοντας τα ευρήματα της έρευνας στους δασκάλους των δημοτικών σχολείων με τα ευρήματα της έρευνας των καθηγητών του γυμνασίου, φαίνεται ότι ένας από τους βασικούς στόχους του σχεδιασμού των παρεμβάσεων σε ότι αφορά την εκπαίδευση των παιδιών της μειονότητας, θα πρέπει να είναι η αντιμετώπιση του γλωσσικού προβλήματος, και γενικότερα της αποτελεσματικής εκπαίδευσης, **από το δημοτικό σχολείο**. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου θα συμβάλλει σημαντικά, στην μείωση της διαρροής μαθητών κατά τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, στη μείωση της διαρροής από την υποχρεωτική γυμνασιακή τριετία και θα αναβαθμιστεί συνολικότερα το εκπαιδευτικό επίπεδό τους.

2.1.3.2 Συμπεράσματα Έρευνας Μαθητών Δημοτικού

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα εξάγονται τα εξής κύρια σημεία:

- Οι μαθητές του Δημοτικού σχολείου αντιμετωπίζουν στο σύνολό τους σημαντικά προβλήματα με τη γλώσσα
- Η Ιστορία και αμέσως μετά η Γεωγραφία είναι τα μαθήματα που δυσκολεύουν περισσότερο τους μαθητές.
- Η πρόθεση συνέχισης των σχολικών σπουδών στο γυμνάσιο συναρτάται σε αρκετά μεγάλο βαθμό με την επίδοση των παιδιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι πρέπει να αφιερωθεί σημαντική προσπάθεια στη βοήθεια των παιδιών με χαμηλές επιδόσεις ώστε να μη χάνουν το ενδιαφέρον τους και να συνεχίσουν και στο Γυμνάσιο
- Θετικό σημείο, παρόλα αυτά, είναι το ότι οι μαθητές δηλώνουν σε μεγάλο ποσοστό πρόθεση να συνεχίσουν τις σχολικές τους σπουδές και στο γυμνάσιο.
- Διαπιστώνεται μία αμυδρή τάση διαφοροποίησης των μαθητών που φοιτούν σε μη αστικά σχολεία ως προς τα εξής χαρακτηριστικά:
 - Χαμηλότερη επίδοση των μαθητών σε σχέση με τα αστικά σχολεία
 - Χαμηλότερη πρόθεση συνέχισης της φοίτησης στο γυμνάσιο

Το μέγεθος όμως του δείγματος, σε συνδυασμό με τα μικρά μεγέθη των απόλυτων αριθμών που εξήχθησαν κατά την επεξεργασία των στοιχείων, δεν μπορεί να τεκμηριώσει ουσιαστικά την ύπαρξη μίας διαφοροποιημένης υποομάδας που θα οδηγούσε και σε σχεδιασμό διαφορετικών παρεμβάσεων.

2.1.3.3 Συμπεράσματα Έρευνας Καθηγητών Γυμνασίου

Συνολικότερα, η εικόνα που αντανακλούν οι απόψεις των καθηγητών σε σχέση με το πρόγραμμα είναι θετική και θεωρείται σαν ένα πρώτο βήμα για την βελτίωση της εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων.

Η επιμόρφωση των καθηγητών χρήζει θετικής ανταπόκρισης και φαίνεται ότι συνδέθηκε αρκετά αποτελεσματικά με το εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε στη διευρυμένη διδασκαλία, γεγονός που επιβεβαιώθηκε σε μεγάλο βαθμό και από τους καθηγητές που δίδασκαν στη διευρυμένη διδασκαλία. Επιπλέον, η επίδραση των επιμορφωτικών σεμιναρίων στην καθημερινή διδακτική πράξη φαίνεται αρκετά σημαντική, αφού η πλειοψηφία των καθηγητών δήλωσε ότι βοηθήθηκε, είτε αρκετά είτε πολύ.

Γενικά, τα σχόλια σε ότι αφορά τη λειτουργικότητα των προγραμμάτων επιμόρφωσης ήταν θετικά και δεν φαίνεται ότι προέκυψαν σημαντικά προβλήματα ούτε σε ότι αφορά τη διάρκεια των προγραμμάτων, ούτε σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και το εκπαιδευτικό υλικό που διανεμήθηκε.

Οι εκτιμήσεις των καθηγητών για σταδιακή εξοικείωση των μαθητών με την ελληνική γλώσσα και ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους στον τρόπο επικοινωνίας τους αποτελούν θετικά σημεία, στο βαθμό που αυτά εμφανίζονται σε ένα ικανό πληθυσμό μαθητών.

Παρά τη θετική εικόνα που εξάγεται από τις απαντήσεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν, η έρευνα των καθηγητών επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα που εντοπίστηκαν και από προηγούμενες έρευνες και από τις έρευνες πεδίου των μαθητών, ότι η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μουσουλμανοπαίδων, γεγονός που επαληθεύει το ότι η επίλυση του προβλήματος θα απαιτήσει μακροχρόνια προσπάθεια και βελτιώσεις επάνω στον αρχικό σχεδιασμό, που αφορούν τόσο το περιεχόμενο των επιμέρους δράσεων αυτών καθ' αυτών, όσο και το οργανωτικό και λειτουργικό πλαίσιο υλοποίησής τους.

Έτσι προβλήματα που διατυπώθηκαν σχετικά με την οργάνωση του διευρυμένου ωραρίου διδασκαλίας, η έλλειψη σύνδεσης της ενισχυτικής διδασκαλίας με το

καθημερινό πρόγραμμα μαθημάτων, η ανάγκη για συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό και η ενίσχυση της επιμόρφωσης αποτελούν σημαντικές αξιολογητικές παρατηρήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη στον επανασχεδιασμό των παρεμβάσεων.

2.1.3.4 Συμπεράσματα Έρευνας Μαθητών γυμνασίου

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα εξάγονται τα εξής κύρια σημεία:

- Λαμβάνοντας υπόψη τις σχολικές επιδόσεις διαπιστώνεται ότι οι μουσουλμάνοι μαθητές αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, τα οποία οφείλονται κυρίως στη γλώσσα. Αυτό φαίνεται τόσο από το ποσοστό των μετεξεταστέων, όσο και από τη βαθμολογία που συγκεντρώνουν οι μαθητές συνολικότερα. Διαπιστώθηκε επίσης από την ανάγνωση των ερωτηματολογίων η δυσκολία τους στον γραπτό ελληνικό λόγο.
- Αν προσπαθήσει κανείς να διακρίνει διαφοροποιημένες ομάδες μέσα στο δείγμα θα ξεχωρίσει μία ομάδα μαθητών που φοιτεί σε μειονοτικά σχολεία. Η συγκεκριμένη ομάδα έχει τα εξής χαρακτηριστικά:
 - Χαμηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τους υπόλοιπους μαθητές
 - Μικρότερη συμμετοχή στο διευρυμένο ωράριο διδασκαλίας
 - Μικρότερη πιθανότητα να συνεχίσουν το σχολείο, όπως αυτή εκφράζεται είτε από την δήλωση των προθέσεών τους, είτε από την μεγαλύτερη αναποφασιστικότητα που δείχνουν σε σχέση με τους μαθητές των μη μειονοτικών σχολείων
 - Αποτελείται κυρίως από αγόρια
- Η σταδιακή ωρίμανση των μαθητών, με το πέρασμα από τη μία τάξη στην άλλη, δείχνει ότι ενισχύει την πρόθεσή τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους, στοιχείο αρκετά ενθαρρυντικό που μπορεί να ερμηνευτεί θετικά και σε ότι αφορά τη σταδιακή ένταξη της μειονότητας στην Ελληνική κοινωνία
- Η ενισχυτική διδασκαλία έχει αντιμετωπιστεί θετικά από την πλειονότητα των μαθητών και θεωρείται ότι τους βοήθησε. Το υλικό που διανεμήθηκε είχε αρκετά μεγάλη αποδοχή και δεν βοήθησε μόνο στην κατανόηση της γλώσσας αλλά και στα υπόλοιπα μαθήματα. Πολλοί όμως μαθητές ζητούν ενισχυτικό υλικό και στα υπόλοιπα μαθήματα εκτός από τη γλώσσα.
- Παρά το γεγονός ότι υπάρχει ευρεία αποδοχή της ενισχυτικής διδασκαλίας, η επίδρασή της στις επιδόσεις των μαθητών είναι ακόμη πολύ μικρή και δεν έχει

δείξει απτά αποτελέσματα, ενώ η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα των μαθητών

- Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, οι μαθητές, όταν τους δόθηκε η δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα προτάσεις και απόψεις για την καλύτερευση του σχολείου τους αναφέρθηκαν σε μεγάλο ποσοστό σε θέματα οριζόντιου χαρακτήρα (υποδομές, Η/Υ, θεματολογία μαθημάτων), θέματα δηλαδή που μπορεί να απασχολούν τον κάθε μαθητή ανεξαρτήτως γλώσσας και θρησκείας, και τα βασικά θέματα στα οποία εξειδίκευσαν τα σχόλιά τους σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες που τους χαρακτηρίζουν ήταν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν από την διδασκαλία των καθηγητών (ζητούν περισσότερες επεξηγήσεις), τα βιβλία και την ανάγκη τους για περισσότερη ενισχυτική διδασκαλία και υποστηρικτικό υλικό

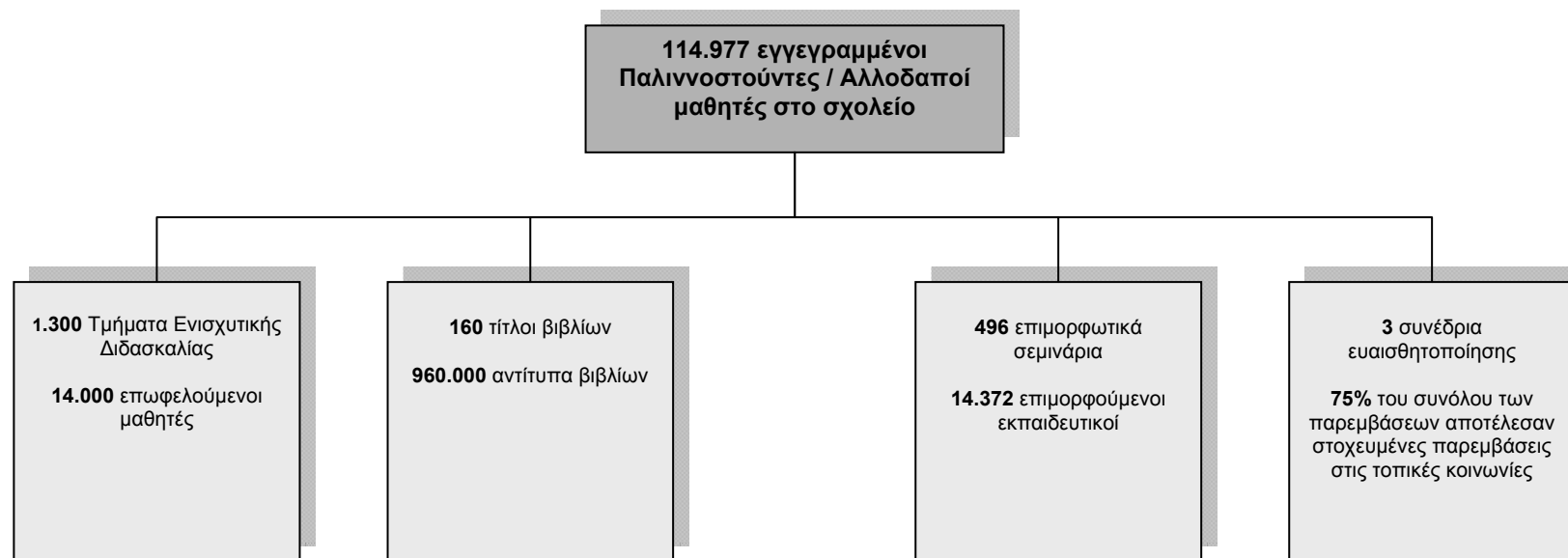
2.2 Πράξη «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών»

2.2.1 Βασικά Συμπεράσματα

Στην Έκθεση Αξιολόγησης έχουν καταχωρηθεί και αναλυθεί τα Δέντρα Προβλημάτων (σελ. Α -101) και το Δέντρο Παρεμβάσεων (σελ. Α -105) για την επίλυσή τους. Διαπιστώθηκε ότι η πρώτη περίοδος εφαρμογής της Πράξης, (2002-2004) πέτυχε τα παρακάτω αποτελέσματα, τα οποία απεικονίζονται στο Διάγραμμα 2-2:

- Ως προς την κάλυψη της βασικής ανάγκης ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών το Πρόγραμμα επέτυχε την αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο από 65.000 που ήταν το 2000 σε 114.977 το 2004.
- Όσον αφορά την ανάγκη εντατικοποίησης της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και βελτίωσης του μαθησιακού επιπέδου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, το Πρόγραμμα επέτυχε την οργάνωση και λειτουργία 1.300 Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας, τα οποία παρακολούθησαν 14.000 μαθητές.
- Σχετικά με την ανάγκη συγγραφής και παραγωγής κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, στο πλαίσιο του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε συγγραφή 160 τίτλων βιβλίων και παραγωγή 960.000 αντιτύπων για διανομή στα σχολεία του Προγράμματος.
- Σχετικά με την ανάγκη κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, το Πρόγραμμα επέτυχε την επιμόρφωση 14.372 εκπαιδευτικών α/βάθμιας και

Διάγραμμα 2-2: Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών αλλοδαπών και παλιννοστούντων

β/βάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της πραγματοποίησης 496 επιμορφωτικών σεμιναρίων (γενικών, ενδοσχολικών και διασχολικών).

- Τέλος, όσον αφορά την ανάγκη ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών και της εκπαιδευτικής κοινότητας, το Πρόγραμμα εστίασε το 75% του συνόλου των παρεμβάσεων του σε στοχευμένες παρεμβάσεις στις τοπικές κοινωνίες, ενώ πραγματοποιήθηκαν επίσης και 3 συνέδρια ευαισθητοποίησης.

Από τα αποτελέσματα του προγράμματος συνάγεται ότι συνολικά υπήρξαν θετικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των παρεμβάσεων και αποτυπώνονται στη σαφή βελτίωση που παρουσιάζουν οι δείκτες για τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες όπως εγγεγραμμένοι μαθητές, χρόνος παραμονής στο εκπαιδευτικό σύστημα, ποσοστό μετάβασης από το δημοτικό στο γυμνάσιο, ποσοστό που ολοκληρώνουν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (σύμφωνα με τα στοιχεία του φορέα υλοποίησης). Κατά συνέπεια πρέπει να συνεχιστεί η χρηματοδότηση από πόρους του ΕΠΕΑΕΚ αναλόγων παρεμβάσεων. Σε αυτές μπορούν να εισαχθούν βελτιωτικές και διορθωτικές προσθήκες και τροποποιήσεις για την κάλυψη των αδυναμιών που εντοπίστηκαν από την έρευνα πεδίου και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

2.2.2 Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008

Διορθωτικά μέτρα που ενδεχομένως μπορούν να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος αφορούν στα ακόλουθα:

(α) Διεύρυνση και επέκταση του προγράμματος ώστε να καλύψει όσο το δυνατό μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού-στόχου. Πρέπει να επεκταθεί σε περισσότερα σχολεία ιδιαιτέρως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ενδεχομένως να διευρυνθεί η εφαρμογή ώστε να καλύψει και την προσχολική αγωγή.

(β) Εντατικοποίηση των στοχευμένων δράσεων για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνιών για την αναγκαιότητα της ένταξης των αλλοδαπών και παλιννοστούντων παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα πρέπει να αυξηθούν οι παρεμβάσεις για την ενημέρωση των γονέων και να ενισχυθεί η λειτουργία των Σχολών Γονέων.

(γ) Διασφάλιση μηχανισμού συλλογής και επεξεργασίας της εμπειρίας των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στις παρεμβάσεις ώστε να αξιοποιούνται οι απόψεις τους και να λαμβάνονται έγκαιρα συμπληρωματικά και διορθωτικά μέτρα. Παράλληλα να αυξηθεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και ιδιαιτέρως ο αριθμός των επιμορφούμενων με δεδομένη τη μεγάλη

ανταπόκρισή τους στην προηγούμενη φάση της παρέμβασης. Η θεματολογία των επιμορφώσεων πρέπει να αναπροσαρμοστεί και να διευρυνθεί ώστε να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες μετά από τους δύο πρώτους κύκλους παρεμβάσεων.

(δ) Σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στους θεσμούς της μετα-υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με έμφαση στις δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών.

(ε) Επέκταση της ενισχυτικής διδασκαλίας με έμφαση στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, που παρά το γεγονός ότι δεν αποτελεί (όπως φάνηκε από τη λειτουργία του Προγράμματος) από τους βασικότερους λόγους σχολικής διαρροής, ωστόσο η σωστή εκμάθησή της φαίνεται να είναι βασικός παράγοντας ομαλής ένταξης και εύρυθμης πορείας των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο, όπως δηλώθηκε από πολλούς εκπαιδευτικούς κατά την έρευνα πεδίου. Σημαντικό εδώ είναι να σημειωθεί ότι φαίνεται να υπάρχει και σημαντική υστέρηση των μαθητών αυτών και στο γραπτό ελληνικό λόγο, όπως φαίνεται στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν, γεγονός που θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη όσον αφορά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

(στ) Ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών φορέων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος.

2.2.3 Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου

2.2.3.1 Συμπεράσματα Έρευνας Δασκάλων Δημοτικού

Σύμφωνα με στοιχεία της έρευνας, οι κύριες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί και παλιννοστούντες μαθητές, κατά την άποψη των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών, είναι οι εξής:

- Δυσκολία όσον αφορά το λεξιλόγιο και τη γραφή, καθώς και στη χρήση ορολογίας μαθημάτων,
- Γενικότερη δυσκολία στη μαθησιακή τους πορεία λόγω έλλειψης ουσιαστικής βοήθειας και επιτήρησης από την οικογένειά τους σε συνδυασμό με τα γενικότερα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες αυτές. Μάλιστα διατυπώνεται από πολλούς και η άποψη ότι δεν υπάρχει επαρκής επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των γονιών των μαθητών αυτών σχετικά με τις ανάγκες του ελληνικού σχολείου και τη λειτουργία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Σε γενικές γραμμές μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα από το μικρό δείγμα των εκπαιδευτικών που επιμορφώθηκαν:

- Η παρακολούθηση των σεμιναρίων οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη συνάφειά τους με το εκπαιδευτικό αντικείμενο των συμμετεχόντων.
- Τα σεμινάρια θεωρήθηκαν μόνο εν μέρει αποτελεσματικά.
- Η διάρκεια των σεμιναρίων θεωρήθηκε εν μέρει ικανοποιητική
- Ο αριθμός των συμμετεχόντων στα σεμινάρια κρίθηκε εν πολλοίς ως ο κατάλληλος.

Όσον αφορά την άποψη των εκπαιδευτικών για το εκπαιδευτικό υλικό, τα κυριότερα συμπεράσματα είναι τα εξής:

- Η σημαντικότητα ύπαρξης ξενόγλωσσων δασκάλων στα σχολεία όπου φοιτούν παλινοστούντες και αλλοδαποί μαθητές
- Η αναγκαιότητα λειτουργίας τάξεων υποδοχής και τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας με άρτια οργάνωση, που θα δίνουν και τη δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό.
- Η αναγκαιότητα κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

2.2.3.2 Συμπεράσματα Έρευνας μαθητών Δημοτικού

- Σε γενικές γραμμές οι αλλοδαποί μαθητές διακρίνονται σε δύο διαφορετικές ομάδες:
 - η ομάδα των πλήρως ενσωματωμένων μαθητών που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία και των οποίων οι επιδόσεις είναι ικανοποιητικές και κατά συνέπεια δεν έχουν ανάγκη ενισχυτικών μαθημάτων και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού.
 - η ομάδα που παρουσιάζει γενικά χαμηλές επιδόσεις και που κατά τεκμήριο αποτελούν την ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων.
- Μεγάλο ποσοστό του δείγματος των αλλοδαπών μαθητών, συγκεκριμένα το 68%, δεν παρακολούθησε μαθήματα ενισχυτικής/βοηθητικής διδασκαλίας.
- Συμπληρωματικά βιβλία διανεμήθηκαν στα 2/3 περίπου των μαθητών που παρακολούθησαν την ενισχυτική/βοηθητική διδασκαλία. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το Φορέα Υλοποίησης, έχει διανεμηθεί υλικό σε όλους τους συμμετέχοντες σε μαθήματα ενισχυτικής. Η παρατηρούμενη απόκλιση (1/3 των

μαθητών δεν πήρανε βιβλία) μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η διανομή του υλικού έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του δασκάλου.

- Το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό και τα βοηθήματα συγκέντρωσαν τη σχετικά θετική αποδοχή όσων τα έλαβαν. Το 73% αυτών που πήρανε βιβλία εκφράστηκε θετικά.
- Τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας είχαν θετική επίπτωση στους μαθητές που συμμετείχαν (σύμφωνα με την άποψη των ιδίων σε ποσοστό που προσεγγίζει το 70%).

2.2.3.3 Συμπεράσματα Έρευνας Καθηγητών Γυμνασίου

Σε γενικές γραμμές μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα από το δείγμα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών που επιμορφώθηκαν:

- Προκύπτει ανάγκη συστηματικότερης οργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων σε εκπαιδευτικούς προκειμένου να μπορέσουν να προσεγγίσουν αποτελεσματικά τα μαθησιακά προβλήματα της ομάδας στόχου και να αντεπεξέλθουν σε αυτά με επιτυχία.
- Θα πρέπει να αυξηθούν τα προγράμματα βοηθητικής/ενισχυτικής διδασκαλίας.
- Οι μεγάλες διαφορές στη δυνατότητα κατανόησης των μαθημάτων, λόγω της παρουσίας στην ίδια τάξη μαθητών που γνωρίζουν την ελληνική και μαθητών που δεν τη γνωρίζουν τόσο καλά ή ελάχιστα, δημιουργεί ιδιαίτερη δυσκολία στο έργο του εκπαιδευτικού.

Επίσης, ο Σύμβουλος διαπιστώνει ότι σε μερικές περιπτώσεις η στάση των καθηγητών, όπως διαμορφώνεται από τις «ελεύθερες απαντήσεις» που έδωσαν στο ερωτηματολόγιο, απέναντι στο πρόβλημα της προσαρμογής των ξενόγλωσσων μαθητών στην τάξη, μπορεί να θεωρηθεί και ως αποκλίνουσα της επίσημης πολιτικής και ανίκανη να αντιληφθεί τη σημασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αφού υπονοούν ότι δεν είναι δυνατή η ένταξη των μαθητών αυτών στο ελληνικό «τυπικό» σχολείο χωρίς την προϋπόθεση της πιστοποιημένης γνώσης της ελληνικής σε επίπεδο αντίστοιχο με αυτό των απαιτήσεων της τάξης που θα παρακολουθήσουν.

2.2.3.4 Συμπεράσματα Έρευνας μαθητών Γυμνασίου

- Σε γενικές γραμμές οι αλλοδαποί μαθητές διακρίνονται σε δύο διαφορετικές ομάδες:

- η ομάδα των πλήρως ενσωματωμένων μαθητών που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία και των οποίων οι επιδόσεις είναι ικανοποιητικές και κατά συνέπεια δεν έχουν ανάγκη ενισχυτικών μαθημάτων και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας η ομάδα αυτή κυμαίνεται περίπου στο 20% του δείγματος.
- η ομάδα που παρουσιάζει γενικά χαμηλές επιδόσεις και που κατά τεκμήριο αποτελούν την ομάδα-στόχο των παρεμβάσεων.
- Οι δυσκολίες στα επιμέρους μαθήματα καταγράφεται στην έρευνα (α) από τον αριθμό των μετεξεταστέων μαθητών σε κάθε μάθημα και (β) από την ίδια την άποψη των μαθητών για τον βαθμό δυσκολίας των επιμέρους μαθημάτων. Η ανάλυση των παραπάνω στοιχείων αποδεικνύει ότι οι δυσκολίες δεν αφορούν μόνο στα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα με Γλώσσα (π.χ. Αρχαία κλπ.) αλλά περιλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως π.χ. τα μαθηματικά. Το γεγονός αναδεικνύει την ανάγκη επέκτασης των παρεμβάσεων (ενισχυτικά μαθήματα, βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό) στα άλλα μαθήματα πέραν της γλώσσας.
- Το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό και τα βοηθήματα συγκέντρωσαν τη σχετικά θετική αποδοχή όσων τα έλαβαν αλλά προκύπτει από την επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηματολογίων ότι δεν διανεμήθηκε σε όλους μαθητές θα έπρεπε. Ενδεικτικά το υλικό διανεμήθηκε στους μισούς περίπου μαθητές που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής ή βοηθητικής διδασκαλίας. Τονίζεται ότι ο Φορέας Υλοποίησης διαβεβαιώνει ότι έχει διανείμει το υλικό σε όλα τα σχολεία σε αριθμό που κάλυπτε τον αριθμό των παιδιών και έχει τη γραπτή βεβαίωση των Διευθυντών ότι το έλαβαν. Ο Σύμβουλος γνωρίζει ότι η διανομή του εκπαιδευτικού υλικού στις τάξεις ενισχυτικής διδασκαλίας είναι υπό την ευθύνη του διδάσκοντα καθηγητή και εκτιμά ότι πιθανά οι καθηγητές να μην έκριναν σκόπιμη τη διανομή υλικού σε όλους τους συμμετέχοντες μαθητές.
- Τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας είχαν θετική επίπτωση στους μαθητές που συμμετείχαν (σύμφωνα με την άποψη των ιδίων σε ποσοστό που προσεγγίζει το 60%). Επιπλέον περίπου οι μισοί ερωτώμενοι αποφαίνονται ότι επιθυμούν να συμμετάσχουν σε μαθήματα βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας. Εν τούτοις οι επιδόσεις του μεγαλύτερου μέρους των μαθητών που έτυχαν ενισχυτικής διδασκαλίας παραμένουν εν πολλοίς κάτω του μετρίου γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη επέκτασης, έντασης και ενδεχομένως και ανασχεδιασμού των ενισχυτικών μαθημάτων.

2.3 Πράξη «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»

2.3.1 Βασικά συμπεράσματα

Στην Έκθεση Αξιολόγησης έχουν καταχωρηθεί και αναλυθεί τα Δέντρα Προβλημάτων (σελ. Α -130) και το Δέντρο Παρεμβάσεων (σελ. Α -134) για την επίλυσή τους. Διαπιστώθηκε ότι η πρώτη περίοδος εφαρμογής της Πράξης, (2002-2004) πέτυχε τα παρακάτω αποτελέσματα, τα οποία απεικονίζονται στο Διάγραμμα 2-3:

- Ως προς την κάλυψη της βασικής ανάγκης ένταξης και παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, το Πρόγραμμα, κατά τον Τελικό του Δικαιούχο, πέτυχε την αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων Τσιγγανοπαίδων στο δημοτικό σχολείο, γεγονός για το οποίο δεν συνηγορούν τα εμπειρικά δεδομένα από τις έρευνες πεδίου.
- Όσον αφορά την ανάγκη ενισχυτικής διδασκαλίας των Τσιγγάνων μαθητών, το Πρόγραμμα επέτυχε την οργάνωση και λειτουργία 12 Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας, από τα οποία επωφελήθηκαν 190 μαθητές.
- Σχετικά με την ανάγκη συγγραφής και παραγωγής κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, στο πλαίσιο του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε συγγραφή 17 τίτλων βιβλίων και παραγωγή 500 αντιτύπων εκπαιδευτικού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή.
- Σχετικά με την ανάγκη κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, το Πρόγραμμα επέτυχε την επιμόρφωση 3.474 εκπαιδευτικών μέσω της πραγματοποίησης 52 επιμορφωτικών κύκλων.
- Τέλος, όσον αφορά την ανάγκη ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών και της εκπαιδευτικής κοινότητας, στο πλαίσιο του Προγράμματος πραγματοποιήθηκαν 4 ενέργειες ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης (Συνέδρια/ Ημερίδες). Επίσης λειτούργησαν 56 Κέντρα Παιδαγωγικής Υποστήριξης Σχολικής Ένταξης (ΚΕΠΥΣΕ), ενώ έγινε ενημέρωση / ευαισθητοποίηση και 1.316 γονέων μέσω των «Σχολών Γονέων» που λειτούργησαν.

Εντούτοις ο Σύμβουλος διαπιστώνει, κυρίως από την έρευνα πεδίου και από τις συναντήσεις με τους κοινωνικούς φορείς που εκπροσωπούν τον πληθυσμό – στόχο ότι το πρόγραμμα αποτελεί αναγκαία παρέμβαση για την ένταξη των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατά συνέπεια πρέπει να συνεχιστεί.

2.3.2 Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008

Προκειμένου όμως να αποφευχθούν οι αστοχίες που παρουσιάστηκαν είναι σκόπιμο να τονιστούν τα ακόλουθα:

- Το Έργο κυρίως επικεντρώθηκε στην απογραφή των Τσιγγανοπαίδων και στη συνέχεια στην αρχική εγγραφή τους στο σχολείο. Έτσι δεν αντιμετωπίστηκε το βασικό θέμα της παραμονής τους μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ως εκ τούτου παρατηρείται διαρροή των Τσιγγανοπαίδων μαθητών στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Ακόμα, η διαρροή εντοπίζεται και μέσα στο ίδιο το σχολικό έτος, δηλαδή ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και ο αριθμός των ενεργών μαθητών παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση. Το συμπέρασμα αυτό διατυπώθηκε από τους φορείς που εκπροσωπούν τους Τσιγγάνους αλλά διαπιστώθηκε και στην έρευνα πεδίου όπου σε σχολεία με μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων Τσιγγανοπαίδων οι ερευνητές δεν έβρισκαν παιδιά να παρακολουθούν κανονικά τα μαθήματα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι αριθμός των μαθητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανά σχολική μονάδα είναι μόνο 20 μαθητές κατά μέσο όρο.
- Σε στενή συνάρτηση με τα παραπάνω το πρόγραμμα δεν είχε ουσιαστική παρέμβαση στην εκτέλεση προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας (σύμφωνα με τη δήλωση του Φορέα υλοποίησης η ενισχυτική διδασκαλία έγινε μόνο σε 12 τμήματα σε 4 σχολεία, ενώ το Πόρισμα ελέγχου της αντίστοιχης Μονάδας της ΕΥΔ αμφισβητεί ότι τα εν λόγω προγράμματα όντως διεξήχθησαν) και στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (δεν διανεμήθηκε υλικό, απλά σύμφωνα με δήλωση του Φορέα Υλοποίησης παρεσχέθη στους εκπαιδευτικούς βοηθητικό υλικό το οποίο είχε εκπονηθεί). Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την έρευνα πεδίου που διεξήχθη στους τσιγγάνους μαθητές, μόνο το 18% των ερωτηθέντων εμφανίζονται να έχουν παρακολουθήσει μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Οποιαδήποτε μελλοντική παρέμβαση πρέπει να διαθέσει αρκετούς πόρους σε αυτή την κατεύθυνση.
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να επεκταθεί σημαντικά και να καλύψει πλήρως τα σχολεία με μεγάλο ποσοστό Τσιγγανοπαίδων μαθητών.

Από την έρευνα πεδίου διαπιστώθηκε ότι εκπαιδευτικοί σχολείων με 80% Τσιγγανόπαιδες δεν συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα αν και εκδήλωσαν ενδιαφέρον. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε έλλειψη σαφούς μεθοδολογικής προσέγγισης ως προς την οργάνωση των σεμιναρίων τα οποία φαίνεται ότι περιορίστηκαν σε ενέργειες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και δεν επεκτάθηκαν στη χρήση παιδαγωγικών μεθόδων ή/και εργαλείων σε σχέση με τις ανάγκες της ομάδας στόχου.

- Ως προς την ανάγκη για παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού διαπιστώνεται ότι αυτή δεν καλύφθηκε σχεδόν καθόλου, αφού το ποσοστό των μαθητών που επωφεληθήκαν από αυτό ήταν αρκετά μικρό, όπως ανέδειξε και η έρευνα πεδίου (25,5% των ερωτηθέντων) και μάλιστα έκαναν χρήση κυρίως υποστηρικτικών φυλλαδίων και όχι ολοκληρωμένων βοηθητικών βιβλίων.
- Τέλος ως προς την ανάγκη ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας φαίνεται ότι οι αντίστοιχες ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν ήταν αποσπασματικές και περιορισμένης εμβέλειας.

Διορθωτικά μέτρα που μπορούν να εξασφαλίσουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, κυρίως ως προς την κάλυψη των βασικών αναγκών που παρουσιάζονται στο θέμα της εκπαίδευσης των Τσιγγανοπαίδων, αφορούν στα ακόλουθα:

- Διεύρυνση και επέκταση του προγράμματος ώστε να καλύψει όσο το δυνατό μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού-στόχου. Πρέπει να επεκταθεί σε περισσότερα σχολεία και ενδεχομένως να διευρυνθεί η εφαρμογή ώστε να καλύψει και την προσχολική αγωγή.
- Σχεδιασμός δράσεων με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής που παρατηρείται κύρια στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού.
- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στις ιδιαίτερες ανάγκες των Τσιγγανοπαίδων και διανομή του κατά προτεραιότητα στα σχολεία που έχουν μεγάλη συγκέντρωση Τσιγγανοπαίδων.
- Συνέχιση και εντατικοποίηση των στοχευμένων δράσεων για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνιών για την αναγκαιότητα της ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα πρέπει να αυξηθούν οι παρεμβάσεις για την ενημέρωση των γονέων και να ενισχυθεί η λειτουργία των Σχολών Γονέων.

- Αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και ιδιαιτέρως του αριθμού των επιμορφούμενων που προέρχονται από σχολεία με μεγάλη συγκέντρωση Τσιγγανοπαίδων.
- Η θεματολογία των επιμορφώσεων πρέπει να αναπροσαρμοστεί και να διευρυνθεί ώστε να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες. Η διενέργεια προγραμμάτων με σαφείς εκπαιδευτικούς στόχους και θεματικά δομημένο περιεχόμενο και μεθοδολογία επιμόρφωσης πρέπει επίσης να αποτελέσει ζητούμενο του νέου Προγράμματος. Σεμινάρια εκπαίδευσης/ επιμόρφωσης επιμορφωτών αναμένεται επίσης να λειτουργήσουν θετικά προς τη βελτίωση της ποιότητας των εν λόγω δράσεων.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με δεδομένο τον ιδιαίτερα χαμηλό αριθμό Τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, με έμφαση στις δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης όχι μόνο των μαθητών αλλά κυρίως των γονέων.
- Λειτουργία προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία με μεγάλη συγκέντρωση τσιγγάνων με έμφαση στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας με δεδομένο ότι η σωστή εκμάθησή της θα βοηθήσει τα τσιγγανόπαιδα να γίνουν πιο εύκολα αποδεκτά από την τοπική κοινωνία.
- Λειτουργία τάξεων υποδοχής και προπαρασκευής των Τσιγγανοπαίδων, με έμφαση επίσης στην εκμάθηση της ελληνικής, που θα διευκολύνουν και επισπεύσουν την ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και ιδιαίτερα στο Δημοτικό.
- Ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών φορέων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος. Οι κοινωνικοί φορείς γνωρίζουν πολύ καλά τις ιδιαιτερότητες του τσιγγάνικου πληθυσμού και έχουν τεκμηριωμένες προτάσεις για την εκπαιδευτική και κατ' επέκταση κοινωνική τους ενσωμάτωση. Οι κοινωνικοί φορείς καλούνται να παίξουν και έναν επιπλέον ρόλο στην προσέγγιση των τσιγγάνικων οικογενειών και στην ευαισθητοποίησή τους για την ένταξη και παραμονή των παιδιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Ενισχυτικά στην προσπάθεια ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο μπορούν να λειτουργήσουν δράσεις ψυχοπαιδαγωγικής στήριξης προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, νοοτροπία, στάσεις και προτιμήσεις της ομάδα στόχου. Οι δράσεις αυτές αναμένεται να είναι περισσότερο αποτελεσματικές εάν προβλεφθεί ότι θα διεξαχθούν στους τόπους εγκατάστασης και διαμονής της ομάδας στόχου.

- Καινοτόμες ιδέες που προβλέφθηκαν στο Πρόγραμμα όπως τα «Μουσικά Εργαστήρια» φαίνονται, ως σύλληψη, σημαντικές στο βαθμό που προσπαθούν να συνδυάσουν στάσεις ή προτιμήσεις της ομάδας στόχου με την μαθησιακή διαδικασία. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία αξιολόγησης της επιτυχίας του εγχειρήματος, δε σημαίνει ότι ανάλογες πρωτοβουλίες στο μέλλον θα πρέπει να τύχουν αρνητικής προδιάθεσης.

2.3.3 Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου

2.3.3.1 Συμπεράσματα Έρευνας Δασκάλων Δημοτικού

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δασκάλων του δείγματος θεωρεί ότι οι τσιγγάνοι μαθητές πηγαίνουν στο σχολείο κύρια για να μην διαφοροποιηθούν από τα άλλα παιδιά. Το μικρότερο ποσοστό των δασκάλων εκτιμά ότι υπάρχει πίεση από το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών να παρακολουθούν το σχολείο και να βελτιώσουν το μορφωτικό τους επίπεδο.

Ο 1 στους 3 δασκάλους του δείγματος εκτιμά ως βασική συμβολή του Προγράμματος την αύξηση της συμμετοχής των τσιγγάνων μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα και στη μείωση της σχολικής διαρροής. Ο 1 στους 5 θεωρεί ότι η κύρια συμβολή του Προγράμματος ήταν στην ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας στα προβλήματα των τσιγγάνων. Είναι αξιοσημείωτο ότι μόνο το 3% του δείγματος θεωρεί ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε στη βελτίωση των προσόντων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε τάξεις με τσιγγάνους.

Περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες δασκάλους στα επιμορφωτικά σεμινάρια θεωρούν ότι δεν βοηθήθηκαν επαρκώς από την επιμόρφωση. Μόνο 1 στους 5 από τους συμμετέχοντες δηλώνει ικανοποιημένος από την παρεχόμενη επιμόρφωση

Επιπλέον, οι δάσκαλοι τονίζουν ότι:

- Το Πρόγραμμα χρήζει μεγαλύτερης εμβάθυνσης και μελέτης
- Χρειάζεται μεγαλύτερη ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το Πρόγραμμα και το ειδικό εκπαιδευτικό υλικό
- Χρειάζεται ενημέρωση και επιμόρφωση των οικογενειών των τσιγγάνων για την αναγκαιότητα της ένταξης και παραμονής των παιδιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

2.3.3.2 Συμπεράσματα Έρευνας μαθητών Δημοτικού

- Οι τσιγγανόπαιδες μαθητές παρουσιάζουν ως βασικά χαρακτηριστικά τον υψηλό κίνδυνο σχολικής αποτυχίας που τελικά οδηγεί, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, στην εγκατάλειψη του σχολείου και στη σχολική διαρροή.
- Η ηλικιακή πυραμίδα των τσιγγανοπαίδων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη των παραπάνω κινδύνων. Ποσοστό της τάξης του 17% ξεκίνησε το σχολείο με καθυστέρηση τουλάχιστον 2 ετών ενώ το ποσοστό των μαθητών που αποκλίνουν από τη μέση αναμενόμενη ηλικία ανά τάξη μεγαλώνει και υπερβαίνει το 45% στην Γ΄ και Δ΄ δημοτικού. Η μείωση του ποσοστού στις μεγαλύτερες τάξεις οφείλεται στη σχολική διαρροή που παρατηρείται.
- Οι τσιγγανόπαιδες μαθητές, όπως διαπιστώθηκε από τους ερευνητές στην έρευνα πεδίου αλλά και από τις συνεντεύξεις με τους κοινωνικούς φορείς, μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες με σαφώς διαφοροποιημένα κοινωνικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά:
 - Τσιγγανόπαιδες μαθητές που προέρχονται από οικογένειες με μόνιμη στέγη (κατοικία) και συνήθως διαμένουν μέσα στον αστικό ιστό του τόπου κατοικίας τους. Τα παιδιά αυτά έχοντας επιλύσει άλλα βασικά θέματα (κατοικία, συνθήκες υγιεινής, οικονομικό κλπ) ενσωματώνονται πιο ομαλά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα προβλήματα σχολικής αποτυχίας και διαρροής σε αυτήν την κατηγορία είναι σαφώς λιγότερα, χωρίς όμως να έχουν επιλυθεί ικανοποιητικά και η σχολική αποτυχία συνεχίζει να είναι σοβαρή απειλή.
 - Τσιγγανόπαιδες μαθητές που προέρχονται από οικογένειες χωρίς μόνιμη στέγη που διαμένουν σε καταυλισμούς, συνήθως στις παρυφές των πόλεων.. Η κατηγορία αυτή έχει πολύ έντονα προβλήματα τόσο αρχικής ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα όσο και παραμονής σε αυτό. Αντιμετωπίζουν συνθήκες στις εξωσχολικές ώρες που δεν επιτρέπουν την επαρκή μελέτη των μαθημάτων αλλά ακόμα και την απρόσκοπτη προσέλευση στο σχολείο (π.χ. έλλειψη συγκοινωνιακών μέσων για τη μεταφορά τους στο σχολείο). Ενδεχομένως οι παρεμβάσεις μόνο μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (επιμόρφωση εκπαιδευτικών, ενισχυτική διδασκαλία, ειδικό εκπαιδευτικό υλικό) να μην επαρκούν για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής των παιδιών αυτών.

- Ο αριθμός των μαθητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανά σχολική μονάδα είναι περίπου 20 μαθητές κατά μέσο όρο. Ο χαμηλός αυτός αριθμός (δεδομένου ότι επιλέχθηκαν κατά κανόνα σχολεία με αυξημένο ποσοστό εγγεγραμμένων μαθητών) οφείλεται στους εξής λόγους:
 - μεγάλο ποσοστό των τσιγγανοπαίδων μαθητών που εγγράφονται στο δημοτικό το εγκαταλείπουν γρήγορα
 - πολλοί τσιγγανόπαιδες μαθητές δεν παρακολουθούν σε τακτική βάση το σχολείο και απουσιάζουν συχνά.
 - πολλά παιδιά, ακόμα και μεγαλύτερων τάξεων, δεν μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο καθώς δεν μπορούν να διαβάσουν και να γράφουν.
- Η παρέμβαση του χρηματοδοτούμενου έργου σε ότι φαίνεται στο επίπεδο της σχολικής μονάδας περιορίστηκε στην απογραφή και εγγραφή των τσιγγανοπαίδων μαθητών με την παράλληλη δημιουργία δικτύου συνεργατών. Οι δράσεις για την λειτουργία ενισχυτικής διδασκαλίας και για τη διανομή εκπαιδευτικού υλικού δεν εφαρμόστηκαν σε τέτοια έκταση που να δημιουργήσουν θετικά αποτελέσματα στους μαθητές.
- Η ανάλυση για τον βαθμό δυσκολίας των επιμέρους μαθημάτων αποδεικνύει ότι οι δυσκολίες δεν αφορούν μόνο στα μαθήματα που σχετίζονται άμεσα με Γλώσσα αλλά περιλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό μαθήματα θετικής κατεύθυνσης όπως π.χ. τα μαθηματικά. Το γεγονός αναδεικνύει την ανάγκη επέκτασης των παρεμβάσεων (ενισχυτικά μαθήματα, βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό) στα άλλα μαθήματα πέραν της γλώσσας.

2.4 Πράξη «Παιδεία Ομογενών»

2.4.1 Ανάλυση παρούσας κατάστασης

2.4.1.1 Δυνατά σημεία

Τα δυνατά σημεία του Προγράμματος συνοψίζονται ως:

- Αποδεκτή εκπαιδευτική θεμελίωση των δράσεων του έργου από την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα
- Σημαντικό επίπεδο τεχνογνωσίας που έχει ήδη αναπτυχθεί
- Εδραιωμένη βάση αξιοποίησης της νέας τεχνολογίας στη ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Ομογένειας
- Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών αποτελεί ήδη εδραιωμένο κύριο άξονα του προγράμματος
- Ικανοποιητική ποιότητα αλλά και μεθοδολογία ανάπτυξης νέου εκπαιδευτικού υλικού
- Επιτυχής υλοποίηση (απήχηση και αποτελεσματικότητα) Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων για ομογενείς μαθητές
- Ύπαρξη ολοκληρωμένου συστήματος τηλεπαιμόρφωσης έτοιμου προς κανονική λειτουργία (αναπτύχθηκε σε προηγούμενη φάση του έργου)

2.4.1.2 Αδύνατα σημεία

Τα βασικά αδύνατα σημεία συνοψίζονται:

- Μη ενιαία αντιμετώπιση του θέματος της τηλεπαιμόρφωσης και παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού σε συνδυασμό με περιορισμένα αποτελέσματα και σοβαρά εμπόδια των δράσεων του eΟμογένεια
- Έλλειψη πρακτικής εξάσκησης / εφαρμογής στα επιμορφωτικά σεμινάρια (κυρίως θεωρητική επιμόρφωση)
- Μη τήρηση συστηματικής επαφής / καθοδήγησης των ήδη επιμορφωθέντων εκπαιδευτικών μετά την λήξη των επιμορφωτικών σεμιναρίων
- Έλλειψη θεσμοθετημένων τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για τους ομογενείς μαθητές
- Μη συστηματική εμπλοκή των Συντονιστών Εκπαίδευσης στην υλοποίηση του έργου
- Περιορισμένης έκτασης συμμετοχή των ομογενών εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη του νέου εκπαιδευτικού υλικού

- Μη συστηματική αξιοποίηση της μέχρι τώρα εμπειρίας των Συντονιστών Εκπαίδευσης και Αποσπασμένων Εκπαιδευτικών στην βελτίωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού

2.4.1.3 Ευκαιρίες

Ως ευκαιρίες εντοπίζονται:

- Αποδοχή του μέχρι τώρα έργου από την Ομογένεια (σε θεωρητικό επίπεδο και σε επίπεδο εφαρμογής)
- Αποδεκτή εκπαιδευτική θεμελίωση των δράσεων του έργου από την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα
- Επιτυχής νομιμοποίηση του έργου στις χώρες της Ομογένειας
- Διαφαινόμενη συναίνεση σε επίπεδο πολιτικών κομμάτων και Εκκλησίας
- Διαθέσιμοι πόροι

2.4.1.4 Κίνδυνοι

Κύριοι κίνδυνοι είναι:

- Προβληματική διάχυση εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος στους τελικούς χρήστες. Σε ότι αφορά το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό, ο μηχανισμός έγκρισης, έκδοσης / παραγωγής και διακίνησης παρουσίασε προβλήματα και στα τρία επίπεδα (Συντονιστές Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ΟΕΔΒ)
- Επιλεξιμότητα δαπανών εξωτερικού
- Διατάραξη του επιπέδου της διαφαινόμενης συναίνεσης / αποδοχής μεταξύ εμπλεκομένων φορέων (Ομογένεια και ΣΑΕ, εκπαιδευτική κοινότητα, χώρες Ομογένειας, πολιτικά κόμματα, Εκκλησία κλπ)
- Θεώρηση ότι το έργο έχει ολοκληρωθεί ως καινοτόμος δράση με παύση της περαιτέρω χρηματοδότησής του

2.4.2 Μελλοντικές κατευθύνσεις δράσης

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου καθώς και την ανάλυση της παρούσας κατάστασης, η μελλοντική πορεία του έργου οφείλει να εστιάσει σε ορισμένες δράσεις και κατευθύνσεις που αναλύονται στη συνέχεια.

2.4.2.1 Δράσεις κεντρικής σημασίας

- Αποφυγή σημαντικών αποκλίσεων τόσο σε επίπεδο θεωρητικού πλαισίου όσο και σε επίπεδο πρακτικών εφαρμογής κατά την επόμενη φάση του Προγράμματος, ώστε να **διατηρηθεί και βελτιωθεί το υπάρχον κλίμα συναίνεσης**

- Αντιμετώπιση του θέματος της **επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού** μέσω
 - διασφάλισης της μέγιστης δυνατής συναντίληψης μεταξύ ΕΥΔ και φορέα υλοποίησης για τα θέματα περί μη επιλεξιμότητας δαπανών, αξιοποιώντας την μέχρι σήμερα εμπειρία
 - απόφασης του ΥΠΕΠΘ για το ποιες είναι εκείνες οι στρατηγικής σημασίας μη επιλέξιμες δράσεις που θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από εναλλακτικούς πόρους (π.χ. προϋπολογισμός του ΥΠΕΠΘ) για να υλοποιηθούν παράλληλα με τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις
- Ριζική αντιμετώπιση της προβληματικής **διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού** του Προγράμματος στους τελικούς χρήστες (σε ότι αφορά τον μηχανισμό έγκρισης, έκδοσης / παραγωγής και διακίνησης) και στα τρία επίπεδα (Συντονιστές Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ΟΕΔΒ) μέσω
 - αναπροσδιορισμού του ρόλου, αρμοδιοτήτων και ευθυνών του κάθε φορέα στο πλαίσιο του έργου
 - σχεδιασμού και διασφάλισης αποτελεσματικής υλοποίησης σχετικών διαδικασιών εμπλοκής τους – σχεδιασμός δεικτών αποτελεσματικότητας
 - συντονισμού και παρακολούθησης από εξουσιοδοτημένο φορέα του ΥΠΕΠΘ στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου (π.χ. Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ)
- **Παγίωση λειτουργίας της δικτυακής πύλης ISOCRATES** ως θεσμοθετημένου επίσημου εργαλείου επικοινωνίας της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας της Ομογένειας και περαιτέρω αξιοποίηση των δυνατοτήτων της
- **Αξιοποίηση της μέχρι τώρα εμπειρίας των Συντονιστών Εκπαίδευσης και Αποσπασμένων Εκπαιδευτικών** στην βελτίωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού, μέσω συστηματικής καταγραφής, κωδικοποίησης και ανάλυσης των απόψεών τους κατά την διάρκεια και μετά την λήξη της θητείας τους
- **Ανάπτυξη ενιαίου πλαισίου αξιοποίησης της τηλεπιμόρφωσης και των ΤΠΕ** στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Ομογένειας, σε επίπεδο τεχνολογίας / τεχνογνωσίας και υλοποίησης

2.4.2.2 Διαχειριστικές κατευθύνσεις του Προγράμματος

- Συστηματική και διευρυμένη **αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας** στην
 - παραγωγή σύγχρονου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού

- τηλεπιμόρφωση εκπαιδευτικών
- περαιτέρω δημιουργία, ανάπτυξη και συντήρηση εκπαιδευτικών κοινοτήτων τόσο εκπαιδευτικών, όσο και μαθητών μέσω chat rooms, δικτυακών κόμβων κλπ
- **Βελτίωση** της προσφερόμενης **επιμόρφωσης** εκπαιδευτικών δίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στην
 - πρακτική διδασκαλία (εργαστήρια, workshops, βιντεοσκοπήσεις, περισσότερος χρόνος συζήτησης επί πρακτικών θεμάτων για εμπάθунση) και
 - ενιαία αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας με σχεδιασμό και υλοποίηση συνδυασμένων μικτών κύκλων επιμόρφωσης σε επίπεδο εκ του σύνεγγυς και εξ αποστάσεως
 - αξιοποίηση υφιστάμενης τεχνολογίας / τεχνογνωσίας (που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των έργων ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II και eOmoGeneia) με ανάπτυξη ενιαίου τεχνολογικού και λειτουργικού πλαισίου
 - διεύρυνση σε περισσότερους ομογενείς εκπαιδευτικούς (διάχυση σε νέους επιμορφούμενους)
 - δημιουργία κατά το δυνατόν πιο ομογενών ομάδων εκπαίδευσης (ανάλογα εκπαιδευτικών συστημάτων προέλευσης, γεωγραφικής προέλευσης κλπ)
 - αύξηση της διάρκειας των σεμιναρίων (για τους ομογενείς καθηγητές η διάρκεια των σεμιναρίων προτείνεται να αυξηθεί από τις τρεις στις τέσσερις εβδομάδες)
 - ανάπτυξη νέων αντικειμένων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπιμόρφωση, ενσωματώνοντας σε αυτά την χρήση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία
 - εντατικότερη και συστηματικότερη αξιοποίηση του χρόνου επιμόρφωσης των ομογενών εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων – μεγαλύτερη εστίαση, ευρύτερο φάσμα αντικειμένων, τεστ αξιολόγησης με την λήξη)
 - οργάνωση συστηματικής επαφής / καθοδήγησης των ήδη επιμορφωθέντων εκπαιδευτικών μετά την λήξη των επιμορφωτικών σεμιναρίων (chat rooms, teleconferencing, help desk, διαρκούς τηλεπιμόρφωσης)

- Σχετικά με το **εκπαιδευτικό υλικό** η νέα προσπάθεια θα πρέπει να προσανατολισθεί σε
 - ανάπτυξη και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για το 4ο και 5ο επίπεδο ελληνομάθειας
 - δοκιμαστική εφαρμογή σημαντικού μέρους του εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε σε προηγούμενες φάσεις του Προγράμματος
 - εμπλουτισμό νέου εκπαιδευτικού υλικού με το προβλεπόμενο ψηφιακό υλικό
 - δοκιμαστική εφαρμογή του νέου έντυπου ή ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στα σχολεία της ομογένειας
 - ολοκλήρωση της σειράς των προαναγγελθέντων 40 επεισοδίων εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση
 - μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή των ομογενών εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη του νέου εκπαιδευτικού υλικού (Ομάδες Εργασίας, δοκιμαστική εφαρμογή)
- Θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων / τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για την Ομογένεια αλλά και για αλλογενείς ενδιαφερομένους, στο πλαίσιο γενικότερης προώθησης της Ελληνικής Γλώσσας στο εξωτερικό
- Συστηματική εμπλοκή και ενεργότερος ρόλος των Συντονιστών Εκπαίδευσης στην προώθηση, παρακολούθηση / συντονισμό και έλεγχο υλοποίησης του έργου στις περιοχές ευθύνης τους (πχ οργάνωση αξιοποίησης εμπειρίας των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, επίβλεψη αξιοποίησης νέων εγκεκριμένων βιβλίων κλπ)
- Εξακολούθηση των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ομογενών μαθητών στην Ελλάδα.
- Διεύρυνση δικτύου επιστημονικών συνεργατών σε χώρες της Ομογένειας
- Ανάπτυξη και διάχυση της τεχνογνωσίας με οργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και επιστημονικών συναντήσεων
- Δημιουργία βάσεων εμπειρικών δεδομένων με αποτελέσματα εμπειρικών μελετών, σχετικό πρωτογενές υλικό, καθώς και το σύνολο του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού (αξιοποιώντας το παραγόμενο υλικό)
- Συστηματική αξιοποίηση της υπάρχουσας τεχνογνωσίας και παράλληλα έμφαση στην αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες

2.4.2.3 Αξιοποίηση τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής

Για τον μελλοντικό σχεδιασμό ανάλογων δράσεων ανιχνεύονται οι εξής ανάγκες:

- Να επαναξιολογηθούν οι ονομασίες των δύο κόμβων προς μια πιο επικοινωνιακή εναλλακτική
- Να επανεξεταστεί η πολιτική πρόσβασης (πιθανώς ελεύθερη πρόσβαση σε ένα περιορισμένο υποσύνολο του περιεχομένου)
- Να εξειδικευτεί ο τρόπος εμφάνισης των καταλόγων αναλόγως της κατηγορίας και του είδους του περιεχομένου
- Να μελετηθεί η ύπαρξη ενός παραθύρου απλής αναζήτησης σε όλες τις σελίδες του κόμβου
- Να μελετηθεί η δυνατότητα παροχής βοήθειας κοντά στην αντίστοιχη λειτουργικότητα (in-context)
- Να μελετηθεί η απεξάρτηση των δύο κόμβων (όχι ο ένας παρένθετος στον άλλο)
- Με δεδομένο ότι η ανάπτυξη και λειτουργική ενεργοποίηση της πύλης isocrates.gr έχει κατά μεγάλο βαθμό ολοκληρωθεί, εκτιμάται ότι πλέον είναι ανάγκη ανάληψης από το ΥΠΕΠΘ της ευθύνης θεσμοθετημένης λειτουργίας της ως βασικού εργαλείου επικοινωνίας / πληροφόρησης της ομογενειακής εκπαίδευσης. Αυτό απαιτεί
 - ΟΡΓΑΝΩΣΗ / ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ (να ορισθούν αρμοδιότητες και υπεύθυνοι) συνολικής διαχείρισης και λειτουργίας του κόμβου
 - Σχεδιασμός και ενεργοποίηση ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ διαχείρισης / λειτουργίας, χρήσης, ενημέρωσης, συντήρησης, εκπαίδευσης κλπ, συμπεριλαμβάνοντας την υποχρεωτική εμπλοκή / συμμετοχή των Συντονιστών Εκπαίδευσης του εξωτερικού
 - Ορισμό Υπεύθυνου Συντονιστή από πλευράς ΥΠΕΠΘ σε ότι αφορά θέματα περαιτέρω ανάπτυξης / βελτίωσης του Συστήματος

Η εμπειρία του eΟμογένεια, παρότι επιτυχημένη στην υλοποίηση των στενών επιχειρησιακών στόχων, σε στρατηγικό επίπεδο ανέδειξε ότι η ευρείας κλίμακας υλοποίηση εξ αποστάσεως επιμόρφωσης στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα όπως

- έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποστήριξης (ακόμα και στην Ευρώπη όπου επιχειρήθηκε πιλοτικά)
- χαμηλή συμμετοχή εκπαιδευτικών

- περιορισμένη έως ελάχιστη διείσδυση (ήταν απλά μια πιλοτική εφαρμογή μέχρι τώρα)
- απαιτεί μεγάλες προσπάθειες και πόρους στον συντονισμό και διαχείριση
- στοχεύει έμμεσα στους ομογενείς μαθητές (μέσω των εκπαιδευτικών)

Ταυτόχρονα, είναι σαφές ότι η ανάπτυξη της τηλεπιμόρφωσης αποτελεί στρατηγικό άξονα της δράσης για την Ομογένεια. Στο πλαίσιο αυτό επομένως, η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί αδιαμφισβήτητα να ενταχθεί ως αντικείμενο σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα τηλεπιμόρφωσης.

Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα ότι η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί και πρέπει να ενταχθεί σε ένα ενιαίο πλαίσιο αξιοποίησης της τηλεπιμόρφωσης στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Ομογένειας, σε τρόπο ώστε να προωθηθούν συνέργειες (κόστους, τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, λειτουργικών δομών και διαδικασιών) και αποτελεσματικότητα.

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2	ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΑ ΟΜΑΔΑ – ΣΤΟΧΟ	3
2.1	Πράξη «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»	3
2.1.1	Βασικά συμπεράσματα	3
2.1.2	Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008	6
2.1.3	Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου.....	7
2.2	Πράξη «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών»	11
2.2.1	Βασικά Συμπεράσματα	11
2.2.2	Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008	13
2.2.3	Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου.....	14
2.3	Πράξη «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων».....	18
2.3.1	Βασικά συμπεράσματα	18
2.3.2	Κατευθύνσεις επανασχεδιασμού για την περίοδο 2005 - 2008	20
2.3.3	Συμπεράσματα Έρευνας Πεδίου.....	23
2.4	Πράξη «Παιδεία Ομογενών»	26
2.4.1	Ανάλυση παρούσας κατάστασης	26
2.4.2	Μελλοντικές κατευθύνσεις δράσης	27

Διάγραμμα 2-1:	Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών μουσουλμανοπαίδων.....	4
Διάγραμμα 2-2:	Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών αλλοδαπών και παλιννοστούντων	12
Διάγραμμα 2-3:	Δέντρο κάλυψης προγενέστερων αναγκών τσιγγανοπαίδων	19

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά στοιχεία

Το Γ' Μέρος περιλαμβάνει τα Σχέδια Δράσης, τα οποία αποτυπώνουν το μελλοντικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, με ιδιαίτερη έμφαση σε δραστηριότητες που είναι εντάξιμες στην Ενέργεια 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Ο σχεδιασμός διατήρησε μία ευρύτερη στόχευση, περιλαμβάνοντας και προτάσεις που ενδεχόμενα αφορούν στην επόμενη προγραμματική περίοδο ή έχουν χαρακτήρα πολιτικής παρέμβασης, έξω από τα τυπικά όρια της Ενέργειας 1.1.1.

Σε σχέση με την πρώτη φάση του ΕΠΕΑΕΚ II οι προτεινόμενες Πράξεις είναι κατά μία ολιγότερες και ισάριθμες με τις τέσσερις ομάδες στόχου. Η εφαρμογή των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, μετά την επιτυχή πιλοτική τους εφαρμογή στην Πράξη e-ομογενοποίηση, θεωρείται πλέον ώριμη για γενικευμένη ένταξη σε όλες τις επιμέρους Πράξεις. Συγκεκριμένα, το Παραδοτέο περιλαμβάνει τα ακόλουθα τέσσερα Σχέδια Δράσης:

- «Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»
- «Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών»
- «Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»
- «Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση Ομογενών Μαθητών».

Τα Σχέδια Δράσης περιλαμβάνουν προτάσεις, που αφορούν στο μελλοντικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που απευθύνονται σε Έλληνες μαθητές με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, ή ως αλλοδαποί στην ελληνική επικράτεια, είτε ως ξένοι υπήκοοι ελληνικής εθνικής, εθνοτικής ή πολιτισμικής καταγωγής.

Το κάθε Σχέδιο Δράσης διαρθρώνεται στις ακόλουθες ενότητες, που ορίζονται από τη σύμβαση του έργου:

1. Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης και της ισχύουσας πολιτικής για τα παιδιά με γλωσσικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, αποτυπώνονται οι πολιτικές για τα παιδιά με γλωσσικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κατά την περίοδο μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ I και στη συνέχεια οι δράσεις και οι πολιτικές κατά τη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ I και του ΕΠΕΑΕΚ II μέχρι σήμερα. Καταγράφονται και αναλύονται τα αποτελέσματα αυτών των δράσεων και πολιτικών, όσον αφορά την ένταξη των παιδιών με γλωσσικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον, αποτυπώνεται η εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου.
2. Καταγραφή βέλτιστων πολιτικών για τα παιδιά με γλωσσικές, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και αναφορά παραδειγμάτων καλής

πρακτικής άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν πολιτικές και έργα που υλοποιούνται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και έγινε ιδιαίτερη αναφορά σε αυτά που θεωρήθηκαν παραδείγματα καλής πρακτικής και ενδεχομένως έχουν προστιθέμενη αξία για την ελληνική πραγματικότητα.

3. Εξειδίκευση του προτεινόμενου έργου. Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν οι στόχοι του έργου και τεκμηριώθηκε η ανάγκη υλοποίησής του. Προτάθηκαν και αναλύθηκαν συγκεκριμένες δραστηριότητες για την επίτευξη των στόχων και παρατέθηκαν ποσοτικά στοιχεία ανά προτεινόμενη δραστηριότητα. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκε ο χρονικός προγραμματισμός υλοποίησης των δραστηριοτήτων του έργου και αποτυπώθηκαν οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων.
4. Καθορισμός δράσεων δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας του κάθε Σχεδίου Δράσης.
5. Κοστολόγηση των επιμέρους προτεινόμενων δραστηριοτήτων του Σχεδίου. Συγκεκριμένα, κοστολογήθηκε η κάθε προτεινόμενη δραστηριότητα και τεκμηριώθηκε αναλυτικά η κοστολόγησή της. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε κατανομή του κόστους κάθε προτεινόμενης δραστηριότητας και κατ' επέκταση της Πράξης, ανά έτος υλοποίησής της.
6. Συνέργια και συμπληρωματικότητα του προτεινόμενου έργου με άλλες ενέργειες και έργα του ΕΠΕΑΕΚ II ή άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή Κοινοτικών Πρωτοβουλιών.
7. Προτεινόμενη μεθοδολογία υλοποίησης της κάθε Πράξης. Οριζόντια θέματα, ενδεχόμενα πιο στρατηγικού χαρακτήρα, που πάντως προϋποθέτουν λήψη πολιτικής απόφασης, έχουν προταχθεί των Πράξεων και συγκεντρωθεί στην ενότητα 1.3: Υποθέσεις και παραδοχές

Οι δείκτες κάθε Πράξης έχουν περιληφθεί στις αντίστοιχες ΜήΛΑ, σε κάθε επίπεδο προγραμματισμού και οι τιμές τους έχουν εκτιμηθεί για προηγούμενα, σύγχρονα και μελλοντικά χρονικά σημεία, με ενιαία τετραετή περίοδο. Άθροιση ορισμένων ειδικών δεικτών περιέχεται στην ενότητα 1.4.

Για την εκπόνηση του Παραδοτέου, ο Σύμβουλος χρησιμοποίησε τις ακόλουθες πηγές :

- Το 1ο Παραδοτέο «Αξιολόγηση Υλοποιούμενων Ενεργειών, Ανίχνευσης Αναγκών και Σχεδιασμού Μελλοντικών Παρεμβάσεων».
- Στοιχεία της α' φάσης υλοποίησης των παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II.
- Συνεντεύξεις με τους φορείς Υλοποίησης των Πράξεων κατά την α' φάση υλοποίησης καθώς και με τους κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς των πληθυσμών στόχου.

- Αποτελέσματα της πραγματοποιηθείσας έρευνας πεδίου σε μαθητές των πληθυσμών στόχου και εκπαιδευτικούς.
- Διεθνείς πρακτικές προερχόμενες από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Με βάση τις παραπάνω πηγές, ο Σύμβουλος :

- Εξέτασε τα πεπραγμένα της α' φάσης υλοποίησης της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II.
- Διαπίστωσε τις ελλείψεις τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση των έργων και κατέγραψε τις ανάγκες που δεν καλύφθηκαν κατά την α' φάση υλοποίησης.
- Τεκμηρίωσε τις νέες ανάγκες των έργων και πρότεινε την υλοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων για την επίτευξη των στόχων της Ενέργειας και κάθε επιμέρους εξειδίκευσής της.
- Ποσοτικοποίησε τους στόχους των προτεινόμενων δραστηριοτήτων με συγκεκριμένους δείκτες.
- Κοστολόγησε τις προτεινόμενες δραστηριότητες με βάση τα στοιχεία της α' φάσης υλοποίησης των έργων, προσδιορίζοντας τους απαιτούμενους πόρους για την υλοποίηση των έργων.

1.2 Βασικές κατευθύνσεις

Τα έργα που υλοποιήθηκαν κατά την διάρκεια της α' φάσης της Ενέργειας 1.1.1, είχαν έντονο το στοιχείο της καινοτομίας και παρά ορισμένες διαπιστωθείσες ελλείψεις και κενά κατά το σχεδιασμό και την υλοποίησή τους, σε γενικές γραμμές είχαν θετικά αποτελέσματα και αντιμετώπισαν φλέγοντα ζητήματα της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας (πλην της Πράξης για τους Τσιγγανόπαιδες).

Η στρατηγική και οι επιδιωκόμενοι στόχοι για κάθε ομάδα – στόχο, στην προσεχή περίοδο υλοποίησης της Ενέργειας, είναι συνοπτικά οι εξής:

- Στην **«Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»**, ο νέος σχεδιασμός θα κινηθεί σε δύο κύριους άξονες:
 - Στήριξη των παρεμβάσεων που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα (ΕΠΕΑΕΚ I, α' φάση ΕΠΕΑΕΚ II).
 - Οριζόντια και κάθετη διεύρυνση των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν κατά την α' φάση υλοποίησης του έργου. Η οριζόντια διεύρυνση αφορά στη γενίκευση των παρεμβάσεων στο σύνολο του πληθυσμού της ομάδας στόχου (π.χ. ενισχυτική διδασκαλία στο σύνολο των γυμνασίων με σημαντικό αριθμό μουσουλμάνων μαθητών, περισσότερα ΚΕΣΠΕΜ), ενώ η κάθετη διεύρυνση

αφορά στο σχεδιασμό αντίστοιχων παρεμβάσεων σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο, μεταγυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

- Στην **«Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών»**, ο νέος σχεδιασμός βασίζεται στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και συστηματικού σχεδίου παρέμβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα, με στόχο την αρμονική ένταξη και στην καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, που απειλούνται εμφανώς από κοινωνικό αποκλεισμό. Με το σχεδιασμό αυτό επιδιώκεται η κάθετη και οριζόντια διεύρυνση των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν κατά την α' φάση υλοποίησης της Ενέργειας, έτσι ώστε να καλυφθεί:
 - το μέγιστο δυνατό μέρος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που επιδεικνύουν χαμηλές επιδόσεις και υψηλά ποσοστά διαρροής,
 - η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στην οποία συνεχίζει τις σπουδές του μεγάλο μέρος παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που τελειώνει το Γυμνάσιο,
 - η λυκειακή βαθμίδα, ώστε να διασφαλισθεί η ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.

- Στην **«Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»**, ο προγραμματισμός για την β' φάση υλοποίησης θα πρέπει να επικεντρωθεί στα εξής:
 - Κρίνεται απαραίτητη η συνέχιση και διεύρυνση, με αύξηση και βελτίωση των μέσων εφαρμογής, δεδομένης της περιορισμένης αποτελεσματικότητας και του πραγματικού εύρους των δράσεων, που αναλήφθηκαν ή ολοκληρώθηκαν από τον φορέα υλοποίησης, κατά την α' φάση υλοποίησης της παρέμβασης. Σκοπός αυτής της επιλογής είναι η επίτευξη των ανεκπλήρωτων στόχων της προηγούμενης φάσης και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης.
 - Η μείωση στο ελάχιστο της σχολικής διαρροής στο Δημοτικό και η δημιουργία των προϋποθέσεων και την επιτυχή ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης των τσιγγάνων μαθητών, που μεταβαίνουν στο Γυμνάσιο, αποτελεί επίσης βασικό στόχο της νέας προγραμματικής περιόδου.
 - Έμφαση στον νέο σχεδιασμό δίνεται επίσης: α) στην ανάγκη ενεργούς συμμετοχής φορέων που διαθέτουν εμπειρία σε θέματα που άπτονται της ομάδας στόχου και β) στην ανάγκη βελτίωσης και διεύρυνσης των δράσεων με προσανατολισμό την εκπαιδευτική και την τσιγγάνικη κοινότητα.

- Η «**Παιδεία Ομογενών**» βρίσκεται σήμερα σε ένα ενδιάμεσο στάδιο υλοποίησης. Κατ' αρχάς έχουν μελετηθεί, τεκμηριωθεί και επίσημα καταγραφεί οι ανάγκες της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις κύριες χώρες της Ομογένειας υπό μορφή Θεωρητικού Πλαισίου και Προγραμμάτων Σπουδών. Παρόλο που έχει παραχθεί σημαντικό μέρος του απαραίτητου καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού, υπολείπεται η υλοποίηση ενός σημαντικού μέρους του. Παράλληλα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην χρήση καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού είναι μια διαρκής ανάγκη, για την ικανοποίηση της οποίας απαιτείται συστηματική και όχι πιλοτική, πλέον, αξιοποίηση της τηλεπαιμόρφωσης και των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ). Η συστηματική αξιοποίηση προϋποθέτει περαιτέρω ωρίμανση των επιλογών της ΕΥΔ για την τεχνολογία και τους μηχανισμούς υλοποίησης. Δημιουργήθηκε και λειτούργησε δικτυακός κόμβος που βελτίωσε σημαντικά την επικοινωνία των εκπαιδευτικών κοινοτήτων της ομογένειας. Η λειτουργία και περαιτέρω ανάπτυξη του χρειάζεται να παγιωθεί, ενώ επίσης η χρήση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία χρειάζεται να δώσει έμφαση στην επαφή των μαθητικών κοινοτήτων, αντί της μέχρι τώρα δοθείσης έμφασης στους εκπαιδευτικούς.

1.3 Υποθέσεις και παραδοχές

Κατά την προετοιμασία των Σχεδίων Δράσης αντιμετωπίστηκαν ορισμένες δυσκολίες, επί των οποίων έγιναν συγκεκριμένες υποθέσεις και παραδοχές. Αλλού, δεν λήφθηκε θέση, καθώς το ζήτημα προϋποθέτει ρύθμιση από τη Διοίκηση. Τέτοιες **υποθέσεις ή ανοιχτά ζητήματα καταγράφονται προκαταβολικά**, προκειμένου να είναι σε γνώση αυτών που θα κληθούν να προωθήσουν τα Σχέδια Δράσης.

1.3.1 Μαζική παραγωγή του αναπτυχθέντος εκπαιδευτικού υλικού

Μέχρι στιγμής δεν έχει αποκατασταθεί μία πάγια και αποτελεσματική διαδικασία έγκρισης, μαζικής παραγωγής και διανομής του αναπτυχθέντος υλικού. Χρειάζεται να αποσαφηνιστούν ζητήματα, όπως:

- ποιος είναι ο αρμόδιος φορέας έγκρισης του υλικού διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ή το ΙΠΟΔΕ;
- ο αρμόδιος φορέας έχει την ικανότητα εξέτασης του υποβληθέντος υλικού σε εύλογο χρονικό διάστημα;

Χρειάστηκε επτάμηνη διαδικασία για τμήμα του υποβληθέντος υλικού για το οποίο ολοκληρώθηκε η εγκριτική διαδικασία, ενώ άλλο υποβληθέν υλικό δεν έχει ακόμα εγκριθεί. Η ταχεία έγκριση του αναπτυχθέντος υλικού επείγει, για να μη θέσει σε αμφισβήτηση τη σκοπιμότητα εφαρμογής νέων Πράξεων (2005-08), ως συνέχεια των αξιολογήθεισών.

Στην παρούσα Έκθεση το κόστος αναπαραγωγής του αναπτυχθέντος ήδη εκπαιδευτικού υλικού θεωρήθηκε ότι θα βαρύνει τον Οργανισμό Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων, πλην του πρώτου έτους εφαρμογής, όπου για λειτουργικούς λόγους θεωρήθηκε ότι θα αναπαραχθεί με επιβάρυνση της κάθε Πράξης.

1.3.2 Όρια επέκτασης και διεύρυνσης παρεμβάσεων

Ο καθορισμός των ορίων ορισμένων παρεμβάσεων προϋποθέτει τη γνώση στοιχείων και τάσεων, που βρίσκονται έξω από την εποπτεία του ΥΠΕΠΘ.

- Είναι ώριμες οι συνθήκες για τη διεξόδυση της εκπαίδευσης των ομογενών σε γειτονικές χώρες όπως η Τουρκία και η Αλβανία;
- Είναι τέτοια η παραβατικότητα των νεαρών Τσιγγάνων, μουσουλμάνων, παλιννοστούντων και αλλοδαπών και αντίστοιχος ο βαθμός εγκλεισμού τους σε φυλακές ανηλίκων ή αναμορφωτήρια, ώστε η ενσωμάτωση των αποφυλακισθέντων μελών τους να προϋποθέτει υποστήριξη της εκπαίδευσής τους μέσα στα ιδρύματα περιορισμού τους;

Τέτοιες απαντήσεις πρέπει να προέλθουν από τις αρμόδιες αρχές και ανάλογα με την απάντηση να σχεδιαστεί η μελλοντική παρέμβαση. Το κόστος των Σχεδίων Δράσης, που περιέχονται σε αυτή την Έκθεση, θα πρέπει να αναμορφωθεί σε περιπτώσεις διεύρυνσης, όπως οι αναφερόμενες παραπάνω.

1.3.3 Αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ και της Κοινωνίας της Πληροφορίας που αφορά στο ΥΠΕΠΘ, έχουν αναπτυχθεί ορισμένες πλατφόρμες επικοινωνίας και διακίνησης πληροφορίας. Δύο από αυτές έχουν χρησιμοποιηθεί ήδη για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών της Ομογένειας. Στην περαιτέρω συνέχεια της Ενέργειας 1.1.1, πρέπει η πιλοτική ανάπτυξη της *τηλεπιδόρφωσης* να ενσωματωθεί και να χρησιμοποιηθεί ευρέως στην Πράξη για την εκπαίδευση των παιδιών της Ομογένειας και παράλληλα να δοκιμασθεί η συγκεκριμένη τεχνολογική δυνατότητα και στην κατεύθυνση της *τηλεκπαίδευσης*. Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας προϋποθέτει τη σύγκριση και την επιλογή της προσφορότερης από τις ήδη αναπτυχθείσες εφαρμογές, ανεξάρτητα από τον εκάστοτε παραγωγό του εκπαιδευτικού περιεχομένου. Η εργασία αυτή είναι έξω από τις υποχρεώσεις του αναδόχου. Η ανάγκη της όμως, είναι επιτακτική, καθόσον η επιλογή πρέπει να προηγηθεί της προκήρυξης των Πράξεων ή με κάποιο αποτελεσματικό τρόπο να διασφαλιστεί μέσω της προκήρυξης. Η αξία της βέλτιστης επιλογής υπερβαίνει τα όρια της Πράξης για τους Ομογενείς και αγγίζει το σύνολο των Πράξεων. Τουλάχιστον σε πιλοτικό επίπεδο, πρέπει να εισαχθεί η προσφορότερη τεχνολογική επιλογή για την τηλεπιδόρφωση των εκπαιδευτικών, που βρίσκονται στις πιο απομακρυσμένες, ορεινές ή νησιωτικές περιοχές της χώρας ή ακόμα και

για την πύκνωση της υποστήριξης των ανά την Ελλάδα εκπαιδευτικών, που εκπαιδεύουν τσιγγανόπαιδα, μουσουλμανόπαιδα ή αλλοδαπούς μαθητές. Η μελετητική εργασία που κρίνεται απαραίτητη, θα προσδιορίσει το κόστος που αφορά στη γενίκευση της τηλεπιμόρφωσης. Το κόστος αυτό πρέπει να προστεθεί στον προϋπολογισμό των Σχεδίων Δράσης που περιέχεται στην παρούσα Έκθεση. Ειδική αντιμετώπιση απαιτείται προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στο ΥΠΕΠΘ να αναλάβει τη λειτουργία και διαχείριση της δικτυακής πύλης isocrates, με αποτελεσματικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Για το σκοπό αυτό ενδέχεται να χρειαστεί μεταβατική περίοδος τεχνικής υποστήριξης και μεταφοράς τεχνογνωσίας.

1.3.4 Μοναδιαίο κόστος εκπόνησης βιβλίων

Σημαντική απόκλιση παρατηρείται στο μοναδιαίο κόστος του αναπτυχθέντος στις παρελθούσες Πράξεις εκπαιδευτικού υλικού. Το άνω όριο κόστους προσεγγίζει, χωρίς να υπερβαίνει γενικά, το επίπεδο κόστους που προκύπτει από προκηρύξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (ΠΙ), που επιλεκτικά παρουσιάζονται στο Παράρτημα 8. Το ακριβότερο υλικό παράχθηκε για την εκπαίδευση των παιδιών της ομογένειας και της μουσουλμανικής μειονότητας. Είναι υλικό καινοτόμο στο περιεχόμενο, υλοποιεί τη διαθεματική προσέγγιση, που αποτελεί κατεύθυνση του ΠΙ και ιδιαίτερα προσεγγμένο στη συνολική του εμφάνιση. Είναι υλικό που τμήμα του τουλάχιστον έχει υποβληθεί για έγκριση στο ΠΙ. Ταυτόχρονα το υλικό που αναπτύχθηκε για την εκπαίδευση των αλλοδαπών και παλιννοστούντων είναι αισθητά φθηνότερο. Υπάρχουν ορισμένοι λόγοι που εξηγούν σε ένα βαθμό αυτή τη διαφορά: Η αμοιβή των συντακτών ήταν περιορισμένη, δεδομένου ότι οι συντάκτες ήταν συνεργάτες πολλαπλών καθηκόντων στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης, ορισμένοι εξ αυτών μετανάστες με ενδεχομένως μικρότερες οικονομικές απαιτήσεις. Το πλήθος των παραχθέντων βιβλίων μπορεί να είναι παραπλανητικό επειδή αφορά πολλαπλές εκδόσεις του ίδιου βιβλίου ή διάσπαση του ίδιου αντικειμένου σε πολλαπλά βιβλία ή τεύχη. Σημειώνεται, ότι με ελάχιστες εξαιρέσεις το υλικό αυτό δεν έχει υποβληθεί και κατά συνέπεια δεν έχει εγκριθεί από το ΠΙ. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η απόκλιση μοναδιαίου κόστους είναι υπαρκτή. Ο σύμβουλος έλαβε υπόψη, αλλά δεν περιορίστηκε μόνο, στα ιστορικά στοιχεία προσδιορισμού του μοναδιαίου κόστους. Με την καλύτερη γνώση και κρίση του, άσκησε προσπάθεια σύγκλισης του κόστους αυτού, καθώς και του ανάλογου σε άλλα κέντρα κόστους (επιμόρφωση, αναπαραγωγή).

1.3.5 Δικτυακή συγκρότηση των Τελικών Δικαιούχων

Η εμπέδωση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα και το κοινό περί δικαίου αίσθημα, απαιτούν τη διεύρυνση των ακαδημαϊκών μονάδων που έχουν μέχρι τώρα εμπλακεί στην υλοποίησή της. Εξετάστηκε και απορρίφθηκε ο γεωγραφικός καταμερισμός της συνολικής ευθύνης σε διαφορετικούς τελικούς δικαιούχους, επειδή κατακερματίζει την προσπάθεια για κάθε ομάδα στόχου δημιουργώντας προβλήματα

συντονισμού, ανομοιομορφίας πολιτικής και ετερογένειας του αναπτυσσόμενου εκπαιδευτικού υλικού. Προκρίθηκε η ανάληψη της ευθύνης από ενιαίο τελικό δικαιούχο για κάθε ομάδα στόχου, με έναν κεντρικό υπεύθυνο, επικεφαλής δικτύου φορέων που είναι επιλέξιμοι κατά το ισχύον Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Προτείνεται να ληφθεί σοβαρά υπόψη, η συνεργασία με κοινωνικούς φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή φορείς αποτελεσματικής διαχείρισης (ΤΠΕ, management), που θα θεραπεύσουν τις σημειωθείσες αδυναμίες εφαρμογής. Επίσης, προτείνεται η Διαχειριστική Αρχή να καταστήσει σαφές στις προκηρύξεις (τουλάχιστον για τους Τσιγγάνους) ότι, επιφυλάσσεται να επιβάλει υπαγωγή προτάσεων μερικότερης στόχευσης στο καταρχήν προκρινόμενο δίκτυο τελικού δικαιούχου. Αυτό θα επιτρέψει να εφαρμοσθούν ενδιαφέρουσες παρεμβάσεις με τοπικό ή ειδικό χαρακτήρα, χωρίς να διακυβεύεται η συνολική συνοχή και ο ενιαίος χαρακτήρας της παρέμβασης.

1.3.6 Ολοκλήρωση παραλαβής αναπτυχθέντος υλικού και εξοπλισμού προγενέστερων Πράξεων

Πρέπει να παραληφθεί άμεσα από την ΕΥΔ το σύνολο του εξοπλισμού που έχει προμηθευτεί κατά την υλοποίηση των προγενέστερων Πράξεων (π.χ. μουσικά όργανα), καθώς και το πρότυπο κάθε εκροής (ηλεκτρονική μορφή αναπτυχθέντος εκπαιδευτικού υλικού). Η παραλαβή πρέπει να ολοκληρωθεί πριν το οικονομικό κλείσιμο των έργων και να εξαγγελθεί ότι θα τεθεί αφενός στην κρίση του αρμόδιου φορέα έγκρισης (ΠΙ ή ΙΠΟΔΕ) κι αφετέρου ότι θα διατεθεί και θα αποτελεί καταρχήν υποχρέωση για χρήση από τους νέους τελικούς δικαιούχους που θα επιλεγούν. Αν και τυπικό, το ζήτημα διευκολύνει την ουσιαστική κατανόηση από κάθε ενδιαφερόμενο ότι το ΕΠΕΑΕΚ δεν επιτρέπεται να επαναχρηματοδοτήσει την ανάπτυξη νέου εκπαιδευτικού υλικού, εφόσον αντίστοιχο έχει ήδη παραχθεί στο πλαίσιο των προγενέστερων πράξεων του ΕΠΕΑΕΚ I και II. Επιτρέπει επίσης την καταγραφή και την ενημέρωση για το διαθέσιμο εξοπλισμό που έχει σωρευτεί από τις προγενέστερες Πράξεις, αν και δεν έχει με απόλυτα τυπικό και ανιχνεύσιμο τρόπο παραδοθεί ως όφειλε.

1.3.7 Διεύρυνση των καινοτομικών παρεμβάσεων

Η εξασφάλιση της συγχρηματοδότησης από το ΕΚΤ, κυρίως κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο, θα επηρεαστεί από τη διαρκή εισαγωγή καινοτόμων πρακτικών στις εκπαιδευτικές διαδικασίες των ομάδων – στόχων. Η παγίωση της τηλεπιμόρφωσης, που αναφέρθηκε προηγούμενα, εξυπηρετεί και αυτό το σκοπό. Μία άλλη καινοτομία, για την αναγκαιότητα της οποίας συνηγορούν τα ευρήματα της έρευνας πεδίου στους μαθητές, είναι η εισαγωγή δεύτερου εκπαιδευτικού στην τάξη. Η πολλαπλότητα των αναγκών της διαπολιτισμικής προσέγγισης - που δεν εξαντλείται μόνο στην πολλαπλότητα των μητρικών γλωσσών των μαθητών - επιτάσσει τη συνδρομή της διδασκαλίας με δεύτερο εκπαιδευτικό,

κατά προτίμηση χρήστη της γλώσσας μίας από τις κύριες ομάδες αλλοδαπών ή παλιννοστούντων μαθητών (αλβανική ή ρωσική). Το κόστος του δεύτερου δασκάλου δεν έχει περιληφθεί, επειδή προϋποθέτει πολιτική έγκριση να περιληφθεί μια τέτοια καινοτομία.

1.4 Σύγκριση ποσοτήτων σχεδιασμού

Ο Πίνακας 1-1 περιέχει τιμές των δεικτών του Μέτρου 1.1, που αφορούν στο σχεδιασμό των προσεχών παρεμβάσεων της Ενέργειας 1.1.1. για την περίοδο 2005-08. Οι δείκτες εμφανίζονται τόσο σε αναλυτική μορφή σε επίπεδο Πράξης, όσο και σε αθροιστική μορφή στο επίπεδο της Ενέργειας, για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, όπως εξειδικεύεται στα Σχέδια Δράσης κάθε Πράξης. Διευκρινίζεται ότι τα προς εκπόνηση βιβλία μπορεί να είναι και προσαρμογές ήδη εκπονηθέντων για άλλη ομάδα.

Πίνακας 1-1: Δείκτες ανά ομάδα – στόχο της Ενέργειας 1.1.1

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ	ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ	ΟΜΟΓΕΝΕΙΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝ.	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	4.000	1724	10.000	1.495	17.219
ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Α/ΩΡΕΣ	60.000	79.794	150.000	74.375	364.169
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΓΡ/ΤΩΝ	200	235	500	80	1.015
ΕΠΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	9.000	45.000	70.000	15.656	139.656
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ (ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ)	ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΓΡ/ΤΩΝ	600	0	2.700	825	4.125
ΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΕΠΩΦΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΔΟΜΩΝ	400	300	3.000	260	3.960
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ (ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ)	ΑΡΙΘΜΟΣ	30	7	10	3	50
ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΡΓΩΝ	80	17	20	10	127
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΤΙΤΥΠΩΝ	80.000	17.000	100.000	80.190	277.190
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ-ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	Α/ΜΗΝΕΣ				85	85

2. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ

2.1 Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης

2.1.1 Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ Ι

Η Θράκη συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης πληθυσμών χωρίς απολυτήριο γυμνασίου. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει το χαμηλότερο μέσο όρο ετών εκπαίδευσης (7,65) από όλες τις Περιφέρειες της χώρας (μέση τιμή 8,78), τόσο στους άρρενες (8,12 : 9,11 για το σύνολο της χώρας), όσο και στις θήλειες (7,18 : 8,46). Το γεγονός σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας. Ειδικότερα, ο Πομακικός πληθυσμός, ο οποίος είναι ο πλέον απομονωμένος γεωγραφικά και κοινωνικά, συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά μη ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα που εφαρμόζεται στη μουσουλμανική μειονότητα, και ειδικότερα στην πρωτοβάθμια βαθμίδα, εξασφαλίζει και προάγει την ελεύθερη πολιτισμική και γλωσσική έκφραση των μελών της. Ταυτόχρονα όμως, αποτυγχάνει να εφοδιάσει τα μέλη της μειονότητας με τις απαιτούμενες γνώσεις και ικανότητες για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την ενσωμάτωσή τους στην ευρύτερη κοινωνία.

Τα παιδιά της μειονότητας δύσκολα ολοκληρώνουν τον κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ή τον ολοκληρώνουν με χαμηλό επίπεδο ελληνομάθειας και δεν είχαν, μέχρι πρόσφατα, πιθανότητες να εισαχθούν με τη διαδικασία των γενικών εισαγωγικών εξετάσεων στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εκπαιδευτική αυτή υστέρηση των παιδιών της μειονότητας, εκδηλώνεται αργότερα ως υστέρηση των μελών της μειονότητας σε δυνατότητες και ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή του τόπου και ως αδυναμία ενσωμάτωσής τους στην ευρύτερη κοινωνία.

Ενδείξεις για τη μερική, τουλάχιστον, αποτυχία του εφαρμοζόμενου εκπαιδευτικού συστήματος στη μουσουλμανική μειονότητα, αποτελούν τα ακόλουθα:

- Τα παιδιά της μειονότητας με τη συμπλήρωση της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν γνωρίζουν καλά την ελληνική γλώσσα.
- Υπάρχει σημαντική διαρροή του μουσουλμανικού μαθητικού πληθυσμού κατά τη μετάβαση του από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Ένα περιορισμένο ποσοστό μαθητών της μειονότητας ολοκληρώνει με επιτυχία όλο τον κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Το ποσοστό σχολικής αποτυχίας για τους μουσουλμάνους μαθητές είναι υψηλό.

- Περιορισμένος αριθμός μαθητών της μειονότητας (και αυτό τα τελευταία μόνο χρόνια) συνεχίζει την εκπαίδευσή του στην τριτοβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης.

Η ελληνική πολιτεία, επιθυμώντας να αντιμετωπίσει ως ένα βαθμό το ορατό και σημαντικό πλέον πρόβλημα της περιορισμένης ελληνομάθειας των παιδιών της μειονότητας, αλλά και γενικότερα το σύνολο των προβλημάτων του ελληνόφωνου προγράμματος της μειονοτικής εκπαίδευσης, προχώρησε, το 1996, στην κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων».

2.1.2 Εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη μειονοτική εκπαίδευση των Μουσουλμάνων της Θράκης αποτελείται από δεσμευτικούς για την Ελλάδα κανόνες, οι οποίοι προσδιορίζονται από διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων των ανθρώπων, από κανόνες που δεσμεύουν διμερώς Ελλάδα και Τουρκία (Συνθήκη της Λοζάννης και σχετικές ελληνοτουρκικές συμφωνίες) καθώς και ένα σύνολο ειδικών και γενικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν σε εκτέλεση των ανωτέρω.

Οι διατάξεις της Συνθήκης της Λοζάννης έχουν αυξημένη τυπική ισχύ και υπερισχύουν έναντι κάθε προγενέστερου ή μεταγενέστερου ελληνικού νόμου. Η Συνθήκη αναφέρεται στις μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας και στις μουσουλμανικές μειονότητες της Ελλάδας και ρυθμίζει τα δικαιώματα σχετικά με την έκφραση της θρησκευτικής ελευθερίας, καθώς και ζητήματα προστασίας της γλωσσικής ετερότητας των μειονοτήτων.

Στο πλαίσιο της δημόσιας εκπαίδευσης η Συνθήκη ορίζει τα εξής:

- Το κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση παροχής παιδείας στη γλώσσα των μουσουλμάνων στα δημοτικά σχολεία.
- Υποχρεωτική διδασκαλία και της επίσημης γλώσσας και διδασκαλία ορισμένων μόνο μαθημάτων σε αυτή.
- Δικαίωμα ίδρυσης και διαχείρισης σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από τα μέλη της μειονότητας ή από αντιπροσωπευτικά όργανά της.
- Το μάθημα των θρησκευτικών στα μειονοτικά σχολεία περιλαμβάνει την ερμηνεία του Κορανίου, την Ισλαμική ηθική και την ιστορική εξέλιξη του Ισλάμ.

Με βάση επομένως της Συνθήκης της Λοζάννης, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να παρέχει ειδική εκπαίδευση στις μουσουλμανικές μειονότητες στη μητρική τους γλώσσα μόνο στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το ειδικό μειονοτικό καθεστώς επεκτάθηκε μερικώς και στη μέση εκπαίδευση, καθώς η υποχρεωτική εκπαίδευση έχει καθορισθεί σε διεθνές επίπεδο στα εννέα έτη.

Στις παραγράφους που ακολουθούν παρουσιάζονται, ομαδοποιημένα σε θεματικές ενότητες, τα σημαντικότερα σημεία του θεσμικού πλαισίου που διέπει την μειονοτική εκπαίδευση.

Ίδρυση και Λειτουργία Μειονοτικών σχολείων

Για την ίδρυση μειονοτικού σχολείου απαιτείται άδεια από τον οικείο Νομόρχη (κατόπιν έγκρισης του ΥΠΕΠΘ), αφού προηγουμένως κατατεθεί στον αρμόδιο επιθεωρητή μουσουλμανικών σχολείων σχετική αίτηση γονέων ή κηδεμόνων.

Η διαχείριση των υποθέσεων του σχολείου ανατίθεται σε τριμελή σχολική εφορεία, η οποία αποτελείται από γονείς ή κηδεμόνες των μαθητών και συγκροτείται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

Στα μειονοτικά πρωτοβάθμια σχολεία τοποθετείται μουσουλμάνος διευθυντής και χριστιανός υποδιευθυντής. Η εποπτεία των μειονοτικών σχολείων ανατίθεται στο ΥΠΕΠΘ, τον ουσιαστικό όμως έλεγχο ασκεί το Συντονιστικό Γραφείο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Μειονοτικής Εκπαίδευσης (συντονιστικές και εποπτικές αρμοδιότητες).

Σε ότι αφορά την δευτεροβάθμια μειονοτική εκπαίδευση, έχουν ιδρυθεί δύο μειονοτικά γυμνάσια / λύκεια (ένα στη Κομοτηνή και ένα στη Ξάνθη).

Παράλληλα λειτουργούν και δύο ιεροσπουδαστήρια (ένα στην Κομοτηνή και ένα στον Εχίνο) για την εκπαίδευση θρησκευτικών λειτουργών των μουσουλμάνων.

Μαθητές

Η φοίτηση των μουσουλμανοπαίδων σε μειονοτικό σχολείο δεν είναι υποχρεωτική. Απαγορεύεται όμως η φοίτηση σε αυτά μαθητών «Ελλήνων το γένος».

Η δυσαναλογία του αριθμού αποφοίτων των δημοτικών σχολείων προς τις θέσεις που προσφέρονται στην Α' Γυμνασίου των δύο μειονοτικών γυμνασίων οδήγησε στην υιοθέτηση του συστήματος της κλήρωσης μεταξύ των αιτούντων (ρύθμιση η οποία δεν έχει πλέον εφαρμογή στη πράξη).

Εκπαιδευτικοί

Στα μειονοτικά σχολεία συνυπάρχουν χριστιανοί και μουσουλμάνοι εκπαιδευτικοί, απόφοιτοι διαφορετικών σχολών, με διάφορες μορφές εργασιακής σχέσης.

Οι μουσουλμάνοι δάσκαλοι, απόφοιτοι της ΕΠΑΘ, διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι με απόφαση του Νομόρχη και ύστερα από πρόταση του Συντονιστή Μειονοτικών Σχολείων. Οι συμβασιούχοι ιδιωτικού δικαίου μουσουλμάνοι δάσκαλοι τοποθετούνται για ένα έως τρία χρόνια ύστερα από έγκριση του αρμόδιου Νομόρχη. Η μισθοδοσία τους επιβαρύνει τα ταμεία των μειονοτικών σχολείων. Ως δάσκαλοι και καθηγητές μπορούν να εργασθούν για

προσδιορισμένο χρόνο και τούρκοι υπήκοοι, γνωστοί ως «μετακλητοί», στο πλαίσιο της διακρατικής αμοιβαιότητας.

Οι δάσκαλοι στα μειονοτικά σχολεία λαμβάνουν ειδικό επίδομα.

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Η ιδιαιτερότητα του περιεχομένου του εκπαιδευτικού προγράμματος, εκτός από τη θρησκευτική παιδεία, αφορά κυρίως τη γλώσσα διδασκαλίας. Το πρόγραμμα διδασκαλίας συνδυάζει την αποκλειστική διδασκαλία της μειονοτικής γλώσσας (μητρική γλώσσα για ένα μεγάλο μέρος των παιδιών), τη διδασκαλία των επί μέρους μαθημάτων στη μειονοτική γλώσσα, την εκμάθηση της επίσημης γλώσσας αλλά και τη διδασκαλία ορισμένων μόνο μαθημάτων σε αυτήν. Στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία διδάσκεται στα ελληνικά η ιστορία, η μελέτη περιβάλλοντος, η γεωγραφία, η κοινωνική & πολιτική αγωγή και η γλώσσα και στα τούρκικα τα θρησκευτικά, τα μαθηματικά, η φυσική, η χημεία, η γυμναστική, τα τεχνικά, η ωδική και η γλώσσα. Η καθιέρωση της διδασκαλίας της μελέτης περιβάλλοντος στα ελληνικά, ανέτρεψε την ισορροπία των ωρών διδασκαλίας μεταξύ των δύο γλωσσών σε βάρος των τούρκικων, αντίθετα με τα οριζόμενα στο ελληνοτουρκικό μορφωτικό Πρωτόκολλο του 1968.

Επίσης, δεν έχει ρυθμιστεί η διδασκαλία της μουσικής, γυμναστικής, χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και της ξένης γλώσσας, η οποία γίνεται σήμερα σε πολλά μειονοτικά σχολεία από χριστιανούς εκπαιδευτικούς, με αποτέλεσμα τη διδασκαλία τους στα ελληνικά.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Για τους μαθητές της μειονότητας προβλέπεται ειδικό ποσοστό εισαγωγής στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, το οποίο ορίστηκε στο 0,5% επί του αριθμού των εισακτέων (ρύθμιση του 1996).

Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης

Η ΕΠΑΘ ιδρύθηκε το 1968, είναι διετούς φοίτησης και σε αυτήν εκπαιδεύονται οι μουσουλμάνοι δάσκαλοι. Στη ΕΠΑΘ εισάγονται μετά από εισαγωγικές εξετάσεις σπουδαστές που προέρχονται από τη μουσουλμανική μειονότητα. Οι απόφοιτοι της ΕΠΑΘ διορίζονται δάσκαλοι του τουρκόφωνου προγράμματος στα δημοτικά μειονοτικά σχολεία.

2.1.3 ΕΠΕΑΕΚ I και η περίοδος μέχρι το 2002

Με το πρόγραμμα Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, κατά το διάστημα 1997-2000, επιτεύχθηκε μεταστροφή μέρους του εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας υπέρ της ένταξης και εκπαίδευσης των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας, ευαισθητοποιήθηκε και διαμόρφωσε θετική στάση απέναντι

στο σχολείο, ένα σημαντικό μέρος των μουσουλμάνων γονέων και βελτιώθηκε αισθητά η ελληνομάθεια των μουσουλμάνων μαθητών.

Οι παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I είχαν ως βασικό στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης στο μειονοτικό δημοτικό σχολείο και αφορούσαν κυρίως στα εξής:

- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού κατάλληλου για τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας. Εκδίδονται πλέον από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (ΟΕΔΒ) και μοιράζονται από τον Οκτώβριο του 2000 στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση του νέου εκπαιδευτικού υλικού καθώς και σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Το όλο εγχείρημα έτυχε ευρείας αποδοχής από την μειονότητα, στα πλαίσια μιας γενικότερα θετικής συγκυρίας τόσο γύρω από τα ελληνοτουρκικά όσο και γύρω από τις σχέσεις κράτους - μειονότητας. Από την πλευρά της πλειονότητας οι αντιδράσεις ήταν ποικίλες και αντιφατικές, καθώς δημιουργούσε προϋποθέσεις για αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης.

Η αναμόρφωση του ελληνόφωνου κομματιού της μειονοτικής εκπαίδευσης στη Θράκη, που επιχειρήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, είχε και έχει προβλήματα εφαρμογής. Σημαντικές καθυστερήσεις στην εκτύπωση και διανομή των εγχειριδίων, κακή χρήση των εγχειριδίων από δασκάλους που δεν έχουν επιμορφωθεί κ.α. Το κυριότερο όμως είναι ότι η εφαρμογή της προϋποθέτει, κατ' αρχήν, μια θετική στάση απέναντι στην φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και βεβαίως μια συνολικότερα θετική στάση απέναντι στη μειονότητα και το μειονοτικό ζήτημα γενικότερα.

2.1.4 Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 - 2004

Ως συνέχεια του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, εντάχθηκε στο ΕΠΕΑΕΚ II αντίστοιχη Πράξη, με βασικό στόχο την αρμονική ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.

Οι παρεμβάσεις που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν κατά το διάστημα 2002-2004 συμπλήρωσαν τις παρεμβάσεις που εκτελέστηκαν στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ I, οι οποίες αφενός επεκτάθηκαν και κάλυψαν μεγαλύτερο μέρος της ομάδας στόχου, αφετέρου απέκτησαν συστημικό χαρακτήρα και αντιμετώπισαν πιο ολοκληρωμένα τα ιδιαίτερα προβλήματα που οδηγούν τα μέλη της μειονότητας σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Ειδικότερα, στην α' φάση της Πράξης υλοποιήθηκε ένα σύνολο από παρεμβάσεις οι οποίες συνοψίζονται στα εξής:

1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Συνέχιση και στήριξη του αντίστοιχου έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I με:
 - επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών,
 - ευαισθητοποίηση των σχολικών συμβούλων και των στελεχών του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης,
 - παρεμβάσεις που διευκολύνουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας,
 - παρεμβάσεις που διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ σχολείου και οικογένειας,
 - παρεμβάσεις που συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση των μειονοτικών γονέων.
2. Δευτεροβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση: Για το γυμνάσιο έμφαση δόθηκε στη βελτίωση της ελληνομάθειας και της γενικότερης επίδοσης των μαθητών, με απώτερο στόχο την εξασφάλιση της γενίκευσης του υποχρεωτικού σχολείου. Ειδικότερα υλοποιήθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:
 - επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών,
 - παροχή συμβουλευτικής βοήθειας για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας,
 - δημιουργία καινοτόμου, συμπληρωματικού και εναλλακτικού εκπαιδευτικού υλικού για το Γυμνάσιο, κατάλληλου για τους μαθητές της μειονότητας.

Το σύνολο των παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από την Πολιτεία για την επίλυση των προβλημάτων στο τομέα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, αντικατέστησαν ορισμένες, αλλά όχι όλες, τις προβληματικές καταστάσεις και συνέβαλαν στην άρση της ανεπάρκειας του εκπαιδευτικού συστήματος που εφαρμόζεται στους μουσουλμανόπαιδες.

Ειδικότερα, η εφαρμογή των παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν στο πλαίσιο της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» εκτιμάται ότι είχε θετικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας, οι οποίες συνίστανται στα εξής:

- Βελτίωση της προφορικής και γραπτής γνώσης της ελληνικής γλώσσας.
- Βελτίωση της σχολικής επίδοσης μέρους των μαθητών.
- Μείωση της σχολικής διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση.
- Ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης και των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Ευαισθητοποίηση των μειονοτικών γονέων και αύξηση του ενδιαφέροντος τους για τη σχολική επιτυχία των παιδιών τους.

Οι επιπτώσεις των παρεμβάσεων της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», που ολοκλήρωσε επιτυχώς το πρώτο στάδιο εφαρμογής τους, είναι εμφανής σε ότι αφορά τους μακροπρόθεσμους στόχους για αρμονική ένταξη των μουσουλμανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία και την αποφυγή αποκλεισμού τους από την αγορά εργασίας. Οι υφιστάμενες ανάγκες, οι οποίες αφορούν στην ποσότητα των παρεμβάσεων (π.χ. επιμόρφωση μεγαλύτερου μέρους των εκπαιδευτικών, περισσότερα κέντρα στήριξης του προγράμματος, ενισχυτική διδασκαλία σε περισσότερα σχολεία) καθώς και την επέκταση των παρεμβάσεων σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (π.χ. προσχολική, τριτοβάθμια), επιβάλλουν τη **συνέχιση και διεύρυνση της Πράξης**. Ταυτόχρονα, καθιστούν ιδιαίτερα σημαντικό το **συντονισμό και συνεργασία** των παρεμβάσεων της Πράξης με δράσεις τόσο του ΕΠΕΑΕΚ και άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όσο και άλλων που έχουν ενσωματωθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας και χρηματοδοτούνται από τον εθνικό προϋπολογισμό.

2.2 Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής

2.2.1 Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση παιδιών μειονοτικών πληθυσμών

2.2.1.1 Διεθνές Θεσμικό Πλαίσιο

Σε διεθνές επίπεδο συναντάμε μια σειρά Συνθηκών και Οδηγιών που καλύπτουν πτυχές του θέματος της εκπαίδευσης των παιδιών μειονοτικών πληθυσμών. Οι κυριότερες από αυτές παρουσιάζονται παρακάτω:

- Η Συνθήκη της UNESCO κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση (1960). Αναγνωρίζει το δικαίωμα εθνικών μειονοτήτων να διενεργούν δικές τους εκπαιδευτικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου και τη δημιουργία σχολείων, εφόσον οι δραστηριότητες αυτές δεν δυσχεραίνουν την κατανόηση και την αφομοίωση της κουλτούρας και της γλώσσας της χώρας φιλοξενίας και εφόσον η εγγραφή στα σχολεία αυτά είναι προαιρετική.
- Διεθνής συνθήκη για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966). Το άρθρο 27 της Συνθήκης αναφέρει ότι στα κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στα μέλη των μειονοτήτων αυτών να κάνουν χρήση της γλώσσας τους.
- Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών (1992) για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες. Το άρθρο 4.3. της Διακήρυξης αναφέρει ότι τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα έτσι ώστε, όπου είναι δυνατό, τα άτομα που ανήκουν σε μειονότητες να έχουν επαρκείς ευκαιρίες μάθησης της μητρικής τους γλώσσας. Επίσης το άρθρο 4.4

αναφέρει ότι τα κράτη, όπου χρειάζεται, θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης, προκειμένου να ενισχυθεί η γνώση της ιστορίας, της παράδοσης, της γλώσσας και του πολιτισμού των μειονοτικών πληθυσμών που διαμένουν σε αυτά.

- Συνθήκη για την προστασία Εθνικών Μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης (1994): Με το άρθρο 14 αναγνωρίζεται το δικαίωμα κάθε ατόμου που ανήκει σε κάποια εθνική μειονότητα, να μαθαίνει τη γλώσσα της μειονότητας αυτής. Επιπρόσθετα, σε περιοχές όπου παραδοσιακά διαμένουν εθνικές μειονότητες και εφόσον υπάρχει ανάλογη ζήτηση, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα μέλη της εθνικής μειονότητας έχουν τη δυνατότητα να διδαχθούν τη γλώσσα τους στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.
- Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρώπης περί Εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Η Οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ενεργήσουν για την καταπολέμηση των φυλετικών ή εθνικών διακρίσεων στην εκπαίδευση.

2.2.1.2 Εθνικές πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Στις χώρες της Ευρώπης με μεγάλους μειονοτικούς πληθυσμούς εφαρμόζονται εθνικές πολιτικές για την εκπαίδευση των παιδιών των πληθυσμών αυτών. Οι κυριότερες περιπτώσεις χωρών με σαφείς εθνικές πολιτικές για την εκπαίδευση παιδιών που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες είναι οι ακόλουθες.

Εκπαίδευση εθνικών μειονοτήτων στη Ρουμανία

Σύμφωνα με το νόμο για την Εκπαίδευση του 1995, το δικαίωμα στην εκπαίδευση διασφαλίζεται για όλους τους πολίτες της Ρουμανίας. Ο νόμος αυτός είναι σε αντίθεση με τη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις σχετικές υποχρεώσεις της χώρας. Σύμφωνα με αυτές κάθε παιδί εντός της Ρουμανικής επικράτειας έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στις εθνικές μειονότητες, δίνεται το δικαίωμα διδασκαλίας στη μητρική τους γλώσσα, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ανάγκες κάθε κοινότητας, δίνεται το δικαίωμα σε εθνικές μειονότητες να δημιουργήσουν τμήματα ή σχολικές μονάδες όπου η διδασκαλία γίνεται στην μητρική τους γλώσσα. Παρόλα αυτά, το πρόγραμμα εκπαίδευσης πρέπει υποχρεωτικά να είναι κοινό σε όλα τα σχολεία ανεξαρτήτως γλώσσας. Με δεδομένο λοιπόν ότι τα σχολικά βιβλία είναι κοινά για όλους, κατά τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για την αναμόρφωσή τους προκειμένου η διδακτέα ύλη να είναι καλύτερα προσαρμοσμένη στις ανάγκες των εθνικών μειονοτήτων.

Σε γενικές γραμμές, γίνεται φανερό ότι οι εθνικές πολιτικές που εφαρμόζονται στον τομέα της εκπαίδευσης εθνικών μειονοτήτων έχουν ως κύριο άξονα την «βίαιη» ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία, μέσα από μέτρα που δεν προωθούν την πολιτισμική ετερότητα αλλά μάλλον

ενισχύουν την πολιτισμική ταύτιση και αφομοίωση των εθνικών μειονοτικών πληθυσμών με τους γηγενείς πληθυσμούς, ή τον κοινωνικό αποκλεισμό τους. Ιδιαίτερα όσον αφορά το θέμα της γλώσσας, η πολιτική αυτή κατεύθυνση γίνεται ιδιαίτερα αισθητή μέσα από τα εκπαιδευτικά μέτρα που εφαρμόζονται.

Εκπαίδευση εθνικών μειονοτήτων στην Π.Γ.Δ. Μακεδονία

Το σύνταγμα του 1991 βάζει σαφείς περιορισμούς στη δυνατότητα δημιουργίας και λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων από εθνικές μειονότητες, γεγονός που είναι αντίθετο με την κοινοτική και διεθνή νομοθεσία. Παρόλα αυτά, το σύνταγμα αναφέρει ότι όλοι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, η εκπαίδευση παρέχεται σε όλους, υπό ίσους όρους, και η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και δωρεάν. Εφόσον υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί στη λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, η δημόσια εκπαίδευση πρέπει υποχρεωτικά να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του συντάγματος προκειμένου να πληρούνται οι διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην πράξη, στις περιοχές όπου η Αλβανική και Τούρκικη μειονότητα δεν ήταν ικανοποιημένες με την παρεχόμενη εκπαίδευση στην Αλβανική ή Τούρκικη γλώσσα και επιχείρησαν την ίδρυση ειδικών εκπαιδευτηρίων, η λειτουργία τους διακόπηκε από την αστυνομία.

Το σύνταγμα του 1991 προβλέπει πως τα μέλη των εθνικών μειονοτήτων έχουν δικαίωμα εκπαίδευσης στην γλώσσα τους. Στα σχολεία όπου η διδασκαλία γίνεται στη γλώσσα κάποιας μειονότητας, η γλώσσα της ΠΓΔΜ διδάσκεται παράλληλα. Για την εφαρμογή του σχετικού νόμου, πολλά σχολεία λειτουργούν με βάρδιες κατά τις οποίες γίνεται η διδασκαλία στις γλώσσες των διαφόρων μειονοτήτων. Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται διστακτικότητα του κράτους στην εφαρμογή της διγλωσσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Εκπαίδευση εθνικών μειονοτήτων στην Εσθονία

Στην Εσθονία, οι βασικές πολιτικές που ορίζουν την εκπαίδευση των κατοίκων ξένης - κύρια ρώσικης - καταγωγής, περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα «Ενσωμάτωση στην Εσθονική Κοινωνία 2000-2007». Το πρόγραμμα δίνει έμφαση στην «επιβίωση» του εσθονικού έθνους, πολιτισμού και γλώσσας δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στο ρόλο της εκπαίδευσης. Στοχεύει στη δημιουργία μίας γενιάς αλλοδαπών, που να κάνουν ενεργή χρήση της εσθονικής γλώσσας και είναι αφοσιωμένη στις αξίες της εσθονικής κοινωνίας αλλά παράλληλα διατηρούν την εθνική τους ταυτότητα και κουλτούρα. Έχει γίνει αποδεκτό ότι η επίτευξη των παραπάνω στόχων μπορεί να προέλθει μόνο μέσω της εκμάθησης της εσθονικής γλώσσας και κουλτούρας.

Το κρατικό πρόγραμμα ενσωμάτωσης περιλαμβάνει πέντε υποπρογράμματα εκ των οποίων τα δύο επικεντρώνονται στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό των εθνικών μειονοτήτων. Για τις χρονιές 2003-04 τα υποπρογράμματα αυτά αντιστοιχούσαν περίπου στο 70% της συνολικής

χρηματοδότησης του έργου. Συνολικά το εθνικό πρόγραμμα ενσωμάτωσης χρηματοδοτείται και από εξωτερική βοήθεια στην οποία περιλαμβάνονται κονδύλια από το πρόγραμμα PHARE της Ε.Ε.

Παρά την υλοποίηση του προγράμματος ενσωμάτωσης, όπως επισημάνθηκε και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην χρήση της γλώσσας στην εκπαίδευση και στους χώρους εργασίας, κινδυνεύει να οδηγήσει στην περιθωριοποίηση ρωσικής μειονότητας και στη δημιουργία ενός κλίματος έντασης.

Εκπαίδευση εθνικών μειονοτήτων στη Λετονία

Σύμφωνα με το σύνταγμα της χώρας, άτομα που ανήκουν σε μειονότητες, έχουν το δικαίωμα να διατηρούν και να αναπτύσσουν τη γλώσσα και την πολιτιστική τους ταυτότητα. Στα πλαίσια της Συνθήκης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η χώρα έχει δεσμευθεί για την προστασία των δικαιωμάτων στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά χωρίς καμία διάκριση. Στο θέμα αυτό, το αντίστοιχο εθνικό θεσμικό πλαίσιο είναι ασαφές και αντικρούεται με διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας.

Η διδασκαλία σε ξένες γλώσσες επιτρέπεται σε ιδιωτικά σχολεία και σε δημόσια σχολεία όπου υπάρχουν προγράμματα εκπαίδευσης για μειονότητες. Ο νόμος που αφορά στη γενική εκπαίδευση, επιτρέπει το συνδυασμό του προγράμματος για τη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση με προγράμματα εκπαίδευσης μειονοτήτων, αλλά αυτό σε καμία περίπτωση δεν διασφαλίζει τη διδασκαλία στις γλώσσες των μειονοτήτων. Συμπληρωματική νομοθεσία προβλέπει τη σταδιακή απομάκρυνση από την επίσημη ενδοσχολική διδασκαλία όλων των υπολοίπων γλωσσών, πέραν της λετονικής. Η πολιτική αυτή προκάλεσε πολλές αντιδράσεις από τη διεθνή κοινότητα και δεν εφαρμόζεται από τη σημερινή κυβέρνηση.

Από το 1996 και με χρονικό ορίζοντα έως και το 2006, εφαρμόζεται το εθνικό Πρόγραμμα για την Εκμάθηση της Λετονικής Γλώσσας, με χρηματοδότηση των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Programme), της Ε.Ε. μέσω του PHARE και της Λετονικής κυβέρνησης. Το Πρόγραμμα αναπτύχθηκε προκειμένου να υποστηρίξει τους μη-Λετονούς στην εκμάθηση της Λετονικής γλώσσας, μέσω της ενίσχυσης της διδασκαλίας σε ενήλικες και σε μαθητές στα μη-Λετονικά σχολεία.

2.2.2 Έργα για την κοινωνική ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων

Στις χώρες, των οποίων οι εθνικές πολιτικές περιγράφηκαν, εφαρμόζονται έργα χρηματοδοτούμενα κυρίως από την Ε.Ε. που στοχεύουν στην κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτικών πληθυσμών, μέσα από παρεμβάσεις στον τομέα της εκπαίδευσης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα κυριότερα από αυτά. Από τα έργα αυτά δεν προκύπτει κάποιο παράδειγμα καλής πρακτικής που να ξεχωρίζει για το εύρος των παρεμβάσεων του ή/και τον καινοτομικό του χαρακτήρα.

Πίνακας 2-1: Έργα για την κοινωνική ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων

Τίτλος Δράσης / Έργου	Χώρα εφαρμογής / Πηγή χρηματοδότησης	Διάρκεια	Π/Υ (€)	Σύντομη περιγραφή
Social integration and language training programme for ethnic minorities in Estonia	Εσθονία / PHARE		4.540.000	<p>Κύρια προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η υποστήριξη μέσω του προγράμματος στην προσπάθειά της χώρας να ενσωματώσει τους αλλοδαπούς (πρακτικά: τη ρώσικη μειονότητα που διαμένει στη χώρα), κυρίως μέσω της εκμάθησης της Εσθονικής γλώσσας. Το έργο αυτό βασίζεται σε προηγούμενα έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το PHARE και ξεκίνησαν να υλοποιούνται το 1995 και περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:</p> <p>Υποστήριξη στην εκμάθηση της εσθονικής γλώσσας εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, μέσω της παραγωγής κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, της δημιουργίας ειδικών προγραμμάτων διδασκαλίας και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.</p> <p>Λειτουργία «γλωσσικών εργαστηρίων» και προμήθεια κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για τις βιβλιοθήκες</p> <p>Υποστήριξη της εκμάθησης της γλώσσας για τους ενήλικες και κυρίως για τις μειονεκτούσες ομάδες. Αυτό επιτυγχάνεται και μέσω επιδότησης των μαθημάτων γλώσσας.</p> <p>Δημοσιότητα του προγράμματος μέσω των ΜΜΕ και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης γύρω από το θέμα της κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Επίσης παρέχεται τεχνική βοήθεια στο Ίδρυμα Ενσωμάτωσης των Αλλοδαπών για την υλοποίηση του προγράμματος.</p>
Integration of Minority Youth in the Society of Latvia in the Context of the Education Reform	Λετονία/ PHARE	6/2003 – 3/2004	32.693	<p>Πρόκειται για έρευνα, σκοπός της οποίας ήταν να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικές απόψεις των μαθητών μειονοτικών πληθυσμών, η στάση τους απέναντι στο κράτος και στις εφαρμοζόμενες πολιτικές και οι απόψεις τους σχετικά με την ενσωμάτωσή τους στη λετονική κοινωνία, ενσωματώνονται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Στο πλαίσιο του έργου πραγματοποιήθηκαν ομαδικές συζητήσεις με μαθητές εκπαιδευτικούς και γονείς και ποσοτικές έρευνες.</p>
Ethnic Integration Through Education, Dialogue and Participation: Course of Seminars on Democracy and Integration Issues for Minority School Teachers, Pupils, and Parents	Λετονία/ PHARE	6/2003 – 2/2004	29.731	<i>Δεν βρέθηκαν λεπτομερή στοιχεία</i>
Knowledge and value- orientation and their trends concerning Latvia's students from different ethnic groups in the context of integration process of society in	Λετονία/ PHARE	6/2003 – 3/2004	18.275	<i>Δεν βρέθηκαν λεπτομερή στοιχεία</i>

1999 – 2004				
Programme to accelerate the integration of minority groups	Λετονία/ PHARE	1999	500.000	Στόχος των έργων ήταν η προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων στη Λετονία, μέσω της ενίσχυσης της εκμάθησης της Λετονικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία, καθώς και της ενίσχυσης της εκμάθησης της γλώσσας από τους ενήλικες αλλοδαπούς.
Programme to accelerate the integration of minority groups	Λετονία/ PHARE	1998	500.000	
Acquis communautaire	Λετονία/ PHARE	1996	500.000	Το πρόγραμμα για την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. περιλάμβανε και δράση για την εκμάθηση της Λετονικής γλώσσας σε μειονοτικές ομάδες.
Intercultural education in multiethnic communities	Ρουμανία / Συμβούλιο της Ευρώπης (Confidence Building Measures Programme)	6/2000 – 8/2002		Το έργο στόχευε στην εφαρμογή παρεμβάσεων σχετικών με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στις πρώτες τάξεις του γυμνασίου, σε σχολεία με μεγάλο ή μικρό ποσοστό μειονοτικών πληθυσμών σε τρεις περιοχές της Ρουμανίας. Οι παρεμβάσεις αυτές στόχευαν στη στην ενδυνάμωση της κατανόησης και αποδοχής μεταξύ των διαφορετικών εθνοτικών πληθυσμών, στην ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ τους, καθώς και στην ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ σχολείου, κοινωνίας των πολιτών και τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των ΜΚΟ.
Intercultural education in multiethnic schools	Ρουμανία / European Cultural Foundation.	7/1999 – 3/2000		Το έργο αυτό στόχευε στην εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα των δημοτικών σχολείων με μαθητικό πληθυσμό διαφόρων εθνικοτήτων, μεθόδων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
Mosaic	Ρουμανία / Συμβούλιο της Ευρώπης (Confidence Building Measures Programme)	5/1999 – 7/2000		Το έργο στόχευε στην ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ σχολείων και πολιτιστικών ιδρυμάτων σε διάφορες περιοχές της Ρουμανίας όπου διαμένουν διαφορετικοί εθνοτικοί πληθυσμοί. Οι δραστηριότητες του έργου αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κοινωνικής ενσωμάτωσης και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των διαφόρων πληθυσμών, με έμφαση στη συμμετοχή των νέων.
EDDEM - Education for democracy: the role of the administration agents working in a multicultural environment (April 1998 - December 1998)	Ρουμανία / Συμβούλιο της Ευρώπης (Confidence Building Measures Programme)	4/1998 – 12/1998		Το έργο είχε ως στόχο την αύξηση της επίγνωσης από την πλευρά των τοπικών αρχών ως προς τη σημαντικότητα του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την πολιτισμική ετερότητα. Στο πλαίσιο του έργου οργανώθηκαν σεμινάρια με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών, εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης, δημοσίων υπαλλήλων, εκπροσώπων ΜΚΟ και εκπροσώπων των εθνικών μειονοτήτων.

2.3 Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση

2.3.1 Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου

Με βάση την προηγούμενη ανάλυση (βλ. ενότητα 2.1), προκύπτει η ανάγκη συνέχισης των παρεμβάσεων στο τομέα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας. Η στόχευση των νέων παρεμβάσεων, στο ανώτερο επίπεδο, θα πρέπει να παραμείνει ίδια με αυτή της α' φάσης της Πράξης, δηλαδή απώτερο στόχο θα αποτελέσει *η αρμονική ένταξη των μουσουλμανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους.*

Ο νέος σχεδιασμός για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαίδων θα κινηθεί σε δύο κύριους άξονες:

- Στήριξη των παρεμβάσεων που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα (ΕΠΕΑΕΚ I, α' φάση ΕΠΕΑΕΚ II)
- Οριζόντια και κάθετη διεύρυνση των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν κατά την α' φάση της Πράξης. Η οριζόντια διεύρυνση αφορά στη γενίκευση των παρεμβάσεων στο σύνολο του πληθυσμού της ομάδας στόχου (π.χ. ενισχυτική διδασκαλία στο σύνολο των γυμνασίων με σημαντικό πληθυσμό μουσουλμάνων μαθητών, περισσότερα ΚΕΣΠΕΜ), ενώ η κάθετη διεύρυνση αφορά στο σχεδιασμό αντίστοιχων παρεμβάσεων σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (π.χ. νηπιαγωγείο, μεταγυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

Με βάση τα ανωτέρω, οι επιμέρους στόχοι των προτεινόμενων παρεμβάσεων διαμορφώνονται ως εξής:

- Αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας
- Μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο
- Αύξηση των μουσουλμάνων μαθητών στην μεταγυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Βελτίωση της κοινωνικής ένταξης των μουσουλμάνων μαθητών
- Υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν την καλή σχολική επίδοση των παιδιών τους
- Ευαισθητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης
- Ευαισθητοποίηση των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Ευαισθητοποίηση όλων των γονέων καθώς και ευρύτερα της κοινής γνώμης

2.3.2 Προτεινόμενες δράσεις

2.3.2.1 Περιεχόμενο

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, προτείνονται 6 νέες δραστηριότητες στο πλαίσιο της Πράξης για την Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, που είναι οι εξής:

- Δημιουργία εκπαιδευτικού – επιμορφωτικού υλικού
- Δράσεις υποστήριξης – συμβουλευτικής – ευαισθητοποίησης
- Δράσεις επιμόρφωσης – στήριξης εκπαιδευτικών
- Οργάνωση και λειτουργία κέντρων στήριξης του Προγράμματος
- Ενισχυτικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις
- Αναπαραγωγή – έκδοση εκπαιδευτικού υλικού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας προβλέπεται η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για το γυμνάσιο και επιμορφωτικού υλικού για εκπαιδευτικούς. Ειδικότερα προβλέπεται η συγγραφή του ακόλουθου εκπαιδευτικού – παιδαγωγικού υλικού:

- Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που δεν καλύφθηκαν στην α΄ φάση του προγράμματος

Προτείνεται η δημιουργία συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθήματα της Βιολογίας (Α΄ & Γ΄ Γυμνασίου), των Αρχαίων Ελληνικών (Α΄, Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου), της Κοινωνικής & Πολιτικής Αγωγής (Γ΄ Γυμνασίου), της Λογοτεχνίας (Γ΄ Γυμνασίου) και της Γεωγραφίας (Α΄ & Β΄ Γυμνασίου). Το εκπαιδευτικό υλικό που θα εκπονηθεί θα περιλαμβάνει βιβλίο μαθητή και καθηγητή και θα είναι σύμφωνο με το Αναλυτικό Πρόγραμμα και συμπληρωματικό των αντίστοιχων σχολικών εγχειριδίων του ΟΕΔΒ. Επίσης, προτείνεται η δημιουργία βιβλίου Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου (στην α΄ φάση του προγράμματος εκπονήθηκε εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της Ιστορίας των δύο πρώτων τάξεων του Γυμνασίου).

- Επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι θα επιμορφωθούν στο πλαίσιο της β΄ φάσης της Πράξης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η δραστηριότητα συνίσταται σε δράσεις που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση και συμβουλευτική υποστήριξη εκπαιδευτικών και γονέων, με στόχο την αντιμετώπιση των

κυριότερων ψυχοκοινωνικών αιτίων που οδηγούν στη σχολική αποτυχία και τον κοινωνικό αποκλεισμό των μαθητών μελών της Μειονότητας, στη βελτίωση της κοινωνικής τους ένταξης και την καλλιέργεια διάφορων μορφών επικοινωνίας και συνεργασίας. Παράλληλα, οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, των φορέων και εκπροσώπων της μειονότητας καθώς και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας.

Τέλος, η παρούσα δραστηριότητα περιλαμβάνει επικοινωνιακές παρεμβάσεις στις επιμέρους δράσεις του Έργου, οι οποίες συνίστανται στα εξής:

- Συνεντεύξεις τύπου
- Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων
- Παραγωγή ενημερωτικού υλικού

Συγκεκριμένα, οι δράσεις που περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη δραστηριότητα αφορούν:

- συμβουλευτική στήριξη και ευαισθητοποίηση γονέων
- ευαισθητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης
- ευαισθητοποίηση των φορέων και εκπροσώπων της μειονότητας
- προβολή – δημοσιότητα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ - ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έρχεται να καλύψει την ανάγκη της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις παιδαγωγικές μεθόδους και τα νέα εκπαιδευτικά υλικά που παράχθηκαν τόσο στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, όσο και στην προηγούμενη φάση της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», καθώς και στο εκπαιδευτικό υλικό που προβλέπεται να παραχθεί στο πλαίσιο της β' φάσης της Πράξης. Παράλληλα το περιεχόμενο της επιμόρφωσης θα οργανωθεί και γύρω από την διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη των μειονοτικών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα, με στόχο την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τη σημασία που έχει στην επίδοση των μαθητών, ο σεβασμός και η αποδοχή της ιδιαίτερης πολιτισμικής ταυτότητας και της μητρικής τους γλώσσας.

Οι επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών θα ενισχυθούν με επισκέψεις των επιμορφωτών στα σχολεία, για επιτόπια παρακολούθηση και στήριξη των εκπαιδευτικών στην τάξη.

Οι επιμορφώσεις θα απευθύνονται στις ακόλουθες ομάδες:

- Νηπιαγωγοί
- Δάσκαλοι του ελληνόφωνου προγράμματος των μειονοτικών σχολείων

- Δάσκαλοι δημόσιων δημοτικών σχολείων
- Καθηγητές γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ

Παράλληλα προβλέπεται η επιμόρφωση Σχολικών Συμβούλων πρωτοβάθμιας & δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει τη συνέχιση της λειτουργίας των δύο Κέντρων Στήριξης του προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ) που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της α' φάσης του Πράξης, στην Κομοτηνή και τη Ξάνθη, καθώς και την οργάνωση τεσσάρων νέων κέντρων στήριξης σε μη αστικές περιοχές. Ενδεικτικά αναφέρονται οι περιοχές Εχίνος, Ίασμος, Οργάνη και Σμίνθη.

Τα ΚΕΣΠΕΜ θα στελεχωθούν με προσωπικό της Μειονότητας και της Πλειονότητας και θα αναπτύξουν τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Δημιουργικά Εργαστήρια Νέων
- Δημιουργική Απασχόληση παιδιών σε προσχολική ηλικία
- Μαθήματα Η/Υ
- Μαθήματα Ελληνικών με χρήση Η/Υ
- Συμβουλευτική υποστήριξη προς εκπαιδευτικούς και γονείς για την ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών
- Συμβουλευτική υποστήριξη των μαθητών Λυκείου και ΤΕΕ

Για την υλοποίηση των μαθημάτων ελληνικών στα ΚΕΣΠΕΜ μπορεί να χρησιμοποιηθεί το έντυπο και ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο της α' φάσης της Πράξης.

Ιδιαίτερα σημαντικό θέμα για τα ΚΕΣΠΕΜ αποτελεί η εξασφάλιση της βιωσιμότητας τους και μετά το πέρας του προγράμματος. Η οργάνωση και λειτουργία των Κέντρων Στήριξης του Προγράμματος, δεδομένου ότι αποτελούν «δομές», θα πρέπει να υλοποιηθεί με βασικό κριτήριο την εξασφάλιση της συνέχειας τους και μετά το 2008. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η διερεύνηση της δυνατότητας παραχώρησης υποδομών στέγασης των ΚΕΣΠΕΜ από την τοπική αυτοδιοίκηση, πρακτική η οποία υλοποιείται στα ΚΕΕ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Η ενισχυτική εκπαιδευτική παρέμβαση θα οργανωθεί σε δύο πλαίσια:

- Εκτός των ορίων του διδακτικού έτους, ως προπαρασκευαστικά τμήματα για το γυμνάσιο, όπου θα πραγματοποιείται ενισχυτική διδασκαλία των μαθητών που τελείωσαν το δημοτικό και θα συνεχίσουν στο γυμνάσιο. Τα τμήματα αυτά θα λειτουργούν για 2 μήνες το καλοκαίρι και θα παρέχουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας, μαθηματικών και φυσικής. Στόχος είναι η κάλυψη των ανεπαρκειών της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης σε ζητήματα ελληνικής γλώσσας και βασικών γνώσεων μαθηματικών και φυσικής, ώστε να διευκολυνθεί το πέρασμα από την τουρκική γλώσσα στην οποία διδάσκονται οι μαθητές τα συγκεκριμένα μαθήματα στο δημοτικό, στην ελληνική στην οποία θα τα διδαχθούν στο γυμνάσιο. Η διδασκαλία των μαθηματικών και της φυσικής στα θερινά τμήματα προτείνεται να γίνεται σε συνεργασία τουρκόφωνου και ελληνόφωνου εκπαιδευτικού. Τα προπαρασκευαστικά τμήματα μπορούν να λειτουργήσουν στα ΚΕΣΠΕΜ και σε επιλεγμένα γυμνάσια και θα χρησιμοποιήσουν το εκπαιδευτικό υλικό της ενισχυτικής διδασκαλίας που εκπονήθηκε κατά την πρώτη φάση της Πράξης.
- Κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, ως πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας. Τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας θα λειτουργούν πρόσθετα στο κανονικό σχολικό πρόγραμμα και με περιεχόμενο προσαρμοσμένο στο αναλυτικό πρόγραμμα του γυμνασίου, χωρίς να ακολουθούν βέβαια μία φροντιστηριακή λογική. Η συγκεκριμένη παρέμβαση αποτελεί συνέχεια της αντίστοιχης παρέμβασης που υλοποιήθηκε στην α' φάση του προγράμματος, η οποία όμως θα επεκταθεί στο σύνολο των γυμνασίων με μουσουλμάνους μαθητές και θα συμπεριλάβει το σύνολο των μαθημάτων που διδάσκονται στο γυμνάσιο. Στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας θα διδάξουν επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί και θα χρησιμοποιηθεί τόσο το υλικό που παράχθηκε στην α' φάση της Πράξης, όσο και αυτό που θα παραχθεί για τη διδασκαλία συγκεκριμένων μαθημάτων στη β' φάση της Πράξης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6: ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα περιλαμβάνει την έκδοση και αναπαραγωγή του εκπαιδευτικού - επιμορφωτικού υλικού που προβλέπεται να παραχθεί στο πλαίσιο της β' φάσης της Πράξης για πιλοτική χρήση, καθώς και του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για το γυμνάσιο που παράχθηκε στην προηγούμενη φάση. Για το υλικό αυτό προβλέπεται η αναπαραγωγή του για ένα χρόνο, με την παραδοχή ότι θα εγκριθεί από το Π.Ι. και θα εκδίδεται στη συνέχεια από τον ΟΕΔΒ. Η αναπαραγωγή του συγκεκριμένου υλικού

κρίνεται απαραίτητη δεδομένου ότι χρησιμοποιείται στην ενισχυτική διδασκαλία και επομένως επηρεάζει άμεσα τη λειτουργικότητα της συγκεκριμένης παρέμβασης.

2.3.2.2 Ποσοτικοποίηση

Οι ανωτέρω δραστηριότητες ποσοτικοποιούνται ως εξής:

- Επιμόρφωση – επιμορφωτικές επισκέψεις:
 - 370 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί του ελληνόφωνου προγράμματος της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης (90% των δασκάλων των μειονοτικών δημοτικών)
 - 200 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δημόσιων δημοτικών σχολείων
 - 50 ώρες επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης (2 κύκλοι επιμόρφωσης, 25 ώρες ο κάθε ένας), 15 ώρες επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος για τους εκπαιδευτικούς των δημόσιων δημοτικών σχολείων
 - 560 ώρες επιμορφωτικές επισκέψεις ανά σχολικό έτος σε 200 μειονοτικά δημοτικά (95% του συνόλου των μειονοτικών δημοτικών)
 - 850 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσιο, λύκειο, ΤΕΕ)
 - 240 ώρες επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (80 ώρες για Νέα Ελληνικά, Αρχαία & Λογοτεχνία, 20 ώρες Ιστορία, 40 ώρες Μαθηματικά, 40 ώρες Φυσικές Επιστήμες & Τεχνολογία, 20 ώρες Γεωγραφία, 15 ώρες Κοινωνική - Πολιτική Αγωγή και 25 ώρες ψυχοκοινωνικής επιμόρφωσης). Μέσος όρος ωρών επιμόρφωσης ανά εκπαιδευτικό 60 (διαφοροποιείται ανάλογα με την ειδικότητα)
 - 440 ώρες επιμορφωτικές επισκέψεις ανά σχολικό έτος σε γυμνάσια
 - 75 επιμορφούμενοι νηπιαγωγοί
 - 25 ώρες επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος για νηπιαγωγούς
 - 25 επιμορφούμενοι σχολικοί σύμβουλοι, 40 ώρες επιμόρφωσης ανά άτομο
- Εκπαιδευτικό Υλικό:
 - Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που δεν καλύφθηκαν στην α' φάση του προγράμματος (10 εκπαιδευτικά πακέτα)
 - Επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς (5 επιμορφωτικά πακέτα)
- Δράσεις υποστήριξης – συμβουλευτικής – ευαισθητοποίησης

- 24 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για συμβουλευτική στήριξη και ευαισθητοποίηση γονέων: Οργάνωση διμηνιαίων συναντήσεων με γονείς (στα σχολεία και στα ΚΕΣΠΕΜ) με συμμετοχή των εκπαιδευτικών των σχολείων και των επιμορφωτών – συνεργατών του προγράμματος. Στα δημοτικά προτείνεται η συμμετοχή και μέλους της μειονότητας (π.χ. απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων) για την διευκόλυνση της επικοινωνίας με τους μουσουλμάνους γονείς.
- 15 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για ευαισθητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης: Διοργάνωση τακτικών συναντήσεων με τους εκπροσώπους του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης (συντονιστής μειονοτικής εκπαίδευσης, προϊστάμενοι διευθύνσεων και γραφείων εκπαίδευσης, σχολικοί σύμβουλοι) για ευαισθητοποίησή τους και επίλυση προβλημάτων.
- 10 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για ευαισθητοποίηση των φορέων και εκπροσώπων της μειονότητας.
- 3 δράσεις προβολής – δημοσιότητας (ενημερωτικές ημερίδες, υλικό προβολής)
- Οργάνωση και λειτουργία Κέντρων Στήριξης του Προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ)
 - 2 ΚΕΣΠΕΜ σε Κομοτηνή και Ξάνθη όπου θα υλοποιηθούν οι ακόλουθες δράσεις:
 - 1 δημιουργικό εργαστήριο νέων.
 - 48 ανθρωπομήνες δύο νηπιαγωγών (η μία θα προέρχεται από τη μειονότητα) για τη δημιουργική απασχόληση παιδιών σε προσχολική ηλικία.
 - 24 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για την διοργάνωση και υλοποίηση μαθημάτων Η/Υ, με αποδέκτες μουσουλμάνους μαθητές.
 - 36 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για την διοργάνωση και υλοποίηση μαθημάτων ελληνικών με χρήση Η/Υ.
 - 12 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος για συμβουλευτική υποστήριξη προς εκπαιδευτικούς και γονείς σε θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των μαθητών.
 - 12 ανθρωπομήνες στελεχών – συνεργατών του προγράμματος σε δράσεις εξατομικευμένης υποστήριξης μαθητών λυκείου και ΤΕΕ.

- Κατά προτίμηση 4, και κατ' ελάχιστον 2, ΚΕΣΠΕΜ σε μη αστικές περιοχές όπου θα υλοποιηθεί το 60% των δραστηριοτήτων (σε ποσότητες) των ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής και Ξάνθης.
- Ενισχυτικές Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις:
 - Οργάνωση και Λειτουργία Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας σε 30 γυμνάσια με σημαντικό αριθμό μουσουλμάνων μαθητών και ωφελούμενους 2.200 μαθητές ανά έτος.
 - Οργάνωση και Λειτουργία Προπαρασκευαστικών Τμημάτων για το Γυμνάσιο ,με ωφελούμενους 600 μαθητές ανά έτος.
- Αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού:
 - Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που δεν καλύφθηκαν στην α΄ φάση του προγράμματος σε 56.000 αντίτυπα (20 τεύχη για πιλοτική εφαρμογή στα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας)
 - Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που εκπονήθηκε στην α΄ φάση του προγράμματος σε 21.100 αντίτυπα (χρήση στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και στα προπαρασκευαστικά τμήματα για το γυμνάσιο). Εκτιμάται ότι από την σχολική χρονιά 2006-07 και μετά, το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό θα εκδίδεται από τον ΟΕΔΒ, κατόπιν σχετικής έγκρισης του Π.Ι.
 - Επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς σε 3.090 αντίτυπα.

2.3.2.3 Αναμενόμενες επιπτώσεις

Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της β΄ φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» εκτιμάται ότι θα έχει τις ακόλουθες επιπτώσεις:

- Μείωση του ποσοστού των μειονοτικών μαθητών που τελειώνουν το δημοτικό και δεν συνεχίζουν στο γυμνάσιο, από 20% το 2001 σε 10% το 2008.
- Μείωση του ποσοστού των μειονοτικών μαθητών που δεν ολοκληρώνουν την δευτεροβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση, από 56% το 2001 σε 25% το 2008.
- Μείωση του ποσοστού διαρροής των μουσουλμανοπαίδων από την υποχρεωτική εκπαίδευση, από 65% το 2001 σε 33% το 2008.
- Αύξηση του αριθμού των μουσουλμάνων μαθητών στη μεταγυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο – ΤΕΕ) κατά 35% (από 1.712 μαθητές το 2004 σε 2.311 το 2008).

2.3.3 Χρονικός προγραμματισμός δράσεων

Στη συνέχεια παρατίθεται αναλυτικό χρονοδιάγραμμα των επιμέρους παρεμβάσεων.

Διάγραμμα 2-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» για την περίοδο 2005-2008

2.3.4 Δείκτες δράσεων

Στη συνέχεια παρατίθεται η Μήτρα Λογικής Ανάλυσης της Πράξης, στην οποία ποσοτικοποιούνται ο απώτερος σκοπός, οι στόχοι και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα των προτεινόμενων παρεμβάσεων και παρουσιάζονται οι αντίστοιχοι δείκτες εκροής, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων. Οι τιμές που αφορούν το έτος 2004 αποτελούν τις τιμές ολοκλήρωσης της πρώτης φάσης της Πράξης και ταυτόχρονα τις τιμές βάσης για τον σχεδιασμό της δεύτερης φάσης της, ενώ οι τιμές για το έτος 2008 αποτελούν τις τιμές – στόχους για τη δεύτερη φάση των παρεμβάσεων. Διατηρήθηκε σταθερή η περίοδος μέτρησης των δεικτών σε τετραετία, για να είναι εύκολα συγκρίσιμη η εξέλιξη για ίδια χρονική διάρκεια και σε κρίσιμες χρονικές στιγμές: από την τυπική έναρξη του Γ' ΚΠΣ (2000), στην ολοκλήρωση της α' φάσης (2004) και στο πέρας εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ (2008).

Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά οι προτεινόμενες δραστηριότητες / εκροές της νέας Πράξης και ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός τους.

Πίνακας 2-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ						
Αρμονική ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, που θα βοηθήσει τη μελλοντική τους ένταξη στην εργασία με καλύτερους όρους	Σύνολο μουσουλμάνων μαθητών α' βάθμιας εκπαίδευσης	7.594 (σχολ. έτος 2001-02)	8.233 (σχολ. έτος 2004-05)	9.056	Τιμές 2000 & 2004: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης, <i>Επεξεργασία Στοιχείων από τον Σύμβουλο</i> Τιμές 2008: Αξιολογητής	Συνεργούντα Προγράμματα: ΠΕΠ ΑΜΘ Ε.Π. Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση Ε.Π. Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
	Σύνολο μουσουλμάνων μαθητών β' βάθμιας εκπαίδευσης	3.670 (σχολ. έτος 2001-02)	4.916 (σχολ. έτος 2004-05)	6.882		
	Ποσοστό αύξησης μειονοτικών μαθητών στην α'βάθμια εκπαίδευση την τελευταία τετραετία		8,4%	10%		
	Ποσοστό αύξησης μειονοτικών μαθητών στην β'βάθμια εκπαίδευση την τελευταία τετραετία		34,0%	40%		
	Ποσοστό μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε δημόσια σχολεία α' βάθμιας εκπαίδευσης	9,5% (σχολ. έτος 2001-02)	15,9%	25%		
	Ποσοστό μουσουλμανοπαίδων που φοιτούν σε δημόσια σχολεία β' βάθμιας εκπαίδευσης	68% (σχολ. έτος 2001-02)	74,0%	85%		
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ						
ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ						
Αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων, με έμφαση στην καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας						
Μείωση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής από το υποχρεωτικό σχολείο	Ποσοστό μειονοτικών μαθητών που τελειώνουν το δημοτικό και δεν συνεχίζουν στο γυμνάσιο	20% (σχολ. έτος 2001-02)		10%	Τιμές 2001: ΕΚΠΑ - Έρευνα "Φοίτηση στο γυμνάσιο και σχολική διαρροή των μουσουλμανοπαίδων" Τιμές 2008: Αξιολογητής	
	Ποσοστό μειονοτικών μαθητών που δεν ολοκληρώνουν την β' βάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση	56% (σχολ. έτος 2001-02)		25%		

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
	Ποσοστό διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση	65% (σχολ. έτος 2001-02)		33% <i>Το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο είναι περίπου 10%</i>	<i>Η τιμή του δείκτη ποσοστό διαρροής από την υποχρεωτική εκπαίδευση προκύπτει από τους δύο ανωτέρω δείκτες</i>	
Αύξηση των μουσουλμάνων μαθητών στην μεταγυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Αριθμός μειονοτικών μαθητών που φοιτούν σε Λύκεια και ΤΕΕ		1.712 (σχολ. έτος 2004-05)	2.311	Τιμή 2004: Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικής Εκπαίδευσης Τιμή 2008: Αξιολογητής	
	Ποσοστό αύξησης των μειονοτικών μαθητών σε Λύκεια και ΤΕΕ την τελευταία τετραετία			35,0%		
Βελτίωση της κοινωνικής ένταξης των μουσουλμάνων μαθητών						
Υποστήριξη των οικογενειών για να ενισχύσουν την καλή σχολική επίδοση των παιδιών τους						
Ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης						
Ευαισθητοποίηση των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης						
Ευαισθητοποίηση όλων των γονέων καθώς και ευρύτερα της κοινής γνώμης						

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ					
Να επιμορφωθούν και να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος και επιμορφούμενο (α' βάθμιας)	90	42	50	Τιμές 2000 & 2004: ΕΚΠΑ Τιμές 2008: Αξιολογητής	2 κύκλοι επιμόρφωσης ετησίως, 25 ώρες ανά κύκλο επιμόρφωσης
	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών α' βάθμιας μειονοτικής εκπαίδευσης	190	210	370		προϋποθέτει τη λήψη και διοικητικών μέτρων
	Ποσοστό συμμετοχής στις επιμορφώσεις στο σύνολο των εργαζομένων στα μειονοτικά δημοτικά	23%	25%	90%		
	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών δημόσιων δημοτικών σχολείων	0	0	200		
	Αριθμός ωρών επιμορφωτικών επισκέψεων ανά σχολικό έτος (α' βάθμιας)		140	560		
	Αριθμός μειονοτικών δημοτικών σχολείων στα οποία πραγματοποιούνται επιμορφωτικές επισκέψεις		100	200		
	Ποσοστό μειονοτικών δημοτικών σχολείων στα οποία πραγματοποιούνται επιμορφωτικές επισκέψεις	0%	45%	95%		
	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών β' βάθμιας	0	419	850		Η τιμή στόχος για το 2008 αναφέρεται σε εκπαιδευτικούς γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ
	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης ανά σχολικό έτος (β' βάθμιας)		175	240		Τιμή 2008: 80 ώρες ανά σχολικό έτος για Νέα Ελλην., Αρχαία & Λογοτεχνία, 20 ώρες Ιστορία, 40 ώρες Μαθηματικά, 40 ώρες Φυσικές Επιστήμες & Τεχνολογία, 20 ώρες Γεωγραφία, 15 ώρες Κοινωνική - Πολιτική Αγωγή και 25 ώρες ψυχοκοινωνικής επιμόρφωσης
	Αριθμός ωρών επιμορφωτικών επισκέψεων ανά σχολικό έτος (β' βάθμιας)	0	100	440		
	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης νηπιαγωγών ανά σχολικό έτος	0	0	50		2 κύκλοι επιμόρφωσης ετησίως, 25 ώρες ανά κύκλο επιμόρφωσης
	Αριθμός επιμορφούμενων νηπιαγωγών	0	0	75		

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
Να δημιουργηθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό (όπου δεν είχε παραχθεί)	Πλήθος Εκπαιδευτικού Υλικού (τίτλοι βιβλίων)	41	80	10	Τιμές 2000 & 2004: ΕΚΠΑ Τιμές 2008: Αξιολογητής	
Να διευρυνθεί το Πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας σε Γυμνάσια	Αριθμός γυμνασίων με διεγυμμένο πρόγραμμα διδασκαλίας	0	19	30		
	Αριθμός μαθητών γυμνασίου που συμμετέχουν στο διεγυμμένο πρόγραμμα διδασκαλίας	0	1.020	2.200		
Να προετοιμαστούν οι απόφοιτοι μειονοτικών δημοτικών σχολείων για τη φοίτηση στο Γυμνάσιο	Αριθμός προπαρασκευαστικών τμημάτων για το Γυμνάσιο	0	0	30		
Να δημιουργηθούν Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ)	Αριθμός ΚΕΣΠΕΜ	0	2	6		
	Αριθμός μαθητών που συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ΚΕΣΠΕΜ	0	467	1.000		

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΚΡΟΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού	Παραγωγή 10 τίτλων εκπαιδευτικού υλικού για την δευτεροβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης	371.306,25	
Δράσεις Υποστήριξης - Συμβουλευτικής - Ευαισθητοποίησης	Δράσεις ευαισθητοποίησης του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, των γονέων, των φορέων και εκπροσώπων της μειονότητας. Δράσης προβολής - δημοσιότητας	175.966,88	
Δράσεις Επιμόρφωσης - Στήριξης Εκπαιδευτικών	Επιμόρφωση 75 νηπιαγωγών, 570 δασκάλων, 850 καθηγητών γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ και 25 σχολικών συμβούλων	870.417,19	
Οργάνωση και Λειτουργία Κέντρων Στήριξης του Προγράμματος	Λειτουργία 6 Κέντρων Στήριξης του Προγράμματος	3.620.763,30	
Ενισχυτικές Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις	Λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε 30 γυμνάσια με ωφελούμενους συνολικά 6.600 μαθητές και λειτουργία προπαρασκευαστικών τμημάτων για το γυμνάσιο (στα ΚΕΣΠΕΜ και σε γυμνάσια) με ωφελούμενους 1.800 μαθητές	2.785.119,75	
Αναπαραγωγή - Έκδοση Εκπαιδευτικού Υλικού	Αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (87.620 αντίτυπα)	431.522,43	
	ΣΥΝΟΛΟ	8.255.095,80 €	

2.3.5 Συμπληρωματικά, θεσμικά και διοικητικά μέτρα

2.3.5.1 Πρόσθετες δράσεις εκτός Ενέργειας 1.1.1

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» ανιχνεύθηκαν οι υφιστάμενες ανάγκες σε όλο το εύρος του εκπαιδευτικού συστήματος που εφαρμόζεται στη μουσουλμανική μειονότητα. Ένα μέρος των προβλημάτων που εντοπίστηκαν δεν ήταν δυνατό να αντιμετωπιστούν με τη δεύτερη φάση του προγράμματος, δεδομένου ότι απαιτούν δράσεις οι οποίες είτε δεν είναι επιλέξιμες, είτε εντάσσονται σε άλλες παρεμβάσεις του ΕΠΕΑΕΚ II και όχι στο πλαίσιο της Ενέργειας 1.1.1.

Παρόλα αυτά, για την αρμονική ένταξη των μουσουλμανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία και την αποφυγή αποκλεισμού τους από την αγορά εργασίας, κρίνεται σκόπιμη η υλοποίηση και των ακόλουθων συμπληρωματικών δράσεων:

- Δράσεις υποστήριξης των μελών της μειονότητας που φοιτούν στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα (παρέμβαση σε Πανεπιστήμια με σημαντικό αριθμό μουσουλμάνων φοιτητών).

Για τον ορθό σχεδιασμό των ανωτέρω δράσεων θα πρέπει να προηγηθεί η εκπόνηση ειδικής έρευνας για τον εντοπισμό των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας που φοιτούν στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας, η οποία θα επιτρέψει την εξειδίκευση των απαιτούμενων παρεμβάσεων στη συγκεκριμένη βαθμίδα εκπαίδευσης.

- Βελτίωση των βιβλίων των μειονοτικών δημοτικών σχολείων.

Τα βιβλία του ελληνόφωνου προγράμματος των μειονοτικών δημοτικών σχολείων εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I και αποτελούν από το 2000 τα επίσημα βιβλία του ελληνόφωνου προγράμματος της μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όπως αναλυτικά έχει παρουσιασθεί στο 1^ο και 2^ο Παραδοτέο, σε σχέση με το ανωτέρω υλικό απαιτούνται οι ακόλουθες βελτιώσεις:

- ο Βελτίωση του γλωσσικού διδακτικού υλικού της Ε΄ & ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού.
- ο Συγγραφή συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τα μη γλωσσικά μαθήματα του ελληνόφωνου προγράμματος της μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ιστορία, Γεωγραφία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Μελέτη Περιβάλλοντος)

Δεδομένου ότι τα ανωτέρω βιβλία εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I δεν είναι επιλέξιμες οι δαπάνες βελτίωσής τους στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II. Η επαναξιολόγηση των βιβλίων και η βελτίωσή τους θα πρέπει να αναληφθεί από το Π.Ι., το οποίο και τα

είχε εγκρίνει στην παρούσα μορφή τους. Επισημαίνεται ότι η επαναξιολόγηση των βιβλίων θα πρέπει να γίνει σε στενή συνεργασία με εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων που χρησιμοποιούν τα βιβλία αυτά, καθώς και με τα διοικητικά στελέχη της μειονοτικής εκπαίδευσης (Συντονιστής μειονοτικής εκπαίδευσης, σχολικοί σύμβουλοι).

- Δημιουργία - εμπλουτισμός σχολικών βιβλιοθηκών. Η ύπαρξη βιβλιοθήκης στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία και στα γυμνάσια – λύκεια της Θράκης όπου φοιτούν αρκετοί μουσουλμάνοι μαθητές, είναι ιδιαίτερα σημαντικό θέμα και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II. Οι σχολικές βιβλιοθήκες θα πρέπει να εμπλουτισθούν τόσο με βιβλία για τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τη διδασκαλία των διαφόρων μαθημάτων όσο και κυρίως με λογοτεχνικά και άλλα βιβλία για τους μαθητές.

2.3.5.2 Απαιτούμενες θεσμικές και διοικητικές ρυθμίσεις

Για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», προτείνονται στη συνέχεια κατάλληλες θεσμικές – διοικητικές ρυθμίσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση του προβλημάτων που δημιουργούνται από τη σχετικά περιορισμένη συμμετοχή των εκπαιδευτικών (κυρίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) στις επιμορφώσεις, καθώς και από τη συνεχή αλλαγή των εκπαιδευτικών που έχουν επιμορφωθεί.

Η αναγκαιότητα της επιμόρφωσης και η σημαντική συμβολή της στην επιτυχή υλοποίηση του βασικού στόχου ανάπτυξης του επιπέδου ελληνομάθειας των μουσουλμάνων μαθητών έχει ήδη καταγραφεί στις θετικές δράσεις του προγράμματος, σε συνδυασμό βέβαια και με την αποτελεσματική χρήση του νέου διδακτικού υλικού. Οι ιδιαιτερότητες όμως της μειονοτικής εκπαίδευσης και οι δυσκολίες που αντιμετώπισε η μη υποχρεωτική επιμόρφωση των δασκάλων, επιτάσσουν την εφαρμογή της νέας διδακτικής μεθοδολογίας και την αξιοποίηση του νέου εκπαιδευτικού υλικού σε όλο το φάσμα των μειονοτικών σχολείων. Ανεξάρτητα από τις διαφορές μεταξύ των μειονοτικών σχολείων (σχολεία αστικών κέντρων, αγροτικών περιοχών, ολιγοθέσια κλπ.), χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να έχουν την ίδια ευαισθητοποίηση προς τις πολιτισμικές, θρησκευτικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες της μειονότητας. Παράλληλα, θα πρέπει όλοι οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη βοήθεια και στήριξη που χρειάζεται για να υλοποιηθεί επιτυχώς η εκσυγχρονιστική παρέμβαση στο σχολικό πρόγραμμα σε όλο το εύρος της μειονοτικής εκπαίδευσης.

Η καλύτερη πιθανή λύση θα ήταν με τη βοήθεια ειδικών διοικητικών ρυθμίσεων και την άμεση εμπλοκή των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών, αλλά και μελών της τοπικής κοινωνίας, να καθιερωθεί **υποχρεωτική επιμόρφωση** (εισαγωγική και σε τακτά χρονικά διαστήματα) ως προϋπόθεση υπηρέτησης στα μειονοτικά σχολεία. Υπενθυμίζουμε ότι υπάρχει σχετική

διάταξη που αφορά στα Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, σύμφωνα με την οποία «όλοι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα σχολεία αυτά επιμορφώνονται και όσοι καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά που δημιουργούνται, επιλέγονται με κριτήριο τις γνώσεις τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας».¹

Εναλλακτικά ή και συμπληρωματικά θα μπορούσαν να ληφθούν και τα ακόλουθα μέτρα:

- μοριοδότηση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στα επιμορφωτικά σεμινάρια ως κίνητρο συμμετοχής τους
- επαναφορά σχετικής ρύθμισης για υποχρεωτική παραμονή των εκπαιδευτικών στα μειονοτικά σχολεία για τουλάχιστον μία πενταετία
- ενίσχυση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις παιδαγωγικές σχολές.

2.3.5.3 Ανίχνευση ειδικών ζητημάτων

Στο χώρο της μειονοτικής εκπαίδευσης υπάρχουν κάποια σοβαρά ζητήματα που συνδέονται άμεσα με την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα παιδιά της μειονότητας, τα οποία αν και δεν σχετίζονται άμεσα με τη σχεδιαζόμενη Πράξη, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία της. Τα ζητήματα αυτά αποτέλεσαν από την πρώτη φάση του προγράμματος έως και την τελευταία, τα βασικά εμπόδια και τις ιδιαίτερες δυσκολίες που παρενέβαιναν διαρκώς σε όλα τα επίπεδα υλοποίησης του προγράμματος. Πρόκειται για προβλήματα τα οποία απαιτούν καταρχήν πολιτικές αποφάσεις γιατί σχετίζονται άμεσα με τις «ιδιαιτερότητες» της μειονοτικής εκπαίδευσης. Αποφάσεις που θα διαμορφώσουν το κατάλληλο πολιτικό, θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο για να μπορούν στη συνέχεια να προγραμματιστούν δράσεις και να υλοποιηθούν με επιτυχία. Τα ζητήματα αυτά είναι:

- η εκπαίδευση των μειονοτικών δασκάλων για το τουρκόφωνο πρόγραμμα
- η ίδρυση δίγλωσσων νηπιαγωγείων (σε ελληνικά και στη μητρική γλώσσα των νηπίων)
- η αναβάθμιση του τουρκόφωνου προγράμματος.

Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης

Πέρα από το μικρό αριθμό μετακλητών, από την Τουρκία, δασκάλων και των μειονοτικών που εκπαιδεύτηκαν στην Τουρκία, η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων του τουρκόφωνου προγράμματος έχει παρακολουθήσει διετή φοίτηση στην Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ), που ιδρύθηκε το 1968. Οι σπουδαστές της ΕΠΑΘ, απόφοιτοι λυκείων ή ιεροσπουδαστηρίων, δεν έχουν, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, την τουρκική ως μητρική γλώσσα! Η διετής διάρκεια και το περιεχόμενο των σπουδών τους, δεν φαίνεται να

¹ ΙΠΟΔΕ, Υ.Α., 14/10/2004

καλύπτουν τις ανάγκες επιστημονικής κατάρτισης των υποψηφίων δασκάλων. Όλα τα μαθήματα διδάσκονται στα ελληνικά και οι σπουδαστές παρακολουθούν στα τουρκικά μόνο το μάθημα της τουρκικής φιλολογίας για 2 ώρες την εβδομάδα. Το γεγονός ότι καλούνται στη συνέχεια να διδάξουν στο τουρκόφωνο πρόγραμμα των μειονοτικών σχολείων την τουρκική γλώσσα, τα μαθηματικά, τη φυσική, τη χημεία και τα θρησκευτικά, χωρίς να έχουν την ανάλογη εξοικείωση με την τουρκική ορολογία και τη διδακτική της ίδιας της τουρκικής γλώσσας, οδηγεί τελικά στην ημιτελή γνώση της τουρκικής γλώσσας και στην ελλιπή αφομοίωση των παραπάνω γνωστικών αντικειμένων από τους μουσουλμάνους μαθητές. Η ελληνική πολιτεία έχει κατά καιρούς αποδεχτεί το πρόβλημα της ανεπάρκειας της μειονοτικής εκπαίδευσης, που διαιωνίζεται όσο η κατάρτιση των μουσουλμάνων δασκάλων συνεχίζει να παρέχεται από την ΕΠΑΘ.

Η σύγχρονη κατεύθυνση για άρση του κοινωνικού αποκλεισμού της μειονότητας δεν συνάδει με την πλημμελή εκπαίδευση των γόνων της. Απαιτείται να δοθεί ριζική λύση με την κατάργηση της ΕΠΑΘ και τη λήψη μέτρων και ρυθμίσεων, που θα εντάσσουν τους υποψήφιους δασκάλους του τουρκικού προγράμματος στο φοιτητικό δυναμικό των Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων, με παράλληλη μέριμνα για την άψογη εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας και της διδασκαλίας της. Στη θέση αυτή συγκλίνουν και οι φορείς και εκπρόσωποι της μειονότητας, όπως προέκυψε από τη συζήτηση μαζί τους.

Δίγλωσσα νηπιαγωγεία

Η ανάπτυξη δράσεων στο χώρο της προσχολικής αγωγής, δεν υλοποιήθηκε για να αποφευχθεί αντιπαράθεση με την κρατούσα ηγεσία της μειονότητας, η οποία επιμένει να μην αποδέχεται τη γλωσσική ετερότητα των Πομάκων. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα, που πιθανόν να είναι πλέον ώριμο να υλοποιηθεί μετά από σχετική απόφαση σε πολιτικό επίπεδο. Ο σχεδιασμός δίγλωσσων νηπιαγωγείων (χρήση ελληνικής και μητρικής γλώσσας) δεν φαίνεται να συναντά άλλου είδους προβλήματα (έλλειψη νηπιαγωγών από τη μεριά της μειονότητας) και η συνεργασία της τοπικής κοινωνίας δεν θα παρουσιάσει ενδεχομένως άλλες δυσκολίες, εάν διασφαλιστεί ότι η λειτουργία των νηπιαγωγείων δεν θα οδηγήσει σε υποβάθμιση της μητρικής γλώσσας.

Αναβάθμιση του τουρκόφωνου προγράμματος των μειονοτικών σχολείων

Η παρέμβαση στο τουρκικό πρόγραμμα των μειονοτικών σχολείων, δεν ήταν και δεν θα μπορούσε να αποτελέσει στόχο των δύο προηγούμενων σταδίων υλοποίησης του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων». Ως φορέας αξιολόγησης όμως οφείλουμε να επισημάνουμε το γεγονός ότι το αίτημα για αναβάθμιση και του τουρκόφωνου προγράμματος των μειονοτικών σχολείων εμφανίζεται σήμερα επιτακτικό από όλους τους

εμπλεκόμενους φορείς και κυρίως από τα μέλη της ίδιας της μειονότητας, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό.

Η αναβάθμιση ορίζεται σε συνδυασμό πάντα με όσα αναφέρονται για την ανεπαρκή εκπαίδευση των μουσουλμάνων δασκάλων στην ΕΠΑΘ, αλλά και ως ανάγκη παράλληλης ανάπτυξης των δύο σχολικών προγραμμάτων και δυνατότητας ουσιαστικής σύμπνοιας και αλληλοσυμπλήρωσής τους με στόχο τη καλύτερη δυνατή προοπτική για τη φοίτηση των μουσουλμανοπαίδων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το εγχείρημα ουσιαστικών παρεμβάσεων στο τουρκόφωνο πρόγραμμα, είναι το πλέον πολιτικό ζήτημα από όλα τα προαναφερόμενα. Απαιτεί πολιτικές πρωτοβουλίες, συνεννοήσεις και τη διαμόρφωση ειδικού πλαισίου διακρατικών συμφωνιών για να είναι δυνατός ο σχεδιασμός διεπιστημονικών συνεργασιών ελληνικών και τουρκικών πανεπιστημίων. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να οργανωθούν επιμορφωτικά προγράμματα, συνέδρια, έρευνες, ομάδες εργασίες και επιστημονικές συνεργασίες με στόχο την όσο το δυνατόν καλύτερη εναρμόνιση των δύο ξεχωριστών σχολικών προγραμμάτων και την επιστημονική συνάφεια των εκπαιδευτικών του ελληνόφωνου και τουρκόφωνου προγράμματος.

2.4 Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης

2.4.1 Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου

Σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ, ο Τελικός Δικαιούχος υποχρεούται να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ενέργειες πληροφόρησης και δημοσιότητας τόσο των άμεσα και έμμεσα ωφελούμενων όσο και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με

- τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του έργου,
- τις ευκαιρίες που προσφέρει για τις διάφορες ομάδες (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, τοπική κοινωνία κλπ.),
- τις επιπτώσεις του στο κοινωνικό σύνολο
- τις δυνατότητες συμμετοχής σε αυτό,
- την πορεία υλοποίησής του και
- τα επιτευχθέντα αποτελέσματά του.

Οι δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που προβλέπεται να αναληφθούν στο πλαίσιο του (νέου) έργου διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στις τυπικές (συμβατικές) υποχρεώσεις του Τελικού Δικαιούχου, και σε αυτές που εξαρτώνται από τη δική του πρωτοβουλία για τη διάχυση των αποτελεσμάτων του Έργου. Και στις δύο περιπτώσεις οι σχετικές δράσεις διέπονται από κανόνες πληροφόρησης και δημοσιότητας παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ .

A. Τυπικές Υποχρεώσεις του Τελικού Δικαιούχου

Ο Τελικός Δικαιούχος έχει την υποχρέωση τήρησης του Καν. (ΕΚ) 1159/2000 και των σχετικών Διατάξεων Εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ. Συγκεκριμένα θα πρέπει να τηρεί την υποχρέωση:

- πληροφόρησης για την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Εθνικής Αρχής (εν προκειμένω του ΥΠΕΠΘ/ ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ)
- ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων
- εξασφάλισης της ορατότητας των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της ανάδειξης – με ρητορικά και εικαστικά στοιχεία – της κοινής προσπάθειας και συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ελληνικών Αρχών
- παροχής των απαιτούμενων πληροφοριών και στοιχείων σε ελέγχους που διενεργεί η ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ και τα άλλα αρμόδια όργανα

Παράλληλα υπάρχει υποχρέωση πληροφόρησης των δυνητικά ωφελούμενων, καθώς και των δυνητικών αποδεκτών της χρηματοδότησης (πχ. υποψηφίων αναδόχων). Ενδεικτικά αναφέρεται η υποχρέωση δημοσιότητας και διαφάνειας:

- στις προκηρύξεις για έργα, προμήθειες υλικών και υπηρεσιών,
- στις προσκλήσεις / ανακοινώσεις συμμετοχής
- στην παρουσίαση των προγραμμάτων διδασκαλίας
- στο είδος και την ποσότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού
- στην έκδοση βεβαιώσεων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς και λοιπούς επιμορφούμενους
- στις αφίσες σε χώρους διδασκαλίας και σε άλλους χώρους όπου λειτουργεί το έργο. Για την ενημέρωση της κοινής γνώμης στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων θα πρέπει να τοποθετούνται αφίσες με αναφορά – μνεία στη χρηματοδοτική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διορθωτικού Ταμείου (ΕΚΤ) στα γραφεία κάθε Οργανισμού – Φορέα κ.λ.π που υλοποιεί το έργο.

B. Στοχευόμενες δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.

Ο Τελικός δικαιούχος μεριμνά ώστε να συμπεριληφθεί στο σχεδιασμό του έργου η υλοποίηση στοχευόμενων ενεργειών που θα συντελέσουν στην αποτελεσματικότερη διάχυση της πληροφορίας σχετικά με το περιεχόμενο του έργου στους ωφελούμενους, τους εμπλεκόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό, με στόχο την αύξηση της αποδοχής των υλοποιούμενων παρεμβάσεων του έργου. Τέτοιες ενέργειες δημοσιότητας και πληροφόρησης παρουσιάζονται, χωρίς να εξαντλούνται, παρακάτω:

- Παραγωγή υλικού πληροφόρησης και επικοινωνίας, όπως ενημερωτικά φυλλάδια, περιοδικά δελτία, προσκλήσεις, ενημερωτικές επιστολές, CD-ROM κλπ. Το υλικό αυτό μπορεί να απευθύνεται είτε σε συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. υλικό για τους μαθητές της ομάδας-στόχου για τις δυνατότητες που τους δίνονται μέσα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, υλικό ενημέρωσης των γονιών για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των παιδιών τους, προσκλήσεις σε εκπαιδευτικούς για συμμετοχή σε σεμινάρια, ενημερωτικές επιστολές προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος), είτε στο ευρύτερο κοινό (π.χ. ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος σε κάθε περιφέρεια της χώρας, ενημερωτικό υλικό σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και την αναγκαιότητα υποστήριξης της ένταξής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, προσκλήσεις σε ανοιχτές εκδηλώσεις σχετικές με το πρόγραμμα).

- Δημοσιότητα από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να συμπεριλαμβάνουν καταχωρήσεις και άρθρα στον περιοδικό και ημερήσιο Τύπο, διαφημιστικά spot, ενημερωτικές εκπομπές και συνεντεύξεις στο ραδιόφωνο. Δεδομένου μάλιστα ότι το πρόγραμμα θα εφαρμοστεί σε τοπικό επίπεδο, ενδείκνυται η χρήση των τοπικών μέσων για τη διάχυση της πληροφορίας και τη δημοσιότητα της πορείας του προγράμματος.
- Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου. Αναγκαία κρίνεται η ύπαρξη ιστοσελίδας που να δίνει πληροφοριακά στοιχεία σε σχέση με το σχεδιασμό, υλοποίηση και απολογισμό του έργου. Πιο συγκεκριμένα, στο δικτυακό τόπο του έργου θα πρέπει να δίνονται πληροφορίες για το πρόγραμμα/έργο (στοιχεία του προγράμματος και των εμπλεκόμενων φορέων, πορεία υλοποίησης, αποτελέσματα) για ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου, ενώ βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στη δυνατότητα πληροφόρησης και παροχής υλικού στους αποδέκτες των ωφελημάτων του έργου (π.χ. ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό για τους μαθητές και εκπαιδευτικούς, στατιστικά στοιχεία φοίτησης μαθητών, πληροφόρηση σχετικά με συνέδρια και ημερίδες του προγράμματος, προσκλήσεις συμμετοχής κλπ.). Επίσης, θα πρέπει να προβλεφθεί η σύνδεση του δικτυακού τόπου με ιστοσελίδες «συγγενών» προγραμμάτων (π.χ. λοιπά έργα Ενέργειας 1.1.1/ ΕΠΕΑΕΚ II) και εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ΥΠΕΠΘ, τοπική αυτοδιοίκηση, ΜΚΟ κλπ.).
- Συνέδρια, ημερίδες, εκδηλώσεις σε τοπικό επίπεδο ή κεντρικά. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να έχουν στοχευμένο χαρακτήρα, δηλαδή να απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες αποδεκτών (εκπαιδευτικούς, στελέχη διοίκησης της εκπαίδευσης, τοπική αυτοδιοίκηση) με συγκεκριμένο περιεχόμενο ή γενικότερο χαρακτήρα ενημέρωσης της κοινού και διαβούλευσης μεταξύ των κοινωνικών φορέων σχετικά με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τα αποτελέσματα του προγράμματος. Σημαντικό είναι να τονιστεί η ανάγκη εμπλοκής κοινωνικών φορέων (π.χ. Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συλλογικών φορέων, σχετικών ΜΚΟ) στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης, δεδομένης της ειδικής γνώσης από πλευράς τους των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και της δυνατότητας αμεσότερης προσέγγισης των πληθυσμών αυτών, καθώς και της εμπειρίας τους και εμπλοκής τους σε ανάλογες ενέργειες.
- Συναντήσεις και ανάπτυξη σχεδίου διαλόγου με τους τοπικούς πολιτικούς παράγοντες και κοινοβουλευτικούς αντιπροσώπους με στόχο την πληροφόρηση και διάδοση των αποτελεσμάτων του προγράμματος και, ενδεχομένως, την προώθηση της μετεξέλιξης καινοτόμων και επιτυχημένων παρεμβάσεων του Προγράμματος σε πάγιες πολιτικές δράσεις.

2.4.2 Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας

Εκτός από τις δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν σε επίπεδο προγράμματος/ έργου, θεωρείται αναγκαίος και ο σχεδιασμός και υλοποίηση ανάλογων συμπληρωματικών δράσεων που θα εντάσσονται στο πλαίσιο της δημοσιότητας όλης της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Οι δράσεις αυτές μπορούν να ενσωματωθούν στο Σχέδιο Δράσης για τη Δημοσιότητα και Πληροφόρηση του ΕΠΕΑΕΚ II και να χρηματοδοτηθούν από πόρους της Τεχνικής Βοήθειας.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- Δημοσιότητα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Μπορεί να περιλαμβάνει συνεντεύξεις τύπου, διαφημιστικά spots και ενημερωτικές στο ραδιόφωνο, καταχωρήσεις και άρθρα στον τύπο που θα αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την Ενέργεια 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II συνολικά (περιεχόμενο και στόχοι, υλοποίηση, αποτελέσματα), με ξεχωριστή μνεία σε κάθε έργο που αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.
- Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου. Στον δικτυακό τόπο του ΕΠΕΑΕΚ μπορεί να γίνεται σύντομη παρουσίαση των προγραμμάτων που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ενώ θα παρέχεται η δυνατότητα σύνδεσης με τις ιστοσελίδες των προγραμμάτων που περιλαμβάνονται στην Ενέργεια 1.1.1.
- Συνέδρια και ημερίδες διαβούλευσης. Μπορεί να περιλαμβάνει τη διοργάνωση συνεδρίων/ ημερίδων με τη συμμετοχή των φορέων υλοποίησης όλων των έργων της Ενέργειας 1.1.1 και των φορέων χάραξης πολιτικής (ΥΠΕΠΘ και εποπτευόμενων φορέων του, κλπ), προκειμένου να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών και να διαμορφωθούν νέες προτάσεις σε θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

2.5 Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Επιμέρους Δραστηριοτήτων της Πράξης

Το κόστος υλοποίησης των προβλεπόμενων παρεμβάσεων, στο πλαίσιο της β' φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», εκτιμάται σε **8,25 εκατ. €** και παρουσιάζεται συνοπτικά στον κατωτέρω Πίνακα 1 και αναλυτικότερα στον Πίνακα 2 που ακολουθεί.

Η εκτίμηση του κόστους των επιμέρους δράσεων στηρίζεται σε στοιχεία ιστορικού κόστους από την υλοποίηση αντίστοιχων δράσεων στο πλαίσιο της α' φάσης του Προγράμματος Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, καθώς και σε εκτιμήσεις του αξιολογητή. Οι επιμέρους παραδοχές που έχουν γίνει για τον υπολογισμό του κόστους παρατίθεται στο τέλος του Πίνακα.

Πίνακας 2-3: Σύνοψη προβλεπόμενου κόστους υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008

A/A	Συνιστώσες Κόστους	Μέσο Μοναδιαίο Κόστος 2005-2008*	Μονάδα Μέτρησης	Μονάδες 2005-2008	Συνολικό Κόστος	2005	2006	2007	2008
1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	23.000 €	μέσο κόστος/βιβλιο-τεύχος	15	345.000 €	200.000 €	145.000 €	0 €	0 €
2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ				163.500 €	12.250 €	54.500 €	54.500 €	42.250 €
2.1	Δράσεις Υποστήριξης - Συμβουλευτικής - Ευαισθητοποίησης	1.500,00 €	μέσο κόστος ανθρωπομήνα	49	73.500 €	12.250 €	24.500 €	24.500 €	12.250 €
2.2	Δράσεις Προβολής - Δημοσιότητας (ενημερωτικές ημερίδες και υλικό προβολής)	30.000,00 €	μέσο κόστος ανά δράση	3	90.000 €	0 €	30.000 €	30.000 €	30.000 €
3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ - ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ				808.750 €	131.792 €	269.583 €	269.583 €	137.792 €
3.1	Δράσεις Επιμόρφωσης	10,00 €	μέσο κόστος/η επιμόρφ. και επιμορφούμενο	76.375	763.750 €	127.292 €	254.583 €	254.583 €	127.292 €
3.2	Επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία	1.500,00 €	μέσο κόστος ανθρωπομήνα	30	45.000 €	4.500 €	15.000 €	15.000 €	10.500 €
4	ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΚΕΣΠΕΜ)	186.902,22 €	μέσο ετήσιο κόστος/ΚΕΣΠΕΜ	18	3.364.240 €	560.707 €	1.121.413 €	1.121.413 €	560.707 €
5	ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ				2.585.800 €	403.700 €	862.600 €	862.600 €	458.900 €
5.1	Ενισχυτική Διδασκαλία σε γυμνάσια	366,71 €	μέσο ετήσιο κόστος ενισχυτικής διδασκαλίας ανά επωφελούμενο	6.600	2.422.200 €	403.700 €	807.400 €	807.400 €	403.700 €
5.2	Προπαρασκευαστικά Τμήματα για το Γυμνάσιο	91,68 €	μέσο ετήσιο κόστος ανά επωφελούμενο	1.800	165.600 €	0 €	55.200 €	55.200 €	55.200 €
6	ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	5,00 €	μέσο κόστος αναπαραγωγής ανά αντίτυπο τεύχους	80.190	400.950 €	110.650 €	285.150 €	5.150 €	0 €
7	ΛΟΙΠΑ ΚΟΣΤΗ (2,5%)				191.756 €	35.477 €	68.456 €	57.831 €	29.991 €
8	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (5%)				393.100 €	72.729 €	140.335 €	118.554 €	61.482 €
	ΣΥΝΟΛΟ				8.255.096 €	1.527.305 €	2.947.038 €	2.489.632 €	1.291.122 €

* έχει γίνει ετήσια αναπροσαρμογή 4% του μοναδιαίου κόστους λόγω πληθωρισμού

Πίνακας 2-4: Προβλεπόμενο Κόστος Υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008

Δραστηριότητες	Ποσότητα	Μονάδα Μέτρησης	Μοναδιαίο Κόστος*	Συνολικό Κόστος
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ				345.000 €
Επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς	5	Επιμορφωτικά - Εκπαιδευτικά πακέτα	10.000 €	50.000 €
Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που δεν καλύφθηκαν στην α' φάση του προγράμματος	10	Εκπαιδευτικά πακέτα	29.500 €	295.000 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ -ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ				163.500 €
Δράσεις συμβουλευτικής στήριξης και ευαισθητοποίησης γονέων	24	ανθρωπομήνες	1.500 €	36.000 €
Δράσεις ευαισθητοποίησης του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης	15	ανθρωπομήνες	1.500 €	22.500 €
Δράσεις ευαισθητοποίησης των φορέων και εκπροσώπων της μειονότητας	10	ανθρωπομήνες	1.500 €	15.000 €
Δράσεις Προβολής – Δημοσιότητας (ενημερωτικές ημερίδες & υλικό προβολής)	3	αριθμός δράσεων	30.000 €	90.000 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ - ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ				808.750 €
Επιμόρφωση Νηπιαγωγών	1.875	ώρες επιμόρφωσης	10 €	18.750 €
Επιμόρφωση Δασκάλων	21.500	ώρες επιμόρφωσης	10 €	215.000 €
Επιμόρφωση Καθηγητών	51.000	ώρες επιμόρφωσης	10 €	510.000 €
Επιμόρφωση Επιμορφωτών	1.000	ώρες επιμόρφωσης	10 €	10.000 €
Επιμόρφωση Σχολικών Συμβούλων πρωτοβάθμιας & δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	1.000	ώρες επιμόρφωσης	10 €	10.000 €
Επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία πρωτοβάθμιας & δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	30	ανθρωπομήνες	1.500 €	45.000 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ				3.364.240 €
Συνέχιση της λειτουργίας των Κέντρων Στήριξης (ΚΕΣΠΕΜ) Κομοτηνής & Ξάνθης που δημιουργήθηκαν στην α' Φάση του Προγράμματος	2	αριθμός κέντρων στήριξης	764.600 €	1.529.200 €
Λειτουργικές Δαπάνες	3	έτη	125.000 €	375.000 €
Δημιουργικά Εργαστήρια Νέων	1	Αριθμός Δημιουργικών Εργαστηρίων	170.000 €	170.000 €
Δημιουργική Απασχόληση παιδιών σε προσχολική ηλικία	48	ανθρωπομήνες	1.500 €	72.000 €
Μαθήματα Η/Υ	24	ανθρωπομήνες	1.500 €	36.000 €
Μαθήματα Ελληνικών με χρήση Η/Υ	36	ανθρωπομήνες	1.500 €	54.000 €
Συμβουλευτική υποστήριξη προς εκπαιδευτικούς και γονείς για την ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών	12	ανθρωπομήνες	1.800 €	21.600 €

Δραστηριότητες	Ποσότητα	Μονάδα Μέτρησης	Μοναδιαίο Κόστος*	Συνολικό Κόστος
Δράσεις εξατομικευμένης υποστήριξης μαθητών λυκείου & ΤΕΕ	24	ανθρωπομήνες	1.500 €	36.000 €
Μερικό Σύνολο				764.600 €
Οργάνωση και λειτουργία Κέντρων Στήριξης σε μη αστικές περιοχές	4	αριθμός κέντρων στήριξης	458.760 €	1.835.040 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ				2.587.800 €
Οργάνωση και Λειτουργία Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας σε γυμνάσια με σημαντικό αριθμό μουσουλμάνων μαθητών	6.600	αριθμός ωφελούμενων μαθητών	367 €	2.422.200 €
Οργάνωση και Λειτουργία Προπαρασκευαστικών Τμημάτων για το Γυμνάσιο	1.800	αριθμός ωφελούμενων μαθητών	92 €	165.600 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6: ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ-ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ				400.950 €
Επιμορφωτικό υλικό για εκπαιδευτικούς	3.090	αριθμός αντιτύπων		
Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που δεν καλύφθηκαν στην α' φάση του προγράμματος	56.000	αριθμός αντιτύπων		
Συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα του γυμνασίου που εκπονήθηκε στην α' φάση του προγράμματος	21.100	αριθμός αντιτύπων		
Σύνολο	80.190	αριθμός αντιτύπων	5 €	400.950 €
Λοιπά Κόστη	2,5%			191.756,00 €
Οικονομική Διαχείριση	5%			393.099,80 €
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ				8.255.095,80 €

* έχει γίνει επίσηια αναπροσαρμογή 4% του μοναδιαίου κόστους λόγω πληθωρισμού

Σε ότι αφορά το κόστος των επιμέρους δράσεων, που παρουσιάζεται στον ανωτέρω Πίνακα, θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής:

- Προβλέπεται η συγγραφή 10 νέων εκπαιδευτικών πακέτων συμπληρωματικού υλικού για τα μαθήματα του γυμνασίου, που δεν καλύφθηκαν στην α' φάση του προγράμματος (βιβλίο μαθητή και εκπαιδευτικού) με μέσο μοναδιαίο κόστος 29.500 € και ειδικότερα:
 - Βιολογία των τάξεων Α' & Γ' γυμνασίου
 - Αρχαία Ελληνικά των τριών τάξεων του γυμνασίου
 - Κοινωνική Πολιτική Αγωγή της Γ' γυμνασίου
 - Γεωγραφία των τάξεων Α' & Β' γυμνασίου
 - Λογοτεχνία της Γ' γυμνασίου
 - Εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της Ιστορίας της Γ' Γυμνασίου που δεν καλύφθηκε στην α' φάση

- Προβλέπεται η συγγραφή 5 πακέτων επιμορφωτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς με μέσο μοναδιαίο κόστος 10.000 €
- Προβλέπονται συνολικά 74.675 ώρες επιμόρφωσης οι οποίες κατανέμονται ανά ομάδα στόχο ως ακολούθως:
 - 1.875 ώρες επιμόρφωσης για νηπιαγωγούς.
Προβλέπεται η επιμόρφωση 75 νηπιαγωγών με μέση διάρκεια επιμόρφωσης 25 ώρες ανά άτομο.
 - 21.500 ώρες επιμόρφωσης για δασκάλους.
Προβλέπεται η επιμόρφωση 370 δασκάλων του ελληνόφωνου προγράμματος της μειονοτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 200 δασκάλων δημόσιων δημοτικών σχολείων, με μέση διάρκεια επιμόρφωσης 50 και 15 ώρες αντίστοιχα ανά άτομο.
 - 51.000 ώρες επιμόρφωσης για καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Προβλέπεται η επιμόρφωση 850 καθηγητών γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ, με μέση διάρκεια επιμόρφωσης 60 ώρες ανά άτομο.
 - 1.000 ώρες επιμόρφωσης σχολικών συμβούλων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Προβλέπεται η επιμόρφωση 25 σχολικών συμβούλων, με μέση διάρκεια επιμόρφωσης 40 ώρες ανά άτομο.
 - 1.000 ώρες επιμόρφωσης επιμορφωτών.
Προβλέπεται η επιμόρφωση 25 επιμορφωτών (οι οποίοι θα πραγματοποιήσουν τις ανωτέρω επιμορφώσεις), με μέση διάρκεια επιμόρφωσης 40 ώρες ανά άτομο.

Το μέσο κόστος επιμόρφωσης ανά ώρα και επιμορφούμενο, με βάση τα απολογιστικά στοιχεία των επιμορφώσεων που πραγματοποιήθηκαν στην α' φάση του προγράμματος, ανέρχεται σε 10 €.

- Προβλέπονται 30 ανθρωπομήνες επιμορφωτών, με μέσο κόστος 1.500 € ανά ανθρωπομήνα, για επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που αντιστοιχούν σε 1000 ώρες επιμορφωτικών επισκέψεων ανά σχολικό έτος.
- Το κόστος οργάνωσης και λειτουργίας των έξι προβλεπόμενων Κέντρων Στήριξης του προγράμματος (ΚΕΣΠΕΜ) προκύπτει με βάση τα ακόλουθα:
 - α) ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής και Ξάνθης

- ετήσιες λειτουργικές δαπάνες, με βάση το αντίστοιχο κόστος της προηγούμενης περιόδου, 125.000 € (περιλαμβάνεται και η μισθοδοσία 4 μόνιμων υπαλλήλων).
- κόστος οργάνωσης και λειτουργίας για τρία έτη δημιουργικού εργαστηρίου νέων, 170.000 € (με βάση το κόστος λειτουργίας δημιουργικού εργαστηρίου νέων στα ΚΕΣΠΕΜ Κομοτηνής και Ξάνθης κατά την προηγούμενη περίοδο).
- Προβλέπονται συνολικά 132 ανθρωπομήνες συνεργατών σε δράσεις δημιουργικής απασχόλησης παιδιών σε προσχολική ηλικία, μαθήματα Η/Υ, μαθήματα ελληνικών και εξατομικευμένης υποστήριξης μαθητών λυκείου και ΤΕΕ, με μέση αμοιβή 1.500 € τον ανθρωπομήνα, καθώς και 12 ανθρωπομήνες συνεργατών σε δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης προς εκπαιδευτικούς και γονείς για την ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών, με μέση αμοιβή 1.800 € τον ανθρωπομήνα. Οι ανωτέρω δράσεις θα υλοποιούνται στα ΚΕΣΠΕΜ

β) ΚΕΣΠΕΜ σε μη αστικές περιοχές

- Προβλέπεται η οργάνωση και λειτουργία 4 νέων ΚΕΣΠΕΜ σε μη αστικές περιοχές και το κόστος τους εκτιμάται στο 60% του κόστους των ΚΕΣΠΕΜ των δύο αστικών πόλεων.
- Το κόστος λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας υπολογίστηκε με βάση το ιστορικό ετήσιο κόστος ενισχυτικής διδασκαλίας ανά μαθητή, στο οποίο περιλαμβάνονται τα λειτουργικά έξοδα του σχολείου καθώς και οι αμοιβές των εκπαιδευτικών και εκτιμάται σε 367 €. Ο συνολικός αριθμός ωφελούμενων μαθητών από την λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας για τρεις σχολικές χρονιές ανέρχεται σε 6.600 μαθητές (2.200 ετησίως). Τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας θα λειτουργούν 8 μήνες ετησίως (24 μήνες συνολικά).
- Το κόστος λειτουργίας των προπαρασκευαστικών τμημάτων για το γυμνάσιο υπολογίστηκε με βάση το ανωτέρω ετήσιο κόστος λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας ανά μαθητή και με δεδομένο ότι θα λειτουργούν 2 μήνες ετησίως. Ο συνολικός αριθμός ωφελούμενων μαθητών από την λειτουργία προπαρασκευαστικών τμημάτων για τρεις σχολικές χρονιές ανέρχεται σε 1.800 μαθητές (600 ετησίως).
- Το κόστος αναπαραγωγής – έκδοσης εκπαιδευτικού υλικού υπολογίστηκε με μέσο κόστος 5 € ανά αντίτυπο και με τις ακόλουθες παραδοχές σε ότι αφορά την ποσότητα:
 - Για το νέο συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό του γυμνασίου προβλέπεται η παραγωγή 2.500 αντιτύπων ανά τεύχος για το βιβλίο μαθητή και 300 αντιτύπων ανά τεύχος για το βιβλίο εκπαιδευτικού. Το υλικό αυτό θα

εφαρμοσθεί πιλοτικά για δύο έτη στο πλαίσιο της ενισχυτικής διδασκαλίας (συνολικός αριθμός αντιτύπων 56.000).

Η πιλοτική χρήση του νέου εκπαιδευτικού υλικού για 2 έτη περιλαμβάνει ενδιάμεσες βελτιώσεις του παραχθέντος υλικού με βάση τις προτάσεις των εκπαιδευτικών που θα τα χρησιμοποιήσουν.

- Για το συμπληρωματικό υλικό του γυμνασίου που εκπονήθηκε στην α΄ φάση του προγράμματος προβλέπεται η παραγωγή 21.100 αντιτύπων για χρήση στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και τα προπαρασκευαστικά τμήματα. Τα αντίτυπα αυτά θα καλύψουν τις ανάγκες ενός έτους και εκτιμάται ότι στο διάστημα αυτό το σχετικό εκπαιδευτικό υλικό θα έχει εγκριθεί από το Π.Ι. και θα εκδίδεται για τις επόμενες σχολικές χρονιές από τον ΟΕΔΒ.
- Για το επιμορφωτικό υλικό που θα παραχθεί στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης της Πράξης προβλέπεται η παραγωγή 3.090 αντιτύπων για χρήση στις επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών.

2.6 Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων

2.6.1 Συνέργιες σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μέτρο 1.1 («Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών») του ΕΠΕΑΕΚ II που παρουσιάζει συνέργια και συνάφεια με Μέτρα άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται κυρίως από το ΕΚΤ:

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

- ΜΕΤΡΟ 5.3 : «Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Εκπαιδευτικών Μηχανισμών (α/ βάρθμιας, β/ βάρθμιας εκπαίδευσης)». Το Μέτρο επιδιώκει να επιτύχει κατά προτεραιότητα την βελτίωση της πρόσβασης στην κτήση γνώσεων και την βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης με την κατασκευή των αναγκαίων υποδομών και μηχανισμών και τον άρτιο εξοπλισμό τους.
- ΜΕΤΡΟ 5.4 : «Δράσεις κοινωνικής υποστήριξης». Η δεύτερη κατηγορία δράσεων του Μέρους αφορά την ενίσχυση δομών κοινωνικής στήριξης για την προσφορά υπηρεσιών σε εξαρτώμενα από την οικογένεια άτομα (δημιουργικής απασχόλησης, εξυπηρέτησης, φύλαξης και προστασίας βρεφών, νηπίων και παιδιών, ηλικιωμένοι, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ΑΜΕΑ κλπ)..
- ΜΕΤΡΟ 5.5 : «Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης». Στα πλαίσια του Μέρους υλοποιούνται δύο κύριες δράσεις:

- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για ανέργους ή υποαπασχολούμενους σε κοινωνικά ή οικονομικά υποβαθμισμένες περιοχές ή / και σε τομείς που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα απασχόλησης.
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις βελτίωσης και αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, σε τοπική κλίμακα.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση»

- ΜΕΤΡΟ 2.1: «Υποστηρικτικές και προπαρασκευαστικές (προκατάρτιση), καθώς και συνοδευτικές ενέργειες προώθησης της ισότητας των ευκαιριών». Βασικός στόχος του Μέτρου είναι η κοινωνική και εργασιακή προετοιμασία, καθώς και η άρση των διακρίσεων, με ενδυνάμωση των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Παράλληλα το μέτρο αποβλέπει στην ανάπτυξη δικτύων για κοινωνική προσφορά και αλληλεγγύη. Οι κατηγορίες Πράξεων που εντάσσονται στο Μέτρο 2.1 αφορούν σε δράσεις ανάπτυξης προπαρασκευαστικών ενεργειών (προκατάρτιση) καθώς και σε δράσεις ανάπτυξης και παροχής συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών. Μεταξύ των επωφελούμενων των ενεργειών αυτών είναι και ειδικές πολιτισμικές ομάδες (π.χ. Τσιγγάνοι , Πομάκοι)
- ΜΕΤΡΟ 2.3: «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας». Στο πλαίσιο του Μέτρου 2.3 περιλαμβάνονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού με σημαντικά προβλήματα επικοινωνίας και ένταξης στην αγορά εργασίας και στον κοινωνικό χώρο, ήτοι σε άτομα κοινωνικών ομάδων που αποκλείονται ή τείνουν να αποκλειστούν από την αγορά εργασίας για μία σειρά λόγων που λειτουργούν μεταξύ τους σωρευτικά. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση και παροχής συμβουλευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών. Οι εν λόγω παρεμβάσεις απευθύνονται, μεταξύ των άλλων, και σε άτομα πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Τσιγγάνοι, Πομάκοι)

2.6.2 Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου

Από τα αναγραφόμενα στην προηγούμενη παράγραφο τεκμαίρεται ότι Παρέμβαση που αφορά στην εκπαίδευση των Μουσουλμανοπαίδων, παρουσιάζει συνέργια:

- με τα λοιπά Έργα της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
- με άλλα Μέτρα και Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II και
- με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ και εφαρμοζόμενες εθνικές πολιτικές.

Η εξαγωγή ορισμένων γενικών συμπερασμάτων σε σχέση με τις συνέργιες αυτές βοηθά στην ανάδειξη πιθανών συνδέσεων (μέσων και αποτελεσμάτων) μεταξύ διαφορετικών Πράξεων, Μέτρων και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) που είναι δυνατό να αυξήσουν την αποτελεσματικότητας της εν λόγω παρέμβασης/ έργου.

A. Συνέργια του νέου έργου με τις λοιπά νέα έργα της Ενέργειας 1.1.1

Η Ενέργεια 1.1.1. «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του Μέτρου 1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II, εμπεριέχει έργα που στοχεύουν στην αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα, τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας, την παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και τεχνικών μέσων, την υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, για να μπορέσουν να βοηθήσουν τα παιδιά τους ώστε να ανταποκριθούν με πληρότητα στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις, καθώς επίσης την ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών. Ως εκ τούτου, έργα της Ενέργειας 1.1.1 που αφορούν σε διαφορετικές ομάδες – στόχο (Παλιννοστούντες/ αλλοδαπούς, μουσουλामνοπαίιδες και ομογενείς) παρουσιάζουν ορισμένους κοινά «μέσα εφαρμογής» των επιδιωκόμενων ανά έργο στόχων, όπως είναι τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, η παραγωγή και χρήση ειδικών παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικού για την διευκόλυνση εκμάθησης της γλώσσας και την κατανόηση των λοιπών μαθημάτων, η επιμόρφωση εκπαιδευτών, δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στοχευμένες δράσεις παρέμβασης στις τοπικές κοινωνίες (Κέντρα, Πληροφόρησης, Σχολές Γονέων, κλπ) Συνεπώς, οι συνέργιες που αναπόφευκτα δημιουργούνται μεταξύ των παραπάνω έργων θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να εντοπιστεί το εύρος των κοινών δράσεων που ενδεχομένως να αναπτυχθούν. Οι κοινές αυτές δράσεις θα μπορούσαν να αφορούν:

- την ανταλλαγή μεθοδολογιών, στοιχείων και τρόπων προσέγγισης για την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού που προορίζεται για τους μαθητές. Η δράση αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και στην προσαρμογή επιτυχημένου εκπαιδευτικού υλικού που εκπονήθηκε αρχικά για να καλύψει τις μαθησιακές απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης ομάδας στόχο, στις ανάγκες μιας άλλης.
- την ανταλλαγή μεθοδολογιών, τρόπων οργάνωσης, παρουσίασης και αξιολόγησης των κύκλων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς,
- την ανταλλαγή εμπειριών για την οργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης καθηγητών, της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας και των τοπικών κοινωνιών. Κοινές δράσεις

αυτού του περιεχομένου, ανάλογα με την περίοδο και τον τόπο υλοποίησης, είναι δυνατό να συνδιοργανωθούν για την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους.

- Την ανταλλαγή μεθοδολογικών προσεγγίσεων ή και τη δημιουργία κοινών, όσον αφορά την αξιολόγηση (αρχική, ενδιάμεση και τελική) των έργων.

B. Συνέργια του έργου με άλλα Μέτρα/Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1 «Βελτίωση Συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ατόμων ειδικών κατηγοριών», όπου εντάσσεται το Έργο της εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων μαθητών, συνέργια παρατηρείται κυρίως με την Ενέργεια 1.1.2, που στοχεύει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας, καθώς και στην κάλυψη υπαρχόντων εκπαιδευτικών κενών και στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται να βοηθήσουν τους γονείς των μουσουλμάνων μαθητών να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους.

Το Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης» παρουσιάζει κι αυτό άμεση συνάφεια αφού ο γενικός του στόχος συνίσταται στην υποστήριξη των αδυνάτων (ακαδημαϊκά) μαθητών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, με εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά τους κενά και να περιορίζεται έτσι η σχολική τους αποτυχία που συχνά οδηγεί στην εγκατάλειψη του σχολείου και μελλοντικά είναι ενδεχόμενο να τους οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Οι παρεμβάσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Μέτρου θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά σε σχέση με τις προβλεπόμενες δράσεις της Παρέμβασης για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαίδων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο εφαρμογής της.

Τα αποτελέσματα των έργων του Μέτρου 2.1 «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» που αφορά, μεταξύ άλλων, στην επιμόρφωση (τχ. ταχύρυθμη, μικρής, μέσης και μεγάλης διάρκειας, εξ αποστάσεως επιμόρφωση και επιμόρφωση νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών) των εκπαιδευτικών, των επιμορφωτών τους και στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, είναι δυνατό να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό των προτάσεων για το Πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων για την νέα προγραμματική περίοδο.

Ο κύριος στόχος του Μέτρου του Μέτρου 2.4 «Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με αγορά εργασίας» είναι η σύνδεση όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, της εξάπλωσης του θεσμού της πρακτικής άσκησης στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και στην ανάπτυξη των ατομικών δεξιοτήτων των νέων. Κατά συνέπεια, δράσεις που θα αναπτυχθούν και θα ολοκληρωθούν επιτυχώς στο νέο Πρόγραμμα

είναι δυνατό να συνεχισθούν, υπό τη προϋπόθεση ότι θα υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο σχεδιασμό του, μέσα από νέες παρεμβάσεις (συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, πρακτικής άσκησης, επαγγελματικής καθοδήγησης από τα Γραφεία Διασύνδεσης κλπ) των έργων που πρόκειται να υλοποιηθούν στο Μέτρο 2.4.

Γ. Συνέργια του Έργου με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Πρωτοβουλίες και πολιτικές

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» παρουσιάζουν συνέργια και συμπληρωματικότητα με άλλες παράλληλες δράσεις / προγράμματα που έχει σχεδιάσει και υλοποιεί η πολιτεία και επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την παρεχόμενη εκπαίδευση στα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας. Τα συνεργούντα αυτά προγράμματα εντοπίζονται κυρίως στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΕΠ ΑΜΘ), όπως επίσης και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση.

Τα συνεργούντα / συμπληρωματικά αυτά προγράμματα είτε βελτιώνουν την λειτουργία και τα αποτελέσματα των προτεινόμενων παρεμβάσεων, είτε αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις της λειτουργίας τους και αφορούν κυρίως στα ακόλουθα:

- Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Εκπαιδευτικών Υποδομών
- Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης :
 - Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για ανέργους ή υποαπασχολούμενους σε κοινωνικά ή οικονομικά υποβαθμισμένες περιοχές ή / και σε τομείς που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα απασχόλησης.
 - Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις βελτίωσης και αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, σε τοπική κλίμακα.
- Δράσεις ανάπτυξης προπαρασκευαστικών ενεργειών (προκατάρτιση) καθώς και δράσεις ανάπτυξης και παροχής συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών για ειδικές πολιτισμικές ομάδες (π.χ. Τσιγγάνοι, Πομάκοι)
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας. Οι εν λόγω παρεμβάσεις απευθύνονται, μεταξύ των άλλων, και σε άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Τσιγγάνοι, Πομάκοι)
- Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης μέσω της ενίσχυσης σχολικών βιβλιοθηκών.

2.7 Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων

Οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που εντάσσονται στην Ενέργεια 1.1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II θα υλοποιηθούν μέσω της κατάθεσης προτάσεων από υποψήφιους Τελικούς Δικαιούχους μετά από σχετική προκήρυξη της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ. Οι προτάσεις αυτές θα αξιολογηθούν και θα επιλεγεί ο καταλληλότερος Τελικός Δικαιούχος. Ειδικότερα, προτείνεται να ακολουθηθεί η παρακάτω διαδικασία για επιλογή Τελικών Δικαιούχων που θα υλοποιήσουν τις παρεμβάσεις :

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΚ θα πραγματοποιήσει Προσκλήσεις ανά πληθυσμό – στόχο. Σε κάθε Πρόσκληση θα υπάρχει σαφής περιγραφή του θεματικού αντικειμένου και ορισμός του προϋπολογισμού.

Θα προβλέπεται η υποβολή προτάσεων από έναν Τελικό Δικαιούχο, ο οποίος θα είναι Ίδρυμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή Τμήμα αυτού, ασχολούμενο με συναφές αντικείμενο, μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ιδρύματος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει. Ο Τελικός Δικαιούχος θα έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου, αλλά στην πρόταση κρίνεται σκόπιμο να συμμετέχουν και Συνεργαζόμενοι Φορείς, που θα συγκροτούν δίκτυο. Οι Συνεργαζόμενοι Φορείς μπορεί να είναι Ιδρύματα ή Τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΚΟ και κοινωνικοί ή/και συλλογικοί φορείς του πληθυσμού – στόχου, με σαφώς προσδιορισμένο ρόλο στο έργο και με ισχυρή τεκμηρίωση της ωφελιμότητας που προκύπτει από τη συμμετοχή τους στην πρόταση.

Ο επιστημονικός υπεύθυνος και ο στενός πυρήνας των κύριων συνεργατών του, δεν επιτρέπεται να υποβάλλουν, ως επικεφαλής, περισσότερες από μία προτάσεις, ακόμη κι αν αφορούν διαφορετικές ομάδες στόχου, γιατί θεωρείται ότι, πέρα από τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές τους υποχρεώσεις, δύσκολα θα μπορούν να αναλάβουν την εκπλήρωση πολλαπλών υποχρεώσεων, με υψηλή απαίτηση ποιότητας. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συμμετάσχουν με περιορισμένο ρόλο, και πάντως όχι επικεφαλής, σε προτάσεις για διαφορετικές ομάδες στόχου, με τεκμηρίωση της επάρκειας των διαθέσιμων πόρων για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους.

Το ΥΠΕΠΘ θα πρέπει να προωθήσει τις συνεργασίες μεταξύ Πανεπιστημίων, ΜΚΟ και κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου με στόχο τη διασφάλιση της βέλτιστης αποτελεσματικότητας των έργων. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η ισχυρή πριμοδότηση των συνεργασιών. Ενδεικτικά προτείνεται η ύπαρξη συντελεστή επαύξησης της βαθμολογίας αξιολόγησης στην περίπτωση συμμετοχής στην πρόταση άλλων Ιδρυμάτων ή Τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και χωριστού συντελεστή επαύξησης για την ύπαρξη συνεργασιών με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου.

3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

3.1 Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης

3.1.1 Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ Ι

Η δεκαετία του '90 αποτελεί σταθμό όσον αφορά το θέμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Πριν από το 1990 υπήρχε παρουσία μεταναστών και των παλιννοστούντων ομογενών στη χώρα, η οποία όμως έγινε πραγματικά αισθητή, τόσο για τον κρατικό μηχανισμό όσο και για τον ελληνικό πληθυσμό, μετά το 1990, όπου αρχίζει ένα μεγάλο μεταναστευτικό κύμα κυρίως από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην ΕΣΣΔ. Έτσι η Ελλάδα μετατρέπεται “ξαφνικά” σε χώρα υποδοχής μεταναστών, γεγονός που βρίσκει τη χώρα απροετοίμαστη στο να αντιμετωπίσει τα παρελκόμενα προβλήματα, πόσο μάλλον να παρέχει υποστήριξη με έμφαση στις ιδιαίτερες ανάγκες των πληθυσμών αυτών. Δημιουργείται έτσι η αναγκαιότητα διαμόρφωσης πλαισίου πολιτικής που θα αντιμετωπίσει το μεταναστευτικό πρόβλημα ως αθρόα προσέλευση πληθυσμών αρχικά και στη συνέχεια θα συντελέσει στην αποτελεσματική ενσωμάτωσή των πληθυσμών αυτών στην ελληνική κοινωνία. Ως προς το δεύτερο η πολιτεία καλείται να διαμορφώσει νέο θεσμικό πλαίσιο και πολιτικές που θα αντιμετωπίζουν στοχευμένα βασικά προβλήματα των πληθυσμών αυτών, όπως η παιδεία, η υγεία, η στέγαση, η απασχόληση κλπ.

Όσον αφορά το θέμα της παιδείας η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας, ως χώρας υποδοχής, πλέον, μεταναστών και παλιννοστούντων στοχεύει στη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα διασφαλίσουν την ομαλή εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη παιδιών που ανήκουν σε ομάδες με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Η εκπαιδευτική αυτή πολιτική εφαρμόζεται για πρώτη φορά συντονισμένα μέσα από συγκεκριμένες παρεμβάσεις μετά το 1996 και χρησιμοποιώντας ως χρηματοδοτικό εργαλείο της εκπαιδευτικής αυτής πολιτικής το ΕΠΕΑΕΚ Ι του Β' ΚΠΣ.

3.1.2 Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου

Η πολιτική αυτή που αρχίζει να διαμορφώνεται μετά το 1996 και που αφορά στην εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών εφαρμόζεται μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο που εξελίσσεται παράλληλα και που αφορά στη διαπολιτισμική εκπαίδευση εν γένει και στην εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών ειδικότερα. Τα κυριότερα νομοθετήματα και Υπουργικές Αποφάσεις που αφορούν σε αυτό το θεσμικό πλαίσιο παρουσιάζονται παρακάτω, ενώ συμπληρώνονται και από μια πληθώρα σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων και Εγκυκλίων:

- Ν2413/1996/Α-124 Ελληνική παιδεία στο Εξωτερικό, διαπολιτισμική εκπαίδευση κλπ: ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Με το Νόμο αυτό ιδρύθηκε το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με κύριο σκοπό τη μελέτη και έρευνα εκπαιδευτικών θεμάτων σχετικά με την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό καθώς και την εκτέλεση προγραμμάτων. Επίσης θεσμοθετήθηκε η διαπολιτισμική εκπαίδευση και ως θεσμός απέκτησε ως συγκεκριμένο σκοπό την οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες, εφαρμόζοντας τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων ανάλογα προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες-ανάγκες των μαθητών.

- Κ.Υ.Α. των Υπουργών Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης & Αποκ/σης, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων για τη σύσταση Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης στο ΥΠΕΠΘ (Αρ.Φύλλου 171, 18 Μαρτίου 1996 Αριθμ. ΣΤ5/11)

Με την Κ.Υ.Α. αυτή συγκροτήθηκαν σε ενιαίο Διοικητικό Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης οι ακόλουθες υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ : α) Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και β) Δ/ση Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων και συστάθηκε 1 θέση Ειδικού Γραμματέα που προΐσταται του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων, Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης.

- Υ.Α. του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη Μετατροπή δημόσιων σχολείων σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Αρ.Φύλλου 874, 17 Σεπτεμβρίου 1996 Αριθμ. Φ10/221/Γ1/1236).

Με την Υ.Α. αυτή οποία 9 σχολεία Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης μετατράπηκαν σε διαπολιτισμικά.

- Υ.Α. για τις Διαδικασίες και προϋποθέσεις μετάθεσης Εκπ/κών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης σε Σχολεία διαπολιτισμικής εκπ/σης (Αρ.Φύλλου 598, 17 Ιουλίου 1997 Αριθμ. Φ.361.23/159/Δ1/5271).

Με την Υ.Α. αυτή τέθηκαν οι προϋποθέσεις μετάθεσης που εστιάζουν στην ειδίκευση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, στη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα κ.λ.π.

- Υ.Α. του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων (Φ 10 / 20 / Γ1 / 7-9-99 Αρ.Φύλλου 1789, 28 Σεπτεμβρίου 1999) για την ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Με την Υ.Α. αυτή τέθηκε το πλαίσιο λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων ως ευέλικτα σχήματα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, κατ' επιλογή του Συλλόγου διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με στόχο την αποτελεσματική εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

- ΝΟΜΟΣ 2790/2000 (Αρ. Φύλλου 24) για Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β, Άρ.2

Στο άρθρο αυτό του Νόμου γίνεται μνεία στη στήριξη των παλιννοστούντων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την προετοιμασία και ένταξη των παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

3.1.3 ΕΠΕΑΕΚ I και η περίοδος μέχρι το 2002

Όπως προαναφέρθηκε, η υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές αρχίζει με την εφαρμογή του Προγράμματος «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ και του ΕΠΕΑΕΚ I με τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. Φορέας υλοποίησης του Προγράμματος υπήρξε το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ ο προϋπολογισμός του έργου ανήλθε σε 1.000.000.000 δρχ.

Το Πρόγραμμα είχε γενικό σκοπό την παρέμβαση για τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που διασφαλίζουν στα παιδιά των παλιννοστούντων και αλλοδαπών αλλά και σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση και αξιοποίησης του μορφωτικού αγαθού σε μία κοινωνία που ο πολυπολιτισμικός της χαρακτήρας γίνεται όλο και πιο έντονος.

Κύριοι στόχοι του Προγράμματος ήταν:

- η προώθηση συντονισμένων παρεμβατικών ενεργειών για την ομαλή ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα,
- η διερεύνηση της σχολικής και κοινωνικής κατάστασης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών αλλά και των κοινωνικών, παιδαγωγικών και ψυχολογικών παραγόντων που διαμορφώνουν συνθήκες θετικής/αρνητικής σχολικής επίδοσης για τους μαθητές αυτούς,

- η βελτίωση και αποτελεσματική λειτουργία των θεσμών σχολικής ένταξης των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών,
- η συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης καθώς και η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας σε θέματα σχετικά με τις θεωρητικές και πρακτικές όψεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και
- η ανάπτυξη θεωρητικών επεξεργασιών, διδακτικού υλικού και μεθοδολογικών προσεγγίσεων που διευρύνουν τις δυνατότητες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για ένταξη των παλιννοστώντων και των αλλοδαπών μαθητών.

Για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών σχεδιάστηκε μία σειρά δράσεων / παρεμβάσεων που συμπεριλάμβανε:

- Ενίσχυση νεοεισερχόμενων μαθητών με προγράμματα υποστήριξης της ένταξής τους στο ελληνικό σχολείο:
 - Εντατική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
 - Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.
 - Ειδικό διδακτικό υλικό.
 - Τεστ γλωσσομάθειας.
- Ενίσχυση της σχολικής επίδοσης των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών που συμπεριλάμβανε:
 - Προγράμματα διδακτικής υποστήριξης της γλωσσικής και μαθησιακής ανάπτυξης των μαθητών.
 - Υποστηρικτικό υλικό για την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών στα μαθήματα της γλώσσας, φυσικής, χημείας, βιολογίας και γεωγραφίας του γυμνασίου.
 - Υποστηρικτικό υλικό για το νηπιαγωγείο και τις πρώτες τάξεις του δημοτικού
 - Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας.
 - Προγράμματα διευρυμένου σχολικού ωραρίου.
 - Εξατομικευμένες διδακτικές προσεγγίσεις, συνεργατική διδασκαλία, εργασία σε ομάδες.
- Ενίσχυση της υποδομής σχολικών μονάδων της προσχολικής-πρωτοβάθμιας-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις περιοχές Χανίων, Θεσσαλονίκης και Αττικής.

- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών και των οικογενειών τους.
- Ευαισθητοποίηση, Ενημέρωση και Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, στελεχών της εκπαίδευσης, δίγλωσσων εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων και μελών τοπικών κοινοτήτων με εξειδικευμένα επιμορφωτικά προγράμματα και επιμορφωτικό υλικό.
- Δημιουργία δομών υποστήριξης των δραστηριοτήτων του προγράμματος που συμπεριλάμβανε:
 - Συγκρότηση εξειδικευμένης επιστημονικής παιδαγωγικής βιβλιοθήκης.
 - Εμπλοκή ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού.
 - Οργάνωση δικτύου τοπικών συντονιστών.
- Διασφάλιση της πολλαπλασιαστικότητας των αποτελεσμάτων του προγράμματος που συμπεριλάμβανε:
 - Συνεχή εμπλουτισμό της διαπολιτισμικής βιβλιοθήκης με έργα που αφορούν τόσο στην έρευνα όσο και στην εκπαιδευτική πρακτική.
 - Στήριξη σχολικών βιβλιοθηκών.
 - Συγκρότηση ηλεκτρονικού δικτύου πληροφόρησης και υποστήριξης του έργου των εκπαιδευτικών.

Αποτέλεσμα των παραπάνω παρεμβάσεων ήταν επίσης η δημιουργία διαφόρων σειρών θεωρητικών μελετών και πρακτικών εφαρμογών, εκπαιδευτικού υλικού για το Νηπιαγωγείο και τις Πρώτες Τάξεις του Δημοτικού, εποπτικού υλικού για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, βοηθητικού υλικού για το Γυμνάσιο, βιβλία για την εκμάθηση των ελληνικών ως δεύτερη γλώσσα, καθώς και η οργάνωση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων και μαθητικών συμποσίων. Σημαντικό σημείο στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση του Προγράμματος υπήρξε και η εκπόνηση, και εφαρμογή κατά τα σχολικά έτη 1999-2001 γραπτών τεστ, για την ανίχνευση του επιπέδου γλωσσομάθειας των αλλόγλωσσων μαθητών και η κατάταξή τους στο κατάλληλο τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας (Τάξη Υποδοχής, Φροντιστηριακό Τμήμα, κ.ά).

Με τη λήξη του Προγράμματος το 2000, διαπιστώθηκε μία σειρά αναγκών που οδήγησαν στη διατύπωση των παρακάτω προτάσεων προκειμένου αυτές να αποτελέσουν τη βάση για τη συνέχιση, επέκταση και βελτίωση του Προγράμματος στο πλαίσιο της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2000 – 2006. Οι προτάσεις αυτές ήταν οι ακόλουθες:

- Σταδιακή γενίκευση της παρέμβασης ώστε να περιλάβει το μέγιστο δυνατό αριθμό σχολικών μονάδων
- Επέκταση των παρεμβατικών ενεργειών στη Λυκειακή βαθμίδα και στην Τεχνική/Επαγγελματική εκπαίδευση και ίδρυση και λειτουργία Προλυκειακών Τμημάτων Υποστήριξης.
- Ανάπτυξη υλικού για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν κατά τη φάση της γενίκευσης και της επέκτασης στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Επέκταση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων τόσο στο πεδίο της ευαισθητοποίησης, όσο και, κυρίως, στο πεδίο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.
- Επέκταση του δικτύου υποστήριξης και εποπτείας των παρεμβατικών ενεργειών με τη συμμετοχή και ενεργοποίηση των αρμοδίων διοικητικών φορέων και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Κατά την περίοδο από 1/3/2000 έως 31/10/2001 υλοποιήθηκε από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών έργο - «γέφυρα», με τίτλο «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών», προϋπολογισμού 475.000.000 δρχ. (1.393.984 €). Το έργο αυτό, που αποτέλεσε συνέχεια του έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I, περιελάμβανε τρεις κυρίως κατηγορίες δραστηριοτήτων:

(α) Υποστήριξη της Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών. Η δραστηριότητα αυτή περιλάμβανε τα εξής:

- Πρόγραμμα ανίχνευσης επιπέδων γλωσσομάθειας παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε σχολεία της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (Τεστ: Δ, Ε, ΣΤ' Δημοτικού και Α, Β, Γ' Γυμνασίου).
- Πρόγραμμα εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας.
- Πρόγραμμα ενίσχυσης της επίδοσης (μαθήματα εκτός γλώσσας) παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολεία της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Χανίων.
- Εφαρμογή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Πρόγραμμα υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών προσχολικής ηλικίας.
- Πρόγραμμα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας.
- Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους (1998-2001).

- Πρόγραμμα σύνδεσης σχολείου-οικογένειας.

(β) Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας. Η δραστηριότητα αυτή περιλάμβανε:

- Μαθητικά συμπόσια (Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Χανιά).
- Πενθήμερα επιμορφωτικά σεμινάρια (Αθήνα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη και Χανιά).
- Ημερίδες ενημέρωσης στελεχών της εκπαίδευσης (Αθήνα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη, Χανιά).
- Ημερίδες επιμόρφωσης για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη).
- Προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης.
- Ημερίδες ενημέρωσης γονέων και εκπαιδευτικών (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη).
- 8μηνο Σεμινάριο Επιμόρφωσης-Μετεκπαίδευσης δίγλωσσων εκπαιδευτικών.

(γ) Ενίσχυση Σχολικών Μονάδων, που περιλάμβανε:

- Απασχόληση εκπαιδευτικού προσωπικού υποστήριξης του διδακτικού έργου.
- Ενίσχυση σχολικής βιβλιοθήκης.
- Παροχή πειραματικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Μεγάλο μέρος του έργου αφορούσε επίσης στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού. Πιο συγκεκριμένα, το Τεχνικό Δελτίο του Έργου περιλάμβανε 54 υποέργα εκ των οποίων τα 53 αφορούσαν στη σελιδοποίηση / εικονογράφηση και εκτύπωση εκπαιδευτικού υλικού που είχε παραχθεί κατά τη διάρκεια του Προγράμματος στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I.

Με τη λήξη του Προγράμματος που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I και συνεχίστηκε κατά την περίοδο 2000-2001 στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ, διαπιστώθηκε μία σειρά αναγκών που οδήγησαν στη διατύπωση των παρακάτω προτάσεων προκειμένου αυτές να αποτελέσουν τη βάση για τη συνέχιση, επέκταση και βελτίωση του Προγράμματος. Οι προτάσεις αυτές ήταν οι ακόλουθες:

- Σταδιακή γενίκευση της παρέμβασης ώστε να περιλάβει το μέγιστο δυνατό αριθμό σχολικών μονάδων.

- Επέκταση των παρεμβατικών ενεργειών στη Λυκειακή βαθμίδα και στην Τεχνική/Επαγγελματική εκπαίδευση και ίδρυση και λειτουργία Προλυκειακών Τμημάτων Υποστήριξης.
- Ανάπτυξη υλικού για την κάλυψη αναγκών που προκύπτουν κατά τη φάση της γενίκευσης και της επέκτασης στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Επέκταση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων τόσο στο πεδίο της ευαισθητοποίησης, όσο και, κυρίως, στο πεδίο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.
- Επέκταση του δικτύου υποστήριξης και εποπτείας των παρεμβατικών ενεργειών με τη συμμετοχή και ενεργοποίηση των αρμοδίων διοικητικών φορέων και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

3.1.4 Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 – 2004

Το Μάρτιο του 2002 εντάχθηκε στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ και του ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 1.1.1 για χρηματοδότηση το Έργο "Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών", με περίοδο υλοποίησης μέχρι και το Δεκέμβριο του 2004. Βασικοί στόχοι του Προγράμματος υπήρξαν:

- Η υποστήριξη της Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών.
- Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης καθώς και ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Η ενίσχυση σχολικών μονάδων.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών προγραμματίστηκε μία σειρά δράσεων, που περιλάμβανε δημιουργία δικτύου συνεργατών για τη στήριξη της σχολικής φοίτησης και της κοινωνικής ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών, τη λειτουργία τάξεων ενισχυτικής διδασκαλίας και την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Από τα αποτελέσματα του προγράμματος συνάγεται ότι συνολικά υπήρξαν θετικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των παρεμβάσεων και κατά συνέπεια πρέπει να συνεχιστεί η χρηματοδότηση από πόρους του ΕΠΕΑΕΚ αναλόγων προγραμμάτων. Στα προγράμματα αυτά θα έχουν εισαχθεί βελτιωτικές και διορθωτικές προσθήκες και τροποποιήσεις για την κάλυψη των αδυναμιών που εντοπίστηκαν από την έρευνα πεδίου και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Διορθωτικά μέτρα που ενδεχομένως μπορούν να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος αφορούν στα ακόλουθα:

- Διεύρυνση και επέκταση του προγράμματος ώστε να καλύψει όσο το δυνατό μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού-στόχου, με προτεραιότητα στα διαπολιτισμικά σχολεία και στις σχολικές μονάδες όπου παρατηρείται συγκέντρωση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε ποσοστό άνω του 20%.
- Εντατικοποίηση των στοχευμένων δράσεων για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνιών για την αναγκαιότητα της ένταξης των αλλοδαπών και παλιννοστούντων παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα πρέπει να αυξηθούν οι παρεμβάσεις για την ενημέρωση των γονέων και να ενισχυθεί η σχέση σχολείου - οικογένειας.
- Διασφάλιση μηχανισμού συλλογής και επεξεργασίας της εμπειρίας των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στις παρεμβάσεις ώστε να αξιοποιούνται οι απόψεις τους και να λαμβάνονται έγκαιρα συμπληρωματικά και διορθωτικά μέτρα. Παράλληλα να αυξηθεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και ιδιαίτερος ο αριθμός των επιμορφούμενων με δεδομένη τη μεγάλη ανταπόκρισή τους στην προηγούμενη φάση της παρέμβασης. Η θεματολογία των επιμορφώσεων πρέπει να αναπροσαρμοστεί και να διευρυνθεί ώστε να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες μετά από τους δύο πρώτους κύκλους παρεμβάσεων.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στους θεσμούς της μετα-υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με έμφαση στις δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών.
- Επέκταση της ενισχυτικής διδασκαλίας με έμφαση στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Αν και δεν αποτελεί βασικό λόγο σχολικής διαρροής (όπως φάνηκε από τη λειτουργία του Προγράμματος), η σωστή εκμάθηση της ελληνικής είναι βασικός παράγοντας ομαλής ένταξης και εύρυθμης πορείας των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο (όπως δηλώθηκε από πολλούς εκπαιδευτικούς κατά την έρευνα πεδίου). Σημειώνεται η σημαντική υστέρηση των μαθητών αυτών και στο γραπτό ελληνικό λόγο, όπως φαίνεται στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν, γεγονός που θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη όσον αφορά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

- Ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών φορέων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος (κύρια μέσω της συμμετοχής τους σε δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού στόχου).

Σε γενικές γραμμές ο αρχικός σχεδιασμός του προγράμματος όπως αποτυπώθηκε στο ΤΔΕ κάλυψε σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα που έπρεπε εκείνη την περίοδο να αντιμετωπιστούν. Η υλοποίηση του προγράμματος οδήγησε σε γενικές γραμμές στην επίτευξη των προγραμματισμένων εκροών και αποτελεσμάτων. Η επίπτωση των προαναφερθέντων αποτυπώνεται με τη σαφή βελτίωση που παρουσιάζουν οι δείκτες για τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες όπως εγγεγραμμένοι μαθητές, χρόνος παραμονής στο εκπαιδευτικό σύστημα, ποσοστό μετάβασης από το δημοτικό στο γυμνάσιο, ποσοστό που ολοκληρώνουν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (σύμφωνα με τα στοιχεία του φορέα υλοποίησης).

3.2 Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής

3.2.1 Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες

3.2.1.1 Εθνικές πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, με μακρά ή πρόσφατη ιστορία στην υποδοχή μεταναστών, εφαρμόζουν εκπαιδευτική πολιτική για παιδιά με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες εστιάζοντας στην εκπαίδευση και την ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στο σχολείο της χώρας υποδοχής. Στη συνέχεια παρουσιάζεται το πλαίσιο αυτής της πολιτικής για ορισμένες από τις χώρες αυτές.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Μεγάλη Βρετανία

Στη Μεγάλη Βρετανία, οι Τοπικές Εκπαιδευτικές Αρχές είναι υπεύθυνες για να διασφαλίσουν ότι η εκπαίδευση είναι διαθέσιμη σε όλα τα παιδιά στην ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και ότι η εκπαίδευσή τους ανταποκρίνεται στην ηλικία, τις ικανότητες, της δυνατότητες και τις όποιες ειδικές μαθησιακές ανάγκες τους. Η υποχρέωση αυτή ισχύει ανεξάρτητα από την προέλευση και τα δικαιώματα παραμονής των παιδιών. Το εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργεί γύρω από τη βασική αρχή της προώθησης της ισότητας μεταξύ των φυλών και εθνικοτήτων.

Οι Τοπικές Εκπαιδευτικές Αρχές χρηματοδοτούν τα σχολεία μέσω ειδικών επιχορηγήσεων με σκοπό την υποστήριξη των παιδιών για τα οποία τα αγγλικά δεν είναι η μητρική τους γλώσσα. Πέρα από την δημιουργία τμημάτων εκμάθησης των αγγλικών ως ξένης γλώσσας, η επιχορήγηση μπορεί να διατεθεί και για τη χρηματοδότηση άλλων δραστηριοτήτων όπως προγράμματα συμβουλευτικής για τα παιδιά των μεταναστών. Οι Τοπικές Εκπαιδευτικές Αρχές διαθέτουν στα σχολεία ξεχωριστή επιχορήγηση για την υποστήριξη των παιδιών ευπαθών κατηγοριών στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι μετανάστες που αιτούνται άσυλο. Η χρηματοδότηση αφορά μεταξύ άλλων υπηρεσίες για την ανεύρεση παιδιών μεταναστών που δεν είναι εγγεγραμμένα σε σχολείο, υπηρεσίες για την ένταξη ή επανένταξη των παιδιών στο σχολείο και υπηρεσίες που στοχεύουν στη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στη Γαλλία

Βάσει του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου στη Γαλλία, η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική τόσο για τα παιδιά των Γάλλων υπηκόων όσο και για τα παιδιά μεταναστών ηλικίας από 6 έως 16 ετών. Επιπρόσθετα όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι υπήκοοι χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαιούνται τις ίδιες παροχές με τους Γάλλους σπουδαστές.

Το 1981 καθιερώθηκαν οι λεγόμενες «Περιοχές Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας», που επεκτάθηκαν το 1998 σε δίκτυα εκπαιδευτικής προτεραιότητας, περιλαμβάνοντας κυρίως περιαστικές περιοχές, όπου κατοικούν πληθυσμοί με μεγάλα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα (ανάμεσά τους και μεγάλο ποσοστό μεταναστών) και όπου παρατηρούνται μεγάλα ποσοστά σχολικής διαρροής. Τα σχολεία που βρίσκονται εντός των περιοχών αυτών, δέχονται υψηλότερες κρατικές επιδοτήσεις και δικαιούνται να έχουν μικρότερο αριθμό μαθητών ανά εκπαιδευτικό, οπότε τα οφέλη αυτά μετακυλίσουν σε μεγάλο βαθμό και στους μετανάστες μαθητές.

Πέραν αυτού, σε όλα τα σχολεία της χώρας, τα παιδιά των μεταναστών μπορούν να συμμετέχουν κανονικά στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας που απευθύνονται σε όλους τους μαθητές που αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες. Επιπρόσθετα, υπάρχουν ειδικά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που απευθύνονται σε παιδιά νεοαφιχθέντων μεταναστών που παρουσιάζουν δυσκολίες στην κατανόηση και χρήση της γαλλικής γλώσσας. Τέλος, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μπορούν να δημιουργηθούν ειδικά τμήματα για την υποδοχή παιδιών που δεν έχουν προηγούμενη εκπαίδευση.

Σχετικά με την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των παιδιών μεταναστών, κατόπιν ειδικής συμφωνίας με ορισμένες χώρες, μπορούν να δημιουργηθούν ειδικά τμήματα στα σχολεία. Το πρόγραμμα διδασκαλίας των τμημάτων αυτών είναι απόλυτα συμβατό με το πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενώ, βάσει των διμερών συμφωνιών, το κόστος των εκπαιδευτικών βαραίνει την χώρα προέλευσης των μεταναστών.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στη Γερμανία

Η ισχύουσα νομοθεσία στη Γερμανία αναφέρει ότι όλα τα παιδιά μεταναστών, ηλικίας 6 ετών και άνω, έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις στην εκπαίδευση με τα παιδιά που έχουν τη γερμανική υπηκοότητα. Για την ομαλή ένταξη των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα, στις περισσότερες περιοχές της χώρας υλοποιούνται προγράμματα για την εκμάθηση της γλώσσας που απευθύνονται σε παιδιά μεταναστών προσχολικής ηλικίας. Τα προγράμματα αυτά ξεκινάνε ένα χρόνο πριν την κανονική εγγραφή στο σχολείο, δηλαδή όταν τα παιδιά είναι σε ηλικία 5 ετών.

Επιπρόσθετα, εφόσον το ποσοστό των μεταναστών ξεπερνά το 1/5 της τάξης, μπορούν να διαμορφωθούν ειδικά τμήματα για παιδιά μεταναστών. Τα τμήματα αυτά είναι τριών επιπέδων. Τα δύο πρώτα επίπεδα αφορούν κυρίως την εκμάθηση της γλώσσας ενώ το τρίτο επικεντρώνεται στην υποστήριξη των παιδιών με τα μαθήματα του κανονικού προγράμματος.

Για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των μεταναστών, υλοποιούνται ειδικά προγράμματα που απευθύνονται στους μετανάστες ορισμένων χωρών και στοχεύουν στο να κάνουν δυνατή την επανένταξη των παιδιών αυτών στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας προέλευσής τους εφόσον αποφασίσουν να επιστρέψουν.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στη Σουηδία

Από τον Ιανουάριο του 2002, τα παιδιά των μεταναστών που έχουν υποβάλλει αίτηση για την έκδοση άδειας παραμονής ή που διαθέτουν άδεια παραμονής στη Σουηδία, μπορούν προαιρετικά να εγγραφούν σε νηπιαγωγεία, δημοτικά ή γυμνάσια σχολεία της χώρας. Οι γονείς των παιδιών μπορούν να λάβουν διάφορα κρατικά επιδόματα με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους σουηδούς υπηκόους. Οι δημοτικές αρχές λαμβάνουν συγκεκριμένο ποσό για το κάθε παιδί μεταναστών που εγγράφεται σε κάποιο σχολείο και στη συνέχεια ευθύνονται για την παροχή της κατάλληλης εκπαίδευσης προς τα παιδιά αυτά.

Σε ορισμένους δήμους οργανώνονται ειδικά μαθήματα γλώσσας για παιδιά προσχολικής ηλικίας στα οποία συμμετέχουν και οι γονείς. Πριν την ένταξή τους στο

κανονικό πρόγραμμα, τα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα σε τάξεις υποδοχής όπου μαθαίνουν για την Σουηδική κοινωνία και διδάσκονται αντικείμενα ανάλογα με το επίπεδο των γνώσεών τους. Μετά την ένταξή τους στις κανονικές τάξεις, τα παιδιά υποστηρίζονται από ένα πρόγραμμα «διδασκτικής καθοδήγησης» εφόσον αυτό χρειαστεί. Στο τέλος της χρονιάς, η απόδοση των παιδιών μεταναστών αξιολογείται με τα ίδια κριτήρια που ισχύουν για όλους τους μαθητές. Εάν δεν επιτύχουν τον απαιτούμενο βαθμό για την προαγωγή τους στην επόμενη τάξη, τα παιδιά, λαμβάνουν γραπτό πιστοποιητικό που περιγράφει όσα έχουν επιτευχθεί.

Επιπρόσθετα, καθ' όλη τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα παιδιά που δεν έχουν τα Σουηδικά ως μητρική γλώσσα, μπορούν να παρακολουθήσουν σχετικά μαθήματα γλώσσας.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Ισπανία

Στην Ισπανία, σχετική νομοθεσία που αφορά στους μετανάστες αναφέρει ότι όλοι οι αλλοδαποί κάτω των 18 ετών έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους ισπανούς πολίτες και συνάμα είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν τη βασική εκπαίδευση.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη των μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα και στο επίπεδο που αντιστοιχεί στην ηλικία τους, διαμορφώνονται ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά που δεν είναι εξοικειωμένα με την ισπανική γλώσσα και κουλτούρα ή που εμφανίζουν σημαντικές ελλείψεις σε βασικές γνώσεις. Όλη η βασική εκπαίδευση των μεταναστών πραγματοποιείται εντός της τάξης εκτός από τα μαθήματα γλώσσας και ενισχυτικής διδασκαλίας.

Ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα εγγράφουν τα παιδιά των μεταναστών σε μικρότερη τάξη από αυτή που αντιστοιχεί στην ηλικία τους σε μία προσπάθεια να αντισταθμίσουν τις γνωστικές αδυναμίες των παιδιών αυτών. Επίσης υπάρχουν «τμήματα γέφυρες» στα οποία γίνεται διδασκαλία της ισπανικής γλώσσας πριν την ένταξη των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επίσης, τόσο εντός όσο και εκτός της τάξης, υπάρχει επιπλέον υποστηρικτικό υλικό ειδικά σχεδιασμένο για να βοηθήσει τα παιδιά μεταναστών στην εκμάθηση της γλώσσας και για να ενισχύσει τη διδασκαλία των βασικών μαθημάτων. Επιπρόσθετα, συχνά λαμβάνονται μέτρα για την προσαρμογή του προγράμματος διδασκαλίας εντός της τάξης ή εναλλακτικά, τα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας αντί για τα μαθήματα του κανονικού προγράμματος.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Αυστρία

Η ένταξη των μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστρίας γίνεται κυρίως μέσω εκπαιδευτικών υπηρεσιών, όπως ευαισθητοποιημένο υποστηρικτικό εκπαιδευτικό προσωπικό στα σχολεία και συμβουλευτική υποστήριξη των γονέων. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστρίας δεν προβλέπει την εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών σε ειδικά σχολεία ή ξεχωριστές τάξεις.

Για παιδιά τα οποία δεν χειρίζονται ικανοποιητικά την Γερμανική γλώσσα, προβλέπεται μία περίοδος μέχρι και δύο χρόνια κατά την οποία δεν βαθμολογούνται αλλά παρόλα αυτά μπορούν να προχωρούν στην επόμενη τάξη. Μετά το πέρας της περιόδου «ειδικής μεταχείρισης», θεωρείται πως τα παιδιά μπορούν να παρακολουθήσουν κανονικά τα μαθήματα. Αν εξακολουθούν να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με άλλους μαθητές, οι γενικές αρχές αξιολόγησης των μαθητών δεν λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές μαθησιακές τους ανάγκες. Για την εκμάθηση της γλώσσας, έχουν ενταχθεί στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από το 1992, μαθήματα για την εκμάθηση των γερμανικών ως δεύτερης γλώσσας. Από το 2000, η εκμάθηση των γερμανικών ως δεύτερη γλώσσα διευρύνθηκε και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σχετικά με την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, νομοθεσία του 2000 αναφέρει ότι οι διάφορες σχολές όπου εκπαιδεύονται οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί πρέπει να σχεδιάσουν τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα ώστε να ανταποκρίνονται στα κοινωνικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής.

Τέλος, το εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει τη δυνατότητα εκμάθησης της μητρικής γλώσσας των μεταναστών εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου αρκεί να υπάρχει η ελάχιστη ζήτηση και διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί. Σε γενικές γραμμές, η διαπολιτισμική εκπαίδευση εισήχθη επίσημα στο αυστριακό εκπαιδευτικό σύστημα ως «εκπαιδευτική αρχή» στις αρχές της δεκαετίας του '90.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στη Δανία

Σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία στη Δανία, τα παιδιά των μεταναστών έχουν δικαίωμα στην υποχρεωτική εκπαίδευση εφόσον κατέχουν άδεια παραμονής. Το δικαίωμα αυτό επεκτείνεται και στους μετανάστες που ζητούν άσυλο εφόσον η διαμονή τους στη χώρα είναι τουλάχιστον έξι μήνες.

Η χρηματοδότηση των διαφόρων μέτρων για την εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών βαραίνει τους δήμους. Στα σχολεία οργανώνονται τάξεις ενισχυτικής διδασκαλίας για παιδιά μεταναστών για την εκμάθηση της γλώσσας αλλά και για την υποστήριξη σε άλλα μαθήματα.

Για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των μεταναστών που προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργούνται τμήματα εφόσον υπάρχουν τουλάχιστον 12 ενδιαφερόμενα παιδιά. Γίνεται προσπάθεια προκειμένου τα μαθήματα στη μητρική γλώσσα των μεταναστών να λαμβάνουν χώρα αμέσως μετά το κανονικό σχολικό ωράριο. Αντίστοιχα τμήματα μπορούν να δημιουργηθούν και για τους μετανάστες που προέρχονται από άλλες χώρες εκτός Ε.Ε., αλλά η νομοθεσία δεν καθιστά τη διαμόρφωση αυτών των τμημάτων υποχρεωτική.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Ιταλία

Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο στην Ιταλία δίνει τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά μεταναστών να συμμετέχουν στην υποχρεωτική εκπαίδευση ακόμη και αν οι γονείς τους δεν διαθέτουν άδεια παραμονής/ εργασίας στη χώρα. Τα παιδιά των μεταναστών εντάσσονται σε τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους και ανάλογα με την εκπαίδευση που έχουν λάβει στη χώρα από όπου προέρχονται, ενώ παράλληλα γίνεται προσπάθεια προκειμένου να τοποθετούνται σε τμήματα όπου υπάρχουν και άλλα παιδιά της ίδιας εθνικότητας.

Οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού προγράμματος έτσι ώστε να ενταχθούν ομαλά τα παιδιά μεταναστών στην τάξη. Η εκμάθηση της γλώσσας γίνεται με εντατικά μαθήματα ιταλικών. Για το σκοπό αυτό, πολλά σχολεία υποστηρίζονται από ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που έχει ως κύριο στόχο να δράσει ως σύνδεσμος μεταξύ των παιδιών και των υπολοίπων εκπαιδευτικών και μαθητών.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Κύπρο

Το αρμόδιο υπουργείο της Κύπρου έχει καταστήσει σαφές ότι πρέπει να γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες από τα σχολεία προκειμένου να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός παιδιών για τα οποία τα Ελληνικά δεν είναι η μητρική τους γλώσσα και να γίνουν ενεργά μέλη της σχολικής κοινότητας. Τα παιδιά μεταναστών τοποθετούνται σε τάξεις μαζί με άλλα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Με την άφιξή τους στο σχολείο, γίνεται αξιολόγηση του επιπέδου των γνώσεών τους στα ελληνικά και διοργανώνονται τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η αξιολόγηση των παιδιών μεταναστών λαμβάνει υπόψη όχι μόνο την σχετική απόδοση των μαθητών αλλά και την προσπάθεια που καταβάλλεται από τον κάθε μαθητή. Αντιθέτως, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπου η αξιολόγηση είναι αναγκαστικά συγκριτική, οι μετανάστες μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολίες στην ελληνική γλώσσα, μπορούν να παρακολουθούν ως «παρατηρητές» τα μαθήματα της τάξης που αντιστοιχεί στην ηλικία τους. Στο τέλος

του χρόνου εξετάζονται σε τρία μαθήματα (γλώσσα, ιστορία, μαθηματικά) και τους δίνεται η δυνατότητα να προχωρήσουν στην επόμενη τάξη μόνο εφόσον η απόδοσή τους κριθεί ικανοποιητική.

Για την στήριξη των παιδιών μεταναστών, παρέχεται επίσης οικονομική βοήθεια για την κάλυψη των εξόδων μεσημεριανού γεύματος καθώς επίσης και για τη συμμετοχή σε άλλες δραστηριότητες όπως εκπαιδευτικές εκδρομές. Τέλος, όσον αφορά την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού οργανώνει ειδικά σεμινάρια σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στη Βουλγαρία

Στη Βουλγαρία δεν έχει καταγραφεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενεργειών για την ενσωμάτωση των παιδιών μεταναστών στα σχολεία, πέρα από τη δυνατότητα που παρέχεται για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας ως προαιρετικό μάθημα τεσσάρων ωρών την εβδομάδα εντός του κρατικού σχολείου. Υπάρχει μία συνεχιζόμενη διαβούλευση στο αρμόδιο Υπουργείο Εκπαίδευσης και Επιστημών για τις πολιτικές που πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση με την Κοινοτική Νομοθεσία που αφορά στην εκπαίδευση των μεταναστών, και η πολιτική ηγεσία αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα για λήψη μέτρων στο επίπεδο του σχολείου.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Τσεχία

Στην Τσεχία, τα παιδιά μεταναστών παρακολουθούν κανονικά την υποχρεωτική εκπαίδευση στην τσέχικη γλώσσα. Οι μαθητές τοποθετούνται στις τάξεις ανάλογα με το επίπεδό τους στη χρήση της γλώσσας. Το σχολείο δεν υποχρεούται να δημιουργήσει τμήματα υποστηρικτικής διδασκαλίας και σε περίπτωση που αυτά δημιουργηθούν, το κόστος επιβαρύνει τους γονείς των μαθητών ή την κοινότητα των μεταναστών συνολικά. Εάν τα παιδιά μεταναστών αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στη χρήση της γλώσσας, είναι δυνατόν να μη βαθμολογηθούν για τον πρώτο χρόνο που παρακολουθούν μαθήματα.

Αντιθέτως, τα παιδιά των μεταναστών που ζητούν ασυλία εντάσσονται και αυτά υποχρεωτικά στο εκπαιδευτικό σύστημα αλλά δέχονται ειδική μεταχείριση και παρακολουθούνται στενά από τους εκπαιδευτικούς. Από το 2000 μέσω σχετικής οδηγίας προβλέπεται η δημιουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά μεταναστών που ζητούν άσυλο στη χώρα. Επίσης για τα παιδιά αυτά, οργανώνονται ειδικά τμήματα για την εκμάθηση της τσέχικης γλώσσας.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Ουγγαρία

Στην Ουγγαρία, τα παιδιά των μεταναστών έχουν ίσα δικαιώματα στην υποχρεωτική εκπαίδευση ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου ή ειδικών μαθησιακών αναγκών. Τα δικαιώματα αυτά επεκτείνονται και στους μετανάστες που έχουν άδεια παραμονής διάρκειας τουλάχιστον ενός χρόνου. Τα παιδιά των μεταναστών που μπήκαν παράνομα στη χώρα, έχουν επίσης δικαίωμα στην εκπαίδευση εφόσον ζητούν άσυλο.

Για το σχολικό έτος 2004-05 προγραμματίζονταν η εφαρμογή ενός ειδικού παιδαγωγικού προγράμματος για παιδιά μεταναστών. Μέχρι την πλήρη εφαρμογή του προγράμματος, θεωρείται πως η ισχύουσα νομοθεσία επαρκεί για την παροχή εκπαίδευσης στα παιδιά των μεταναστών. Επιπρόσθετα η ισχύουσα νομοθεσία εγγυάται την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας σε 13 εθνικές μειονότητες και για το σκοπό αυτό έχει αναπτυχθεί ένα εκτενές δίκτυο σχολείων και τμημάτων για εθνικές μειονότητες.

Σύμφωνα πάντα με την εθνική νομοθεσία, τα παιδιά μεταναστών έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση και σε ειδικές παιδαγωγικές υπηρεσίες με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους Ούγγρους υπηκόους. Οι υπηρεσίες αυτές συμπεριλαμβάνουν εισιτήρια αστικών συγκοινωνιών, επιδοτούμενη σίτιση στο σχολείο, συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες κλπ. Όσο αφορά τους εκπαιδευτικούς, η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί μέρος της αρχικής εκπαίδευσής τους αν και δεν είναι υποχρεωτική.

Ενσωμάτωση παιδιών μεταναστών στα σχολεία στην Πολωνία

Στην Πολωνία, όλα τα παιδιά ξένης υπηκοότητας μπορούν να επωφεληθούν της δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, όλες οι κατηγορίες μεταναστών που φοιτούν σε δημόσιο σχολείο επωφελούνται από ειδικά διαμορφωμένες υποστηρικτικές δράσεις. Για την εκμάθηση της Πολωνικής γλώσσας από παιδιά που τη χειρίζονται λίγο ή καθόλου, λειτουργούν προκαταρκτικά τμήματα γλώσσας ενώ επιπλέον μαθήματα γλώσσας προσφέρονται παράλληλα με το σχολικό πρόγραμμα για παιδιά που μπορούν να συμμετέχουν σε αυτό. Τα μαθήματα αυτά παρέχονται δωρεάν. Επίσης, τα παιδιά μεταναστών έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν σε τμήματα εκμάθησης της μητρικής τους γλώσσας που οργανώνονται από διπλωματικούς φορείς ή πολιτιστικές οργανώσεις της χώρας τους.

3.2.2 Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στο πλαίσιο της χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν υλοποιηθεί τα τελευταία χρόνια και συνεχίζονται να υλοποιούνται σε πολλές χώρες δράσεις και έργα που αφορούν στην εκπαίδευση μαθητών με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Τα κυριότερα από τα έργα αυτά υλοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος Socrates (Comenius) σε περισσότερες από μία Ευρωπαϊκές χώρες. Στη συνέχεια ακολουθεί πίνακας με σύντομη περιγραφή των έργων αυτών.

Πίνακας 3-1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής

Τίτλος Δράσης / Έργου	Χώρα εφαρμογής / Πηγή χρηματοδότησης	Διάρκεια	Π/Υ (€)	Σύντομη περιγραφή
Participation of Migrant Parents	Σε περισσότερες από μία ευρωπαϊκές χώρες / Στο πλαίσιο του Προγράμματος Socrates (Comenius)	1996 - 1997		<p>Το έργο επικεντρώνεται στη συμμετοχή των γονέων μεταναστών στην εκπαίδευση των παιδιών τους, μέσω της υλοποίησης τεσσάρων δράσεων: (1)Την εμπλοκή και συμμετοχή των γονέων στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και στην ειδική εκπαίδευση, παρέχοντας υποστήριξη σε δραστηριότητες που υλοποιούνται από τα σχολεία εντός αυτών. (2)Τη συμμετοχή των γονέων στα επίσημα διοικητικά όργανα των σχολείων ή των τοπικών κοινοτήτων. (3) Την υποστήριξη από τις τοπικές αρχές της συμμετοχής των γονέων μεταναστών καθώς και οργανώσεων που μπορούν να στηρίξουν τις διάφορες ομάδες μεταναστών. (4)Τη συμμετοχή σε Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την προώθηση της εκπαιδευτικής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων μεταναστών.</p> <p>Το έργο ολοκληρώνεται με την δημιουργία ενός δικτύου και την ανταλλαγή πληροφοριών.</p>
Intercultural empowerment program for Migrant Pupils in Secondary Schools		1996 – 1997		<p>Οι στόχοι του προγράμματος συνοψίζονται ως εξής:</p> <p>Παροχή κατάλληλων εργαλείων που θα επιτρέψουν στους μετανάστες μαθητές γυμνασίου να χειριστούν την κατάσταση τους, να κάνουν συνειδητή επιλογή μαθημάτων και να αποφασίσουν για τις επαγγελματικές τους προοπτικές λαμβάνοντας υπόψη το πολιτισμικό τους υπόβαθρο.</p> <p>(2) Παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης για καθηγητές και άλλα άτομα που εμπλέκονται στη σωστή χρήση των παραπάνω εργαλείων</p>
Language Support for Migrant Children and Intercultural Awareness for Teachers		1996 -		<p>Το πρόγραμμα έχει τους ακόλουθους στόχους:</p> <p>Υποστηρικτικές παρεμβάσεις για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας σε παιδιά μεταναστών</p> <p>Δημιουργία και αναβάθμιση της αντίληψης μεταξύ των καθηγητών για την ανάγκη προώθησης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία.</p> <p>Επίσης, στα πλαίσια του προγράμματος πραγματοποιήθηκε διήμερο εκπαιδευτικό σεμινάριο για εκπαιδευτικούς, με στόχο την ενημέρωσή τους γύρω από τα θέματα της διαπολιτισμικής και την πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης.</p>
RAIMS – Raising Achievement in Multicultural Schools		9/1995 – 10/1996		<p>Το πρόγραμμα περιγράφει και αναλύει τις εργασίες που διεκπεραιώθηκαν σε 15 δημοτικά και 5 γυμνάσια σχολεία σε δέκα κράτη μέλη. Τα σχολεία αυτά φιλοξένησαν παιδιά πολλών εθνικοτήτων και πριν την εφαρμογή του προγράμματος, και δίνουν τη δυνατότητα σε παιδιά εθνικών μειονοτήτων να επιτύχουν υψηλά ποσοστά επιτυχίας στη σχολική τους σταδιοδρομία. Κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής, αναπτύσσονται αναλυτικά case studies των σχολείων και συγκεντρώνονται βασικές οδηγίες για άλλα σχολεία και εκπαιδευτικές αρχές. Τον δεύτερο και τρίτο χρόνο, οι οδηγίες αυτές αναπτύσσονται με στόχο να δημιουργηθούν συγκεκριμένα προγράμματα δράσεων για όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαίδευση των παιδιών. Οι κύριες δραστηριότητες του προγράμματος αφορούν στην υποστήριξη για την ανάπτυξη των case studies σε κάθε σχολείο, στη δημοσίευση των κυριότερων χαρακτηριστικών αυτών των σχολείων υπό τη μορφή οδηγιών, και στη σύγκριση των πρακτικών που εφαρμόζονται στις διάφορες σχολικές μονάδες στα πλαίσια ενός δικτύου που αναπτύχθηκε για τον σκοπό αυτό.</p>
Teaching materials for immigrant children with special needs		9/1999 – 9/2000		<p>Στόχος του έργου είναι να βοηθήσει την ένταξη των παιδιών που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και κυρίως αυτών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και παρουσιάζουν κάποιας μορφής αναπηρία, σωματική ή νοητική. Για το σκοπό αυτό αναπτύσσονται διάφορες παιδαγωγικές προτάσεις προκειμένου να μπορέσουν τα παιδιά αυτά να χρησιμοποιήσουν το υλικό που χρησιμοποιείται ευρέως στο σχολικό δίκτυο για την εκμάθηση των μαθηματικών, των ξένων γλωσσών, των κοινωνικών επιστημών και της πληροφορικής. Ο πρώτος χρόνος</p>

		αφιερώθηκε στην συγκέντρωση καλών πρακτικών ενώ κατά τον δεύτερο χρόνο έγινε η σύνθεση ενός παιδαγωγικού οδηγού για τους εκπαιδευτικούς. Τα αποτελέσματα του έργου δημοσιεύθηκαν μέσω του διαδικτύου.
LESEI – The written language of migrant students: a typology of mistakes	10/1997 – 10/1999	Το έργο έχει ως στόχο τη δημιουργία μεθοδολογίας για την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας φιλοξενίας των παιδιών μεταναστών προκειμένου να επιτευχθεί ταχεία ένταξή τους στην κοινωνία. Εφαρμόστηκε η ακόλουθη διαδικασία: (1) συγκεντρώθηκαν δείγματα γραπτών κειμένων από παιδιά μεταναστών και από παιδιά που γράφανε στη μητρική τους γλώσσα, (2) έγινε ηλεκτρονική επεξεργασία/ σύγκριση των κειμένων προκειμένου να προσδιοριστούν οι κύριες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των μεταναστών στον χρήση του γραπτού λόγου, και (3) αναπτύχθηκε εκπαιδευτικό υλικό και έγινε εκπαίδευση εκπαιδευτικών στη χρήση του υλικού και της μεθοδολογίας αυτής.
Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για μετανάστες που παρουσιάζουν συμπτώματα κακής προσαρμογής στο σχολείο	1996	Το έργο αναπτύχθηκε σε μία προσπάθεια να συνδεθεί το εκπαιδευτικό μοντέλο που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μεταναστών στις οικογένειές τους, με το εκπαιδευτικό μοντέλο το οποίο αντιμετωπίζουν όταν εγκαθίστανται στην χώρα που τους φιλοξενεί. Σκοπός είναι η δημιουργία ενός παιδαγωγικού συστήματος που να είναι συμβατό με τα χαρακτηριστικά αυτών των ομάδων πληθυσμού. Διακρίνονται τρεις δράσεις: (1) οργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς, (2) εκπαίδευση των γονέων μεταναστών σε ειδικά «σχολεία για γονείς» και (3) ενισχυτική/ συμπληρωματική διδασκαλία για παιδιά μεταναστών.
How to Help minority Children to Become Bilingual	1/1997 – 12/1997	Το έργο είχε δύο στόχους: (1) να επιστήσει την προσοχή των εκπαιδευτικών στις ειδικές ανάγκες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην εκπαίδευσή τους παιδιά που ανήκουν σε γλωσσικές μειονότητες και (2) να αναπτύξει τις γνώσεις και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών προκειμένου να διδάσκουν στα παιδιά την ιστορία του τόπου προελεύσεώς τους σε ένα ξενόγλωσσο γι' αυτά περιβάλλον καθώς επίσης και να βελτιώσει τις ικανότητες των εκπαιδευτικών στο να διδάσκουν την δεύτερη γλώσσα. Το έργο εστιάζεται κυρίως στην ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για εκπαιδευτικούς.
MIR: Migration and Intercultural Relations – Challenge for European Schools Today	10/2002 – 10/2005	Το πρόγραμμα αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ 38 συνεργατών σε 8 χώρες που να υποστηρίζεται από το διαδίκτυο, με κύριο θέμα την αντιμετώπιση των ελλείψεων της εκπαιδευτικής κοινότητας σε πόρους, γνώσεις και πρακτικές δεξιότητες για την ένταξη στα σχολεία παιδιών που προέρχονται διαφορετικές χώρες και έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής θα γίνει ανταλλαγή καλών πρακτικών, θα διεξαχθούν προγράμματα εσωτερικής εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα και θα οργανωθούν τρία ετήσια συνέδρια.
ISEM – Integration and Socialisation of Ethnic Minorities	9/1999 – 9/2000	Πρόκειται για ένα τριετές πρόγραμμα για την διαπολιτισμική εκπαίδευση που στοχεύει στην ανάπτυξη στρατηγικών για τη βελτίωση της εκπαίδευσης που παρέχεται στις κοινωνικο-πολιτιστικές μειονότητες και στην ανάπτυξη μέτρων στον τομέα της κοινωνικο-εκπαιδευτικής και κοινωνικο-επαγγελματικής ενσωμάτωσης.
INTERKID – Intercultural education for per-school and primary-school-age children from immigrant families and ethnic minorities	9/1999 – 9/2000	Το έργο στοχεύει στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας όπου φιλοξενούνται μετανάστες σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συνδυάζοντας μεθόδους διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και ενσωματώνοντας κοινωνικές και πολιτισμικές πτυχές της καθημερινής ζωής. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία μακροπρόθεσμων πολιτικών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της ενσωμάτωσης των πληθυσμών αυτών. Το έργο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις: (1) συγκριτική ανάλυση διαφορετικών προσεγγίσεων στην διαπολιτισμική εκπαίδευση παιδιών στα πλαίσια της εκμάθησης ξένων γλωσσών, (2) σχεδιασμός, έλεγχος και ανάπτυξη μεταβιβάσιμων κοινών χαρακτηριστικών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και (3) ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού
Kids for Europe – Minorities Within the Majority Society	6/1997 – 6/2000	Στόχος του έργου είναι η αναζήτηση και σύγκριση πολιτικών, στρατηγικών και μεθοδολογιών που χρησιμοποιούνται στις χώρες που συμμετέχουν προκειμένου να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες των παιδιών μεταναστών, τόσο των νεοαφιχθέντων όσο και των μεταναστών δεύτερης ή τρίτης γενεάς.

Many colours – educational strategies for teaching migrants host languages and cultural integration	9/1997 – 9/2000	Το έργο αφορά συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ιταλίας, της Αγγλίας και της Νορβηγίας. Ο κύριος στόχος είναι η ανάπτυξη στρατηγικών για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε παιδιά και ενήλικες μετανάστες προωθώντας της εκμάθηση της γλώσσας της χώρας φιλοξενίας και συνεπώς προωθώντας την ενεργή συμμετοχή των μεταναστών στην ευρύτερη πολιτιστική, οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου.
TIME for Teachers	1997 – 2000	Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με τη συνεργασία 17 εταιρών από 7 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου χρησιμοποιούνται 6 διαφορετικές γλώσσες και στόχος του ήταν η δημιουργία παραδοσιακού αλλά και καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού για χρήση σε πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Τα παραγόμενα αποτελέσματα του έργου μπορούν να θεωρηθούν ως ένα μοντέλο για στρατηγικές στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση.
Σχολική επιτυχία για παιδιά ξένων εθνικότητων	1996 – 1998	Στόχος του προγράμματος ήταν να βοηθήσει την ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα των μαθητών ξένων εθνικότητων, υποστηρίζοντας τους μαθητές αυτούς κυρίως σε θέματα που αφορούν στην εκμάθηση του γραπτού και προφορικού λόγου και κάνοντας χρήση νέων τεχνολογιών.
Equality in Education: Teaching for cultural and ethnic diversity in Europe	9/1999 – 9/2000	Ο γενικός στόχος του έργου είναι η δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για τους εκπαιδευτικούς στην Ευρώπη προκειμένου η εκπαιδευτική διαδικασία που εφαρμόζουν να έχει στόχο την αύξηση των ποσοστών σχολικής επιτυχίας των μειονοτήτων και την προώθηση της πολιτισμικής διαφοροποίησης στην Ευρώπη έτσι ώστε να εξαλειφθούν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού.
Teachers for MME: Teachers for Multilingual – Multiethnic Europe	10/2001 – 10/2004	Το έργο επικεντρώνεται στην γλωσσική και διαπολιτισμική εκπαίδευση σε πολυεθνικές τάξεις και στοχεύει στην προώθηση ίσων ευκαιριών και ένταξη των παιδιών μεταναστών, τσιγγάνων και άλλων μειονοτήτων, υποστήριξη στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας φιλοξενίας και προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
Developing an EU Dim. In the provision of in- set for teachers working with the children of migrants	1/1996 – 1/1997	Στόχος του έργου είναι η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με στρατηγικές για τη βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων για μαθητές οι οποίοι παρακολουθούν μαθήματα σε γλώσσα που δεν είναι η μητρική τους. Προγραμματίζεται πως η ανταλλαγή πληροφοριών θα αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη υλικού που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους καθηγητές εντός της τάξης.
European curriculum for children of migrant workers	9/2000 – 9/2003	Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη ενός τυποποιημένου προγράμματος Ευρωπαϊκής εκπαίδευσης για παιδιά μεταναστών, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία και την προώθηση της πολιτισμικής κληρονομιάς της χώρας προελεύσεως.

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών που αφορούν στην εκπαίδευση και κοινωνική ενσωμάτωση των παλιννοστώντων και αλλοδαπών ξεχωρίζουν κάποια έργα που μπορούν να θεωρηθούν ως παραδείγματα καλής πρακτικής, δεδομένου του εύρους που καλύπτουν οι παρεμβάσεις τους, του σχεδιασμού των δράσεών τους και της αποτελεσματικότητάς τους. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά δύο τέτοια έργα.

Τίτλος Έργου	Raising And Measuring Achievement of Ethnic Minority Pupils (RAMA)
Πηγή Χρηματοδότησης	EU – Socrates-Comenius II
Φορέας Υλοποίησης	DIEDEC (Developing Inter-cultural Education through Co-operation between European Cities) Network
Περίοδος Εφαρμογής	1995-1998
Τόπος Εφαρμογής	Μεγάλη Βρετανία, Ολλανδία
Περιγραφή	<p>Το RAMA σχεδιάστηκε ως ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο εργασίας με σκοπό τη δημιουργία στέρεου υπόβαθρου όσον αφορά την εκπαίδευση εθνικών μειονοτήτων στο σχολείο, στην κοινότητα και στο σπίτι. Το έργο εφαρμόστηκε σε 30 αστικά σχολεία με μεγάλα ποσοστά μαθητών μειονοτικών πληθυσμών, σε 6 ευρωπαϊκές πόλεις. Τα σχολεία που επιλέχθηκαν ήταν αυτά που εμφάνιζαν πολύ χαμηλό επίπεδο σχολικής επιτυχίας και για το λόγο αυτό μερικά από αυτά προορίζονταν για κλείσιμο από τις Τοπικές Αρχές. Η «μεταμόρφωση» των σχολείων αυτών μέσα στα τρία χρόνια εφαρμογής του έργου, καταδεικνύει τα όσα μπορούν να επιτευχθούν στην εκπαίδευση μειονοτικών πληθυσμών, όταν δοθεί κατάλληλη και συντονισμένη υποστήριξη τόσο στα σχολεία, όσο και στους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τις οικογένειές τους, καθώς και στις τοπικές κοινωνίες.</p> <p>Κατά την περίοδο 1998-1999 εφαρμόστηκε συμπληρωματικά το έργο ESRAP (European Schools Raising Achievement Project) με σκοπό να διατηρήσει σε επικοινωνία μεταξύ τους τα σχολεία του RAMA, προκειμένου να γίνει ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών και να διαχυθεί στη συνέχεια η πληροφορία και σε άλλα σχολεία.</p> <p>Ωφελούμενοι από το έργο RAMA υπήρξαν οι μαθητές εθνικών μειονοτικών ομάδων, οι εκπαιδευτικοί και εν γένει οι σχολικές μονάδες.</p> <p>Στόχοι του έργου ήταν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η βελτίωση του επιπέδου κατανόησης των εκπαιδευτικών σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επιτυχία των μαθητών αυτών, - η παροχή στα σχολεία και στους εκπαιδευτικούς της δυνατότητας να θέτουν στόχους βελτίωσης και να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν παρεμβάσεις για την αύξηση της σχολικής επιτυχίας των μαθητών αυτών, - η σκιαγράφηση της κατάστασης όσον αφορά τη σχολική επιτυχία των μαθητών εθνικών μειονοτήτων και η μέτρηση της προστιθέμενης αξίας που προκύπτει από τις διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται, - η διάχυση της πληροφορίας και η επικοινωνία των αποτελεσμάτων. <p>Το RAMA θεωρήθηκε ιδιαίτερα καινοτόμο καθώς εστίαζε στη δημιουργία στρατηγικών για την αύξηση του μαθησιακού επιπέδου και τη βελτίωση της σχολικής επιτυχίας μαθητών εθνικών μειονοτήτων. Μέσω των στρατηγικών αυτών επιδιώχθηκε η αντιμετώπιση όχι μόνο της σχολικής αποτυχίας και του φαινομένου της σχολικής διαρροής, αλλά και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.</p> <p>Καινοτομία του έργου θεωρήθηκε και το γεγονός ότι εφαρμόστηκε σε ένα πεδίο για το οποίο δεν υπήρχε προηγούμενη πληροφορία και εμπειρία. Αυτό είχε να κάνει με τη συγκέντρωση και επεξεργασία στοιχείων που αφορούν τις σχολικές επιδόσεις των μαθητών μειονοτικών πληθυσμών και τη δημιουργία μεθόδων για την αύξηση των επιδόσεών τους.</p> <p>Σημαντικό επίσης στοιχείο του έργου υπήρξε η εμπλοκή σε αυτό διάφορων φορέων, όπως ερευνητικά κέντρα εκπαίδευσης των πόλεων στις οποίες εφαρμόστηκε το έργο, τοπική διοίκηση της εκπαίδευσης, σχολικοί επιθεωρητές, ακαδημαϊκό προσωπικό, εκπαιδευτικοί και διοικητικό προσωπικό των σχολείων, κοινωνικοί λειτουργοί, γονείς και μαθητές.</p>

Τίτλος Έργου	Co-operative Learning in Intercultural Education (CLIP)
Πηγή Χρηματοδότησης	EU – Socrates-Comenius II
Φορέας Υλοποίησης	International Association for Intercultural Education (IAIE) (Ολλανδία)
Περίοδος Εφαρμογής	1996-1998
Συνεργάτες	University of Uppsala ; University of Tampere ; Interkulturelt Center Aarhus ; International Association of Intercultural Education ; Hogeschool Utrecht ; University of Padua ; Alberta University Lissabon ; Vlaamse Onderwijsraad – Brussels; CIE – Ghent.
Περιγραφή	<p>Το έργο CLIP ήταν αρχικά το αποτέλεσμα ενός σεμιναρίου σχετικά με τη «συμμετοχική εκπαίδευση» (co-operative learning) στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Το έργο, που εφαρμόστηκε σε σχολεία 9 Ευρωπαϊκών χωρών, βασίστηκε σε πολύχρονη θεωρητική ανάπτυξη και έρευνα και κυρίως στη μέθοδο “Complex Instruction” (CI, Stanford University, California), η οποία αφορά στη ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσα από την οργάνωση μικρών ομάδων συνεργασίας εντός της τάξης καθώς και μέσα από την ανάπτυξη ενός συστήματος διοίκησης εντός του σχολείου που να επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να μεταβιβάζει αρμοδιότητες στις ομάδες των μαθητών, οι οποίες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και καθήκοντα και ως ομάδες και ως άτομα ξεχωριστά. Σκοπός της μεθόδου είναι να δημιουργήσει συνθήκες ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές.</p> <p>Στο πλαίσιο του έργου CLIP εφαρμόστηκε η παραπάνω μέθοδος με τη δημιουργία συνθηκών συνεργασίας για τους μαθητές μέσα σε ετερογενείς ομάδες διαπολιτισμικών τάξεων, στοχεύοντας στη συμμετοχή όλων στη μαθησιακή διαδικασία που λαμβάνει χώρα εντός του σχολείου.</p> <p>Το έργο εστίασε επίσης στη δημιουργία εργαλείων για την επιμόρφωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών ως προς την παραπάνω εκπαιδευτική μέθοδο και διαδικασία.</p> <p>Το έργο θεωρείται αρκετά ενδιαφέρον και καινοτόμο, καθώς στηρίζεται στην εισαγωγή και εφαρμογή μιας καινοτόμου παιδαγωγικής μεθόδου που προάγει τη συμμετοχική διαδικασία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Πολύ σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι το έργο αυτό δημιούργησε «πολλαπλασιαστικό φαινόμενο», καθώς η μέθοδος που εφάρμοσε, υιοθετήθηκε στη συνέχεια και στο πλαίσιο άλλων αντίστοιχων έργων (CLIM, CLINT). Η μέθοδος που εφάρμοσε το έργο συνεχίζει να προωθείται μέσω του IAIE, σύνδεσμος στον οποίο συμμετέχουν μέλη από όλη την Ευρώπη.</p>

3.2.2.1 Συμπεράσματα από την υλοποίηση έργων καλής πρακτικής

Μέχρι σήμερα έχει υλοποιηθεί μεγάλος αριθμός έργων καλής πρακτικής με στόχο την ένταξη και παραμονή των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα της κάθε χώρας. Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των προγραμμάτων αυτών εφαρμόζεται πάνω σε άξονες κοινών πρακτικών που έχουν να κάνουν κυρίως με:

- Την παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού που να ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες παιδιών που δεν μιλούν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής όπου φοιτούν και προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.
- Τη λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής / υποστηρικτικής διδασκαλίας και τάξεων υποδοχής για τους μαθητές αυτούς, προκειμένου να ενισχυθεί η εκμάθηση της γλώσσας και η ένταξή τους στο σχολείο της χώρας υποδοχής, ιδιαίτερα όταν οι μαθητές προέρχονται από χώρες με διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα.
- Τη δημιουργία συστημάτων ανίχνευσης αναγκών για τους μαθητές που εντάσσονται για πρώτη φορά στο σχολείο της χώρας υποδοχής.
- Την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, μέσω της ανάπτυξης κατάλληλου επιμορφωτικού υλικού, της οργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων και της λειτουργίας συστημάτων συνεχούς ανταλλαγής πληροφοριών και πρακτικών (σημαντική η λειτουργία του διαδικτύου στον τομέα αυτό), προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες των μαθητών αυτών.
- Την ευαισθητοποίηση του μαθητικού πληθυσμού, της εκπαιδευτικής κοινότητας και των τοπικών κοινωνιών σε θέματα πολυπολιτισμικότητας και πολιτισμικής ετερότητας για την αύξηση του βαθμού αποδοχής των παιδιών και εν γένει των ομάδων με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.
- Την εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων στους γονείς των μαθητών αυτών, όπως η δημιουργία «σχολείων για γονείς» προκειμένου να είναι σε θέση να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά και ουσιαστικά τη μαθησιακή διαδικασία των παιδιών τους.
- Την εφαρμογή παρεμβάσεων που υποστηρίζουν τη μετάβαση των μαθητών αυτών από την εκπαιδευτική διαδικασία στην επαγγελματική κατάρτιση και κατόπιν στην αγορά εργασίας.

3.2.2.2 Καινοτόμες πρακτικές

Από την ανάλυση των εθνικών πολιτικών και των έργων που υλοποιούνται στο πλαίσιό τους σχετικά με το θέμα της ενσωμάτωσης και εκπαίδευσης μαθητών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες προκύπτει μια σειρά καινοτόμων πρακτικών, που αξίζει να σημειωθούν και κατά

περίπτωση έχουν ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό της νέας φάσης του προγράμματος. Οι καινοτόμες αυτές πρακτικές είναι:

1. Στοχευμένες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που απευθύνονται αποκλειστικά σε παιδιά νεοαφιχθέντων μεταναστών, όπως ειδικά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή τάξεις υποδοχής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
2. Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας κατόπιν ειδικής συμφωνίας με τις χώρες προέλευσης, οι οποίες επιβαρύνονται με το κόστος των εκπαιδευτικών.
3. Επιδότηση των οικογενειών μεταναστών για την εκπαίδευση των παιδιών τους, όπως και οικονομική στήριξη για την κάλυψη ορισμένων εξόδων (π.χ. έξοδα μεσημεριανού γεύματος μαθητών, έξοδα συμμετοχής σε εκδρομές, έξοδα μετακινήσεων).
4. Δυνατότητα συμμετοχής στην υποχρεωτική εκπαίδευση ακόμα και στα παιδιά των μεταναστών που δεν έχουν άδεια παραμονής στη χώρα υποδοχής.
5. Μετακύλιση μέρους του κόστους εκπαίδευσης των παιδιών μεταναστών στους δήμους / τοπική αυτοδιοίκηση (π.χ. του κόστους λειτουργίας των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας).
6. Παρεμβάσεις για την ενδυνάμωση της συμμετοχής των γονέων μεταναστών στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών τους, όπως παρεμβάσεις ενίσχυσης της συμμετοχής τους στα διοικητικά όργανα των σχολείων ή των τοπικών κοινωνιών.
7. Δημιουργία δικτύων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη προώθηση της εκπαιδευτικής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών.
8. Ξεχωριστές δράσεις ανάπτυξης υπηρεσιών παρακολούθησης και καταγραφής της σχολικής φοίτησης και διαρροής.

3.3 Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση

3.3.1 Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου

Κατά το σχολικό έτος 2002-2003, το 8,91 % των μαθητών ήταν αλλοδαποί και παλιννοστούντες (Νηπιαγωγεία 8 %, Δημοτικά 11 %, Γυμνάσια 10,7%, Λύκεια / ΤΕΕ 3,7 %). Στην Αττική, το ποσοστό αυτό ανέρχεται σχεδόν στο 10% του μαθητικού πληθυσμού. Σε αρκετά κεντρικά σχολεία των Αθηνών οι αλλοδαποί μαθητές αποτελούν πλέον την πλειονότητα του μαθητικού πληθυσμού.

Ήδη, η διαφορά των ποσοστών ανάμεσα στην υποχρεωτική και τη μεταύποχρεωτική εκπαίδευση (Λύκεια και ΤΕΕ²) είναι ενδεικτική της δυσκολίας που έχει το εκπαιδευτικό σύστημα να εξασφαλίσει στους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές, ομαλή ένταξη στο σχολείο και ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε όλες τις βαθμίδες του.

Η ανάγκη της κοινωνικής ένταξης μέσω της εκπαίδευσης, των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών είναι επιτακτική, δεδομένης της μόνιμης παρουσίας αυτών των ομάδων στη χώρα μας, που φαίνεται και στα παραπάνω στατιστικά στοιχεία για το μαθητικό πληθυσμό. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάζεται η επόμενη φάση υλοποίησης της Πράξης για την εκπαίδευσή τους κατά την περίοδο 2005-2008.

Οι γενικοί στόχοι της παρέμβασης, για αυτή την περίοδο, είναι:

- η αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα και η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής,
- η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και την ευρύτερη κοινωνία,
- η παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και τεχνικών μέσων,
- η υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες για να μπορούν να βοηθούν τα παιδιά τους να ανταποκρίνονται με πληρότητα στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις,
- η ευαισθητοποίηση των φορέων διοίκησης της εκπαίδευσης ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών.

Σε επίπεδο επιχειρησιακών στόχων, επιδιώκεται η διεύρυνση της υποστήριξης για να καλυφθεί:

- το μέγιστο δυνατό μέρος των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που επιδεικνύουν χαμηλές επιδόσεις και υψηλά ποσοστά διαρροής,
- η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στην οποία συνεχίζει τις σπουδές του μεγάλο μέρος παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που τελειώνει το Γυμνάσιο,
- η λυκειακή βαθμίδα ώστε να διασφαλισθεί η ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές και να αξιοποιηθούν από την κοινωνία οι νέοι με έφεση στη μάθηση
- το πρόβλημα της μητρικής γλώσσας, όπου κριθεί αναγκαίο.

² Δυστυχώς δεν διατίθενται ποσοστά για τη φοίτηση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στο Γενικό Λύκειο, το πιο σημαντικό στοιχείο ίσως για να εκτιμηθεί η ικανότητα του εκπαιδευτικού συστήματος να εξασφαλίζει την ομαλή ένταξή τους.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της παρέμβασης, επιδιώκεται η διεύρυνση των συνθηκών λειτουργίας όλων των Διαπολιτισμικών σχολείων και η υποβολή συγκεκριμένων προτάσεων παρέμβασης για κάθε σχολείο χωριστά, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που θα επιτρέπουν σε όλα τα Διαπολιτισμικά σχολεία, να πληρούν τις βασικές αρχές μιας διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής πολιτικής (για παράδειγμα ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών να μην υπερβαίνει το 50% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού σ' ένα σχολείο).

Η παρέμβαση αφορά παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Δίνει προτεραιότητα στα διαπολιτισμικά σχολεία και στις σχολικές μονάδες όπου παρατηρείται συγκέντρωση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε ποσοστό άνω του 20%. Ως προς τη γεωγραφική κατανομή η παρέμβαση θα καλύψει το σύνολο της χώρας.

☞ Η επιλογή των σχολείων προτείνεται να γίνεται σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια από τον Τελικό Δικαιούχο, βάσει των στοιχείων που θα του παραχωρήσουν οι αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ. Τα στοιχεία που αφορούν στη συγκέντρωση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία όλης της χώρας θα πρέπει να συγκεντρώνονται στην αρχή του σχολικού έτους από τις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και να προωθούνται στο ΙΠΟΔΕ, το οποίο με τη σειρά του θα παράσχει τα στοιχεία αυτά προς χρήση στις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ.

3.3.2 Προτεινόμενες δράσεις

Η ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών θα υποστηριχθεί με δραστηριότητες / δράσεις των οποίων η υλοποίηση βασίζεται σε συγκεκριμένη μεθοδολογία και αξιοποίηση των προϊόντων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του Β' και Γ' ΚΠΣ. Οι δραστηριότητες και δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του νέου έργου περιγράφονται παρακάτω:

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση σχολείων, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής περιλαμβάνονται οι εξής δράσεις:

- Παρέμβαση σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, για τη στήριξη της φοίτησης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και τη μείωση της σχολικής διαρροής κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου είναι μεγαλύτερη.
- Ενίσχυση σχολικών μονάδων με προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

- Ενισχυτική διδασκαλία στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 1 που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.2.2.2: Καινοτόμες πρακτικές), καθώς και στα μαθήματα εκείνα που παρουσιάζουν ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, με έμφαση στη βελτίωση του μαθησιακού επιπέδου των μαθητών αυτών. Τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, στα οποία θα συμμετέχουν μόνο παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές, θα λειτουργούν πρόσθετα στο κανονικό σχολικό πρόγραμμα και με περιεχόμενο προσαρμοσμένο στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου. Τα τμήματα αυτά θα λειτουργήσουν κατά κύριο λόγο στις σχολικές μονάδες υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Προτείνεται, ο Τελικός Δικαιούχος σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ να διερευνήσει την ανάγκη ανάλογων παρεμβάσεων στη λυκειακή βαθμίδα και να εισηγηθεί σχετικά. Στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας θα διδάξουν επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί και θα χρησιμοποιηθεί το υλικό που παράχθηκε κατά τη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ I και στην α' φάση της Πράξης, καθώς και ο περιορισμένος αριθμός εκπαιδευτικού υλικού που θα παραχθεί στη β' φάση της Πράξης.
- Λειτουργία Θερινών Τμημάτων Προλυκειακής ή και Λυκειακής Εκπαίδευσης, για παροχή ενισχυτικής διδασκαλίας σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές (με προτεραιότητα στους νεοαφειχθέντες) που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση και είτε επιθυμούν να μεταβούν στο Λύκειο ή στην ΤΕΕ, είτε όντας στο Λύκειο ή στην ΤΕΕ αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 1 που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.2.2.2).
- Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 2, που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.2.2.2), ως μάθημα επιλογής στο σχολείο, στις περιπτώσεις εκείνες που εκτιμάται ότι θα έχει αποφασιστική συμβολή στην επίτευξη της βελτίωσης του μαθησιακού επιπέδου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Τονίζεται ότι σε ημερίδα του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής προτάθηκε η διαπολιτισμική εκπαίδευση να πραγματοποιείται με βάση τη δίγλωσση διδασκαλία. Για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας θα αξιοποιηθούν δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, όπου παραστεί ανάγκη και κατόπιν αιτήματος της διεύθυνσης του σχολείου και έγκρισης από το ΥΠΕΠΘ . Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί μπορεί να είναι Έλληνες ή αλλοδαποί με αναγνωρισμένο δίπλωμα από το ΔΙΚΑΤΣΑ. Η διαδικασία θα υποστηριχθεί και οι αμοιβές των εκπαιδευτικών θα πληρωθούν μέσω του έργου.
- Προγράμματα ανίχνευσης των αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, παρακολούθησης της μαθησιακής τους πορείας και ενίσχυσης της επίδοσης τους. Για το σκοπό αυτό προτείνεται η χρήση των αναπτυχθέντων διαγνωστικών κριτηρίων

ελληνομάθειας (tests), ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, σε όλα τα συνεργαζόμενα σχολεία. Επίσης, θα πρέπει να διερευνηθεί από το ΥΠΕΠΘ και η δυνατότητα, μετά από έγκριση αυτών των tests από το ΠΙ, να γενικευτούν και να διανεμηθούν σε όλα τα σχολεία της χώρας όπου φοιτούν παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές, προκειμένου να χρησιμοποιούνται ως κριτήριο ανίχνευσης των αναγκών αυτών των μαθητών, πριν την εγγραφή τους.

- Νέες διδακτικές προσεγγίσεις που θα αναπτύσσονται εντός της «μικτής τάξης».
- Προγράμματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους.
- Αξιοποίηση του γλωσσικού και πολιτισμικού υπόβαθρου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Μέσω των δράσεων αυτής της Δραστηριότητας προβλέπεται:

- να υλοποιηθούν παρεμβάσεις σε 3.000 σχολεία της χώρας όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης με προτεραιότητα στα διαπολιτισμικά σχολεία και στις σχολικές μονάδες όπου παρατηρείται συγκέντρωση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών σε ποσοστό άνω του 20%. Στα σχολεία αυτά περιλαμβάνονται Λύκεια και σχολικές μονάδες Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- να ωφεληθούν περίπου 70.000 μαθητές και 35.000 στελέχη της εκπαίδευσης από τις παρεμβάσεις του προγράμματος.
- να λειτουργήσουν 2.700 τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας σε 900 περίπου σχολεία, δηλαδή θα λειτουργούν 3 τμήματα ανά σχολείο και το κάθε τμήμα θα το παρακολουθούν κατά μέσο όρο 12 παιδιά. Όπως σημειώθηκε παραπάνω θα πρέπει ο Τελικός Δικαιούχος να διερευνήσει και να τεκμηριώσει την ανάγκη λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στις σχολικές μονάδες της λυκειακής βαθμίδας (συμπεριλαμβανομένων και των σχολικών μονάδων ΤΕΕ).
- να ωφεληθούν 30.000 μαθητές από τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.
- να λειτουργήσουν 60 Θερινά Τμήματα Προλυκειακής ή/ και Λυκειακής Εκπαίδευσης. Προτείνεται η κατανομή τους να είναι 1 Θερινό Τμήμα ανά Διεύθυνση Εκπαίδευσης.

Προτείνεται, επίσης η διερεύνηση από την Ε.Γ. ΠΟΔΕ σε συνεργασία με τις Δ/νσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ, της δυνατότητας διάθεσης/διορισμού δίγλωσσων εκπαιδευτικών σε Δημοτικά και Γυμνάσια (ειδικοτήτων ανάλογων με τα γραπτώς εξεταζόμενα μαθήματα όσον αφορά το Γυμνάσιο).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Δημιουργία δικτύων συνεργατών για εποπτεία σε περιοχές συγκέντρωσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Στόχο της δραστηριότητας αποτελεί η διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, καθώς και μεταξύ των σχολείων εφαρμογής του Προγράμματος. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας προβλέπονται οι εξής δράσεις:

- Ανάπτυξη δικτύων συνεργατών με διαρκή επιτόπια παρουσία σε περιοχές συγκέντρωσης του μαθητικού πληθυσμού – στόχου.
- Ανάπτυξη δικτύου εκπαιδευτικών με κύριο στόχο τη στελέχωση τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, μέσω της επικοινωνίας με τους γονείς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και της υποστήριξής τους στις επαφές τους με το σχολείο (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 6, που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.2.2.2). Στο πλαίσιο της δράσης αυτής μεγάλη βαρύτητα θα δοθεί στη δυνατότητα ανάπτυξης επικοινωνίας και συνεργασίας με το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ), το οποίο λειτουργεί Τμήματα Συμβουλευτικής για γονείς, με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.4.3 (στην ενότητα 3.6.2.B γίνεται ανάλυση σχετικά με αυτή τη δυνατότητα ανάπτυξης συνέργειας).
- Ανάπτυξη δικτύων επικοινωνίας μεταξύ των σχολείων όλων των βαθμίδων στα οποία θα εφαρμόζονται οι καινοτομίες και εκείνων από τα οποία προέρχεται ο αντίστοιχος μαθητικός πληθυσμός.
- Ανάπτυξη επικοινωνίας και συνεργασίας με τα υπάρχοντα Γραφεία Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΓΡΑΣΕΠ) και ενίσχυση των συνεργιών που δημιουργούνται με τη λειτουργία των δομών αυτών. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του Μέτρου 2.4 του ΕΠΕΑΕΚ II χρηματοδοτείται η λειτουργία των ΓΡΑΣΕΠ. Προτείνεται λοιπόν, τα στελέχη των δομών αυτών να επιμορφωθούν μέσα από το Πρόγραμμα σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και να παρέχουν ενημέρωση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη στους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.

Για το συντονισμό των δικτύων μεταξύ συνεργατών του προγράμματος, εκπαιδευτικών και σχολείων υπεύθυνοι θα είναι οι περιφερειακοί υπεύθυνοι - συνεργάτες του Προγράμματος, με έδρα κατά τόπους συνεργαζόμενα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα λειτουργούν ως πόλοι συντονισμού των υλοποιούμενων σε τοπικό επίπεδο παρεμβάσεων. Οι πόλοι αυτοί θα πρέπει να αποτελούν δομές με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, όπου με τη συνεχή παρουσία συνεργατών του προγράμματος θα εξασφαλίζεται η οργάνωση, ο συντονισμός, η υλοποίηση και

παρακολούθηση των παρεμβάσεων, θα παρέχεται υποστήριξη και πληροφόρηση στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, στις διευθύνσεις των σχολικών μονάδων και στους εκπαιδευτικούς και θα γίνεται επανατροφοδότηση πληροφορίας σχετικά με την πορεία του Προγράμματος και εισηγήσεις λοιπών παρεμβάσεων προς τον Τελικό Δικαιούχο σε κεντρικό επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται:

- η εμπλοκή στην υλοποίηση των παρεμβάσεων ενός δικτύου συνεργατών της τάξεως των 750 ατόμων. Το δίκτυο συνεργατών αναλύεται ως εξής:
 - 450 εκπαιδευτικοί θα στελεχώσουν τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας - κατά προτεραιότητα, εκπαιδευτικοί που ήδη απασχολούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα,
 - οι υπόλοιποι 300 συνεργάτες του δικτύου, οι οποίοι μπορούν να είναι άνεργοι εκπαιδευτικοί, θα χρησιμοποιηθούν για τη διασφάλιση της επικοινωνίας με τον πληθυσμό στόχο και τη διαρκή παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης του Προγράμματος. Το δίκτυο των 300 συνεργατών αποτελείται:
 - (α) από τους Υπεύθυνους συντονισμού των δράσεων του Προγράμματος, με αρμοδιότητες όπως:
 - Η εποπτεία και ο συντονισμός της εφαρμογής του διδακτικού υλικού.
 - Ο συντονισμός και η εποπτεία της λειτουργίας των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.
 - Ο συντονισμός και η εποπτεία των παρεμβάσεων ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, των γονέων και των στελεχών της εκπαίδευσης.
 - Η βελτίωση, κωδικοποίηση και επικαιροποίηση ερευνητικών δεδομένων, χωρίς, όμως, πρωτογενείς ερευνητικές δραστηριότητες.
 - Η συγκέντρωση στοιχείων και ο συντονισμός των ενεργειών σε επίπεδο νομών όπου εφαρμόζεται το Πρόγραμμα.
 - (β) από τοπικούς συνεργάτες σε επίπεδο νομών, με αρμοδιότητες όπως:
 - Η υποστήριξη στο συντονισμό των σχολείων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.
 - Ο συντονισμός και η εποπτεία της λειτουργίας των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας.

- Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη και η επικουρία στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών.
- Η γραμματειακή υποστήριξη.

Στο δίκτυο των συνεργατών περιλαμβάνονται και οι Επιστημονικοί Συνεργάτες του Προγράμματος.

Ο Τελικός Δικαιούχος οφείλει να προδιαγράψει λεπτομερώς τις υποχρεώσεις των συνεργατών του δικτύου στις συμβάσεις που θα υπογράψει μαζί τους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η παρακολούθηση και ο έλεγχος των συνεργατών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Εκπόνηση και αναπαραγωγή βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής προβλέπονται οι εξής δράσεις:

- Συγγραφή περιορισμένου αριθμού νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού. Ο Τελικός Δικαιούχος εξετάζοντας το ήδη υπάρχον βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό θα τεκμηριώσει την ανάγκη συγγραφής νέων τίτλων. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι ακόλουθοι νέοι τίτλοι βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού:
 - Φυσική Γ' Γυμνασίου για παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.
 - Ιστορία για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου για παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.
 - Μετάφραση του βιβλίου «Οδηγός του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος» κατ' αρχήν σε Αλβανικά και Ρωσικά (στη συνέχεια εφόσον διαπιστωθεί ανάγκη η μετάφραση πρέπει να επεκταθεί και σε άλλες γλώσσες).
 - Δημιουργία ηλεκτρονικών λεξικών, τα οποία θα περιέχουν υποστηρικτικό λεξιλόγιο, σε αλβανικά και ρωσικά κατ' αρχήν (στη συνέχεια εφόσον διαπιστωθεί ανάγκη η μετάφραση πρέπει να επεκταθεί και σε άλλες γλώσσες).
 - Συγγραφή Οδηγού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ο Οδηγός μπορεί να περιλαμβάνει ενδεικτικά συνοπτικές αναφορές σε θέματα όπως γενικές αρχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, περίληψη των δραστηριοτήτων του προγράμματος εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, αναφορά στο παραχθέν βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό και τη δυνατότητα πρόσβασης των εκπαιδευτικών σε αυτό κ.λ.π.

- Πιλοτική εφαρμογή του νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού μετά από έγκρισή του από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Αναπαραγωγή του νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Η παρέμβαση αυτή να λάβει χώρα μόνο κατά τον πρώτο χρόνο υλοποίησης του Προγράμματος. Η αναπαραγωγή εκτιμάται ότι μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα με δεδομένο ότι αυτό το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί εργαλείο υλοποίησής του.
- Άμεση έγκριση του υπάρχοντος βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε κατά την προηγούμενη φάση του προγράμματος και δεν έχει ακόμη εγκριθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Η αναπαραγωγή του εγκεκριμένου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού να πραγματοποιηθεί από τον ΟΕΔΒ.
- Το βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό, που αφορά στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και στην υποστήριξη λοιπών μαθημάτων στα οποία παρουσιάζονται ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες, προτείνεται να διανεμηθεί σε όλα τα σχολεία της χώρας, με προτεραιότητα σε αυτά που παρουσιάζουν μεγάλη συγκέντρωση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών (ανεξαρτήτως από το εάν συμμετέχουν στο Πρόγραμμα).
- Δημιουργία συστήματος αξιολόγησης του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού από τους εκπαιδευτικούς που θα το χρησιμοποιούν. Αναθεώρηση του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να γίνει μόνο μετά από την έγκριση του αρχικά εκπονηθέντος από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ενίσχυση του συστήματος παρακολούθησης του δικτύου διανομής του εκπαιδευτικού υλικού. Τονίζεται ότι ο Τελικός Δικαιούχος πρέπει να μεριμνήσει για την άμεση διανομή του ήδη παραχθέντος κατά την προηγούμενη φάση βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: (α) Ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και (β) παρεμβάσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στις τοπικές κοινωνίες.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποβλέπει στην αύξηση της αποδοχής και της διεισδυτικότητας του προγράμματος, με άμεση εμπλοκή των κοινωνικών φορέων που ασχολούνται με θέματα κοινωνικής ενσωμάτωσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών με στόχο την ενίσχυση της

αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής προβλέπονται οι εξής δράσεις:

- Επιμορφωτικά σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς σχολικών μονάδων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα, που βασίζονται σε οργανωμένη μεθοδολογία και συγκεκριμένο περιεχόμενο.
- Επιμορφώσεις διευθυντών σχολικών μονάδων και σχολικών συμβούλων.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια για την εκπαίδευση των επιμορφωτών με στόχο τη διασφάλιση της μέγιστης αποτελεσματικότητας των επιμορφωτικών παρεμβάσεων.
- Σεμινάρια ευαισθητοποίησης / ενημέρωσης και άλλες σχετικές παρεμβάσεις, με συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και τοπικών αυτοδιοικήσεων με στόχο τη βελτίωση του βαθμού αποδοχής των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και την υποστήριξη της ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινωνία.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται:

- η συμμετοχή στα σεμινάρια αυτά 10.000 εκπαιδευτικών και λοιπών μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας,. Η κατανομή των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα είναι η ακόλουθη:
 - 2.000 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί, διευθυντές σχολικών μονάδων και σχολικοί σύμβουλοι προσχολικής αγωγής
 - 4.500 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί, διευθυντές σχολικών μονάδων και σχολικοί σύμβουλοι της Α/βάθμιας εκπαίδευσης
 - 3.500 επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί διευθυντές γυμνασίων, ΤΕΕ και λυκείων και σύμβουλοι της Β/βάθμιας εκπαίδευσης
- η πραγματοποίηση 150.000 ανθρωποωρών επιμόρφωσης, με μέση διάρκεια ανά επιμορφούμενο 15 ανθρωποώρες,
- η οργάνωση περίπου 500 επιμορφωτικών σεμιναρίων, διαφορετικών σε περιεχόμενο, διάρκεια και σύνθεση συμμετεχόντων, διάρκειας 15 ωρών κατά μέσο όρο το κάθε ένα και με συμμετοχή 20 εκπαιδευτικών σε κάθε ένα,
- η οργάνωση των επιμορφωτικών σεμιναρίων θα πραγματοποιείται ανά εκπαιδευτική περιφέρεια, όπου η κάθε περιφέρεια περιλαμβάνει αριθμό σχολείων που ανέρχεται σε περίπου 10, εκτός της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όπου θα πρέπει να αναφέρονται σε αριθμό σχολείων αρκετά μικρότερο της εκπαιδευτικής περιφέρειας,
- η θεματολογία των επιμορφωτικών σεμιναρίων πρέπει να είναι κοινή σε όλες τις εκπαιδευτικές περιφέρειες. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στα ακόλουθα θέματα:

- στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικότητας,
 - στην παροχή γνώσεων παιδαγωγικής, ψυχολογίας και διδακτικής κάθε μαθήματος ξεχωριστά και κυρίως της ελληνικής ως δεύτερης ή ως ξένης γλώσσας,
 - στη χρήση και πρακτική εφαρμογή του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού,
 - στη ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών και
 - στην αντιρατσιστική ευαισθητοποίηση.
- η υλοποίηση 10 παρεμβάσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (ημερίδες, συνέδρια κ.λπ.).

(Α) Όσον αφορά τα **επιμορφωτικά σεμινάρια** δύναται η οργάνωση και υλοποίηση των ακόλουθων τύπων επιμορφωτικών σεμιναρίων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης:

- Για την *προσχολική αγωγή* προτείνεται η επιμόρφωση εκπαιδευτικών, διευθυντών σχολικών μονάδων και σχολικών συμβούλων μέσω της πραγματοποίησης διασχολικών και ενδοσχολικών επιμορφώσεων.

Οι διασχολικές επιμορφώσεις θα απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολικών μονάδων και σε σχολικούς συμβούλους και θα πραγματοποιηθούν τόσο διαφορετικές ανά κατηγορία επιμορφούμενων, όσο και κοινές για όλες τις κατηγορίες.

Οι ενδοσχολικές επιμορφώσεις θα απευθύνονται μόνο σε εκπαιδευτικούς.

- Για την *Α/βάθμια εκπαίδευση* προτείνεται η επιμόρφωση εκπαιδευτικών, διευθυντών δημοτικών σχολείων και συμβούλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί που θα επιμορφωθούν θα είναι εκείνοι που θα συνεργαστούν με το πρόγραμμα και θα διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα.

Στα σεμινάρια αυτά μπορούν να πάρουν μέρος και εκπαιδευτικοί που διδάσκουν σε κανονικές τάξεις και ενδιαφέρονται να επιμορφωθούν σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί μπορούν να συμμετάσχουν στις γενικές και διασχολικές επιμορφώσεις (βλ. παρακάτω).

Οι διευθυντές δημοτικών σχολείων και οι σύμβουλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα ενημερωθούν για το πρόγραμμα και τις δυνατότητες συνεργασίας τους με αυτό και θα επιμορφωθούν σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Οι επιμορφώσεις δύναται να χωριστούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Γενικές επιμορφώσεις με εργαστηριακή μορφή. Οι επιμορφώσεις αυτές απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα. Δύναται να οργανωθούν ετήσιες επιμορφώσεις που θα πραγματοποιηθούν σε 3 κύκλους, με το μεγαλύτερο μέρος να πραγματοποιείται στην αρχή κάθε σχολικού έτους και θα καλύψουν το σύνολο της χώρας όπου εφαρμόζεται το πρόγραμμα.
- Ενδοσχολικές επιμορφώσεις και ενδοσχολικές επισκέψεις (στα συνεργαζόμενα σχολεία). Δύναται να πραγματοποιηθεί μία για κάθε συνεργαζόμενο σχολείο. Οι επισκέψεις θα πραγματοποιούνται για την παρακολούθηση της πορείας του έργου και για συζήτηση επί των επιμέρους πρακτικών και στρατηγικών, με προτεραιότητα στα σχολεία όπου λειτουργούν τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας του προγράμματος.
- Ταχύρυθμες επιμορφώσεις με εργαστηριακή μορφή. Οι επιμορφώσεις αυτές απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τάξεις υποδοχής και σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας
- Διασχολικές επιμορφώσεις για σχολικούς συμβούλους σχετικά με τη χρήση και πρακτική εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού.
- Γενικές επιμορφώσεις για σχολικούς συμβούλους και για διευθυντές δημοτικών σχολείων με στόχο την ενημέρωσή τους για τους στόχους του προγράμματος και για το εκπαιδευτικό υλικό του.
- Για τη *Β/βάθμια εκπαίδευση* προτείνεται η επιμόρφωση εκπαιδευτικών, διευθυντών γυμνασίων, ΤΕΕ και λυκείων και συμβούλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο των επιμορφώσεων αυτών δύναται να οργανωθούν τα εξής:
 - Πρόγραμμα ειδίκευσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε όλη τη χώρα. Πρόκειται για πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα αλλά και σε μικτές τάξεις.
 - Πρόγραμμα επιμόρφωσης σχετικά με τη διδασκαλία σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών που συνεργάζονται άμεσα με το πρόγραμμα. Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης αυτής δύναται να οργανωθούν σεμινάρια στην αρχή κάθε σχολικού έτους και συναντήσεις - διημερίδες ανακεφαλαίωσης-αξιολόγησης στο τέλος κάθε σχολικού έτους.

- ο Ενδοσχολικές επιμορφώσεις σε επίπεδο σχολικής μονάδας που αφορούν τους εκπαιδευτικούς μικτών τάξεων αλλά και τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, τάξεων υποδοχής και φροντιστηριακών τμημάτων.
- ο Γενικές επιμορφώσεις σχολικών συμβούλων και διευθυντών σχολικών μονάδων στο σύνολο της επικράτειας.

Επιπλέον, προτείνεται να οργανωθούν σεμινάρια ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών, διευθυντών σχολείων και σχολικών συμβούλων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, μικρής διάρκειας με στόχο την ενημέρωσή τους σε θέματα που άπτονται των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές και της αναγκαιότητας της κοινωνικής και εκπαιδευτικής τους ενσωμάτωσης.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος προβλέπεται η επιμόρφωση 50 επιμορφωτών, οι οποίοι θα αναλάβουν τη διεξαγωγή των επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Κατά τη διάρκεια των επιμορφωτικών σεμιναρίων προτείνεται να διανέμεται στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς Οδηγός Επιμόρφωσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, του οποίου η συγγραφή στο πλαίσιο του Προγράμματος έχει ήδη προταθεί. Προτείνεται επίσης αντίτυπα του Οδηγού να διανέμονται στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης για άμεση πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενου εκπαιδευτικού.

Τονίζεται ότι η επιμόρφωση πρέπει να είναι υποχρεωτική για όλους τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Επιπλέον, εκτιμάται αναγκαίο να προσδιοριστεί από τον Τελικό Δικαιούχο σύστημα αξιολόγησης των αποκτηθέντων γνώσεων μετά το πέρας των επιμορφώσεων, π.χ. θέσπιση τεστ γνώσεων. Τέλος, προτείνεται ο Τελικός Δικαιούχος να δίνει βεβαιώσεις παρακολούθησης των επιμορφωτικών σεμιναρίων στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων και σχολικούς συμβούλους.

Προτείνεται επίσης να διερευνηθεί από το ΥΠΕΠΘ η δυνατότητα μοριοδότησης των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στα επιμορφωτικά σεμινάρια ως ένα επιπλέον κίνητρο συμμετοχής μεγαλύτερου αριθμού εκπαιδευτικών στις παραπάνω επιμορφώσεις.

Στην περίπτωση διάθεσης/ διορισμού δίγλωσσων εκπαιδευτικών πρέπει να διασφαλιστεί η επιμόρφωσή τους.

Τέλος, εκτιμάται ότι μέσω της ευρύτερης δημοσιοποίησης του προγράμματος, που αποτελεί ευθύνη του Τελικού Δικαιούχου, θα διασφαλιστεί η μεγαλύτερη συμμετοχή των εκπαιδευτικών και λοιπών μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας στις επιμορφώσεις. Πρέπει να τονιστεί ότι ο

Σύμβουλος, στην έρευνα πεδίου που διεξήγαγε, διαπίστωσε την επιθυμία των εκπαιδευτικών να συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά σεμινάρια τέτοιου τύπου.

(B) Όσον αφορά τις **παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης** των τοπικών κοινωνιών, προτείνεται η διοργάνωση 10 ημερίδων ή/και συνεδρίων σε συνεργασία με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς παλιννοστούντων και αλλοδαπών. Οι παρεμβάσεις αυτές θα υλοποιηθούν σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού – στόχου και θα στοχεύουν στην εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος.

Επιπλέον, προτείνεται η πραγματοποίηση κοινών συναντήσεων διευθυντών εκπαίδευσης, διευθυντών σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών με στόχο την ομαλή ένταξη των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και την αποδοχή τους από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: Λοιπές υποστηρικτικές δράσεις. Στο πλαίσιο του έργου προβλέπεται και μία σειρά συμπληρωματικών δράσεων που στόχο έχουν την αύξηση του βαθμού διεισδυτικότητάς του και την υποστήριξη της αποτελεσματικής υλοποίησης των παρεμβάσεων του προγράμματος. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται τα εξής:

- Συνέχιση της λειτουργίας των βάσεων δεδομένων και δικτυακών τεχνολογιών (τοπικά και διαδίκτυα) που είχαν ήδη αναπτυχθεί κατά την Α' φάση υλοποίησης του.
- Ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών με ακαδημαϊκούς φορείς του εξωτερικού που έχουν αποδεδειγμένη εμπειρία στο συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 7, που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.2.2.2).

3.3.3 Χρονικός προγραμματισμός δράσεων

Η υλοποίηση των δράσεων θα πρέπει να πραγματοποιείται παράλληλα και θα καλύπτει τη χρονική περίοδο 2005-2008, και πιο συγκεκριμένα τα σχολικά έτη 2005-2006, 2006-2007 και 2007-2008.

Η χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων του έργου παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 3-1: Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών» για την περίοδο 2005-2008

a/a	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	Year 1		Year 2		Year 3	
		H1	H2	H1	H2	H1	H2
1	ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ	[Blue shaded bar]					
2	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	[Blue shaded bar]		[Blue shaded bar]			
3	ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	[Blue shaded bar]		[Blue shaded bar]			
4	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΙΣ	[Blue shaded bar]		[Blue shaded bar]			
5	ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	[Blue shaded bar]					
6	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ / ΠΡΟΒΟΛΗΣ	[Blue shaded bar]					
7	ΘΕΡΙΝΑ ΣΧΟΛΙΑ	[Blue shaded bar]		[Blue shaded bar]			
8	ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	[Blue shaded bar]					

3.3.4 Δείκτες δράσεων

Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της Β΄ φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών» εκτιμάται ότι θα έχει τις ακόλουθες επιπτώσεις:

- Αύξηση του αριθμού των παλινοστούντων/αλλοδαπών που εγγράφονται στο σχολείο από 114.977 που ήταν το 2004 σε 130.000 το 2008.
- Αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής των μαθητών αυτών στο δημοτικό σχολείο από 95% που ήταν το 2004 σε 100% το 2008.
- Αύξηση του ποσοστού των παλινοστούντων/αλλοδαπών μαθητών που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο (έναντι του συνόλου των μαθητών αυτών που ολοκληρώνουν το Δημοτικό) από 80% που ήταν το 2004 σε 90% το 2008.
- Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων παλινοστούντων/αλλοδαπών μαθητών που ολοκληρώνουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (έναντι του συνόλου των μαθητών αυτών που εγγράφονται στο Γυμνάσιο) από 85% που ήταν το 2004 σε 90% το 2008.

Στην επόμενη σελίδα παρουσιάζεται η Μήτρα Λογικής Ανάλυσης του έργου, όπου αποτυπώνονται ο απώτερος σκοπός, οι στόχοι και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του έργου με τη μορφή μετρήσιμων δεικτών. Οι τιμές των δεικτών αποτυπώνονται για τα έτη 2000 και 2004 σε επίπεδο πραγματοποίησης. Για το έτος 2008 παρουσιάζονται οι προγραμματικές τιμές των δεικτών που αφορούν στις δράσεις του νέου έργου.

Πίνακας 3-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών

ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	2000	2004	2008	ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ (*)	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΑΠΟΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΤΙΜΕΣ:					
Αύξηση του βαθμού ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα των αλλοδαπών/παλινοστούντων	Μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης αλλοδαπών/παλινοστούντων μεθιών εκφραζόμενη σε ολοκληρωμένα έτη φοίτησης (αριθμός).					
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΠΤΩΞΕΩΝ					
Αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών/παλινοστούντων που εγγράφονται στο σχολείο.	Εγγεγραμμένοι αλλοδαποί/παλινοστούντες στο σχολείο (αριθμός)	65.000	114.977	130.000		Ενίσχυση της σχέσης σχολείου-οικογένειας μέσω της ανάπτυξης συνεργιών με άλλα Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ II (π.χ. Ενέργεια 2.4.3)
Αύξηση του προσδοκόμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο/ Μείωση της σχολικής διαρροής (δημοτικό).	Αλλοδαποί/παλινοστούντες με πλήρη (ετήσια) φοίτηση στο Δημοτικό έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων (%)	60	95	100		Ενίσχυση της σχέσης σχολείου-οικογένειας μέσω της ανάπτυξης συνεργιών με άλλα Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ II (π.χ. Ενέργεια 2.4.3)
Αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών/παλινοστούντων που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.	Αλλοδαποί/παλινοστούντες που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο έναντι του συνόλου των αλλοδαπών/παλινοστούντων που ολοκληρώνουν το Δημοτικό (%)	60	80	90		Ενίσχυση της σχέσης σχολείου-οικογένειας μέσω της ανάπτυξης συνεργιών με άλλα Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ II (π.χ. Ενέργεια 2.4.3)
Αύξηση των ποσοστών αποφοίτων αλλοδαπών/παλινοστούντων 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.	Αλλοδαποί/παλινοστούντες απόφοιτοι Γυμνασίου έναντι των αρχικά εισαχθέντων (%)	55	85	90		Ενίσχυση της σχέσης σχολείου-οικογένειας μέσω της ανάπτυξης συνεργιών με άλλα Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ II (π.χ. Ενέργεια 2.4.3)
ΕΠΙΔΙΟΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ					
Να βελτιωθούν οι συνθήκες σε σχέση με την αποδοχή των αλλοδαπών/παλινοστούντων από τις τοπικές κοινωνίες (καταπολέμηση ρατσισμού).	Στοχευμένες παρεμβάσεις στις τοπικές κοινωνίες επί του συνόλου των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (%)	15	75	95		Εμπλοκή συλλογικών και κοινωνικών φορέων
Να αυξηθεί η αποδοχή των αλλοδαπών/παλινοστούντων μαθητών από την εκπαιδευτική κοινότητα	Παρεμβάσεις σε εκπαιδευτικούς / σχολικούς συμβούλους/ διοικητικό προσωπικό εκπαίδευσης (αριθμός)	3.500	11.000	35.000		
Να βελτιωθεί η διεισδυτικότητα των παρεμβάσεων/ πολιτικών υπέρ των αλλοδαπών/παλινοστούντων μαθητών (1)	Οφελούμενοι αλλοδαποί/παλινοστούντες μαθητές από σχετικές παρεμβάσεις/ πολιτικές (αριθμός)	7.500	22.000	70.000		
	Σχολεία που συμμετέχουν σε σχετικές δράσεις/ προγράμματα/ παρεμβάσεις (αριθμός)	100	900	3.000		Προτεραιότητα στα δημοτικά σχολεία και στα σχολεία με συγκέντρωση πληθυσμού παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών άνω του 20%
Να λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία	Οφελούμενοι αλλοδαποί/παλινοστούντες μαθητές που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	3.100	14.000	30.000		Προτεραιότητα στα δημοτικά σχολεία και στα σχολεία με συγκέντρωση πληθυσμού παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών άνω του 20%
	Τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	200	1.300	2.700		Προτεραιότητα στα δημοτικά σχολεία και στα σχολεία με συγκέντρωση πληθυσμού παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών άνω του 20%
	Σχολεία στα οποία λειτουργήσαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (αριθμός)	70	600	900		Προτεραιότητα στα δημοτικά σχολεία και στα σχολεία με συγκέντρωση πληθυσμού παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών άνω του 20%
	Θερινά Τμήματα Προλογιστικής / Λυκειακής εκπαίδευσης	0	0	60		Προτεραιότητα στα δημοτικά σχολεία και στα σχολεία με συγκέντρωση πληθυσμού παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών άνω του 20%
Να γίνει επιμόρφωση των εκπαιδευτικών	Εκπαιδευτικοί που παίρνουν μέρος στα επιμορφωτικά σεμινάρια που υλοποιούνται στο πλαίσιο της παρέμβασης	1.200	8.360	10.000		Υποχρεωτική παρακολούθηση των σεμιναρίων από τους εκπαιδευτικούς που θα διδάξουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας
	Επιμορφωτικά σεμινάρια (αριθμός)	80	301	500		
	Μέσος όρος ωρών ανά επιμορφωτικό σεμινάριο (αριθμός)	3	4	15		
Να παραχθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό	Τίτλοι βιβλίων που παρήχθησαν (αριθμός)	81	160	20		
Να δημιουργηθεί δίκτυο συνεργατών της παρέμβασης	Συνεργάτες της παρέμβασης (αριθμός)	350	950	750		

(*) Οι πηγές για όλες τις τιμές είναι οι εξής:

1. ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 1 του Έργου "Αξιολόγηση Υλοποιούμενων Έργων, Ανίχνευσης Αναγκών και Σχεδιασμού Μελλοντικών Παρεμβάσεων της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ για την διαπολιτισμική εκπαίδευση"
2. Στοιχεία προηγούμενης προγραμματικής περιόδου
3. Συνεντεύξεις με Φορέα Υλοποίησης

3.4 Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης

3.4.1 Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου

Ο Τελικός Δικαιούχος του Έργου έχει την υποχρέωση τήρησης του Καν. (ΕΚ) 1159/2000 και των σχετικών Διατάξεων Εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ. Συγκεκριμένα θα πρέπει να τηρεί την υποχρέωση, (σύμφωνα με τους λεπτομερείς κανόνες που προβλέπονται στον κανονισμό 1159/2000):

- πληροφόρησης για την συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Εθνικής Αρχής (εν προκειμένω του ΥΠΕΠΘ / ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ)
- ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων
- εξασφάλισης της ορατότητας των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της ανάδειξης – με ρητορικά και εικαστικά στοιχεία – της κοινής προσπάθειας και συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ελληνικών Αρχών
- παροχής των απαιτούμενων πληροφοριών και στοιχείων σε ελέγχους που διενεργεί η ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ και τα άλλα αρμόδια όργανα

Η υποχρεωτική πληροφόρηση των ωφελούμενων που συμμετέχουν σε συγχρηματοδοτούμενες πράξεις, στους τομείς ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων, για τον ρόλο και την συνδρομή της ΕΕ σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ / ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ πραγματοποιείται με τους ακόλουθους ενδεικτικούς τρόπους:

- των προσκλήσεων /ανακοινώσεων συμμετοχής
- των περιλήψεων προγραμμάτων διδασκαλίας
- του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού
- των βεβαιώσεων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς και λοιπούς επιμορφούμενους
- των αφισών σε χώρους διδασκαλίας και σε άλλους χώρους όπου λειτουργεί το πρόγραμμα
- Για την ενημέρωση της κοινής γνώμης θα πρέπει να τοποθετούνται αφίσες με αναφορά – μνεία στη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διαρθρωτικού ταμείου – ΕΚΤ στα γραφεία κάθε Τελικού Δικαιούχου που υλοποιεί το Έργο.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του έργου είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων που στόχο θα έχουν την πληροφόρηση και δημοσιότητα τόσο των ωφελούμενων ομάδων όσο και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με

- ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ,
- ΤΙΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΟΜΑΔΕΣ (ΜΑΘΗΤΕΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ, ΓΟΝΕΙΣ, ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΛΠ.),
- ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
- ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΑΥΤΟ,
- ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙ
- ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΝΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ.

Για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στο έργο ο Τελικός Δικαιούχος θα πρέπει να συμπεριλάβει στο σχεδιασμό την υλοποίηση πρόσθετων ενεργειών που θα συντελέσουν στην αποτελεσματικότερη διάχυση της πληροφορίας σχετικά με το έργο στους ωφελούμενους, εμπλεκόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό εν γένει, καθώς και στην αύξηση της αποδοχής των υλοποιούμενων παρεμβάσεων του έργου. Τέτοιες ενέργειες δημοσιότητας και πληροφόρησης παρουσιάζονται, ενδεικτικά, παρακάτω:

- **Παραγωγή υλικού πληροφόρησης και επικοινωνίας,** όπως ενημερωτικά φυλλάδια, περιοδικά δελτία, προσκλήσεις, ενημερωτικές επιστολές, CD-ROM κλπ. Το υλικό αυτό μπορεί να απευθύνεται είτε σε συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. υλικό για τους μαθητές της ομάδας-στόχου για τις δυνατότητες που τους δίνονται μέσα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, υλικό ενημέρωσης των γονιών για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των παιδιών τους, προσκλήσεις σε εκπαιδευτικούς για συμμετοχή σε σεμινάρια, ενημερωτικές επιστολές προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος), είτε στο ευρύτερο κοινό (π.χ. ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος σε κάθε περιφέρεια της χώρας, ενημερωτικό υλικό σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και την αναγκαιότητα υποστήριξης της ένταξής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, προσκλήσεις σε ανοιχτές εκδηλώσεις σχετικές με το πρόγραμμα).
- **Δημοσιότητα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας.** Τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να συμπεριλαμβάνουν καταχωρήσεις και άρθρα στον τύπο, ενημερωτικές εκπομπές και συνεντεύξεις στο ραδιόφωνο. Μάλιστα, δεδομένου ότι στις περιπτώσεις που το πρόγραμμα εφαρμόζεται σε τοπικό επίπεδο, ενδείκνυται η χρήση των τοπικών μέσων (τύπου και ραδιοφωνικών σταθμών) για τη διάχυση της πληροφορίας και τη δημοσιότητα της πορείας του προγράμματος. Επίσης ενδείκνυται και η προβολή μέσω του ξένου τύπου, ιδιαίτερα αυτού με μεγάλη απήχηση στους πληθυσμούς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών.

- **Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου.** Αναγκαία κρίνεται η ύπαρξη ιστοσελίδας του προγράμματος στο διαδίκτυο. Στο δικτυακό αυτό τόπο θα πρέπει να δίνονται πληροφορίες για το πρόγραμμα (στοιχεία του προγράμματος και των εμπλεκόμενων φορέων, πορεία υλοποίησης, αποτελέσματα) για ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου, ενώ βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στη δυνατότητα πληροφόρησης και παροχής υλικού στις διάφορες ωφελούμενες ομάδες (π.χ. ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό για τους μαθητές, πληροφόρηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τα επιμορφωτικά σεμινάρια και παροχή επιμορφωτικού υλικού, υποστηρικτικό υλικό διδασκαλίας για τους εκπαιδευτικούς, στατιστικά στοιχεία φοίτησης μαθητών για τη διοίκηση της εκπαίδευσης και τις τοπικές αρχές, πληροφόρηση σχετικά με συνέδρια και ημερίδες του προγράμματος, προσκλήσεις συμμετοχής κλπ.). Επίσης, θα πρέπει να προβλεφθεί η σύνδεση του δικτυακού τόπου με ιστοσελίδες συνεργούντων προγραμμάτων (π.χ. λοιπά έργα Ενέργειας 1.1.1/ ΕΠΕΑΕΚ II) και εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ΥΠΕΠΘ , τοπική αυτοδιοίκηση, ΜΚΟ κλπ.).
- **Συνέδρια, ημερίδες, εκδηλώσεις** σε τοπικό επίπεδο ή κεντρικά. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να έχουν στοχευμένο χαρακτήρα, δηλαδή να απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες ωφελούμενων (εκπαιδευτικούς, στελέχη διοίκησης της εκπαίδευσης, τοπική αυτοδιοίκηση) με συγκεκριμένο περιεχόμενο ή γενικότερο χαρακτήρα ενημέρωσης του κοινού και διαβούλευσης μεταξύ των κοινωνικών φορέων σχετικά με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τα αποτελέσματα του προγράμματος. Επίσης, προτείνεται η διοργάνωση διαπολιτισμικών εκδηλώσεων σε τοπικό κυρίως επίπεδο, με συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας με στόχο την προώθηση της διαπολιτισμικότητας.

Σημαντικό είναι να τονιστεί η ανάγκη εμπλοκής κοινωνικών φορέων (π.χ. οργανώσεων και συλλόγων παλιννοστούντων και αλλοδαπών, σχετικών ΜΚΟ) στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης, δεδομένης της καλύτερης γνώσης από πλευράς τους των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και της δυνατότητας αμεσότερης προσέγγισης των πληθυσμών αυτών, καθώς και της εμπειρίας τους και εμπλοκής τους σε ανάλογες ενέργειες.

3.4.2 Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας

Εκτός από τις δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του έργου με χρηματοδότηση από τους πόρους του, θεωρείται αναγκαίος και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ανάλογων συμπληρωματικών δράσεων που θα

εντάσσονται στο πλαίσιο της δημοσιότητας όλης της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Οι δράσεις αυτές μπορούν να ενσωματωθούν στο Σχέδιο Δράσης για τη Δημοσιότητα και Πληροφόρηση του ΕΠΕΑΕΚ II, να υλοποιηθούν από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ και να χρηματοδοτηθούν από πόρους της Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- **Δημοσιότητα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας.** Μπορεί να περιλαμβάνει συνεντεύξεις τύπου, διαφημιστικά spots και ενημερωτικές εκπομπές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, καταχωρήσεις και άρθρα στον τύπο που θα αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την Ενέργεια 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II συνολικά (περιεχόμενο και στόχοι, υλοποίηση, αποτελέσματα), με ξεχωριστή μνεία σε κάθε έργο που αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.
- **Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου.** Στον δικτυακό τόπο του ΕΠΕΑΕΚ μπορεί να γίνεται σύντομη παρουσίαση των προγραμμάτων που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ενώ θα παρέχεται η δυνατότητα σύνδεσης με τις ιστοσελίδες των προγραμμάτων που περιλαμβάνονται στην Ενέργεια 1.1.1.
- **Συνέδρια και ημερίδες διαβούλευσης.** Κρίνεται σκόπιμη η διοργάνωση συνεδρίων/ ημερίδων με τη συμμετοχή των φορέων υλοποίησης όλων των έργων της Ενέργειας 1.1.1 και των φορέων σχεδιασμού (ΥΠΕΠΘ , ΙΠΟΔΕ κλπ), προκειμένου να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών και να διαμορφωθούν νέες προτάσεις σε θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη των μειονεκτουςών ομάδων εκπαιδευτικό σύστημα.
- **Αξιολόγηση της Ενέργειας.**
- **Ανίχνευση συνεργιών με άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα** και προβολή της ενέργειας μέσω αυτών σε συνεργασία με άλλες Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης.

3.5 Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Δράσεων

Το κόστος υλοποίησης των προβλεπόμενων παρεμβάσεων, στο πλαίσιο της β' φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» εκτιμάται σε 12.665.661 ευρώ και παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 3-3: Κοστολόγηση Έργου "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούτων Μαθητών"

α/α/	Περιγραφή Συνιστώσες Κόστους	Μοναδιαίο Κόστος 2002-2004	Προσαρμοσμένο Μοναδιαίο Κόστος 2005-2008	Μονάδες 2005- 2008	Συνολικό Κόστος
1.1	Συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού	4.500,00 €	5.568,08 €	20	111.362 €
1.2	Αναπαγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού	2,00 €	2,25 €	100.000	224.973 €
1.3	Δίκτυο Συνεργατών (ανθρωποτέος κάθε συνεργάτη)	2.000,00 €	2.249,73 €	900	2.024.755 €
1.4	Ενισχυτική Διδασκαλία (ανθρωποτέος κάθε εκπαιδευτικού)	4.800,00 €	5.399,35 €	1.350	7.289.119 €
1.5	Επιμορφωτικά Σεμινάρια (εκπαιδευτικές ώρες επιμόρφωσης)	6,50 €	10,00 €	150.000	1.500.000 €
1.6	Ενέργειες Ευαισθητοποίησης/Ενημέρωσης	28.832,50 €	32.432,64 €	10	324.326 €
1.7	Θερινά Σχολεία		2.700,00 €	120	324.000 €
	Άλλες Συνιστώσες Κόστους				
2.1	Δράσεις προβολής (φυλλάδια, κλπ.)				40.000 €
2.2	Μετακινήσεις συνεργατών, επιμορφούμενων και επιμορφωτών				50.000 €
2.3	Τηλεπικοινωνίες				30.000 €
2.4	Μεταφορές Υλικού				60.000 €
2.5	Επισκευές - Συντηρήσεις				10.000 €
2.6	Αγορά Υποστηρικτικού Υλικού Συντακτικών Ομάδων				10.000 €
2.7	Αναλώσιμα Η/Υ				18.000 €
2.8	Έντυπα και Γραφική Ύλη				36.000 €
2.9	Δημοσεύσεις				10.000 €
2.10	Διαχειριστικό Κόστος				603.127 €
ΣΥΝΟΛΟ					12.665.661 €

Για την εκτίμηση του κόστους των επιμέρους Δράσεων έγιναν οι ακόλουθες παραδοχές:

- Για τον συντελεστή προσαρμογής, θεωρούμε 4% ετήσια αναπροσαρμογή του μοναδιαίου κόστους της περιόδου 2002 -2004, λόγω πληθωρισμού.
- Ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας ορισμένων δράσεων (π.χ. συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης) χρησιμοποιήθηκε επιπρόσθετα συντελεστής προσαρμογής.

Στη συνέχεια τεκμηριώνεται η κοστολόγηση του πίνακα για κάθε γραμμή κόστους.

1.1 Εκτιμάται ότι ενδέχεται να συγγραφούν μέχρι 20 νέοι τίτλοι βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού μετά από τεκμηρίωση της αναγκαιότητάς τους από τον Τελικό Δικαιούχο. Ως μοναδιαίο κόστος της α' φάσης υλοποίησης της Πράξης προκύπτει το ποσό των 600 € ανά τίτλο βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού. Το ποσό αυτό προέκυψε με δεδομένο ότι ο φορέας υλοποίησης του Έργου χρησιμοποιούσε στις συντακτικές ομάδες των βιβλίων, ή μέλη ΔΕΠ, η αμοιβή των οποίων δεν μπορούσε να ξεπερνάει το 35% του μηνιαίου τους μισθού, είτε

μέλη του δικτύου συνεργατών μη αμειβόμενα για την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Επιπλέον, το κάθε μέλος συντακτικής ομάδας συμμετείχε και σε περισσότερες από μία ομάδες με την ίδια αμοιβή, με αποτέλεσμα τον επιμερισμό του κόστους συγγραφής των βιβλίων. Θεωρείται σκόπιμο να μην διατηρηθεί το κόστος των 600€ ανά τίτλο αλλά να προσαρμοστεί στα 4.500 € ανά τίτλο με την εξής παραδοχή: η συντακτική ομάδα αποτελείται από 3 άτομα τα οποία εργάζονται επί 5 μήνες για τη συγγραφή κάθε τίτλου βιβλίου. Η αμοιβή του κάθε μέλους της συντακτικής ομάδας δεν θα ξεπερνάει το ποσό των 300 € μικτά.

1.2 Εκτιμάται ότι για την κάλυψη των αναγκών των 70.000 αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, στους οποίους θα στοχεύει το Πρόγραμμα, χρειάζονται περίπου 900.000 αντίτυπα του υπάρχοντος βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού. Η αναπαραγωγή αυτού του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού θα γίνει από τον ΟΕΔΒ με αποτέλεσμα το κόστος να μην επιβαρύνει το Πρόγραμμα (προϋπόθεση της αναπαραγωγής από τον ΟΕΔΒ αποτελεί η έγκριση του υλικού από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο). Όσον αφορά το νέο βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό, υπολογίζεται ότι θα αναπαραχθούν ενδεικτικά 100.000 αντίτυπα (εφόσον η συγγραφή ανέλθει στους 20 τίτλους). Το κόστος της αρχικής αναπαραγωγής του νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού θα επιβαρύνει το Πρόγραμμα. Τυχόν επέκταση της αναπαραγωγής αυτής θα γίνει από τον ΟΕΔΒ. Ως μοναδιαίο κόστος λήφθηκαν υπόψη τα οικονομικά στοιχεία από την α' φάση υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών».

1.3 Εκτιμάται ότι θα χρησιμοποιηθούν 300 συνεργάτες μερικής απασχόλησης για 24 μήνες (3 χρόνια * 8 μήνες το χρόνο) για τα 3.000 σχολεία που θα γίνει παρέμβαση (σε 900 από αυτά θα λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας). Το μοναδιαίο κόστος αυτών των συνεργατών υπολογίστηκε με μικτό μηνιαίο μισθό 250 € επί 8 μήνες το χρόνο, με βάση οικονομικά στοιχεία που προέκυψαν από την α' φάση υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών». Ο μικτός μηνιαίος μισθός των 250 ευρώ αντιστοιχεί σε 20% απασχόληση του κάθε συνεργάτη (με δεδομένο ότι σε κάθε μήνα υπολογίζονται 20 ανθρωποημέρες απασχόλησης). Συνεπώς, η πλήρης απασχόληση του κάθε συνεργάτη αντιστοιχεί σε 4 ημέρες ανά μήνα. Με δεδομένο ότι η παρέμβαση θα λειτουργήσει σε 3.000 σχολεία, ο κάθε συνεργάτης του προγράμματος θα έχει υπό την ευθύνη του 10 σχολεία.

1.4 Εκτιμάται ότι θα χρησιμοποιηθούν 450 συνεργάτες εκπαιδευτικοί για διδασκαλία σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας μερικής απασχόλησης για 24 μήνες (3 χρόνια * 8 μήνες το χρόνο) για τα 900 σχολεία που θα λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Άρα θα αντιστοιχούν 2 σχολεία ανά εκπαιδευτικό. Με δεδομένο ότι θα χρησιμοποιηθούν κατά κύριο

λόγο εκπαιδευτικοί που ήδη εργάζονται στις σχολικές μονάδες και μόνο σε περιπτώσεις που είτε δεν μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες του Προγράμματος είτε αποτελούν καινοτόμες – πιλοτικές ενέργειες (διδασκαλία μητρικής γλώσσας) θα χρησιμοποιηθούν άνεργοι εκπαιδευτικοί. Το μοναδιαίο κόστος των εκπαιδευτικών αυτών υπολογίστηκε με μικτό μηνιαίο μισθό 600 € (600€ * 8 μήνες το χρόνο). Η μέση μηνιαία απασχόληση του κάθε εκπαιδευτικού υπολογίζεται στις 60 ώρες το μήνα. Συνεπώς, το κόστος των εκπαιδευτικών ανέρχεται σε 10 € /ώρα.

1.5 Εκτιμάται ότι θα πραγματοποιηθούν 150.000 ανθρωπώρες επιμόρφωσης και θα επιμορφωθούν 10.000 εκπαιδευτικοί. Η μέση διάρκεια των σεμιναρίων θα ανέρχεται σε 15 ώρες. Το μοναδιαίο κόστος προέκυψε από τα οικονομικά στοιχεία της α' φάσης υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών».

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω στοιχεία:

- Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ανά σεμινάριο ανέρχονται σε 20 άτομα.
- Ο συνολικός αριθμός επιμορφωτικών σεμιναρίων ανέρχεται σε 500.
- Το κόστος ανά επιμορφούμενο εκπαιδευτικό ανέρχεται σε 150 ευρώ.
- Το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο ανέρχεται σε περίπου 10 ευρώ.
- Η κατανομή των 150.000 ωρών επιμόρφωσης ανά εκπαιδευτική βαθμίδα προτείνεται ως εξής :
 - 30.000 ώρες επιμόρφωσης για 2.000 νηπιαγωγούς, διευθυντές νηπιαγωγείων και σχολικούς συμβούλους προσχολικής εκπαίδευσης,
 - 67.000 ώρες επιμόρφωσης για 4.500 δασκάλους, διευθυντές δημοτικών σχολείων και σχολικούς συμβούλους πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,
 - 52.000 ώρες επιμόρφωσης για 3.500 καθηγητές γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ, διευθυντές γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ και σχολικούς συμβούλους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
 - 750 ώρες επιμόρφωσης για 50 επιμορφωτές (οι οποίοι θα πραγματοποιήσουν τις παραπάνω επιμορφώσεις).

Με βάση τα οικονομικά στοιχεία της πρώτης φάσης υλοποίησης του έργου το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο ανέρχεται σε περίπου 6,5 €. Το ποσό αυτό οφειλόταν κατά κύριο λόγο στη μαζικότητα των σεμιναρίων (48 άτομα ανά σεμινάριο). Με δεδομένο ότι προτείνεται να υλοποιούνται στη β' φάση του έργου ολιγομελή και

στοχευμένα σεμινάρια το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο διαμορφώνεται σε περίπου 10 ευρώ.

1.7 Εκτιμάται ότι θα λειτουργήσουν 60 Θερινά Σχολεία Προλυκειακής ή/και Λυκειακής εκπαίδευσης σε όλη τη χώρα. Σε κάθε Θερινό Σχολείο εκτιμάται ότι ο αριθμός των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών θα ανέρχεται σε 20 άτομα. Άρα το σύνολο των μαθητών που υπολογίζεται ότι θα παρακολουθήσουν αυτά τα τμήματα θα ανέλθει σε 1.200 άτομα. Υπολογίζεται ότι θα χρησιμοποιηθούν 3 εκπαιδευτικοί (λαμβάνοντας υπόψη τις παραδοχές που αναφέρονται στο σημείο 1.4 του παρόντος κεφαλαίου) ανά Θερινό Σχολείο. Συνεπώς θα χρειαστούν 60 εκπαιδευτικοί για την κάλυψη των αναγκών της παρέμβασης. Το μοναδιαίο κόστος των εκπαιδευτικών αυτών υπολογίστηκε με μικτό μηνιαίο μισθό 600 € (600€ * 1,5 μήνες το χρόνο). Άρα το ετήσιο κόστος ανά Θερινό Σχολείο ανέρχεται σε 2.700 ευρώ.

Επιπλέον, υπολογίζονται και οι παρακάτω συνιστώσες κόστους, οι οποίες αποτελούν μέρος του έργου :

- 2.1** Η έκδοση φυλλαδίων, ενημερωτικού υλικού και γενικότερα υλικού προβολής και δημοσιότητας του έργου.
- 2.2** Οι μετακινήσεις των συνεργατών, των επιμορφωτών και των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, στελεχών εκπαίδευσης, κλπ.
- 2.3** Οι τηλεπικοινωνιακές δαπάνες.
- 2.4** Η μεταφορά του εκπαιδευτικού υλικού στις κατά τόπους σχολικές μονάδες.
- 2.5** Οι επισκευές και συντηρήσεις του εξοπλισμού.
- 2.6** Η αγορά υποστηρικτικού υλικού για τις συντακτικές ομάδες των εκπαιδευτικών βιβλίων.
- 2.7** Τα αναλώσιμα των Η/Υ.
- 2.8** Τα έντυπα και η γραφική ύλη που χρησιμοποιείται για το έργο.
- 2.9** Οι διάφορες δημοσιεύσεις του έργου.
- 2.10** Το διαχειριστικό κόστος του Φορέα Υλοποίησης το οποίο ανέρχεται στο 5% του συνολικού κόστους του έργου.

Στη συνέχεια πραγματοποιείται κατανομή του κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησής του με βάση τον χρονικό προγραμματισμό υλοποίησης των επιμέρους Δράσεων, που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3.3 του παρόντος Παραδοτέου.

Πίνακας 3-4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης

ΔΡΑΣΕΙΣ	2005-2006	2006-2007	2007-2008	ΣΥΝΟΛΟ
Συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού	111.362,00 €	0,00 €	0	111.362 €
Αναπαγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού	224.973,00 €	0,00 €	0	224.973 €
Δίκτυο Συνεργατών	674.918,33 €	674.918,33 €	674.918,33 €	2.024.755 €
Ενισχυτική Διδασκαλία	2.429.706,33 €	2.429.706,33 €	2.429.706,33 €	7.289.119 €
Επιμορφωτικά Σεμινάρια	750.000,00 €	750.000,00 €	0	1.500.000 €
Ενέργειες				
Ευαισθητοποίησης/Ενημέρωσης	108.108,67 €	108.108,67 €	108.108,67 €	324.326 €
Θερινά Σχολεία	162.000,00 €	162.000,00 €	0	324.000 €
Λοιπά έξοδα	289.042,00 €	289.042,00 €	289.042,00 €	867.126 €
ΣΥΝΟΛΟ	4.750.110,33 €	4.413.775,33 €	3.501.775,33 €	12.665.661 €

3.6 Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων

3.6.1 Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μέτρο 1.1 («Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών») του ΕΠΕΑΕΚ II που παρουσιάζει συνέργια και συνάφεια με Μέτρα και Ενέργειες/Έργα άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που συγχρηματοδοτούνται κυρίως από το ΕΚΤ και τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» με εμποτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

- *Μέτρο 2.1:* «Υποστηρικτικές και προπαρασκευαστικές (προκατάρτιση) καθώς και συνοδευτικές ενέργειες προώθησης της ισότητας των ευκαιριών». Το Μέτρο αφορά στην ενίσχυση και η ανάπτυξη γνώσεων ή δεξιοτήτων ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και στην παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στο πλαίσιο της πολιτικής της ενσωμάτωσής τους στο κοινωνικό σύνολο. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται στα 97 εκατ. Ευρώ. Στο Μέτρο εντάσσονται τα Έργα 2.1.1.1 και 2.1.1.2 που αφορούν σε Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ανέργων παλιννοστούντων – μεταναστών – προσφύγων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών.

- *Μέτρο 2.2:* «Πρωώθηση στην απασχόληση ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων». Το Μέτρο αφορά σε ενέργειες προώθησης σε θέσεις απασχόλησης των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, τα οποία με ιδιαίτερα κίνητρα ή/και ύστερα από την κατάλληλη προετοιμασία τους είναι σε θέση να απασχοληθούν και να ενταχθούν σε εργασιακό χώρο με τον υπόλοιπο απασχολούμενο πληθυσμό. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 60 εκατ. Ευρώ.
- *Μέτρο 2.3:* «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας» Το Μέτρο αφορά στην παροχή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, που περιλαμβάνουν δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και παροχής υποστηρικτικών & συνοδευτικών υπηρεσιών, αλλά και προώθηση στην απασχόληση, σε ειδικές ομάδες των ανέργων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται σε 150 εκατ. Ευρώ. Στο Μέτρο εντάσσεται το έργο 2.3.A.3. «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών κοινωνικά ομάδων: Παλινοστούντες».

Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

- *Μέτρο 1.1:* «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας». Το Μέτρο αφορά στην προώθηση νέου τύπου προσεγγίσεων για τη στήριξη των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες να συνδυάζουν, όχι μόνο διαφορετικού τύπου υπηρεσίες (προσανατολισμός, κατάρτιση, τοποθέτηση), αλλά και την εξατομικευμένη καθοδήγηση με την αξιοποίηση όλων των συστημάτων πληροφόρησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των ατόμων αυτών που βρίσκονται στην ανεργία. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν κυρίως στα γραφεία απασχόλησης και στο προσωπικό που ασχολείται με την υποστήριξη των ανέργων, αλλά και λοιπών ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αλλοδαποί, παλινοστούντες, τσιγγάνοι κλπ. Συνέργια παρουσιάζουν τα ακόλουθα έργα:
 - το Έργο «Μονοπάτια Απασχόλησης και Καριέρας» με στόχο την ανάπτυξη και λειτουργία ενός πανελλαδικού δικτύου 'one-shop' δομών, οι οποίες θα παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες επαγγελματικής συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης στην αγορά εργασίας, για άνεργους που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό από την εργασία,

- το Έργο «Δίκτυο Προώθησης Απασχόλησης» που αφορά στη δικτύωση των φορέων που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο(οριζόντια δικτύωση) με κεντρικούς φορείς (ΟΑΕΔ, ΟΕΕΚ, ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ), όπως επίσης και στην κάθετη δικτύωση σε επίπεδο διοίκησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό),
 - το Έργο «Βελτίωση και Ανάπτυξη της Συνείδησης για την Απασχόληση στην Πελοπόννησο» με στόχο το συντονισμό των δράσεων για τη στήριξη και τη διεύρυνση της Απασχόλησης στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, μέσω της δικτύωσης των σημαντικότερων φορέων που εμπλέκονται με το ζήτημα αυτό σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,
 - το Έργο «Καλλιτέχνες σε Δράση» στόχος του οποίου είναι η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και η προώθηση στην απασχόληση του πολιτιστικού τομέα των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, με ταυτόχρονη ενίσχυση της απασχολησιμότητας, της υποστήριξης, ενεργοποίησης και ενδυνάμωσης των προσόντων των ωφελούμενων, ώστε να ενταχθούν ισότιμα και με επαγγελματικούς όρους στην πολιτιστική αγορά και
 - το Έργο «ΔΕΣΜΟΣ – EQUALITY» που στοχεύει στην αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση της απασχολησιμότητας. Ειδικότερα, προωθούνται νέοι μέθοδοι προσέγγισης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων με στόχο αφενός τη διευκόλυνση και ένταξή τους στην επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση και αφετέρου την ενεργοποίηση και ενδυνάμωσή τους.
- *Μέτρο 1.2:* «Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας». Το Μέτρο αποσκοπεί στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω επιλεκτικών παρεμβάσεων που καλλιεργούν την αποδοχή της διαφορετικότητας και θα προωθούν το πρότυπο μιας πολυ-πολιτισμικής κοινωνίας, για την οποία η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών παραδόσεων αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού της. Το Μέτρο αναμένεται να ωφελήσει άμεσα ή έμμεσα, μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες, τσιγγάνους και γενικά όσους υπόκεινται σε διακρίσεις στους χώρους δουλειάς αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία, λόγω της εθνικής ή φυλετικής τους ταυτότητας. Ο προϋπολογισμός του Μέρου ανέρχεται στα 11,104 Μεuro. Συνεργούντα Έργα στο πλαίσιο του Μέρου αυτού είναι:
 - Το Έργο «FORUM για την κοινωνική συνοχή» με στόχο την ολοκληρωμένη και πολυεπίπεδη παρέμβαση για την αντιμετώπιση του φαινομένου του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και η δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της

πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Επιχειρείται να αντιμετωπισθεί ο ρατσισμός στο σχολείο, στην εργασία, στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, ευρύτερα στην ελληνική κοινωνία και να προβληθούν καλές πρακτικές. Επίσης επιχειρείται να βοηθηθούν οι μετανάστες και πρόσφυγες για την ενσωμάτωση τους στην ελληνική κοινωνία.

- Το Έργο «DREAM-Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας στα ΜΜΕ», του οποίου στόχος είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων, μέσω της ενεργούς συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων.
- Το Έργο «Κέντρο μεταπληροφόρησης και ανάδειξης τεχνικών δεξιοτήτων για μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες» με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας, την κατά το δυνατόν κάλυψη των αναγκών της ομάδας στόχου, αναφορικά με την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την κοινωνία, την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών των φορέων που έρχονται σε επαφή και παρέχουν στήριξη στην ομάδα στόχου και την ανάδειξη, αντιστοίχιση, πιστοποίηση και αναβάθμιση (όπου απαιτείται) των τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων της ομάδας στόχου, έτσι ώστε να ενταχθούν στην ελληνική αγορά εργασίας αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα προσόντα τους.

Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

- *Μέτρο 3.1:* «Ενίσχυση απασχόλησης και δημιουργικότητας» του Ε.Π. «Οικονομική & Κοινωνική Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006». Βασικές προτεραιότητες του Μέτρου είναι, μεταξύ άλλων, η κατάρτιση για την ένταξη στην αγορά εργασίας, η παροχή βοήθειας συμβουλευτικού χαρακτήρα για την επιχειρηματικότητα, και η παροχή στήριξης στους αλλοδαπούς μετανάστες, στους παλιννοστούντες και τους σιγγάνους της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα στη Δράση 3.1.3 του Μέτρου προβλέπεται η δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και ένταξης αλλοδαπών μεταναστών, παλιννοστούντων και σιγγάνων. Η συγκεκριμένη δομή αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας και συμβουλευτικού χαρακτήρα στις παραπάνω ομάδες του πληθυσμού, που ζουν στην περιοχή, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην τοπική και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Στην δράση περιλαμβάνονται προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Ο προϋπολογισμός συνολικά του Μέτρου ανέρχεται στα 2,6 Μεuro.

3.6.2 Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου

Όσον αφορά τις συνέργιες του έργου με άλλα Έργα και Μέτρα του ΕΠΕΑΕΚ ή άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, παρατηρούνται τρία επίπεδα συνέργιας. Συνέργια με:

- τις άλλες Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
- άλλα Μέτρα/Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II και
- άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και εφαρμοζόμενες πολιτικές.
- άλλες δράσεις που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό.

A. Συνέργια του έργου με τις άλλες Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II

Η Ενέργεια 1.1.1 «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του ΕΠΕΑΕΚ II, περιλαμβάνει, πλην του έργου «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών», άλλες τέσσερις πράξεις που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και αυτές είναι: (α) Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, (β) Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, (γ) e-Ομογένεια και (δ) Ένταξη παιδιών Ομογενών στο σχολείο – Παιδεία Ομογενών.

Οι Πράξεις αυτές παρουσιάζουν ορισμένους κοινούς στόχους όπως η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές με γλωσσικές ιδιαιτερότητες και η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και λοιπών εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Έτσι δημιουργείται συνέργια όσον αφορά συγκεκριμένες παρεμβάσεις των Πράξεων, όπως αυτή της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού και της ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης της εκπαιδευτικής κοινότητας και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι συνέργιες αυτές θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να εντοπιστεί το εύρος των κοινών παρεμβάσεων που μπορούν να αναπτυχθούν σε οριζόντιο επίπεδο και να αφορούν όλες τις Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1. Τέτοιες κοινές παρεμβάσεις θα μπορούσαν να είναι:

- Η εκπόνηση κοινού εκπαιδευτικού υλικού
- Η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε στο πλαίσιο της μιας Πράξης από τους ωφελούμενους μαθητές των άλλων Πράξεων.
- Η οργάνωση σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για τους ωφελούμενους εκπαιδευτικούς και λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς όλων των Πράξεων.

- Η χρήση διδακτικών μεθόδων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της μιας Πράξης για τη διδασκαλία των ωφελούμενων μαθητών των άλλων Πράξεων.
- Η ανάπτυξη κοινών μεθόδων αξιολόγησης και διάχυσης των αποτελεσμάτων μεταξύ των Πράξεων.

B. Συνέργια του έργου με άλλα Μέτρα/Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1 «Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών», όπου εντάσσεται το Έργο της εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, συνέργια παρατηρείται κυρίως με την Ενέργεια 1.1.2, που στοχεύει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες μετανάστες, καθώς και στην κάλυψη υπαρχόντων εκπαιδευτικών κενών και στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Οι παρεμβάσεις αυτές μπορούν να βοηθήσουν τους γονείς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους, ενώ επίσης μπορούν να καλύψουν μερικώς και την εκπαίδευση του πληθυσμού στόχου που βρίσκεται εκτός σχολείου.

Στο πλαίσιο λειτουργίας του ΙΔΕΚΕ προβλέπεται η υλοποίηση προγράμματος εκμάθησης της Ελληνικής Γλώσσας ως δεύτερης σε εργαζόμενους μετανάστες, με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ II (Ενέργεια 1.1.2). Κρίνεται σκόπιμο λοιπόν να διερευνηθεί η δυνατότητα συνεργασίας του Προγράμματος με το ΙΔΕΚΕ, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μεταναστών που θα παρακολουθούν τα τμήματα αυτά ως προς την εκπαίδευση των παιδιών τους, καθώς και ως προς την παροχή εκπαιδευτικού υλικού για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας (το εκπαιδευτικό υλικό να παρέχεται από το Πρόγραμμα στο ΙΔΕΚΕ).

Το Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης» παρουσιάζει κι αυτό άμεση συνάφεια αφού ο γενικός του στόχος συνίσταται στην υποστήριξη των αδυνάτων (ακαδημαϊκά) μαθητών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, με εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά τους κενά και να περιορίζεται έτσι η σχολική τους αποτυχία που συχνά οδηγεί στην εγκατάλειψη του σχολείου και μελλοντικά είναι ενδεχόμενο να τους οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Στις παρεμβάσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του Μέτρου θα πρέπει να διασφαλίζεται και η κάλυψη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν στο ελληνικό σχολείο.

Στο Μέτρο 2.1 «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» προβλέπεται η συνεχής επιμόρφωση των εν ενεργεία εκπαιδευτικών καθώς και στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της οποίας δίνεται η δυνατότητα για ανάπτυξη συνέργιας με τις δράσεις επιμόρφωσης που υλοποιούνται στην Ενέργεια 1.1.1 (π.χ. μέσω της ενσωμάτωσης επιμορφωτικών προγραμμάτων σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στις δράσεις του Μέρους 1.2 ή μέσω της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των δράσεων του μέτρου σχετικά με τις ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης).

Στο πλαίσιο του Μέρους 2.4 «Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με αγορά εργασίας» σημαντική είναι θεσμοθέτηση και ανάπτυξη του Παρατηρητηρίου Παρακολούθησης Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην καταγραφή και ανταλλαγή πληροφορίας σχετικά με την ένταξη και παραμονή των πληθυσμών-στόχων της Ενέργειας 1.1.1 στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Πολύ σημαντική επίσης είναι και η λειτουργία των ΓΡΑΣΕΠ, που χρηματοδοτείται από το Μέτρο 2.4. Οι συνέργιες που δημιουργούνται με τις συγκεκριμένες δομές αναπτύχθηκαν στο κεφάλαιο 3.3.2. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών παρουσιάζει η Ενέργεια 2.4.3 «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας». Στο πλαίσιο της Ενέργειας (Πράξη 2.4.3.ε) αυτής το ΙΔΕΚΕ πραγματοποιεί Τμήματα Συμβουλευτικής για γονείς. Τα τμήματα αυτά απευθύνονται τόσο σε Έλληνες όσο και σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς. Τα βασικά θέματα που απασχολούν τους γονείς στα τμήματα είναι: (α) Η λειτουργία της οικογένειας ως ομάδας. (β) Επικοινωνία-διαπροσωπικές σχέσεις. (γ) Ανάπτυξη και εξέλιξη παιδιών και εφήβων. (δ) Οικογένεια και σχολείο. Για την υλοποίηση του προγράμματος αναπτύσσονται συνεργασίες με Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων, με Διευθύνσεις και Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν 262 τμήματα συμβουλευτικής με πανελλαδική διασπορά. Στο πρόγραμμα δεν υπάρχουν ειδικές προβλέψεις για τους αλλοδαπούς γονείς, ούτε ειδικό εκπαιδευτικό υλικό εξειδικευμένο για τις ιδιαίτερες ανάγκες των πληθυσμών αυτών. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί που παρέχουν τη συμβουλευτική υποστήριξη δεν έχουν επιμορφωθεί σε ειδικά θέματα που αφορούν τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, ενώ δεν έχει πραγματοποιηθεί καταγραφή του αριθμού ή άλλων στοιχείων των παλιννοστούντων και αλλοδαπών γονέων που έχουν παρακολουθήσει τα τμήματα.

Διαφαίνεται ότι η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών με το συγκεκριμένο έργο είναι μεγάλη όσον αφορά την επιμόρφωση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των οικογενειών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Θεωρείται σκόπιμο λοιπόν, να διερευνηθεί και πάλι η δυνατότητα συνεργασίας του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών

μαθητών με το ΙΔΕΚΕ για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων. Η συνεργασία αυτή μπορεί να κινηθεί στους εξής άξονες:

- Διερεύνηση της δυνατότητας καταγραφής από το ΙΔΕΚΕ των παλιννοστούντων και αλλοδαπών γονέων που συμμετέχουν στα Τμήματα Συμβουλευτικής, καθώς και της δυνατότητας δημιουργίας εξειδικευμένων τμημάτων για τους γονείς αυτούς.
- Προώθηση εκπαιδευτικών που έχουν ήδη επιμορφωθεί ή πρόκειται να επιμορφωθούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση από το Πρόγραμμα στα Τμήματα Συμβουλευτικής του ΙΔΕΚΕ, προκειμένου να στηρίξουν με ειδική γνώση τους γονείς των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που επισκέπτονται τα τμήματα αυτά.
- Παροχή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού από το Πρόγραμμα, που θα υποστηρίξει τη συμβουλευτική διαδικασία των παλιννοστούντων και αλλοδαπών γονέων.
- Εκτενή ενημέρωση στο πλαίσιο των Τμημάτων Συμβουλευτικής προς τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς για την υλοποίηση του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών.
- Ειδική πρόβλεψη από την πλευρά του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών για ενημέρωση των γονέων των μαθητών αυτών (μέσω των διευθύνσεων των σχολείων, των εκπαιδευτικών, των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων, γενικότερα της καμπάνιας ενημέρωσης και πληροφόρησης του Προγράμματος) σχετικά με τη λειτουργία των Τμημάτων Συμβουλευτικής από το ΙΔΕΚΕ και παρότρυνσή τους για συμμετοχή σε αυτά.

Γ. Συνέργια του Έργου με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Πρωτοβουλίες και πολιτικές

Από την ανάλυση των Μέτρων και Έργων που υλοποιούνται σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, καθώς και των πολιτικών και δράσεων που εφαρμόζονται από τα Υπουργεία, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 6.1 προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με το έργο εκπαίδευσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II.

- Ως προς το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» δημιουργείται η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών που αφορούν στη σύνδεση της εκπαίδευσης του πληθυσμού-στόχου με την αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, και συγκεκριμένα με τις δράσεις του Ε.Π. που περιλαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση, παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών και προώθηση της απασχόλησης.

- Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL δημιουργούνται δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με άμεση ωφέλεια για τον πληθυσμό-στόχο που αφορούν:
 - ο στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση,
 - ο σε υπηρεσίες παροχής εξειδικευμένου επαγγελματικού προσανατολισμού,
 - ο στην εξάλειψη των κοινωνικών προκαταλήψεων και την αύξηση της κοινωνικής αποδοχής, καθώς και
 - ο στην παροχή υπηρεσιών νομικής υποστήριξης.
- Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN δημιουργείται συνέργια που αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού-στόχου, μέσω δράσεων όπως αυτές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα Υπουργεία Εσωτερικών και Εξωτερικών συνεργούν στο έργο όσον αφορά την έκδοση Πράσινης Κάρτας για τους γονείς, ενώ επίσης τους έχουν γίνει προτάσεις για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.

Σαν γενική διαπίστωση θα μπορούσε να αναφερθεί ότι δεν φαίνεται να υπάρχει κεντρικός συντονισμός όσον αφορά τις παρεμβάσεις των προαναφερθέντων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, ο οποίος θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

Δ. Συνέργια του Έργου με άλλες δράσεις που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό

Θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί η συνέργια του Έργου με τη λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) και των Φροντιστηριακών Τμημάτων (Φ.Τ.), που θεσμοθετήθηκαν το 1999 με την Υπουργική Απόφαση Φ10/20/Γ1/708, με σκοπό την υποστήριξη της ομαλής ένταξης των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στην περίοδο 2000-2004 λειτούργησαν συνολικά 450 Τ.Υ. και Φ.Τ. σε όλη τη χώρα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην Αττική κατά το σχολικό έτος 2002-2003 λειτούργησαν 158 Τ.Υ. και 641 Φ.Τ., ενώ κατά το σχολικό έτος 2003-2004 δεν λειτούργησε καμία Τ.Υ., λόγω μετακίνησης των εκπαιδευτικών σε κανονικές τάξεις³.

³ Τα ποσοτικά στοιχεία δόθηκαν από τον Τελικό Δικαιούχο της Α' Φάσης Υλοποίησης του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών.

Η λειτουργία των Τ.Υ. και των Φ.Τ. υποστηρίχθηκε μέσω του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών με την παροχή εκπαιδευτικού υλικού και την επιμόρφωση εκπαιδευτικών που δίδαξαν στις τάξεις αυτές.

Δεδομένης λοιπόν της μεγάλης συνάφειας της λειτουργίας του θεσμού των Τ.Υ και των Φ.Τ. με το Έργο, τονίζεται η έμφαση που πρέπει να δοθεί από πλευράς ΥΠΕΠΘ στη συνέχιση και διεύρυνση του θεσμού αυτού και η συνέχιση της ενίσχυσής του μέσω του Έργου με εκπαιδευτικό υλικό και προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών.

3.7 Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων

Οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που εντάσσονται στην Ενέργεια 1.1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II θα υλοποιηθούν μέσω της κατάθεσης προτάσεων από υποψήφιους Τελικούς Δικαιούχους μετά από σχετική προκήρυξη της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ. Οι προτάσεις αυτές θα αξιολογηθούν και θα επιλεγεί ο καταλληλότερος Τελικός Δικαιούχος. Ειδικότερα, προτείνεται να ακολουθηθεί η παρακάτω διαδικασία για επιλογή Τελικών Δικαιούχων που θα υλοποιήσουν τις παρεμβάσεις :

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ θα πραγματοποιήσει Προσκλήσεις ανά πληθυσμό – στόχο. Σε κάθε Πρόσκληση θα υπάρχει σαφής περιγραφή του θεματικού αντικειμένου και ορισμός του προϋπολογισμού.

Θα προβλέπεται η υποβολή προτάσεων από έναν Τελικό Δικαιούχο, ο οποίος θα είναι Ίδρυμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή Τμήμα αυτού, ασχολούμενο με συναφές αντικείμενο, μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ιδρύματος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει. Ο Τελικός Δικαιούχος θα έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου, αλλά στην πρόταση κρίνεται σκόπιμο να συμμετέχουν και Συνεργαζόμενοι Φορείς, που θα συγκροτούν δίκτυο. Οι Συνεργαζόμενοι Φορείς μπορεί να είναι Ιδρύματα ή Τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΚΟ και κοινωνικοί ή/και συλλογικοί φορείς του πληθυσμού – στόχου, με σαφώς προσδιορισμένο ρόλο στο έργο και με ισχυρή τεκμηρίωση της ωφελιμότητας που προκύπτει από τη συμμετοχή τους στην πρόταση.

Ο επιστημονικός υπεύθυνος και ο στενός πυρήνας των κύριων συνεργατών του, δεν επιτρέπεται να υποβάλλουν, ως επικεφαλής, περισσότερες από μία προτάσεις, ακόμη κι αν αφορούν διαφορετικές ομάδες στόχου, γιατί θεωρείται ότι, πέρα από τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές τους υποχρεώσεις, δύσκολα θα μπορούν να αναλάβουν την εκπλήρωση πολλαπλών υποχρεώσεων, με υψηλή απαίτηση ποιότητας. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συμμετάσχουν με περιορισμένο ρόλο, και πάντως όχι επικεφαλής, σε προτάσεις για για διαφορετικές ομάδες στόχου, με τεκμηρίωση της επάρκειας των διαθέσιμων πόρων για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους.

Το ΥΠΕΠΘ θα πρέπει να προωθήσει τις συνεργασίες μεταξύ Πανεπιστημίων, ΜΚΟ και κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου με στόχο τη διασφάλιση της βέλτιστης αποτελεσματικότητας των έργων. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η ισχυρή πριμοδότηση των συνεργασιών. Ενδεικτικά προτείνεται η ύπαρξη συντελεστή επαύξησης της βαθμολογίας αξιολόγησης στην περίπτωση συμμετοχής στην πρόταση άλλων Ιδρυμάτων ή Τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και χωριστού συντελεστή επαύξησης για την ύπαρξη συνεργασιών με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου.

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ, με σχετικό όρο που θα αναγράφεται στην Πρόσκληση, θα διατηρεί το δικαίωμα επιβολής στον επιλεχθέντα Τελικό Δικαιούχο τη συνεργασία με ΜΚΟ και συλλογικό ή/και κοινωνικό φορέα του πληθυσμού – στόχου. Το παραπάνω προτείνεται έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή των ΜΚΟ και των κοινωνικών ή/και συλλογικών φορέων του πληθυσμού – στόχου στην υλοποίηση των έργων, με δεδομένη τη διαπιστωθείσα σημαντικότητά τους.

4. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ

4.1 Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης

4.1.1 Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ Ι

Δεν έχει επιχειρηθεί μέχρι στιγμής μια ενδελεχής έρευνα που να αφορά την οικονομικό-κοινωνική και ιστορική συμβολή ή παρουσία των Τσιγγάνων στο πλαίσιο της νεώτερης ελληνικής κοινωνίας. Η στάση αυτή συνδέεται με την αντίληψη ότι οι Τσιγγάνοι δεν έχουν ιστορία, ή δεν έχουν αφήσει γραπτά τεκμήρια που να μαρτυρούν για την παρουσία τους, λόγω κυρίως του "νομαδικού" βίου τους και επομένως είναι «ανάξιοι λόγου». Συναφής είναι και η θέση που μιλάει για την «αδυναμία ένταξης των Τσιγγάνων» στην κοινωνία και κατά συνέπεια για την αδυναμία θεώρησής τους μέσα ή σε σχέση με ευρύτερες κοινωνικές δομές.

Από την άλλη πλευρά και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η επιστημονική κοινότητα που πραγματεύθηκε τα ζητήματα των Τσιγγάνων έριξε το βάρος σε μια μονάχα πτυχή του αντικειμένου σπουδής, τη μελέτη της γλώσσας αφήνοντας στο περιθώριο την κοινωνικό-οικονομική διάσταση του ζητήματος. Επίσης περισσότερος χρόνος και ενέργεια δόθηκε στην ανάγνωση των χαρακτηριστικών της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ Τσιγγάνων και μη-Τσιγγάνων.

Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1990, διαπιστώνεται ότι οι παρεμβάσεις/ πολιτικές υπέρ της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και ένταξης των Τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία, παρόλη την κατά τεκμήριο θετική προδιάθεση των εμπνευστών τους, ήταν αποσπασματικές και δεν εντάσσονταν σε μια εθνική στρατηγική για το θέμα, με διάρκεια και συνοχή.

Η στροφή που παρατηρείται την τελευταία δεκαετία, δηλώνει μια συστηματικότερη προσπάθεια της πολιτείας να ανταποκριθεί στις προκλήσεις των καιρών σχετικά με την προώθηση μιας σειράς ζητημάτων που αφορούν συγκεκριμένες «ειδικές κοινωνικές ομάδες» (ανάμεσα τους και οι Τσιγγάνοι) επιχειρώντας παράλληλα να αμβλύνει τα στερεότυπα και να ευαισθητοποιήσει τον υπόλοιπο πληθυσμό σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες (αλλά και δυνατότητες) των συγκεκριμένων ομάδων.

Στην προσπάθεια αυτή εντάσσονται και οι παρεμβάσεις που εποπτεύονται από το ΥΠΕΠΘ και αφορούν τη βελτίωση των συνθηκών ένταξης των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως αυτές εντάσσονται στο Ε.Π. «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση».

4.1.2 Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου

Σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των παρεμβάσεων που αφορούν στην εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων, οι κύριες αντίστοιχες κανονιστικές πράξεις παραθέτονται παρακάτω:

Στις **14/4/87 αποστέλλεται επιστολή του Υφυπουργού Παιδείας** στις σχολικές Αρχές, με την οποία, αφού επισημαίνονται τα εκπαιδευτικά προβλήματα των Τσιγγανοπαίδων (σχεδόν ανύπαρκτη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, λίγες εγγραφές στα δημοτικά σχολεία, δυσκολία στην προσαρμογή τους στο σχολικό περιβάλλον, εγκατάλειψη οριστικά του σχολείου από την πλειοψηφία των Τσιγγανοπαίδων) καθώς και οι συνέπειες–κίνδυνοι που δημιουργούνται από τη διαιώνιση μιας τέτοιας κατάστασης (κοινωνική επιθετικότητα, ανεργία, αναστολή κοινωνικής προόδου), παροτρύνονται οι εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί φορείς και οι λοιποί σχολικοί φορείς, να συνεισφέρουν στη δημιουργία αποδοχής των Τσιγγανοπαίδων στα σχολεία. Στην επιστολή επίσης τονίζεται πως θα πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς τσιγγάνοι για τα καταστρεπτικά αποτελέσματα της απομάκρυνσης των παιδιών τους από τα σχολεία.

Ως εκ τούτου, οι Δ/ντές σχολείων, εκπ/κοί, γονείς και κοινωνικοί φορείς θα έπρεπε να συνεργαστούν, παρέχοντας και διευκολύνσεις, όπου κρίνεται απαραίτητο, ώστε οι Τσιγγανοπαίδες να εγγράφονται και να ολοκληρώνουν τη φοίτησή τους στο σχολείο. Παράλληλα, θα έπρεπε να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα αποδοχής τους.

Τέλος, οι προϊστάμενοι των Δ/νσεων και των Γραφείων Π.Ε. και Δ.Ε. θα έπρεπε να λάβουν υπόψη τις εισηγήσεις των σχολικών συμβούλων, να παρέχουν διοικητική, οικονομική και ηθική στήριξη για την επιτυχή σχολική και κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων μαθητών.

Με **Εγκύκλιό του το ΥΠΕΠΘ (Γ1/372/853/Γ.Γ.475/16-9-92)** παραπέμπει σε ψήφισμα των Υπουργών Παιδείας των κρατών μελών της ΕΟΚ (22 Μαΐου 1989) και αναφέρει ότι, για να οργανωθεί το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων θα έπρεπε:

- Να γίνει καταγραφή των περιοχών όπου υπάρχουν τσιγγάνοι
- Να ειδοποιηθούν οι Δ/νσεις Α/θμιας Εκπαίδευσης των αντίστοιχων περιοχών
- Να προσληφθούν δάσκαλοι ως επιμορφωτές
- Να αναπτυχθούν παράλληλα κοινωνικές δραστηριότητες με στόχο τη στήριξη αφενός του προγράμματος και αφετέρου την κάλυψη άλλων αναγκών του τσιγγάνικου πληθυσμού
- Να αξιοποιηθούν οι τσιγγάνοι δάσκαλοι σε τμήματα αλφαριθμητισμού.
- Να πραγματοποιείται συνεχής επιμόρφωση των επιμορφωτών .
- Να επιβραβευθούν οι Τσιγγανοπαίδες που θα παρουσιάσουν ιδιαίτερες επιδόσεις στη γραφή και ανάγνωση.

Με **Εγκύκλιο της Δ/σης Σπουδών Π.Ε. του ΥΠΕΠΘ (Φ7/352/Γ1/1031/23-8-95)** ρυθμίζονται ζητήματα απόκτησης τίτλου σπουδών δημοτικού σχολείου (εγγραφή στις εξετάσεις, διαδικασία εξετάσεων) από όσους συμπλήρωσαν το όριο ηλικίας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Οι εξετάσεις για την απόκτηση του παραπάνω τίτλου (προβλέπονται στο Π.Δ.121/95) θα γίνονταν με ευθύνη των Δ/σεων αλλά και των Γραφείων Εκπαίδευσης το πρώτο 10ήμερο των μηνών Σεπτεμβρίου, Οκτωβρίου, Δεκεμβρίου, Απριλίου και Ιουνίου.

Με **Επιστολή του Δ/ντη Σπουδών Π.Ε. (22-3-1996)** και αποδέκτη τις σχολικές Αρχές το ΥΠΕΠΘ επανέρχεται στο ζήτημα της ενθάρρυνσης της (ενεργούς) συμμετοχής των Τσιγγανοπαίδων στην εκπαιδευτική διαδικασία και συνιστά την ανάπτυξη συνεργασίας και με άλλους αρμόδιους φορείς με τη συμμετοχή και συμβολή του διδακτικού προσωπικού, στο πλαίσιο της προσπάθειας ένταξης όλων των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Με την ίδια Επιστολή επίσης:

- παροτρύνονται οι Δ/σεις Εκπαίδευσης να διερευνήσουν τον αριθμό των εγγεγραμμένων στο σχολείο Τσιγγανοπαίδων, καθώς και τον αριθμό εκείνων που παρακολουθούν σταθερά τα αντίστοιχα μαθήματα,
- ζητείται ανάλογη προσπάθεια και από τους προϊστάμενους των νηπιαγωγείων,
- διευκρινίζεται ότι η εγγραφή των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο γίνεται ανεξάρτητα από το αν είναι γραμμένα σε μητρώα ή δημοτολόγια,
- ζητείται από τις Δ/σεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης η καταγραφή των παιδιών σχολικής και προσχολικής ηλικίας που διαμένουν σε καταυλισμούς, ώστε και με τη συνεργασία των Δ/ντων δημοτικών σχολείων και Προϊσταμένων νηπιαγωγείων, να προωθηθεί η φοίτησή τους στο σχολείο,
- ζητείται η συμμετοχή των σχολικών συμβούλων στην τροποποίηση του Προγράμματος, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών,
- παροτρύνεται η συνεργασία των σχολικών Αρχών (σχολικοί σύμβουλοι, Προϊστάμενοι, Δ/ντες, εκπαιδευτικό προσωπικό) με τις κατά τόπους ΝΕΛΕ, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τους συλλόγους των τσιγγάνων ώστε να βρεθεί τρόπος εγγραφής των παιδιών σε δήμο ή κοινότητα και να πεισθούν οι γονείς να οδηγήσουν οι ίδιοι τα παιδιά τους στο σχολείο.

Με την **Υπουργική Απόφαση της 11ης /9/96** καθιερώνεται η **Κάρτα Φοίτησης** για τους Τσιγγανόπαιδες. Οι τσιγγάνοι μαθητές δημοτικών σχολείων εγγράφονται στο κανονικό Βιβλίο Μητρώου με την έναρξη του διδακτικού έτους. Συγχρόνως τους χορηγείται ειδική κάρτα φοίτησης, όπου αναγράφονται τα στοιχεία τους και βεβαιώνεται η εγγραφή και φοίτησή τους στο

συγκεκριμένο σχολείο. Η κάρτα συνοδεύει το μαθητή σε περίπτωση αλλαγής σχολείου για όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους.

Χωρίς αποδεικτικό μετεγγραφής, όσοι μαθητές χρειαστεί να αλλάξουν σχολείο κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, δεν εγγράφονται στο Βιβλίο Μητρώου και Προόδου αλλά σε ειδικό Μητρώο. Το σχολείο που εκδίδει τίτλο στο τέλος του διδακτικού έτους, επικοινωνεί με τα προηγούμενα σχολεία φοίτησης του μαθητή κατά το έτος αυτό, τα οποία φαίνονται στην κάρτα φοίτησης και ενημερώνεται για την επίδοσή του μαθητή. Σε περίπτωση που δεν προκύπτουν στοιχεία για την επίδοσή του από κανένα από τα σχολεία αυτά, ο μαθητής υποβάλλεται σε σχετική εξέταση από επιτροπή.

Με νέα **Επιστολή Δ/ντη Σπουδών Π.Ε. (1-9-1999)** στις σχολικές αρχές, αφού διαπιστώνεται ότι η προσπάθεια του Υπουργείου τελικά οδήγησε στην αύξηση των Τσιγγανοπαίδων που φοιτούν στα σχολεία, επισημαίνεται ότι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και παραλείψεων, που ωστόσο παρουσιάζονται, θα πρέπει:

- να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί και να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εγγραφής και φοίτησης όλων των παιδιών στο σχολείο
- σε περιπτώσεις που υπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες να λειτουργούν ταχύρυθμα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (προπαρασκευαστικά τμήματα) να χορηγείται η κάρτα φοίτησης στους μετακινούμενους Τσιγγανόπαιδες
- για τη μεταφορά των Τσιγγανοπαίδων να ισχύουν οι διατάξεις που εφαρμόζονται για τους άλλους μαθητές.
- να γίνεται έγκαιρη ενημέρωση του Υπουργείου Παιδείας σε περιπτώσεις ανάγκης επιπλέον διάθεσης προσωπικού

Με την **Εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ (Γ1/226/6-3-2000)** καθιερώνεται το 16^ο έτος ως όριο ηλικίας για τη φοίτηση μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Στη ίδια εγκύκλιο προβλέπεται η δυνατότητα κατατακτήριων εξετάσεων για τους μαθητές που φοιτούν σε τάξη μικρότερη από τη χρονολογική τους ηλικία.

Τέλος επισημαίνεται ότι πάγια πολιτική και βούληση του ΥΠΕΠΘ είναι να μην απομακρύνεται κανένα παιδί που προσέρχεται για φοίτηση στο δημοτικό σχολείο με το αιτιολογικό της μεγάλης ηλικίας ή για άλλους λόγους. Όλοι οι Έλληνες και αλλοδαποί μαθητές ηλικίας κάτω των 16 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει φοίτηση 6 τάξεων σε σχολείο ημεδαπής ή αλλοδαπής, θα πρέπει να εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η **Κοινή Υπουργική Απόφαση της 8^{ης}/7/2002** αφορά την *εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών* με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα. Με την ΚΥΑ ορίζονται δικαιούχοι οι οικογένειες (και μονογονεϊκές), με ανήλικα τέκνα που φοιτούν σε δημόσια σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με ετήσιο οικογενειακό εισόδημά (φορολογούμενο πραγματικό ή τεκμαρτό καθώς και το απαλλασσόμενο ή με ειδικό τρόπο φορολογούμενο εισόδημα του φορολογούμενου, της συζύγου του και των ανήλικων τέκνων του από κάθε πηγή) που δεν υπερβαίνει τα 3.000 Ευρώ. Η εισοδηματική ενίσχυση ισχύει μέχρι το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης του μαθητή και σε κάθε περίπτωση, με τη συμπλήρωση του 16^{ου} έτους ηλικίας του.

4.1.3 ΕΠΕΑΕΚ I και η περίοδος μέχρι το 2002

Το 1996 το Γραφείο Ποιότητας Ζωής του Πρωθυπουργού αναλαμβάνει πρωτοβουλία που περιλάμβανε συγκεκριμένα μέτρα παρέμβασης υπέρ των Τσιγγάνων, με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία. Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε με τη συνεργασία των αρμόδιων Υπουργείων στους εξής άξονες: εκπαίδευση, υγεία, απασχόληση /επαγγελματική κατάρτιση, πρόνοια, πολιτισμός, αθλητισμός και στέγαση.

Στο πλαίσιο αυτό, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ και με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από το Β' ΚΠΣ, ανέλαβε την υλοποίηση ενός Προγράμματος με τίτλο «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων».

Το Πρόγραμμα προέβλεπε διάφορες δράσεις, στην πορεία υλοποίησής του, όπως για παράδειγμα:

- Μελέτες και έρευνες τεκμηρίωσης και καταγραφής δεδομένων.
- Παραγωγή πληροφοριακού και εκπαιδευτικού υλικού.
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Γλωσσική διδασκαλία και αξιοποίηση πολιτισμικού κεφαλαίου.
- Αξιολόγηση του προγράμματος.

Οι σημαντικότεροι από τους σκοπούς του Προγράμματος ήταν οι ακόλουθοι:

- Ενίσχυση της συστηματικής φοίτησης των Τσιγγανοπαίδων στα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μέσω της διευκόλυνσης των εγγράφων, της βοήθειας του σχολείου να ανταποκριθεί στο νέο του ρόλο, της υπέρβασης δυσλειτουργιών σε επίπεδο οργάνωσης και διοίκησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και της ενημέρωσης των γονέων για το ρόλο του σχολείου και για το έργο του.

- Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών μάθησης και κοινωνικής ένταξης των μαθητών του πληθυσμού –στόχου.
- Επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων της γενικής εκπαίδευσης σε θέματα: διοικητικά, διδακτικά, εκπαιδευτικής νομοθεσίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε οι χειρισμοί τους να είναι συμβατοί με τις ισχύουσες θεσμικές ρυθμίσεις και τα πορίσματα των επιστημών της αγωγής.
- Καταπολέμηση προκαταλήψεων και δοξασιών, γύρω από τον πληθυσμό –στόχο, οι οποίες στηρίζουν και νομιμοποιούν εξωπραγματικές και βλαπτικές εικόνες για τους τσιγγάνους και παγιδεύουν τους φορείς τους σε ρατσιστικές συμπεριφορές.
- Συγκέντρωση και επεξεργασία δεδομένων σχετικών με την εκπαιδευτική κατάσταση των Τσιγγανοπαίδων σε όλη την ελληνική επικράτεια αλλά και σε χώρες του εξωτερικού.
- Παραγωγή διδακτικού υλικού: στη Γλώσσα, τη Γεωγραφία και Ιστορία, τον Φυσικό Κόσμο, την Αγωγή Υγείας, τα Μαθηματικά και την εκπαιδευτική τεχνολογία, ώστε να διευκολυνθεί η ταχύρυθμη μάθηση στα τμήματα προπαρασκευής και η ένταξη των μαθητών στην κανονική ηλιακή τους τάξη.
- Παραγωγή υλικού για τη γλωσσική διδασκαλία μέσα από το οποίο αξιοποιείται το πολιτισμικό κεφάλαιο του πληθυσμού–στόχου στο σχολείο και προωθείται αντιρατσιστική αγωγή για όλους τους μαθητές.
- Οργάνωση και λειτουργία εργαστηρίων μουσικό –γλωσσικής αγωγής για την καλύτερη αξιοποίηση του μη γλωσσικού πολιτισμικού κεφαλαίου των μαθητών με τη γλωσσική μάθηση.
- Οργάνωση και λειτουργία Μονάδας παρακολούθησης και παρέμβασης στις περιπτώσεις που παρατηρούνται συμπεριφορές διάκρισης εκ μέρους του εκπαιδευτικού οργανισμού ή άλλων ατόμων και ομάδων, ώστε στα μέλη του πληθυσμού –στόχου να εδραιωθεί η πεποίθηση ότι ζουν σε μια ευνομούμενη πολιτεία και ένα κράτος δικαίου.

Στη συνέχεια και στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II, υλοποιήθηκε Έργο -«Γέφυρα» με τίτλο «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» με διάρκεια υλοποίησης 1/2000-12/2001 και προϋπολογισμό που ανήλθε στα 1,15 εκατ. Ευρώ.

4.1.4 Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 – 2004

Το Νοέμβριο 2002 εντάχθηκε στο πλαίσιο της ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II/ Γ' ΚΠΣ το πρόγραμμα «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» με περίοδο υλοποίησης το διάστημα 3/2002 – 6/2004. Βασικός σκοπός της Πράξης ήταν η δημιουργία των προϋποθέσεων που θα

ευνοήσουν την βελτίωση των συνθηκών ένταξης και παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο. Η εφαρμογή του στόχου αυτού εκφράστηκε κυρίως μέσα από την ενθάρρυνση των παιδιών τσιγγάνικης καταγωγής (και κυρίως των οικογενειών τους), αρχικά, να εγγραφούν στο σχολείο και, στη συνέχεια, να παραμείνουν σε αυτό (καταπολέμηση της σχολικής διαρροής). Ως επιμέρους (εξειδικευμένοι) στόχοι της Πράξης, που ουσιαστικά συνεισφέρουν στην επίτευξη του βασικού της σκοπού, υπήρξαν οι ακόλουθοι:

- Η αύξηση των Τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο σχολείο (κυρίως στο Δημοτικό)
- Η αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο (μείωση της σχολικής διαρροής κυρίως στα πρώτα χρόνια φοίτησης, δηλαδή στο Δημοτικό).
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που μεταβαίνουν από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που ολοκληρώνουν την Υποχρεωτική Εκπαίδευση.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών προγραμματίστηκε μία σειρά δράσεων, που περιλάμβανε δημιουργία δικτύου συνεργατών για τη στήριξη της σχολικής φοίτησης, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, τη λειτουργία Σχολών Γονέων, Κέντρων Παιδαγωγικής Υποστήριξης Σχολικής Ένταξης, την ενίσχυση της μουσικής διδασκαλίας, τη λειτουργία τάξεων ενισχυτικής διδασκαλίας και την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και της εκπαιδευτικής κοινότητας στα θέματα εκπαίδευσης των τσιγγάνων.

Η κάλυψη των βασικών αναγκών που παρουσιάζει το θέμα της εκπαίδευσης των Τσιγγανοπαίδων δεν υπήρξε ικανοποιητική με δεδομένο ότι το Πρόγραμμα παρουσίασε σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους προγραμματικούς του στόχους (έτσι όπως αυτοί διατυπώθηκαν στο εγκεκριμένο ΤΔΕ) και ότι ο καταμερισμός των δραστηριοτήτων σε επίπεδο υλοποίησης είναι ανισοβαρής υπέρ ορισμένων κατηγοριών δράσεων (π.χ. Δίκτυο Συνεργατών) και σε βάρος κάποιων άλλων (π.χ. ενισχυτική διδασκαλία, επιμόρφωση εκπαιδευτικών).

Αποτέλεσμα είναι η μη διαπίστωση από το Σύμβουλο άμεσων θετικών επιπτώσεων στον αναμενόμενο βαθμό στο πληθυσμό – στόχο. Πιο συγκεκριμένα:

- Το Έργο κυρίως επικεντρώθηκε στην απογραφή των Τσιγγανοπαίδων και στη συνέχεια στην αρχική εγγραφή τους στο σχολείο. Έτσι δεν αντιμετωπίστηκε το βασικό θέμα της παραμονής τους μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ως εκ τούτου παρατηρείται διαρροή των Τσιγγανοπαίδων μαθητών στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Ακόμα, η διαρροή εντοπίζεται και μέσα στο ίδιο το σχολικό έτος, δηλαδή ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και ο αριθμός των ενεργών μαθητών παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση. Το

συμπέρασμα αυτό διατυπώθηκε από τους φορείς που εκπροσωπούν τους τσιγγάνους αλλά διαπιστώθηκε και στην έρευνα πεδίου όπου σε σχολεία με μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων Τσιγγανοπαίδων οι ερευνητές δεν έβρισκαν παιδιά να παρακολουθούν κανονικά τα μαθήματα.

- Σε στενή συνάρτηση με τα παραπάνω το πρόγραμμα δεν είχε ουσιαστική παρέμβαση στην εκτέλεση προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών υπήρξε περιορισμένη και αποσπασματική. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι υπήρχε έλλειψη σαφούς μεθοδολογικής προσέγγισης ως προς την οργάνωση των σεμιναρίων τα οποία φαίνεται ότι περιορίστηκαν σε ενέργειες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και δεν επεκτάθηκαν στη χρήση παιδαγωγικών μεθόδων ή/και εργαλείων σε σχέση με τις ανάγκες της ομάδας στόχου.

4.2 Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής

4.2.1 Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων

4.2.1.1 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο

Σε διεθνές επίπεδο απαντάται μια σειρά Συνθηκών και Οδηγιών που καλύπτουν πτυχές του θέματος της εκπαίδευσης των Τσιγγανοπαίδων. Οι κυριότερες από αυτές παρουσιάζονται παρακάτω, με χρονολογική σειρά:

- Οδηγία 77/486/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1977 περί της σχολικής φοίτησης των τέκνων διακινουμένων εργαζομένων. Η Οδηγία αυτή εφαρμόζεται στα τέκνα που υπόκεινται στην υποχρεωτική σχολική φοίτηση, όπως καθορίζεται από τη νομοθεσία του Κράτους υποδοχής, και γενικά τα συντηρούμενα μέλη από οποιοδήποτε εργαζόμενο υπήκοο άλλου Κράτους μέλους, τα οποία κατοικούν στην επικράτεια του Κράτους μέλους υποδοχής όπου ο εν λόγω υπήκοος ασκεί ή έχει ασκήσει μισθωτή δραστηριότητα.

Σύμφωνα με την Οδηγία τα Κράτη μέλη λαμβάνουν, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και τα νομικά τους συστήματα, τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να παρέχεται στην επικράτειά τους υπέρ των τέκνων αυτών, δωρεάν εκπαίδευση υποδοχής, η οποία περιλαμβάνει ιδίως τη διδασκαλία της επίσημης γλώσσας ή μιας από τις επίσημες γλώσσες του Κράτους υποδοχής προσαρμοσμένη στις ειδικές ανάγκες των τέκνων αυτών. Τα Κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την αρχική και συνεχή κατάρτιση των εκπαιδευτικών που παρέχουν την εκπαίδευση αυτή. Επίσης, τα Κράτη μέλη λαμβάνουν, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και τα νομικά τους συστήματα και σε συνεργασία με τα Κράτη καταγωγής τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό την

προώθηση σε συνδυασμό με την κανονική εκπαίδευση, της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής υπέρ των τέκνων αυτών.

- Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Παιδείας (No.89/C 153/02) που συνήλθαν στα πλαίσια του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 1989 σχετικά με τη σχολική φοίτηση των παιδιών των οποίων οι γονείς είναι περιοδεύοντες επαγγελματίες («School provision for Gypsy and Traveller Children»). Σύμφωνα με αυτό, για τις κοινωνίες με πληθυσμούς Τσιγγάνων της τάξεως του ενός εκατομμυρίου, ανάμεσα στους οποίους το 50% των ενηλίκων είναι αναλφάβητοι και μόνο 30 - 40% των παιδιών παρακολουθούν τακτικά το σχολείο, θα πρέπει να δημιουργηθεί μία παγκόσμια δομική προσέγγιση προκειμένου να ξεπεραστούν τα βασικά εμπόδια στην πρόσβαση των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο. Το ψήφισμα καλεί τα Κράτη μέλη να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την υποστήριξη των σχολικών μονάδων, των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων, την παραγωγή διδακτικών μεθόδων εκπαιδευτικού υλικού, τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την έρευνα και ενημέρωση σχετικά την ιστορία, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση των Τσιγγάνων και το συντονισμό των προσπαθειών για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων.
- "Ευρωπαϊκός Χάρτης Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών" του Συμβουλίου της Ευρώπης (1992), όπου γίνεται αναφορά και στη γλώσσα των Ρομά. Το κείμενο περιέχει όχι μόνο τη ρήτρα της μη-διάκρισης, όσον αφορά στη χρήση των μειονοτικών γλωσσών, αλλά προβλέπει την υποχρέωση για τα κράτη να λαμβάνουν θετικά μέτρα προστασίας. Στόχος του είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξασφάλιση εγγυήσεων για τη χρήση των γλωσσών αυτών στην εκπαίδευση και στις σχέσεις των προσώπων που τις χρησιμοποιούν, με τις διοικητικές ή τις δικαστικές αρχές. Τα σχετικά άρθρα προβλέπουν μια σειρά δεσμεύσεις των εθνικών κρατών, από τη διδασκαλία των μειονοτικών γλωσσών μέχρι τη χρήση τους στη Δικαιοσύνη, τις δημόσιες υπηρεσίες ή τα ΜΜΕ κ.ά.
- Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1997) – Άρθρο 13, όπου αναφέρεται ότι το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεπτοιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- Recommendation No R (2000) 4 του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων στην Ευρώπη. Με την εισήγηση αυτή αναγνωρίζεται η άμεση ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικών στρατηγικών υπέρ των Τσιγγάνων της Ευρώπης, ως προτεραιότητα των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών, δεδομένων των υψηλών ποσοστών αναλφαβητισμού και σχολικής διαρροής, και του

χαμηλού ποσοστού τσιγγάνων μαθητών που ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

- Οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, όπου αναφέρεται ότι «...προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη δημοκρατικών και ανεκτικών κοινωνιών οι οποίες θα επιτρέπουν τη συμμετοχή παντός, ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, μια συγκεκριμένη δράση στον τομέα των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής πρέπει να εκτείνεται πέρα από την πρόσβαση σε δραστηριότητες απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης και να καλύπτει τομείς όπως η παιδεία και η κοινωνική προστασία...».

4.2.1.2 Εθνικές πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Στις χώρες της Ευρώπης με μεγάλο πληθυσμό Τσιγγάνων εφαρμόζονται εθνικές πολιτικές για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων. Οι κυριότερες περιπτώσεις χωρών με σαφείς εθνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της εκπαιδευτικής ένταξης και παραμονής των τσιγγανοπαίδων είναι οι ακόλουθες.

Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων στην Ουγγαρία

Κατά την τελευταία δεκαετία, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στην εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων στην Ουγγαρία με αποτέλεσμα πλέον ο κύριος στόχος των εθνικών πολιτικών και άλλων ενεργειών να έχει μεταφερθεί από την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού στην μείωση της σχολικής αποτυχίας. Ως αποτέλεσμα σημαντικών αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των μειονοτήτων αλλά και των πιέσεων από διεθνείς οργανισμούς, η εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων βρίσκεται συνεχώς στο προσκήνιο των εξελίξεων στην εκπαίδευση. Οι εθνικές πολιτικές που εφαρμόζονται είναι πλέον εναρμονισμένες με τα έργα που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του προγράμματος PHARE.

Οι κύριοι άξονες των εθνικών πολιτικών είναι:

- η μείωση της σχολικής διαρροής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση,
- η λειτουργία ειδικών σχολείων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και
- η αναβάθμιση της κοινωνικής θέσης των Τσιγγάνων.

Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων στη Σερβία

Ο τομέας της εκπαίδευσης στη Σερβία επηρεάστηκε σημαντικά από τον πόλεμο, τις οικονομικές κυρώσεις και την οικονομική ύφεση που έπληξε τη χώρα κατά την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα. Στα πλαίσια μιας προσπάθειας αναδιοργάνωσης του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, η ένταξη των Τσιγγάνων στην κοινωνία μέσω της αναβάθμισης της εκπαίδευσής τους, αναγνωρίστηκε ως μία σημαντική προτεραιότητα, δεδομένου ότι πρόκειται για την πιο καταπιεσμένη μειονότητα που πλήττεται από ποσοστά αναλφαβητισμού που φτάνουν και το 80%.

Η στρατηγική για την βελτίωση της εκπαίδευσης των Τσιγγάνων που υιοθετήθηκε από τη χώρα έχει τους ακόλουθους στόχους:

- ένταξη των Τσιγγάνων στο εκπαιδευτικό σύστημα και μέριμνα για συνεχιζόμενη εκπαίδευση,
- παροχή εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου,
- ανάπτυξη πνεύματος ανοχής και σεβασμού προς τη διαφοροποίηση και
- ανάπτυξη της πολιτιστικής ταυτότητας των Τσιγγάνων.

Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων στη Βουλγαρία

Το 1999, εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών της Βουλγαρίας, το «Πλαίσιο Προγράμματος Ενσωμάτωσης των Τσιγγάνων στη Βουλγαρική Κοινωνία». Όσον αφορά την εκπαίδευση, το σχέδιο περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενέργειες:

- καταπολέμηση της απομόνωσης των σχολείων των τσιγγανοπαίδων και διασφάλιση ελεύθερης πρόσβασης των τσιγγανοπαίδων σε όλα τα σχολεία της χώρας,
- μέτρα για την καταπολέμηση φαινομένων ρατσισμού μέσα στις τάξεις,
- μέτρα για να δοθεί η δυνατότητα εκμάθησης της τσιγγάνικης γλώσσας στο σχολείο,
- πανεπιστημιακή εκπαίδευση για τσιγγάνους,
- προγράμματα για την παροχή βασικής παιδείας και την εκμάθηση δεξιοτήτων σε ενήλικες και
- ενσωμάτωση της ιστορίας και της κουλτούρας των τσιγγάνων σε βιβλία της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων στην Πολωνία

Μετά τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης στην Πολωνία, μειώθηκαν σημαντικά οι αρμοδιότητες της κεντρικής διοίκησης του κράτους σε εκπαιδευτικά θέματα. Η εκπαίδευση των

Τσιγγανοπαίδων διέπεται από τους γενικούς κανόνες που αφορούν τη δημόσια εκπαίδευση για την εφαρμογή των οποίων είναι υπεύθυνη η τοπική αυτοδιοίκηση. Στην δεκαετία του '90 δεν υπήρχαν επίσημες εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων. Το πρόγραμμα «Romani Classes» δημιουργήθηκε με σκοπό να βοηθήσει τους τσιγγανόπαιδες να καλύψουν τα κενά που αντιμετωπίζουν στην χρήση της Πολωνικής γλώσσας. Το πρόγραμμα κατηγορήθηκε ότι προωθεί την απομόνωση των τσιγγανοπαίδων. Άλλες μεμονωμένες προσπάθειες που στόχευσαν στη δημιουργία ολοκληρωμένων παιδικών σταθμών με έμφαση στην εκμάθηση της Πολωνικής γλώσσας από την προσχολική ηλικία, την εκπαιδευτική υποστήριξη τσιγγανοπαίδων εκτός σχολείου και την παροχή σχολικού και εκπαιδευτικού υλικού, έτυχαν μεγαλύτερης αποδοχής και επιτυχίας.

Μετά από πολλές μεταρρυθμίσεις στο νομοθετικό πλαίσιο και πιέσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Διεθνή Κοινότητα, άρχισε να διαμορφώνεται μετά το 2000 εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων με πρώτη εφαρμογή ένα πιλοτικό πρόγραμμα για την κοινότητα τσιγγάνων στην επαρχία Malopolska για την περίοδο 2001-2003. Το πιλοτικό πρόγραμμα απευθύνεται τόσο στην τοπική κοινωνία των τσιγγάνων όσο και στην τοπική αυτοδιοίκηση και προβλέπει χρηματοδότηση προτάσεων εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων που υποβάλλονται από τοπικούς φορείς. Αναγνωρίστηκαν οι εξής προτεραιότητες:

- πρόσληψη τσιγγάνων βοηθών καθηγητών,
- παροχή βοηθητικών μαθημάτων για τσιγγανόπαιδες σε ορισμένα αντικείμενα,
- δωρεάν παροχή σχολικού υλικού, και
- εφαρμογή εκπαιδευτικών σεμιναρίων για διευθυντές σχολείων, δασκάλους και βοηθούς.

4.2.2 Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στο πλαίσιο της χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν υλοποιηθεί τα τελευταία χρόνια και συνεχίζονται να υλοποιούνται έργα που αφορούν στην εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων. Στη συνέχεια παρουσιάζεται πίνακας με τα κυριότερα από αυτά.

Πίνακας 4-1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής για τσιγγανόπαιδα

Τίτλος Έργου / Δράσης	Χώρα εφαρμογής / Πηγή χρηματοδότησης	Διάρκεια	Π/Υ (€)	Σύντομη περιγραφή
ROM – SF, A project to collect and publish romany life-stories (1997-1999)		9/1997 – 9/1999		Στόχος του έργου είναι η διάδοση της διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης στα σχολεία. Ειδικότερα στοχεύει στη μεγαλύτερη κατανόηση των Τσιγγάνων στην Ευρώπη και στην γενική κατανόηση της πολιτισμικής διαφοροποίησης στην Ευρώπη. Στις χώρες που συμμετείχαν στο έργο, έγινε συστηματική συλλογή ιστοριών και εμπειριών από τη ζωή και τις παραδόσεις των τσιγγάνων, έγινε μία σύνθεση από βιογραφίες τσιγγάνων και παράχθηκε βιβλίο με ιστορίες για παιδιά. Επίσης πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια για καθηγητές και τσιγγάνους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.
Formation of Romani mediators (1996-1997)		9/1996 – 4/1997		Στόχος του έργου είναι η επικοινωνία με οργανώσεις τσιγγάνων στην Ευρώπη και η υποστήριξη τους προκειμένου να δράσουν ως μεσάζοντες και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα προγραμμάτων εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης που προορίζονται για έφηβους τσιγγάνους.
QEUTNET – Quality Education for Travellers Netwrok (2002-2005)		10/2002 – 10/2005		Το έργο στοχεύει στη δημιουργία δικτύου για την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών, εκπαιδευτικών πρακτικών και υλικών που αφορούν την εκπαίδευση σε κοινότητες νομάδων. Επίσης στοχεύει στη δημιουργία νέων έργων και στη διάχυση των αποτελεσμάτων τους.
Εκπαιδευτικές τεχνικές για τους Τσιγγάνους; Παιδαγωγικές πρακτικές και διδακτικό υλικό (2000-2002)	Αφορά περισσότερες από μία ευρωπαϊκές χώρες / Στο πλαίσιο του προγράμματος Socrates (Comenius)	9/2000 – 9/2002		Στο πλαίσιο του έργου, έγινε ανάλυση των εκπαιδευτικών πρακτικών για τις κοινότητες τσιγγάνων που εφαρμόζονται στη Σλοβακία, την Ιταλία, την Ισπανία και τη Γαλλία με σκοπό τη διάχυση των καλών πρακτικών, τη δημιουργία εκπαιδευτικού και άλλου εξειδικευμένου υλικού καθώς και τη δημιουργία δικτύου επαγγελματιών, επιμορφωτών και εκπαιδευτικών στον τομέα της εκπαίδευσης των τσιγγάνων.
ROM-FIS: Understanding Cultural Diversity through Romany Traveller Identity (1997-1999)		9/1997 – 9/1999		Το έργο στόχευσε στην ενίσχυση της επίγνωσης της πολιτιστικής ταυτότητας των τσιγγανοπαίδων στα πλαίσια της εκπαίδευσής τους καθώς και στην κατανόηση των πολιτιστικών διαφορών για όλα τα παιδιά. Οι στόχοι επιτεύχθηκαν με την διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων για δασκάλους και τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για χρήση από τους δασκάλους.
Early School Leavers: Increasing secondary level opportunities for traveller children (1996-1997)		10/1996 – 6/1997		Το έργο επικεντρώνεται στο πρόβλημα της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από τα παιδιά των τσιγγάνων, γεγονός που επιτείνεται από την χαμηλή τους απόδοση στο σχολείο και τις χαμηλές προσδοκίες των γονέων/ καθηγητών. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το έργο στοχεύει στην ενημέρωση των δασκάλων, την σωστή τοποθέτηση των τσιγγανοπαίδων σε τάξεις σύμφωνα με την ηλικία τους και στην υποστήριξη των παιδιών για την μετάβασή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δίνεται έμφαση στην προσαρμογή του προγράμματος μαθημάτων και σε άλλα οργανωτικά θέματα των σχολικών μονάδων

Suitable adapted education for Gypsy Children Together with Cooperation with Their Parents (1996-1998)		9/1996 – 6/1998	Στόχοι του έργου αποτελούν η δημιουργία κινήτρων για τους τσιγγανόπαιδες προκειμένου να πηγαίνουν σε σχολεία όταν δε μετακινούνται και να μελετούν από μεμονωμένα όταν ταξιδεύουν. Το έργο επικεντρώνεται στα ακόλουθα: διοργάνωση εκπαιδευτικών επισκέψεων και συνεδρίων, προώθηση ερευνητικών προγραμμάτων, ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού και παιδαγωγικών μεθόδων, εκπαίδευση εκπαιδευτικών και διαμεσολαβητών, στενή συνεργασία με οικογένειες τσιγγάνων.
Gypsy – Traveller – Student Exchange Visits (1996-1998)		10/1996 – 10/1998	Το έργο προώθησε επισκέψεις εκπαιδευτικών σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών, παιδαγωγικού υλικού και μεθόδων στον τομέα της εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων.
DROM-EDU project – integrating Romany and travellers children to school (2000-2003)		9/2000 – 9/2003	Στο πλαίσιο του έργου υλοποιήθηκαν οι εξής δραστηριότητες: επιμόρφωση διαμεσολαβητών για την επαφή σπιτιού και σχολείου, ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τις ειδικές ανάγκες των τσιγγανοπαίδων, ενημέρωση των παιδιών και διάδοση της ιστορίας των τσιγγάνων
Improving the educational achievement of traveller children by developing teacher competencies (2000-2002)		9/2000 – 9/2002	Το έργο βασίστηκε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «teaching children on the move» που είχε ήδη αναπτυχθεί. Στόχος του εν λόγω έργου ήταν η δημιουργία υποστηρικτικού υλικού για εκπαιδευτικού προκειμένου να εμπλουτιστεί η εκπαίδευση των παιδιών που ταξιδεύουν και να μειωθεί το ποσοστό σχολικής αποτυχίας των παιδιών αυτών.
Secondary education for all travellers			Το έργο στοχεύει στην ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παιδιών που ταξιδεύουν, με σκοπό την ενημέρωση εκπαιδευτικών για το πώς μπορούν να προσελκύσουν και να κρατήσουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα παιδιά των τσιγγάνων και άλλων ομάδων πληθυσμού που δεν έχουν σταθερή κατοικία.
EURROM – Ενσωμάτωση του Πολιτισμού των Τσιγγάνων στην Σχολική και Εξωσχολική Εκπαίδευση (1998-1999)		9/1998 – 9/1999	Στόχος του έργου είναι η ενσωμάτωση στοιχείων από τον πολιτισμό των Τσιγγάνων στην καρδιά της εκπαιδευτικής διαδικασίας προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία.
Συμβούλιο της Ευρώπης: Πρόγραμμα για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων	Σε περισσότερες από μία Ευρωπαϊκές χώρες	2002 - 2005	Για την εφαρμογή της Σύστασης R(2000)4 για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων στην Ευρώπη που υιοθετήθηκε τον Φεβρουάριο του 2000, το Συμβούλιο της Ευρώπης αποφάσισε τη δημιουργία ενός προγράμματος για τη συγκέντρωση εμπειριών και αποτελεσμάτων και τη σύγκρισή τους μέσω διαφόρων ειδών συνεργασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται μέσω τεσσάρων αξόνων: - Διατομεακή συνεργασία: επισκόπηση των διαφόρων τομέων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον εντοπισμό ενεργειών και δράσεων σχετικές με την εκπαίδευση που θα μπορούσαν να συνδεθούν και να συμβάλουν θετικά

στην Ευρώπη				<p>στους στόχους του έργου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συνεργασία με άλλους οργανισμούς και φορείς: στενή επικοινωνία με τις αρμόδιες διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, την UNESCO καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις σχετικές με το αντικείμενο του έργου - Σεμινάρια, ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών - Ανάπτυξη διαρθρωτικών έργων. <p>Στα προβλεπόμενα αποτελέσματα του προγράμματος περιλαμβάνονται η συστηματική συλλογή και παρουσίαση Καλών Πρακτικών, δημοσιεύσεις αναλύσεων και αποτελεσμάτων που προκύπτουν από το πρόγραμμα, καθώς και ανάπτυξη, αναπαραγωγή και δημοσίευση εκπαιδευτικού υλικού.</p>
Step-by-Step Roma special schools initiative	Βουλγαρία, Τσεχία, Σλοβακία και Ουγγαρία.	1999 – συνεχίζεται		<p>Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από το “Open Society Institute” στη Νέα Υόρκη και υλοποιείται από το 1999 σε σχολεία της Βουλγαρίας, της Τσεχίας, της Σλοβακίας και της Ουγγαρίας. Η υλοποίηση στα επιμέρους κράτη γίνεται με την υποστήριξη τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Το πρόγραμμα ανέπτυξε και εφαρμόζει σε επιλεγμένα σχολεία ένα εκπαιδευτικό μοντέλο ειδικά προσαρμοσμένο στις ανάγκες των τσιγγανοπαίδων το οποίο βοηθάει και υποκινεί τη σχολική τους επιτυχία. Το μοντέλο αναπτύχθηκε κάνοντας χρήση και προσπαθώντας να εφαρμόσει στην πράξη τα αποτελέσματα πολλών μελετών που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για τον εντοπισμό και την ανάλυση των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων που συμβάλουν στη σχολική αποτυχία των τσιγγανοπαίδων.</p>
Roma education initiative	Σε περισσότερες από μία Ευρωπαϊκές χώρες	2002 - 2005		<p>Οι βασικοί στόχοι το προγράμματος είναι (1) η εξάλειψη των διακρίσεων στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης και (2) η δημιουργία μέσω θετικών δράσεων, κατάλληλων συνθηκών έτσι ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στα παιδιά των τσιγγάνων να πετύχουν στο σχολείο με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τα παιδιά που προέρχονται από πιο ευνοημένες κοινωνικές τάξεις.</p>
Promote anti-discrimination and tolerance towards the Roma Minority (2002)	Ουγγαρία / Στο πλαίσιο του Προγράμματος PHARE	6/2003 – 9/2005	3.930.000	<p>Ο γενικός στόχος του έργου αφορά στην υλοποίηση δράσεων για τη δημιουργία μίας πιο ανοικτής κοινωνίας χωρίς κοινωνικές διακρίσεις και βασισμένη στην ανοχή. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, μία από τις δράσεις που υλοποιούνται αφορά στην ανάπτυξη προγράμματος σπουδών για μαθητές του δημοτικού σχολείου που να προωθεί την ανεκτικότητα προς τις κοινωνικές μειονότητες. Μετά την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών, προβλέπεται διαδικασία εκπαίδευσης των δασκάλων για την εφαρμογή του κατά την επόμενη σχολική χρονιά. Επίσης για την εφαρμογή του προγράμματος στα σχολεία, θα παρασχεθεί ο απαραίτητος εξοπλισμός και σχετικό ενημερωτικό υλικό.</p>
Social integration of disadvantaged youth with particular emphasis on the Roma minority (1999-2003)		12/1999 – 12/2002	9.600.000	<p>Για την επίτευξη των γενικών στόχων που αφορούν στην ενσωμάτωση των μειονοτήτων και ειδικότερα των τσιγγάνων, το πρόγραμμα προβλέπει δράσεις για μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τη δημιουργία υποστηρικτικών δομών και προγραμμάτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τους μαθητές που προέρχονται από λιγότερο ευνοημένες κοινωνικές ομάδες.</p>
Roma Special Schools Initiative (Hungary)	Ουγγαρία			<p>Το πρόγραμμα υλοποιείται υπό την αιγίδα του “International Step-By-Step Organisation”. Στόχος του προγράμματος είναι η αύξηση του ποσοστού σχολικής επιτυχίας για παιδιά από κοινωνικές ομάδες που παρουσιάζουν ειδικές μαθησιακές ανάγκες και αδυναμίες, προετοιμάζοντάς τα για τη μετάβασή τους από τα ειδικά σχολεία όπου φοιτούν στο κανονικό εκπαιδευτικό σύστημα.</p>
HU99.04.01 Social Integration of Disadvantaged Youth with				<p>Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε τέσσερα σχολεία σε διαφορετικές περιοχές της Ουγγαρίας. Μέσω της δημιουργίας ειδικών προκαταρκτικών τμημάτων, επιδιώχθηκε προετοιμασία παιδιών προσχολικής ηλικίας προερχόμενα από κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες (στην πλειοψηφία τσιγγάνοι), προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.</p>

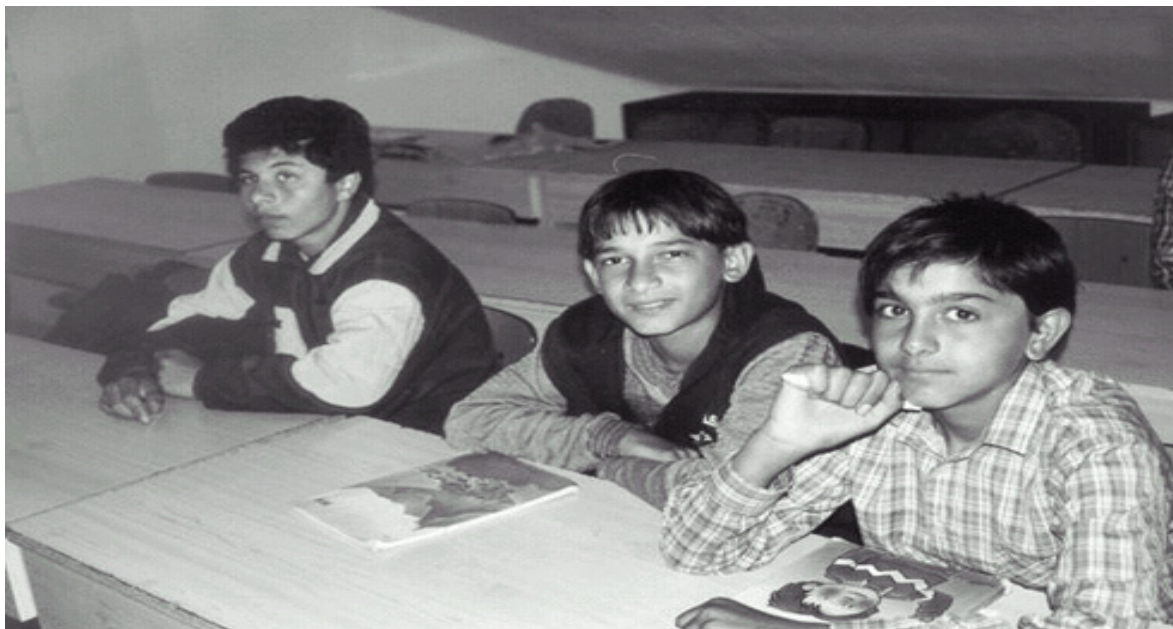
Particular Emphasis on the Roma Minority (2001-2002)					
Roma education initiative (Hungary)		2003- 2005	254.000		Το πρόγραμμα υποστηρίζει διαρθρωτικές αλλαγές για την εξάλειψη φαινομένων κοινωνικών διακρίσεων μέσω: (1) της ανάπτυξης Τοπικών Δικτύων Ενσωμάτωσης που συμπεριλαμβάνουν εκπαιδευτικά και μη εκπαιδευτικά ιδρύματα σε τρεις περιοχές της Ουγγαρίας, (2) της ανάπτυξης νέων εργαλείων για τη μέτρηση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος, (3) της εδραίωσης Σχολείων Επαγγελματικής Ανάπτυξης και καινοτόμου συνεργασίας μεταξύ φορέων, (4) της αναγνώρισης του «Οικογενειακού/ Σχολικού συντονιστή για Τσιγγάνους» ως επίσημο επάγγελμα και (5) της αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών (ιστοσελίδα).
Roma mentored scholarship project		1997 - 2001	550.000		Το έργο στοχεύει στην παροχή οικονομικής ενίσχυσης σε τσιγγανοπαίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προέρχονται από οικογένειες χαμηλών εισοδημάτων ως κίνητρο για τη συνέχιση της εκπαίδευσης. Επίσης το έργο προβλέπει υποστήριξη των μαθητών για την επίλυση μαθησιακών δυσκολιών. Για την επίτευξη των στόχων προβλέπονται οικονομικές παροχές σε μηνιαία βάση, παροχή προσωπικού μέντορα για την υποστήριξη των παιδιών σε προβλήματα ακαδημαϊκά και προσωπικά και δεκαήμερη παραμονή σε καλοκαιρινή κατασκήνωση.
Alternative secondary school models for the education of Roma children					Στόχος των Ειδικών Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για Τσιγγάνους είναι η βελτίωση των αποτελεσμάτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων και η βελτίωση των προοπτικών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Τα σχολεία αυτά δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην υποστήριξη των μαθητών εκτός σχολείου και στη χρήση πολυπολιτισμικών μεθόδων εκπαίδευσης.
Integration of Roma Children into Mainstream Education (Step-By-Step association) (2002-)	Σλοβενία	2002 – συνεχίζεται			Το πρόγραμμα στοχεύει στη δημιουργία ενός μοντέλου για την ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο παραδοσιακό εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις περιοχές της χώρας. Το πρόγραμμα υιοθετεί μία ολιστική προσέγγιση με σκοπό να δημιουργήσει θεσμικές αλλαγές προωθώντας αλλαγές μέσα στα σχολεία, στην εκπαιδευτική κοινότητα, στις τοπικές κοινωνίες, και στις τοπικές και εθνικές αρχές. Οι παιδαγωγικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται έχουν ως επίκεντρο το παιδί και βοηθούν συγκεκριμένα στη δημιουργία ενός προγράμματος σπουδών όπου ο καθηγητής υποστηρίζει τη διαδικασία εκμάθησης με τρόπους που είναι συμβατοί με το επίπεδο, τις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τον τρόπο εκμάθησης του κάθε μαθητή.
Kindergarten as a Family Centre in Roma Settlements (step-by-step association) (1997-2001)	Σερβία	1997 - 2001	925.000		Το έργο στοχεύει στη δημιουργία κέντρων για την εκπαίδευση τσιγγανοπαίδων προσχολικής ηλικίας σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Οι δραστηριότητες στοχεύουν τόσο τα παιδιά όσο και τους γονείς τους. Η εκπαίδευση είναι ειδικά προσαρμοσμένη για να ανταποκρίνεται στις ειδικές ανάγκες, πολιτιστικές αξίες, και συνθήκες ζωής των τσιγγάνων.
Support to Roma Integration / Multi-Cultural Education Reform (2000)	Τσεχία / Στο πλαίσιο του Προγράμματος PHARE	9/1999 – 12/2001	800.000		Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η βελτίωση της εκπαίδευσης των Τσιγγάνων και η εξάλειψη των προκαταλήψεων. Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσα από δύο δράσεις: (1) τροποποίηση του προγράμματος σπουδών για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση προκειμένου να είναι καλύτερα προσαρμοσμένο στις ειδικές ανάγκες των τσιγγανοπαίδων, (2) τροποποίηση του προγράμματος σπουδών τις πρωτοβάθμια εκπαίδευσης με σκοπό την προώθηση πνεύματος κατανόησης και αποδοχής των πολιτιστικών διαφορών μεταξύ των παιδιών και την εξάλειψη των προκαταλήψεων εναντίων των τσιγγάνων και άλλων μειονοτήτων.
Roma Teaching Assistants Project (Roma Education Initiative) (1996-	Τσεχία	1996 - 1999			Το πρόγραμμα περιλαμβάνει (1) πρόσληψη, εκπαίδευση και πιστοποίηση Τσιγγάνων ενηλίκων για απασχόληση ως βοηθοί εκπαιδευτικών σε σχολεία της Τσεχίας, (2) υποστήριξη στην τοποθέτηση πιστοποιημένων Τσιγγάνων Βοηθών Εκπαιδευτικών σε σχολικές μονάδες με σημαντικούς αριθμούς τσιγγανοπαίδων και (3) οικονομική υποστήριξη ορισμένων Τσιγγάνων Βοηθών Εκπαιδευτικών. Υπολογίζεται ότι απασχολούνται περί τους 220

1999)				Τσιγγάνοι Βοηθοί Εκπαιδευτικών σε Δημοτικά σχολεία της χώρας. Με την εισαγωγή των Τσιγγάνων Βοηθών Εκπαιδευτικών, επιδιώχθηκε να δημιουργηθεί μία γέφυρα μεταξύ του δημόσιου δημοτικού σχολείου και των κοινοτήτων τσιγγάνων.
Program for Educational support of Roma children and youth from Shuto Orizari Community (Roma Education Initiative)	ΠΓΔΜ	10/1998 – 10/2001	471.000	Το πρόγραμμα παρέχει εκπαιδευτική υποστήριξη, ιατρική περίθαλψη και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε μεμονωμένες περιπτώσεις τσιγγανοπαίδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Επίσης, μέσω του προγράμματος παρέχεται εκπαίδευση καθώς και ανθρωπιστική βοήθεια στους γονείς των τσιγγανοπαίδων της περιοχής προκειμένου να είναι και αυτοί σε θέση να υποστηρίξουν ενεργά τη σχολική σταδιοδρομία των παιδιών τους.
Roma education initiative Macedonia (REIMK)			103.000	Στόχος του προγράμματος είναι να συνεισφέρει ενεργά στη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας προκειμένου να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες των τσιγγανοπαίδων ηλικίας 0-18. Μέσω θετικών δράσεων, επιδιώκεται να δοθεί η δυνατότητα στους τσιγγανόπαιδες να έχουν ίσες επιτυχίες στο σχολείο με τα παιδιά υπόλοιπου πληθυσμού. Το πρόγραμμα εστιάζεται σε τέσσερις καταυλισμούς τσιγγάνων όπου ήδη υλοποιούνται ενέργειες στον τομέα της εκπαίδευσης.
Access to education for disadvantaged groups, with a special focus on Roma (2001)	Ρουμανία / Στο πλαίσιο του Προγράμματος PHARE	1/2002 – 8/2004	8.330.000	Στόχος του προγράμματος είναι η καταπολέμηση της περιθωριοποίησης κοινωνικών ομάδων βελτιώνοντας της πρόσβαση στην εκπαίδευση για μειονότητες με ιδιαίτερη έμφαση στους Τσιγγάνους. Ειδικότερα το πρόγραμμα επιδιώκει (1) να κάνει ευρέως διαθέσιμη και να βελτιώσει τις συνθήκες της προσχολικής εκπαίδευσης, (2) να μειώσει τα ποσοστά εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και (3) να παρέχει δεύτερη ευκαιρία στους μαθητές που δεν ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση.
Equal opportunities for Roma children through school development programs and parents' involvement (Centre for Education 2000+, SLO institute for curriculum development)	Ρουμανία			Μέσω της πρωτοβουλίας αυτής, παρέχεται υποστήριξη σε εκπαιδευτικούς και άλλα στελέχη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας σε μία προσπάθεια βελτίωσης των εκπαιδευτικών πρακτικών, του προγράμματος εκπαίδευσης και του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των σχολείων. Οι αλλαγές που προωθούνται αφορούν τόσο την οργάνωση και λειτουργία της σχολικής μονάδας όσο τις περιφερειακές αρχές. Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία των τσιγγανοπαίδων έχει αναγνωρισθεί ως πρωταρχικός παράγοντας για τη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης.
Equal opportunities for Roma Children through School and School-Related Activities (Roma Education Initiative)		1998 - 2000	155.000	Το πρόγραμμα περιλαμβάνει (1) εκπαιδευτικά σεμινάρια που οργανώνονται σε εθνικό επίπεδο για εκπαιδευτικούς και άλλα στελέχη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, (2) διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε τοπικό επίπεδο, (3) επισκέψεις σε σχολεία, (4) επιμορφωτικό υλικό για την υποστήριξη των καθηγητών για την αναμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πρακτικών, (5) ενημερωτικό υλικό σχετικό με το έργο και (6) ενέργειες για την εφαρμογή των δράσεων στα σχολεία.

Roma population integration (2001)	Βουλγαρία / Στο πλαίσιο του Προγράμματος PHARE	9/2001 – 12/2003	2.325.000	Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις για την βελτίωση της εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων και την αύξηση της προσέλευσής τους στα σχολεία.
Intercultural education project (Roma Education Initiative)	Βουλγαρία	1996 - 1998	45.000	Οι δράσεις του προγράμματος περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: (1) ανάπτυξη και διανομή επιμορφωτικού υλικού για την ιστορία και τις παραδόσεις των τσιγγάνων, (2) εθνικές δράσεις εκπαίδευσης διευθυντών σχολείων και καθηγητών για την προώθηση της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία, (3) συναντήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα στις σχολικές μονάδες με σκοπό την προώθηση και τη σωστή χρήση του επιμορφωτικού υλικού μέσα στις τάξεις, (4) ενέργειες με επίκεντρο τα σχολεία για την εξάπλωση των δράσεων και έξω από τις σχολικές μονάδες.
Roma Schools in Bulgaria (Open Society Foundation)		2001		Ερευνητικό πρόγραμμα που έχει ως στόχο την ποσοτική αναγνώριση και καταγραφή του προβλήματος των σχολείων τσιγγανοπαίδων στη Βουλγαρία. Δημιουργήθηκε μία βάση με στοιχεία για τις περιφέρειες της χώρας, προκειμένου να βοηθηθούν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και να εστιάσουν τις ενέργειές τους σε περιοχές όπου δεν έχουν υλοποιηθεί με συστηματικό τρόπο προγράμματα για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων.
Support to the Roma minority in the educational field	Σλοβακία / Στο πλαίσιο του Προγράμματος PHARE	1/2002 – 9/2004	2.375.000	Οι στόχοι το προγράμματος είναι (1) να βελτιωθούν τα πρότυπα της εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων την Σλοβακία και (2) η προώθηση της ανοχής προς τους τσιγγάνους και η ένταξή τους στην κοινωνία. Το πρόγραμμα δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την επιτυχή ένταξη νέων δομών και συστημάτων που θα συμπεριληφθούν σε σχετική νομοθεσία του κράτους που αφορά την εκπαίδευση μειονοτήτων, μεταξύ άλλων και των Τσιγγάνων.
Support to integration of Roma in Education (2003)		1/2004 – 12/2005	1.110.000	Οι γενικοί στόχοι του έργου αφορούν στην επιτυχή εφαρμογή του εθνικού ολοκληρωμένου σχεδίου για την εκπαίδευση των Τσιγγάνων. Συγκεκριμένα υλοποιούνται δράσεις για την εύκολη μετάβαση των τσιγγανοπαίδων από την πρωτοβάθμια στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την εφαρμογή πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την κατάλληλη προετοιμασία των τσιγγανοπαίδων για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
Educational Centres Project (Roma education initiative)	Σλοβακία	1993 - 2001	285.000	Το πρόγραμμα παρέχει σε ειδικά εκπαιδευτικά κέντρα (1) προσχολική εκπαίδευση για Τσιγγανοπαίδες, (2) υποστήριξη των τσιγγανοπαίδων στην παρακολούθηση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και (3) υποστήριξη των Τσιγγάνων γονέων.

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών που αφορούν στην εκπαίδευση και κοινωνική ενσωμάτωση των τσιγγάνων ξεχωρίζουν κάποια έργα που μπορούν να θεωρηθούν ως παραδείγματα καλής πρακτικής, δεδομένου του εύρους που καλύπτουν οι παρεμβάσεις τους, του σχεδιασμού των δράσεών τους και της αποτελεσματικότητάς τους. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά δύο τέτοια έργα.

Τίτλος Έργου	Promoting social integration of disadvantaged groups with particular emphasis on the Roma minority (2001-2004)
Πηγή Χρηματοδότησης	EU - PHARE
Περίοδος Εφαρμογής	09/2002 – 06/2004
Χώρα Εφαρμογής	Ουγγαρία
Π/Υ	10.000.000 €
Περιγραφή	<p>Στόχος του έργου είναι η προώθηση ενός προγράμματος κοινωνικής ενσωμάτωσης Τσιγγάνων και άλλων κοινωνικά αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων, μέσω πολιτικών ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, επιδιώκεται να μειωθεί η απόσταση που χωρίζει τις οικογένειες τσιγγάνων και την ουγγρική κοινωνία, να αυξηθεί το ποσοστό εγγεγραμμένων τσιγγανοπαίδων στα σχολεία στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, και τέλος να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες για πρόσβαση στην αγορά εργασίας μειονοτήτων και ειδικότερα των Τσιγγάνων.</p> <p>Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω τριών δράσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η προσαρμογή, ανάπτυξη και εφαρμογή παιδαγωγικών προγραμμάτων για να μειωθεί ο αριθμός των τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται σε «Ειδικά Σχολεία» και η εισαγωγή γνώσεων σχετικών με την κουλτούρα των Τσιγγάνων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.</p>

Τίτλος Έργου	Educational and medical integration of vulnerable minority groups with special focus on Roma (2003)
Πηγή Χρηματοδότησης	EU - PHARE
Περίοδος Εφαρμογής	01/2004 – 7/2006
Χώρα Εφαρμογής	Βουλγαρία
Π/Υ	2.330.000 €

Περιγραφή

Αρχικός στόχος του προγράμματος είναι να συνεισφέρει στην εφαρμογή του «Πλαισίου Προγράμματος για την Ενσωμάτωση των Τσιγγάνων στη Βουλγαρική Κοινωνία» σε θέματα υγείας και εκπαίδευσης. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι συνδέεται άμεσα το θέμα της εκπαίδευσης των τσιγγάνων με θέματα υγείας και αναπτύσσονται παράλληλες δράσεις με κοινό στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση του πληθυσμού. Επιπλέον δίνεται μεγάλη έμφαση στην προσχολική αγωγή.

Συγκεκριμένα οι ενέργειες αφορούν στα εξής: (1) αναμόρφωση του προγράμματος εκπαίδευσης για παιδιά προσχολικής ηλικίας, καθώς και για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, (2) εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και των βοηθών τους για να μπορούν αποτελεσματικά να εργάζονται σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, (3) βελτίωση της υποδομής σε επιλεγμένα σχολεία και παιδικούς σταθμούς, (4) εκπαίδευση ιατρικού προσωπικού για να μπορεί αποτελεσματικά να εργάζεται σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, (5) υποστήριξη υπηρεσιών προληπτικής περίθαλψης και (6) αναβάθμιση της υγείας και της εκπαίδευσης ευπαθών μειονοτήτων.

4.2.2.1 Συμπεράσματα από την υλοποίηση έργων καλής πρακτικής

Μέχρι σήμερα έχει υλοποιηθεί μεγάλος αριθμός έργων καλής πρακτικής με στόχο την ένταξη και παραμονή των Τσιγγανοπαίδων στο εκπαιδευτικό σύστημα της κάθε χώρας. Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των προγραμμάτων αυτών εφαρμόζεται πάνω σε άξονες κοινών πρακτικών που έχουν να κάνουν κυρίως με:

- Την παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού που να ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες Τσιγγανοπαίδων και λαμβάνει υπόψη το πολιτιστικό υπόβαθρο του πληθυσμού αυτού.
- Την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας, μέσω της ανάπτυξης κατάλληλου επιμορφωτικού και ενημερωτικού υλικού και της οργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες των μαθητών αυτών,

αλλά και να υποστηρίξουν την παραμονή των παιδιών αυτών που ανήκουν κυρίως σε ομάδες μετακινούμενων πληθυσμών.

- Τη δημιουργία δικτύων διαμεσολαβητών για την υποστήριξη της φοίτησης των Τσιγγανοπαίδων, μέσω της διαρκούς και στενής επαφής μεταξύ σχολείου, μαθητή και οικογένειας.
- Την υποστήριξη των παιδιών για την μετάβασή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Τη δημιουργία δικτύων για την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών, εκπαιδευτικών πρακτικών και υλικών που αφορούν την εκπαίδευση.
- Την υποστήριξη της εμπλοκής των συλλογικών οργάνων και φορέων των Τσιγγάνων, καθώς και άλλων κοινωνικών φορέων, για τη αύξηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.
- Τη στήριξη της προσχολικής αγωγής των τσιγγανοπαίδων.
- Την εισαγωγή στα προγράμματα σπουδών στοιχείων που αφορούν στον πληθυσμό των Τσιγγάνων με σκοπό την προώθηση πνεύματος κατανόησης και αποδοχής των πολιτιστικών διαφορών μεταξύ των παιδιών και την εξάλειψη των προκαταλήψεων εναντίων των τσιγγάνων και άλλων μειονοτήτων.
- Την πρόσληψη, εκπαίδευση και πιστοποίηση Τσιγγάνων ενηλίκων για απασχόληση ως βοηθοί εκπαιδευτικών σε σχολεία.
- Την επιδίωξη συνεργειών με προγράμματα που αφορούν σε θέματα υγείας των πληθυσμών αυτών και ιδιαίτερα των παιδιών.

4.2.2.2 Καινοτόμες Πρακτικές

Συνοψίζοντας, από τις καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν ή εφαρμόζονται σε χώρες της Ευρώπης και αφορούν στις κρατικές πολιτικές εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων, ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ακόλουθες:

1. Η ενσωμάτωση στοιχείων εκμάθησης της τσιγγάνικης γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού στα προγράμματα εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων. Πρόκειται για παρέμβαση που περιλαμβάνεται στα λεγόμενα «θετικά μέτρα» προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων ειδικών κοινωνικών ομάδων και η οποία σχετίζεται με τη διευκόλυνση των τσιγγάνων να συντηρούν και να αναπαράγουν την πολιτιστική τους ταυτότητα (Βουλγαρία).
2. Η δυνατότητες παρέμβασης των τοπικών φορέων με τη μορφή ολοκληρωμένων προτάσεων εφαρμογής πιλοτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης

τσιγγανοπαίδων, οι οποίες χρηματοδοτούνται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση (Πολωνία)

3. Η καταπολέμηση της απομόνωσης των σχολείων όπου φοιτούν αποκλειστικά ή κατά πλειοψηφία τσιγγανοπαίδες και η διασφάλιση της ελεύθερης πρόσβασης των μαθητών σε όλα τα σχολεία (Βουλγαρία). Τα μέτρα αντιμετώπισης της απομόνωσης συνίστανται, κυρίως, σε ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών, των γονέων, καθώς και της ίδιας της εκπαιδευτικής κοινότητας.

4.3 Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση

4.3.1 Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου

Βασικός σκοπός της νέας Πράξης παραμένει η δημιουργία των προϋποθέσεων που θα ευνοήσουν την βελτίωση των συνθηκών ένταξης και κυρίως της παραμονής των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο. Η υλοποίηση του στόχου αυτού εκφράζεται κυρίως μέσα από την ενθάρρυνση των παιδιών τσιγγάνικης καταγωγής (και κυρίως των οικογενειών τους), αρχικά να εγγραφούν στο σχολείο και, στη συνέχεια, να παραμείνουν σε αυτό (καταπολέμηση της σχολικής διαρροής).

Ως επιχειρησιακοί στόχοι της Πράξης, που συνεισφέρουν ουσιαστικά στην επίτευξη του βασικού της σκοπού, διακρίνονται οι ακόλουθοι:

- Η αύξηση των Τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο σχολείο (κυρίως στο Δημοτικό)
- Η αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο (μείωση της σχολικής διαρροής κυρίως στα πρώτα χρόνια φοίτησης, δηλαδή στο Δημοτικό).
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που μεταβαίνουν από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- Η αύξηση του αριθμού των Τσιγγανοπαίδων που ολοκληρώνουν την Υποχρεωτική Εκπαίδευση.

Οι παραπάνω επιχειρησιακοί στόχοι είναι ουσιαστικά ίδιοι με αυτούς της πρώτης φάσης υλοποίησης του προγράμματος. Δεδομένου ότι κατά την πρώτη φάση υλοποίησης του προγράμματος η μεγαλύτερη βαρύτητα δόθηκε στην επίτευξη του πρώτου στόχου, στη δεύτερη αυτή φάση υλοποίησης του προγράμματος, η βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στις τρεις άλλες κατευθύνσεις.

Αρχικά, θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα στην επίτευξη του στόχου μείωσης της σχολικής διαρροής στο δημοτικό (δεύτερος στόχος) που, όπως διαπιστώθηκε στο Α' Μέρος:

Αξιολόγηση, παραμένει το μεγαλύτερο βασικό πρόβλημα για την ουσιαστική ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο.

Κατόπιν, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην κατεύθυνση της επίτευξης των δύο τελευταίων στόχων, καθώς η μετάβαση των τσιγγανοπαίδων στη Β/βάθμια εκπαίδευση και η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης παραμένει από τα βασικά άλυτα προβλήματα, με καμία ουσιαστική παρέμβαση επίλυσής του κατά την προηγούμενη φάση υλοποίησης του προγράμματος.

Η ικανοποίηση του γενικού σκοπού και των επιχειρησιακών στόχων της Πράξης θα προκύψει από την επίτευξη των παρακάτω αποτελεσμάτων:

- Δημιουργία διευρυμένου δικτύου σχολικών μονάδων που θα συμμετέχουν στην Πράξη για την ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, με αντιπροσωπευτική συμμετοχή μονάδων και της Β/βάθμιας εκπαίδευσης και της προσχολικής αγωγής. Το δίκτυο θα καλύπτει όλες τις περιοχές της χώρας όπου καταγράφεται παρουσία Τσιγγάνικου πληθυσμού, με στόχο τη βελτίωση της διεισδυτικότητας των παρεμβάσεων υπέρ των τσιγγανοπαίδων.
- Δημιουργία διευρυμένου δικτύου συνεργατών του προγράμματος, με συνεχή επιτόπια παρουσία στις περιοχές υλοποίησης του προγράμματος.
- Ενίσχυση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, προκειμένου να βελτιωθεί η ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες των τσιγγάνων μαθητών και προκειμένου να αποκτηθεί γνώση και κατανόηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων και της κουλτούρας του πληθυσμού στόχου.
- Ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από τους Τσιγγανόπαιδες, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου χρήσης της γλώσσας και ιδιαίτερα του γραπτού λόγου.
- Βελτίωση των όρων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Τσιγγάνων γονέων προκειμένου να πεισθούν να διευκολύνουν και να υποστηρίξουν την εγγραφή και την παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο (κυρίως στο δημοτικό), καθώς και τη μετάβασή τους στη Β/βάθμια εκπαίδευση.
- Βελτίωση των συνθηκών αποδοχής των Τσιγγάνων από την διοίκηση της εκπαίδευσης, την τοπική αυτοδιοίκηση και τις τοπικές κοινωνίες.

4.3.2 Προτεινόμενες δράσεις

Η επίτευξη των στόχων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων του Έργου θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα από την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και συστηματικού

σχεδίου παρεμβάσεων και δράσεων, με έμφαση σε εκείνες που είτε υλοποιήθηκαν ανεπαρκώς, είτε δεν υλοποιήθηκαν καθόλου στην προηγούμενη περίοδο εφαρμογής.

Η επιλογή των σχολείων όπου θα υλοποιηθούν οι παρεμβάσεις προτείνεται να γίνεται από τον Τελικό Δικαιούχο, βάσει των στοιχείων που θα του παραχωρήσει η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ.

- ☞ Τα στοιχεία που αφορούν στη συγκέντρωση των Τσιγγανοπαίδων στα σχολεία όλης της χώρας θα πρέπει να συγκεντρώνονται στην αρχή του σχολικού έτους από τις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και να προωθούνται στο ΙΠΟΔΕ, το οποίο με τη σειρά του θα παρέχει τα στοιχεία αυτά προς χρήση στις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΠΕΘ και στον Τελικό Δικαιούχο.

Οι δραστηριότητες που προτείνεται να περιληφθούν στη δεύτερη φάση υλοποίησης του προγράμματος για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων είναι οι ακόλουθες:

- Επιμορφώσεις
- Εκπόνηση και αναπαραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
- Ενισχυτική διδασκαλία
- Ενδοσχολικές Παρεμβάσεις
- Ενέργειες δικτύωσης
- Ενέργειες ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης
- Λοιπές δράσεις

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 : ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής προβλέπονται οι εξής δράσεις:

- Επιμορφωτικά σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς σχολικών μονάδων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα (συμπεριλαμβανομένου και των τσιγγάνων διαμεσολαβητών), που βασίζονται σε οργανωμένη μεθοδολογία και συγκεκριμένο περιεχόμενο.
- Επιμορφώσεις διευθυντών σχολικών μονάδων και σχολικών συμβούλων.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια για την εκπαίδευση των επιμορφωτών με στόχο τη διασφάλιση της μέγιστης αποτελεσματικότητας των επιμορφωτικών παρεμβάσεων.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται:

- η συμμετοχή στα σεμινάρια αυτά 4.000 εκπαιδευτικών και λοιπών μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
- η πραγματοποίηση 60.000 ανθρωποωρών επιμόρφωσης με μέση διάρκεια επιμόρφωσης ανά επιμορφούμενο 15 ώρες

- η οργάνωση 200 περίπου διαφορετικών σε σχέση με το περιεχόμενο, τη διάρκεια και τη σύνθεση των συμμετεχόντων επιμορφωτικών σεμιναρίων διάρκειας 15 ωρών κατά μέσο όρο το κάθε ένα και με συμμετοχή 20 ατόμων σε κάθε ένα,
- στοχευμένη θεματολογία, με ιδιαίτερη έμφαση στα ακόλουθα:
 - στην προαγωγή και ενίσχυση της έννοιας της διαπολιτισμικότητας, με έμφαση στα ιδιαίτερα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του τσιγγάνικου πληθυσμού,
 - στην παροχή γνώσεων παιδαγωγικής, ψυχολογίας και διδακτικής κάθε μαθήματος ξεχωριστά και κυρίως της ελληνικής γλώσσας (με έμφαση στη διδασκαλία του γραπτού λόγου όπου εντοπίζονται οι μεγαλύτερες δυσκολίες των τσιγγανόπαιδων),
 - στη χρήση και πρακτική εφαρμογή του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού,
 - στην ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών και
 - στην κατάρριψη στερεοτύπων που οδηγούν στην περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό των τσιγγάνων μαθητών.

Όσον αφορά τον αριθμό των επιμορφούμενων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης προτείνονται τα ακόλουθα:

- Για την *προσχολική αγωγή* προτείνεται η επιμόρφωση 500 εκπαιδευτικών, διευθυντών σχολικών μονάδων και σχολικών συμβούλων.
- Για την *A/βάθμια εκπαίδευση* προτείνεται η επιμόρφωση 3.000 εκπαιδευτικών, διευθυντών δημοτικών σχολείων και συμβούλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Για τη *B/βάθμια εκπαίδευση* προτείνεται η επιμόρφωση 500 εκπαιδευτικών και διευθυντών γυμνασίων, καθώς και συμβούλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά το είδος των επιμορφώσεων δύναται να οργανωθούν και να υλοποιηθούν οι ακόλουθοι τύποι επιμορφωτικών σεμιναρίων:

- **Γενικές επιμορφώσεις** με εργαστηριακή μορφή Οι επιμορφώσεις αυτές απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας αλλά και σε εκπαιδευτικούς των σχολείων όπου πραγματοποιείται η παρέμβαση και δεν διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Δύναται να οργανωθούν ετήσιες επιμορφώσεις, που θα πραγματοποιηθούν σε 3 κύκλους, με το μεγαλύτερο μέρος να πραγματοποιείται στην αρχή κάθε σχολικού έτους.

- **Ταχύρυθμες επιμορφώσεις** με εργαστηριακή μορφή. Οι επιμορφώσεις αυτές απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.
- **Γενικές επιμορφώσεις** για σχολικούς συμβούλους και για διευθυντές δημοτικών σχολείων με στόχο την ενημέρωσή τους για τους στόχους του προγράμματος και για το εκπαιδευτικό υλικό του.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος προβλέπεται επίσης η επιμόρφωση 25 επιμορφωτών, οι οποίοι θα αναλάβουν τη διεξαγωγή των επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Κατά τη διάρκεια των επιμορφωτικών σεμιναρίων προτείνεται να διανέμεται στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς Οδηγός Επιμόρφωσης σε θέματα εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων (αναφορά για τη συγγραφή του γίνεται παρακάτω). Προτείνεται επίσης αντίτυπα του Οδηγού να διανέμονται στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης για άμεση πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενου εκπαιδευτικού.

Τονίζεται ότι η επιμόρφωση πρέπει να είναι υποχρεωτική για όλους τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Επιπλέον, εκτιμάται αναγκαίο να προσδιοριστεί από τον Τελικό Δικαιούχο σύστημα αξιολόγησης των αποκτηθέντων γνώσεων μετά το πέρας των επιμορφώσεων, π.χ. θέσπιση τεστ γνώσεων. Τέλος, προτείνεται ο Τελικός Δικαιούχος να δίνει βεβαιώσεις παρακολούθησης των επιμορφωτικών σεμιναρίων στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων και σχολικούς συμβούλους.

Προτείνεται, επίσης, να διερευνηθεί από το ΥΠΕΠΘ η δυνατότητα μοριοδότησης των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στα επιμορφωτικά σεμινάρια, ως ένα επιπλέον κίνητρο συμμετοχής μεγαλύτερου αριθμού εκπαιδευτικών στις παραπάνω επιμορφώσεις.

Τέλος, εκτιμάται ότι μέσω της ευρύτερης δημοσιοποίησης του προγράμματος, που αποτελεί ευθύνη του Τελικού Δικαιούχου, θα διασφαλιστεί η μεγαλύτερη συμμετοχή των εκπαιδευτικών και λοιπών μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας στις επιμορφώσεις.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αφορά κύρια στη συγγραφή νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού, ή στην προσαρμογή υλικού που αναπτύχθηκε για άλλες ομάδες και ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ιδιαιτερότητες των τσιγγανοπαίδων. Αφορά επίσης, στην αναπαραγωγή αυτού του υλικού. Το βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να καλύπτει κύρια την Α/βάθμια εκπαίδευση, ενώ θα πρέπει να εξασφαλιστεί η διανομή

του στην πλειοψηφία των επωφελούμενων από το πρόγραμμα μαθητών, μέσω κατάλληλων μηχανισμών παρακολούθησης της διανομής. Παράλληλα θα πρέπει να αναπτυχθούν και μηχανισμοί παρακολούθησης και αξιολόγησης της χρήσης του υλικού από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και να προβλεφθούν βελτιωτικές παρεμβάσεις εφόσον κριθούν απαραίτητες.

Το βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό θα κατατεθεί για έγκριση στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, αφού εφαρμοστεί πιλοτικά στις σχολικές μονάδες. Η αναπαραγωγή του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού θα γίνει από τον ΟΕΔΒ. Το ίδιο ισχύει και για την αναπαραγωγή του ήδη αναπτυχθέντος (από το ΕΠΕΑΕΚ I και την α' φάση υλοποίησης του ΕΠΕΑΕΚ II) βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού. Ως προϋπόθεση βέβαια θεωρείται η παραλαβή από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ του υλικού αυτού από τους προηγούμενους Τελικούς Δικαιούχους του Προγράμματος και η καταγραφή του. Μετά από αξιολόγηση αυτού του υλικού, θα εξειδικευθούν από το νέο Τελικό Δικαιούχο, οι νέες ανάγκες σε βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό.

Κατά τη δεύτερη φάση υλοποίησης του έργου, εκτιμάται ότι θα εκπονηθούν 80 τίτλοι βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού που. Η εκτίμηση αυτή γίνεται με δεδομένη την ελλιπέστατη συγγραφή νέων τίτλων βιβλίων κατά την α' φάση υλοποίησης του Προγράμματος. Τονίζεται επίσης, ότι οι προηγούμενοι Τελικοί Δικαιούχοι του Προγράμματος δεν απέστειλαν στον Σύμβουλο το βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό που παρήγαγαν στο πλαίσιο του Έργου για το ΕΠΕΑΕΚ I και την α' φάση υλοποίησης του ΕΠΕΑΕΚ II. Ο Τελικός Δικαιούχος της α' φάσης υλοποίησης του Έργου παρέπεμψε το Σύμβουλο στο σχετικό δικτυακό τόπο. Ως εκ τούτου στάθηκε αδύνατη η διαπίστωση της εκτύπωσης του δηλωθέντος βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού, από τον ίδιο το Σύμβουλο. Εφόσον πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση του ήδη παραχθέντος βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού, όπως προαναφέρθηκε, και εκτιμηθούν οι νέες ανάγκες ενδέχεται να γίνει αναπροσαρμογή του προτεινόμενου αριθμού νέων τίτλων βιβλίων, η οποία όμως θα πρέπει να βασιστεί σε τεκμηριωμένη εισήγηση από το νέο Τελικό Δικαιούχο του Έργου και να εγκριθεί από την ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ.

Τα 80 βιβλία που εκτιμάται ότι θα αναπαραχθούν αντιστοιχούν σε περίπου 80.000 αντίτυπα και εκτιμάται ότι θα καλύψουν το 90% των μαθητών που αναμένεται να ωφεληθούν από τη δεύτερη φάση υλοποίησης της παρέμβασης. Όσον αφορά την κατανομή του, ενδεικτικά το 10% του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού προτείνεται να αφορά σε μαθήματα που διδάσκονται στην προσχολική ηλικία, το 80% σε μαθήματα του Δημοτικού και το 10% στα μαθήματα Γυμνασίου. Όσον αφορά το Γυμνάσιο βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό θα παραχθεί μόνο εφόσον τεκμηριωθεί η ανάγκη του από τον Τελικό Δικαιούχο.

Το περιεχόμενο του νέου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να καλύπτει ενδεικτικά τις εξής θεματικές ενότητες:

- Εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας
- Ιστορία (με έμφαση σε ιστορικά στοιχεία της ομάδας στόχου)
- Πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τσιγγάνων (με έμφαση, για παράδειγμα, στη μουσική τους παράδοση)
- Κοινωνική αγωγή και ενσωμάτωση.

Προτείνεται επίσης η συγγραφή Οδηγού Επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς σε θέματα εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων. Ο Οδηγός μπορεί να περιλαμβάνει ενδεικτικά συνοπτικές αναφορές σε θέματα όπως:

- γενικές αρχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης,
- διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε πληθυσμιακές ομάδες με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, όπως οι Τσιγγάνοι,
- ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των τσιγγάνων,
- περίληψη των δραστηριοτήτων του προγράμματος εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων,
- αναφορά στο παραχθέν βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό και τη δυνατότητα πρόσβασης των εκπαιδευτικών σε αυτό.

Είναι πολύ σημαντικό επίσης να τονιστεί η ανάγκη διερεύνησης από τον Τελικό Δικαιούχο της δυνατότητας χρησιμοποίησης για τις ανάγκες του Έργου βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού που έχει ήδη παραχθεί στο πλαίσιο των υπολοίπων Έργων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του ΕΠΕΑΕΚ I και II.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αφορά στην οργάνωση και λειτουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στην πλειοψηφία των σχολικών μονάδων που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Η ενισχυτική διδασκαλία θα πρέπει να έχει κατεύθυνση στη βελτίωση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας (με έμφαση στο γραπτό λόγο), καθώς και των μαθημάτων στα οποία αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες οι τσιγγανόπαιδες. Τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας θα λειτουργούν πρόσθετα στο κανονικό σχολικό πρόγραμμα και με περιεχόμενο προσαρμοσμένο στο αναλυτικό πρόγραμμα του Δημοτικού και Γυμνασίου. Στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας θα διδάξουν επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί και θα χρησιμοποιηθεί τόσο το υλικό που

παράχθηκε κατά τη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ I και στην Α' φάση του Προγράμματος (παρόλο τον περιορισμένο αριθμό του), όσο και αυτό που θα παραχθεί για τη διδασκαλία συγκεκριμένων μαθημάτων στη Β' φάση της παρέμβασης.

Τονίζεται η αναγκαιότητα επέκτασης της παρέμβασης στην προσχολική αγωγή, έτσι ώστε να ενθαρρυνθεί η ομαλή μετάβαση των παιδιών στην Α/βάθμια εκπαίδευση.

Επίσης, προτείνεται η χρήση διαμεσολαβητών τσιγγάνικης καταγωγής για τις παρεμβάσεις αυτές. Οι διαμεσολαβητές θα πρέπει να παρέχουν στους μαθητές και σχετική υποστήριξη στο σπίτι (κυρίως στους καταυλισμούς τσιγγάνων), όπου και όταν κριθεί αναγκαίο.

Ως εκ τούτου, η τιμή στόχος που τίθεται για τη β' φάση υλοποίησης του έργου αφορά στη δημιουργία 600 τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε 300 σχολικές μονάδες, ενώ ο επιδιωκόμενος αριθμός φοιτούντων μαθητών ανέρχεται στα 3.500 παιδιά. Η δε επιδιωκόμενη διάρκεια φοίτησης ανέρχεται στις 4 ώρες εβδομαδιαίως για κάθε μαθητή. Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που αναμένεται να απασχοληθεί σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας ανέρχεται στους 300. Πρόκειται για εκπαιδευτικούς που ήδη απασχολούνται στις σχολικές μονάδες (μόνο όταν παραστεί ανάγκη θα χρησιμοποιηθούν άνεργοι εκπαιδευτικοί), για διαμεσολαβητές τσιγγάνικης καταγωγής και μουσικούς εμπειροτέχνες (το έργο των τελευταίων αναλύεται παρακάτω).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αναλύεται στις ακόλουθες δράσεις:

- Παρέμβαση σε σχολικές μονάδες της προσχολικής αγωγής, της Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης, για υποστήριξη της εγγραφής των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο και της παραμονής τους σε αυτό, καθώς και για υποστήριξη της μετάβασής τους από το δημοτικό στο γυμνάσιο. Η στοχευόμενη, για τη β' φάση υλοποίησης του έργου, μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης (εκφραζόμενη σε ολοκληρωμένα έτη φοίτησης) ανέρχεται στα 6 έτη. Το Πρόγραμμα θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αύξηση του χρόνου ενεργητικής παρακολούθησης και παραμονής των τσιγγανοπαίδων, ώστε να ολοκληρώνουν, τουλάχιστον, την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη ενδοσχολικών κέντρων υποστήριξης των τσιγγάνων μαθητών (υποστήριξη στη μαθησιακή διαδικασία και ψυχοκοινωνική υποστήριξη), με έμφαση στις σχολικές μονάδες με αμιγώς ή μεγάλα ποσοστά τσιγγάνικων πληθυσμών.

- Δράσεις υποστήριξης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς των τσιγγάνων εντός του σχολείου, όπως η ενίσχυση της μουσικής διδασκαλίας (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 1 όπως παρουσιάστηκε στην ενότητα 4.2.2.2: Καινοτόμες Πρακτικές). Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται η πιλοτική λειτουργία 200 Μουσικών Εργαστηρίων. Σκοπός της παρέμβασης αυτής είναι η αξιοποίηση και επαγγελματική ανάδειξη των «κλίσεων» των παιδιών τσιγγάνικης καταγωγής στον τομέα της μουσικής τέχνης και, κατά συνέπεια, η αύξηση του βαθμού και προοπτικών αποδοχής τους στις τοπικές κοινωνίες. Τα Μουσικά Εργαστήρια θα οργανωθούν εντός των σχολικών μονάδων στη βάση περιοδικής απασχόλησης εμπειροτεχνών (μουσικών παραδοσιακής μουσικής) η επιλογή των οποίων προτείνεται να γίνεται κυρίως από τον ίδιο τον πληθυσμό των Τσιγγάνων. Για τη λειτουργία των Μουσικών Εργαστηρίων θα απαιτηθεί ο εξοπλισμός τους με μουσικά όργανα, οπότε συνιστάται η εκ των προτέρων επιβεβαίωση της ύπαρξης των οργάνων που αγοράστηκαν από τους προηγούμενους Τελικούς Δικαιούχους του Προγράμματος εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων (ΕΠΕΑΕΚ I και Α' φάση υλοποίησης ΕΠΕΑΕΚ II).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αναλύεται στις ακόλουθες δράσεις:

- Ανάπτυξη δικτύων επικοινωνίας μεταξύ των σχολείων όλων των βαθμίδων στα οποία θα εφαρμόζεται το πρόγραμμα, με έμφαση στους μηχανισμούς διάχυσης της πληροφορίας.
- Διατήρηση και διεύρυνση του Δικτύου Τοπικών Συνεργατών. Οι συνεργάτες θα έρχονται σε άμεση επαφή με τις σχολικές μονάδες έτσι ώστε να παρακολουθείται η πορεία υλοποίησης του προγράμματος. Επιπλέον θα έχουν επαφή με τις οικογένειες των τσιγγανοπαίδων για να διασφαλίσουν την προώθηση των μαθητών στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, ως αρμοδιότητες και δραστηριότητες των τοπικών συνεργατών θεωρούνται ενδεικτικά τα ακόλουθα:
 - Η παρακολούθηση των μαθητών με τσιγγάνικη προέλευση κατά τη διάρκεια της εγγραφής τους σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία και η στήριξή τους για την αποτροπή διαρροών στο πρώτο κρίσιμο διάστημα.
 - Η παρακολούθηση των μαθητών καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους με σκοπό τη διασφάλιση της τακτικής φοίτησής τους και την αποτροπή διαρροών.

- Η στήριξη της λειτουργίας τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας κατόπιν συνεννοήσεως με τους δασκάλους των τάξεων και τους Διευθυντές των σχολείων.
- Η διαμεσολάβηση ανάμεσα στο σχολείο και το οικογενειακό περιβάλλον του πληθυσμού - στόχου και η εξομάλυνση δυσχερειών που πιθανώς προκύπτουν στη μεταξύ τους επαφή.
- Η συνεργασία με τους συντονιστές των Μουσικών Εργαστηρίων για την οργάνωση και λειτουργία τους.
- Η συνεργασία με άλλους φορείς (ΟΤΑ, ΜΚΟ, συλλογικούς φορείς, κ.λπ.).
- Ο συντονισμός της πιλοτικής εφαρμογής και η προώθηση του βοηθητικού εκπαιδευτικού και του επιμορφωτικού υλικού στις σχολικές μονάδες.

Ο Τελικός Δικαιούχος οφείλει να προδιαγράψει λεπτομερώς τις υποχρεώσεις των συνεργατών του δικτύου στις συμβάσεις που θα υπογράψει μαζί τους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η παρακολούθηση και ο έλεγχος των συνεργατών.

Ο αριθμός των συνεργατών, στη νέα προγραμματική περίοδο δύναται να ανέλθει μέχρι τους 200, κατανεμημένους στους 41 Νομούς της χώρας όπου, σύμφωνα με τα στοιχεία από το πρόγραμμα της προηγούμενης περιόδου, συγκεντρώνεται ο τσιγγάνικος πληθυσμός της χώρας. Μεταξύ αυτών προτείνεται και η επιλογή συνεργατών τσιγγάνικης καταγωγής, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων και οικογενειακών συμβούλων. Επίσης, προτείνεται μεταξύ των συνεργατών και η ύπαρξη νομικών με χωροταξική κατανομή ένας ανά Περιφέρεια, για την υποστήριξη του τσιγγάνικου πληθυσμού κυρίως σε θέματα αστικοδημοτικής «τακτοποίησης», που συνδέονται άμεσα με τη φοίτηση των τσιγγανοπαίδων.

Αν προστεθούν και οι εκπαιδευτικοί που θα αναλάβουν τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, το σύνολο των συνεργατών του προγράμματος για τη νέα προγραμματική περίοδο ο αριθμός των συνεργατών μπορεί να ανέλθει μέχρι τα 500 άτομα.

Για το συντονισμό των δικτύων μεταξύ συνεργατών του προγράμματος, εκπαιδευτικών και σχολείων υπεύθυνοι θα είναι οι περιφερειακοί υπεύθυνοι - συνεργάτες του Προγράμματος, με έδρα κατά τόπους συνεργαζόμενα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα λειτουργούν ως πόλοι συντονισμού των υλοποιούμενων σε τοπικό επίπεδο παρεμβάσεων. Οι πόλοι αυτοί θα πρέπει να αποτελούν δομές με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, όπου με τη συνεχή παρουσία συνεργατών του προγράμματος θα εξασφαλίζεται η οργάνωση, ο συντονισμός, η υλοποίηση και παρακολούθηση των παρεμβάσεων, θα παρέχεται υποστήριξη και πληροφόρηση στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, στις διευθύνσεις των σχολικών μονάδων και

στους εκπαιδευτικούς και θα γίνεται επανατροφοδότηση πληροφορίας σχετικά με την πορεία του Προγράμματος και εισηγήσεις λοιπών παρεμβάσεων προς τον Τελικό Δικαιούχο σε κεντρικό επίπεδο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6: ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η Δραστηριότητα αυτή συνίσταται σε δράσεις - παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση και συμβουλευτική υποστήριξη εκπαιδευτικών και γονέων, με στόχο την αντιμετώπιση των κυριότερων ψυχοκοινωνικών αιτίων που οδηγούν στη σχολική αποτυχία και τον κοινωνικό αποκλεισμό των τσιγγάνων. Παράλληλα, οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση του διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, των φορέων και εκπροσώπων των τσιγγάνων καθώς και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας (αντίστοιχα με την καινοτόμο πρακτική 3, που παρουσιάστηκε στην ενότητα 4.2.2.2).

Η Δραστηριότητα 6 αναλύεται στις ακόλουθες δράσεις:

- Ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας, της διοίκησης της εκπαίδευσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με τα θέματα εκπαίδευσης και ένταξης των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, καθώς και σχετικά με την πολιτισμική ετερότητα του πληθυσμού-στόχου και τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες διαβίωσής τους. Οργάνωση σεμιναρίων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης σε όλες τις περιοχές που καλύπτονται από το πρόγραμμα, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κάλυψη των προαναφερθέντων κατηγοριών-στόχων.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών και δράσεις δημοσιότητας του προγράμματος σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Ιδιαίτερα στον τομέα αυτό κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας με τους συλλογικούς φορείς των Τσιγγάνων, καθώς και με κοινωνικούς φορείς που δραστηριοποιούνται υπέρ των συμφερόντων του πληθυσμού αυτού. Οι δράσεις δημοσιότητας μπορούν να περιλαμβάνουν διοργάνωση ημερίδων και πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκπομπές και συνεντεύξεις στα ΜΜΕ, άρθρα στον τύπο, εκτύπωση και διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων και αφισών κ.λ.π.
- Ευαισθητοποίηση των γονιών των τσιγγάνων μαθητών στο θέμα της εκπαίδευσης των παιδιών τους. Σε συνεργασία με του συλλογικούς φορείς εκπροσώπησης των τσιγγάνων και λοιπούς κοινωνικούς φορείς θα πρέπει να διοργανωθούν ημερίδες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των γονιών με στόχο τη διασφάλιση της παραμονής των τσιγγάνων μαθητών στο σχολείο. Στο πλαίσιο της δράσης αυτής μεγάλη βαρύτητα θα δοθεί επίσης στη δυνατότητα ανάπτυξης

επικοινωνίας και συνεργασίας με το ΙΔΕΚΕ, το οποίο λειτουργεί Τμήματα Συμβουλευτικής για γονείς, με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.4.3 (στην ενότητα 4.6.2.B του παρόντος γίνεται ανάλυση σχετικά με αυτή τη δυνατότητα ανάπτυξης συνέργειας). Γενικά, η ανάγκη να δοθεί μεγάλη βαρύτητα στο θέμα της ευαισθητοποίησης των γονιών των τσιγγάνων μαθητών προκύπτει από το γεγονός ότι από αυτούς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η παραμονή των παιδιών στο σχολείο και επομένως η μείωση της σχολικής διαρροής.

Συνολικά, εκτιμάται ότι ο αριθμός των δράσεων/ παρεμβάσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (πχ, ημερίδες, εκδηλώσεις, συνέδρια, δημοσιεύσεις στον ημερήσιο, περιοδικό και ηλεκτρονικό Τύπο, παρεμβάσεις στα ΜΜΕ), για τη νέα προγραμματική περίοδο δεν θα πρέπει να ξεπερνά τις 30 το περιεχόμενο των οποίων θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ένταξη και παραμονή των τσιγγανοπαίδων στη Β/βάθμια εκπαίδευση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 7: ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αναλύεται σε επιμέρους δράσεις που λειτουργούν υποστηρικτικά στις προηγούμενες:

- Παρεμβάσεις, όπου κρίνεται απαραίτητο, για την επίλυση του προβλήματος μετακίνησης των μαθητών από και προς το σχολείο (κυρίως για τις περιπτώσεις πληθυσμών που διαμένουν σε καταυλισμούς). Η αντίστοιχη τιμή στόχος για τη νέα προγραμματική περίοδο, ανέρχεται στους 1.000 μαθητές που θα μετακινούνται τακτικά από τον τόπο κατοικίας τους στο σχολείο στο πλαίσιο μιας ακαδημαϊκής χρονιάς. Προτείνεται να διερευνηθεί στο πλαίσιο αυτό και η δυνατότητα απασχόλησης τσιγγάνων συνοδών.
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη βάσεων δεδομένων και δικτυακών τεχνολογιών για την υποστήριξη των δράσεων του προγράμματος.
- Ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών με ακαδημαϊκούς φορείς του εξωτερικού που έχουν αποδεδειγμένη εμπειρία στο συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο.
- Διασφάλιση συνεργασίας και επικοινωνίας με το ΥΠΕΠΘ, μέσω της Ειδικής Γραμματείας ΠΟΔΕ, για θέματα που αφορούν στην εύρυθμη εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τη φοίτηση των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο.
- Διερεύνηση σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ, μέσω της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ, της δυνατότητας ανάπτυξης συστήματος επιβράβευσης των τσιγγάνων μαθητών βάσει της προαγωγής τους από τη μία τάξη στην άλλη.

Η υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων στο πλαίσιο της β' φάσης της παρέμβασης για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων, εκτιμάται από το Σύμβουλο ότι θα έχει τις ακόλουθες επιπτώσεις:

- Αύξηση της μέσης διάρκειας συνεχούς και ολοκληρωμένης σχολικής φοίτησης των τσιγγάνων μαθητών στα 6 έτη, έτσι ώστε να ολοκληρώνουν, τουλάχιστον, το Δημοτικό.
- Αύξηση του αριθμού των τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο Δημοτικό σχολείο στο 95% του συνόλου των τσιγγανοπαίδων αντίστοιχων ηλικιών.
- Αύξηση του ποσοστού τσιγγανοπαίδων με πλήρη ετήσια φοίτηση, έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων, στο 96%.
- Αύξηση του μέσου ετήσιου αριθμού τσιγγανοπαίδων που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο (800 παιδιά).
- Περιορισμό της σχολικής διαρροής και αποτυχίας στο Γυμνάσιο, ώστε το ποσοστό των τσιγγανοπαίδων αποφοίτων του Γυμνασίου να ανέλθει στο 95% των αρχικά εισαχθέντων στη Β/βάθμια εκπαίδευση.

Οι παραπάνω τιμές, όπως εμφανίζονται και στους δείκτες «απώτερος στόχος» και «στόχος παρέμβασης» (Πίνακας 4-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων), διαμορφώθηκαν από το Σύμβουλο βάσει των τιμών του 2004, όπως αυτές δόθηκαν από τον Τελικό Δικαιούχο της α' φάσης υλοποίησης του Προγράμματος.

4.3.3 Χρονικός προγραμματισμός δράσεων

Η υλοποίηση των δράσεων καλύπτει τη χρονική περίοδο 2005-2008, και πιο συγκεκριμένα τα σχολικά έτη 2005-2006, 2006-2007 και 2007-2008.

Η χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων του έργου παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 4-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» για την περίοδο 2005 – 2008

a/a	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	Year 1		Year 2		Year 3	
		H1	H2	H1	H2	H1	H2
1	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΙΣ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					
2	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	[Blue bar spanning Year 1 H1 and Year 1 H2]					
3	ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					
4	ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					
5	ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	[Blue bar spanning Year 1 H1 and Year 1 H2]					
6	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					
7	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ / ΠΡΟΒΟΛΗΣ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					
8	ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	[Blue bar spanning Year 1 H1, Year 2 H1, and Year 3 H1]					

4.3.4 Δείκτες δράσεων

Οι τιμές στόχοι που διαμορφώνονται για τους παρακάτω δείκτες για την περίοδο 2005-2008, καθώς και τα εκτιμώμενα κόστη των δραστηριοτήτων για την ίδια περίοδο αποτυπώνονται στην ακόλουθη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης:

Πίνακας 4-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων

	ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ:			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ (*)	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
			2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ							
	Βελτίωση των όρων έναρξης και παραμονής στο εκπαιδευτικό σύστημα των τσιγγανοπαίδων	Μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης τσιγγάνων μαθητών εκφραζόμενη σε ολοκληρωμένα έτη φοίτησης (αριθμός).	1,5	4	6		Συνεργούντα Προγράμματα: - Ε.Π. Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση - Ε.Π. Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ		ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ					
	Αύξηση του αριθμού των τσιγγανοπαίδων που εγγράφονται στο σχολείο (Δημοτικό).	Εγγεγραμμένοι τσιγγανοπαίδες στο Δημοτικό σχολείο έναντι του συνόλου των τσιγγανοπαίδων αντίστοιχων ηλικιών (%)	71%	92%	95%		- Κοινωνική Πρωτοβουλία "EQUAL" - "Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις", "Αστικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα" των ΠΕΠ - Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την κοινωνική έναρξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (ΥΠΕΣΔΔΑ)
		Εγγεγραμμένοι τσιγγανοπαίδες στο Δημοτικό σχολείο (αριθμός)	3.620	8.760	9.000		
	Αύξηση του προσδοκώμενου χρόνου παραμονής στο σχολείο (Δημοτικό)	Τσιγγανοπαίδες με πλήρη (ετήσια) φοίτηση έναντι των αρχικά εγγεγραμμένων (%)	-	60%	96%		
	Αύξηση του ποσοστού μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.	Τσιγγανοπαίδες που μεταβαίνουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο (μέσος ετήσιος αριθμός)	200	650	800		
	Αύξηση των ποσοστών αποφοίτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης.	Τσιγγανοπαίδες απόφοιτοι Γυμνασίου έναντι των αρχικά εισαχθέντων στο Γυμνάσιο (%)	-	-	95%		
ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ					
	Να δημιουργηθεί δίκτυο συνεργατών με επίτπια παρουσία στις δράσεις που αναπτύσσονται.	Αριθμός Συνεργατών Δικτύου	12	115	500		
		Κάλυψη ελλαδικού χώρου (%)	54%	100%	100%		
	Να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί	Αριθμός Επιμορφωμένων εκπαιδευτικών	3.087	3.474	4.000		Υποχρεωτική παρακολούθηση των σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς που θα διδάξουν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας
		Αριθμός επιμορφωτικών κύκλων	45	52	200		
		Μέσος αριθμός ωρών ανά εκπαιδευτικό κύκλο	8	5	15		
	Να παραχθεί εκπαιδευτικό υλικό	Αριθμός βιβλίων (τίτλοι)	116	17	80		
	Να λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	Αριθμός σχολείων με τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	0	4	300		
		Αριθμός τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας	0	12	600		
		Σύνολο ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας	0	150	120000		
		Αριθμός μαθητών που παρακολούθησαν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	0	190	3.500		
	Βελτίωση των συνθηκών σε σχέση με την αποδοχή των τσιγγάνων από τις τοπικές κοινωνίες (καταπολέμηση στεροτύπων και προκαταλήψεων).	Σταχευμένες παρεμβάσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης στις τοπικές κοινωνίες (μη τσιγγάνοι) επί του συνόλου των παρεμβάσεων (%)	7%	15%	20%		Συνεργασία με συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς
	Βελτίωση των όρων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης τσιγγάνων γονέων προκειμένου να πεισθούν να διευκολύνουν την πρόσβαση και παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο.	Σταχευμένες παρεμβάσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης σε τσιγγάνους γονείς επί του συνόλου των παρεμβάσεων (%)	15%	35%	35%		Συνεργασία με συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς
	Βελτίωση της δεισδυτικότητας των παρεμβάσεων/ πολιτικών υπέρ των τσιγγανοπαίδων	Ωφελούμενοι τσιγγάνοι μαθητές από σχετικές παρεμβάσεις/ πολιτικές επί του συνόλου των τσιγγάνων μαθητών (%)	-	80%	90%		
		Ωφελούμενοι τσιγγάνοι Μαθητές από τις Παρεμβάσεις του προγράμματος	8.300	8.020	9.000		
		Σχολεία που συμμετέχουν σε σχετικές δράσεις/ προγράμματα/ παρεμβάσεις (αριθμός)	260	363	400		

(*) Οι πηγές για όλες τις τιμές είναι οι εξής: 1. Παραδοτέο 1 του Έργου "Αξιολόγηση Υλοποιούμενων Έργων, Ανίχνευσης Αναγκών και Σχεδιασμού Μελλοντικών Παρεμβάσεων της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ για την διαπολιτισμική εκπαίδευση", 2. Στοιχεία προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, 3. Συνεντεύξεις με Φορέα Υλοποίησης

4.4 Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφορίας

4.4.1 Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου

Σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ, ο Τελικός Δικαιούχος υποχρεούται να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ενέργειες πληροφόρησης και δημοσιότητας τόσο των άμεσα και έμμεσα ωφελούμενων όσο και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με

- τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του έργου,
- τις ευκαιρίες που προσφέρει για τις διάφορες ομάδες (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, τοπική κοινωνία κλπ.),
- τις επιπτώσεις του στο κοινωνικό σύνολο
- τις δυνατότητες συμμετοχής σε αυτό,
- την πορεία υλοποίησής του και
- τα επιτευχθέντα αποτελέσματά του.

Οι δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που προβλέπεται να αναληφθούν στο πλαίσιο της Β' φάσης υλοποίησης της παρέμβασης διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στις τυπικές (συμβατικές) υποχρεώσεις του Τελικού Δικαιούχου, και σε αυτές που εξαρτώνται από τη δική του πρωτοβουλία για τη διάχυση των αποτελεσμάτων του Έργου. Και στις δύο περιπτώσεις οι σχετικές δράσεις διέπονται από κανόνες πληροφόρησης και δημοσιότητας παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ .

A. Τυπικές Υποχρεώσεις του Τελικού Δικαιούχου

Ο Τελικός Δικαιούχος έχει την υποχρέωση τήρησης του Καν. (ΕΚ) 1159/2000 και των σχετικών Διατάξεων Εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ. Συγκεκριμένα θα πρέπει να τηρεί την υποχρέωση:

- πληροφόρησης για την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Εθνικής Αρχής (εν προκειμένω του ΥΠΕΠΘ / ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ)
- ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων
- εξασφάλισης της ορατότητας των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της ανάδειξης – με ρητορικά και εικαστικά στοιχεία – της κοινής προσπάθειας και συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ελληνικών Αρχών

- παροχής των απαιτούμενων πληροφοριών και στοιχείων σε ελέγχους που διενεργεί η ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ και τα άλλα αρμόδια όργανα

Παράλληλα υπάρχει υποχρέωση πληροφόρησης των δυνητικά ωφελούμενων, καθώς και των δυνητικών αποδεκτών της χρηματοδότησης (π.χ. υποψηφίων αναδόχων. Ενδεικτικά αναφέρεται η υποχρέωση δημοσιότητας και διαφάνειας:

- στις προκηρύξεις για έργα, προμήθειες υλικών και υπηρεσιών,
- στις προσκλήσεις / ανακοινώσεις συμμετοχής
- στην παρουσίαση των προγραμμάτων διδασκαλίας
- στο είδος και την ποσότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού
- στην έκδοση βεβαιώσεων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς και λοιπούς επιμορφούμενους
- στις αφίσες σε χώρους διδασκαλίας και σε άλλους χώρους όπου λειτουργεί το έργο. Για την ενημέρωση της κοινής γνώμης στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων θα πρέπει να τοποθετούνται αφίσες με αναφορά – μνεία στη χρηματοδοτική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διορθωτικού Ταμείου (ΕΚΤ) στα γραφεία κάθε Οργανισμού – Φορέα κ.λ.π. που υλοποιεί το έργο.

B. Στοχευόμενες δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.

Ο Τελικός δικαιούχος μεριμνά ώστε να συμπεριληφθεί στο σχεδιασμό του έργου η υλοποίηση στοχευόμενων ενεργειών που θα συντελέσουν στην αποτελεσματικότερη διάχυση της πληροφορίας σχετικά με το περιεχόμενο του έργου στους ωφελούμενους, τους εμπλεκόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό, με στόχο την αύξηση της αποδοχής των υλοποιούμενων παρεμβάσεων του έργου. Τέτοιες ενέργειες δημοσιότητας και πληροφόρησης παρουσιάζονται, χωρίς να εξαντλούνται, παρακάτω:

- **Παραγωγή υλικού πληροφόρησης και επικοινωνίας**, όπως ενημερωτικά φυλλάδια, περιοδικά δελτία, προσκλήσεις, ενημερωτικές επιστολές, CD-ROM κλπ. Το υλικό αυτό μπορεί να απευθύνεται είτε σε συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. υλικό για τους μαθητές της ομάδας-στόχου για τις δυνατότητες που τους δίνονται μέσα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, υλικό ενημέρωσης των γονιών για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των παιδιών τους, προσκλήσεις σε εκπαιδευτικούς για συμμετοχή σε σεμινάρια, ενημερωτικές επιστολές προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος), είτε στο ευρύτερο κοινό (π.χ. ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος σε κάθε περιφέρεια της χώρας, ενημερωτικό υλικό σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και την

αναγκαιότητα υποστήριξης της ένταξής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, προσκλήσεις σε ανοιχτές εκδηλώσεις σχετικές με το πρόγραμμα).

- **Δημοσιότητα από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.** Τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να συμπεριλαμβάνουν καταχωρήσεις και άρθρα στον περιοδικό και ημερήσιο Τύπο, διαφημιστικά spot, ενημερωτικές εκπομπές και συνεντεύξεις στο ραδιόφωνο. Δεδομένου μάλιστα ότι το πρόγραμμα θα εφαρμοστεί σε τοπικό επίπεδο, ενδείκνυται η χρήση των τοπικών μέσων για τη διάχυση της πληροφορίας και τη δημοσιότητα της πορείας του προγράμματος.
- **Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου.** Αναγκαία κρίνεται η ύπαρξη ιστοσελίδας που να δίνει πληροφοριακά στοιχεία σε σχέση με το σχεδιασμό, υλοποίηση και απολογισμό του έργου. Πιο συγκεκριμένα, στο δικτυακό τόπο του έργου θα πρέπει να δίνονται πληροφορίες για το πρόγραμμα/ έργο (στοιχεία του προγράμματος και των εμπλεκόμενων φορέων, πορεία υλοποίησης, αποτελέσματα) για ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου, ενώ βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στη δυνατότητα πληροφόρησης και παροχής υλικού στους αποδέκτες των ωφελημάτων του έργου (π.χ. ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό για τους μαθητές και εκπαιδευτικούς, στατιστικά στοιχεία φοίτησης μαθητών, πληροφόρηση σχετικά με συνέδρια και ημερίδες του προγράμματος, προσκλήσεις συμμετοχής κλπ.). Επίσης, θα πρέπει να προβλεφθεί η σύνδεση του δικτυακού τόπου με ιστοσελίδες «συγγενών» προγραμμάτων (π.χ. λοιπά έργα Ενέργειας 1.1.1/ ΕΠΕΑΕΚ II) και εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ΥΠΕΠΘ , τοπική αυτοδιοίκηση, ΜΚΟ κλπ.).
- **Συνέδρια, ημερίδες, εκδηλώσεις** σε τοπικό επίπεδο ή κεντρικά. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να έχουν στοχευμένο χαρακτήρα, δηλαδή να απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες αποδεκτών (εκπαιδευτικούς, στελέχη διοίκησης της εκπαίδευσης, γονείς, τοπική αυτοδιοίκηση) με συγκεκριμένο περιεχόμενο ή γενικότερο χαρακτήρα ενημέρωσης του κοινού και διαβούλευσης μεταξύ των κοινωνικών φορέων σχετικά με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τα αποτελέσματα του προγράμματος.

Σημαντικό είναι να τονιστεί η ανάγκη εμπλοκής κοινωνικών φορέων (π.χ. οργανώσεων και συλλόγων παλιννοστούντων και αλλοδαπών, σχετικών ΜΚΟ) στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης, δεδομένης της ειδικής γνώσης από πλευράς τους των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ομάδα-στόχος και της δυνατότητας αμεσότερης προσέγγισης των πληθυσμών αυτών, καθώς και της εμπειρίας τους και εμπλοκής τους σε ανάλογες ενέργειες.

4.4.2 Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας

Εκτός από τις δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν σε επίπεδο Πράξης, θεωρείται αναγκαίος και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ανάλογων συμπληρωματικών δράσεων που θα εντάσσονται στο πλαίσιο της δημοσιότητας όλης της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Οι δράσεις αυτές μπορούν να ενσωματωθούν στο Σχέδιο Δράσης για τη Δημοσιότητα και Πληροφόρηση του ΕΠΕΑΕΚ II και να χρηματοδοτηθούν από πόρους της Τεχνικής Βοήθειας.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- **Δημοσιότητα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας.** Μπορεί να περιλαμβάνει συνεντεύξεις τύπου, διαφημιστικά spots και ενημερωτικές εκπομπές στο ραδιόφωνο, καταχωρήσεις και άρθρα στον τύπο που θα αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την Ενέργεια 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II συνολικά (περιεχόμενο και στόχοι, υλοποίηση, αποτελέσματα), με ξεχωριστή μνεία σε κάθε έργο που αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.
- **Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου.** Στον δικτυακό τόπο του ΕΠΕΑΕΚ μπορεί να γίνεται σύντομη παρουσίαση των προγραμμάτων που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ενώ θα παρέχεται η δυνατότητα σύνδεσης με τις ιστοσελίδες των προγραμμάτων που περιλαμβάνονται στην Ενέργεια 1.1.1.
- **Συνέδρια και ημερίδες διαβούλευσης.** Μπορεί να περιλαμβάνει τη διοργάνωση συνεδρίων/ ημερίδων με τη συμμετοχή των φορέων υλοποίησης όλων των έργων της Ενέργειας 1.1.1 και των φορέων χάραξης πολιτικής (ΥΠΕΠΘ και εποπτευόμενων φορέων του, κλπ), προκειμένου να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών και να διαμορφωθούν νέες προτάσεις σε θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

4.5 Κοστολόγηση προτεινόμενων Δράσεων

Το κόστος υλοποίησης των προβλεπόμενων παρεμβάσεων, στο πλαίσιο της β' φάσης της Πράξης «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» εκτιμάται σε 10.543.907 ευρώ και παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας-4-3: Κοστολόγηση Πράξης «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»

α/α	Περιγραφή Συνιστώσες Κόστους	Μοναδιαίο Κόστος 2002-2004	Προσαρμοσμένο Μοναδιαίο Κόστος 2005-2008	Μονάδες 2005- 2008	Συνολικό Κόστος
1.1	Συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού	4.500,00 €	5.568,08 €	80	445.446 €
1.2	Αναπαγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού	2,00 €	2,25 €	80.000	179.978 €
1.3	Δίκτυο Συνεργατών (ανθρωποτέος συνεργατών ανά σχολείο)	3.600,00 €	2.000,00 €	600	1.200.000 €
1.4	Ενισχυτική Διδασκαλία (ανθρωποτέος κάθε εκπαιδευτικού)	4.800,00 €	5.399,35 €	900	4.859.412 €
1.5	Επιμορφωτικά Σεμινάρια (εκπαιδευτικές ώρες επιμόρφωσης)	4,00 €	10,00 €	60.000	600.000 €
1.6	Ενέργειες Ευαισθητοποίησης/Ενημέρωσης	28.832,50 €	32.432,64 €	30	972.979 €
1.7	Εξοπλισμός μουσικών εργαστηρίων		1.000,00 €	200	200.000 €
	Άλλες Συνιστώσες Κόστους				
2.1	Μετακινήσεις μαθητών				1.200.000 €
2.2	Δράσεις προβολής (φυλλάδια, κλπ.)				40.000 €
2.3	Μετακινήσεις συνεργατών, επιμορφωτών και επιμορφούμενων				100.000 €
2.4	Τηλεπικοινωνίες				50.000 €
2.5	Μεταφορές Υλικού				80.000 €
2.6	Αγορά Υποστηρικτικού Υλικού Συντακτικών Ομάδων				50.000 €
2.7	Αναλώσιμα Η/Υ				18.000 €
2.8	Έντυπα και Γραφική Ύλη				36.000 €
2.9	Δημοσιεύσεις				10.000 €
2.10	Διαχειριστικό Κόστος				502.091 €
ΣΥΝΟΛΟ					10.543.907 €

Για την εκτίμηση του κόστους των επιμέρους Δράσεων έγιναν οι ακόλουθες παραδοχές:

- Για τον συντελεστή προσαρμογής, θεωρούμε 4% ετήσια αναπροσαρμογή του μοναδιαίου κόστους της περιόδου 2002 -2004 λόγω πληθωρισμού.
- Ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας ορισμένων δράσεων (π.χ. συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης) χρησιμοποιήθηκε επιπρόσθετα συντελεστής προσαρμογής.

Στη συνέχεια τεκμηριώνεται η κοστολόγηση του πίνακα για κάθε γραμμή κόστους.

1.1 Εκτιμάται ότι θα συγγραφούν 80 νέοι τίτλοι βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού, οι οποίοι θα αφορούν κατά κύριο λόγο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το μοναδιαίο κόστος διαμορφώνεται στο επίπεδο των 4.500 € ανά τίτλο βιβλίου, με δεδομένες τις παραδοχές που ήδη αναλύθηκαν για την Πράξη «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών».

1.2 Εκτιμάται ότι για την κάλυψη των αναγκών των τσιγγανόπαιδων μαθητών χρειάζονται 80.000 αντίτυπα του βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού που θα συγγραφεί. Λόγω έλλειψης οικονομικών στοιχείων από την α' φάση υλοποίησης του

έργου, ως μοναδιαίο κόστος θεωρήθηκε το αντίστοιχο της Πράξης «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών».

1.3 Εκτιμάται ότι θα χρησιμοποιηθούν 200 συνεργάτες μερικής απασχόλησης για 24 μήνες (3 χρόνια * 8 μήνες το χρόνο) για τα 400 σχολεία που θα γίνει παρέμβαση (σε 300 από αυτά θα λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας). Άρα θα αντιστοιχεί ένας συνεργάτης του προγράμματος ανά δύο σχολεία που θα πραγματοποιείται η παρέμβαση. Το μοναδιαίο κόστος αυτών των συνεργατών ενώ με βάση τα στοιχεία από την α' φάση του Προγράμματος υπολογίστηκε με μηνιαίο μισθό 450 € (450€ * 8 μήνες το χρόνο), για την β' φάση του Προγράμματος υπολογίστηκε με μηνιαίο μισθό 250 € (250€ * 8 μήνες το χρόνο), με βάση οικονομικά στοιχεία που προέκυψαν από την Πράξη «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών».

1.4 Εκτιμάται ότι θα χρησιμοποιηθούν 300 συνεργάτες εκπαιδευτικοί για διδασκαλία σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας μερικής απασχόλησης για 24 μήνες (3 χρόνια * 8 μήνες το χρόνο) για τα 300 σχολεία που θα λειτουργήσουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Άρα σε κάθε σχολείο με τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας θα απασχολείται ένας εκπαιδευτικός. Με δεδομένο ότι θα χρησιμοποιηθούν κατά κύριο λόγο εκπαιδευτικοί που ήδη εργάζονται στις σχολικές μονάδες και μόνο σε περιπτώσεις που είτε δεν μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες του Προγράμματος είτε αποτελούν καινοτόμες – πιλοτικές ενέργειες θα χρησιμοποιηθούν άνεργοι εκπαιδευτικοί, το μοναδιαίο κόστος των εκπαιδευτικών αυτών υπολογίστηκε με μηνιαίο μισθό 600 € (600€ * 8 μήνες το χρόνο). Υπολογίζεται ότι η μέση μηνιαία απασχόληση του κάθε εκπαιδευτικού ανέρχεται σε 60 ώρες. Συνεπώς το κόστος ανά εκπαιδευτικό ανέρχεται σε 10 € /ώρα.

1.5 Εκτιμάται ότι θα πραγματοποιηθούν περίπου 60.000 ανθρωπώρες επιμόρφωσης και θα επιμορφωθούν 4.000 εκπαιδευτικοί. Η μέση διάρκεια των σεμιναρίων θα ανέρχεται σε 15 ώρες. Λόγω έλλειψης οικονομικών στοιχείων από την α' φάση υλοποίησης του έργου, ως μοναδιαίο κόστος θεωρήθηκε το αντίστοιχο της Πράξης εκπαίδευσης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω στοιχεία:

- Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ανά σεμινάριο ανέρχονται σε 20 άτομα.
- Ο συνολικός αριθμός επιμορφωτικών σεμιναρίων ανέρχεται σε 200.
- Το κόστος ανά επιμορφούμενο εκπαιδευτικό ανέρχεται σε 48,5 ευρώ.
- Το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο ανέρχεται σε περίπου 10 ευρώ.

- Η κατανομή των 60.000 ωρών επιμόρφωσης ανά εκπαιδευτική βαθμίδα προτείνεται ως εξής :
 - 7.300 ώρες επιμόρφωσης για 500 νηπιαγωγούς, διευθυντές νηπιαγωγείων και σχολικούς συμβούλους προσχολικής εκπαίδευσης,
 - 45.000 ώρες επιμόρφωσης για 3.000 δασκάλους, διευθυντές δημοτικών σχολείων και σχολικούς συμβούλους πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,
 - 7.300 ώρες επιμόρφωσης για 500 καθηγητές και διευθυντές γυμνασίων, και σχολικούς συμβούλους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
 - 380 ώρες επιμόρφωσης για 25 επιμορφωτές (οι οποίοι θα πραγματοποιήσουν τις παραπάνω επιμορφώσεις).

Με βάση τα οικονομικά στοιχεία της πρώτης φάσης υλοποίησης του έργου το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο ανερχόταν σε περίπου 4€. Το ποσό αυτό οφειλόταν στο ότι ο φορέας υλοποίησης διοργάνωσε μαζικές ημερίδες και συνέδρια και όχι στοχευμένα επιμορφωτικά σεμινάρια. Με δεδομένο ότι προτείνεται να υλοποιούνται στη β' φάση του έργου ολιγομελή και στοχευμένα σεμινάρια το κόστος ανά ώρα επιμόρφωσης και επιμορφούμενο διαμορφώνεται σε 10 ευρώ.

1.7 Εκτιμάται ότι θα λειτουργήσουν 200 μουσικά εργαστήρια. Για τον εξοπλισμό των εργαστηρίων αυτών εκτιμάται ότι το κόστος θα ανέλθει στα 1.000 ευρώ ανά μουσικό εργαστήριο.

Επιπλέον, υπολογίζονται και οι παρακάτω συνιστώσες κόστους, οι οποίες αποτελούν μέρος του έργου :

2.1 Οι μετακινήσεις τσιγγάνων μαθητών όπου υπολογίζεται ότι 1000 περίπου μαθητές διαμένουν σε καταυλισμούς και πρέπει να μετακινηθούν προς και από τη σχολική μονάδα με μέση τιμή εισιτηρίου τα 2 ευρώ.

2.2 Η έκδοση φυλλαδίων, ενημερωτικού υλικού και γενικότερα υλικού προβολής και δημοσιότητας του έργου.

2.3 Οι μετακινήσεις των συνεργατών, των επιμορφωτών και των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, στελεχών εκπαίδευσης, κλπ.

2.4 Οι τηλεπικοινωνιακές δαπάνες.

2.5 Η μεταφορά του εκπαιδευτικού υλικού στις κατά τόπους σχολικές μονάδες.

2.6 Η αγορά υποστηρικτικού υλικού για τις συντακτικές ομάδες των εκπαιδευτικών βιβλίων

2.7 Τα αναλώσιμα των Η/Υ.

2.8 Τα έντυπα και η γραφική ύλη που χρησιμοποιείται για το έργο.

2.9 Οι διάφορες δημοσιεύσεις του έργου.

2.10 Το διαχειριστικό κόστος του Φορέα Υλοποίησης το οποίο ανέρχεται στο 5% του συνολικού κόστους του έργου.

Στη συνέχεια πραγματοποιείται κατανομή του κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησής του με βάση τον χρονικό προγραμματισμό υλοποίησης των επιμέρους Δράσεων, που παρουσιάζεται στο κεφ. 3.3 του παρόντος Παραδοτέου.

Πίνακας 4-4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης

ΔΡΑΣΕΙΣ	2005-2006	2006-2007	2007-2008	ΣΥΝΟΛΟ
Συγγραφή Εκπαιδευτικού Υλικού	334.084,50 €	111.361,50 €	0	445.446 €
Αναπαγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού	71.991,20 €	107.986,80 €	0	179.978 €
Δίκτυο Συνεργατών	400.000,00 €	400.000,00 €	400.000,00 €	1.200.000 €
Ενισχυτική Διδασκαλία	1.619.804,00 €	1.619.804,00 €	1.619.804,00 €	4.859.412 €
Επιμορφωτικά Σεμινάρια	300.000,00 €	300.000,00 €	0	600.000 €
Ενέργειες Ευαισθητοποίησης/Ενημέρωσης	324.326,33 €	324.326,33 €	324.326,33 €	972.979 €
Εξοπλισμός μουσικών εργαστηρίων	40.000,00 €	160.000,00 €	0	200.000 €
Λοιπά έξοδα	695.364,00 €	695.364,00 €	695.364,00 €	2.086.092 €
ΣΥΝΟΛΟ	3.785.570,03 €	3.718.842,63 €	3.039.494,33 €	10.543.907 €

4.6 Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινομένων Δράσεων

4.6.1 Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο Μέτρο 1.1 («Βελτίωση Συνθηκών Ένταξης στο Εκπαιδευτικό Σύστημα Ατόμων Ειδικών Κατηγοριών») του ΕΠΕΑΕΚ II που παρουσιάζει συνέργια και συνάφεια με Μέτρα άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται κυρίως από το ΕΚΤ:

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

- Μέτρο 2.1 «Υποστηρικτικές και προπαρασκευαστικές (προκατάρτιση) καθώς και συνοδευτικές ενέργειες προώθησης της ισότητας των ευκαιριών». Το Μέτρο αφορά στην ενίσχυση και η ανάπτυξη γνώσεων ή δεξιοτήτων ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και στην παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στο πλαίσιο της πολιτικής της ενσωμάτωσής τους στο κοινωνικό σύνολο. Ο προϋπολογισμός του Μέρους ανέρχεται στα 97 εκατ. Ευρώ.

- Μέτρο 2.2: «Πρωώθηση στην απασχόληση ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων». Το Μέτρο αφορά σε ενέργειες προώθησης σε θέσεις απασχόλησης των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, τα οποία με ιδιαίτερα κίνητρα ή/και ύστερα από την κατάλληλη προετοιμασία τους είναι σε θέση να απασχοληθούν και να ενταχθούν σε εργασιακό χώρο με τον υπόλοιπο απασχολούμενο πληθυσμό. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 60 εκατ. Ευρώ.
- Μέτρο 2.3: «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ ειδικών μειονεκτουσών ομάδων και υπέρ των ανέργων σε περιοχές ή τομείς υψηλής ανεργίας» Το Μέτρο αφορά στην παροχή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, που περιλαμβάνουν δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και παροχής υποστηρικτικών & συνοδευτικών υπηρεσιών, αλλά και προώθηση στην απασχόληση, σε ειδικές ομάδες των ανέργων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται σε 150 εκατ. Ευρώ. Ας σημειωθεί ότι το Έργο 2.3.A.4. του Μέτρου αναφέρεται σε Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ ειδικών Μειονεκτουσών Ομάδων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (μεταξύ των οποίων και οι τσιγγάνοι).

Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

- Μέτρο 1.1: «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας». Το Μέτρο αφορά στην προώθηση νέου τύπου προσεγγίσεων για τη στήριξη των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες να συνδυάζουν, όχι μόνο διαφορετικού τύπου υπηρεσίες (προσανατολισμός, κατάρτιση, τοποθέτηση), αλλά και την εξατομικευμένη καθοδήγηση με την αξιοποίηση όλων των συστημάτων πληροφόρησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των ατόμων αυτών που βρίσκονται στην ανεργία. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν κυρίως στις υπηρεσίες που παρέχουν τα Γραφεία Απασχόλησης και στο προσωπικό που ασχολείται με την υποστήριξη των ανέργων, αλλά και λοιπών ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αλλοδαποί, παλιννοστούντες, τσιγγάνοι κλπ. Επιπρόσθετοι στόχοι του Μέτρου είναι οι εξής:
 - Να προωθήσει την ενεργό συμμετοχή των εργοδοτών και των επαγγελματικών φορέων στα προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης, μέσω α) της εμπλοκής τους σε καινοτόμες παρεμβάσεις προσφοράς επαγγελματικής εμπειρίας, β) της πληρέστερης ενημέρωσής τους και γ) της αξιοποίησης της εξειδικευμένης

τεχνογνωσίας και των παρεχόμενων υπηρεσιών από γραφεία και οργανισμούς απασχόλησης.

- ο Να αναπτυχθούν οι δεξιότητες σημαντικού αριθμού ανέργων που υφίστανται διακρίσεις κατά προτεραιότητα σε ειδικότητες του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και των δραστηριοτήτων που αφορούν στην εμπορική εκμετάλλευση του Internet και των νέων τεχνολογιών επικοινωνιών.
- Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 33,3 Meuro. Από τις ενέργειες του Μέτρου αναμένεται να ωφεληθούν όλες οι ομάδες που βιώνουν διακρίσεις και βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα οι προβλεπόμενες δράσεις αφορούν, ανέργους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, μακροχρόνια ανέργους, ΑΜΕΑ, αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών, αποφυλακισμένους, και λοιπές ειδικές κοινωνικές ομάδες (Αθίγγανοι, Πομάκοι, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες, Αλλοδαποί, κλπ).
- Μέτρο 1.2: «Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας». Το Μέτρο αποσκοπεί στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω επιλεκτικών παρεμβάσεων που καλλιεργούν την αποδοχή της διαφορετικότητας και θα προωθούν το πρότυπο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, για την οποία η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών παραδόσεων αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού της. Το μέτρο αναμένεται να ωφελήσει άμεσα ή έμμεσα, μετανάστες, παλινοστούντες, πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες, τσιγγάνους και γενικά όσους υπόκεινται σε διακρίσεις στους χώρους δουλειάς αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία, λόγω της εθνικής ή φυλετικής τους ταυτότητας. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 11,104 Meuro.

Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN (συγχρηματοδότηση ΕΤΠΑ) με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

- Μέτρο 3.1 «Ενίσχυση απασχόλησης και δημιουργικότητας» του Ε.Π. «Οικονομική & Κοινωνική Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006». Στόχος του συγκεκριμένου Μέτρου είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της απασχόλησης και της δημιουργικότητας των κατοίκων της περιοχής αναφοράς. Παράλληλα, επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση των κατοίκων σε θέματα που αφορούν την ποιότητα ζωής και το περιβάλλον. Βασικές προτεραιότητες του Μέτρου είναι, μεταξύ άλλων, η κατάρτιση ανέργων για την ένταξη στην αγορά εργασίας, η παροχή βοήθειας συμβουλευτικού χαρακτήρα για την

επιχειρηματικότητα, και η παροχή στήριξης στους αλλοδαπούς μετανάστες, παλιννοστούντες και τσιγγάνους της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα στη Δράση 3.1.3 του Μέτρου προβλέπεται η δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και ένταξης αλλοδαπών μεταναστών, παλιννοστούντων και τσιγγάνων. Η συγκεκριμένη δομή αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας και συμβουλευτικού χαρακτήρα στις παραπάνω ομάδες του πληθυσμού, που ζουν στην περιοχή, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην τοπική και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Στην δράση περιλαμβάνονται επίσης προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Ο προϋπολογισμός συνολικά του Μέτρου ανέρχεται στα 2,6 Meuro.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία Πρόνοια» με εποπτεύοντα φορέα το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

- Μέτρο 3.1 «Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που απειλούνται ή πλήττονται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου κοινωνικών – υποστηρικτικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο». Βασικός στόχος του Μέτρου είναι η εξυπηρέτηση ατόμων που ζουν στις παρυφές του κοινωνικού ιστού και βιώνουν αποκλεισμό αφενός από την αγορά εργασίας και αφετέρου από την δυνατότητα πρόσβασης στις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Οι συγκεκριμένες δράσεις συνδυάζονται με δράσεις του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση». Ο προϋπολογισμός του Μέτρου ανέρχεται στα 15,4 Meuro

Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων με εποπτεύοντες φορείς τις Γενικές Γραμματείες των Περιφερειών σε συνεργασία με το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

- Προβλέπεται η δυνατότητα δημιουργίας εταιρικών σχημάτων που θα σχεδιάσουν και υλοποιήσουν ολοκληρωμένες δράσεις για τη διευκόλυνση της ένταξης των τσιγγάνων στις τοπικές κοινωνίες. Οι δράσεις αυτές παίρνουν τη μορφή αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων (Προκατάρτιση, Κατάρτιση, Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες και Προώθηση στην Απασχόληση) με σκοπό τη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν την αύξηση της απασχολησιμότητας, την κοινωνική ένταξη, την προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους και την ενσωμάτωση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην αγορά εργασίας.
- Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν ολοκληρωμένο και συγχρόνως εξειδικευμένο χαρακτήρα ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής / τομέα / ομάδας

στόχου και εφαρμόζονται σε τοπική κλίμακα. Ειδικό ενδιαφέρον για τους Τσιγγάνους παρουσιάζουν προγράμματα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που έχουν αναπτυχθεί στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Κεντρικής Μακεδονίας.

- Ας σημειωθεί ότι στο κανονιστικό πλαίσιο που ρυθμίζει τον τρόπο εφαρμογής Πράξεων που εντάσσονται στα ΠΕΠ, περιλαμβάνεται και η υπ' αρ. 113956/2002 ΚΥΑ περί «Συστήματος Διαχείρισης, Αξιολόγησης, Παρακολούθησης Ελέγχου και Διαδικασία Εφαρμογής της ενέργειας «Προάσπιση - Προαγωγή Υγείας και Κοινωνική Ενσωμάτωση Ελλήνων Τσιγγάνων», ενέργεια η οποία συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ. Η ΚΥΑ προβλέπει το πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας δομών (Ιατροκοινωνικών Κέντρων) όπου θα προωθείται η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και η κοινωνική προστασία των Ελλήνων Τσιγγάνων.
- Λειτουργίες των Ιατροκοινωνικών Κέντρων είναι, μεταξύ άλλων, η καταγραφή της ομάδας στόχου, η μελέτη επεξεργασίας και ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών καθώς και ιδιομορφιών τους, η ανίχνευση του επιπέδου και η καταγραφή των αναγκών καθώς και των υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα, η ενημέρωση των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού για θέματα δημόσιας Υγείας (δράσεις αγωγής υγείας) και πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ένταξη της οικογένειας, ιδιαίτερα των παιδιών, στην ελληνική κοινωνία και την αξιοποίησή των θεσμοθετημένων δομών της πολιτείας (παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού κ.λ.π.) με σκοπό την ένταξη στα ειδικά προγράμματα αποκατάστασης (οικιστικά, εκπαιδευτικά, απασχόλησης κ.α.) και κοινωνικής ενσωμάτωσης, κ.α.
- Θα πρέπει επίσης να σημειθούν και οι παρεμβάσεις άλλων Υπουργείων οι οποίες παράγουν αποτελέσματα τα οποία επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων του Έργου. Χαρακτηριστικά σημειώνονται:
 - Η αξιολόγηση της παρακολούθησης της υγείας και (κυρίως) των δράσεων εμβολιασμού των παιδιών μειονοτικών ομάδων στην Ελλάδα υπολείπεται των στόχων Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας. Σε μια σημαντική μερίδα παιδιών, παρατηρείται αξιοσημείωτη καθυστέρηση στη διενέργεια του συνόλου των εμβολίων του «Εθνικού Προγράμματος Εμβολιασμών». Η καθυστέρηση αυτή μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες τόσο στην ατομική όσο και στη συλλογική ανοσία των τοπικών κοινοτήτων. Σύμφωνα με στοιχεία του «Ινστιτούτου Υγείας

του Παιδιού», ο εμβολιασμός των παιδιών που ανήκουν σε κάποια μειονοτική ομάδα είναι συστηματικά ελλιπέστερος του εμβολιασμού των υπόλοιπων παιδιών.

- ο Το «Ολοκληρωμένο Προγράμματος Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων» που εποπτεύεται από το ΥΠΕΣΔΔΑ περιλαμβάνει δύο άξονες. Ο πρώτος αφορά τα έργα υποδομής σε υφιστάμενους οικισμούς ή σε νέους οικισμούς που πρόκειται να δημιουργηθούν και περιλαμβάνει έργα ύδρευσης και αποχέτευσης αλλά και κοινωνικής φροντίδας και εκπαίδευσης, ενώ ο δεύτερος αφορά την απασχόληση, την εκπαίδευση, τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες αυτών των ομάδων που ζουν κάτω από δύσκολες συνθήκες σε αρκετές περιοχές της χώρας μας. Φορείς υλοποίησης του προγράμματος είναι οι ΟΤΑ. Όσον αφορά τη χορήγηση στεγαστικών δανείων σε Έλληνες τσιγγάνους, με κοινή απόφαση των Υπουργών ΕΣΔΔΑ και Οικονομίας και Οικονομικών (13576/4.4.2003), δόθηκε η δυνατότητα χορήγησης σε αυτούς στεγαστικών δανείων με ευνοϊκούς όρους χορήγησης και αποπληρωμής.

Η γενική πάντως διαπίστωση είναι ότι δεν φαίνεται να υπάρχει κεντρικός συντονισμός όσον αφορά τις παρεμβάσεις των προαναφερθέντων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, ο οποίος θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα των προαναφερθέντων παρεμβάσεων.

4.6.2 Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου

Από τα αναγραφόμενα στην προηγούμενη παράγραφο τεκμαίρεται ότι Παρέμβαση/ έργο που αφορά στην εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων, παρουσιάζει συνέργια:

- με τα λοιπά Έργα της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II
- με άλλα Μέτρα και Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II και
- με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ και εφαρμοζόμενες εθνικές πολιτικές.

Η εξαγωγή ορισμένων γενικών συμπερασμάτων σε σχέση με τις συνέργιες αυτές βοηθά στην ανάδειξη πιθανών συνδέσεων (μέσων και αποτελεσμάτων) μεταξύ διαφορετικών Πράξεων, Μέτρων και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) που είναι δυνατό να αυξήσουν την αποτελεσματικότητας της εν λόγω παρέμβασης/ έργου.

A. Συνέργια του νέου έργου με τα λοιπά νέα έργα της Ενέργειας 1.1.1 «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του Μέτρου 1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II.

Η Ενέργεια 1.1.1 εμπεριέχει έργα που στοχεύουν στην αρμονική ένταξη των παιδιών με πολιτιστικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα, τη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας, την παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων, κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και τεχνικών μέσων, την υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, για να μπορέσουν να βοηθήσουν τα παιδιά τους ώστε να ανταποκριθούν με πληρότητα στις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις, καθώς επίσης την ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπό ένταξη πληθυσμών. Ως εκ τούτου, έργα της Ενέργειας 1.1.1 που αφορούν σε διαφορετικές ομάδες –στόχο (Παλινοστούντες/ αλλοδαπούς, μουσουλανοπαίδες και ομογενείς) παρουσιάζουν ορισμένους κοινά «μέσα εφαρμογής» των επιδιωκόμενων ανά έργο στόχων, όπως είναι τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, η παραγωγή και χρήση ειδικών παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών εργαλείων και υλικού για την διευκόλυνση εκμάθησης της γλώσσας και την κατανόηση των λοιπών μαθημάτων, η επιμόρφωση εκπαιδευτών, δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στοχευμένες δράσεις παρέμβασης στις τοπικές κοινωνίες (Κέντρα, Πληροφόρησης, Σχολές Γονέων, κλπ) Συνεπώς, οι συνέργιες που αναπόφευκτα δημιουργούνται μεταξύ των παραπάνω έργων θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να εντοπιστεί το εύρος των κοινών δράσεων που ενδεχομένως να αναπτυχθούν. Οι κοινές αυτές δράσεις θα μπορούσαν να αφορούν:

- Την ανταλλαγή μεθοδολογιών, στοιχείων και τρόπων προσέγγισης για την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού που προορίζεται για τους μαθητές. Η δράση αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και στην προσαρμογή επιτυχημένου εκπαιδευτικού υλικού που εκπονήθηκε αρχικά για να καλύψει τις μαθησιακές απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης ομάδας στόχο, στις ανάγκες μιας άλλης.
- την ανταλλαγή μεθοδολογιών, τρόπων οργάνωσης, παρουσίασης και αξιολόγησης των κύκλων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς,
- την ανταλλαγή εμπειριών για την οργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης καθηγητών, της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας και των τοπικών κοινωνιών. Κοινές δράσεις αυτού του περιεχομένου, ανάλογα με την περίοδο και τον τόπο υλοποίησης, είναι δυνατό να συνδιοργανωθούν για την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους.

- Την ανταλλαγή μεθοδολογικών προσεγγίσεων ή και τη δημιουργία κοινών, όσον αφορά την αξιολόγηση (αρχική, ενδιάμεση και τελική) των έργων.

B. Συνέργια του έργου με άλλα Μέτρα/Ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ II

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1 «Βελτίωση Συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ατόμων ειδικών κατηγοριών», όπου εντάσσεται το Έργο της εκπαίδευσης τσιγγάνων μαθητών, συνέργεια παρατηρείται κυρίως με την Ενέργεια 1.1.2, που στοχεύει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες τσιγγάνους, καθώς και στην κάλυψη υπάρχοντων εκπαιδευτικών κενών και στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται να βοηθήσουν τους γονείς των τσιγγάνων μαθητών να υποστηρίξουν πιο αποτελεσματικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους.

Το Μέτρο 1.2 «Καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής με εναλλακτικές μορφές μάθησης» παρουσιάζει κι αυτό άμεση συνάφεια αφού ο γενικός του στόχος συνίσταται στην υποστήριξη των αδυνάτων (ακαδημαϊκά) μαθητών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης, με εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά τους κενά και να περιορίζεται έτσι η σχολική τους αποτυχία που συχνά οδηγεί στην εγκατάλειψη του σχολείου και μελλοντικά είναι ενδεχόμενο να τους οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Οι παρεμβάσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Μέτρου θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά σε σχέση με τις προβλεπόμενες δράσεις της Παρέμβασης για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο εφαρμογής της.

Τα αποτελέσματα των έργων του Μέτρου 2.1 «Αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης» που αφορά, μεταξύ άλλων, στην επιμόρφωση (πχ. ταχύρρυθμη, μικρής, μέσης και μεγάλης διάρκειας, εξ αποστάσεως επιμόρφωση και επιμόρφωση νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών) των εκπαιδευτικών, των επιμορφωτών τους και στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης, είναι δυνατό να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό των προτάσεων για την εφαρμογή του Προγράμματος εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Ο κύριος στόχος του Μέτρου 2.4 «Επαγγελματικός προσανατολισμός και σύνδεση με αγορά εργασίας» είναι η σύνδεση όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, της εξάπλωσης του θεσμού της πρακτικής άσκησης στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και στην ανάπτυξη των ατομικών δεξιοτήτων των νέων. Κατά συνέπεια, δράσεις που θα αναπτυχθούν και θα ολοκληρωθούν επιτυχώς στο νέο έργο είναι δυνατό να συνεχισθούν, υπό τη προϋπόθεση ότι θα υπάρχει σχετική

πρόβλεψη στο σχεδιασμό του, μέσα από νέες παρεμβάσεις (συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, πρακτικής άσκησης, επαγγελματικής καθοδήγησης από τα Γραφεία Διασύνδεσης κλπ) των έργων που πρόκειται να υλοποιηθούν στο Μέτρο 2.4.

Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών στο πλαίσιο του Μέρους 2.4 παρουσιάζει η Ενέργεια 2.4.3 «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας». Στο πλαίσιο της Ενέργειας (Πράξη 2.4.3.ε) αυτής το ΙΔΕΚΕ πραγματοποιεί Τμήματα Συμβουλευτικής για γονείς. Τα βασικά θέματα που απασχολούν τους γονείς στα τμήματα είναι: (α) Η λειτουργία της οικογένειας ως ομάδας. (β) Επικοινωνία-διαπροσωπικές σχέσεις. (γ) Ανάπτυξη και εξέλιξη παιδιών και εφήβων. (δ) Οικογένεια και σχολείο. Για την υλοποίηση του προγράμματος αναπτύσσονται συνεργασίες με Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων, με Διευθύνσεις και Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν 262 τμήματα συμβουλευτικής με πανελλαδική διασπορά. Στο πρόγραμμα δεν υπάρχουν ειδικές προβλέψεις για τους τσιγγάνους γονείς, ούτε ειδικό εκπαιδευτικό υλικό εξειδικευμένο για τις ιδιαίτερες ανάγκες του πληθυσμού αυτού. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί που παρέχουν τη συμβουλευτική υποστήριξη δεν έχουν επιμορφωθεί σε ειδικά θέματα που αφορούν τους τσιγγάνους γονείς.

Διαφαίνεται ότι η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών με το συγκεκριμένο έργο είναι μεγάλη όσον αφορά την επιμόρφωση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των οικογενειών των τσιγγάνων μαθητών. Θεωρείται σκόπιμο λοιπόν, να διερευνηθεί και πάλι η δυνατότητα συνεργασίας του Προγράμματος Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων με το ΙΔΕΚΕ για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων. Η συνεργασία αυτή μπορεί να κινηθεί στους εξής άξονες:

- Προώθηση εκπαιδευτικών που έχουν ήδη επιμορφωθεί ή πρόκειται να επιμορφωθούν σε θέματα εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων από το Πρόγραμμα, στα Τμήματα Συμβουλευτικής του ΙΔΕΚΕ, προκειμένου να στηρίξουν με ειδική γνώση τους γονείς τσιγγάνων μαθητών που επισκέπτονται τα τμήματα αυτά.
- Παροχή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού από το Πρόγραμμα, που θα υποστηρίξει τη συμβουλευτική διαδικασία των τσιγγάνων γονέων.
- Εκτενή ενημέρωση στο πλαίσιο των Τμημάτων Συμβουλευτικής προς τους τσιγγάνους γονείς για την υλοποίηση του Προγράμματος Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων.

- Ειδική πρόβλεψη από την πλευρά του Προγράμματος Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων για ενημέρωση των γονέων των μαθητών αυτών (μέσω των διευθύνσεων των σχολείων, των εκπαιδευτικών, των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων, γενικότερα της καμπάνιας ενημέρωσης και πληροφόρησης του Προγράμματος) σχετικά με τη λειτουργία των Τμημάτων Συμβουλευτικής από το ΙΔΕΚΕ και παρότρυνσή τους για συμμετοχή σε αυτά.

Γ. Συνέργια του Έργου με άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και εφαρμοζόμενες πολιτικές

Από την ανάλυση των Μέτρων και Έργων που υλοποιούνται σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα, καθώς και των πολιτικών και δράσεων που εφαρμόζονται από άλλα Υπουργεία, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 6.1 του Σχεδίου, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με το νέο έργο της Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων:

- Ως προς το Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» δημιουργείται η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργιών που αφορούν στη σύνδεση της εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης των τσιγγανοπαίδων με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, και συγκεκριμένα με τις δράσεις του Ε.Π. που περιλαμβάνουν δράσεις κατάρτισης, παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών και προώθησης της απασχόλησης, ή και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις με το συνδυασμό των προηγούμενων.
- Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL δημιουργούνται δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με ωφελούμενους τους Τσιγγάνους που αφορούν:
 - Τη συμμετοχή σε εξειδικευμένα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης που τις περισσότερες φορές συνδυάζονται με την παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών (επαγγελματικός προσανατολισμός, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη) και με δράσεις προώθησης στην απασχόληση,
 - την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων για την προώθηση στην απασχόληση ειδικών κοινωνικών ομάδων(τσιγγάνους, αλλοδαπούς, μετανάστες, πρόσφυγες, κλπ),
 - Την προσφορά υπηρεσιών συμβουλευτικής και πληροφόρησης όσον αφορά τη ζήτηση εργασίας από εξειδικευμένες τοπικές δομές,
 - την καταπολέμηση των στερεοτύπων έναντι συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων

Ως προς την Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN δημιουργείται συνέργια που αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού-στόχου, μέσω δράσεων όπως αυτές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Επίσης η συνέργια που παρουσιάζει το νέο έργο με το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων» που εμποτεύεται από το ΥΠΕΣΔΔΑ, ιδιαίτερα με το δεύτερο άξονά του (απασχόληση, εκπαίδευση, πολιτιστικές δραστηριότητες), είναι δυνατό να ενισχύσει μακροπρόθεσμα τα αποτελέσματά του. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι ο κεντρικός συντονισμός των παρεμβάσεων που συνιστούν το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης.

4.7 Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων

Οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που εντάσσονται στην Ενέργεια 1.1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II θα υλοποιηθούν μέσω της κατάθεσης προτάσεων από υποψήφιους Τελικούς Δικαιούχους μετά από σχετική προκήρυξη της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ. Οι προτάσεις αυτές θα αξιολογηθούν και θα επιλεγεί ο καταλληλότερος Τελικός Δικαιούχος. Ειδικότερα, προτείνεται να ακολουθηθεί η παρακάτω διαδικασία για επιλογή Τελικών Δικαιούχων που θα υλοποιήσουν τις παρεμβάσεις :

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΚ θα πραγματοποιήσει Προσκλήσεις ανά πληθυσμό – στόχο. Σε κάθε Πρόσκληση θα υπάρχει σαφής περιγραφή του θεματικού αντικείμενου και ορισμός του προϋπολογισμού.

Θα προβλέπεται η υποβολή προτάσεων από έναν Τελικό Δικαιούχο, ο οποίος θα είναι Ίδρυμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή Τμήμα αυτού, ασχολούμενο με συναφές αντικείμενο, μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ιδρύματος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει. Ο Τελικός Δικαιούχος θα έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου, αλλά στην πρόταση κρίνεται σκόπιμο να συμμετέχουν και Συνεργαζόμενοι Φορείς, που θα συγκροτούν δίκτυο. Οι Συνεργαζόμενοι Φορείς μπορεί να είναι Ιδρύματα ή Τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΚΟ και κοινωνικοί ή/και συλλογικοί φορείς του πληθυσμού – στόχου, με σαφώς προσδιορισμένο ρόλο στο έργο και με ισχυρή τεκμηρίωση της ωφελιμότητας που προκύπτει από τη συμμετοχή τους στην πρόταση.

Ο επιστημονικός υπεύθυνος και ο στενός πυρήνας των κύριων συνεργατών του, δεν επιτρέπεται να υποβάλλουν, ως επικεφαλής, περισσότερες από μία προτάσεις, ακόμη κι αν αφορούν διαφορετικές ομάδες στόχου, γιατί θεωρείται ότι, πέρα από τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές τους υποχρεώσεις, δύσκολα θα μπορούν να αναλάβουν

την εκπλήρωση πολλαπλών υποχρεώσεων, με υψηλή απαίτηση ποιότητας. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συμμετάσχουν με περιορισμένο ρόλο, και πάντως όχι επικεφαλής, σε προτάσεις για για διαφορετικές ομάδες στόχου, με τεκμηρίωση της επάρκειας των διαθέσιμων πόρων για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους.

Το ΥΠΕΠΘ θα πρέπει να προωθήσει τις συνεργασίες μεταξύ Πανεπιστημίων, ΜΚΟ και κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου με στόχο τη διασφάλιση της βέλτιστης αποτελεσματικότητας των έργων. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η ισχυρή priμοδότηση των συνεργασιών. Ενδεικτικά προτείνεται η ύπαρξη συντελεστή επαύξησης της βαθμολογίας αξιολόγησης στην περίπτωση συμμετοχής στην πρόταση άλλων Ιδρυμάτων ή Τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και χωριστού συντελεστή επαύξησης για την ύπαρξη συνεργασιών με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου.

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ, με σχετικό όρο που θα αναγράφεται στην Πρόσκληση, θα διατηρεί το δικαίωμα επιβολής στον επιλεγθέντα Τελικό Δικαιούχο τη συνεργασία με ΜΚΟ και συλλογικό ή/και κοινωνικό φορέα του πληθυσμού – στόχου. Το παραπάνω προτείνεται έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή των ΜΚΟ και των κοινωνικών ή/και συλλογικών φορέων του πληθυσμού – στόχου στην υλοποίηση των έργων, με δεδομένη τη διαπιστωθείσα σημαντικότητά τους.

5. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

5.1 Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης

5.1.1 Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ I και το θεσμικό πλαίσιο

Για διαφορετικούς λόγους και σε διαφορετικές εποχές, άτομα ελληνικής καταγωγής μετανάστευσαν ή αναζήτησαν την τύχη τους σε πάρα πολλές χώρες του εξωτερικού: παρουσία περισσότερων από 4.000.000 ατόμων ελληνικής καταγωγής σε περισσότερες από 100 χώρες ανά την υδρόγειο, με μεγάλη διασπορά στο εσωτερικό αυτών των χωρών.

Η αναγκαιότητα ενεργοποίησης της Ελλάδας, ως μητροπολιτικού κέντρου, ιδιαίτερα στον τομέα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και στον τομέα παραγωγής διδακτικού υλικού ισχύει για όλες ανεξαιρέτως τις χώρες όπου ζουν Έλληνες. Η Ελληνική Πολιτεία, με την αναθεώρηση του Συντάγματος, ορίζει ότι:

«...το Κράτος μεριμνά για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού και τη διατήρηση των δεσμών του με τη μητέρα Πατρίδα. Επίσης, μεριμνά για την παιδεία και την κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των Ελλήνων που εργάζονται έξω από την επικράτεια...».

Ήδη το Ελληνικό κράτος προσδιόρισε με νόμο του 1996 (Ν.2413) το σκοπό της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, την οργάνωση, το πλαίσιο λειτουργίας, τα μέσα στήριξης και την εν γένει διοίκηση και εποπτεία της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό. Επίσης, θέσπισε τη λειτουργία του Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.).

5.1.2 ΕΠΕΑΕΚ I και ΕΠΕΑΕΚ II

Οι ανάγκες αναβάθμισης της παροχής ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην ομογένεια σε μια καινοτόμα βάση, αντιμετωπίστηκαν από την Πράξη ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ του ΕΠΕΑΕΚ I (Β΄ ΚΠΣ). Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II (Γ΄ ΚΠΣ), κατά την περίοδο 2002-2004, εκφράστηκε από δύο παράλληλες επιμέρους Πράξεις:

- ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II και
- e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ

Πίνακας 5-1: Προϋπολογισμός Πράξεων ΕΠΕΑΕΚ I & II

	Τίτλος Πράξης	Προϋπολογισμός	Τελικός Δικαιούχος
ΕΠΕΑΕΚ I	Παιδεία Ομογενών I	1,5 δισ. δρχ.	Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΠΡΑΞΗ – «ΓΕΦΥΡΑ» ΕΠΕΑΕΚ II	Παιδεία Ομογενών I	1.277.353 €	Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΕΠΕΑΕΚ II	e-Ομογένεια	899.757 €	ΙΤΥ Πατρών
	Ένταξη παιδιών Ομογενών στο σχολείο-Παιδεία ομογενών	4.463.820 €	Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κατά τη διάρκεια του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (1997 – 2000), στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ I ξεκίνησε το Πρόγραμμα ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I με υλοποιηθέν κόστος 1,485 δισ. δρχ., το οποίο υλοποιήθηκε από το Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.) του Πανεπιστημίου Κρήτης. Με την εφαρμογή του ολοκληρώθηκε η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως Δεύτερης (νηπιαγωγείο και δημοτικό) και ως Ξένης (δημοτικό και γυμνάσιο) Γλώσσας. Επίσης, παράχθηκε εκπαιδευτικό υλικό και αναπτύχθηκε λογισμικό για τη διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Στο πλαίσιο της πρώτης φάσης εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ II, εντάχθηκαν δύο δράσεις σχετικές με την εκπαίδευση παιδιών της ομογένειας στο σχολείο:

- ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ, με προϋπολογισμό 4.900.000 ευρώ
- e-Ομογένεια, με προϋπολογισμό 899.757 ευρώ

Η δράση «Παιδεία Ομογενών» στόχευε στη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην ελληνική διασπορά, μέσω βελτίωσης της παρεχόμενης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και ως συνέχεια του Προγράμματος ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ I επεκτείνοντας την κάλυψη του Προγράμματος σε νέες ομογενειακές κοινότητες, σε νέα επίπεδα εκπαίδευσης, σε ευρύτερο κύκλο της εκπαιδευτικής κοινότητας της ομογένειας και στην πρακτική εφαρμογή της τηλεπαιμόρφωσης. Κάλυψε τις ανάγκες των τάξεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, σε εκπαιδευτικό υλικό (Δράση I: ΑΘΗΝΑ), τις συνεχιζόμενες επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών (Δράση II: ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ) καθώς και την ανανέωση και τον εμπλουτισμό των Βάσεων Δεδομένων και Υπηρεσιών Τηλεπαιμόρφωσης (Δράση III: ΕΡΜΗΣ).

Λαμβάνοντας υπόψη την απορροφητικότητα της εν λόγω Πράξης, η οποία κινήθηκε σε επίπεδο 80%, διαπιστώνει κανείς την επιτυχή κάλυψη των στόχων της σε σχέση με την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, την επιμόρφωση εκπαιδευτικών, την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων ομογενών μαθητών, την δημιουργία μιας εδραιωμένης βάσης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στον χώρο της τηλεπαιμόρφωσης και την εν γένει προώθηση της επιστημονικής γνώσης / μεθοδολογιών σε θέματα εκπαίδευσης της Ομογένειας. Από την άλλη πλευρά, η μη επιλεξιμότητα δαπανών στο εξωτερικό δημιούργησε πρωτίστως σημαντικό πρόβλημα στην ποιοτική υλοποίηση του έργου και δευτερευόντως στην απορροφητικότητα. Τέλος, οι διαδικασίες έγκρισης, έκδοσης και διακίνησης του παραχθέντος εκπαιδευτικού υλικού στα σχολεία της Ομογένειας διαπιστώθηκε ότι ήταν αναποτελεσματικές και χρήζουν σημαντικής βελτίωσης.

Αντίστοιχα, η δράση «e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ», είχε στόχο την πιλοτική εφαρμογή Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού και υλοποιήθηκε από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΙΤΥ) του Πανεπιστημίου Πατρών.

Όσον αφορά την πρόοδο της Πράξης, αυτή χαρακτηρίζεται από τη σχεδόν πλήρη απορροφητικότητα και την υψηλή αποτελεσματικότητα, καθώς οι προγραμματισμένες εκροές στην συντριπτική πλειοψηφία τους παρουσίασαν ποσοστά υλοποίησης που υπερέβησαν σε σημαντικό βαθμό το 100%. Εντούτοις, η αποτελεσματικότητα ως προς την διείσδυση των ΤΠΕ στην τάξη ομογενών μαθητών διαπιστώνεται ότι είναι πολύ χαμηλή, καθώς η διείσδυση αυτή εξαρτάται από πληθώρα άλλων παραμέτρων – πέραν της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών – όπως ύπαρξη υλικοτεχνικής υποδομής (Η/Υ, χώροι), συγκέντρωση μαθητών κ.ο.κ.

Η πύλη isocrates.gr, αποδείχθηκε ότι είναι ένα αποτελεσματικό και βιώσιμο μέσο καθημερινής επικοινωνίας και διακίνησης διοικητικής πληροφορίας μεταξύ ΥΠΕΠΘ και περιφερειακών υπηρεσιών.

Αντίστοιχα, ο κόμβος e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ επιτρέπει την online επικοινωνία των εκπαιδευτικών της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εξωτερικού και ταυτόχρονα δοκιμάστηκε με επιτυχία για εξ αποστάσεως τηλεπαιμορφώσεις εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

5.2 Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής

Λόγω της ιδιαιτερότητας του χαρακτήρα των δράσεων δεν κατέστη δυνατόν να εντοπιστούν σχετικές πολιτικές και παραδείγματα καλής πρακτικής σε διεθνές ή ευρωπαϊκό επίπεδο.

5.3 Σχέδιο Δράσης – Εξειδίκευση

5.3.1 Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου

Η Πράξη ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ παραμένει μια καινοτόμα εκπαιδευτική παρέμβαση. Σε επίπεδο απώτερου σκοπού της παρέμβασης προσδιορίζονται οι ακόλουθοι στόχοι:

- Η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των ομογενών μαθητών για την ελληνόγλωσση παιδεία και την Ελλάδα γενικότερα.
- Η διατήρηση και προώθηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας των ομογενών του εξωτερικού.
- Η προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας των δυνητικά παλιννοστούντων ομογενών.

Σε επίπεδο ειδικότερων στόχων της παρέμβασης προσδιορίζονται οι ακόλουθοι στόχοι:

- Η ποιοτική αναβάθμιση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης των Ομογενών.
- Η διείσδυση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική κοινότητα της Ομογένειας.
- Η διασφάλιση της ενεργητικής συμμετοχής της Ομογένειας στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση των Ομογενών.
- Ο εκσυγχρονισμός του διοικητικού μηχανισμού ΥΠΕΠΘ (συντονισμός - κατεύθυνση - παρακολούθηση - έλεγχος) σχετικά με την εκπαίδευση της Ομογένειας.
- Η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών / μεθόδων και ειδικότερα των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία.

Σε ότι αφορά η παρέμβαση ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ, ύστερα από τους δύο προηγούμενους κύκλους, εξακολουθεί να βρίσκεται σε ενδιάμεση φάση ολοκλήρωσής του. Σύμφωνα με την στρατηγική ανάπτυξης και υλοποίησής του, όπως αυτή περιγράφεται στην μελέτη «Θεωρητικό Πλαίσιο και Προγράμματα Σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Διασπορά», υπάρχει σημαντικό μέρος του περιεχομένου του που δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί (κυρίως αφορά σε εκπαιδευτικό υλικό 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου ελληνομάθειας) και ως εκ τούτου απαιτείται η συνέχισή του.

Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών, και ιδιαιτέρως των ομογενών, στην εκπαιδευτική αξιοποίηση του νέου καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού είναι κρίσιμη και απαιτείται εφαρμογή της σε ευρύτερη και συστηματικότερη βάση. Προς τον σκοπό αυτό

απαιτείται **ενιαία αξιοποίηση** της τεχνολογίας / τεχνογνωσίας που αποκτήθηκε στους τομείς της τηλεπικοινωνίας και χρήσης των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία.

Επιπλέον, απαιτείται η εδραίωση αξιοποίησης του διαδικτύου και της σχετικής τεχνολογίας στην επικοινωνία ΥΠΕΠΘ με εκπαιδευτικές κοινότητες αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών κοινοτήτων.

Κατόπιν των μέχρι τώρα διαπιστώσεων και αξιολογητικών συμπερασμάτων υλοποίησης, οι μελλοντικές κατευθύνσεις θα πρέπει να είναι:

Δράσεις κεντρικής σημασίας

- **Αποφυγή σημαντικών αποκλίσεων** τόσο σε επίπεδο θεωρητικού πλαισίου όσο και σε επίπεδο πρακτικών εφαρμογής κατά την επόμενη φάση του Προγράμματος, ώστε να διατηρηθεί και βελτιωθεί το υπάρχον κλίμα συναίνεσης
- Αντιμετώπιση του θέματος της **επιλεξιμότητας δαπανών εξωτερικού** μέσω:
 - διασφάλισης της μέγιστης δυνατής συναντίληψης μεταξύ ΕΥΔ και φορέα υλοποίησης για τα θέματα περί μη επιλεξιμότητας δαπανών, αξιοποιώντας την μέχρι σήμερα εμπειρία
 - απόφασης του ΥΠΕΠΘ για το ποιές είναι εκείνες οι στρατηγικής σημασίας μη επιλέξιμες δράσεις που θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από εναλλακτικούς πόρους (π.χ. προϋπολογισμός του ΥΠΕΠΘ) για να υλοποιηθούν παράλληλα με τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις
- Ριζική αντιμετώπιση της προβληματικής **διάχυσης εκπαιδευτικού υλικού** του Προγράμματος στους τελικούς χρήστες (σε ότι αφορά τον μηχανισμό έγκρισης, έκδοσης / παραγωγής και διακίνησης) και στα τρία επίπεδα (Συντονιστές Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ΟΕΔΒ) μέσω
 - αναπροσδιορισμού του ρόλου, αρμοδιοτήτων και ευθυνών του κάθε φορέα στο πλαίσιο του έργου
 - σχεδιασμού και διασφάλισης αποτελεσματικής υλοποίησης σχετικών διαδικασιών εμπλοκής τους – σχεδιασμός δεικτών αποτελεσματικότητας
 - συντονισμού και παρακολούθησης από εξουσιοδοτημένο φορέα του ΥΠΕΠΘ στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου (π.χ. Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ)
- Παγίωση λειτουργίας της **δικτυακής πύλης ISOCRATES** ως θεσμοθετημένου επίσημου εργαλείου επικοινωνίας της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας της Ομογένειας και περαιτέρω αξιοποίηση των δυνατοτήτων της

- **Αξιοποίηση** της μέχρι τώρα **εμπειρίας των Συντονιστών Εκπαίδευσης** και Αποσπασμένων Εκπαιδευτικών στην βελτίωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού, μέσω συστηματικής καταγραφής, κωδικοποίησης και ανάλυσης των απόψεών τους κατά την διάρκεια και μετά την λήξη της θητείας τους
- Ανάπτυξη **ενιαίου πλαισίου** αξιοποίησης της **τηλεπιμόρφωσης και των ΤΠΕ** στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Ομογένειας, σε επίπεδο τεχνολογίας / τεχνογνωσίας και υλοποίησης

Διοικητικές κατευθύνσεις του Προγράμματος

Συστηματική και διευρυμένη **αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας** στην

- παραγωγή σύγχρονου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού
- τηλεπιμόρφωση εκπαιδευτικών
- περαιτέρω δημιουργία, ανάπτυξη και συντήρηση εκπαιδευτικών κοινοτήτων τόσο εκπαιδευτικών, όσο και μαθητών μέσω chat rooms, δικτυακών κόμβων κλπ

Βελτίωση της προσφερόμενης **επιμόρφωσης** εκπαιδευτικών δίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στην

- πρακτική διδασκαλία (εργαστήρια, workshops, βιντεοσκοπήσεις, περισσότερος χρόνος συζήτησης επί πρακτικών θεμάτων για εμπάθυνση) και
- ενιαία αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας με σχεδιασμό και υλοποίηση συνδυασμένων μικτών κύκλων επιμόρφωσης σε επίπεδο εκ του σύνεγγυς και εξ αποστάσεως
- αξιοποίηση υφιστάμενης τεχνολογίας / τεχνογνωσίας (που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των έργων ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II και eOmoGeneia) με ανάπτυξη ενιαίου τεχνολογικού και λειτουργικού πλαισίου
- διεύρυνση σε περισσότερους ομογενείς εκπαιδευτικούς (διάχυση σε νέους επιμορφούμενους)
- δημιουργία κατά το δυνατόν πιο ομογενών ομάδων εκπαίδευσης (ανάλογα εκπαιδευτικών συστημάτων προέλευσης, γεωγραφικής προέλευσης κλπ)
- αύξηση της διάρκειας των σεμιναρίων (για τους ομογενείς καθηγητές η διάρκεια των σεμιναρίων προτείνεται να αυξηθεί από τις τρεις στις τέσσερις εβδομάδες)

- ανάπτυξη νέων αντικειμένων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπιδιόρφωση, ενσωματώνοντας σε αυτά την χρήση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία
- εντατικότερη και συστηματικότερη αξιοποίηση του χρόνου επιμόρφωσης των ομογενών εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων – μεγαλύτερη εστίαση, ευρύτερο φάσμα αντικειμένων, τεστ αξιολόγησης με την λήξη)
- οργάνωση συστηματικής επαφής / καθοδήγησης των ήδη επιμορφωθέντων εκπαιδευτικών μετά την λήξη των επιμορφωτικών σεμιναρίων (chat rooms, teleconferencing, help desk, διαρκούς τηλεπιδιόρφωσης)

Από **θεσμική και διοικητική** άποψη προτείνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων / τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για την Ομογένεια αλλά και για αλλογενείς ενδιαφερομένους, στο πλαίσιο γενικότερης προώθησης της Ελληνικής Γλώσσας στο εξωτερικό
- Συστηματική εμπλοκή και ενεργότερος ρόλος των Συντονιστών Εκπαίδευσης στην προώθηση, παρακολούθηση / συντονισμό και έλεγχο υλοποίησης του έργου στις περιοχές ευθύνης τους (πχ οργάνωση αξιοποίησης εμπειρίας των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, επίβλεψη αξιοποίησης νέων εγκεκριμένων βιβλίων κλπ)
- Εξακολούθηση των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ομογενών μαθητών στην Ελλάδα
- Διεύρυνση δικτύου επιστημονικών συνεργατών σε χώρες της Ομογένειας
- Ανάπτυξη και διάχυση της τεχνογνωσίας με οργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και επιστημονικών συναντήσεων
- Δημιουργία βάσεων εμπειρικών δεδομένων με αποτελέσματα εμπειρικών μελετών, σχετικό πρωτογενές υλικό, καθώς και το σύνολο του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού (αξιοποιώντας το παραγόμενο υλικό)

5.3.2 Προτεινόμενες δράσεις

Σε επίπεδο επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων προσδιορίζονται οι ακόλουθοι στόχοι, η επίτευξη των οποίων θα επιδιωχθεί μέσα από την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων, όπως παρουσιάζονται στη συνέχεια:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, κατά την επόμενη φάση του έργου απαιτείται κυρίως να ολοκληρωθεί η ανάπτυξη του εναπομείναντος υλικού που προβλέπεται από το «Θεωρητικό Πλαίσιο και Προγράμματα Σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Διασπορά». Αναλυτικότερα η ανάπτυξη και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να εστιάσει κυρίως σε:

- ανάπτυξη και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για το 4ο και 5ο επίπεδο ελληνομάθειας
- ολοκλήρωση δοκιμαστικής εφαρμογής μέρους του εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε σε προηγούμενες φάσεις του Προγράμματος
- εμπλουτισμό νέου εκπαιδευτικού υλικού με το προβλεπόμενο ψηφιακό υλικό
- δοκιμαστική εφαρμογή του νέου έντυπου ή ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στα σχολεία της ομογένειας
- ολοκλήρωση της σειράς των 40 επεισοδίων εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση. Η σειρά αυτή, ξεκίνησε στο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II με παραγωγή 15 (ΜΟΡΜΩ) εκ των συνολικά προβλεπομένων 40 επεισοδίων. Απαιτείται επομένως η ολοκλήρωσή της με την παραγωγή των επομένων 25 επεισοδίων με οπτικοακουστικό εκπαιδευτικό υλικό υπό την μορφή τραγουδιών, τοπικών χορών, παραδοσιακής / βυζαντινής μουσικής, ψυχαγωγικών παιγνιδιών κλπ.

Συνολικά εκτιμάται ότι απομένει να υλοποιηθούν 30 νέοι τίτλοι (έντυπου και ψηφιακού) εκπαιδευτικού υλικού και να δοκιμαστεί η εφαρμογή άλλων 39 τίτλων στα σχολεία της ομογένειας.

Αν και έξω από τις αρμοδιότητες του ΕΠΕΑΕΚ, σημειώνονται ορισμένα σημεία που αφορούν στις διαδικασίες αξιολόγησης, έγκρισης, έκδοσης και διάθεσης του εκπαιδευτικού υλικού. Εκτιμάται ότι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο η διαδικασία εγκρίσεων δεν θα πρέπει να ξεπερνά τους 3 μήνες (σήμερα κατά μέσο όρο είναι περί τους 7 μήνες ενώ εκπαιδευτικό υλικό καθυστερεί για αρκετό καιρό χωρίς να έχει αξιολογηθεί). Επίσης, εγκεκριμένο υλικό από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, θα πρέπει να εντάσσεται χωρίς καμία καθυστέρηση στις τακτικές διαδικασίες έκδοσης και προώθησης εκπαιδευτικού υλικού του ΟΕΔΒ.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εξακολουθεί να παραμένει στόχος κεντρικής σημασίας του έργου. Για τους ομογενείς εκπαιδευτικούς, η μορφή επιμόρφωσης

προτείνεται να διαμορφωθεί σε δύο στάδια. Αρχικό στάδιο τηλεπιμόρφωσης στις χώρες τους (στο πλαίσιο ολοκληρωμένου κύκλου), που θα ολοκληρώνεται με τελευταίο στάδιο εκ του σύνεγγυς επιμόρφωσης τεσσάρων εβδομάδων στην Ελλάδα (αυξάνεται η διάρκεια από τρεις σε τέσσερις εβδομάδες). Επιπλέον προτείνεται

- η παύση των προγραμμάτων μακράς διάρκειας μετεκπαίδευση ομογενών εκπαιδευτικών, καθώς τα προγράμματα αυτά αντιμετωπίζουν σημαντικές πρακτικές δυσκολίες
- τα επιμορφωτικά προγράμματα να πραγματοποιούνται κατά το δυνατόν σε ομάδες εκπαιδευτικών με κοινά σημεία εκπαιδευτικής αναφοράς (αγγλοσαξονικό σύστημα, πρώην Σοβιετικές ρωσόφωνες χώρες κ.ο.κ.) ώστε να μπορούν ευκολότερα να εστιάσουν σε κοινές ή συγγενικές δυσκολίες / προβλήματα

Επιμόρφωση προς απόσπαση εκπαιδευτικών

Σύμφωνα με την μέχρι τώρα πρακτική, προτείνεται η υλοποίηση τεσσάρων (4) σεμιναρίων εβδομαδιαίας διάρκειας στην Ελλάδα, προς επιμόρφωση των προς απόσπαση εκπαιδευτικών των ετών 2005-06, 2006-07 και 2007-08. Αριθμός εκπαιδευομένων, 180 εκπαιδευτικοί ανά σεμινάριο. Τονίζεται ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία θα πρέπει ως αντικείμενο να αναβαθμιστεί σημαντικά, κυρίως με την παροχή πρακτικής εμπειρίας (π.χ. μαγνητοσκοπημένες πρότυπες διδασκαλίες). Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει ίσως να εξετασθεί και η ανάγκη επιμήκυνσης της διάρκειας των σεμιναρίων κατά 1-2 ημέρες.

Επιμόρφωση Συντονιστών Εκπαίδευσης

Προτείνεται η εντός του 2005 και του 2007 επιμόρφωση των νέων Συντονιστών Εκπαίδευσης. Δύο σεμινάριο στην Ελλάδα με αριθμό εκπαιδευομένων ανά σεμινάριο περί τους 27.

Η πρακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία θα πρέπει και εδώ ως αντικείμενο να αναβαθμιστεί σημαντικά, στο ίδιο πλαίσιο που περιγράφηκε και για την επιμόρφωση προς απόσπαση εκπαιδευτικών.

Επιμόρφωση Ομογενών Εκπαιδευτικών

Κατ' αρχάς προτείνεται η κατάργηση της Μετεκπαίδευσης Ομογενών Εκπαιδευτικών και αντικατάστασή τους από συνδυασμό τηλεπιμόρφωσης και επιμορφωτικών σεμιναρίων διάρκειας τεσσάρων εβδομάδων (αύξηση της διάρκειας από 3 σε 4 εβδομάδες).

Έτσι, προτείνεται η υλοποίηση δέκα (10) σεμιναρίων διάρκειας τριών εβδομάδων κατά την περίοδο 2005-2007 στην Ελλάδα με κ.μ.ο. 40 εκπαιδευόμενους ανά σεμινάριο.

Έμφαση και εδώ θα πρέπει να δοθεί στην πρακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία.

Τηλεπιμόρφωση

Κατ' αρχάς, τα εναλλακτικά σενάρια αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως τηλεπιμόρφωση έχουν ως ακολούθως:

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ			
ΣΕΝΑΡΙΟ Α	ΣΕΝΑΡΙΟ Β	ΣΕΝΑΡΙΟ Γ	ΣΕΝΑΡΙΟ Δ
ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ ΩΣ ΕΧΟΥΝ ΜΕ ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ	ΚΑΤΑΓΡΟΥΝΤΑΙ	ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Ενώ λοιπόν στο ΕΠΕΑΕΚ II η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως τηλεπιμόρφωση των εκπαιδευτικών κοινοτήτων της ομογένειας, πραγματοποιήθηκε ανεξάρτητα από το έργο «κορμό» (ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ II), στο πλαίσιο της επόμενης φάσης η αξιοποίηση αυτή προτείνεται να υλοποιηθεί σύμφωνα με το Σενάριο Γ (ενιαίο πρόγραμμα τηλεπιμόρφωσης με ενσωμάτωση συμβατικών μεθόδων και των ΤΠΕ στην πράξη της ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ) ή ακόμα καλύτερα σύμφωνα με το Σενάριο Δ (ενιαίο πρόγραμμα τηλεπιμόρφωσης με ενσωμάτωση συμβατικών μεθόδων και των ΤΠΕ στο σύνολο των δράσεων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης)

Έτσι, οι τηλεπιμορφώσεις (συμπεριλαμβανομένων και εκείνων σε θέματα ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία) εκτιμάται ότι θα πρέπει να πραγματοποιηθούν στο παρακάτω πλαίσιο:

- Σε 11 συνολικά αντικείμενα επιμόρφωσης (6 υπάρχοντα συν 5 νέα). Προβλέπεται ταυτόχρονα να εμπλουτισθούν / προσαρμοσθούν περαιτέρω τα μέχρι σήμερα παραχθέντα αντικείμενα επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπιμόρφωση.
- Εκτελούνται 2 τηλεπιμορφώσεις ανά αντικείμενο κατ' έτος (επί 11 αντικείμενα) σε 5 χώρες (Αυστραλία, Αμερική, Καναδάς, Γερμανία, Μεγ. Βρετανία) επί 2 χρόνια.
- Εκτιμάται μέσος αριθμός συμμετεχόντων ανά τηλεπιμόρφωση οι 20 εκπαιδευτικοί.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ομογενών μαθητών στην Ελλάδα, ύστερα και από την εμπειρία των προηγούμενων κύκλων, αξιολογούνται ως υψηλής σημασίας στην δημιουργία και τόνωση και ανάπτυξη της σχέσης ομογενών μαθητών και Ελλάδας /

ελληνομάθειας. Επιπλέον, είναι η συγκεκριμένη δράση είναι η μόνη που προσφέρει άμεση επαφή με τους ομογενείς μαθητές. Προς τον σκοπό αυτό, προτείνεται εντός της τριετίας 2005-2008 να υλοποιηθούν συνολικά περί τα 12 προγράμματα (κατά μέσο όρο 4 προγράμματα κατ' έτος) με συνολικό στόχο περί τους 585 ομογενείς μαθητές.

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η προώθηση της εφαρμοσμένης επιστημονικής έρευνας στον τομέα της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης των Ομογενών αποτελεί επίσης σημαντικότερο επιδιωκόμενο στόχο που προτείνεται να εξακολουθήσει στα μέχρι σήμερα επίπεδα μέσω:

- οργάνωσης Συνεδρίων, διημερίδων, ημερίδων και λοιπών επιστημονικών συναντήσεων με αντικείμενο την επιστημονική συζήτηση ζητημάτων σχετικά με την ελληνόγλωσσα εκπαίδευση της Ομογένειας
- δημιουργίας βάσεων εμπειρικών δεδομένων με τα αποτελέσματα των εμπειρικών μελετών, το σχετικό πρωτογενές υλικό, καθώς και το σύνολο του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού

Συγκεκριμένα, προτείνεται να υλοποιηθούν 7 συνέδρια / ημερίδες / επιστημονικές συναντήσεις, 6 βάσεις δεδομένων και 5 επιστημονικές μελέτες / δημοσιεύσεις.

Επιπλέον των ανωτέρω μελετών, προτείνεται μελέτη σχεδιασμού συστήματος εκπαιδευτικών προγραμμάτων / τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για την Ομογένεια αλλά και για αλλογενείς ενδιαφερομένους, στο πλαίσιο γενικότερης προώθησης της Ελληνικής Γλώσσας στο εξωτερικό. Η μελέτη αυτή σχετίζεται άμεσα με το υφιστάμενο πρόβλημα μη θεσμοθετημένων τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για τους μαθητές της Ομογένειας (κυρίως στα 1^ο, 2^ο, 3^ο επίπεδα ελληνομάθειας).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Η εδραίωση σταθερής και αδιάλειπτης λειτουργίας και η θεσμοθέτηση αξιοποίησης του κόμβου ISOCRATES από το ΥΠΕΠΘ (κυρίως ΔΙΠΟΔΕ) αποτελούν επίσης κρίσιμους στόχους. Ως προς την εδραίωση σταθερής / αδιάλειπτης λειτουργίας του κόμβου, προτείνεται η σχετική οργάνωση / στελέχωση του ΥΠΕΠΘ. Τα εναλλακτικά σενάρια μελλοντικής λειτουργίας του κόμβου περιγράφονται κατωτέρω.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΥΛΗΣ ISOCRATES	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ ΠΑΡΟΧΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ			
	ΣΕΝΑΡΙΟ Α	ΣΕΝΑΡΙΟ Β	ΣΕΝΑΡΙΟ Γ	ΣΕΝΑΡΙΟ Δ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ / ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΕΠΘ	ΥΠΕΠΘ	ΥΠΕΠΘ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΕΠΘ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΥΠΕΠΘ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΕΠΘ	ΥΠΕΠΘ

Το Σενάριο Β κρίθηκε ως το ελκυστικότερο και είναι αυτό που κοστολογείται προς ένταξη στις μελλοντικές δράσεις του έργου.

Επιπλέον, η δημιουργία μιας διαδικτυακής μαθητικής κοινότητας με κύριο στόχο τους ομογενείς μαθητές, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο αξιοποίησης των ΤΠΕ. Θα συντονίζεται, ενεργοποιείται και τροφοδοτείται από την Ελλάδα με βάση ένα κεντρικό θέμα (πχ περιοδικό Αερόστατο). Θα λειτουργεί υπό την μορφή ένθετου κόμβου στον ISOCRATES, προσφέροντας αμεσότητα επικοινωνίας με τους μαθητές της Διασποράς σε επίπεδο συνδυασμένης εκπαίδευσης και αναψυχής.

5.3.3 Χρονικός Προγραμματισμός

Από πλευράς χρονικού προγραμματισμού, οι προτεινόμενες δράσεις αναμένεται στην πλειοψηφία τους να εξελιχθούν ομοιόμορφα στην επόμενη τριετία. Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των δύο έργων που αφορούν στην εκπαίδευση των Ελλήνων ομογενών για την περίοδο 2005-2008.

Διάγραμμα 5-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης Προγράμματος Ομογενών για την περίοδο 2005 - 2008

ID	Task Name	2005		2006		2007		2008	
		H1	H2	H1	H2	H1	H2	H1	H2
1	Ανάπτυξη Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού								
2	Ανάπτυξη Έντυπου Ψηφιακού Υλικού								
3	Αν παραγωγή έντυπου υλικού								
4	Αν παραγωγή ψηφιακού υλικού								
5	Δοκιμαστική εφαρμογή Εκπαιδευτικού Υλικού								
6	Επιμόρφωση προς απόσπαση εκπαιδευτικών								
7	Επιμόρφωση Συντονιστών								
8	Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών								
9	Τηλεπαιδεία ομογενών / αποσπασμένων εκπαιδευτικών & Σ								
10	Ανάπτυξη αντικειμένων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπαιδεία								
11	Εκπαιδευτικά προγράμματα ομογενών μαθητών								
12	Ανάπτυξη βάσεων δεδομένων								
13	Συνέδρια / διημερίδες & επιτελικές συναντήσεις								
14	Επιστημονικές μελέτες / δημοσιεύσεις								
15	Δημιουργία / λειτουργία μαθητικής διαδικτυακής κοινότητας								
16	Ανάπτυξη / υποστήριξη κόμβου ISOCRATES								

5.3.4 Δείκτες Δράσεων

Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της Πράξης ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ εκτιμάται ότι θα έχει τις ακόλουθες γενικού χαρακτήρα επιπτώσεις:

- Η άμεση στόχευση ομογενών μαθητών, είτε μέσω του νέου εκπαιδευτικού υλικού είτε μέσω ενός νέου διαδικτυακού κόμβου για μαθητές, προσδοκάται να αυξηθεί από τις 31.500 στο επίπεδο των 45.000 λαμβάνοντας ως αναφορά ότι το προσπελάσιμο δυναμικό ομογενών μαθητών κυμαίνεται στο επίπεδο των 100.000.
- Ως προς τις χώρες παρέμβασης, νέες χώρες όπως οι πρώην Σοβιετικές και βαλκανικές (Αλβανία) πρόκειται να στοχευθούν κυρίως με επιμορφώσεις εκπαιδευτικών. Ο αριθμός των χωρών αναμένεται να κυμανθεί μεταξύ 20-25.
- Το δίκτυο των κρίσιμων τοπικών επιστημονικών συνεργατών από την ομογένεια προσδοκάται να αναπτυχθεί ως θεμελιώδης παράμετρος επιτυχούς υλοποίησης αλλά και παρακολούθησης / εξακολούθησης των στρατηγικών στόχων του Προγράμματος στο μέλλον (από 19 σήμερα σε 25).
- Ο βαθμός αξιοποίησης του διαδικτυακού κόμβου ISOCRATES και των ΤΠΕ στην επικοινωνία ΥΠΕΠΘ με τους Συντονιστές Εκπαίδευσης και τους αποσπασμένους / ομογενείς εκπαιδευτικούς και τις εκπαιδευτικές κοινότητες αναμένεται να επεκταθεί ουσιαστικά. Σε γενικές γραμμές η αξιοποίηση αυτή - αναφερόμενοι κυρίως στον τρόπο επικοινωνίας και τον όγκο της διακινούμενης

πληροφόρησης - προσδοκείται να αυξηθεί από ένα σημερινό περιορισμένο επίπεδο (~40%) στο 100% (κυρίως αναφερόμενοι στην ΔΙΠΟΔΕ και στο δίκτυο Συντονιστών Εκπαίδευσης).

Στη Μήτρα Λογικής Ανάλυσης που παρατίθεται στην επόμενη σελίδα αναπτύσσονται, συσχετίζονται, ποσοτικοποιούνται και συνοψίζονται αναλυτικότερα ο απώτερος σκοπός της Πράξης, οι στόχοι παρέμβασης και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της επόμενης φάσης, υπό την μορφή μετρήσιμων δεικτών.

Πίνακας 5-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης

	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ			ΠΗΓΗ ΤΙΜΩΝ	ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
		2000	2004	2008		
ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΚΟΠΟΣ		2000	2004	2008		
Ενίσχυση του ενδιαφέροντος των ομογενών μαθητών για την ελληνόγλωσσα παιδεία και την Ελλάδα γενικότερα						
Διατήρηση και προώθηση της ελληνικότητας και της ελληνομάθειας των ομογενών του εξωτερικού	Προσπελάσιμο δυναμικό ομογενών μαθητών α' & β' βαθμίδας	100,000	100,000	100,000		
Προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας των μελλοντικά δυνητικά παλινοστούτων ομογενών	Στοχευμένο δυναμικό ομογενών μαθητών α' & β' βαθμίδας	10,000	31,500	45,000	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	Απρόσκλητη παραγωγή, διακίνηση (από ΟΕΑΒ) και αξιοποίηση (από τους εκπαιδευτικούς) του εγκεκριμένου νέου εκπαιδευτικού υλικού στις εκπαιδευτικές κοινότητες της ομογένειας
ΣΤΟΧΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	2000	2004	2008		
Ποιοτική αναβάθμιση της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης των Ομογενών	Αναβάθμιση εκπαιδευτικού υλικού Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών					
Δείσδυση της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική κοινότητα της Ομογένειας	Χώρες παρέμβασης (συνολικά) Αριθμός σχολείων που δοκιμάστηκε το υλικό	10 232	19 250	20-25 300	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	Αφορά σε συστηματική δεισδυση με νέο εκπαιδευτικό υλικό και επιμορφώσεις εκπαιδευτικών
Διασφάλιση της ενεργητικής συμμετοχής της Ομογένειας στην ελληνόγλωσσα εκπαίδευση των Ομογενών	Δημιουργία δικτύου τοπικών ομογενών επιστημονικών συνερειστών (αριθμός)	10	19	25	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	
Εκσυγχρονισμός διοικητικού μηχανισμού ΥπΕΠΘ (συντονισμός - κατεύθυνση - παρακολούθηση - έλεγχος) σχετικά με την εκπαίδευση της Ομογένειας	Βαθμός αξιοποίησης διαδικτυακού κόμβου και ΤΠΕ στην επικοινωνία ΥπΕΠΘ με Συντονιστές Εκπαίδευσης και αποσπασμένους / ομογενείς εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτικές κοινότητες		30%	100%	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	
Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών / μεθόδων και ειδικότερα των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία			ΠΙΛΟΤΙΚΗ	ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΗ		
ΕΠΙΔΙΟΚΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	2000	2004	2008		
Επιμόρφωση εκπαιδευτικών	Αριθμός επιμορφούμενων υπό απόσπασση εκπαιδευτικών		474	720		Αφορά σε νέες επιμορφώσεις
	Αριθμός επιμορφούμενων Συντονιστών Εκπαίδευσης		48	27		
	Αριθμός επιμορφούμενων ομογενών εκπαιδευτικών	200 στην Ελλάδα και 2.869 στο εξωτερικό	235	400		Αφορά σε νέες επιμορφώσεις
	Αριθμός ωρών επιμόρφωσης εκπαιδευτικών		46,879	79,794		Αφορά σε νέες επιμορφώσεις
Τηλεμόρφωση εκπαιδευτικών	Προγράμματα επιμόρφωσης ομογενών εκπαιδευτικών	7	11	10		
	Αριθμός τηλεπαιδιωμάτων		6 ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ	550		
	Αριθμός νέων αντικείμενων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπαιδιωμάτων		3 + 3 για χρήση ΤΠΕ	2+3 για χρήση ΤΠΕ		
Αναβάθμιση εκπαιδευτικού υλικού	Αριθμός τηλεπαιδιωμένων εκπαιδευτικών		974	4,400		ΚΑΘΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΦΟΡΑ ΣΕ 30Η ΤΗΛΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑ ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟ (10Η ΖΩΝΤΑΝΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΙ 20Η ΜΕΣΩ INTERNET) - 11 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ Χ 5 ΧΩΡΕΣ Χ 2 ΧΡΟΝΙΑ Χ 20 ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟΙ Χ 2 ΦΟΡΕΣ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ
	Πλήθος εκπαιδευτικού υλικού (τίτλοι εντύπων και CD ROM)	23	36	30		
Εκπαίδευση ομογενών μαθητών στην Ελλάδα	Πλήθος δοκιμαστικών εφαρμογών νέου εκπαιδευτικού υλικού (τίτλοι εντύπων και CD ROM)		21	39		
	Πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων ομογενών μαθητών (Εκπαιδευτικά Προγράμματα συν Φεστιβάλ Μαθητικού Θεάτρου)	13	7	12		
Εξορίωση σταθερής / αδιάλειπτης λειτουργίας και θεσμοθέτηση αξιοποίησης του κόμβου ISOCRATES από το ΥπΕΠΘ (κυρίως ΔΙΠΟΔΕ)	Αριθμός εκπαιδευόμενων μαθητών	607	460	585		
	Αριθμός στελεχών της ΔΙΠΟΔΕ με ολοκληρωμένη γνώση χρήσης και πλήρους λειτουργικής αξιοποίησης του κόμβου ISOCRATES (ανά πάσα στιγμή)		1	6		ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ
Διαδικασία αξιολόγησης, έγκρισης, έκδοσης και διάθεσης του εκπαιδευτικού υλικού	Ανάπτυξη και αδιάλειπτη υποστήριξη / λειτουργία κατάλληλου διαδικτυακού κόμβου (αριθμός)		1	1		Άμεση επαφή με ομογενείς μαθητές με αξιοποίηση διαδικτύου - Νέος ένθετος κόμβος
	Μέγιστος επιτρεπόμενος χρόνος εγκρίσεων από Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (σε μήνες)		7	3		
Προώθηση της εφαρμοσμένης επιστημονικής έρευνας στον τομέα της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης των Ομογενών	Ποσοστό εγκεκριμένου υλικού που προωθείται στην Ομογένεια		40%	100%	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	
	Βάσεις δεδομένων	6	6	6		
	Συνέδρια / Δημοσιεύσεις & επιστημονικές συναντήσεις	7	7	7		
	Επιστημονικές μελέτες / Δημοσιεύσεις	5	5	6		Περιλαμβάνει μελέτη συστήματος εκπαιδευτικών προγραμμάτων / τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για την Ομογένεια αλλά και για αλλογενείς ενδιαφερομένους

5.4 Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης Πληροφορίας

5.4.1 Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου

Ο Τελικός Δικαιούχος του Έργου έχει την υποχρέωση τήρησης του Καν. (ΕΚ) 1159/2000 και των σχετικών Διατάξεων Εφαρμογής του ΕΠΕΑΕΚ. Συγκεκριμένα θα πρέπει να τηρεί την υποχρέωση, (σύμφωνα με τους λεπτομερείς κανόνες που προβλέπονται στον κανονισμό 1159/2000):

- πληροφόρησης για την συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Εθνικής Αρχής (εν προκειμένω του ΥΠΕΠΘ / ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ)
- ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ στον τομέα της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων
- εξασφάλισης της ορατότητας των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της ανάδειξης – με ρητορικά και εικαστικά στοιχεία – της κοινής προσπάθειας και συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ελληνικών Αρχών
- παροχής των απαιτούμενων πληροφοριών και στοιχείων σε ελέγχους που διενεργεί η ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ και τα άλλα αρμόδια όργανα

Η υποχρεωτική πληροφόρηση των ωφελούμενων που συμμετέχουν σε συγχρηματοδοτούμενες πράξεις, στους τομείς ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, για τον ρόλο και την συνδρομή της ΕΕ σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ / ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ πραγματοποιείται με τους ακόλουθους ενδεικτικούς τρόπους:

- των προσκλήσεων /ανακοινώσεων συμμετοχής
- των περιλήψεων προγραμμάτων διδασκαλίας
- του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού
- των βεβαιώσεων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς και λοιπούς επιμορφούμενους
- των αφισών σε χώρους διδασκαλίας και σε άλλους χώρους όπου λειτουργεί το πρόγραμμα

Για την ενημέρωση της κοινής γνώμης θα πρέπει να τοποθετούνται αφίσες με αναφορά – μνεία στη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διαρθρωτικού ταμείου – ΕΚΤ στα γραφεία κάθε Τελικού Δικαιούχου που υλοποιεί το Έργο.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του έργου είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων που στόχο θα έχουν την πληροφόρηση και δημοσιότητα τόσο των ωφελούμενων ομάδων όσο και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με

- τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του έργου,

- τις ευκαιρίες που προσφέρει για τις διάφορες ομάδες (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, τοπική κοινωνία κλπ.),
- τις επιπτώσεις του στο κοινωνικό σύνολο
- τις δυνατότητες συμμετοχής σε αυτό,
- την πορεία υλοποίησής του και
- τα επιτευχθέντα αποτελέσματά του.

Για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στο έργο ο Τελικός Δικαιούχος θα πρέπει να συμπεριλάβει στο σχεδιασμό την υλοποίηση πρόσθετων ενεργειών που θα συντελέσουν στην αποτελεσματικότερη διάχυση της πληροφορίας σχετικά με το έργο στους ωφελούμενους, εμπλεκόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό εν γένει, καθώς και στην αύξηση της αποδοχής των υλοποιούμενων παρεμβάσεων του έργου. Τέτοιες ενέργειες δημοσιότητας και πληροφόρησης παρουσιάζονται, ενδεικτικά, παρακάτω:

Παραγωγή υλικού πληροφόρησης και επικοινωνίας, όπως ενημερωτικά φυλλάδια, περιοδικά δελτία, προσκλήσεις, ενημερωτικές επιστολές, CD-ROM κλπ. Το υλικό αυτό μπορεί να απευθύνεται είτε σε συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. υλικό για τους μαθητές της ομάδας-στόχου για τις δυνατότητες που τους δίνονται μέσα από το πρόγραμμα, υλικό ενημέρωσης των γονιών για το πρόγραμμα, προσκλήσεις σε εκπαιδευτικούς για συμμετοχή σε σεμινάρια, ενημερωτικές επιστολές προς τα στελέχη της διοίκησης της εκπαίδευσης για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος), είτε στο ευρύτερο κοινό (π.χ. ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος).

Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου. Όπως περιγράφηκε παραπάνω σχετικά με τη δράση για την εδραίωση σταθερής / αδιάλειπτης λειτουργίας και τη θεσμοθέτηση αξιοποίησης του κόμβου ISOCRATES, αναγκαία κρίνεται η συνέχιση, αναβάθμιση και επικαιροποίηση της ιστοσελίδας του προγράμματος στο διαδίκτυο, για τη διάχυση της πληροφορίας σχετικά με το πρόγραμμα, την ενημέρωση των ωφελούμενων και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

5.4.2 Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας

Εκτός από τις δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης που θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του έργου με χρηματοδότηση από τους πόρους του, θεωρείται αναγκαίος και ο σχεδιασμός και υλοποίηση ανάλογων συμπληρωματικών δράσεων που θα εντάσσονται στο πλαίσιο της δημοσιότητας όλης της Ενέργειας 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II. Οι δράσεις αυτές μπορούν να ενσωματωθούν στο Σχέδιο Δράσης για τη Δημοσιότητα και Πληροφόρηση του ΕΠΕΑΕΚ II, να υλοποιηθούν από την

ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ και να χρηματοδοτηθούν από πόρους της Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- Δημοσιότητα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Μπορεί να περιλαμβάνει συνεντεύξεις τύπου, ενημερωτικές εκπομπές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, καταχωρήσεις και άρθρα στον τύπο που θα αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την Ενέργεια 1.1.1 του ΕΠΕΑΕΚ II συνολικά (περιεχόμενο και στόχοι, υλοποίηση, αποτελέσματα), με ξεχωριστή μνεία σε κάθε έργο που αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες.
- Δημοσιότητα μέσω του διαδικτύου. Στον δικτυακό τόπο του ΕΠΕΑΕΚ μπορεί να γίνεται σύντομη παρουσίαση των προγραμμάτων που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ενώ θα παρέχεται η δυνατότητα σύνδεσης με τις ιστοσελίδες των προγραμμάτων που περιλαμβάνονται στην Ενέργεια 1.1.1.
- Συνέδρια και ημερίδες διαβούλευσης. Κρίνεται σκόπιμη η διοργάνωση συνεδρίων/ ημερίδων με τη συμμετοχή των φορέων υλοποίησης όλων των έργων της Ενέργειας 1.1.1 και των φορέων σχεδιασμού (ΥΠΕΠΘ, ΙΠΟΔΕ κλπ), προκειμένου να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών και να διαμορφωθούν νέες προτάσεις σε θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων εκπαιδευτικό σύστημα.
- Αξιολόγηση της Ενέργειας.
- Ανίχνευση συνεργιών με άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και προβολή της ενέργειας μέσω αυτών σε συνεργασία με άλλες Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης.

5.5 Κοστολόγηση Προτεινόμενων Δράσεων

Η κοστολόγηση των νέων δραστηριοτήτων του έργου ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, πραγματοποιήθηκε με τριετή προοπτική (7/2005-6/2008) και λαμβάνοντας υπόψη μέσο ετήσιο πληθωρισμό 4%. Πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο πέντε γενικών δραστηριοτήτων:

- Ανάπτυξη / παραγωγή Εκπαιδευτικού Υλικού
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- Εκπαιδευτικά Προγράμματα ομογενών μαθητών
- Μελέτες, βάσεις δεδομένων, επιστημονικές συναντήσεις και ημερίδες
- Δημιουργία διαδικτυακής μαθητικής κοινότητας με ανάπτυξη κατάλληλου κόμβου

- Ανάπτυξη / υποστήριξη λειτουργίας του κόμβου ISOCRATES κατά την περίοδο 2005-2008

Οι κύριες υποθέσεις σχετικά με την κοστολόγηση δραστηριοτήτων είναι:

- Εκπαιδευτικό υλικό
 - Παράγονται 13 νέοι τίτλοι CD ROM, 17 νέοι τίτλοι εντύπων, 30.000 αντίτυπα, που διανέμονται για δοκιμαστική εφαρμογή από την Ειδ. Γραμ. ΠΟΔΕ, με μέσο κόστος παραγωγής αντιτύπων 2,2 και 3,2 ευρώ ανά αντίτυπο
 - Παραγωγή 25 τίτλων με οπτικοακουστικό εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση, υπό την μορφή τραγουδιών, τοπικών χορών, παραδοσιακής / βυζαντινής μουσικής ψυχαγωγικών παιχνιδιών κλπ.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
 - Επιμορφώνονται κάθε χρόνο επί τριετία 180 προς απόσπαση εκπαιδευτικοί - μέσο κόστος 325 ευρώ / εκπαιδευτικό
 - Επιμορφώνονται 27 Συντονιστές Εκπαίδευσης δύο φορές (κατά το 2005 και το 2007) - μέσο κόστος 1.353 ευρώ / συντονιστή
 - Πραγματοποιούνται εντός 10 κύκλοι (διάρκειας 4 εβδομάδων) επιμόρφωσης ομογενών εκπαιδευτικών με 40 εκπαιδευτικούς ανά κύκλο - μέσο κόστος 2.870 ευρώ / εκπαιδευτικό
 - Πραγματοποιούνται 2 τηλεπαιμορφώσεις ανά αντικείμενο (συνολικά 7 αντικείμενα) ανά έτος, σε 5 διαφορετικές χώρες για δύο χρόνια – μέσο κόστος τηλεπαιμόρφωσης 1.100 ευρώ
 - Αναπτύσσονται 5 νέα αντικείμενα τηλεπαιμόρφωσης (3 εξ αυτών συμπεριλαμβάνουν αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική διαδικασία) και βελτιώνονται / αναπτύσσονται περαιτέρω τα υφιστάμενα 6 – κόστος ανάπτυξης νέων αντικειμένων 15.000 ευρώ / αντικείμενο - κόστος βελτίωσης / ανάπτυξης υφισταμένων αντικειμένων 6.000 ευρώ / αντικείμενο
- Εκπαιδευτικά Προγράμματα ομογενών μαθητών: Πραγματοποιούνται συνολικά 12 εκπαιδευτικά προγράμματα ομογενών μαθητών – συμμετέχουν συνολικά 585 μαθητές – κόστος ανά συμμετέχοντα 2.136 ευρώ
- Προώθηση εφαρμοσμένης επιστημονικής γνώσης υπό μορφή μελετών, βάσεων δεδομένων, επιστημονικών συναντήσεων, ημερίδων

- Πραγματοποιούνται 5 επιστημονικές μελέτες / δημοσιεύσεις, 7 συνέδρια / επιστημονικές συναντήσεις, 6 βάσεις δεδομένων – συνολική προβλεπόμενη δαπάνη 229 χιλιάδες ευρώ.
- Πραγματοποιείται μια (1) μελέτη σχεδιασμού συστήματος εκπαιδευτικών προγραμμάτων / τίτλων / πιστοποιητικών ελληνομάθειας για την Ομογένεια αλλά και για αλλογενείς ενδιαφερομένους, στο πλαίσιο γενικότερης προώθησης της Ελληνικής Γλώσσας στο εξωτερικό (εκτιμάται δαπάνη συνολικού ύψους 400.000 ευρώ)
- Για την δημιουργία / λειτουργία κόμβου διαδικτυακής μαθητικής κοινότητας εκτιμάται δαπάνη συνολικού ύψους 200.000 ευρώ
- Για την ανάπτυξη και υποστήριξη λειτουργίας του κόμβου ISOCRATES εκτιμάται δαπάνη ύψους 40.000 ευρώ κ.μ.ο. ετησίως. Αυτή περιλαμβάνει υποστήριξη από εξειδικευμένο εξωτερικό συνεργάτη και την απαιτούμενη συστηματική ετήσια εκπαίδευση στελεχών της ΔΙΠΟΔΕ. Δεν περιλαμβάνει την αμοιβή νέου μόνιμου στελέχους του ΥΠΕΠΘ που θα πρέπει να αναλάβει την καθημερινή διαχείριση λογισμικού του κόμβου.
- Διαχειριστικό κόστος υπολογίζεται σε 5% επί των συνολικών προϋπολογιστικών δαπανών

Η εκτίμηση συνολικής δαπάνης διαμορφώνεται με τα σημερινά δεδομένα στο συνολικό ύψος των 6.644 χιλιάδων ευρώ και αναλύεται στον Πίνακα 5-3, ενώ η χρονική κατανομή των μελλοντικών δαπανών του Προγράμματος στην περίοδο 2005-2008 συνοψίζεται στον Πίνακα 5-4.

Πίνακας 5-3: Κοστολόγηση έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Ποσότητα	Μονάδα Μέτρησης	Μοναδιαίο Κόστος	Συνολικό Κόστος
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ				1.401.550
Ανάπτυξη Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού	17	τίτλοι	18.439	313.459
Ανάπτυξη Έντυπου Ψηφιακού Υλικού	13	τίτλοι	18.507	240.589
Εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση (τραγούδια, ψυχαγωγικά παιχνίδια κλπ)	25	τίτλοι	19.500	487.501
Δοκιμαστική εφαρμογή Εκπαιδευτικού Υλικού στις χώρες ομογένειας	36	τίτλοι	10.000	360.000
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΛΙΚΟΥ				103.604
Αναπαραγωγή έντυπου υλικού	17.000	αντίτυπα	4,01	68.224
Αναπαραγωγή ψηφιακού υλικού	13.000	αντίτυπα	2,72	35.381
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ				2.553.532
Επιμόρφωση προς απόσπαση εκπαιδευτικών	720	αριθμός εκπαιδευτικών	325	233.712
Επιμόρφωση Συντονιστών	54	αριθμός εκπαιδευτικών	1.353	73.064
Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών	400	αριθμός εκπαιδευτικών	3.827	1.530.756
Τηλεπαιδεία ομογενών / αποσπασμένων εκπαιδευτικών & Συντονιστών Εκπαίδευσης	550	αριθμός τηλεπαιδείων	1.100	605.000
Ανάπτυξη αντικειμένων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεπαιδεία	11	αριθμός νέων αντικειμένων επιμορφ. υλικού	10.091	111.000
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	585	αριθμός ομογενών μαθητών	2.136	1.249.598
ΜΕΛΕΤΕΣ, ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ, ΗΜΕΡΙΔΕΣ				631.736
Βάσεις δεδομένων	6	αριθμός βάσεων δεδομένων	6.365	38.189
Συνέδρια / διημερίδες & επιτελικές συναντήσεις	7	αριθμός συναντήσεων	21.285	148.993
Επιστημονικές μελέτες / δημοσιεύσεις	6	αριθμός μελετών	74.092	444.554
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	1	κόμβος	200.000	200.000
ΑΝΑΠΤΥΞΗ / ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ISOCRATES ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2005-2008	3	χρόνια	42.454	127.361
ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ & ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ				60.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (5% ΕΠΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ)				316.369
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ				6.643.751

Πίνακας 5-4: Κατανομή δαπανών του έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΣ	2005	2006	2007	2008	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	366.240	428.541	552.769	54.000	1.401.550
Ανάπτυξη Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού	88.400	110.323	114.736	0	313.459
Ανάπτυξη Έντυπου Ψηφιακού Υλικού	53.040	91.936	95.613	0	240.589
Εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή για Η/Υ και τηλεόραση (τραγουδία, ψυχαγωγικά παιχνίδια κλπ)	98.800	136.282	252.419	0	487.501
Δοκιμαστική εφαρμογή Εκπαιδευτικού Υλικού στις χώρες ομογένειας	126.000	90.000	90.000	54.000	360.000
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΛΙΚΟΥ	27.040	37.532	39.033	0	103.604
Αναπαραγωγή έντυπου υλικού	19.240	24.012	24.972	0	68.224
Αναπαραγωγή ψηφιακού υλικού	7.800	13.520	14.061	0	35.381
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	434.063	812.734	1.184.326	122.409	2.553.532
Επιμόρφωση προς απόσπαση εκπαιδευτικών	55.037	57.238	59.528	61.909	233.712
Επιμόρφωση Συντονιστών	35.100	0	37.964	0	73.064
Επιμόρφωση ομογενών εκπαιδευτικών	288.427	449.946	792.384	0	1.530.756
Τηλεεπιμόρφωση ομογενών / αποσπασμένων εκπαιδευτικών & Συντονιστών Εκπαίδευσης	0	272.250	272.250	60.500	605.000
Ανάπτυξη αντικειμένων επιμορφωτικού υλικού προς τηλεεπιμόρφωση	55.500	33.300	22.200	0	111.000
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	177.840	400.733	671.025	0	1.249.598
ΜΕΛΕΤΕΣ, ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ, ΗΜΕΡΙΔΕΣ	20.000	282.160	307.078	22.497	631.736
Βάσεις δεδομένων	0	18.720	19.469	0	38.189
Συνέδρια / διημερίδες & επιτελικές συναντήσεις	20.000	41.600	64.896	22.497	148.993
Επιστημονικές μελέτες / δημοσιεύσεις	0	221.840	222.714	0	444.554
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	60.000	60.000	60.000	20.000	200.000
ΑΝΑΠΤΥΞΗ / ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ISOCRATES ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2005-2008	20.000	41.600	43.264	22.497	127.361
ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ & ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	12.000	18.000	18.000	12.000	60.000
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (5% ΕΠΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ)	55.859	104.065	143.775	12.670	316.369
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	1.173.043	2.185.364	3.019.271	266.074	6.643.751

5.6 Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων

Η Ενέργεια 1.1.1 «Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα» του ΕΠΕΑΕΚ II, περιλαμβάνει, πλην των έργων ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ και e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ, άλλες τρεις πράξεις που αφορούν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και αυτές είναι: (α) Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, (β) Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο και (γ) Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών.

Οι Πράξεις αυτές παρουσιάζουν ορισμένους κοινούς στόχους όπως η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές με γλωσσικές ιδιαιτερότητες και η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και λοιπών εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Έτσι δημιουργείται συνέργια όσον αφορά συγκεκριμένες παρεμβάσεις των Πράξεων, όπως αυτή της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού και της ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης της εκπαιδευτικής κοινότητας και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι συνέργιες αυτές θα πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος, προκειμένου να εντοπιστεί το εύρος των κοινών παρεμβάσεων που μπορούν να αναπτυχθούν σε οριζόντιο επίπεδο και να αφορούν

όλες τις Πράξεις της Ενέργειας 1.1.1. Τέτοιες κοινές παρεμβάσεις θα μπορούσαν να είναι:

- Η εκπόνηση κοινού εκπαιδευτικού υλικού
- Η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικού υλικού που παράχθηκε στο πλαίσιο της μιας Πράξης από τους ωφελούμενους μαθητές των άλλων Πράξεων.
- Η χρήση εκπαιδευτικών μεθοδολογικών εργαλείων και πρακτικών που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της μιας Πράξης στο πλαίσιο των άλλων Πράξεων.
- Η ανάπτυξη κοινών μεθόδων αξιολόγησης και διάχυσης των αποτελεσμάτων μεταξύ των Πράξεων.

Χαρακτηριστικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τομέας της τηλεπιμόρφωσης ήταν ένας σημαντικός άξονας δραστηριοποίησης κατά το ΕΠΕΑΕΚ II στην Πράξη ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (τόσο στο ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ, όσο και στο e-ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ) με επιτυχή αποτελέσματα στην εδραίωση τεχνολογικής βάσης και τεχνογνωσίας. Τα ανωτέρω θα μπορούσαν να αποτελέσουν βάση για σημαντική οριζόντια αξιοποίηση της τηλεπιμόρφωσης στις μελλοντικές δράσεις της Πράξης.

Επίσης, μελλοντικές εφαρμογές της Κοινωνίας της Πληροφορίας στον χώρο της εκπαίδευσης (π.χ. εφαρμογές του τύπου ΟΔΥΣΣΕΙΑ-ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ) αποτελούν δυνητικό χώρο συνεργιών και συμπληρωματικότητας με την παρούσα Πράξη.

Σε ευρύτερο επίπεδο η Πράξη οφείλει να ευθυγραμμίζεται αλλά και να υποστηρίζεται από θεσμικά όργανα όπως το Συμβούλιο Αποδήμου Ελληνισμού, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Αποδήμου Ελληνισμού της Βουλής και η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού του Υπ. Εξωτερικών.

5.7 Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων

Οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που εντάσσονται στην Ενέργεια 1.1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II θα υλοποιηθούν μέσω της κατάθεσης προτάσεων από υποψήφιους Τελικούς Δικαιούχους μετά από σχετική προκήρυξη της ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ. Οι προτάσεις αυτές θα αξιολογηθούν και θα επιλεγεί ο καταλληλότερος Τελικός Δικαιούχος. Ειδικότερα, προτείνεται να ακολουθηθεί η παρακάτω διαδικασία για επιλογή Τελικών Δικαιούχων που θα υλοποιήσουν τις παρεμβάσεις :

Η ΕΥΔ/ΕΠΕΑΕΚ θα πραγματοποιήσει Προσκλήσεις ανά πληθυσμό – στόχο. Σε κάθε Πρόσκληση θα υπάρχει σαφής περιγραφή του θεματικού αντικειμένου και ορισμός του προϋπολογισμού.

Θα προβλέπεται η υποβολή προτάσεων από έναν Τελικό Δικαιούχο, ο οποίος θα είναι Ίδρυμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή Τμήμα αυτού, ασχολούμενο με συναφές αντικείμενο, μετά τη σύμφωνη γνώμη του Ιδρύματος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει. Ο Τελικός Δικαιούχος θα έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου, αλλά στην πρόταση κρίνεται σκόπιμο να συμμετέχουν και Συνεργαζόμενοι Φορείς, που θα συγκροτούν δίκτυο. Οι Συνεργαζόμενοι Φορείς μπορεί να είναι Ιδρύματα ή Τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΚΟ και κοινωνικοί ή/και συλλογικοί φορείς του πληθυσμού – στόχου, με σαφώς προσδιορισμένο ρόλο στο έργο και με ισχυρή τεκμηρίωση της ωφελιμότητας που προκύπτει από τη συμμετοχή τους στην πρόταση.

Ο επιστημονικός υπεύθυνος και ο στενός πυρήνας των κύριων συνεργατών του, δεν επιτρέπεται να υποβάλλουν, ως επικεφαλής, περισσότερες από μία προτάσεις, ακόμη κι αν αφορούν διαφορετικές ομάδες στόχου, γιατί θεωρείται ότι, πέρα από τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές τους υποχρεώσεις, δύσκολα θα μπορούν να αναλάβουν την εκπλήρωση πολλαπλών υποχρεώσεων, με υψηλή απαίτηση ποιότητας. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συμμετάσχουν με περιορισμένο ρόλο, και πάντως όχι επικεφαλής, σε προτάσεις για διαφορετικές ομάδες στόχου, με τεκμηρίωση της επάρκειας των διαθέσιμων πόρων για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους.

Το ΥΠΕΠΘ θα πρέπει να προωθήσει τις συνεργασίες μεταξύ Πανεπιστημίων, ΜΚΟ και κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου με στόχο τη διασφάλιση της βέλτιστης αποτελεσματικότητας των έργων. Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η ισχυρή priμοδότηση των συνεργασιών. Ενδεικτικά προτείνεται η ύπαρξη συντελεστή επαύξησης της βαθμολογίας αξιολόγησης στην περίπτωση συμμετοχής στην πρόταση άλλων Ιδρυμάτων ή Τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και χωριστού συντελεστή επαύξησης για την ύπαρξη συνεργασιών με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου.

Σε αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η ισχυρή priμοδότηση των συνεργασιών. Ενδεικτικά προτείνεται η ύπαρξη συντελεστή επαύξησης της βαθμολογίας αξιολόγησης στην περίπτωση συμμετοχής στην πρόταση άλλων Ιδρυμάτων ή Τμημάτων και χωριστού συντελεστή επαύξησης για την ύπαρξη συνεργασιών με κοινωνικούς ή/και συλλογικούς φορείς του πληθυσμού – στόχου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1	Γενικά στοιχεία.....	1
1.2	Βασικές κατευθύνσεις.....	3
1.3	Υποθέσεις και παραδοχές.....	5
1.3.1	Μαζική παραγωγή του αναπτυσθέντος εκπαιδευτικού υλικού.....	5
1.3.2	Όρια επέκτασης και διεύρυνσης παρεμβάσεων.....	6
1.3.3	Αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας.....	6
1.3.4	Μοναδιαίο κόστος εκπόνησης βιβλίων.....	7
1.3.5	Δικτυακή συγκρότηση των Τελικών Δικαιούχων.....	7
1.3.6	Ολοκλήρωση παραλαβής αναπτυσθέντος υλικού και εξοπλισμού προγενέστερων Πράξεων.....	8
1.3.7	Διεύρυνση των καινοτομικών παρεμβάσεων.....	8
1.4	Σύγκριση ποσοτήτων σχεδιασμού.....	9
2.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ.....	10
2.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης.....	10
2.1.1	Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ Ι.....	10
2.1.2	Εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου.....	11
2.1.3	ΕΠΕΑΕΚ Ι και η περίοδος μέχρι το 2002.....	13
2.1.4	Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 - 2004.....	14
2.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής.....	16
2.2.1	Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση παιδιών μειονοτικών πληθυσμών.....	16
2.2.2	Έργα για την κοινωνική ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων.....	19
2.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση.....	22
2.3.1	Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου.....	22
2.3.2	Προτεινόμενες δράσεις.....	23
2.3.3	Χρονικός προγραμματισμός δράσεων.....	29
2.3.4	Δείκτες δράσεων.....	31
2.3.5	Συμπληρωματικά, θεσμικά και διοικητικά μέτρα.....	36
2.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης.....	41
2.4.1	Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.....	41
2.4.2	Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας.....	44
2.5	Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Επιμέρους Δραστηριοτήτων της Πράξης.....	44
2.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων.....	50
2.6.1	Συνέργιες σε Επιχειρησιακά Προγράμματα.....	50
2.6.2	Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου.....	51
2.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	55
3.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.....	56
3.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης.....	56
3.1.1	Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ Ι.....	56
3.1.2	Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου.....	56
3.1.3	ΕΠΕΑΕΚ Ι και η περίοδος μέχρι το 2002.....	58
3.1.4	Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 – 2004.....	63
3.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής.....	65
3.2.1	Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες.....	65
3.2.2	Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής.....	73
3.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση.....	80
3.3.1	Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου.....	80
3.3.2	Προτεινόμενες δράσεις.....	82
3.3.3	Χρονικός προγραμματισμός δράσεων.....	93
3.3.4	Δείκτες δράσεων.....	94
3.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφόρησης.....	96

3.4.1	Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.....	96
3.4.2	Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας	98
3.5	Κοστολόγηση των Προτεινόμενων Δράσεων	99
3.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	104
3.6.1	Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	104
3.6.2	Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου.....	108
3.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	113
4.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ	115
4.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης.....	115
4.1.1	Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ I	115
4.1.2	Εξέλιξη θεσμικού πλαισίου	116
4.1.3	ΕΠΕΑΕΚ I και η περίοδος μέχρι το 2002.....	119
4.1.4	Στόχοι και επιτεύγματα περιόδου 2002 – 2004	120
4.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής.....	122
4.2.1	Πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών στην εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων	122
4.2.2	Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής.....	126
4.3	Σχέδιο Δράσης - Εξειδίκευση.....	136
4.3.1	Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου	136
4.3.2	Προτεινόμενες δράσεις	137
4.3.3	Χρονικός προγραμματισμός δράσεων	148
4.3.4	Δείκτες δράσεων	149
4.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης της Πληροφορίας.....	150
4.4.1	Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.....	150
4.4.2	Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας	153
4.5	Κοστολόγηση προτεινόμενων Δράσεων	153
4.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	157
4.6.1	Συνέργιες με συγκεκριμένα Μέτρα / Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	157
4.6.2	Γενικά συμπεράσματα επί των συνεργιών του έργου.....	162
4.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	167
5.	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	169
5.1	Αποτύπωση της Υπάρχουσας Κατάστασης.....	169
5.1.1	Η περίοδος μέχρι το ΕΠΕΑΕΚ I και το θεσμικό πλαίσιο	169
5.1.2	ΕΠΕΑΕΚ I και ΕΠΕΑΕΚ II	169
5.2	Πολιτικές και Παραδείγματα Καλής Πρακτικής	171
5.3	Σχέδιο Δράσης – Εξειδίκευση.....	172
5.3.1	Ανάλυση και τεκμηρίωση του Έργου	172
5.3.2	Προτεινόμενες δράσεις	175
5.3.3	Χρονικός Προγραμματισμός	180
5.3.4	Δείκτες Δράσεων.....	181
5.4	Δράσεις Δημοσιότητας και Διάχυσης Πληροφορίας	184
5.4.1	Δράσεις δημοσιότητας του Τελικού Δικαιούχου.....	184
5.4.2	Λοιπές δράσεις δημοσιότητας και διάχυσης της πληροφορίας	185
5.5	Κοστολόγηση Προτεινόμενων Δράσεων	186
5.6	Συνέργια και Συμπληρωματικότητα Προτεινόμενων Δράσεων	190
5.7	Μεθοδολογία Υλοποίησης των Παρεμβάσεων.....	191

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1-1: Δείκτες ανά ομάδα – στόχο της Ενέργειας 1.1.1	9
Πίνακας 2-1: Έργα για την κοινωνική ενσωμάτωση εθνικών μειονοτήτων	20
Πίνακας 2-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων	32
Πίνακας 2-3: Σύνοψη προβλεπόμενου κόστους υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008	45
Πίνακας 2-4: Προβλεπόμενο Κόστος Υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» 2005-2008	46
Πίνακας 3-1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής	74
Πίνακας 3-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών μαθητών	95
Πίνακας 3-3: Κοστολόγηση Έργου "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούτων Μαθητών"	100
Πίνακας 3-4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης.....	104
Πίνακας 4-1: Σχετικά έργα και έργα καλής πρακτικής για τσιγγανόπαιδα	127
Πίνακας 4-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων	149
Πίνακας-4-3: Κοστολόγηση Πράξης «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»	154
Πίνακας 4-4: Κατανομή κόστους του έργου στα τρία χρόνια υλοποίησης.....	157
Πίνακας 5-1: Προϋπολογισμός Πράξεων ΕΠΕΑΕΚ I & II	170
Πίνακας 5-2: Μήτρα Λογικής Ανάλυσης	183
Πίνακας 5-3: Κοστολόγηση έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ).....	189
Πίνακας 5-4: Κατανομή δαπανών του έργου «Ένταξη Παιδιών Ομογενών στο σχολείο» κατά την τριετία 2005 – 2008 (ποσά σε ευρώ)	190

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 2-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» για την περίοδο 2005-2008	30
Διάγραμμα 3-1: Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών μαθητών» για την περίοδο 2005-2008.....	94
Διάγραμμα 4-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης του Έργου «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων» για την περίοδο 2005 – 2008	148
Διάγραμμα 5-1: Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης Προγράμματος Ομογενών για την περίοδο 2005 - 2008	181